

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

STATSRÅDETS
FORHANDLINGER
1848-1863

II. BIND

16. NOVEMBER 1848-30. AUGUST 1850

Udgivet af Rigsarkivet ved

HARALD JØRGENSEN

I KOMMISSION HOS EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN . 1956

Statsrådets forhandlinger
16. november 1848—30. august 1850

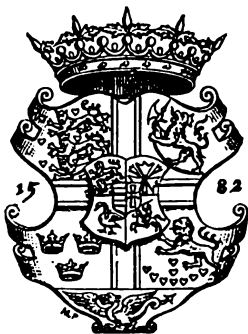
STATSRÅDETS FORHANDLINGER 1848-1863

II. BIND

16. NOVEMBER 1848–30. AUGUST 1850

Udgivet af Rigsarkivet ved

HARALD JØRGENSEN

I KOMMISSION HOS EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN . 1956

INDHOLD

Forord	Side VII
Statsrådets forhandlinger 16. november 1848—30. august 1850 »	1
Navneregister	» 584
Sagregister	» 598
Talerfortegnelse	» 611

FORORD

Det foreliggende bind indeholder referater af statsrådets forhandlinger fra Novemberministeriets udnævnelse 16. november 1848 og indtil udgangen af august 1850. Et følgende 3. bind vil indeholde statsrådets forhandlinger indtil det afgørende politiske vendepunkt med udsendelsen af Januarkundgørelsen af 28. januar 1852. Når bind 2 afsluttes ved udgangen af august 1850, skyldes det rent praktiske grunde, idet udgaven af statsrådets forhandlinger 1848—52 da vil foreligge i 3 omtrent lige store bind.

I nærværende 2. bind af statsrådets forhandlinger er alt, hvad protokollerne indeholder, medtaget. Intet er udeladt. Med hensyn til den tekniske opstilling har man nøje fulgt de principper, der lå til grund for udgivelsen af bind I. Med hensyn til principperne for udgivelsen henvises derfor til det udførlige forord og indledning i bind I. Teksten er gengivet ord- og bogstavret. Åbenbare skrivefejl er rettet. Såfremt der kan være tvivl med hensyn til læsningen, er eventuelle tilføjelser sat i skarp parentes. Ligesom i første bind har det været nødvendigt at gennemføre en vis soignering af teksten, således at ikke de samme ord eller navne kommer til at optræde med forskellig stavemåde kort efter hinanden. Tegnsætningen er ligeledes normaliseret. Dog har det ikke været muligt at gennemføre en fuldstændig normalisering. Hvor en mere moderne retskrivning er anvendt side om side med en mere gammeldags, er den moderne søgt gennemført.

For at lette den praktiske anvendelse af bindet, er der udarbejdet såvel navne- som sagregister samt en talerfortegnelse.

København, den 15. maj 1956.

Harald Jørgensen.

Statsrådets forhandlinger
16. november 1848—30. august 1850

A. W. Moltkes 2. ministerium
(»Novemberministeriet«)

Medlemmer af A. W. Moltkes 2. ministerium (»Novemberministeriet«) var: konseilspræsident: lensgreve Adam Wilhelm Moltke — udenrigsminister: lensgreve Adam Wilhelm Moltke indtil 6. august 1850; derefter depecheseekretær Holger Christian Reedt — finansminister: deputeret i generaltoldkammer- og kommercekollegiet Wilhelm Carl Eppinger Sponneck — minister for kirke- og undervisningsvæsenet: professor, dr. phil. Henrik Nicolai Madvig — justitsminister: tidligere justitsminister Carl Emil Bardenfleth — indenrigsminister: amtmand og konstitueret direktør for departementet for det indre, dr. jur. Peter Georg Bang indtil 21. september 1849; derefter stiftamtmand Mathias Hans Rosenørn — krigsminister: generalmajor Christian Frederik Hansen — marineminister: tidligere marineminister Christopher Zahrtmann indtil 10. august 1850; derefter generaladjutant for søetaten, kaptajn Carl Ludvig Christian Irminger indtil 25. november 1850; derefter kaptajn Charles Edouard van Dockum — minister uden portefølje: professor, dr. theol. Henrik Nicolai Clausen — minister for hertugdømmet Slesvig fra 5. marts 1851: regeringskommissær for den civile styrelse af hertugdømmet Slesvig Frederik Ferdinand Tillisch.

Forhandlingerne for perioden 16. november til 11. december 1848 er indført i den i »Statsrådets forhandlinger 1848—1863« bind I s. 115 beskrevne protokol. Referaterne er indført med en skriverhånd, underskrevet af A. W. Moltke og paraferet af konseilspræsidentens sekretær C. F. J. H. Liebe på statssekretær Lundings vegne.

Forhandlingerne for perioden 13. december 1848 til 31. december 1849 er indført i en folioprotokol, der er pagineret 1—462 og har rygtitel: Statsraads-Protokol II 1848—49. På bagsiden af pagina 462 er indført følgende autorisation: »Denne af 462 Pagina bestaaende, gienemdragte og med Vort Allerhøieste Segl forsynede Protocol autoriseres herved til deri at indføre Vort Statsraads Forhandlinger. Christiansborg Slot den 5te Januar 1849. Frederik R«. Pagina 389—462 er ikke benyttet. Protokollens sider er med lodrette, røde streger inddelt i to halvdele. I den venstre halvdel indføres referatet af forhandlingerne, i den højre statsrådets resolution. Referaterne er underskrevet af kon-

seilspræsident A. W. Moltke og paraferet af statssekretær Lunding eller på hans vegne af konseilspræsidentens sekretær C.F.J.H.Liebe. En del af Lundings referater er indført egenhændigt. Resten af referaterne inclusive Liebes er indført med skriverhånd.

Forhandlingerne for perioden 4. januar 1850 til 30. Marts 1851 er indført i en folioprotokol, der er pagineret 1—471 og har rygtitel: Statsraads-Protokol III 1850—51. På bagsiden af pagina 471 er indført følgende autorisation: »Nærværende Protocol, der bestaaer af 471 Pagina, og som er gennemdraget og med Vort Segl forsynet, ville Vi allernaadigst have autoriseret til deri at indføre Vort Statsraads Forhandlinger. Frederiksborg Slot den 2den April 1851. Frederik R«. Pagina 1 og 470—71 er ikke benyttet. Protokollen er indrettet på samme måde som den foregående. Referaterne er indført med skriverhånd, underskrevet af konseilspræsident A. W. Moltke og paraferet af hans sekretær C. F. J. H. Liebe på statssekretær Lundings vegne.

Møde i statsrådet torsdag d. 16. november 1848 kl. 7 eftermiddag.

Aar 1848, d. 16de November, Eftermiddag Kl. 7, vare de af Hans Majestæt Kongen samme Dag udnævnte Ministre forsamlede til Statsraad, nemlig:

Hans Excellence, Geheime-Stats- og Udenrigsminister, Grev *Moltke* til Bregentved, som Conseilpræsident.

Hans Excellence, Geheime-Stats- og Justitsminister v. *Bardenfleth*.
Herr Kammerherre, Grev *Sponneck*, Finantsminister.

Herr Commandeur, Kammerherre *Zahrtmann*, Marineminister.

Herr Etatsraad *Bang*, Indenrigsminister.

Herr Professor *Madvig*, Cultusminister.

Herr Professor *Clausen*, Minister uden Portefeuille.

Den af Hans Majestæt udnævnte Krigsminister, General *Hansen*, var ei endnu ankommen fra Als.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Statsraadet Hans Majestæts Bestemmelser angaaende det tidligere Ministeriums Afgang og det nyes Indsættelse, samt hvad der fra Hans Majestæts Side var paatænkt for at sikkre de afgaaede Ministre Pladser i Rigsforsamlingen, saafremt de maatte ønske saadant.

Derefter oplæste *Minister Clausen* et Udkast til det Foredrag, Conseilpræsidenten paa Ministeriets Vegne skulde holde i Rigsforsamlingen, og efterat man var bleven enig om dettes Redaktion og havde vedtaget det, blev det afgjort, at Conseilpræsidenten skulde meddele

det ældre Ministeriums Afgang og det nyes Udnævnelse og derpaa uden nogen videre Indledning holde det ommeldte Foredrag.

Cultusministeren [Madvig] henledte under Discussionen Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at Ministeriet foran Rigsforsamlingen fremtrædte som en Eenhed, og at altsaa ingen Minister yttrede sig i nogen fra de andre isoleret Retning, medmindre Ministeriet var kommet overens om at betragte den paagjældende Sag som et aabent Spørgsmaal.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag vedtoges dernæst, at der til Hans Majestæt gjordes en allerunderdanigst Indstilling betræffende Ministrenes fremtidige Gage og de Indtægter, som bleve at tilstaae de aftraadte Ministre, indtil de maatte modtage en Ansættelse.

Finansministeren [Sponneck] bemærkede, at han under sædvanlige Forhold, naar nemlig Slesvig var forenet med Danmark, ikke troede at kunne foreslaae Ministergagen til mindre end 6000 Rbd., men at han under nærværende Forhold indtil videre ansaae 4 à 5000 Rbd. passende.

Statsraadet vedtog at foreslaae 4500 Rbd., dog saaledes at de, som allerede havde en højere Gage, maatte beholde denne.

Minister Clausen bemærkede, at han ønskede at bibeholde sin Stilling ved Universitetet og ingen Gage at oppebære som Minister.

Marineministeren [Zahrtmann] ønskede at beholde sine nuhavende Indtægter uden Forhøjelse.

Indenrigsministeren [Bang] reserverede sig den ham tidligere givne Tilsigelse om hans eventuelle Pension, og

Cultusministeren [Madvig] sin nuhavende Anciennitet ved Universitetet.

Med Hensyn paa Excellence Bluhmes eventuelle Pensionering som Præsident for Generaltoldkammeret bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at han antog det for at være Princip, at en Embedsmand, som afgik paa Grund af, at hans Embede ophørte, burde afgaae med sin fulde Gage i Vartpenge; hvilken Mening Statsraadet erklærede sig enig i.

Derfter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Fredsunderhandlingernes Begyndelse i London var fastsat til d. 15de dennes, og foreslog saa hurtigt som muligt at sende en Mand over til London for at meddele Aarsagerne til Forsinkelsen samt snarest muligt at foranstalte Grev Reventlow meddelt en ny Instrux; hvilke Forslag vedtoges af Statsraadet.

Cultusministeren [Madvig] gjorde dernæst opmærksom paa, at man Dagen efter kunde vente en Interpellation angaaende de Danske i Slesvig, og at det Andragende vilde blive stillet, at en Committee skulde nedsættes for at overveie, hvad Rigsforsamlingen skulde gjøre for de betrængte Slesvigere. Han foreslog, at Ministeriet i denne Anledning skulde henvende sig til Formanden med den Bemærkning, at Rigsforsamlingen ikke kunde befatte sig med nogensomhelst executiv Forholdsregel, og at dette var udenfor Forsamlingens Ressort.

Statsraadet vedtog, at dette vilde være rigtigst, saafremt den nævnte Sag kom frem og ei allerede i Forsamlingen selv mødte Modstand af den anførte Grund.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte dernæst, at han havde tilbageholdt her i Kjøbenhavn til Arbeide paa Holmen og til Øvelse 260 Mand, hvoraf 120 Slesvigere. De Sidstnævnte havde han af den Grund ei permitteret, fordi de under nærværende Forhold ei vilde kunne komme tilbage til Marts, men rimeligviis tvertimod vilde blive pressede af den interimistiske Regjering. Disse Folk havde han bestemt at indlægge for Vinteren paa Fregatten Fylla, under Capitain Krenchels Commando, som til den Ende var forsynet med Kaminer, og hvor de skulde forpleies og lønnes, aldeles som om de vare paa et Togt, ja havde endog sørget for at forbedre deres sædvanlige Forpleining. Folkene havde imidlertid idag, uden at angive nogen Grund, nægtet at gaac ombord i Skibet, og han havde ei troet at burde bruge Magt, da han antog, at det vilde være urigtigt, navnlig med Hensyn til Slesvigerne, at tvinge dem ved at lægge Besætning af Soldater i Skibet og saaledes give dette Udseende af virkelig at være et Fangeskib.

Statsraadet fandt Intet at bemærke ved Ministerens Meddelelse.
Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 17. november 1848.

Aar 1848, d. 17de November, om Eftermiddagen, var Statsraadet samlet.

Forretningernes Fordeling mellem de forskjellige Ministerier blev

foreløbigt discuteret, under hvilken Discussion *Marineministeren* [Zahrtmann] paa given Anledning erklærede, at han ei kunde overtage Coloniernes Centralbestyrelse under sit Ministerium.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte Statsraadet under disse Discussioner i samme Øieblik at have faaet en Beretning fra Quarantaine-Direktionen om, at Cholera var udbrudt i Dragør.

Efterat dernæst *Minister Clausen* havde gjort opmærksom paa, at 2 Pladser, som af Regjeringen skulde besættes, vare blevne ledige i Rigsforsamlingen, vedtog Ministeriet til dissers Besættelse efter Omstændighederne at foreslaae Hans Majestæt:

Grev Knuth som forhenværende Udenrigsminister og Oberst Tschering som forhenværende Krigsminister.

Ministeriet vedtog, saafremt Pladser fremdeles maatte blive ledige, at indstille Excellence Bluhme og derefter Magister Monrad og Advokat Lehmann, dog saaledes at den Førstnævnte paa Grund af den ham betroede Portefeuille havde Fortrinet.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det ikke var usandsynligt, at flere Pladser efterhaanden vilde blive vacante.

Justitsministeren [Bardenfleth] forespurgte i denne Anledning, om ikke General Oxholms Plads maatte betragtes som ledig, hvorefter *Conseilpræsidenten* [Moltke] meddelte, at Generalen havde reserveret sig denne, saasart han kunde remplaceres i sin Mission.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Bemærkning, at der maatte tages en Bestemmelse om Rentekammerets 3die Section, vedtoges, at denne foreløbigen i Bekjendtgjørelsen om Forretningernes Fordeling ikke var at berøre.

Statsraadet hævdes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 20. november 1848.

Aar 1848, d. 20de November, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Beretning fra Baron Carl Plessen om Regjeringens Installering i Lauenborg tilligemed flere derhenhørende Dokumenter og en af Hans Excellence udkastet Ind-

stilling til Hans Majestæt, hvilken af Statsraadet bifaldtes. Ligeledes vedtoges det at tilskrive Baron Plessen privat og anmode ham om at have et vaagent Øie med de i de lauenborgske Kasser henliggende Penge.

Minister Clausen maatte tilraade at offentliggjøre Noget om disse Forhold, saavel som om Reventlows, Oxholms og Treschows Mission til England, da det havde gjort et slet Indtryk i Publikum, at man som oftest først gennem udenlandske Blade erholdt Underretning om, hvad der foregik her i Landet.

Denne Ministerens Anskuelse tiltraadtes af Statsraadet.

Derefter foretoges den endelige Discussion om Forretningernes Fordeling under de forskellige Ministerier, som blev saaledes bestemt, som i den til allerunderdanigst Forelæggelse vedtagne Udkast-Anordning indeholdes.

Betræffende hvorvidt Færgevæsenet tilligemed Veivæsenet burde henlægges under Indenrigsministeriet eller tilligemed Postvæsenet under Finantsministeriet, besluttedes der ingen Bestemmelse fortiden at tage.

Betræffende Geheimearkivet vedtoges, at forinden der om dette toges nogen Bestemmelse, vilde af Cultusministeren Geheimearkivarens Betænkning og Oplysninger være at indhente.

Derefter refererede *Conseilpræsidenten* [Moltke] 3de Skrivelser fra Baron Dirckinck-Holmfeld i Frankfurt, hvori berettedes, at man ventede, at Ministeren Schmerling vilde afgaae og Herr von Könneritz erholde hans Post.

Derefter hævedes Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 21. november 1848.

Aar 1848, d. 21de November, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste de i Gaarsmødet refererede Breve fra Baron Dirckinck, hvortil *Finantsministeren* [Sponneck] bemærkede, at det vilde være passende, om han skrev paa dansk istedetfor paa tydsk.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at, da Vaabenstilstanden i saa mange Retninger var brudt, var det os en absolut Nødvendighed ei at overlade Als og Ærø under nogen Betingelse.

Minister Bang foreslog at give en Erklæring, som, næsteften at anføre de Brud paa Vaabenstilstanden, der fra den modsatte Side vare foretagne, og navnlig med Hensyn til de Bestemmelser, der vare emanerede fra den provisoriske Regjering efter 26. August og Embedsmænds ulovlige Afsættelse, udtalte, at man ansaae sig beføiet til med Magt at udføre Vaabenstilstanden i Slesvig, men at man ei vilde dette for ei at vanskeliggjøre Freden. Derimod vilde Regjeringen beholde Als og Ærø og først, saafremt disse angrebes, rykke ind i Slesvig.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen] fra-raadede at omtale et eventuelt Angreb paa Als og Ærø.

Finantsministeren [Sponneck], *Indenrigsministeren* [Bang] og *Cultusministeren* [Madvig] bemærkede Nødvendigheden af at protestere imod, at de 5 Herrer regjerede i Kongens Navn.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at man paa det Bestemteste maatte udtale, at man nu ei mere, efter hvad der var passeret, kunde overlevere Als og Ærø, om ogsaa der gaves Garantier for Vaabenstilstandens Udførelse, da disse ingenlunde kunde være til at forlade sig paa, og da der allerede ved Embedsmændenes Forjagelse var tilføiet os et uopretteligt Tab; ligesom vi heller ikke kunde forsvare at overlevere Als's og Ærø's Befolkning til den nuværende Regjering.

Denne Mening tiltraadtes af hele Statsraadet, hvorefter *Conseilpræsidenten* [Moltke] oplæste en i denne Anledning til de forskjellige Gesandtskaber ved fremmede Hoffer forfattet Circulair-Note.

Da det foresloges at offentliggjøre, hvad man i denne Anledning besluttede sig til, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at dette ikke vilde være hensigtsmæssigt, forinden man fra Frankfurt og Berlin havde erholdt Svar paa den Reedtz-Stedtmannske Protest; hvilken Mening tiltraadtes af Statsraadet.

Efterat dernæst Banks's Note til *Conseilpræsidenten* var oplæst af denne, bemærkede *Marineministeren* [Zahrtmann], at man burde svare, at paa Grund af de Overtrædelser af Vaabenstilstanden, som den nuværende Regjering i Hertugdømmerne havde tilladt sig, og paa Grund af de uerstattelige Tab, der vare os tilføiede, maatte vi ansee os for fuldkommen berettigede til at rykke ind i Slesvig; dette vilde vi

imidlertid ikke for ei at vanskeliggjøre Fredsunderhandlingerne, men vi vilde derimod under ingen Betingelse og paa ingen mulig Garanti overlevere Als og Ærø.

Statsraadet besluttede, at Conseilpræsidenten foranstaltede Circulair-Noten revideret med Hensyn til de af Statsraadet yttrede Meninger, at der meddeltes Banks et kort og bestemt Svar af det Indhold som af Marineministeren foreslaaet, at dette tilføiedes Circulair-Noten, og at det Skete offentligjordes, saasnart Svar var indløbet fra Berlin og Frankfurt paa den Reedtz-Stedtmannske Protest.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde det Spørgsmaal, om vi ei efter Forholdene maatte kunne ansee os berettigede til at besætte Als og Ærø.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at man burde forebygge ethvert Skridt, der saae ud som et militairt Brud paa Vaabenstilstanden, for at det ei skulde kunne tillægges os før Foraaret at have brudt Vaabenstilstanden.

Indenrigsministeren [Bang] saae det væsenligste Brud paa denne i Nægtelsen af at overlevere Als og Ærø.

Finantsministeren [Sponneck] ansaae det ei for umuligt, at Sagerne, naar Svaret kom fra Berlin og Frankfurt, kunde stille sig saaledes, at man samtidigt med den omtalte Protest kunde kaste flere Tropper over paa Als.

Krigsministeren [Hansen] foreslog, naar Frostene begyndte, at samle en større Styrke syd paa Jylland, ved Assens og Faaborg, og, naar man erholdt Sikkerhed om mistænkelige Bevægelser hos Fjenden, men først da, at kaste en større Styrke over paa Als.

Hvilket Forslag Statsraadet bifaldt.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det for at komme til Kundskab om Fjendens Bevægelser var af Vigtighed at have en Commissær i Hertugdømmerne.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at dette ei vel gik an hos en Regjering, som vi desavouerede.

Finantsministeren [Sponneck] yttrede, at det ei vilde være vanskeligt at danne et Spionsystem fra Ribe langs ned ad Vestkysten af Slesvig.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at dengang Deputationen fra Als havde været her for at bede om Beskyttelse, havde man for at berolige Alsingerne sendt Skirner, Hekla og Geiser derned. Han

antog nu, at de vare uden reel Nytte, og han havde derfor betænkt at lade eet Dampskib blive der tilligemed Briggen og tage de 2 andre tilbage, saameget mere som Hekla maatte underkastes en Reparation i Dokken.

Statsraadet vedtog, at Hekla burde rappelleres, men de andre foreløbigen forblive paa deres Post.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste derpaa Procurator Christensens forestaaende Interpellation om Landbosagen og sit dertil udka-stede Svar, hvilket af Statsraadet vedtoges, og *Finantsministeren* [Sponeck] meddelte det mundlige Svar, han vilde give paa den anmeldte Interpellation om Consumptionens Afskaffelse.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 23. november 1848.

Aar 1848, d. 23de November, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Melding fra Major Ræder betræffende Sikkringen af Ærø, hvorefter det vedtoges saavidt muligt at sørge for, at ingen store Pengebeholdninger fandtes paa Øen.

Finantsministeren [Sponeck] opkastede det Spørgsmaal, hvorvidt det maatte være rigtigt at paalægge Als og Ærø Krigsskat, hvilket Statsraadet forment ei at være raadeligt for ei at vække Misfornøielse.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hertugen af Augustenborg havde klaget til England, og at han var betænkt paa at meddele det engelske Kabinet de fornødne Oplysninger.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste et Andragende fra slesvigske Søfolk om at nyde samme Ret som de Andre med Hensyn paa Permission samt sit Svar herpaa; hvilket billigedes af Statsraadet.

Samme Minister [Zahrtmann] oplæste en Plakat angaaende Udmynstringen af Søfolk til privat Fart, som vedtoges af Statsraadet strax at skulle udgaac, forinden Udskrivningen til Sømagten overgik til Justitsministeriet.

Derefter meddelte han, at han havde modtaget Klager fra Amrum betræffende nogle fjendlige Toldkrydsere, men at han i denne Henseende ei holdt for, at der var Noget at gjøre.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] Hovedindholdet af den Note, han agtede at tilstille Banks.

Marineministeren [Zahrtmann] foreslog at tilføie, at man beholdt Als og Ærø for at sikkre disse den Ro, de andre Dele af Slesvig ei havde nydt.

Conseilpræsidenten [Moltke] underrettede Statsraadet om, at Forholdet mellem Danmark og Slesvig i den russiske Note var sammenlignet med det mellem Sverrig og Norge, men at han strax havde tilskrevet Plessen om at imødegaae denne Yttring.

Minister Bang overgav *Conseilpræsidenten* nogle skriftlige Punkter, som han antog det gavnligt at benytte i Svaret til Banks.

Minister Clausen bemærkede, at da Regjeringen i Hertugdømmerne ei alene bespottede Kongens Navn, men nu ogsaa var oprørsk mod Centralmagten, syntes Tiden at være kommen til at gaae et Skridt videre: Lige frem at erklære Regjeringen for ulovlig og gjøre Indsættelsen af en lovlig til Gjenstand for Præliminærerne i London.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at naar man erklærede Regjeringen for ulovlig, maatte man gaae et Skridt videre og paapege en lovlig, hvorved nye Forviklinger vilde opstaae.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte med Hensyn til dette Spørgsmaal henholde sig til den Instrux for Grev Reventlow, som vilde blive forelagt Statsraadet.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] dernæst havde oplæst et Forslag til et slesvigsk Departements Indretning tilligemed de af Ministrene paategnede Bemærkninger, vedtog Statsraadet: At det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancelli ophævedes, ligesom Rentekammerets 3die Departement allerede tilligemed Kammeret var hævet; at Udenrigsministeren overtager de slesvigske, holstenske og lauenborgske Sager og bemyndiges til dertil at benytte een eller flere Mænd til som Constituerede at gaae ham tilhaande.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at der i Rigsforsamlingen var taget Bestemmelser om Reiseomkostninger og Diæter, og at han agtede i Medfør heraf at gjøre en Forestilling til Kongen; hvilket Statsraadet billigede.

Minister Clausen meddelte at have faaet Tilbud om, naar Trykkelønnen betaltes, at erholde fædrelandske Sange med tilhørende Musik til Uddeling i Slesvig samt Tilbud fra en anden Kant om sammesteds at foranstalte Allens og Worsaaes Værker, naar de maatte oversendes,

fordelte. Det vilde koste nogle Hundrede Rbd., som han forment, det var rigtigst, at Finantserne udredte.

Finantsministeren [Sponneck] erklærede sig villig hertil; hvilket Statsraadet ogsaa tiltraadte.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 25. november 1848.

Aar 1848, d. 25de November, var Statsraadet samlet.

Præsidenten [Moltke] oplæste Udkast til en Note til Banks som Svar paa dennes i et tidligere Statsraadsmøde ommeldte Note.

Med nogle enkelte Modificationer, som strax foretoges, vedtog Statsraadet dette Udkast.

Præsidenten [Moltke] forelæste fremdeles en Skrivelse fra Stiftamtmand, Grev Sponneck, hvori forespørges, om Beboerne i Nordslesvig skulde til den nuværende Fælledsregjering for Hertugdømmerne betale Skatter m. m.

Statsraadet vedtog, at der skulde svares, at man fandt det fuldkommen korrekt, hvad han havde svaret de paagjældende Landboere, og at de ikke bør drive deres Vægning at betale Skatterne videre, end indtil de hos dem udlagte Effecter skulle bortføres til Forauktionering, men at de, naar det kommer saa vidt, bør give efter og betale, ligesom ogsaa Præsterne, med Hensyn til deres Vægning ved at publicere Anordningerne, bør give efter for Magten. At de Paagjældende forholde sig paa denne Maade, maa man erkjende for saameget mere rigtig, som Regjeringen ad den diplomatiske Vei har erklæret, at den paa den ene Side ikke kan erkjende den nuværende Fælledsregjering for Hertugdømmerne for lovlig, og at man navnlig ikke, saalænge den bestaaer, vil opgive Bestyrelsen over Als og Ærø, men at man paa den anden Side, af Hensyn til Fredsunderhandlingerne og for at forebygge Anarki i Hertugdømmerne, ikke vil foretage noget videre Skridt, uagtet man dertil vilde være fuldt berettiget.

I Overensstemmelse med det saaledes Anførte anmodes Stiftamtmanden om underhaanden at underrette de Vedkommende.

Præsidenten [Moltke] fremlagde en i de sidste Dage før Minister-skiftet modtagen Skrivelse fra den daværende Krigsminister, tilligemed en dermed i Gjenpart fulgt Indberetning fra Nørrejylland's Generalcommando, angaaende at den i Hertugdømmerne etablerede Regjering agter at opstille en Militaircordon langs med Grændsen Nord om Ribe.

Det Fremlagte toges ad acta.

Statsraadet besluttede, at der fortiden Intet var at foretage i Anledning af denne Sag.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog Indstillingspunkterne i en allerunderdanigst Forestilling om Udnævnelsen af en Overinspector for Fængselsvæsenet.

En Afskrift af disse Indstillingspunkter tilligemed Justitsministerens Anmeldelse af Sagen til Foretagelse i Statsraadet toges til Protokollens Følge. Bemeldte Indstillingspunkter bleve af Statsraadet approberede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 27. november 1848.

Aar 1848, d. 27de November, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] anmeldte fra en Herr Meyer at have erholdt et Tilbud om at stifte et hemmeligt Selskab i Hertugdømmerne med tilføjet Begjæring om Understøttelse hertil samt at have fra Regjeringen paa Als erholdt Underretning om, at Dagvognen fra Flensborg til Sønderborg var bleven anholdt og undersøgt af Insurgenterne i Anledning af en Adresse, som circulerede til Underskrift i Slesvig.

I Anledning af at den sidste Skrivelse var affattet paa tydsk, hvilket *Finantsministeren* [Sponneck] bemærkede at være rigtigt efter de endnu gjældende Love, vedtog Statsraadet at udvirke en Kongelig Resolution for, at Correspondencen med Autoriteterne paa Als og Ærø herefter alene maatte føres i det danske Sprog.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at hidtil Panteprotokollen for Sundeved var ført af Amtsforvalteren i Sønderborg, hvorfor der

nu var sendt et Dokument til Thinglæsning, paategnet af den usurperede Herredsfoged i Sundeved; hvilket derefter var ham tilsendt med Spørgsmaal om, hvorvidt det kunde protokolleres.

Statsraadet vedtog, at dette burde ske, da private Forhold ellers derunder kunde lide Skade.

Derefter satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] de afgaaede Ministres Pensionering under Discussion, efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde yttret, og Statsraadet vedtaget, at Indstillingen desangaaende burde gaae ud fra *Conseilpræsidenten*.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Excellence Grev Knuth, ligesom han aldrig havde modtaget Gage, heller ikke vilde modtage Pension.

Statsraadet bestemte betræffende Excellence Bluhme, at han, der som Kammerpræsident var lønnet med 6000 Rbd., efter det almindelige Princip, at en Embedsmand, der gaaer af, fordi hans Embede ophører, er berettiget til at afgaae med fuld Pension, burde pensioneres med 6000 Rbd.

Betræffende Magister Monrad vedtog Statsraadet, at han burde afgaae med 2400 Rbd. i Vartpenge, indtil han kunde ansættes i en passende Stilling.

Betræffende Oberst Tscherning blev det paalagt Krigsministeren at stille ham det Valg, om han vilde afgaae med Pension som Oberst eller med 2400 Rbd. i Vartpenge.

Betræffende Advokat Lehmann yttredes, at da han tidligere ei havde havt nogen Gage af Staten, saa kunde han gaae tilbage i sin forrige Stilling, og behøvede ingen Pension at tilstaaes ham.

Da imidlertid Pluraliteten af Statsraadet maatte antage, at hans tidligere Praxis maatte have lidt ved hans Stilling som Minister, og da Advokat Lehmann havde udtalt sit Ønske om Vartpenge og eventuel Ansættelse, navnlig i den diplomatiske Carriere, saa vedtog Statsraadet, at han burde indstilles til 2000 Rbd. i Vartpenge, indtil han kunde erholde en passende Ansættelse; dog fraaraadede Statsraadets Pluralitet, at denne blev i det diplomatiske Fag.

Slutteligen bestemte Statsraadet, at alle disse Pensioneringer vare at betragte som interimistiske og udtrykkeligen kun skulde tilstaaes, indtil en Lov om Ministrenes Pensionering kunde udkomme. Derhos vedtoges, at Concepten til Indstillingen nærmere skulde foredrages Statsraadet.

Derefter foredrog *Cultusministeren* [Madvig] de Vanskeligheder, der opstode, naar Baptisternes Børn efter Frd. 27. Decbr. 1842 skulde underkastes Tvangsdaaben, navnlig da flere Præster allerede havde vægret sig ved at døbe slige Børn, og der var Rimelighed for, at endnu flere vilde vægre sig. At lade denne Sag aldeles beroe, indtil en almindelig Dissenterlov kunde udkomme, vilde være betænkeligt ogsaa af den Grund, at Justitsministeren havde bemærket, at der maatte foregaae en Handling, der constaterede de Forhold, der i juridisk Henseende vare bundne til Daaben. Han foreslog derfor som rigtigst, at han, hvergang et saadant Tilfælde indtraf, foranstaltede en Kongelig Resolution, og at Bevillingen og Attesterne, hvorpaa denne byggedes, formuleredes saaledes, at den gav den tilstrækkelige juridiske Garanti. Hvilken Mening Statsraadet tiltraadte.

Finantsministeren [Spønneck] meddelte, at han vilde foreslaae Hans Majestæt at nedsætte Civillisten til 743.000 Rbd., som den tidligere havde været, samt at der til at regulere den sammentraadte en Commission bestaaende af Kongens [Embedsmænd] og Embedsmænd udenfor disse.

Derefter forelagde *Justitsministeren* [Bardenfleth] det Spørgsmaal, hvilken Vei Ministeriet burde vælge, hvis det imorgen blev interpellert angaaende Forelæggelsen af den provisoriske Forordning af 23. September d. A.

Statsraadet vedtog, at Justitsministeren burde møde i Rigsforsamlingen, og naar denne bestemte sig til at stille et Spørgsmaal i denne Henseende, men kun da, give til Svar, at det var Ministeriets Mening, at den bragtes til Forhandling samtidigt med § 5 i Udkastet til Værnepligtsanordningen.

Derefter hævdedes Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 29. november 1848.

Aar 1848, d. 29de November, var Statsraadet samlet. Krigsministeren var ved Sygdomsforfald hindret fra at være tilstæde.

Præsidenten [Moltke] fremlagde og oplæste en til Ministeriet indkommen Skrivelse betræffende Rustningerne undertegnet »En Rigsdagsmand«.

Skrivelsen, der toges ad acta, blev af Statsraadet vedtaget at skulle henlægges.

Præsidenten [Moltke] fremlagde og oplæste en af 2 Rapporter fra Oberst Rye ledsaget Skrivelse fra Krigsministeren, hvori denne udtaler sig om et Par Punkter med Hensyn til de forestaaende Fredsunderhandlinger i London.

Det Fremlagte toges til Protokollens Følge.

I Anledning af det i Rigsforsamlingens Gaarsmøde opkastede Spørgsmaal, hvorvidt Ministeriet anseer Conferentsraad Treschows og General Oxholms Pladser i Forsamlingen for at være ledige, vedtog Statsraadet, at den af Justitsministeren ved denne Leilighed belovede nærmere Meddelelse i saa Henseende skulde af Indenrigsministeren gjøres derhen, at de paagjældende tvende Medlemmers Anmeldelse af deres Forfald viste, at de ikke betragtede samme som en Udmeldelse, men tvertimod at de ansaae sig berettigede til igjen at indtage deres Plads i Forsamlingen, naar det dem overdragne Kongelige Ærinde var endt, og at Regjeringen skulde afvente, om Rigsforsamlingen bestemmer en vis Frist, inden hvilken fraværende Medlemmers Pladser ansees vacante.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning erklærede sig Statsraadet for, at han ikke skulde indlede noget Skridt med Hensyn til Spørgsmaalet om Udskrivning af Krigsskat for Als og Ærø.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde Statsraadet, om der kunde være Noget imod, at han, efter at være bleven Minister, vedblev i sin ulønnede Stilling som Repræsentant i Nationalbanken, naar Bankens Bestyrelse ikke fandt Noget herimod at erindre.

Statsraadet erklærede, at der fra Regjeringens Standpunkt Intet var imod, at han beholdt sin Stilling som Bankrepræsentant.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 30. november 1848.

Aar 1848, d. 30te November, var Statsraadet samlet. Krigsministeren var paa Grund af Sygdomsforfald fraværende.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en kort Udsigt over de seneste diplomatiske Nyheder.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelæste Udkast til Instruction for de Mænd, til hvem Hans Majestæt har overdraget at indlede Fredsunderhandlinger i London. Bemeldte Udkast blev, med nogle enkelte Forandringer, som strax foretoges, af Statsraadet approberet.

Marineministeren [Zahrtmann] forelæste en til Krigsministeriet fra General Krogh indkommen Rapport med Bilage betræffende en Promemoria fra Rigscommissair Stedtmann i Anledning af de danske Tropper, der vare lagte i Garnison i Ribe. En Gjenpart af bemeldte Rapport og Bilage toges til Protokollens Følge.

Paa dertil af *Præsidenten* [Moltke] givne Anledning vedtog Statsraadet, at der igjennem de danske Consuler i Udlandet og ad diplomatisk Vei skulde indledes Skridt, som vare egnede til at give Udscende af, at man gjorde alle Anstrengelser for til Foraaret at være alvorlig rustet, saasom ved Forespørgsler angaaende Indkjøb af Dampskibe, Geværer osv.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 2. december 1848 kl. 12.

Aar 1848, d. 2. December, Kl. 12 var Statsraadet samlet. Krigsministeren var formedelst Sygdom fraværende.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Beretning fra Generalpostdirektionen betræffende Postgangen gjennem Hertugdømmerne og Kammerjunker Wedel-Heinens Virksomhed i Slesvig.

Derefter satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Discussion, hvad der var at svare Etatsraad Flor paa den af ham bebudede Interpellation betræffende Sikkring for Nordslesvigerne.

Statsraadet vedtog, at *Conseilpræsidenten* svarede:

»Det vil vides af det i Departementstidenden bekjendtgjorte Udtag af det paa Syndikus Banks's Opfordring om Afgivelsen af Administrationen over Als og Ærø givne Svar, hvilke Grundsætninger Regjeringen følger i Henseende til de nuværende Magthavere i Hertugdømmerne, og at man saaledes ei direkte kan til dem henvende sig i Anledning af de hyppigen fra det nordre Slesvig indløbende Klager.

En bevæbnet Indskriden vilde i dette Øieblik, hvor Fredsunderhandlinger aabnes, være skadelig for vor Interesse. Regjeringen har derfor benyttet og benytter fremdeles den Vei, som under nærværende Omstændigheder staaer den aaben, ved diplomatiske Henvendelser saavel til Centralmagten i Frankfurt som til de fremmede venskabelige Magter at søge at raade Bod paa de i Slesvig stedfindende ulykkelige Forhold, og navnlig har den paalagt de med Fredsunderhandlingerne betroede Mænd fortrinligen og snarest muligen at lade sig den foreløbige Ordning af Slesvigs Forhold under Vaabenstilstanden være magtpaaliggende. Regjeringen troer saaledes at have foretaget, hvad der under nærværende Forhold er muligt, og beder Forsamlingen være overbeviist om, at denne Sag fremdeles er og vil være Gjenstanden for dens uafladelige Opmærksomhed, idet den forøvrigt maa tilføie, at en videre Forhandling om denne Gjenstand ei er ønskelig, navnlig med Hensyn til de nu begyndte Fredsunderhandlinger.«

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte dernæst, at Rigsdagsmændene With, Olrik og Bojsen havde underhaanden meddelt ham en af dem tilsigtet Interpellation, hvorved protesteredes mod en eventuel Deling af Slesvig; ved hvilken de tilsigtede at understøtte det nuværende Ministerium i sin Virksomhed.

Conseilpræsidenten [Moltke] udtalte imidlertid den Overbeviisning, at de Discussioner, som kunde blive Følgen af et saadant Andragende, snarere vilde kunne tilveiebringe Hindringer og Ubehageligheder end opnaae det, som ved Andragendet var tilsigtet.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede navnlig, at rimeligviis et stærkt Parti i Salen vilde udtale sig for Slesvigs Deling.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa det Farlige ved at lade Forsamlingen tage de diplomatiske Underhandlinger i sin Haand.

Efter *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag vedtog Statsraadet, at man skulde meddele de 3 Deputerede, at man aldeles stemmede med de yttrede Anskuelse, men at man maatte fraraade at indgive Andragendet, da det rimeligviis vilde føre til det Modsatte af, hvad der var tilsigtet.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] tvende Breve fra forhenværende Minister Lehmann, hvori denne under Paaberaabelse af tvende ham formeentlig givne Løfter om Ansættelse, respective som Gesandt i Udlandet eller som Amtmand, forlanger disses Opfyldelse.

Conseilpræsidenten oplyste, at saadanne Løfter aldrig vare givne Herr Lehmann.

Indenrigsministeren [Bang] yttrede, at afseet fra det Urigtige i at debitere at have faaet slige Tilbud, som viste sig ei at være begrundede, maatte han dog formene, at Lehmann havde arbeidet og virket høist betydeligt for de Anskuelse, som ved Regjeringsforandringen havde gjort sig gjældende, og at det paa den anden Side vilde være farligt for det nuværende Ministerium at gjøre ham til sin Fjende. Han antog Lehmann for ei at være skikket til Diplomatiens, men antog en Amtmandspost at være mest passende for ham, dog ei i noget Amt hvor der var Conflicter at befrygte mellem Herremændene og Bønderne. Han foreslog, at man bevægede Amtmand Pløyen til at bytte Veile Amt med Holbæks og saa ansatte Lehmann i Veile Amt.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte antage Lehmanns Paastand om givne Løfter for aldeles ubeføiet, ligesom, selv om slige Løfter havde været givne, saa vilde det være uden Exempel, at et tiltrædende Ministerium gjordes ansvarligt for det afgaaedes Løfter. Han maatte imidlertid dog dele Indenrigsministerens Mening om det Ønskelige i at see Lehmann ansat. Han antog imidlertid, at det var heldigst, om han ansattes i en mindre betydelig diplomatisk Stilling, hvis en saadan gaves, da han var af den Mening, at Lehmann aldeles manglede den praktiske Takt, som netop for en Amtmand var saa nødvendig.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det forekom ham, at de, der havde yttret sig om Sagen, alle vare enige i, at Lehmann ikke var duelig til de Poster, hvorom der var Spørgsmaal. Han maatte derfor paa det Bestemteste modsætte sig hans Ansættelse saavel som Gesandt som Amtmand. Han antog endogsaa, at Jylland var det væreste Sted, hvor han kunde sendes hen, da han der efter sit Ophold som Commissær var meget ringe anseet. Han foreslog, da der aldeles Intet var lovet Lehmann, at han blev behandlet paa samme Maade som de andre Ministre, og, da hver af dem stod i forskjelligt Forhold, at han da opfordredes til at yttre sig over, hvad han ønskede i Pension eller Vartpenge.

Minister Clausen henviste til Lehmanns Charakter og Talenter og maatte ansee det for rigtigt, at han fik en Ansættelse, ogsaa af politiske Grunde, for ei at opbringe hans Parti mod det nuværende Ministerium.

Finantsministeren [Sponneck] tiltraadte denne Mening, idet han

tillige gjorde opmærksom paa den Qualification hos Lehmann, der laae i hans Stilling som Høiesteretsadvokat og gammel Kandidat.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte ligeledes denne Anskuelse, idet han antog, at Lehmann aldeles ikke var skikket til Diplomat.

Efter *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag vedtoges det, at Lehmann indstilledes til Amtmandsposten i Veile med Forpligtelse til strax at overtage den og ei, førend han blev Medlem af Rigsforsamlingen, at forlade den.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter Statsraadet, at det var hans Ønske, at Cheferne for de ham underlagte Departementer erholdt Navn af Direktører; hvilket Statsraadet fandt rigtigt.

Derefter hævdedes Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 7. december 1848.

Aar 1848, d. 7. December, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at da Oberst Tscherning ei havde troet at kunne contrasignere Generalmajor-Bestallingen for Minister Hansen, og denne ei selv kunne gjøre det, saa havde han paataget sig Contrasignaturen.

Derefter underrettede han Statsraadet om, at Hans Majestæt kom til Byen Løverdag.

Da derefter blev sat under Discussion det Spørgsmaal, hvorvidt og hvorledes de indløbne Spørgsmaal og Forlangender om Forholdsregler for Nordslesvig vare at besvare, vedtog Statsraadet, at Svaret burde meddeles Stiftamtmand Sponneck i Ribe og overlade ham at lade Vedkommende tilkomme Svar.

Ifølge *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag bestemte Statsraadet, at denne bemyndigedes til ved Hjælp af Dampskibet Lolland og det ved Travemünde liggende tyske Dampskib Lübeck, som Kammerjunker Wedel-Heinen forment at kunne erhverves til denne Fart, at vedligeholde Forbindelsen med Udlandet, saalænge Søen var aaben.

Ligeledes bemyndigedes han til at foranstalte en Postforbindelse

mellem Bøjden og Fynshav, saaledes at denne kunde udføres med saalidet Ophold som muligt hele Vinteren igjennem.

Derefter foranledigede *Finantsministeren* [Spouneck] en Discussion betræffende Nødvendigheden af, naar en Isvinter indtraf, at sikre sig Besiddelsen af Øen Als ved derhen at forlægge en tilstrækkelig stærk Garnison.

Under Discussionen tiltraadtes hans Mening af Statsraadet med Undtagelse af *Conseilpræsidenten* [Moltke], som holdt det nødvendigt først underhaanden at undersøge de fremmede Diplomaters Anskuelser i denne Retning, og af *Marineministeren* [Zahrtmann] der protesterede mod nu at bryde Vaabenstilstanden ved nu at besætte Als med en større Magt end den, der efter Conventionen maa holdes der. Saa længe Søen forbliver aaben, er den nuværende Styrke i Forbindelse med Skibe og Landstorm tilstrækkelig til Forsvaret; lægger derimod Søen og Alssund fast til, saa er det vist, at Hertugdømmernes samlede Magt i meget kort Tid vil igjennem Sundeved kunne overfalde Als, og i saa Tilfælde vilde en endog meget betydelig Styrke være udsat for at maatte bukke under. Saafremt dette indtraf, vilde derved næste Aars Felttog i høi Grad lammes, og man vilde da have den materielle Skade til samme Tid, som man i hele Verdens Øine vilde faae Præget af at være den Part, der i Virkeligheden havde brudt Vaabenstilstanden. Muligheden alene af Fare forekom ham ikke tilstrækkelig til at udsætte sig for slige Uleiligheder og at paalægge Finantserne saa betydelige Byrder som de, der vilde blive en Følge af saadant Foretagende.

Statsraadet besluttede derefter at udsætte Sagens endelige Discussion til Løverdag.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede at have erholdt Underretning om, at han vilde modtage tvende Interpellationer i Rigsforsamlingen:

- 1) Fra Hans Rasmussen i Maribo Amts 6te Distrikt om at inddrage alle Bispestole.
- 2) Fra Pastor Grundtvig betræffende Sorø Akademies Bestemmelse.

Cultusministeren foreslog at besvare den Første derhen, at det vilde være ubetimeligt forinden Grundlovens Antagelse at bestemme noget Spørgsmaal om den evangeliske Kirkes indvortes Forfatning. Iøvrigt var det en Forholdsregel, som Cultusministeren ikke havde paatænkt; den Anden derhen, at Høiselig Kong Christian den Ottendes Bestem-

melse om en Høiskoles Oprettelse i Sorø blev taget saa kort før hans Død, at der forinden ei kunde træffes Forberedelser til Iværksættelsen. Den nylig aftraadte Cultusminister havde heller ikke seet sig istand til at beskæftige sig med den. Den forelaae saaledes aldeles ubehandlet, og skulde der fra hans Side ske Noget, da vilde han ansee det for urigtigt at foretage Noget i denne Sag uden i den nøieste Forbindelse med det, som med Hensyn til det hele Underviisningsvæsen var at foretage. Hvilket af Statsraadet vedtoges.

Minister Clausen oplæste dernæst den seneste Proklamation af den insurrectionelle Fælledsregjering og henledte Statsraadets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af en Besvarelse.

Derpaa hævdedes Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 9. december 1848 kl. 12.

Aar 1848, d. 9. December Kl. 12, var Statsraadet samlet under Conseilpræsidentens Forsæde. Finantsministeren var fraværende ved Mødets Begyndelse. Protokollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Indberetning fra General Bülow paa Als til Krigsministeriet af 7de dennes, som derefter i Copi vedlagdes Protokollen.

Præsidenten [Moltke] oplæste et Resumé af de Grunde, der efter hans Formening maatte berettigge Regjeringen til at besætte Als, som ligeledes vedlagdes, og meddelte endeligen, at den russiske og engelske Gesandt efter given Anledning discursive havde yttret sig for, at der Intet var imod at besætte Als, dog at den ene af disse havde anseet det hensigtsmæssigst, at dette skete successive. Conseilpræsidenten erklærede derefter, at de Betæneligheder, han i sidste Statsraadsmøde havde yttret, nu vare faldne bort.

Krigsministeren [Hansen] oplæste derpaa en Skrivelse fra General Krogh, hvori denne, næstefter at fremsende den af »Gesammtregierung« til Nordslesvigerne udstedte Proklamation, gjør opmærksom paa det Rygte, at Insurgenterne trække Tropper mod Grændsen, og

udbeder sig Forholdsregler, naar Passagen mellem Ribe og Gredsted-Bro blev spærret.

Statsraadet vedtog paa *Krigsministerens* [Hansens] Forslag, at General Krogh var at instruere derhen, at han, saalænge de ved Grændsen stationerede Tropper ei vare stærkere, end til Told- og Politiopsyn kunde synes passende, og saalænge de ei spærrede Passagen til Ribe, da intet Videre skulde foretage; men saafremt Tropperne betydeligen forøgedes, eller Passagen spærredes, havde han at indhente nærmere Forholdsregler og samtidig hermed protestere paa egne Vegne til General Bonin.

Da *Justitsministeren* [Bardenfleth] bemærkede, at det var af dobbel Vigtighed nu at besvare den af »Gesammtregierung« udstedte Proklamation, fremlagde *Conseilpræsidenten* [Moltke] et Udkast til en Journalartikel i denne Retning, forfattet af Grev Moltke-Nütschau, som oplæstes af *Indenrigsministeren* [Bang].

Under Oplæsningen indfandt Finantsministeren sig i Statsraadet, som vedtog, at Artiklen med nogle modererede Modificationer skulde søges indrykket i et hamborgsk Blad.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han under Udenrigsministeriet vilde oprette et Departement for Handels- og Consulatsager, og oplæste de Bestemmelser, han med Hensyn paa dettes Organisation vilde tage, hvilke vandt Statsraadets Bifald.

Da derefter *Conseilpræsidenten* [Moltke] forelagde Spørgsmaalet om Als's Besættelse for Statsraadet til endelig Afgjørelse, bemærkede *Marineministeren* [Zahrtmann], at han maatte henholde sig til sit i forrige Statsraadsmøde givne Votum, ved hvilket han i Almindelighed fraraader denne Forholdsregel; men at han, naar den nu, som det syntes tydeligt, vilde vedtages af Statsraadets Majoritet, maatte tilraade, at den sattes snarest muligt iværk.

Statsraadets samtlige øvrige Medlemmer bestemte, at Øen Als skulde besættes med en tilstrækkelig Militairmagt.

Efterat denne Bestemmelse saaledes var tagen ved Pluralitet, bestemtes eenstemmigen:

At Styrken paa Als skulde bringes til 8 à 10.000 Mand foruden Landbevæbningen og saaledes forøges med 6 à 8.000 Mand.

At der uopholdeligen meddeltes Ordre fra Krigsministeren til de paa Sjælland cantonnerede Tropper om at indkalde deres Permitterede og fra Marineministeren om Tilveiebringelsen af de nødvendige Transportmidler.

At Tropperne, saasart de vare samlede, dirigeredes umiddelbart til Als; men at det forbeholdtes til nærmere Afgjørelse af Krigs- og Marineministeren, om de sjællandske Tropper skulde marchere gennem Fyen eller indskibes direkte fra Korsør.

At endelig ingen officiel Bekjendtgørelse skulde ske om dette Skridt før om 10 à 12 Dage.

Et af *Conseilpræsidenten* [Moltke] fremlagt Forslag om en Regulering af Protokolførelsen i Statsraadet vedtoges at skulle circulere til nærmere Overveielse; hvorimod Oplæsningen af foregaaende Mødes Protokol i Udkast vedtoges at skulle tage sin Begyndelse fra næste Møde.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 11. december 1848 kl. 12.

Aar 1848, d. 11te December Kl. 12, var Statsraadet forsamlet under sædvanligt Præsidium og med den sædvanlige Protokolfører.

Finantsministeren [Sponneck] anmeldte næste Onsdag i Statsraadet at ville forelægge Budgetsagen.

Dernæst foredrog *Justitsministeren* [Bardenfleth], at det i Rigsforsamlingen var kommet under Spørgsmaal ved et Amendement til § 19 af Forretningsordenen, hvorvidt der maatte tilkomme Ministrene, paa Grund af den dem af Hans Majestæt i Aabningstalen tillagte Ret til i Forsamlingen at tage Ordet, naar de finde det fornødent, Adgang til at forlange Ordet, efterat det af 15 Medlemmer er forlangt sat under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted. Han maatte finde det rigtigt, at der toges en Bestemmelse om, hvad Ministeriet vilde yttre under Discussionen.

Finantsministeren [Sponneck] og *Minister Clausen* mente, at Sagen i Realiteten ei var af synderlig Betydning, og at man gjerne kunde underkaste sig Forsamlingens Bestemmelser, ligesom ogsaa Kongens Ord rigtigtst kun forklaredes om Ministrenes Ret til under Discussionen at tage Ordet uden først at begjære det. Finantsministe-

ren maatte ogsaa være af den Mening, at dette i andre Stater var Regelen.

Krigsministeren [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] maatte derimod antage, at det ei alene i Realiteten var rigtigt for Ministrene at sikkre sig imod, at Ordet ikke blev dem afskaaret, men at det endog var en absolut nødvendig Form, at en Forandring i eller Fortolkning af Hans Majestæts Ord i Aabningstalen maatte udgaae fra ham selv.

Conseilpræsidenten [Moltke], *Indenrigsministeren* [Bang] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] troede ei, at Sagen var af Betydenhed i Realiteten, men stemmede med Hensyn til Formens Nødvendighed med de 3 Foranførte, idet *Indenrigsministeren* [Bang] tillige gjorde opmærksom paa, at Hans Majestæt i Aabningstalen kun havde reserveret sig denne Ret og Opløsningsretten, og at denne sidste kunde lide et Skaar, naar den første overgaves Forsamlingens Fortolkning.

Statsraadet vedtog at yttre sig derhen:

At Ministeriet ei kunde eftergive den det af Hans Majestæt Kongen forbeholdte Ret, men at det ei vilde modsætte sig et Andragende fra Forsamlingen til Hans Majestæt i denne Retning.

Dette tiltraadtes af Statsraadets Majoritet: *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Indenrigsministeren* [Bang], *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen*. *Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] formentede, at ingen saadan Forandring eller Fortolkning burde foranlediges.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde derpaa Statsraadet det Spørgsmaal, om det ansaae Rigsforsamlingen berettiget til, naar § 5 i Værnepligtsanordningen kom paa Bane, at forandre eller forkaste Frd. af 23. September d. A.

Hvilket Statsraadet eenstemmigen besvarede bekræftende.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede dernæst, at der var kommet til ham et Spørgsmaal betræffende den ulovlige Skatteopkrævning i Slesvig og en Interpellation i denne Retning bebudet; hvilken han oplæste.

Han henholdt sig til, at man ei saa sig istand til at hjælpe Slesvigerne med fysisk Magt, og han aldrig vilde give sin Stemme til at ophidse dem til Modstand, da dette kun vilde føre til unyttig Blodsudgydelse.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at man paa den anden

Side ligesaameget maatte vogte sig for at opfordre dem til Lydighed mod Fællesregjeringen, da energiske Skridt fra deres Side muligen vilde indgyde Regjeringen Frygt for at gaae for vidt og saaledes derved lindre deres Plager.

Det vedtoges eventualiter at svare Interpellanten, at Ministeriet ei kunde give nogen Meddelelse i offentligt Møde; hvorvidt Forsamlingen ønskede den i et hemmeligt Møde, maatte den afgjøre; imidlertid maatte Ministeriet fraraade dette.

I Forbindelse hermed udviklede *Minister Clausen* Nødvendigheden af, at der udstededes en Proklamation af Hans Majestæt, hvori han udtaler, at Fælledsregjeringen af ham ingenlunde anerkjendes, og at altsaa Paaberaabelsen af hans Navn af denne er aldeles ulovlig. Han fandt dette nødvendigt, saavel for at Slesvigerne ei skulde misledes som og for det Kongelige Navns Ære.

Statsraadet vedtog, at Minister Clausen skulde forfatte et Udkast, og dette da skulde circulere.

Derefter omtalte *Conseilpræsidenten* [Moltke] det Ønskelige i at sende en Mand til Berlin under Paaskud af at trafiquere om Erstatningssummen for at forskaffe os de nødvendige Oplysninger, og anmodede Ministrene om at overveie, hvem dertil maatte kunne benyttes.

Derefter oplæste *Marineministeren* [Zahrtmann] et Udkast til en Bestemmelse om Ophævelsen af nogle af de hidtil gjældende Fritagelser for Søtjenesten; i hvilken Anledning Statsraadet vedtog, at den gjennem Justitsministeren burde forelægges Rigsforsamlingen.

Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 13. december 1848 kl. 12.

Aar 1848, Onsdagen den 13de December Kl. 12, var Statsraadet samlet under Præsidio af Hans Excellence Premierminister Grev Moltke til Bregentved. Protocolen førtes af Statssecretairen Etatsraad Lunding og Expeditionssecretairen Auditeur Liebe.

Protocolen fra forrige Møde oplæstes og ratihaberedes.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde til endelig Antagelse den i

forrige Møde vedtagne Bestemmelse angaaende Ministrenes Ret til at tage Ordet i Rigsforsamlingen, hvilken vedtoges, saaledes som det er tilført den foregaaende Protocol.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste Indstillingen i en allerunderdanigst Forestilling om Ordningen af de afgaaede Ministres oeconomicke Stilling saaledes lydende:

»At der allernaadigst maa tillægges forhenværende Minister Oberst v. Tscherning en aarlig Pension af 1600 Rbd. fra 15de f. M. af at regne, og at der lige allernaadigst maa fra samme Tid af tillægges forhenværende Minister Magister Artium Monrad foreløbigen i eet Aar 2400 Rbd. i Vartpenge.«

Indstillingen betræffende Ordningen af de afgaaede Ministres oeconomicke Stilling approberedes, dog saaledes at den for Mag. Monrads Vedkommende gaaer ud paa, at der tillægges samme i Vartpenge 600 Rbd. qvartaliter, indtil Ministrenes hele Stilling bliver anordnet ved Lov, forsaavidt der ikke forinden maatte aabne sig passende Leilighed for ham til at indtræde i en Embedsstilling.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at den af ham i forrige Møde som paatænkt omtalte Interpellation Nordslesvig betræffende er udsat indtil videre.

Efter at have circuleret blandt Statsraadets Medlemmer blev det af Statssecretairen udarbejdede Udkast til et Regulativ for Protocolens Førelse, der havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, foreløbigen approberet, dog at den deri indeholdte Bestemmelse om, at Resolutionerne skulle dicteres til Protocolen, bortfaldt.

Statsraadet vedtog dernæst endeligen, at Baron Carl Plessen skulde sendes til Berlin for at paadrive Erstatningens Udredelse.

Minister Clausen henledte Opmærksomheden paa Vigtigheden af at være beredt paa at sende en Mand til Paris, naar Præsidentvalget var sket.

Finantsministeren [Sponeck] forelagde dernæst Finantsregnskabet for 1847 og Budgettet for 1849. Med Hensyn til det Spørgsmaal, hvorvidt Odense Bispestols Tiender, saafremt Biskoppen erholdt fast Gage, skulde opføres som inddragne under Finantserne, vedtog Statsraadet, at Afgjørelsen af dette Forhold nærmere var at forbeholde og derfor ei at omtale i Budgettet.

Derefter oplæste *samme Minister* [Sponeck] en allerunderdanigst Forestilling betræffende Civillistens Størrelse og Ordning.

Samme Minister [Sponneck] meddelte derefter, at han forbeholdt sig at forelægge Forslag til en Lovgivning om Vartpenge og Pensioner, navnlig den første Overgang til de sidste, i hvilken Anledning Statsraadet vedtog, at der meddeltes Rigsforsamlingen, at man endnu ei havde kunnet udkaste nogen Bestemmelse herom. Dernæst meddelte han Statsraadet den Plan, hvorefter han i Aaret 1849 vilde tilveiebringe de nødvendige Pengemidler.

Sluttelig meddelte han at ville forelægge Hans Majestæt Forslag om Statsbogholderiets Etablering under Justitsraad Schierns Bestyrelse.

Minister Clausen oplæste den af ham conciperede Kongelige Proclamation i Anledning af Fælledsregjeringens Fremgangsmaade, som vedtoges af Statsraadet.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte at have erholdt Underretning om, at en Interpellation vilde ske, om hvorvidt man i Forbindelse med den i Circulairret af 2den December bestemte Udskrivning tillige vilde lade en saadan træde i Kraft efter Bestemmelserne i Frd. 23. Sept. 1848.

Statsraadet vedtog, at Interpellationen var at besvare derhen, at Discussionen i Rigsforsamlingen over § 5 i Værnepligtsanordningen først afventedes, og saafremt det under denne vedtoges, at Frd. 23. September skulde beholde Gyldighed, da vilde Udskrivningen efter denne ufortøvet sættes i Værk.

Hvorefter Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 16. december 1848.

Aar 1848, Løverdagen den 16de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Finantsministeren og Indenrigsministeren vare fraværende; Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Krigsministeriet med en Beretning fra Als, at General Bonin og de øvrige preussiske Officerer skulde være rappelleret, samt en Melding fra General Krogh om, at en betydelig fjendelig Indqvartering var tilsagt mellem

Gredsted-Bro og Ribe. Efter Krigsministerens Forslag, ifølge den sidstnævnte Melding, vedtog Statsraadet, at General Krogh, naar han bragte i Erfaring, at de fjendlige Tropper virkelig vare indtrufne, ved en Officer skulde protestere hos General Bonin og derefter forlange nærmere Instruxioner.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde dernæst i Anledning af nogle ham tilstillede Finantsvæsenet vedkommende Sager fra det Slesvigske Statsraadet til Discussion, hvor de Sager vare at henlægge, som hidtil havde hørt under Rentekammerets 3die Section. Men da Finantministeren og Indenrigsministeren ei vare tilstæde, vedtoges det at udsætte Afgjørelsen, indtil de havde indfundet dem.

Dernæst meddelte han, at han ved den engelske Minister havde erholdt Underretning om, at det slesvig-holstenske Ridderskab gjennem den engelske Legation i Berlin søgte at gjøre en Tilnærmelse til Regjeringen. En i denne Anledning forfattet Artikel til Indrykkelse i Bladene forelagdes af *Conseilpræsidenten* [Moltke] og oplæstes af *Minister Clausen*, men vedtoges ei at burde publiceres.

Derefter begave samtlige Ministre sig i Rigsforsamlingen.

Efterat Rigsforsamlingens Møde var endt, samledes Statsraadet atter, og samtlige dets Medlemmer vare tilstæde.

I Anledning af at *Krigsministeren* [Hansen] havde ønsket sig bemyndiget til eventualiter at indstille flere navngivne Officerer til Afgang, indledede *Finantsministeren* [Sponneck] herom en Discussion.

Hvorefter Statsraadet vedtog, at Generalmajorerne von Castenschield og Baron Wedell Wedellsborg kunde indstilles til Afgang med 2.500 Rbd. Pension; Generalmajor Prinds Wittgenstein, Obersterne Høst, Meyer, Renouard og Staggemeier, Oberstlieutenant Federspiel, Capitainerne Wichfeld og Gillespie med $\frac{2}{3}$ af deres Gage og Lieutenant Wernich med $\frac{1}{3}$ af sin; samt at det toges under Overveielse, hvorvidt Oberst Renouard kunde ansættes som Commandant paa Kronborg.

Betræffende Generalmajor Lützows og Obersterne Rømelings og Koyes Pensionering var Sagen at sætte i Beroe, indtil nærmere Oplysninger disse Herrers Conduite betræffende vare bragte tilveie.

Krigsministeren [Hansen] meddelte dernæst, at Oberst Kauffmann, som havde erklæret, at det stred mod hans Overbeviisning at fægte mod Insurgentene, efter hans Formening burde indstilles til at afgaae uden Pension.

Samme Minister [Hansen] foreslog dernæst at udstæde et Opraab til Insurgenternes Officerer, Underofficerer og Mandskab, da han var overbevist om, at mange af disse gjerne vendte tilbage til deres Pligt, saafremt de erholdt Vished om deres Skjæbne.

Statsraadet vedtog, at et saadant Opraab maatte undgaaes, da det let kunde føre til Forviklinger med Udlandet og betragtes som Brud paa Vaabenstilstanden.

I Anledning af at Herr von Bismarck i en Skrivelse til Conseilpræsidenten havde paaanket, at ikke Dampskibet Christian den 8de var leveret tilbage til Apenrade, vedtog Statsraadet, at det skulde betydes Herr von Bismarck, at han, da han ingen diplomatisk Charakteer havde, maatte entholde sig fra Indblanding i denne Sag.

Conseilpræsidenten [Moltke] optog dernæst, da Finantsministeren og Indenrigsministeren atter havde indfundet sig, Sagen betræffende det Spørgsmaal, hvad der var at foretage med de Sager, som forhen havde hørt under Rentekammerets 3die Section.

Statsraadet vedtog, at de, uden at derom skete nogen offentlig Bekjendtgjørelse, i Forening med det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellies Sager burde behandles og afgjøres under Conseilpræsidenten, hvorimod Finantssagerne bleve at behandle under Finantsministeren.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede herved, at de førstnævnte Sager tidligere, da Rentekammeret bestod, vare blevne behandlede under samme Collegium som de danske Sager, og at den besluttede Forholdsregel kunde faae Udseende af at være Overgangen til et Princip, som Statsraadet netop ei hyldede, idet disse Sager nu kom til at høre under en Autoritet, som alene angik Hertugdømmerne.

Derefter henledte *samme Minister* [Bardenfleth] Statsraadets Opmærksomhed paa, at der ved Discussionen om Værnepligtslovens § 5 i Rigsforsamlingen rimeligviis vilde forekomme Amendements til Bestemmelserne i Frd. 23. Sept. 1848. Statsraadet vedtog, at Ministeriet vilde holde paa Forordningens Princip.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet torsdag d. 21. december 1848 kl. 12.

Aar 1848, Torsdagen den 21de December Kl. 12, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Finantsministeren var fraværende. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han efter en Samtale med den nordamerikanske Chargé d'Affaires havde Grund til at vente, at man fra denne Side ei vilde vanskeliggjøre vore nuværende Forhold.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste den af ham i Anledning af Qvægsygen paa Faurholm givne Instrux samt meddelte, hvad der videre var foretaget; ligeledes oplæste han Udkastet til en Placat Qvægsygen betræffende samt et andet af Finantsministeren forfattet indeholdende Forbud mod Indførsel af Hornqvæg m. m. fra Sverrig; hvilke begge vedtoges af Statsraadet.

Cultusministeren [Madvig] forelæste en allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt betræffende Udstædelsen af den i Frd. 30. April 1824 § 13 paabudne Revers i Tilfælde af blandede Ægteskaber for de vestindiske Øers Vedkommende.

I Anledning af denne gjorde *Indenrigsministeren* [Bang] opmærksom paa det Farlige i at give efter for den catholske Indflydelse, der altid søgte at gribe mere og mere om sig.

Statsraadet vedtog, at den vestindiske Regjering skulde bemyndiges til, naar Brudgommen var Lutheraner og Bruden catholsk, at dispensere fra Udstædelsen af Revers fra den sidstnævntes Side.

Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 23. december 1848 kl. 12.

Anno 1848, Løverdagen den 23de December Kl. 12, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Statssecretair Lunding. Expeditionssecretair Auditeur Liebe var fraværende.

Protocollerne for 13de, 16de og 21de December oplæstes og ratihaberedes.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede med Hensyn til det Udkast til en Placat om Qvægssygen, som han havde forelagt i forrige Statsraadmøde, at han af Sagkyndige var blevet underrettet om, at det for ikke Veterinairkyndige ei vel var muligt at bemærke Sygdommens Tegn, før denne allerede var i et meget fremrykket Stadium. Han foreslog derfor, at den i Placaten omhandlede Straf for forsildig Anmeldelse af Qvægssygens Symptomer maatte bortfalde; hvilket af Statsraadet vedtoges.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Professor Hauch ved Universitetet i Kiel var indkommet med et Andragende om at erholde sin Bestalling fornyet; hvorhos han bemærkede, at ingen saadan Fornyelse var sket for de i Hertugdømmerne ansatte Embedsmænd.

Statsraadet vedtog, at denne Sag var at sætte i Beroe indtil videre.

En Ansøgning fra forhenværende Forvalter Beder paa Silkeborg til Statsraadet udsendtes til Circulation mellem Statsraadets Medlemmer.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte at have modtaget en Skrivelse fra det Kongevalgte Medlem af Rigsforsamlingen, Voldum (om hvilken han dog, da den ei var aldeles tydelig, havde forlangt nærmere Forklaring), i hvilken Skrivelse Voldum ønsker at træde tilbage i Faveur af Amtmand Lehmann. Ligeledes forelagde han tvende Skrivelser fra Excellence Bluhme og Magister Monrad, i hvilke de for dette Tilfælde cedere for Amtmand Lehmann med Hensyn paa det dem givne Tilsagn om i Tilfælde af Vacance at erholde Sæde i Rigsforsamlingen.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at en saadan Udnævnelse ei kunde være Gjenstand for privat Overenskomst, men maatte udgaae fra Hans Majestæt efter Indstilling fra Statsraadet, ligesom ogsaa her den Omstændighed maatte tages i Betragtning, at det var rigtigere, at de tidligere Ministre indtraadte i Rigsforsamlingen, der havde havt Portefeuille, end den der ingen saadan havde havt, samt at Amtmand Lehmanns Stilling nu var forandret, da han havde erholdt et Embede, der trængte til hans Nærværelse, tiltraadtes denne Justitsministerens Formening af *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig], af den sidste dog kun med Hensyn til at Besættelsen ei burde være Gjenstand for Transactioner.

Minister Clausen maatte være af den Formening, at det ei kunde

ansees for nogen uhjemlet Fremgangsmaade, da de aftraadte Ministre havde erholdt et almindeligt Løfte om at kaldes til Rigsforsamlingen, at de indbyrdes kom overens om den Rækkefølge, hvori de ønskede, at dette skete, da der derimod ingen Bestemmelse fandtes i det Kongelige Tilsagn; hvilken Mening tiltraadtes af *Indenrigsministeren* [Bang].

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtoges, at Besættelsen af den eventualiter vacante Plads i Rigsforsamlingen først var at discutere, naar Voldum pure havde indgivet sin Dimission.

Derefter forelagde *Krigsministeren* [Hansen] Statsraadet til endelig Afgjørelse, hvorledes der var at forholde med Oberstlieutenant Kauffmann, hvem han havde tilstillet til Underskrift en Revers, ei at ville tjene mod Hans Majestæt, navnlig ei i den insurrectionelle slesvig-holstenske Armee; hvilken Revers han endnu ei havde erholdt tilbage.

Statsraadets Pluralitet vedtog, at Reversen burde præsenteres Oberstlieutenant Kauffmann ved 2 Officerer.

Saaframt han da underskrev den, maatte Afsked meddeles ham, uden at der lagdes Hindringer iveien for hans Bortreise; nægtede han derimod at underskrive, maatte Afskeden tilbageholdes, og hans Person belægges med Arrest.

Krigsministeren [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] afgave deres dissenterende Votum derhen, at Arresten paa hans Person ei effectueredes, men at han, naar han, uden at have erholdt Afsked, bortfjernede sig, burde behandles som Deserteur.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte Statsraadet, at Conferentsraad Rothe med Afbrydelser siden 1802 og uafbrudt siden 1825 havde havt en aarlig Gratification af 500 Rbd., som han nu, da han var afgaaet paa Pension, ønskede at beholde.

Statsraadet vedtog, [at] denne Gratification udbetaltes Conferentsraad Rothe endnu for Aaret 1849, men ei for Fremtiden.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet torsdag d. 28. december 1848.

Aar 1848, Torsdagen den 28de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som forrige Gang.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde tvende Andragender fra flere Beboere i Omegnen af Faurholm, om at hele Besætningen paa bemeldte Gaarde maatte nedslaaes, af hvilke han oplæste det ene.

Efterat han dernæst havde meddelt de seneste Efterretninger om Qvægsygen, gjorde han opmærksom paa, at denne, da den først brød frem, efterat Dyret havde været smittet i 2 Maaneder, muligen kunde være paa flere Steder, ikke alene i Amtet, men endog i Sjælland, hvor der saaledes var meddelt ham, at der var indført svensk Qvæg til 3 Steder. Skulde nu Sygdommen om nogle Maaneder udbryde i et stort Omfang, vilde det være et ikke overkommeligt Offer at nedslaae Qvæget paa alle de Steder, hvor Sygdommen herskede.

Statsraadet vedtog at svare Ansøgerne, at man efterat have modtaget Veterinairskolens Betænkning maatte være beredt paa Muligheden af, at Sygdommen vilde udbryde paa flere Steder i Landet, og at da Nedslagtningen af saa betydelige Qvægbeholdninger ei kunde gennemføres uden at paaføre Landet et for betydeligt Tab, Svaret bestemtes at skulle offentliggjøres i Departementstidenden og den Berlingske Avis.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde dernæst Statsraadet den af Marineministeren tidligere foreslaaede Foranstaltning med Hensyn til Udskrivning til Søkrigstjenesten, og efterat han havde bemærket, at det 3die Punct i denne, de indrullerede Volontairers Tjeneste betræffende, vilde medføre, at Vedkommende paalagdes en efter Aldersforholdene endnu mere udstrakt Byrde end den, der med Hensyn paa Landkrigstjenesten var paalagt ved Frd. 23. Sept. d. Aar, henholdt Statsraadet sig til sin tidligere Bestemmelse, at den desangaende udfærdigede Bestemmelse var at forelægge Rigsforsamlingen, men vedtog, at det ommeldte 3die Punct betræffende de indrullerede Volontairers Værnepligt bortfaldt.

Da derefter *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* havde gjort opmærksom paa, at det var nødvendigt at sørge for det nødvendige Mandskab til Søværnet for strax ved Krigens Udbrud at kunne begynde denne med fuld Kraft, og *Marineministeren* [Zahrtmann] havde bemærket, at dette, naar ei ganske extraordinaire Forholdsregler toges, hvilket han maatte fraraade for Handelens og Skibs-

fartens Skyld, ei vilde kunne bringes istand til Marts Maaned, hvorimod han antog det sikkert, at det nødvendige Mandskab vilde være at erholde imod Begyndelsen af Mai, til hvilken Tid ogsaa den paatænkte Blokade først kunde begynde; hvorefter Statsraadet vedtog, at den nærmere Afgjørelse af dette Spørgsmaal burde foretages til den Tid, da Skibsfarten formedelst Vinteren var standset, og forinden den igjen til Foraaret blev aabnet.

Marineministeren [Zahrtmann] paatog sig paa *Finantsministerens* [Spønnecks] Anmodning at tilstille denne en approximativ Oversigt over Antallet af det Mandskab, der i Foraaret ved Krigens Udbrud havde været savnet ved Udrustningerne, for at Finantsministeren eventualiter kunde gennem Toldstederne foranstalte et saadant Antal tilbageholdt.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremlagde dernæst en Skrivelse fra Stiftamtmanden i Ribe, hvori denne gjør opmærksom paa Nødvendigheden af at fratage de i Ribe Stift værende Søværnepligtige deres Patenter og hindre dem i Bortreise til Elben og Hamborg før Sessionens Afholdelse.

Statsraadet vedtog, at den foreslaaede Forholdsregel burde tages, og at vedkommende Udskrivningspligtige for den Tid, de saaledes tilbageholdtes, skulde nyde den Godtgjørelse, der i Frd. 8. Januar 1802 er bestemt for Tiden mellem Udskrivningen og Hvervningen.

Justitsministeren begav sig derpaa til Rigsforsamlingen.

Cultusministeren [Madvig] refererede dernæst en allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt betreffende Besættelsen af Fyens Bispestol og Bestemmelse af en fast Gage for Biskoppen, hvorhos det i Løbet af det kommende Aar var at afgjøre, hvorledes de ved denne Forandring indvundne Indtægter vare at administrere.

Indstillingen betreffende Besættelsen af Fyns Bispestol blev af Statsraadet bifaldt.

Forsaavidt der i den afdøde Biskops Bestalling var indført den Clausul, at han uden Forøgelse i sine Indtægter skulde overtage det nuværende Bispedømme Als og Ærø, saafremt dette i sin Tid maatte henlægges under Fyens Bispestol, vedtog Statsraadet, at denne Clausul var at bibeholde.

Cultusministeren [Madvig] meddelte dernæst, at under den nuafgaaede Cultusministers Embedstid Justitsraad Godsforvalter Povel- sen i Sorøe var blevet opfordret til at tage sin Afsked, hvilken han da

ogsaa havde indgivet, og som var blevet ham tilstaaet; senere var han af den forrige Minister blevet opfordret til at vedblive sin Embedsvirk-somhed i eet Aar, og der var i Ministeriet forefundet et Brev, hvori han hertil erklærer sig villig. Da Opfordringen til Afsked ei var begrundet i nogen Uredelighed eller Udygtighed i hans Embedsstilling, men paa den Omstændighed at han havde meddelt feilagtige Beretninger om de politiske Bevægelser i Bondestanden, foreslog Cultusministeren, at Justitsraad Povelsen af ham allerunderdanigst indstilledes til atter at indsættes i sit Embede som Godsforvalter; hvilket Statsraadet bifaldt.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at Oberstlieutenant Kauffmann nu havde underskrevet den ham forelagte Revers, og henstillede, at det nu maatte indstilles, at Oberstlieutenant Kauffmann afgik i Naade uden Pension, samt at han, saafremt han forblev her paa Stedet, maatte indstilles til en Understøttelse af Hans Majestæt. Hvilke tvende Forslag Statsraadet bifaldt.

Indenrigsministeren [Bang] forespurgte, hvorvidt det var paatænkt at sende nogen til Paris for at complimentere den nyvalgte Præsident Louis Napoleon.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at der endnu ingen Notification om hans Valg var modtaget, men at naar dette skete, det Nødvendige skulde foranstaltes.

Derfter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] det imellem Kammerjunker Wedel-Heinen og Rigscommissair Stedtman afsluttede Postregulativ. Med Hensyn paa dettes § 17 gjorde *Conseilpræsidenten* opmærksom paa, at Udtrykkene i denne ei vare saaledes, at de stemte med Vaabenstilstandens Betingelser.

Statsraadet billigede Postregulativet i sin Helhed, men vedtog, at der burde ske Remonstrationer imod § 17, dog saaledes at det undgikkes, at ei hele Overenskomsten strandede.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Amtmand Johannsen paa Als hos Herredsfoged Prehn i Sundeved havde lagt 2000 Rbd. under Beslag; hvilke under Forsegling vare deponerede i Feltkassen.

Statsraadet vedtog, at denne Sag tilstilledes Finantsministeren til videre Behandling.

Minister Clausen havde fra Krüger i Bevtoft modtaget en Del Adresser, som oprindeligen havde været bestemte til fra Befolkningen i det nordlige Slesvig at tilstilles den nuværende Fælledsregjering i Hertugdømmerne og indeholdt Begjæringer til denne betræffende dens

Embedsvirksomhed. Da imidlertid denne Regjering snart havde lagt et saadant Sindelag for Dagen, at man maatte finde et slikt Skridt unyttigt og overflødigt, vare disse Adresser nu oversendte for at tilstilles Hans Majestæt som et Vidnesbyrd om Nordslesvigernes Sindelag. Minister Clausen foreslog i denne Anledning at indrykke en Artikel i Bladene, til hvilken han forelæste en Concept, som af Statsraadet vedtoges.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at General Oxholm havde yttret den Anskuelse, at det ved en mulig Indrykken i Slesvig vilde være af megen Vigtighed strax at kunne publicere de constitutionelle Forhold, som vare Hertugdømmet tiltænkte.

Statsraadet var enig heri og vedtog, at deres Excellencer Grev Carl Moltke og Geheimeraad Scheel skulde anmodes om at udarbejde et Forslag til de constitutionelle Forhold for Slesvig.

Protocolen fra 23de December (forrige Møde) oplæstes og ratiha-beredes.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 30. december 1848.

Aar 1848, Løverdagen den 30te December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var Justitsministeren, som befandt sig i Rigsforsamlingen. Protocolen førtes som i forrige Møde.

Protocolen for 28de December (forrige Møde) oplæstes og ratiha-beredes.

Derefter omhandlede *Finantsministeren* [Sponneck], hvorvidt der i de nuværende Forhold, navnlig i de af Insurgenterne trufne Foranstaltninger, maatte være Anledning til at fordre Udførselstold af indenlandske udførselstoldpligtige Gjenstande, naar disse førtes fra Kongeriget til Hertugdømmerne samt til at forbyde Udførsel af Heste. Han bemærkede, at han fra den finansielle Side maatte erklære sig derimod.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde bemærket, at der fra hans Side fortiden ei var nogen Anledning til at ønske Hestes Udførselse forbudt, vedtog Statsraadet, at der fortiden ei burde træffes nogen Foran-

dring i de nu bestaaende Toldbestemmelser med Hensyn paa Udførsel til Hertugdømmerne.

Hvorefter Krigsministeren begav sig til Rigsforsamlingen.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Bang], at der var blevet ham tilmeldt 2 nye Tilfælde af Qvægsyge. Det første hos en Bonde i Strøe Sogn havde ved Undersøgelse udvist sig ei at være af smitsom Art; om det andet i Hjørlunde var det imidlertid tvivlsomt, hvorvidt det maatte henregnes til den grasserende Sygdom. Paa samme Ministers Forslag bestemte Statsraadet:

At Sognefogden i Hjørlunde skulde beordres til at sætte Vagt i vedkommende Gaard og formene Bønderne i Hjørlunde at udføre Qvæg af Byen. Skulde den virkelige Qvægsyge vise sig i Hjørlunde, da vilde Kjøbenhavns og Frederiksborgs Amter være at afspærre.

Samme Minister [Bang] meddelte ligeledes, at han havde befalet, at der skete Undersøgelse i Røjels Kroe, hvor Rygtet gik, at der havde været et sygt Kreatur indsat.

I Anledning af at der fra flere Bønder paa Marienborg Gods var indkommet Klager over, at der oftere ulovmedholdeligen var lagt Bøndergods ind under Hovedgaarden, vedtog Statsraadet paa *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag:

At Etatsraad Meincke og Landinspektør Balsløv gennem Justitsministeriet erholdt Commissorium til at undersøge Sagen og derefter paalagdes at indberette Udfaldet.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte dernæst, at der flere Steder i Jylland paa Hovedlandeveiene oppebares Bropenge, at Ingenieurcorpset havde andraget paa, at disse maatte bortfalde, og at Finantsministeren havde billiget dette. Statsraadet vedtog, at Bropengene paa Hovedlandeveiene i Jylland burde bortfalde.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte dernæst, at General-auditeuren for Søetaten H. J. Koefoed havde gjort opmærksom paa, at §§ 67, 73 og 74 i Udkastet til Grundloven ei uden Modification vare anvendelige paa Militairtaterne. I denne Anledning vedtog Statsraadet, at begge de militaire Ministre udarbeidede et Forslag i denne Retning, hvorefter man da vilde tage nærmere Bestemmelse om den Form, hvorunder det skulde forelægges Rigsforsamlingen.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 3. januar 1849 kl. 12.

Aar 1849, Onsdagen den 3die Januar Kl. 12, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende vare Finantsministeren og Justitsministeren. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Storfyrst Constantin var sendt fra det russiske Hof for at complimentere den østerrigske Keiser og foreslog, at ogsaa herfra en Mand blev afsendt.

Statsraadet vedtog dette, samt at en Afsending valgtes, der tillige kunde benytte sig af de diplomatiske Chancer, der maatte frembyde sig.

Dernæst meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Sir Henry Wynn jævnlig beklagede sig over, at Rigscommissæren ingen havde fra dansk Side, med hvem han kunde transigere, og foreslog derfor at sende en Mand til Hamborg, med hvem Stedtman kunde underhandle. Generalauditeur Scheel blev nævnt i denne Anledning, hvilket Statsraadet billigede.

I Anledning af at Regjeringen paa Als tidligere havde betjent sig af det tyske Sprog i Forretningerne, meddelte han endvidere en Skrivelse, hvori det paalægges den herefter at betjene sig af det danske Sprog.

Da der i en privat Sag, som i 1ste Instant var afgjort paa Als af een af Parterne, var forlangt Appel, forelagde *Conseilpræsidenten* [Moltke] Statsraadet til Afgjørelse, hvorledes der med Hensyn hertil var at forholde.

Efter *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag vedtog Statsraadet, at en Commission bestaaende af 6 Mand for dette Tilfælde burde nedsættes paa Als for at træde istedetfor den insurrectionelle Overret; og at saafremt lignende Tilfælde skulde indtræde, der da for hver af disse blev givet særskilt Commissorium.

Derefter indfandt *Finantsministeren* [Sponneck] sig i Statsraadet og overtog til nærmere Overveielse et *Conseilpræsidenten* tilstillet Andragende betræffende Creaturers Export til England søvært fra Jylland.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte dernæst, at Itzhoer Wochenblatt var at erholde tilkjøbs for 96,000 Rbd., og forelagde det Spørgsmaal, hvorvidt man burde gaae ind paa at købe det. Statsraadet maatte fraraade dette, men tilraadede et Forsøg paa at leie Itzhoer Wochenblatt, naar det havde skiftet Redaction.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa, at Excellence Scheel upaatvivleligen vilde kunne give de bedste Oplysninger om de Veie, hvorigjennem dette burde iværksættes.

Finantsministeren [Sponneck] oplæste derefter en Rapport fra den constituerede Generalgouverneur Etatsraad Hansen, dateret St. Thomas den 26de November, hvori denne melder sin Ankomst til Øerne.

Derefter foredrog *Conseilpræsidenten* [Moltke], at de 5 Embedsmænd, Herredsfogderne Steffens og Prehn, Borgmester Langreuter og Præsterne Petersen og Schlaikier, som under 6te April af Hans Majestæt vare suspenderede, endnu vare i samme Forhold og saaledes nød deres Indtægter, uagtet de ei vare paa Øen, medens Staten maatte lønne andre til at gjøre deres Arbeide; hvorefter han meddelte Regjeringens Skrivelse og det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellies Bemærkninger i denne Henseende.

Efterat under Discussionen *Indenrigsministeren* [Bang] havde udhævet, at det var af største Vigtighed i alle Spørgsmaal de mistænkte Embedsmænd i Hertugdømmerne vedkommende ei at forlade Rettens Basis, og *Finantsministeren* [Sponneck] havde bemærket, at det var et væsentligt Synspunkt at tage i Betragtning, at man ei foretog sig Noget, hvis Conseqvents man i muligt mødende Tilfælde maatte føle sig bundet ved, enedes Statsraadet i den Anskuelse, at de nuværende Forhold ei kunde vedblive, og at i hvert Tilfælde ingen af de nævnte Mænd, saalænge de ei opholdt sig paa Als og Ærø eller i det egentlige Danmark, kunde oppebære nogen Indtægt af Staten.

Derefter satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Afstemning, hvorvidt de nævnte Embedsmænd vare efter Indenrigsministerens Forslag at meddele en simpel Entledigelse eller efter Finantsministerens at suspendere.

Statsraadets Pluralitet: *Indenrigsministeren* [Bang], *Krigsministeren* [Hansen], *Cultusministeren* [Madvig], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Minister Clausen* stemte for simpel Entledigelse. *Conseilpræsidenten* [Moltke] og *Finantsministeren* [Sponneck] for Suspension med de halve Embedsindtægter paa Grund af, at der muligen senere kunde bringes Oplysninger tilveie, hvorefter disse Mænd kunde med Haab om Resultat tiltales til Embedsforbrydelse.

Da det saaledes ved Pluralitet var vedtaget, at de skulde simpelt entlediges, sattes det under Afstemning, om hvorvidt der burde gives

dem Pension eller ei. *Finantsministeren* [Sponneck] stemte imod Pension, det øvrige Statsraad for en Pension lig deres halve Gage.

Statsraadets endelige Beslutning blev altsaa:

At de fem nævnte suspenderede Embedsmænd burde meddeles simpel Afsked med det halve af deres Gage i Pension; men saaledes at denne Pension kun udbetaltes dem, naar de toge fast Ophold i Danmark eller i den Del af Hertugdømmerne, som var Hans Majestæts Raadighed underkastet.

Krigsministeren [Hansen] meddelte derefter, at Generalauditeuren for Landetaten havde meddelt ham, at der paa Grund af de væsenligste Vidners Fraværelse ei kunde overbevises Generalmajor Lützow noget væsenligt graverende, og stillede til Afgjørelse, hvorledes der i denne Anledning skulde forholdes.

Statsraadet vedtog, at der meddeltes Generalmajor Lützow, at man paa Grund af det Forefaldne, indtil nærmere Undersøgelse kunde ske, saae sig nødt til at suspendere ham med det Halve af hans Gage i midlertidig Indtægt.

Efterat Justitsministeren havde indfundet sig, meddelte *Indenrigsministeren* [Bang], at Qvægsygen var tiltaget saaledes, at han holdt det fornødent, at Frederikssund og Frederiksborg Qvægmarked forbødes.

Statsraadet var enigt i, at Frederikssund og Frederiksborg Qvægmarked forbødes og antog, at den Bemyndigelse til at forbyde og udsætte Markeder, som tidligere havde været hos det danske Cancellie, nu maatte antages at være overdraget Indenrigsministeriet.

Krigsministeren [Hansen] meddelte dernæst, at Generalauditeur Scheel havde foreslaact gennem Deputeret ved Rigsforsamlingen, Overauditeur Hall at foranledige, at de af de militære Ministre gjorde Bemærkninger og Forslag til §§ 67, 73 og 74 i Grundlovudkastet bleve tagne under Discussion i Forfatningscommitteen. Hvilket Forslag Statsraadet billigede.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte dernæst, at han til at ordne Veterinairskolens Forhold agtede at andrage paa Nedsættelsen af en Commission bestaaende af Landstutmester Bardenfleth, Major Vogt, Professorerne With og Bendz og Etatsraad Neergaard. Han bemærkede tillige, at han ansaae det for rigtigst at udsætte Spørgsmaalet om, under hvilket Ministerium Veterinairskolen var at henlægge, indtil den omtalte Commission havde afgivet sin Betænkning.

Statsraadet billigede det Foreslaaede, dog at der først fandt en Conference Sted med Cultusministeren, saafremt denne til at repræsentere Veterinairskolens videnskabelige Retning maatte ønske en enkelt Personalforandring.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 5. januar 1849.

Aar 1849, Fredagen den 5te Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende. Protocollen førtes som i forrige Møde. Protocollen for 3die Januar oplæstes og ratihaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Beretning fra Regjeringen paa Als betræffende de stedfundne Undersøgelser om en derfra til Fælledsregjeringen afsendt Adresse; hvilken Beretning med Bilag udsendtes til Circulation.

Indenrigsministeren [Bang] foredrog, at der i Aviserne var berettet, at en Karl fra Gram havde ført 3 Insurgenterne tilhørende Dragonheste over Grændsen og ønskede Statsraadets Mening om, hvad der i denne Henseende var at foretage. Statsraadet besluttede at oppebie vedkommende Autoriteters Indberetning.

I Anledning af Pastor Grundtvigs til Dagen efter anmeldte Andragende i Rigsforsamlingen foredrog *Conseilpræsidenten* [Moltke] Udkastet til det Svar, der fra Ministeriets Side var at give, saaledes lydende:

»Da Antagelsen af dette Forslag vilde indeholde en Indblanding i Regjeringshandling, som vilde virke hemmende paa disse, og den virkelige Udførelse af samme tillige vilde være et mod Troe og Love stridende Brud paa de bestaaende diplomatiske Forhold og staae i saa stor Strid med de i Gang værende i Overensstemmelse med vore Allierede begyndte Fredsunderhandlinger, at disse maatte ansees for aldeles forfeilede, ligesom Danmarks Stilling til Udlandet derved vilde være i høi Grad vanskeliggjort, saa maa Ministeriet paa det Bestemteste anbefale til Forsamlingen ikke at inklade sig paa denne Sag.«

Hvilket Udkast Statsraadet vedtog, dog saaledes at intet Svar

var at meddele, saafremt man erholdt Vished om, at der indkom Forslag om Afviisning.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at ikke alene Qvægsygen paa Faurholm var tiltaget i den Grad, at 55 Kreaturer endvidere havde maattet dræbes, saa at nu i det hele 96 vare nedslagne, men at ogsaa den øvrige Besætning efter alle Kjendetegn maatte ansees for befængt, samt at 4 Kreaturer paa den nærliggende Ladegaardsmølle vare meldte som angrebne.

Efter hans derom gjorte Forslag vedtog Statsraadet, at de resterende Kreaturer paa Faurholm burde taxeres og nedslaaes, og at det samme burde ske ved Besætningen paa Ladegaardsmøllen, naar det efter anstillet Undersøgelse viste sig, at de forefaldne Tilfælde hidrørte fra den ondartede Lungesyge.

Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 10. januar 1849.

1849, Onsdagen den 10de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte derpaa den endelige Redaction af § 17 i Postregulativet for Hertugdømmerne, en Oversigt over Øresunds Tolds Status i det forløbne Aar og en til Kongen fra Sundev ved fremsendt Adresse.

Derefter oplæste han et Udkast til en Skrivelse til Baron Dirckinck i Frankfurt, som skulde tjene til Gjendrivelse af Schmerlings Note, og til et Tillæg til denne Skrivelse, hvilket tilsigtede at gjendrive Centralmagtens Manifest. Hvilke tvende Udkast med nogle Redactionsforandringer vedtoges af Statsraadet, som besluttede, at et Uddrag af dem skulde publiceres.

Finantsministeren [Sponneck] forelagde Statsraadet til Discussion, hvad der vilde være at foretage med Hensyn til det af Committeeen i Finantssagen stillede Andragende til Hans Majestæt om en Nedsættelse i Hans Civilliste, som vilde fremkomme i Rigsdagen den 12te dennes; idet han tillige med Hensyn paa §§ 15 og 16 i Grundlovsudkastet fremhævede det Ubeføiede i Andragendet og det mindre passende i de i samme brugte Udtryk.

Statsraadet vedtog, at man skulde forlange Sagen udsat og i Mellemtiden erhverve et Allerhøieste Rescript fra Hans Majestæt om, at Han i sin Tid vil enten udrede Krigsskat eller renoncere paa en Del af Civillisten, indtil Rigets Dele atter ere samlede, samt at Ministeriet i Rigsforsamlingen da skal udtale, at Andragendet er unødvendigt og overflødigt, da man er overbevist om, at Hans Majestæt vil bære Byrderne lige med sine Undersaatter, men at Han, forinden Han bestemte Maaden og Formen, hvorunder dette skulde ske, maatte have en Oversigt over sin Status.

Finantsministeren [Sponneck] berørte, at Rygtet gik om Opkjøb af et betydeligt Antal Heste i Jylland for tydsk Regning, og meddelte, at han fra Remontecommissionen havde erholdt en Skrivelse, hvori ogsaa dette Rygte omtales. Ligeledes meddelte han at have faaet et Andragende fra Salling om udtrykkelig Tilladelse til at udføre Heste. *Finantsministeren* gjentog sin tidligere Erklæring mod ethvert Forbud i denne Retning.

Statsraadet udsatte denne Sags nærmere Overveielse til, naar Krigsministeren var tilstæde.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponneck], at han paa Grund af nogle forefaldne Misforstaaelser i Toldforholdene paa Als og Ærø havde communiceret Regjeringen dersteds, at Toldstederne der ligesom andre Steder i Riget maatte staae directe under Ministeriet. Hvilket af Statsraadet billigedes.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag blev det vedtaget, at det foranledigedes, at Geheimeraad Bluhme, forrige Rentekammerdeputeret Kammerherre Plessen og Etatsraad Grothusen meddeltes deres fulde Gage i Vartpenge fra Afgangsdagen.

Cultusministeren [Madvig] motiverede og oplæste derpaa en Forestilling, som gik ud paa, at Overbestyrelsen af Kirkemidlerne paa Als og Ærø, som forhen havde henligget under Rentekammerets 3die Section, nu var at henlægge under Cultusministeriet.

Indenrigsministeren [Bang] maatte paa Grund af Forholdene finde det Rigtigst at opsætte Afgjørelsen af denne Sag, indtil overhovedet de slesvigske Sager kunde ordnes, og de slesvigske Interesser være repræsenterede i Statsraadet, men han vilde dog ei stemme imod Indstillingen, saafremt den kun gik ud paa en midlertidig Henlæggelse af Kirkemidlerne paa Als og Ærø under Cultusministeriet under Reservation af en mulig Forandring ved den endelige Ordning af de

slesvigske Forhold. Statsraadet tiltraadte denne Indenrigsministerens Mening.

Protocollerne af 30te December og 5te Januar oplæstes og ratihaberedes.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 15. januar 1849.

1849, Mandagen den 15de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende. Protocollen førtes af Statssecretairen og Expeditionssecretairen. Protocollen af 10de Januar (forrige Møde) oplæstes og ratihaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste det Allerhøieste Rescript, som Hans Majestæt havde udgivet som Svar paa den allerunderdanigste Indstilling om at deltage i Krigsskatten. *Finantsministeren* [Sponneck] bemærkede i denne Anledning, at Kongen vel ved Reservation i Udkastets § 15 havde sat sig i et saadant Forhold til Rigsforsamlingen, at denne var uberettiget til enhver Yttring om Civillisten, men at dette ikke var Tilfældet med Hensyn til Hans Majestæts Forhold til Ministeriet, hvilket dog forekom ham at være forudsat ved de i Rescriptet brugte Udtryk.

Statsraadet vedtog at vedlægge Protocollen Hans Majestæts Rescript med Forbehold at komme tilbage til dets Indhold, saafremt Rigsforsamlingens Forhandlinger dertil maatte give Anledning.

Statsraadet antog, at en passende Leilighed til at meddele Hans Majestæt Statsraadets Anskuelser vilde gives *Conseilpræsidenten* ved at meddele Kongen, at Rigsforsamlingen havde afviist Committeens Andragende, saafremt dette Tilfælde maatte indtræde.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af, at han erholdt et kongeligt Rescript, der bemyndigede ham til at indeholde Krigsskatten af Civillisten, hvortil han ved det foreliggende Rescript ei havde erholdt nogen Beføielse.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde et af Krigsministeren fremsendt Memorandum betræffende Centralmagtens Krænkelser af Vaabenstilstanden.

Statsraadet vedtog, at Minister Clausen og Indenrigsministeren

skulde undersøge, hvorvidt det egnede sig til at publiceres, og i saa Fald besørge dets Offenliggjørelse gennem Bladene.

Finantsministeren [Sponneck] motiverede og oplæste Udkastet til en Placat, hvorved Udførselstolden for Qvæg hæves, hvilket af Statsraadet vedtoges.

Endvidere foreslog han ved Hjælp af et engelsk Dampskibscompagnie ved nogle pecuniaire Opoffrelser at tilveicbringe en stadig Dampskibsforbindelse mellem Hjerting og England.

Statsraadet vedtog, at *Finantsministeren* til Udførelse af denne Dampskibsforbindelse mellem Hjerting og England traadte sammen med Udenrigsministeren.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte dernæst, at den commanderende General i Nørre Jylland paa Grund af Rygtet om betydelige Opkjøb af Heste for udenlandsk Regning havde forbudt Hesteudførelsen. Han meddelte de Efterretninger, han havde erholdt, hvorefter dette Rygte var aldeles ugrundet, ligesom han ogsaa i enhver Hensende maatte erklære sig mod et saadant Forbud.

Statsraadet vedtog, at Befalingen tilbagekaldtes, og at det betydedes General Krogh, at han var ubeføiet til at udstæde slige almindelige Love; hvorom *Finantsministeren* vilde meddele Amtmændene i Ribe og Veile Underretning.

Marineministeren [Zahrtmann] havde under Debatten paa Krigsministerens Vegne bemærket, at denne af militaire Hensyn ønskede, at Forbudet blev staaende ved Magt en Maanedes Tid.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog dernæst i Anledning af Postgangens Aabning at ophæve Qvarantaine Cordonnen og derom underrette Krigsministeriet, hvorimod han ei endnu for Øieblikket troede at burde føie Rigscommissær Stedtmann i dennes Ønske om, at der maatte paabydes Udstædelse af Ankomstatter (Rückatter), hvori Statsraadet var enigt.

Derefter bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at de 3 Medlemmer af den nu ophævede Jernbanecommission havde havt en aarlig Godtgjørelse af 500 Rbd. og oplæste en Erklæring fra Hans Excellence Grev Moltke til Nütschau, hvori denne formener, at de 3 Herrer burde beholde disse 500 Rbd. i Vartpenge.

Statsraadet besluttede, at der tilstaaes de 3 paagjældende Medlemmer af den ophævede Jernbanecommission det omspurgte Annum for 1849, men at det ikke kan ventes opført som Pension eller Vartpenge paa Regjeringens Udkast til Budgettet for 1850.

I Anledning af et Andragende fra Etatsraad Schrader, om at hans interimistiske Understøttelse maatte forhøies fra 400 til 600 Rbd. kvartaliter, vedtog Statsraadet, at Etatsraad Schraders Understøttelse forhøies til 500 Rbd. kvartaliter.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Bang] de seneste Efterretninger om Qvægsygen.

Samme Minister [Bang] gjorde dernæst opmærksom paa, at det ei vilde undgaaes, at Rigsforsamlingen ved Værnepligtssagens Behandling vilde komme ind paa det Spørgsmaal, hvilken dens Competence var i denne og i Finantssagen, og at det var nødvendigt, at Ministeriet var enigt om, hvad det vilde svare.

Statsraadet vedtog, at Minister Clausen og Cultusministeren skulde udarbeide et Svar, som da sattes i Circulation.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte derpaa en Skrivelse fra Regjeringen paa Als, hvorefter denne allerede, forinden den modtog Ministeriets Paamindelse, havde indført dansk Forretningsprog paa hele Øen.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 17. januar 1849.

1849, Onsdagen den 17de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende vare Justitsministeren, Krigsministeren, Indenrigsministeren og Finantsministeren. Protocollen af 15de Januar (forrige Møde) oplæstes og ratihaberedes.

Minister Clausen refererede sin og Indenrigsministerens Betænkning over det af General Hansen indsendte Memorandum, og Statsraadet vedtog at lade det indrykke i den Berlingske Avis, dog ei som officiel Artikel.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde dernæst en af Justitsministeren fra Flensborg modtaget Skrivelse betræffende de derværende Forhold.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet torsdag d. 18. januar 1849.

1849, Torsdagen den 18de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der i det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellie henlaae flere til Confirmation indsendte Testamenter; nogle af Indsenderne havde i denne Henseende henvendt sig til Rigscommissær Stedtman. Denne havde igjen gjennem Herr von Bismarck som privat Commissær henvendt sig til Conseilpræsidenten med Anmodning om at lade bemeldte Testamenter udlevere til Fælledsregjeringen. Hvad der i denne Anledning var at foretage, henstillede Conseilpræsidenten til Statsraadets Discussion efter at have gjort opmærksom paa den Skade, hvorfor vedkommende testamentariske Arvinger vare udsatte.

Statsradet bestemte, at Testamenterne ei kunde oversendes til en ei anerkjendt Regjering, men at Vedkommende, naar de henvendte dem til det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellie, kunde erhverve Confirmation eller erholde Testamenterne udleverede uconfirmerede.

Den ifølge Statsraadsbeslutning af 5te Januar til Circulation udsendte Sag betræffende en fra Als til Fælledsregjeringen fremsendt Adresse, som nu havde circuleret, optoges til endelig Afgjørelse. Idet D'Hrr Ministre henholdt dem til deres afgivne skriftlige Vota, bleve følgende yderligere Bemærkninger tilføiede:

Minister Clausen: at det som et Moment til at afskedige de i Sagen implicerede Embedsmænd maatte tages i Betragtning, at de havde yttret, at de ei saae sig sikkrede under den danske Regjering, og at dette var en aabenbar fjendlig Udtalelse mod Regjeringen.

Justitsministeren [Bardenfleth] henholdt sig ligeledes til denne Yttring, idet han tilføiede den Bemærkning, at navnlig de 2 Skolelæreres Virksomhed kunde være af høist farlig Indflydelse, og at det maatte gjøre et skadeligt Indtryk paa de loyale Alsinger at see, at saadanne Skridt kunde hengaae ustraffede.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede som Momenter til at gaae frem med Skaansomhed, at der laae noget Odiøst i Forfølgelse for politiske Meninger i Almindelighed; at det oprørske Parties Fremgangsmaade i denne Retning var en Gjenstand for Indignation og alt-saa ikke burde efterlignes; at man endvidere vilde udsætte de 15000 loyale Slesvigere, som havde underskrevet den sidst ankomne Adresse,

for Insurgentregjeringens Repressalier, og at endeligen Underskriverne kunde paaberaabe sig, at de havde underskrevet, forinden den Allerhøieste Proclamation var udkommet, som havde desavoueret Fælledsregjeringen.

Finantsministeren [Sponeck] tiltraadte Indenrigsministerens Votum med den Bemærkning, at det efter Forhørerne maatte ansees ubeviist, at Underskriverne af Adressen havde villet udtale mere end en Tilslutning til Slesvig.

Cultusministeren [Madvig] anførte, at de loyale Alsinger ei havde Grund til at antage, at Handlinger i oprørsk Aand vilde gaac ustraffede hen, da allerede 3 civile Embedsmænd paa Als for nyligt vare afskedigede, og 2 Geistlige vilde blive det.

Da *Conseilpræsidenten* [Moltke] ligeledes tiltraadte de 3 sidstnævnte Ministres Vota, toges ved Majoritet den Statsraadsbeslutning, at en Svarskrivelse til Regjeringscommissionen opsættes i følgende Retning:

»Da det efter de fremkomne Oplysninger kan antages, at der i den indgivne Adresse ikke, saaledes som i det i Tidenderne indrykkede Aftryk har staaet »mit dem üebrigen *Schleswig-Holstein*«, men kun »mit dem üebrigen *Schleswig*«, og da der, dengang Adressen udfærdigedes, endnu ingen Erklæring var udgaaet fra den danske Regjering, om hvorledes Hertugdømmernes Fælledsbestyrelse var at ansee, saa vil Regjeringen, væsenligen i Betragtning af disse 2 Omstændigheder, for denne Gang indskrænke sig til at lade Underskriverne af Adressen kalde op paa Politiekammeret, og der af Politiemesteren tildele en skarp Irettesættelse for det af dem udviste Forhold, idet det derhos betydes dem, at enhver Henvendelse af Beboerne paa Als til Hertugdømmernes Fælledsbestyrelse er ifølge den Kongelige Proclamation af 16de Dec. f. A. lovstridig. Hvad de militaire Forhold angaaer, da maa det være Commandoen paa Als overladt med Hensyn paa Adressens Underskrivere at træffe de Forholdsregler, som i saa Henseende maatte være nødvendige, og navnlig at foranstalte de Personer deriblandt, som ansees for virkelig farlige, satte under specielt Politieopsyn.«

Minister Clausen oplæste derpaa det i det forrige Statsraadmøde paabegyndte Brev fra Flensborg og en i samme indesluttet Copie af et Brev fra Dr. Gülich til den af Fælledsregjeringen indsatte Borgmester Schow i Apenrade.

Statsraadet vedtog at lade det sidst nævnte Brev offentliggjøre som et Beviis paa de i Frankfurt stedfindende Machinationer.

Indenrigsministeren [Bang] fremhævede, at Bladet »*Fædrelandet*« aabenbart i den senere Tid havde sat sig til Formaal at udbrede den Anskuelse, at Ministeriet tilsigtede en Personal-Union mellem Slesvig og Danmark, og henstillede, hvorledes man kunde imødegaae denne Insinuation.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bemærket, at man netop havde holdt alle Spørgsmaal om Successionen udenfor de diplomatiske Forhandlinger, vedtog Statsraadet, at Minister Clausen overtog at udarbejde en Bladartikel i denne Retning, og at Ministeriet benyttede den første Leilighed til i Statsraadet [sic] at udtale, at der ved Ministeriets Forandring den 15de Novb. f. A. ikke var foregaaet nogen Tilbagegang med Hensyn paa Slesvigs Tilsluttelse til Danmark.

Efterat dernæst *Finantsministeren* [Sponneck] med Hensyn paa Afskedigelsen og Pensioneringen af 2 under Krigsministeriet henhørende Embedsmænd havde udtalt, at han maatte ansee det for rigtigst, at Krigsministeriet, forinden det i lignende Tilfælde resolverede, corresponderede med Finantsministeriet, og at Sagen, naar Enighed i Anskuelser ei var at opnaae, decideredes i Statsraadet, tiltraadte Statsraadet denne Finantsministerens Formening.

Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 24. januar 1849.

1849, den 24de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Expeditionssecretairen.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Del gennem Kammerherre Riegels modtagne og med 15000 Underskrifter forsynede Protester fra Hertugdømmet Slesvig mod Forbindelsen med det tyske Rige. Tillige fremlagde han den Skrivelse, hvormed disse Protester vare oversendte til Kammerherre Riegels.

Statsraadet vedtog, at der om denne Sag skulde gjøres Beretning til Negociateurerne i London, og at Original-Aktstykkerne skulde tilstilles dem, Protesterne dog først efterat de vare bearbejdede i statistisk Henseende. Statsraadet overlod derhos Præsidenten at foranstalte en Meddelelse om Sagen indrykkede i de offentlige Blade.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelæste en i Overensstemmelse med den i forrige Møde tagne Beslutning opsat Skrivelse til Regjerings-commissionen paa Als angaaende den sønderborgske Adresse.

Paa dertil af *Marineministeren* [Zahrtmann] med Hensyn til flere til ham indgivne Forespørgsler given Anledning tog Statsraadet følgende Beslutning:

At der skulde svares Vedkommende, at de flensborgske Grønlandsfarere kunne, forudsat at de seile under dansk Flag, paa Udreisen være sikkre for, at ingen af Mandskabet tages til Marinens Brug, og at ligeledes det Mandskab fra Hertugdømmerne, som sendes over for at bemande herliggende Skibe, skal, naar Skibet gaaer under dansk Flag, paa Udreisen være fri for at tages til hiint Brug; men at derimod, hvad Tilbagereisen angaaer, vil i begge Tilfælde beroe paa Conjunctionerne, om det paagjældende Mandskab skal blive frie for at tages til Anvendelse i Marinens Tjeneste.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde efter Allerhøieste Befaling Statsraadet det Spørgsmaal, hvorledes der i indeværende Aar skulde forholdes med Høiesterets Aabning.

Efterat Statsraadet havde erklæret sig for, at den sædvanlige Cereemonie følges ved den omspurgte Leilighed, overdroges det til Justitsministeren nærmere at behandle Sagen med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor Aabningen skal ske, og derefter forelægge Statsraadet samme.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 27. januar 1849.

1849, den 27de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som i forrige Møde.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Indberetning fra Stiftamtmand Grev Sponneck om et alvorligt Sammenstød, der havde fundet Sted ved Landsbyen Brøns imellem nordslesvigske Bønder og slesvig-holstensk Militær; hvilken Indberetning forud havde cirkuleret imellem Statsraadets Medlemmer.

Efterat *Conseilpræsidenten* havde underrettet om, at han strax foreløbigen havde meddelt den engelske Gesandt en Extract af be-

meldte Indberetning, for at Lord Palmerston snarest muligen kunde blive sat i Kundskab om det Passerede, erklærede Statsraadet sig enig med Præsidenten i, at der med Hensyn til de forhaanden værende Forhold, navnlig Vaabenstilstanden og Fredsunderhandlingerne, i Øieblikket intet videre var at foretage end at henvende sig til Magterne og af det Passerede tage Anledning til yderligere at godtgjøre Nødvendigheden af at gjøre Ende paa en saa utaalelig Tilstand, som den hvori Slesvig fortiden befandt sig, og saameget som muligt at fremskynde en foreløbig midlertidig Ordning af Hertugdømmets Stilling; i hvilken Henseende ogsaa Negociateurerne i London vilde være at instruere om det Passerede. Statsraadet overdrog derhos Præsidenten at foranstalte en Meddelelse af Sagen offentliggjort ligesom ogsaa at anmode Stiftamtmand Grev Sponneck om, saameget det stod i hans Magt, at advare Nordslesvigerne om at indskrænke sig til passiv Modstand mod Fælledsregjeringen.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning be- myndigede Statsraadet ham til at stille til Disposition for Krüger i Bevtoft 1000 Rbd. til Hjælp for trængende Slesvigerne.

Marineministeren [Zahrtmann] foredrog en Sag angaaende et fra Handelshuset Puggaard og Comp. indkommet Andragende, hvori de som Udlægshavere i Eiendommen Egense Kloster anholde om, at den Erstatning, som formentlig tilkommer den nævnte Eiendom for Ret- tigheden til at oppebære en Afgift af alle Skibe, der seile ind i Lim- fjorden, og som ved Allerhøieste Resolution af 16de August 1847 er bestemt til 2000 Rbd., maa blive fastsat til 10.000 Rbd. eller ved uvil- dige Mænds Skjøn, eller at Spørgsmaalet derom maa blive overladt Domstolenes Afgjørelse.

Statsraadet udsatte at tage Beslutning i denne Sag, indtil den af Generaltoldkammeret nedlagte Forestilling, hvorved den Allerhøieste Resolution af 16de Aug. 1847 blev bevirket, var skaffet tilveie.

Indenrigsministeren [Bang] foredrog en Indstilling fra den hidtil coustituerede Amtmand i Veile Amt, hvori andrages paa, dels at en Allerhøieste Tilkjendegivelse af Hans Majestæts allernaadigste Tilfreds- hed med det patriotiske og værdige Forhold, som Amtets Beboere have vist under den fjendlige Occupation, dels at Uddeling af Titler og Ordener i samme Anledning til forskellige Embedsmænd og Andre maatte ske.

Statsraadet var enig i, at denne Sag, da der allerede var gaaet saa

lang Tid hen siden den fjendlige Occupation, helst maatte beroe, indtil hele Krigen var forbi.

Cultusministeren [Madvig] forelagde et Udkast til en Anordning om Skoleembedsexamen, hvilket Udkast forud havde circuleret mellem Statsraadet Medlemmer. Det forelagte Udkast, hvis Hovedbestemmelser Ministeren i Korthed motiverede, blev af Statsraadet tiltraadt, kun med Udeladelse af den Passus i § 15, der knytter Adgangen til visse Overlærerposter til den Betingelse, at den Vedkommende er academisk Borger og har bestaaet den philosophiske Prøve.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 29. januar 1849.

1849, Mandagen den 29de Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes som sædvanligt. Protocolen for Mødet 27de Januar oplæstes og ratihaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en fra Stiftamtmanden i Ribe modtagen Skrivelse betræffende de i Brøns forefaldne Conflictier samt oplæste en Skrivelse, som han i Henhold til det i forrige Statsraad besluttede og i Anledning af Stiftamtmandens sidste Skrivelse agtede at tilstille ham. I Anledning af at Lauritz Skau havde tilbudt sig at reise over til Slesvig for at berolige Indbyggerne, vedtog Statsraadet, at man burde udtale Anerkjendelsen af hans gode Villie, men at man ei burde benytte hans Tilbud.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte endvidere, at 3 Mænd fra det nordlige Slesvig vare komne herover for at bede om, at Tropperne maatte rykke ind i Slesvig, at de imidlertid efter at være blevne oplyste om Forholdene nu indskrænkede deres Ønsker til, at Vaabenstilstanden ei forlængedes. *Conseilpræsidenten* gjorde opmærksom paa, at det var nødvendigt at sige disse Folk et trøstende Ord, men at man paa den anden Side ei kunde udtale sig for eller imod Vaabenstilstandens Forlængelse uden foreløbigen at have afhandlet denne Sag med de venskabelige Magter.

Dernæst forelagde *Indenrigsministeren* [Bang] et Concept til en beroligende Tilkjendegivelse til Nordslesvigerne, som vedtoges saaledes lydende:

»Regjeringen opfordrer i Kongens Navn Slesvigs troe Befolkning til i sin Modstand mod uretmæssige Fordringer ikke at møde Magt med Magt, idet den kan holde sig forvissat om, at Kongen ei vil indrømme en Forlængelse af den utaalelige Tilstand, som den nuværende Vaabenstilstand medfører, ud over dennes Varighed.«

Ligeledes vedtoges, at denne Tilkjendegivelse skulde søges udbredt ved Krigsministeren, gjennem den commanderende General, og at de omtalte 3 Mænd erholdt en Copi af den.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Hans Majestæt havde tilstillet ham 2 Andragender fra Hans Kongelige Høihed Arveprindsen om Henstand med Krigsskatten og med et ham paahvilende Afdrag til Finantserne, begge af 28. December forrige Aar, tilligemed Finantsministerens Erklæring over disse med Allerhøieste Befaling at foredrage Sagen i Statsraadet.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forlangende inddroges under Discussion en Sag betræffende et Arveprindsen gjort Tilbud om et Laan paa 125.000 Rbd., hvorover hans allerunderdanigste Betænkning var forlangt paa Grund af, at Renter, Amortisation og Omkostninger af Kreditor forlangtes indeholdt i Apanagen.

Med Hensyn til de tvende førstnævnte Andragender tiltraadte Statsraadet Finantsministerens allerunderdanigste Indstilling af 9de Januar og tilraadede ei at bevillige det Ansøgte.

Med Hensyn paa Laanet fremhævede *Finantsministeren* [Sponeck] de yderst byrdefulde Betingelser, hvorunder det maatte indgaaes, og det saare ringe Resultat det vilde føre til, eftersom Hans Kongelige Høihed selv i sin Skrivelse til *Conseilpræsidenten* af 27de Januar d. A. bemærker, at Høistsamme kun derved faaer sit Klatgjæld betalt, hvorimod de betydeligere Gjældsposter vedblive at henstaae uforandrede. Han maatte derfor fraraade et saadant Arrangement, navnlig med Hensyn til det Spørgsmaal, om Finantserne skulde fremme det ved at forpligte sig til at indeholde det Nødvendige af Appanagen.

Idet Statsraadet maatte tiltræde denne Mening, maatte det dog nære den Anskuelse, at det var af Vigtighed paa Grund af Arveprindsens Forhold til Thronen at see Høistsammes forviklede Pengeforhold ordnede, og det vedtoges i den Betænkning, der var at affatte til Hans

Majestæt i denne Sag, at hentyde paa Udnævnelsen af Commissærer, Proclamas Udstædelse og en passende Foranstaltning, hvorved Hans Kongelige Høihed sattes ud af Raadighed over sit Boe.

Derefter foredrog *Marineministeren* [Zahrtmann] et Andragende fra Huset Puggaard og Comp., til hvem Egense Kloster var blevet udlagt, betræffende Ret til at oppebære en Pengeavgift af nogle udlagte Sømærker, hvilken Pengeavgift ifølge Generaltoldkammerets Indstilling af 16de Aug. 1847 ifølge Kongelig Resolution var bortfaldet imod en Godtgjørelse. I Henhold til Husets alternative Paastand om enten at faae den tilstaaede Erstatningssum forhøiet eller Spørgsmaalet afgjort ved Domstolene, stemte *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* for at tilstaae Sagens Afgjørelse ved Domstolene, hvorimod Statsraadets Majoritet vedtog at meddele Andrageren, at det Ansøgte ei kunde bevilliges, da Sagen allerede ved Allerhøieste Resolution var afgjort.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 31. januar 1849.

1849, den 31te Januar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste et Brev fra Mohns i Sønderborg angaaende Tilstanden i det Slesvigske.

Derefter vedtog Statsraadet efter hans Forslag, at den beroligende Erklæring til Slesvigerne i Slutningen blev forandret derhen, at det kom til at hedde, »at Kongen ei udover det Tidsrum, som oprindeligen er foreskrevet for Vaabenstilstandens Varighed, vil indrømme en Forlængelse af den utaaelige Tilstand, som er en Følge af hiin Overenskomsts mangelfulde Udførelse«, samt at denne Erklæring var at lithographere og foruden gjennem Generalcommandoen at søge udbredt gjennem andre, navnlig Pastor Hertel og Krüger i Bevtoft, ligesom den ogsaa, nogen Tid efter den var afsendt, burde indrykkes i Bladene.

Minister Clausen foreslog, at der ogsaa om den sønderborgske Adressesag burde ske en Publication, hvilket Statsraadet vedtog.

Krigsministeren [Hansen] refererede, at Capitain von Hedemann efter 36 Aars Tjeneste søgte sin Afsked som Major med Pension, og at han fandt det begrundet i Retfærdighed, at denne tilstodes ham, da han havde været forfremmet til Major, men frivilligen var traadt tilbage i Capitainsclassen, og da en Resolution af 17de Nov. 1823 bestemmer, at en Capitain, der forbigaaes til Major, kan forlange at afgaae med Pension som Major.

Finantsministeren [Sponeck] var af den Anskuelse, at et Rescript af den exceptionelle Natur som det nævnte burde fortolkes meget strængt, og at altsaa Capitain von Hedemann, der frivillig havde renonceret paa Majors Chargen og ei var sprunget forbi, ei var indbefattet derunder.

Da imidlertid Statsraadets øvrige Medlemmer stemte for Krigsministerens Anskuelse, besluttedes, at Capitain von Hedemann indstilledes til Majors Pension.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at Rigsforsamlingen snart havde endt Værnepligtssagen, og at der fra Ministeriets Side ei kunde være nogen Opfordring til at fravige den i nogen Henseende i den Skikkelse, hvori Rigsforsamlingen vilde indstille den, og at han for at undgaae Discussioner om Competencespørgsmaalet ansaae det for rigtigst, at Ministeriet udtalte, at det ei saae sig foranlediget til at foreslaae Hans Majestæt nogen Forandring i det af Rigsforsamlingen vedtagne.

Hvilket af Statsraadet billigedes.

Derefter bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at det var bekjendt, at et betydeligt Partie ønskede, at organiske Love for Landboforholdene maatte forelægges nærværende Rigsforsamling til Debatting, idet han bemærkede, at navnlig den af disse, som angik Hartkornets Egalisering, var færdig til Forelæggelse, og at paalidelige og velunderrettede Mænd fra Jylland havde meddelt ham, at det var deres Overbeviisning, at saafremt denne Forordning udkom, vilde derved enhver Rod til Bondeagitation i Jylland oprykkes.

Han maatte imidlertid, selv om Ministeriet fandt denne Sags Behandling af den nuværende Rigsforsamling ønskelig, dog paa det Bestemteste fraraade at tage Initiativet; han maatte derimod henstille 3 andre Alternativer til Ministeriets Discussion:

- 1) Naar det Tilfælde indtraf, at nogen af Forsamlingen androg paa Forordningens Forelæggelse, da kunde Ministeriet erklære sig beredt hertil og meddele, at Forordningens Udkast var færdigt.
- 2) Eller Ministeriet kunde, idet det indrømmede, at Anordningen var færdig, udtale, at det ingen Bestemmelse kunde tage over Spørgsmaalet, forinden det saa Udfaldet af Afstemningen over samme.
- 3) Eller endeligen kunde Ministeriet beraabende sig paa, at den jyd-ske Provindsialstænderforsamling havde behandlet denne Sag, lade den udkomme som provisorisk Bestemmelse.

Under Debatten herover bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at han af Etatsraad Neergaard havde hørt, at begge de modsatte Partier i Landbosagen vare enige om det Ønske, at en Landbocommission, sammensat af Mænd af begge Partier og af nogle Regjeringsmænd, blev nedsat. Paa Grund af denne Omstændighed blev paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag af Statsraadet besluttet at udsætte Discussionen over de foreliggende Punkter og bestemt, at Indenrigsministeren, efterat have søgt nærmere Vished, om dette Ønske deltes af Bondevennernes Partie, skulde foranstalte udnævnt en mæglende Landbocommission.

Som Medlemmer af denne nævnte *Indenrigsministeren* [Bang] foreløbigen: Conferentsraad Unsgaard, Overauditeur Petersen, Kammerjunker Cederfeld-Simonsen, Etatsraad Neergaard, Kammerherre Skeel, Pproprietair Dahl, Gaardmand Ole Kirk, Procurator B. Christensen og Skolelærer Gleerup.

Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] dernæst havde meddelt de sidste Efterretninger om Qvægsygen, vedtog Statsraadet paa hans Forslag:

- 1) At Qvæget paa Ladegaardsmøllen ved Frederiksborg skulde taxeres og nedslaaes.
- 2) At der af een af Dr. With forfattet Bog betræffende Qvægsygen anskaffedes og uddeltes over hele Landet 2400 Exemplarer à 8 Sk. Stk.
- 3) At der ved en provisorisk Placat sattes Straf for de Qvægeiere i Frederiksborg Amt, som ei anmeldte det Qvæg, som havde vedvarende Hoste.

Derefter oplæste *Justitsministeren* [Bardenfleth] en allerunderdanigst Indstilling betræffende Højesterets Aabning, i Anledning af hvilken Statsraadet vedtog, at denne Ceremonie burde indstilles til at gaae for sig som sædvanligt, samt at Hans Majestæt tog nærmere Bestemmelse om Stedet, hvor Retten skulde holdes.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 3. februar 1849 kl. 11.

Aar 1849, Løverdagen den 3die Februar Kl. 11, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium; fraværende var Minister Clausen. Protocollen førtes som sædvanligt.

Marineministeren [Zahrtmann] stillede det Spørgsmaal til Statsraadet, om de aarlige Revisionsberetninger, saaledes som tidligere var sket fra Collegierne, skulde tilstilles Hans Majestæt fra Ministerierne.

Statsraadet vedtog, at dette burde ske i Aar, men at den sædvanlige Tilkjendegivelse af Tilfredshed burde bortfalde.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste et Brev fra Mohns om de slesvigske Forhold fra 2den Febr.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste en Forestilling til Hans Majestæt betræffende Nedsættelse af Landbocommissionen. Til Medlemmer af denne indstilledes: Conferentsraad Unsgaard eller saafremt han var forhindret Conferentsraad L. Holm, Grev Knuth til Knuthenborg, Proprietair Nyholm til Baggesvogn, Proprietair Dahl, Procurator B. Christensen, Skolelærer Gleerup, Bønderne Ole Kirk og Hækkerup og Proprietair M. P. Bruun. Han meddelte, at Kammerjunker Cederfelds Udnævnelse blandt Godseierne havde mødt Modstand.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede, at han ei kunde give sin Stemme til Procurator B. Christensen som Medlem af denne Commission. Han antog det for mindre passende i en saadan Commission at sætte de aabenbart første Ledere af et extreme Partie: Christensen og Gleerup. Han ansaae Gleerup som den, der havde vundet i Anseelse under Rigsforsamlingen, hvorimod han forment, at Christensen, om han endnu for Øieblikket besad stor Indflydelse, dog aabenbart vilde tabe denne, efterat han havde maattet bede om personlig Understøt-

telse hos hele Bondepartiet, en Handling der havde gjort ham uværdig til at vælges af Regjeringen.

Krigsministeren [Hansen] tiltraadte denne Mening.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at det uden Procurator Christensen vilde være umuligt overhovedet at faae en Commission nedsat, hvorefter Statsraadets Majoritet vedtog Forestillingen.

Minister Clausen havde under Discussionen indfundet sig i Statsraadet.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa, at Statsraadet i sidste Møde var kommet overens om at meddele Rigsforsamlingen, at Ministeriet fandt sig beføiet til at forelægge Hans Majestæt Værnepligtsloven, saaledes som den var kommet fra Rigsforsamlingen, for derved at undgaae Fornyelsen af Competencespørgsmaalet; han maatte imidlertid antage, at denne Erklæring nu ei hertil vilde være tilstrækkelig, da Excellence Ørsted vilde stille sit Amendement, ang. at den kun kunde være provisorisk, da Forsamlingen ei var lovgivende.

Indenrigsministeren [Bang] foreslog, at Ministeriet henholdt sig til sine tidligere Yttringer, og erklærede sig for, at denne Lov var peremptorisk, idet han bemærkede, at saavel det Partie, der betragtede Forsamlingen som lovgivende, som det der betragtede Kongen som Souverain og Forsamlingen i dette Tilfælde som et Analogon til Provindstænderne, begge ihvorvel af forskjellige Grunde vilde være enige med Ministeriet i Resultatet.

Statsraadet tiltraadte Indenrigsministerens Anskuelse.

I Anledning af et Tilfælde, som var indtruffet, meddelte *Indenrigsministeren* [Bang], at han var af den Anskuelse, at Amtsraadene ei uden Ydernes Samtykke vare kompetente til at renoncere paa Godtgjørelse af Statscassen for de i Medfør af Frd. 22. Juni f. A. stillede Heste til Armeens Disposition, samt underrettede Statsraadet om i Medfør af denne sin Anskuelse at have afgjort et paa Lolland indtruffet Tilfælde, hvor nogle af Yderne havde protesteret mod Renunciationen.

Statsraadet tiltraadte Indenrigsministerens Anskuelse.

Samme Minister [Bang] meddelte, at Herredsfoged Lüttichau havde begjært Diæter og Befordringsomkostninger som Formand for et af Odense Amts Valgdistricter.

Statsraadet vedtog, at der kun kunde tilkomme ham Godtgjørelse for virkelig havde Udgifter efter Regning.

Samme Minister [Bang] bemærkede, at Befolkningen ifjor var ved Circulaire blevet opfordret til i hvert Sogn at sørge for de i Krigen bortdragnes Familier, hvilket ogsaa var sket. Der var imidlertid nu indtruffet Tilfælde, hvor nogle Sogne havde klaget over at have modtaget slige Familier, som der vare hjemstedsberettigede, fra andre Sogne, saaledes at de nu ei saae sig istand til tillige at sørge for de Familier, som vare i den omtalte Cathégorie, uden i Sognet at være hjemstedsberettigede. Indenrigsministeren maatte befrygte, at endnu flere Tilfælde af denne Art vilde indtræffe, og foreslog derfor, at der blev givet et Reglement, hvori den frivillige Forsørgelse, hvortil der tidligere var opfordret, gjordes til Pligt.

Statsraadet billigede, at et saadant Reglement holdtes færdigt, men vedtog at udsætte dets Emanation, indtil det viste sig, om slige Tilfælde vilde blive almindelige.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter de seneste Efterretninger fra Vestindien samt det Standpunkt, hvortil Underhandlingerne om et Statslaan vare komne, idet han underrettede Statsraadet om, at han var blevet foranlediget til at gjøre et nyt Forsøg i denne Retning i Rusland.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 5. februar 1849.

Aar 1849, den 5te Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Expeditionssecretairen.

I Anledning af det til Foretagelse i Rigsforsamlingen ansatte Andragende fra Rigsdagsmand Kayser om en stykkeviis Behandling af Grundloven vedtog Statsraadet, at Indenrigsministeren skulde paa Ministeriets Vegne udtale, at man maatte modsætte sig en saadan Behandling af Grundloven, fordi den vilde være til Hinder for, at de Hovedgrundsætninger, som betinge de forskjellige §§, først komme under Discussion.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde Statsraadet en Skrivelse, hvori Amtmand Lehmann begjærer Regjeringens Forholdsordre i Anledning af 2 juridiske Forretninger, der af Magistraten i Apenrade og Overretten i Glückstadt vare requirerede hos Retsbetjentene i Veile

Amt; Ministeren tilføjede, at han agtede at svare i den Retning, at Requisitionen fra Overretten vilde være at henlægge, men derimod den fra Apenrade at efterkomme.

Statsraadet erklærede sig enigt med Justitsministeren.

Præsidenten [Moltke] forelæste den i Overensstemmelse med, hvad der i Statsraadet i et tidligere Møde var vedtaget, opsatte allerunderdanigste Betænkning ang. Ordningen af Hans Kongelige Højhed Arveprindsens Pengeforhold, hvilken Betænkning blev med nogle Modificationer endeligen vedtaget.

Præsidenten [Moltke] forelæste Udkast til Svar paa den af Rigsdagsmand Pastor Grundtvig anmeldte Interpellation; hvilket Udkast blev med nogen Modification tiltraadt.

Marineministeren [Zahrtmann] forelagde Statsraadet en til ham indkommen Begjæring, om at et preussisk Skib, der af Godseier Rønnekamp er fragtet for at bringe Salt hertil og for Havarie laae i en irsk Havn, maatte erholde Licence for det Tilfælde, at Skibet ikke skulde komme hertil før den Tid, da Fjendlighederne mellem Danmark og Preussen maatte være udbrudt paanye.

Det besluttedes at udsætte denne Sag, indtil Marineministeren havde modtaget Oplysninger om de nærmere Omstændigheder.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 7. februar 1849.

1849, Onsdagen den 7de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte det Standpunkt, hvorpaa han var kommet med Hensyn paa Afslutningen af et udenlandsk Laan, idet han bemærkede, at han i Anledning af de for Staten nødvendige Pengeoperationer alene udbad sig Statsraadets Betænkning, da han selv alene følte sig forpligtet til at bære Ansvar.

Som yderligere Ressourcer, der, saafremt det i England tilsigtede Laan ei skulde lykkes, havdes ved Haanden, anførte han, foruden Muligheden af et udenlandsk Laan i Frankfurt eller Petersborg:

Et frivilligt indenlandsk Laan, hvortil han var bemyndiget af Rigsforsamlingen.

Et tvunget Indenrigslaan, hvortil Rigsforsamlingens Bemyndigelse maatte indhentes, hvilket Laan enten kunde optages omtrent i Overensstemmelse med de Bestemmelser, der vare tagne i Preussen, eller saaledes at den indkomne Krigsskat anvendtes til Krigens Førelse, og Creditbeviserne forrentedes og indfriedes med 5 % rentebærende Obligationer.

Endvidere anførte Finantsministeren som Hjelpekilder for Staten: De endnu i Behold værende engelske 3 % Obligationer.

Omtrent $\frac{1}{2}$ Million af andre Activer, og endeligen

Enkekassens Activer, som bestaae i mindre Capitaler, der ere udsatte i forskjellige mindre Landeiendomme.

Slutteligen bragte Ministeren i Erindring, at det vel ogsaa lod sig gjøre at betale en Del af Krigsfornödenhederne i rentebærende Obligationer.

Indenrigsministeren [Bang] udtalte sig derhen, at han foretrak et egentligt Tvangslaan fremfor den foreslaaede Maade at indløse Creditbeviserne paa, da Statens Credit ved denne maatte lide.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede hertil, at denne Maade dog havde det Fortrin, at man var vis paa at erholde Pengene.

I Anledning af at Conferentsraad Treschow havde forlangt en bestemt Instruxion om, til hvad Priis han maatte afslutte Laanet, vedtoges at sætte 82 % som Grændsen for et 5 % Laan.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte dernæst, at Underhandlinger fandt Sted, den spanske Gjæld betræffende, og at den belgiske Regjering havde yttret Tilbøielighed til at kjøbe Nicobarerne.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] et Svar til tvende Interpellationer, en fra Pastor Leth ang. det ved Brøns forefaldne og en anden fra Etatsraad Flor betræffende Vaabenstilstandens Forlængelse, hvilke Svar efter nogen Discussion vedtoges af Statsraadet.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste ligeledes et Svar paa Lector Schierns forestaaende Interpellation betræffende Ministrenes Forhold til Forretningsordenen, hvilket Svar vedtoges.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 9. februar 1849.

1849, Fredagen den 9de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde oplæst en til Hans Majestæt fra Medlemmerne i Fælledsregjeringen rettet Skrivelse og gjort opmærksom paa, at de venskabelige Magter indstændigen trængte paa, at der fra vor Side sendtes en Mand derover, med hvem Stedtmann kunde forhandle, vedtog Statsraadet, at det allerunderdanigst indstilledes til Hans Majestæt ei at svare eller lade svare Afsenderne af Brevet, samt at fra vor Side Grev Bismarck som uvedkommende holdtes udenfor Sagen.

Efterat dernæst *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde erklæret, at han holdt en saadan Sendelse som den omtalte for en nødvendig Bettingelse for at kunne vedblive Underhandlingernes Ledelse, vedtoges af Statsraadets Majoritet, at Capitain Dirckinck afsendtes til Hamborg for derfra at træde i Forbindelse med Stedtmann under Paaskud af at fremskynde de fangne Slesvigeres Frigivelse, at denne meddelte Stedtmann, at Hans Majestæt ei kunde indlade sig med Fælledsregjeringens Medlemmer som saadanne, og at man herom underrrettede Bismarck, at iøvrigt Capitainen havde at forholde sig saa passiv som muligt og have for Øie, at Missionen mest var at betragte som en formel Concession til de venskabelige Magter; hvorimod han aldeles ikke var sendt eller optraadte i Egenskab af Commissær og hverken officielt eller officieust maatte indlade sig med Fælledsregjeringen.

Krigsministeren [Hansen] kunde ikke tiltræde denne Majoritetens Beslutning, men maatte gjentagende og indstændigen fraraade at sende en Commissær til Hertugdømmerne, da han ansaae dette stridende mod Regjeringens Værdighed, imod Landets Interesser og imod Regjeringens tidligere, navnlig under 15de December, udtalte Anskuelser. Selv efterat denne Forholdsregel havde faaet en aldeles forandret Form, derved at Commissæren ei gaer til Hertugdømmerne, men til Hamborg og til Stedtmann, maatte han fraraade den som hensigtsløs og uden Betydning, og da den tillige kunde vorde fortolket som en Imødekommen fra vor Regjerings Side, medens Insurgentregjeringens Skrivelse dels ei er officiel dels slet ingen Tilnærmelse indeholder, men blot hule Phraser for at aflukke os en Erklæring eller et Skridt, der kan udtolkes enten som en factisk Anerkjendelse

eller en Besvarelse af dens Brev, hvilket man omhyggeligen burde undgaae.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa, at det var nødvendigt, at Ministeriet udtalte sig over sit Forhold til Grundlovsudkastet. Efter heri at have erklæret sig enigt, vedtog Statsraadet, at den af Indenrigsministeren udkastede Tilkjendegivelse skulde meddeles Rigsforsamlingen, uden at man burde afvente nogen speciel Leilighed dertil, og at Præsidenten skulde anmodes om at sætte den paa Dagsordenen til Mandagen den 12te Februar førstkommende.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte dernæst det, han agtede at foretage med Hensyn paa Assessor Bregendahls Amendement om Fremlæggelse af de organiske Love for Landboforholdene; hvilket af Statsraadet billigedes.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at Kammerherre Major Dannemand havde for Hans Majestæt fremlagt en Kgl. Resolution af 3. October 1839, i hvilken han udnævntes til Lehnsgreve, og Patents Udfærdigelse tilsiges ham, naar han har oprettet et greveligt Forlods af 120.000 Rbd., samt at Kammerherren nu forlangte Patents Udfærdigelse.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] fandt, at Andragendet saa meget mere burde efter Retfærdighedens Grundsætninger opfyldes, som Kammerherren fra sin Side havde opfyldt Betingelsen med de 120.000 Rbd.

Paa Grund af Bestemmelserne i Grundlovsudkastet vedtog derimod Statsraadets Majoritet, at det burde indstilles til Hans Majestæt, at det tilkjendegaves Kammerherren, »at den nuværende Regjering selvfølgelig ikke betager ham den ham ved Res. 3. October 1839 forundte Naade, men at den ei finder sig foranlediget til nogen Udfærdigelse i denne Anledning«.

Hvorefter Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 12. februar 1849.

1849, Mandagen den 12te Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Als betræffende et der paa en Jagtbetjent udøvet Mord.

Derefter fremlagdes en Allerhøieste Befaling til Statsraadet om at afgive Betænkning over Antallet af de Hædersmedailler for Tapperhed og for Fædrelandskjærlighed, som vare at udpræge.

Efterat det var bemærket, at det havde været ønskeligt, om denne Sag havde været forelagt Statsraadet i et tidligere Stadium, og navnlig inden Hans Majestæt allerede havde resolveret, da Statsraadet i saa Fald aldeles vilde have fraraadet Udprægelsen, vedtog Statsraadet allerunderdanigst at tilraade Hans Majestæt at udsætte Udprægningen og Uddelingen af Medaillerne, indtil Krigen var endt, og antyde det Ønskelige i, at Medaillen for Tapperhed kun uddeltes til dem, som særligt havde gjort sig værdige til denne Udmærkelse.

I Anledning af en ved en Godseier udøvet Overtrædelse af Fæstelovgivningen foredrog *Indenrigsministeren* [Bang] for Statsraadet de Grunde, der vare for Straffens Eftergivelse.

Statsraadet forment, at Afgjørelsen ei hørte under dets, men under Indenrigsministeriets Ressort.

Marineministeren [Zarthmann] oplæste et Andragende om Licence for en preussisk Skipper til ubehindret at gaae fra Belfast til Kjøbenhavn og derfra ballastet til Pillau.

Statsraadet var enig i, at den Licence kunde tilstaaes.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Oberstlieutenant Schlegel istedetfor Baron Dirckinck vilde gaae til Stedtmann, og at han foreløbigen afreiste til Slesvig, hvor Stedtmann opholdt sig.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] Erklæringen om Ministeriets Forhold til Grundlovsudkastet, som vedtoges af Statsraadet.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 14. februar 1849.

1849, Onsdagen den 14de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Justitsministeren var fraværende. Protocollen førtes som sædvanligt. Protocollerne fra 29de Januar til 12te Februar begge inclusive oplæstes og ratihaberedes.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde foredraget de paa de guineiske Colonier stedfindende Forhold og de mislykkede Skridt, der vare gjorte til deres Afhændelse, foreslog han at forsøge paa at lade den engelske Regjering vide, at da Danmark vilde opgive Besid-

delserne paa Guinea, saa ønskede man at sælge de derværende Eienomme med Armering og Inventarium. Skulde et saadant Tilbud da ei frugte, da havde man altid den Ressource at demolere Forterne og hjemsende Inventariet.

Statsraadet billigede Finantsministerens Forslag og vedtog, at han i denne Anledning sætter sig i Forbindelse med Udenrigsministeriet.

Efterat *samme Minister* [Sponneck] havde henstillet til Statsraadets Bedømmelse, hvorvidt Legater i Almindelighed og det Kofodske Legat i Særdeleshed maatte være pligtige til af deres Overskud at give Tilskud til Krigsudgivterne, bestemte Statsraadet, at den i denne Retning for offentlige Stiftelser emanerede Resolution ei var anvendelig paa Legater.

Paa *Marineministerens* [Zahrtsmanns] Forespørgsel yttrede *Finantsministeren* [Sponneck], at han ønskede, at Listen over Marinens Udkommandoer ei endnu publiceredes.

Cultusministeren [Madvig] meddelte Statsraadet den ledige lolland-falsterske Bispestols Indtægter og Byrder og foreslog til dens Besættelse Magister Monrad, idet han deels støttede sig til Magisterens Lærdom og fortrinlige Evner deels paa et ham af Hans Majestæt ved hans Udtrædelse af Ministeriet givet Løfte. Ligesom det ogsaa, da man havde gjort Lehmann til Amtmand, vilde synes inconse-quent at give Monrad en mere underordnet Ansættelse.

Krigsministeren [Hansen] maatte ansee det for rigtigst, at enhver Minister for sit Vedkommende indstillede til Hans Majestæt de Personligheder, som han ansaae for mest skikkede til at beklæde et ledigt Embede, saaledes at den paagjældende Minister alene havde Ansvaret for denne Anbefaling, og Ansvaret ei blev delt af Statsraadet. Men kunde dette ei ske, og skulde Statsraadet nødvendigviis udtale sig herom, da var han, skjøndt ugjerne, nødt til paa det Bestemteste at modsætte sig den foreslaaede Ansættelse. Magister Monrads geistlige Qvalificationer vare ham ubekjendte, og dem kunde han ei bedømme; men i politisk Retning forekom det ham, at Monrad ei havde gjort sig værdig til nogen Anerkjendelse. De Artikler i Fædrelandet, som paa en bitter og underfundig Maade søgte at undergrave den nuværende Regjering, blev almindeligen tillagte Monrad, uden at denne havde gjort noget for at fralægge sig Beskyldningen. Han vidste, at Monrad i Almindelighed var langt fra at være yndet og antog, at hans Charakter knap nød almindelig Agtelse. Hvad det af Hans Majestæt givne Løfte angik, maatte han bemærke, at dette først fik Gyl-

dighed, naar en Minister contrasignede det, og hvad Conseqvontsen af Lehmanns Ansættelse angik, da vilde han, hvis han havde været tilstæde, da denne forhandlede i Statsraadet, paa det Allerbestemteste have modsat sig den. Idet han henledte Opmærksomheden paa den høie Grad af Uvillie, denne Ansættelse vilde vække i Publikum, forbeholdt han sig deels, at hans Protest maatte meddeles Hans Majestæt ved Sagens Referat, deels at han, naar Sagen omtaltes udenfor Statsraadet, var berettiget til at udtale, at han havde modsat sig.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte henholde sig til det af Krigsministeren yttrede og paa det Bestemteste fraraade Magister Monrads Udnævnelse til Biskop og fornemmelig protestere imod, at geistlige Embeders Besættelse baseredes paa politiske Hensyn. Han troede, at det vilde være ei blot Geistligheden, men Nationens Kjerne i Almindelighed i høi Grad anstødeligt at see en politisk Partifører beklædt med den høieste geistlige Værdighed i Kirken, og han var overbeviist om, at Ministeriet ved en saadan Udnævnelse vilde tabe uberegnelig i den offentlige Mening.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at Magister Monrad i sin journalistiske Færd havde lagt en anstødelig Dobbeltthed og Bitterhed for Dagen, og at denne Charakteerside var uforenelig med Bispeembedet. Han var overbeviist om, at den langt overveiende Del af Geistligheden vilde føle sig i høi Grad krænket. For ham var derfor ingen Grund til at stemme for Monrad uden alene det givne Kongelige Løfte, om hvis Beskaffenhed han bad sig oplyst.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at der vel ei var givet noget bestemt Løfte, men at Hans Majestæt dog havde udtalt sig saaledes, at saavel han selv som Magister Monrad havde forstaaet det om et Bispeembede. Han stemte iøvrigt for Monrad paa Grund af hans Dygtighed og sjeldne Gaver.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] dernæst havde bemærket, at selv om Monrad ei havde været Minister, vilde han have været blandt de mest kvalificerede til at beklæde et Bispeembede, og efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde tiltraadt denne Mening, yttrede *Minister Clausen*, at der vel var meget imod Monrad, naar man i en Biskop alene vilde see en Repræsentant af den geistlige Charakteer; men at han var i Besiddelse af megen Sjælsalvor og Aandsdybde, og han var overbeviist om, at Magister Monrad vilde med Iver tage sig af sit Embede, navnlig være aldeles paa sin Plads hvor der blev Tale om det kirkelige Reformværk.

Statsraadets Majoritet stemte saaledes for at indstille Magister Monrad til den ledige Bispestol.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 17. februar 1849.

1849, Løverdagen den 17de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var Justitsministeren. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] berammede den endelige Afgjørelse af Vaabenstilstandens Opsigelse til Statsraadets Forsamling Mandagen den 19de næstefter.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde meddelt at have til Conferentsraad Treschow afsendt Fuldmagt til at afslutte det Laan, der var i Underhandling, bemærkede han paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forespørgsel, at der nu Intet var til Hinder for, at Marinens Commandoliste blev publiceret.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde derefter opmærksom paa, at det vilde være gavnligt, om det blev betydet den preussiske Regjering, at man, saafremt Erstatningssummen for de jyske Requisitioner ei var udbetalt inden den 26de Marts, uopholdeligen vilde priisdømme og forauktionere de Skibe, der optoges, indtil man paa denne Måde havde erholdt Erstatning. Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning vedtog Statsraadet, at *Conseilpræsidenten* nedlagde allerunderdanigst Forestilling om Henlæggelsen af de slesvigske Skatte-sager under Finantserne, og at *Finantsministeren* samtidigen hermed nedlagde allerunderdanigst Forestilling om et slesvigsk Skattecontoirs Organisation. Som den, han havde paatænkt som Chef for dette Contoir, nævnte *Finantsministeren* Fuldmægtig Kranold.

Slutteligen oplæste *Finantsministeren* [Sponneck] Udkast til en Bekjendtgjørelse om Spillekorts Indførelse og Stempling paa de vest-indiske Øer, som af Statsraadet vedtoges.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 19. februar 1849.

1849, Mandagen den 19de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var Minister Bardenfleth. Protocolen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Baron Plessen i Berlin ønskede at permitteres hjem paa Grund af, at der herskede en betænkelig Sygdom i hans Familie. Efterat Vigtigheden af hans Nærværelse i Berlin netop under de nærværende Omstændigheder var udhævet, vedtog Statsraadet, at Baron Plessen burde blive i Berlin, saafremt man fra hans Huslæge kunde tilstille ham beroligende Efterretninger om hans Families Sygdom, men at saafremt dette ei kunde ske, var han at afløse. Til at afløse ham antog man Conferentsraad Garlieb for den mest skikkede, og vilde denne da tillige kunde overbringe Vaabenstilstandens Opsigelse.

Derefter udviklede *Conseilpræsidenten* [Moltke] de Forhold, som med Hensyn paa Vaabenstilstandens Opsigelse maatte tages i Betragtning, navnlig de udenlandske Magters udtalte Ytringer og rimelige Anskuelser i denne Henseende. *Conseilpræsidenten* udtalte, at han ansaae Opsigelsen som en Nødvendighed, men at han var af den Formening, at denne Opsigelse navnlig med Hensyn paa de venskabelig sindede Magters Ytringer burde ske i saa moderate og lidet truende Udtryk som muligt.

Med Hensyn til Formen, hvorunder Opsigelsen skulde ske, fremsatte han 2 Alternativer:

- 1) Enten at Opsigelsen skete ved en Declaration fra Hans Majestæt, hvilken Opsigelsesmaade han maatte fraraade, og som ogsaa af Statsraadet misbilligedes.
- 2) Eller at med Hans Majestæts Samtykke Udenrigsministeren lod Vaabenstilstanden opsiges paa vedkommende Steder, samtidig med at vor commanderende General meddelte den fjendlige Opsigelsen, hvilket Forslag vedtoges af Statsraadet.

Finantsministeren [Sponneck] yttrede, at han lige til den seneste Tid havde været af den fuldkomne Overbeviisning, at Vaabenstilstanden nødvendigvis maatte opsiges. Om nu end denne Overbeviisning ei var forandret, vare der dog opstaaet adskillige Betænkeligheder hos ham, idet han antog, at v. Gagern havde avanceret sig saameget med Hensyn til Fredsbasis, at han igrunder ønskede en Anledning til atter at trække sig tilbage, og navnlig en saadan som denne, der muligvis

vilde tilveiebringe et Enighedspunkt for de forskjellige Partier i Tydskland. Han antog det imidlertid for nødvendigt, navnlig efter det Slesvigerne givne Tilsagn, at opsigse Vaabenstilstanden, men at Formen burde være saa lidet truende som muligt, og at [Opsigelsen af] Vaabenstilstanden burde motiveres med den Maade, hvorpaa fra tydsk Side Vaabenstilstandens Betingelser vare tilsidesatte.

Krigsministeren [Hansen] anførte, at en Opsigelse var nødvendig. Hvis en saadan ei foregik, maatte Ministeriet afgaae; i det Ringeste vil dette for hans Vedkommende blive en absolut Nødvendighed. Han var iøvrigt overbeviist om, at Fredsunderhandlingerne istedetfor at afbrydes tvertimod vilde paaskyndes ved Opsigelsen for at undgaa Fjendlighederne, ligesom det faldt af sig selv, at Underhandlingernes Fortsættelse ikke udelukkedes ved Opsigelsen.

Da han var af den Overbeviisning, at man mest af Alt maatte undgaae at tale for meget, stemte han for, at Opsigelsen selv forfattedes saa kort som muligt og simplement og purement udtalte, at Vaabenstilstanden ophørte med den 26de, samt at det udtrykkeligen tilføiedes, at Fjendlighederne begyndte den 27de.

Iøvrigt kunde Opsigelsen motiveres ved i Indledningen at udvikle Umuligheden af at vedblive under de Forhold, der vare tilveiebragte under en illusorisk Vaabenstilstand, som alene er Fjenden til Fordel og os til Skade ved den ufuldstændige Maade, hvorpaa Betingelserne fra fjendtlig Side ere opfyldte. Som Hovedmotiv maatte navnlig anføres, at der fra fjendtlig Side aldeles Intet var sket til at fremme en fredelig Afgjørelse. At der i Motiverne anførtes, at man var villig til Fredsunderhandlinger, forekom ham rigtigt, men han maatte modsætte sig, at man hentydede paa nogen nye Vaabenstilstand.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte saa meget mere anbefale en saadan Motivering, som Forholdene dertil gave saa rigelig Anledning. Han fandt, at man burde udtale, at man kun med største Uvillie fornyede Fjendlighederne, men var aldeles nødt til at ende den nuværende utaalelige Tilstand.

Minister Clausen tiltraadte de 3 før ham stemmende Ministres Mening, dog kunde kan ei være enig med Finantsministeren i, at Conjunctionerne til Opsigelsen nu skulde stille sig mindre heldigt end hidtil.

Cultusministeren [Madvig] delte denne Anskuelse; han mente, at det i Motiverne burde udtales, at man ei for Nationen kunde forsvare det utaalelige Forhold, som bestod, men at man var villig til

indtil endelig Fred at gaae ind paa Betingelser, hvorved Nationens Ære og Velfærd kunde sikkres. Han maatte ogsaa deri, at Fjenden intet Skridt havde gjort, see et af Hovedmotiverne.

Indenrigsministeren [Bang] tiltraadte den samme Mening og androg paa, at det udtaltes, at der igrunden slet ikke bestod nogen Vaabenstilstand, men at Forholdet var aldeles fjendligt.

Minister Clausen henledte Opmærksomheden paa, at man maatte vogte sig for Udtryk, som Modparten kunde udtolke, som om vi vare tilfredse med Malmøer Tractaten, naar den kun overholdtes.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at Underhandlerne i London vare instruerede paa præliminariter at afgjøre Slesvigs midlertidige Forhold.

Statsraadets Majoritet stemte for, at Krigsministerens Forslag, at der udtrykkeligen skulde tilføies, at Fjendlighederne skulde begynde den 27de Marts, ikke toges til Følge. Det vedtoges, at et Udkast til Opsigelsen, udarbejdet efter det idag Afhandlede, skulde forelægges Statsraadet imorgen Kl. 3.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 20. februar 1849 kl. 3.

1849, Tirsdagen den 20de Februar, var Statsraadet samlet Kl. 3 under sædvanligt Præsidium; fraværende var Justitsministeren. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste et Udkast af det Circulaire, som skulde afgaae til de fremmede Magter, hvilket af Statsraadet vedtoges, dog saaledes at deri indflettedes nogle af Minister Clausen foreslaaede Tilsætninger; hvorefter det var at tilstille de venskabelige Magter. Hvorimod Opsigelsen skulde affattes simplement og purement og geleides af en Gjenpart af det nævnte Circulaire.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte en Oversigt over Indtægterne ved det ledige Amtmandskab paa Færøerne og meddelte, at han til dette vilde foreslaae Auditeur Dahlerup.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 21. februar 1849.

1849, Onsdagen den 21de Februar, var Statsraadet samlet paa Frederiksborg Slot under Hans Majestæt Kongens Allerhøieste Præsidium. Fraværende var Justitsministeren. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Hans Excellence Geheime Statsminister og Premierminister *Grev Moltke til Bregentved* motiverede allerunderdanigst Nødvendigheden af Vaabenstilstandens Opsigelse og oplæste derefter det Circulaire, som i denne Anledning var at tilstille de venskabelige Magter samt indstillede til Hans Majestæt, at Vaabenstilstandens Opsigelse forkyndtes ved Baron Plessen i Berlin, samt at Underretning om Opsigelsen til Centralmagten meddeltes af Baron Dirckinck-Holmfeld, til Rigscommissæren af Oberstlieutenant v. Schlegel, og endeligen at en Gjenpart af Circulairet overleveredes paa de 3 sidstnævnte Steder.

Hans Majestæt Kongen meddelte dertil sin Allerhøieste Sanction. Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 24. februar 1849.

1849, den 24de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Expeditionssecretairen.

Præsidenten [Moltke] oplæste den Meddelelse, som han agtede at gjøre Rigsforsamlingen om Vaabenstilstandens Opsigelse, hvorefter denne blev med nogle Modificationer vedtagen af Statsraadet.

Præsidenten [Moltke] forelæste en Skrivelse, som han havde modtaget fra *Grev Reventlow-Farve*, der var kommet her til Byen, og af hvilken Skrivelse blandt andet fremgik, at han vilde søge Audients hos Hans Majestæt.

Statsraadet var enigt i, at han ikke kunde modtages af Hans Majestæt, undtagen forsaavidt som han som Privatmand søgte Audients.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog i Henhold til den af ham derom til Præsidenten gjorte Anmeldelse, som toges til Protocollens Følge, at Krigsministeriet havde begjært en forøget Udskrivning af 800 Mand af Forstærkningsmandskabet, til hvilken Udskrivning han ansaae Statsraadets Sanction fornøden, da Armeens Styrke til For-aaret vilde uden samme være over 40,000 Mand.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde erklæret, at han ikke kunde undvære den begjærte Udskrivning, og efterat derhos *Finantsministeren* [Sponneck] havde gjort opmærksom paa, at Bekostningerne i Anledning af Armeens Forøgelse udover den calculerede Styrke, hvorpaa Landetatens Budget var baseret, maatte afholdes af den bestemte Budgetsum, der ikke kunde overskrides, blev den ommeldte Udskrivning af 800 Mand af Forstærkningsmandskabet sanctioneret af Statsraadet.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at Commandeur Dahlerup havde modtaget det ham gjorte Tilbud om at overtage Commandoen over den østerrigske Flaade.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet søndag d. 25. februar 1849.

1849, Søndagen den 25de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde et af Etatsraad Paulsen forfattet Udkast til Slesvigs civile Bestyrelse til Circulation, idet han bemærkede, at dette egenlig ei var beregnet paa en militær Occupation, men derimod paa en stadig Besiddelse.

Derefter stillede *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Discussion, hvorledes Slesvig var at bestyre under en eventuel Occupation med Vaabenmagt eller under en Besættelse ifølge Convention.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det navnlig snart vilde være af Vigtighed at designere Embedsmænd for Øerne i Vesterhavet, da man agtede at aabne Feldtoget med at besætte disse.

Conseilpræsidenten [Moltke] antog det for rigtigst, at der udnævntes en Commissær med plein pouvoir, hvilken Mening tiltraadtes af *Finantsministeren* [Sponneck] med den Bemærkning, at denne da maatte sortere under Udenrigsministeren.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte antage, at Embeders Besættelse var en altfor betydelig Gren af Bestyrelsen til, at denne kunde overdrages nogen udenfor Ministeriet. Han foreslog defor, at Grev

C. Moltke gjordes til Medlem af Ministerraadet og gik med som Commissær.

Krigsministeren [Hansen] maatte henholde sig til det, han tidligere havde yttret om Nødvendigheden af en slesvigsk Minister, da ingen af Statsraadets Medlemmer havde Indsigt i de slesvigske Forhold. Han maatte derhos bemærke, at der ingenlunde herved blev oprettet en nye Post, da Conseilpræsidenten jo allerede fungerede som Minister for Hertugdømmernes Vedkommende, saaledes at det Hele kun blev en personal Forandring.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ligeledes finde det ønskeligt, at en slesvigsk Minister blev udnævnt.

Efterat dernæst *Finantsministeren* [Sponneck] havde udtalt sig mod en saadan Ministers Ansættelse, navnlig forsaavidt det kunde paatænkes, at han fik Noget med de slesvigske Finantser at gjøre, og fordi han under de nærværende Forhold fandt det rigtigst i Principet, at Hertugdømmerne høre under Udenrigsministeriet; og efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde udhævet, at en slesvigsk Minister vilde være en Anomalie, saalænge han ei kunde støtte sig til en slesvigsk Repræsentation, vedtog Statsraadets Majoritet, at en slesvigsk Minister ei var at ansætte fortiden; hvorvidt en saadan var at udnævne, naar Slesvig besattes ifølge en Convention, vilde være nærmere at overveie med Hensyn til denne Conventions Indhold, men at en Regjeringscommissær var af Udenrigsministeren at bringe i Forslag for at fungere under den militære Occupation, og at denne instrueredes derhen, at han alene gennem Ministeriet havde at henvende sig til Hans Maje-stæt.

Derefter sattes Grundlovscommitteens Betænkning under Discussion.

Med Hensyn til Overskrivten vedtog Statsraadet at udtale sig for Majoritetens Indstilling, at denne burde være »Danmarks Riges Grundlov«.

Conseilpræsidenten [Moltke] og *Minister Clausen* udtalte dem derhen, at de Intet havde mod en Indlednings §, der nærmere bestemte, hvad der var at forstaae ved Danmarks Rige, saafremt denne § fik en hensigtsmæssigere Redaction end den af Minoriteten foreslaaede.

Krigsministeren [Hansen] gjorde navnlig opmærksom paa, at man ved Redactionen af en saadan § maatte udtrykke sig med megen Varsomhed betræffende de nordlige Bilande, da Holsten ved den

endelige Opgjørelse efter al Rimelighed vilde reise Fordringer, saafremt den Maade, hvorpaa de berørtes, i fjerneste Maade kunde tydes paa et colonialt Forhold.

Betræffende § 1 tiltraadtes Indstillingen.

Ved § 2 bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at det var ønskeligt, om Ordene »og understøttes som saadan af Staten« kunde undergaae en Forandring, da der rimeligviis i disse Udtryk vilde søges en Berettigelse for Staten til paa den anden Side at inddrage Kirkens Midler under Statsformuen. Det var ei hans Mening, at man skulde tage Initiativet til en Forandring, men at man, naar det kom under Discussion, burde yttre sig derhen, at Staten havde Raadighed over Kirkens Midler, saaledes at den maatte kunne anvende dem først i Kirkens og derefter i Skolens Tjeneste.

Cultusministeren [Madvig] formentte, at de herhen hørende Spørgsmaal nærmest stode i Forbindelse med § 64 og 65.

Finantsministeren [Sponneck] ansaae Staten for uberettiget til at frasige sig Ret til at disponere over Kirkens Midler.

Statsraadet vedtog ei at udtale sig over dette Spørgsmaal førend i alt Fald ved § 64 og 65.

Cultusministeren [Madvig] maatte finde det nødvendigt at udtale sig over Udtrykket »Folkekirke«, saafremt dette skulde komme under Overveielse. Han for sin Del mente at burde yttre sig derhen, at da denne Benævnelse istedetfor Statskirke var nye, maatte den finde sin egenlige Begrændsning ved de følgende §§. Den antydede navnlig, at Begrebet af Stat og Kirke ei vare saa identiske, at man for at være Medlem af hiin ogsaa maatte være Medlem af denne; hvorimod den paa den anden Side udtalte, at Staten dog har en bestemt kirkelig Charakter, ligesom ogsaa at kun denne Kirkes Geistlige kunne betragtes som Statens Embedsmænd.

Minister Clausen antog, at »Folkekirken« rigtigst forklaredes ved den, der var grundet paa Flerheden af Folkets Tilslutning.

Ved § 3 og 4 tiltraadtes Indstillingen.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde erindret om, at det var af Vigtighed, at Successionsspørgsmaal afgjordes paa kortest mulig Tid, hvorfor der ogsaa hertil var foreslaaet en anden Maade end til Grundlovsforandringer, men at man paa den anden Side ogsaa maatte hindre Partivirksomhed og Overilelse, vedtog Statsraadet at ville un-

derstøtte en forandret Afgjørelsesmaade af dette Spørgsmaal, saafremt en saadan hensigtsmæssig bragtes i Forslag.

Krigsministeren [Hansen] henlede Opmærksomheden paa den vanskelige Stilling, hvori en Thronfølger vilde komme til at staae, naar en Forandring i Thronfølgen fik absolut Majoritet, men mindre end $\frac{3}{4}$ Stemmer for sig.

Ved § 5 og 8 tiltraadte Statsraadet Minoritetens Indstilling. I Anledning af den af Minoriteten foreslaaede § 8 b vedtog Statsraadet, at denne rettest burde lyde saaledes:

»Kongens Kroning sker paa den Maade, som af ham fastsættes«.

Ved § 9—13 tiltraadtes Minoritetens Indstilling.

§ 14 ligeledes.

I Anledning af § 15 bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at Ministeriet ei kunde andet end være enigt med Udvalget i, at den nu-regjerende Konges Civilliste ei kunde blive Gjenstand for Rigsforsamlingens Overveielse, men at den kun ad Petitionsveien kunde gjøre sine Anskuelser i denne Retning gjældende.

Hvilket af Statsraadet tiltraadtes.

Ved § 16 maatte *Finantsministeren* [Sponneck] paastaae, at Udtrykkene »medmindre alt bestaaende Contracter« etc. forbleve staaende, da disse Ord indirecte viste, at de andre Apanager, som ei vare Contract undergivne, vare Rigsdagens Afgjørelse underkastede, og dette som det vigtigste Princip burde ei være Tvilet undergivet; hvilket Statsraadet vedtog.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 28. februar 1849.

1849, Onsdagen den 23de Februar, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var *Finantsministeren*. Protocolen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Excellence Pechlin var retourneret fra Østerrig og gav en Oversigt over de seneste Efterretninger fra Udlandet.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa de Uleiligheder, der opstode derved, at der udfordredes Bevilling til Bogtrykkeries

Anlæg, og at et saadant ei kunde drives som enhver anden borgerlig Næring ved at vinde Borgerskab derpaa. Han bemærkede, at han tilsigtede foreløbigen om denne Sag at indhente Betænkning hos Magistraten, Politidirecteuren og de forskjellige Amtmænd.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at hele vor nuværende Pressetilstand kun var provisorisk, og at det omtalte Forhold burde reguleres samtidigt med Affatningen af den endelige Presselov, vedtog Statsraadet, at der intet kunde være til Hinder for, at de omtalte Betænkninger foreløbigen indhentedes; og at disse navnlig maatte gaae ud paa at opgive de Cauteler og Bestemmelser for Trykkeriets Beskaffenhed, som det maatte ansees nødvendigt at begrundede i den eventuelle Presselov.

Efter *Indenrigsministerens* [Bangs] Andragende fandt Statsraadet Intet at invende imod, at Amtmand Dahlerup, som Medlem af Rigsforsamlingen, indtil videre forblev i Kjøbenhavn paa Permission.

Ligeledes meddelte *samme Minister* [Bang] , at Agent Jensen i Flensborg ønskede islandsk Sjøpas for sit Skib »Freden«, og at han, da Omstændighederne gjorde den nødvendige Legitimations Erhvervelse i Flensborg umulig, formentede, at Skipperen kunde legitimere sig for Kjøbenhavns Magistrat med 2 agtbare Mænds Eed.

Hvilken Mening Statsraadet tiltraadte.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Huset v. Deurs i Helsingør havde forespurgt, om et preussisk Skib, som der var kommet ind under Havarie, kunde blive sikkert mod Opbringelse, saafremt Reparationen ei var endt inden Vaabenstilstandens Udløb.

Statsraadet var enigt i, at Skibet, saasnart Vaabenstilstand udløb, var at gjøre til Prise.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at Justitsraad Birke-dommer Nielsen paa Føhr havde gjort sig fortrinlig værdig til en Paa-skjønnelse ved den af ham under Krigen og Vaabenstilstanden viste Conduite.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at man allerede under det forrige Ministerium var traadt i Correspondence for at erholde en due- lig fransk General til at commandere Armeen. Man havde dengang fortrinnsvis havt Øinene rettede paa Bugeaud, Lamoricière og Bedeau.

Denne Correspondence var afbrudt ved Ministerskiftet, men nu paa Krigsministerens Opfordring atter optaget. De tre nævnte Gene-

raler vare imidlertid ei villige til at forlade Frankrig under de nærværende Forhold, hvorimod en General Rohault de Fleury var blevet bragt i Forslag. Men denne skjøndt en særdeles duelig Mand var 70 Aar gammel og altsaa neppe skikket til en Campaigne.

Rigsministeren [Hansen] tilføjede, at han selv havde indledet en Correspondence gennem Generalconsul Delong, som havde foruden Rohault de Fleury nævnt ham Generalerne Douillé de Berthois og Trézel, men den førstnævnte af disse var allerede i en høi Alder, og den sidste havde det Rygte at være forfulgt af Uheld i sine Operationer. Derimod havde Delong anbefalet ham en Oberst Uhrich fra Phalzburg, om hvem han havde lovet at sende nærmere Underretning. Dog var det ei hans Mening at give denne Mand noget Commando strax; hvorimod han kun vilde benytte sig af ham som Consulent.

Derefter foretoges Grundlovscommitteens Betænkning.

Med hensyn til § 17, 18 og 19 var intet at bemærke.

Forsaavidt Majoriteten havde foreslaet at forandre § 20 derhen, at Forretningernes Fordeling mellem Ministrene skulde ske ved Lov, bestemte Ministeriet at modsætte sig en saadan Forandring, idet denne dels var principstridig, da Ministeriet netop var det Organ, hvorigennem Kongen udtalte sig, og altsaa maatte ordnes alene af ham, dels var upractisk, da den vilde gjøre et nyt Ministeriums Dannelse langt vanskeligere, og endeligen var unødvendig, da Rigsdagen gennem Budgettet kunde hindre Ansættelsen af et for stort Antal Ministre.

Ved § 21 bestemte Ministeriet at modsætte sig Majoritetens Indstilling, at enhver Embedsmands Afskedigelse skulde behandles i Ministerraadet.

Ved samme § vedtog Statsraadet, at der intet var imod, at Cultusministeren i Rigsforsamlingen yttrede, at han ei antog, at § 21 forhindrede ham i at constituere en Udlænding som Embedsmand indtil den førstkommende Rigsdag.

Ved § 23 var Statsraadet enigt i at understøtte det Forslag, at Rigsdagen ordinairt kun samledes hvert andet Aar.

Ved §§ 24—29b begge inclusive bifaldt Statsraadet Majoritetens Indstilling.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 3. marts 1849.

1849, Løverdagen den 3die Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes paa sædvanligt Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte de sidste udenlandske Efterretninger og deriblandt, at det var lykkedes at acquirere den franske General Fabvier til Armeen.

Krigsministeren [Hansen] udtalte sig nærmere om dennes Personlighed.

Derefter forelæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] den Instrux, der blev at meddele Negociateurerne i London betræffende den interimistiske Stilling, som først og fremmest burde tilveiebringes ved Vaabenstilstandens Udløb. Efterat denne var sat under Discussion, blev det navnlig udhævet, at der i samme tydeligen maatte udtales de trende Alternativer: enten hvad der først burde arbeides paa, at danske Tropper besatte hele Slesvig med Rendsborg, eller at Rendsborg besattes af neutrale (svenske) Tropper, eller endeligen i yderste Nødsfald, at hele Slesvig besattes af svenske Tropper.

Efterat Instruxen saaledes var modificeret i enkelte Udtryk, vedtoges den af Statsraadet. Vedtaget.

Efter *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag vedtog Statsraadet, at alle slesvigske og holstenske Havne paa dem nær, som vare eller bleve besatte af Danske, fra 27de Marts af vare at erklære i Blokade-tilstand; ligesom det og vedtoges fra den samme Tid at opbringe alle slesvigske og holstenske Skibe, der ei fare under dansk Flag.

Marineministeren [Zahrtmann] henledte atter Opmærksomheden paa Nødvendigheden af at have nogle Embedsmænd rede til Øerne i Vesterhavet, da han strax den 27de vilde kunne besætte dem.

Derefter foretoges Grundlovscommitteens Betænkning § 30 ff.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte til Discussion nogle af ham nedskrevne Bemærkninger betræffende de forskjellige i Committeeen fremsatte Vota, idet han gik ud fra den Anskuelse, at Ministeriet burde gaae ud paa at opstille et System, til hvilket man kunde haabe at faae en Majoritet i Forsamlingen til at slutte sig. Han vilde først behandle Folkethinget som det friere og dernæst Landstinget som det mere conservative Element i Forfatningen.

1. Hvad Folkethinget angaaer, da erklærede han sig mod enhver

Census. En lav Census, saaledes som der af 6 à 7 af Committeens Medlemmer var foreslaaet, vilde ingenlunde kunne udelukke de lavere Klasser, og saaledes ikke kunne tilveiebringe noget mere konservativt Element i Forsamlingen, men den vilde paa den anden Side betragtes med megen Misnøie og fremstilles som et langt væsenligere Baand, end den egentlig var. Han troede ogsaa, at man ved i denne Henseende at lade Valgbestemmelserne for Folkethinget staae urørte, lettere vilde kunne bringe et større konservativt Element ind i Landstinget.

Han vilde imidlertid paapege en anden Indskrænkning, idet nemlig Medlemmernes Antal indskrænkedes til 90, og paa den anden Side Landstingets forøgedes til 60. Han antog ogsaa, at naar det forlangtes, at enhver Valgberettiget lod sig indtegne for at erholde Stemmeret, da vilde det sikkre mod Agitationer under selve Valghandlingen.

Justitsministeren [Bardenfleth] tiltraadte Indenrigsministerens Anskuelse, men kunde dog ei være af den Formening, at Indtegningen til Valgene vilde være at anbefale; han antog tvertimod, at det agitatoriske Partie vilde bestræbe sig for at faae saa mange som muligt indtegnede, og at det var rimeligt, at det conservative Partie ei vilde vise den samme Virksomhed i denne Retning, og det altsaa vilde see sig afskaaret fra at virke, naar Valghandlingen foregik.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte ligeledes Indenrigsministerens Forslag under Betingelse af, at den foreslaaede Forandring i Talforholdene indtraadte.

Minister Clausen betvivlede, at man ved det gjorte Forslag vilde kunne opnaae noget for et forøget konservativt Moment i Landstinget, men kunde dette naaes, da tiltraadte han Forslaget.

Krigsministeren [Hansen] erklærede sig mod enhver Census udenfor Alderen, men vilde, at Diæterne skulde bortfalde for Alle.

Conseilpræsidenten [Moltke] henholdt sig til Indenrigsministeren og maatte holde det for meget betænkeligt nu at indføre en Census, som ei existerede i Udkastet.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede sig heri enig.

Statsraadet vedtog, at ingen Census, men alene en Indskrænkning med Hensyn til Alderen var at indføre for Folkethinget, men at dettes Medlemmers Antal indskrænkedes.

2. Med Hensyn til Landstinget gjorde *Indenrigsministeren* [Bang] opmærksom paa, at det var foreslaaet ved § 44, at begge Thingene i

alle Finantssager skulde træde sammen til eet Thing, og at det saaledes for at sikre Landstinget nogen Indflydelse var nødvendigt at forøge dette som foreslaaet til 60 Medlemmer.

Heller ikke her vilde han stemme for nogen Census, men antog, at man bedst sikrede sig det conservative Element ved indirecte Valg gennem Communerne. Selv ved en eventuel Forandring af Communalloven vil det ei være tvivlsomt, at til Communens Repræsentanter ville i Almindelighed vælges besindige Folk. Dertil maatte da Hovedstaden og Kjøbstæderne betragtes som een Valgcirkel, og paa Landet denne udstrækkes videre end som i Udkastet foreslaaet til Amtet. Bestemmelsen om, at der ei skulde betales Diæter, vilde paa denne Maade heller ei saa let kunne eluderes.

Cultusministeren [Madvig] og *Krigsministeren* [Hansen] vare enige i, at Antallet som foreslaaet forøgedes. Den sidstnævnte stemte for, at Landstinget skulde sammensættes af de $\frac{2}{3}$ ældste Medlemmer af alle de Valgte.

Statsraadet vedtog at foreslaae indirecte Valg til Landstinget, at i denne Retning Kjøbenhavn og Kjøbstæderne udgjorde en samlet Valgcirkel, og at Valgcirklerne paa Landet udstraktes ud over Amtet.

Derefter satte *Indenrigsministeren* [Bang] under Discussion, hvorvidt de efter de vedtagne Bestemmelser valgte Rigsdagsmænd skulde samles i eet eller i to Kamre.

For Eetkammersystemet talte deels, at Forretningerne simplificeredes, deels de Hensyn der vare at tage til Slesvigs eventuelle Forhold.

Mod det talte den Omstændighed, at Bevægelsespartiet rimeligviis der vilde faae den numeriske Pluralitet, og at det havde et republikansk Anstrøg, som vilde skade os i Udlandet, da selv Tydskland hidtil havde holdt paa Tokammersystemet.

Marineministeren [Zahrtmann] antog, at Ministeriet ikke efter det, som det havde udtalt, kunde gaae ind paa Eetkammersystemet.

Cultusministeren [Madvig] stemte for Eetkammersystemet:

- 1) Fordi den foreslaaede Sammentræden af begge Thingene ved alle finansielle Spørgsmaal allerede medførte, at Eetkammersystemet bestod i alle Tilfælde af nogen Vigtighed.
- 2) Fordi derved opstod en betydelig Lettelse i hele Forretningsgangen navnlig for Ministeriet.

3) Fordi hvor korte vore constitutionelle Traditioner end vare, vare de dog bundne til Eetkammersystemet.

Han gjorde endvidere opmærksom paa, at saavidt man i Landsthinget haabede at see Intelligentens fortrinsviis repræsenteret, da maatte man ei oversee, at den agitatoriske Intelligentes fortrinsviis netop vilde repræsenteres i Folkethinget. I et samlet Kammer var det muligt, at det conservative Partie kunde faae Majoriteten, i et særskilt Folkething var det umuligt.

Finantsministeren [Sponneck] tiltraadte dette, men ønskede, at Antallet af Medlemmerne da indskrænkedes til 100, og at hver Halvdel valgtes efter den discuterede forskjellige Valgbasis og Valgmaade.

Indenrigsministeren [Bang] mente, at Ministeriet skulde afvente Debattens Gang og først mod Slutningen udtale sig over de enkelte idag afgjorte Punkter, at man vel i Almindelighed burde holde sig til Tokammersystemet, men meddele Committeeen sine Bemærkninger i den Henseende.

Cultusministeren [Madvig] antog, at man i Anledning af § 44 kunde udtale, at man maatte ansee Ministeriets Forhold til Grundlovsudkastet at være forandret ved Committeeens Yttringer, saa at man ei længere ubetinget kunde holde navnlig paa Valgloven qva talis; og at man burde udtale sig concilierende med Hensyn paa Eet- og Tokammersystemet.

Justitsministeren [Bardenfleth] erklærede sig uenig med Indenrigsministerens Forslag om de indirecte Valg igjennem Communerne, men han bragte i Erindring, at naar ingen Census for disse fastsattes, vilde den Vanskelighed indtræde, at man i den eventuelle Communallovgivning heller ikke kunde sætte en Census for Communens Valg af Repræsentanter.

For eet Kammer stemte *Cultusministeren* [Madvig] og *Krigsministeren* [Hansen], den sidste med Tilføiende, at $\frac{1}{3}$ af Medlemmerne bleve kongevalgte, og at Diæter bortfaldt for alle Medlemmer; in subsidium gjentog han sit votum, saafremt 2 Kamre vedtoges, at det 1ste sammensættes af $\frac{2}{3}$ Dele af de ældste Medlemmer.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han, saafremt der her i Landet var et saadant Element for et Tokammersystem som i England, ubetinget vilde stemme derfor, men at dette System, saaledes

som Sagerne stod, ingen Rod havde i Folket, og at han derfor stemte imod det.

Statsraadets Majoritet bestemte sig for at holde paa Tokammer-systemet, samt at de 2 Kamre baseredes paa den allerede idag vedtagne Valgbasis og bestode af det ligeledes vedtagne Antal Medlemmer; det gjentoges, at derved ingen Forandring skete i Udkastets Bestemmelse om Valgmaaden til Folkethinget. Ligeledes erklærede Statsraadet sig gjentagende enig i, at der til Landstthinget enten maatte fastsættes en Census, eller at Diæterne maatte bortfalde, ligesom og Valgkredsen for samme udvides til Stiftet. Hvornæst Statsraadet anmodede Indenrigsministeren om at udkaste en Meddelelse grundet paa Dagens Discussion til at forelægge Rigsforsamlingen.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet søndag d. 4. marts 1849.

1849, Søndagen den 4de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Finantsministeren [Spouneck] meddelte nogle fra Rusland modtagne Meddelelser.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste dernæst den af ham udkastede Meddelelse til Grundlovscommitteen.

Cultusministeren [Madvig] vilde med Hensyn til denne ei fremkalde en ny Afstemning, men kun yderligere udvikle sine Grunde for Eetkammersystemet.

- 1) Han maatte antage, at den Følelse vilde træde frem her i Landet som overalt andetsteds, at Sagernes Afgjørelse egenlig kun beroede paa det 2det Kammer.
- 2) Han troede dernæst ei, at dette System havde en naturlig Rod i Folkets Nationalitet, og kunde ei indsee Andet, end at det modererende Princip aldeles vilde miste sin Betydning i det 2det Kammer ligesom det bevægende i det 1ste.

- 3) Han antog, at en saadan Sondring vilde føre til Spænding mellem Kamrene, og at det første vilde blive en Gjenstand for Spot og Misundelse.
- 4) Det er farligt at overlade den mindre Intelligents, som rimeligviis vilde optræde i det 2det Kammer, til sig selv alene, hvorimod det modererende Element, naar Kamrene vare forenede, lettere vilde kunne vinde Indflydelse paa nogle af det modsatte Parties Medlemmer.
- 5) Adskillelse af et Kammer, der nyder Diæter, og et andet der ei faaer dem, vilde desuden virke krænkende paa mange Medlemmer.

Finantsministeren [Sponneck] henholdt sig til det af Cultusministeren og ham selv i Gaars Mødet anførte og ønskede Spørgsmaalet under fornyet Discussion, idet han gjentog, at man burde foreslaae, at Halvdelen valgtes ved almindeligt, Halvdelen ved betinget Valg.

Minister Clausen maatte være enig med Cultusministeren i, at det i Udkastet givne Tokammersystem ei frembød nogen betryggende Garantie; men han antog dog, at Cultusministeren saae dets Følger i et altfor farligt Lys. Han maatte dertil bemærke, at Eetkammersystemet kun var at foretrække, naar man kunde opnaae en Sammen-sætning som den tilsigtede, men at det ei var vist, om man kunde dette.

Justitsministeren [Bardenfleth] udtalte, at han tidligere havde stemt for 2 Kamre, fordi han frygtede for, at det modererende Princip vilde blive i Minoriteten, hvilket i eet Kammer var langt farligere; og fordi han troede, at Eetkammersystemet ikke fandt Gjenklang i Forsamlingen; men at han efter Cultusministerens Yttringer nærmest maatte tiltræde hans Mening, naar man kunde forsikkre sig om, at dette ene Kammer kunde sammensættes paa den foreslaaeede Maade.

Cultusministeren [Madvig] oplæste et Forslag betræffende de Concessioner, som i denne Henseende efter hans Anskuelse vare de yderste, man kunde gaae til, hvilket Forslag vedtoges at meddeles Committeeen.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at der i forrige Møde var discuteret, om de betingede Valg skulde betrygges ved enten, at de Deputerede ingen Diæter fik og i saa Fald valgtes inden for Stiftet, eller at man forlangte en Valgbarhedscensus og da tilstod frit Valg i hele Landet; han bemærkede i denne Anledning, at han stemte for det 2det Alternativ, hvorved Landets almindelige Stemning bedst re-

præsenteredes, saa meget mere som han frygtede for ved det første at udelukke mange dygtige Folk.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen] udtalte dem i Almindelighed imod Diæter.

Statsraadet vedtog, at *Cultusministeren* i *Indenrigsministerens* Meddelelse skulde tilføie det af ham anførte til Fordel for Eetkammer-systemet.

Finantsministeren [Sponneck] foredrog Nødvendigheden af at sikkre Landet Postgangen, og efter hans og *Marineministerens* [Zahrtmanns] Andragende vedtog Statsraadet, at en stadig og directe Dampskibsforbindelse skulde søges tilveiebragt over Wismar.

Ifølge *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtog Statsraadet, at de forskjellige Ministerier nærmere skulde tage under Overveielse, hvorvidt Cancellister og Copister herefter vare at ansætte ved Kongelig Resolution, saaledes at eet almindeligt Princip heri fulgtes, ligesom ogsaa at de af disse Poster, som fortiden vare ledige, burde holdes aabne indtil Afgjørelsen.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 7. marts 1849.

1849, Onsdagen den 7de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste Concepten til Blokade-declarationen, hvilken med nogle Redactionsforandringer vedtoges.

Finantsministeren [Sponneck] reserverede sig ved denne Leilighed, at intet nyt Blokadereglement udkom, førend *Finantsministeren* havde været hørt.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Anke fra Biskop Monrad over en Yttring af *Cultusministeren* i Rigsforsamlingen.

Cultusministeren [Madvig] foredrog Statsraadet en Meningsforskjellighed, der var opstaaet mellem ham og *Finantsministeren* betræffende fortsatte Vartpenge for Magister Adler, hvilken han paa Grund

af hans Sindstilstand ei kunde ansætte; Finantsministeren forlangte i denne Anledning en Lægeattest, hvorimod Cultusministeren maatte antage, at saavel Magister Adlers Skrifter som hans Foresattes Erklæringer vare tilstrækkeligt Beviis.

Statsraadet antog det for rigtigst, at en Lægeattest søgtes erhvervet, og hvis den ei kunde erholdes, at da Sagen bragtes under Forhandling paany.

Indenrigsministeren [Bang] refererede de sidste Efterretninger om Qvægsygen og meddelte, at 3 Landmændsforeninger paa Lolland og Falster havde andraget paa, at Qvægudførelsen fra Sjælland til disse Øer maatte spærres. Han fandt imidlertid ingen Grund til at bevillige dette, da saa i alt Fald Forbudet maatte udstrækkes til alle Rigets Provindser, og da der i de sidste 4 Uger intet nyt Sygdomstilfælde havde viist sig.

Statsraadet tiltraadte Indenrigsministerens Anskuelse.

Betræffende en Bemærkning af *Indenrigsministeren* [Bang] at ville anlægge en Bom i Frederiksberg Allee for at dække Omkostningerne ved dennes Vedligeholdelse vedtog Statsraadet, at det var rigtigst først at erfare, om Communen ei vilde bidrage til Alleens Vedligeholdelse.

Ligeledes anmeldte *Indenrigsministeren* [Bang] at ville anlægge 2 Bomme ved Charlottenlund og Klampenborg.

Derefter foredrog *Finantsministeren* [Sponneck] et Forslag til et Allerhøieste Rescript, som i Anledning af det afsluttede Laan vilde blive tilstillet den Kongelige Commissær i Banken, og hvorved Banken bemyndigedes til eventualiter at hæve Afdrag og Renter hos Amtsforvalterne directe af de Kongelige Skatter.

Mødet blev derpaa hævet, efterat Statsraadet paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forespørgsel havde vedtaget, at de færdigt udrustede Skibe vel burde vise sig i Østersøen, men ei indtage deres Blokadestillinger.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 10. marts 1849 kl. 10.

1849, Løverdagen den 10de Marts Kl. 10 Formiddag, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Statsraadet de fra England modtagne Depecher, hvis Indhold var, at Lord Palmerston havde forlangt, at Vaabenstilstanden skulde fortsættes, da han i andet Fald ikke vilde fortsætte sin Mægling. Efterat Statsraadet eenstemmigen havde vedtaget, at Regjeringen ikke kunde fravige den eengang tagne Bestemmelse at gjøre en Ende paa den nuværende uholdbare Tilstand, oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] tvende Skrivelser til Minister Reventlow, som han i denne Anledning havde opsat, og som med nogle Modificationer bleve vedtagne.

En Memoire angaaende de slesvigske Anliggender af Baron Brunnow sattes i Circulation.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at det var absolut nødvendigt, at man instruerede de danske Negociateurer i London, om hvad der var at forstaae ved den Selvtændighed, som vi agtede at indrømme Slesvig, da Modpartens Underhandlere med Grund vilde kunne forlange Underretning herom, navnlig om det Hovedspørgsmaal hvorledes man i Prægravationsspørgsmaal vilde sikkre Slesvig en upartisk Afgjørelse.

Minister Clausen antog, at Negociateurerne burde holde dette Spørgsmaal aldeles udenfor Underhandlingerne.

Cultusministeren [Madvig] og *Marineministeren* [Zahrtmann] maatte holde det for nødvendigt, at Negociateurerne sattes istand til confidentielt at kunne meddele Underretning om denne Gjenstand; hvorefter *Conseilpræsidenten* [Moltke] i en foreløbig Skrivelse meddelte Negociateurerne, at Ministeriet var beskjæftiget med Slesvigs eventuelle Forhold og i sin Tid skulde meddele dem Underretning derom.

Krigsministeren [Hansen] satte under Discussion, hvad der var at foretage i den mod Lieutenant Svane paa Grund af hans Overfald paa Ahlmann anlagte Sag, da Sundhedscollegiet havde erklæret ham for utilregnelig, og da han fortiden befandt sig paa Bistrup.

Statsraadet vedtog, at der for Tiden Intet var at foretage, men at man burde afvente de Erklæringer, der i sin Tid kunde indhentes fra Bistrup.

Med den af *Indenrigsministeren* [Bang] yttrede Formening, at der i et indtraadt Tilfælde, hvor en Person søgte om Indfødsret, burde forholdes aldeles som hidtil, erklærede Statsraadet sig enig.

I Anledning af at Capitain v. Dockum som udkommanderet nu fra-

traadte sin Plads som kongevalgt Deputeret, meddelte *Indenrigsministeren* [Bang], at han agtede til Hans Majestæt at indstille Geheimeconferentsraad Bluhme til at udnævnes i hans Sted, hvilket Statsraadets Majoritet bifaldt.

Derefter oplæstes de seneste Protocoller. Protocollerne fra 14de Februar til 7de Marts begge inclusive ratihaberedes. Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 14. marts 1849.

1849, Onsdagen den 14de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade. Protocollen af 10de Marts oplæstes og ratihaberedes.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Bemærkning, at der indløb Ansøgninger fra Embedsmænd i Hertugdømmerne om deres Bestallingers Confirmation, vedtog Statsraadet, at der fortiden i denne Anledning Intet var at foranstalte.

Paa *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag om at søge at sikre de nordligste Amter i Jylland for Choleraens Indtrængen fra Norge, blev det vedtaget, at Justitsministeren indhenter Erklæringer fra Amtmændene i Thisted og Hjørring Amter, om hvorledes et skjærpet Strandopsyn kunde foranstaltes uden extraordinær Anvendelse af Mandskab ved Toldbetjente, Strandfogder og deslige Folk.

Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde gjort opmærksom paa, at det var tilladt Nordmændene at seile paa Island med Trælast, vedtoges det at tilstille Consulen i Christianssand nogle Exemplarer af Qvarantaineforordningen for at uddeles til de Skibe, der gik til Island, samt at paalægge dem at holde sig denne efterrettelig, saa og naar Sygdomstilfælde underveis maatte indtræffe at heise grønt Flag ved deres Ankomst til Island.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] den endelige Redaction af Ministeriets Meddelelse betræffende Grundlovens § 30 ff, hvilken af Statsraadet ratihaberedes.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtog Statsraadets Pluralitet at bemyndige ham til at instruere Toldkrydserne til fra

27de Marts at indskrænke sig til at opbringe saavel slesvigske som holstenske Skibe, naar de fare under andet Flag end det danske, samt at Marinen vilde være at instruere paa samme Maade.

Marineministeren [Zahrtmann] blev paa given Anledning af Statsraadet bemyndiget til at give Licence til et preussisk Skib, som af et dansk Handelshus var fragtet med Tømmer fra Stettin til Frederits.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag bifaldt Statsraadet, at Postforbindelsen imellem Kjøbenhavn paa den ene og Wismar og Lübeck paa den anden Side søges ordnet paa samme Basis, som den hvorpaa Forbindelsen mellem Kjøbenhavn og Lübeck ifjor fandt Sted, dog at det forbeholdtes hver Regjering Ret til Opsigelse med et passende Varsel.

Paa *samme Ministers* [Sponnecks] Forslag besluttede Statsraadet, at det skal tilkjendegives det hamborgske Senat, at det fra dansk Side vil blive betragtet som en Fjendlighed, naar der efter Vaabenstilstandens Ophør sker nogen Forstyrrelse i den i Hamborg værende danske Postembedsmands Embedsvirksomhed.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 17. marts 1849.

1849, Løverdagen den 17de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at den engelske Gesandt havde efter fra Lord Palmerstons Side given Anledning gjort ham en Forespørgsel, om den danske Regjering vilde være villig til at undertegne en Protocol, hvori udtaltes Slesvigs uadskillige Forbindelse med Danmark og bestemtes en separat Administration af bemeldte Hertugdømme fra den 26de Marts, Alt under Forudsætning af en forlænget Vaabenhvile. Conseilpræsidenten havde herpaa svaret, at de fornødne Garantier med Hensyn til Udførelsen af en saadan foreløbig Overenskomst først maatte have, men at forøvrigt denne Overenskomst maatte være Gjenstand for Forhandling med vore Negotiateurer. En Skrivelse, som han i denne Anledning havde ladet afgaae til disse, og hvori han henviste dem til deres Instructioner af 4de Marts, oplæste han.

Conseilpræsidenten [Moltke] henstillede til Statsraadet, hvorvidt der maatte være Føie til at erhverve en Allerhøieste Resolution for, at videre Skridt i Anledning af Politimester i Slesvig Baron Eggers's Suspension efter Omstændighederne bortfalde. Efterat *Conseilpræsidenten* havde givet et Referat af Grundene til bemeldte Suspension, med hvad videre dermed staaer i Forbindelse, erklærede Statsraadet sig enig i, at en saadan Allerhøieste Resolution, som forommeldt, erhverves, navnlig ogsaa i Betragtning af den lange Tid, hvori Eggers havde været suspenderet, dog at der gives ham en passende moderat Tilretteviisning for den af ham udviste Forsømmelighed i hans Embede.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde to Ansøgninger fra tvende i Altona bosatte Kjøbmænd om Confirmation paa deres Rangbestallinger.

Det vedtoges, at disse Ansøgninger skulde sættes i Beroc.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en efter Aftale med samtlige Ministre affattet Concept til en allerunderdanigst Forestilling i Anledning af et Allerhøieste Rescript af 13de d. M., hvorved Hans Majestæt meddeler den af ham fattede Beslutning at lade sig vie til venstre Haand til Frue Danner. Hvilken allerunderdanigst Forestilling *Conseilpræsidenten* igjen havde overleveret Hans Majestæt. Saavel bemeldte Rescript som Concepten toges ad acta.

Conseilpræsidenten [Moltke] bragte paanye Sagen om Udnævnelsen af en Regjeringscommissær for Slesvig under Omhandling, efter at tvende forskjellige Opsatser angaaende denne Gjenstand havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer.

Resultatet af Statsraadets fornyede Overveielse over denne Sag blev, at der til Regjeringscommissær for Slesvig designeredes Grev Moltke-Nütschau, med Hensyn til hvem Statsraadet gik ud fra, at han i det hele havde anerkjendt den danske Opfatning af Slesvigs Stilling, og at den besluttende Myndighed skulde være hos ham alene, men at der skulde medgives ham 2 Mænd som Raader, af hvilke den ene ønskedes at blive Etatsraad Paulsen, medens derimod den andens Valg overlodes til Regjeringscommissæren selv; i hvilken sidste Henseende Opmærksomheden iøvrigt henledes paa, at Valget af denne anden Raad kunde muligen faae Indflydelse paa Etatsraad Paulsens Bestemmelse om at indtræde i en sliq Stilling som den nævnte. Hvad der forøvrigt motiverede Statsraadet til den Beslutning, at Etatsraad Paulsen

skulde medgives Regjeringscommissæren, var, at han som dansk født og dansksindet Slesviger, der i høi Grad er populair i Slesvig, vilde kunne bidrage til at skaffe den midlertidige Regjering den fornødne Tillid hos den slesvigske Befolkning.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde Statsraadet, om det ikke med ham var enigt i, at der ikke skulde forelægges Islands forestaaende Althing Noget angaaende, hvorledes Islands fremtidige Stilling skulde være, men alene en Valglov for det Althing, som til næste Aar skal afgive Betænkning over Forfatningssagen.

Statsraadet erklærede sig enigt heri, idet *Indenrigsministeren* [Bang] derefter tilføjede, at han skulde lade udarbejde en saadan Forordning til Forelæggelse for Statsraadet.

Indenrigsministeren [Bang] satte under Statsraadets Afgjørelse, hvilke Skridt der maatte være at tage med Hensyn til, at Amtmand Krabbe vedvarende viser stor Forsømmelighed i sit Embede og bliver indesiddende med Sager og deriblandt adskillige meget gamle, uden at de gjentagne Paalæg, der ere givne ham om deres endelige Berigtigelse, have frugtet.

Statsraadet besluttede, at Amtmand Krabbe skulde suspenderes med halve Indtægter, og at der i hans Sted skulde constitueres En, som skulde oparbejde alle Restancer og nærmere afgive Beretning om Sammenhængen med disse, hvorefter der da vilde være at tage Bestemmelse, om Krabbe skulde sættes under Tiltale.

Cultusministeren [Madvig] refererede en Forestilling betræffende Nedlæggelsen af den akademiske Lærestanstalt i Sorø samt om de ved samme ansatte Embedsmænds Pensionering.

Statsraadet erklærede sig enigt i, at der allerunderdanigst andrages paa, at den ved Fundats af 28de Januar 1827 oprettede og ved den Allerhøieste Resolution af Marts f. A. allerede ud af Virksomhed satte akademiske Lærestanstalt i Sorø nedlægges fra næstkommende 1ste April, og at de ved samme fast ansatte Lectorer Ingemann, Rothe, Hjort og Lütken entlediges med Vartpenge resp. 1700 — 1400 — 1400 og 1300 Rbd. samt med Bibehold af deres hidtil havde fri Bolig og det dem tillagte Brændselsdeputat; at constitueret Lector Mundt entlediges med Vartpenge af 1000 Rbd. og ligeledes med Bibehold af sin hidtil havde frie Bolig og Brændselsdeputat, samt at constitueret Lector Bornemann tilstaaes indtil Udløbet af 1851 aarligen 800 Rbd. med Tilkjendegivende om, at han maa søge sig en nye Virksomhed. Samtlige

entledigede Lectorer forpligtes derhos til at overtage, hvad Hverv Staten overdrager dem.

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag erklærede Statsraadet sig enig i, at der af ham nedlægges allerunderdanigst Forestilling om, at den sædvanlige Eftergivelse i Landskatten og Henstand med Opkrævningen af de i Frd. 15. Sept. 1832 ommeldte Summer skal finde Sted for indeværende Aar.

Statsraadet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 20. marts 1849.

1849, Tirsdagen den 20de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en fra Regjeringens Commissærer i London ankommet Depeche tilligemed en der affattet Protocol indeholdende Forslag til et Provisorium under Fredsunderhandlingerne samt et Forslag til Vaabenstilstandens Forlængelse paa 3 Maaneder. *Conseilpræsidenten* meddelte derefter den af ham forfattede Instruction til Commissærerne, et forandret Udkast til en provisorisk Regulering af Hertugdømmets Stilling og en særskilt Skrivelse til Commissærerne, hvilke tre Documenter sattes under Discussion.

Marineministeren [Zahrtmann] ytrede, at de tvende Hovedpunkter, der maatte holdes paa, vare Slesvigs Adskillelse fra Holsten og dets Underkastelse under en af Kongen indsat Regjering uden nogen- somhelst Control fra Tydscklands Side samt en afgjørende Bestemmelse om, at denne Regjering skulde indsættes om ogsaa med Vaabenmagt.

Finantsministeren [Sponeck] udhævede Nødvendigheden af, at alle siden 18de Marts i Hertugdømmet udkomne Anordninger annulleres og gjorde opmærksom paa det ligeledes Nødvendige i at reservere Lauenborgs Forhold, saaledes som de nu bestod.

Krigsministeren [Hansen] erklærede paa *Conseilpræsidentens* Opfordring, at der ei havdes tilstrækkelige slesvigske Tropper til at besætte Slesvig.

Statsraadet besluttede derefter, at Vaabenstilstanden ei var at forlænge udover den 26de April; at der i Udkastet til Præliminærerne var

at tilføie, at de i Tidsrummet fra 18de Marts forrige Aar til nu givne Anordninger vare at ansee som ikke givne med Undtagelse af de, som den af Hans Majestæt indsatte Regjering maatte sætte i Kraft; at der ligeledes bestemt skulde betinges Regjeringen Ret til i Modstandstilfælde at exequere Bestemmelserne i Slesvig, og at det samme skulde gjøres til Ret og Pligt for Tydskland for Holstens Vedkommende.

Endeligen vedtoges, at Fjendlighedernes Begyndelse vare at ud-sætte til den 3die April, dog at Blokaden af de slesvigske og holsten-ske Havne vedblev.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] havde bemærket, at der derved bragtes et stort Offer, da Fjenden fik Tid til at fortificere sig, og derimod vor Armee og Marine var slagfærdig, samt at denne Omstændighed burde gjøres gjældende som et Beviis paa vor Imødekommen imod den mæglende Magt, vedtoges det, at Commissærerne instrueredes i denne Retning, og at det tillige meddeltes i Berlin og Frankfurt, at vi ei agtede at begynde Fjendlighederne før den 3de April, saafremt ei vore Modstanderes militære Operationer gjorde det nødvendigt.

Efterat dernæst *Finantsministeren* [Sponneck] havde henledt Opmærksomheden paa, at Holsten vilde komme til at erholde Tolden af alle de fra Tydskland til Slesvig kommende Vare, saafremt der ei i Præliminærerne toges Bestemmelser om Toldforholdene, vedtog Statsraadet med nogle Modificationer i Redactionen de af Conseilpræsidenten forelagte Udkast.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 21. marts 1849.

1849, Onsdagen den 21de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Efter Forslag af *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* bestemtes, at man i et hemmeligt Møde førstkommende Løverdag skulde meddele Rigsforsamlingen Grunden til Fjendlighedernes Ud-sættelse; ligesom ogsaa at denne Meddelelse skulde formuleres af Conseilpræsidenten; hvorhos det bestemtes, at en dertil sigtende Bekjendtgjørelse, som nærmere blev at formulere, indrykkedes i Berlingske Tidende samme Dag.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte derpaa, at han agtede at overdrage Bestyrelsen af Føhr til Justitsraad Nielsen. Han havde foreløbigen bestemt Advocat Blauenfeldt til Landfoged paa Sylt, men senere havde han antaget det for rigtigere dertil at udnævne Candidat Garlieb; da imidlertid Blauenfeldt ved en Misforstaaelse havde havt Grund til at antage allerede at være ansat som Landfoged og nu følte sig krænket ved at see en anden foretrukket, antog han, at man skyldte ham at give ham en anden passende Ansættelse; hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte derefter en Sag i Circulation betræffende Advocat Carstens paa Ærøe, som havde tilstillet Fælledsregjeringen de for Salg af Stempelpapir, hvis Forhandling var ham overdraget, indkomne Penge.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han havde paa-tænkt at danne Regjeringen i Slesvig af Grev Carl Moltke som Commissarius og Conferentsraad Dumreicher og Etatsraad Paulsen som Raader.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog dernæst Sagen om Opførelsen af en nye Daareanstalt i Nørre-Jylland.

Statsraadet vedtog, at Justitsministeren anholdt om Kongens Approbation paa, at der til Daareanstaltens Bygning i det Hele maatte anvendes 200,000 Rbd., at Arbejdsstanden for i Aar indskrænkedes til 75,000 Rbd., men at forøvrigt flere Oplysninger indhentedes, forinden nærmere Bestemmelse toges i Sagen.

Derefter oplæste *Justitsministeren* [Bardenfleth] en Kongelig Huslov, der forbyder fyrstelige apanagerede Personer af det Kongelige Hus at udstæde Gjældsbeviser uden Hans Majestæt Kongens Samtykke. Hvilken Lovs Publication udsattes.

Protocollerne for 17. og 20. Marts oplæstes og ratihaberedes.
Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 24. marts 1849.

1849, Løverdagen den 24de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes som sædvanligt.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde oplæst en Allerhøieste

Bemyndigelse for Statsraadet til i extraordinaire Tilfælde under Hans Majestæts Fraværelse at tage Bestemmelser, meddelte han de Punkter, som han i det forestaaende hemmelige Møde vilde meddele Rigsforsamlingen, idet han bemærkede, at han foretrak ei at læse dem for, men at gjøre Meddelelsen i et frit Foredrag.

Statsraadet vedtog *Conseilpræsidentens* Foredrag dog saaledes, at det tydeligen fremhævedes, at Ministeriet ikke havde forladt sin tidligere Basis, hverken for den provisoriske Tilstand eller for den endelige Fred, hvilken bestod i Slesvigs fuldstændige Adskillelse fra Holsten og uadskillelige Forbindelse med Danmark til een Stat.

Derefter foredrog *Indenrigsministeren* [Bang] det Spørgsmaal, om de tidligere fra Rentekammeret til Hans Majestæt indgivne Maanedsforestillinger endnu maatte være at indsende. I det Tilfælde at dette ei syntes at burde ske, ansaae han det for Rettest, at de simpelthen bortfaldt, uden at der i denne Sag gjordes nogen allerunderdanigst Forestilling.

Hvilken Mening Statsraadet tiltraadte.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog dernæst en Sag angaaende forandrede Bestemmelser for Besættelsen af de under Justitsministeriet sorterende Smaabestillinger, hvilke ere forbeholdte Militære, idet han bemærkede, at han befrygtede, at den hidtil havde udelukkende Adgang for disse vilde gaae tabt, naar en Bestemmelse ikke toges, forinden den nye Ordning af Communalforholdene indtraadte.

Da *Krigsministeren* [Hansen] protesterede imod, at nogen tidligere Rettighed blev Armeen berøvet, bestemte Statsraadet, at Sagen sattes i Beroe.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] Udkastet til en Artikel betræffende Meddelelsen til Rigsforsamlingen, bestemt til at indrykkes i Berlingske Tidende og Fædrelandet. Hvilket af Statsraadet vedtoges.

Derefter begave Ministrene dem ned i Rigsforsamlingen.

Efterat Statsraadet atter var samlet, foretoges Committeebetænkningen til Grundlovsudkastet.

Ved § 37, 38, 39 og 40 vedtoges Majoritetens Forslag; ved den sidste § var Statsraadet enigt i, at der aldeles ikke kunde tages Hensyn til de tvende Indstillinger fra Minoriteten.

Ved § 41 bestemte Statsraadet, at man gjennem Committeeen burde søge at faae tilføjet Ordene »dog ikke om den i § 4 omhandlede Gjenstand.«

Ved § 42 var Intet at bemærke.

Ved § 43 bestemtes at forlange en Forklaring over, hvad der skulde forstaaes ved, »at intet Mandskab maatte udskrives uden ved Lov,« og saafremt dette forklaredes saaledes, at hvergang nyt Mandskab udskreves, dette da først til et bestemt Antal maatte bevilliges af Rigsdagen, da at modsætte sig dette Tillæg til §, da man ei kunde indrømme en saadan Indskrænkning i Kongemagten.

Ved § 44 gjentog Statsraadet sin Bestemmelse ei at ville modsætte sig Majoriteten, saafremt Landstingets Medlemmer forøgedes til 60, og Folkethingets nedsættes til 90.

Derefter oplæste *Minister Clausen* en Skrivelse fra Etatsraad Paulsen, hvori denne gjør Rede for, hvorfor han ei seer sig istand til at træde ind i den slesvigske Regjering tilligemed Conferentsraad Dumreicher.

Statsraadet satte derefter Afgjørelsen, om hvem der blev at tilforordne Grev Moltke-Nütschau, i Beroe.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 26. marts 1849.

1849, Mandagen den 26de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Hans Excellence Geheime Conferentsraad Grev Carl Moltke til Nütschau var tilkaldt i Anledning af hans tilsigtede Udnævnelse til Regjeringscommissær i Slesvig.

Grev Moltke udtalte, forinden han gik over til de enkelte Punkter, der skulde være Gjenstand for Forhandling mellem Statsraadet og ham, at han ingenlunde vilde undslaae sig for denne Stilling, skjøndt den var i høi Grad ubehagelig, men at han dog maatte gjøre opmærksom paa, at den Opinion, der var imod ham, og som ifjor havde viist sig i en saa høi Grad, muligen kunde skabe Regjeringen forøgede Vanskeligheder; han bad derfor Statsraadet om at overveie, om ikke Landet var bedre tjent med en Anden.

Conseilpræsidenten [Moltke] yttrede med Hensyn til de fremmede

Magter, at der ifjor fra deres Side Intet var yttret mod Grev Moltke, men at der kun var tilraadet, da hans Udnævnelse i Hertugdømmerne vakte saa megen Uroe, at gjøre en Concession med Hensyn til denne enkelte Personlighed. Forøvrigt var kun Spørgsmaalet her, om Kongen erholdt tractatmæssig Ret til alene at indsætte Regjeringen i Slesvig eller ei; i sidste Tilfælde blev der ingen Vaabenstilstand, og Krigsforholdet vedvarende altsaa, i første Tilfælde vilde man vise enhver fremmed Indblanding tilbage som uvedkommende.

Minister Clausen mente, at den Opinion, der var imod Grev Moltke, dels vilde falde bort, saasnart han havde truffet de første Regjeringsforanstaltninger, dels vilde kunne vindes for ham ved at lade ham følges af et Par dansksindede Raader.

Indenrigsministeren [Bang] troede, at Grev Moltke vilde finde mest Modstand i det sydlige Slesvig.

Krigsministeren [Hansen] troede ei, at Greven vilde finde Modstand uden af de compromitterede.

Marineministeren [Zahrtmann] gjenkaldte i Erindringen, at det i de sidste slesvigske Stænder proponerede Mistillidsvotum Greven be- træffende uagtet Forsamlingens Exaltation dog var faldet igjennem. Dog troede han nok, at der vilde komme Indsigelser, men i alt Fald maatte man da vise, at man var Herre i sit Hus; hvilket *Justisministeren* [Bardenfleth] tiltraadte.

Statsraadet maatte saaledes betragte det som afgjort, at Greven modtog det Hverv at være Regjeringscommissær i Slesvig.

Derefter bragte *Grev Moltke* de enkelte Punkter, hvorefter han ønskede at høre Statsraadets Mening, under Forhandling.

Efterat han var gjort bekjendt med, at den lovgivende Magt efter den projecterede Convention skulde hvile under den provisoriske Tilstand, dog at enkelte af de siden 18. Marts 1848 givne Bestemmelser atter kunde sættes i Kraft af Regjeringscommissæren, vedtog Statsraadet, at dette hensigtsmæssigst skete under den Form, at Anordningens Text ordlydende indføres, og at den erklæres gyldig ifølge Hans Majestæts Befaling og Conventionen.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at Op- hævelsen af Extraskatten ei behøvede at gjentages ved saaledes at bekræfte den derom givne Lov, da dette kunde ske ved en simpel administrativ Forholdsregel, idet Oppebørselsbetjentene befaledes ei at opkræve den.

Paa denne Maade vedtog Statsraadet, at der ogsaa vilde være at forholde med Eftergivelsen af den almindelige Landskat.

Finantsministeren [Sponneck] henlede Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at de udenlandske Varer fortoldedes i Slesvig, da som Sagerne nu stode, det var Holsten, der fik Indtægten af denne Told. Han vilde for sin Del være tilfreds, naar dette befaledes, og Holsten erklæredes for Udland, selv om denne Befaling ei kunde fuldstændigt effectueres, da saa dog Princippet gjordes gjældende.

Statsraadet tiltraadte *Finantsministerens* Anskuelse, og *Grev Moltke* bemærkede, at denne Forholdsregel dog ei vilde være saa vanskelig at sætte igjennem, da Grændsen dog maatte bevogtes paa det strængeste for at hindre Udbredelsen af Proclamationer og Flyveskrivter samt deslige.

Derefter foreslog han, at man burde gaae ud fra, at Canalens Overbestyrelse og Toldoprævningen paa samme var at betragte som henhørende under Slesvig, hvilket Statsraadet billigede.

Paa *Grev Moltkes* Forslag vedtog Statsraadet, at den Slesvig-Holstenske Regjering blev at ophæve og Raaderne at afskedige, men at der indtil videre Intet var at foretage ved den for begge Hertugdømmer fælleds Overappellationsret. Derimod var en nye slesvigsk Overret at sammensætte, som i sin Tid kunde gaae over til at blive høieste Instants.

Betræffende de forskjellige Embedsmænds Forhold bemærkede *Conseilpræsidenten* [Moltke], at det ei gik an at afsætte dem alle, men at der burde tages billigt Hensyn til, om de vare optraadte som Ledere eller kun efter Omstændighederne ikke havde troet at kunne modsætte sig Usurpationen; i hvilken Anledning *Cultusministeren* [Madvig] bemærkede, at der navnlig for de mere underordnede Embedsmænd var megen Undskyldning.

Grev Moltke antog, at alle de Embedsmænd, som vare bortjagede af den revolutionaire Regjering, øieblikkeligen burde indsættes, hvilket Statsraadet tiltraadte.

Ligeledes fremsatte *Grev Moltke* den Anskuelse, at han vilde indskrænke sig til at suspendere og constituere Embedsmændene indtil videre; hvorhos han meddelte at have paatænkt til Generalsuperintendent for Slesvig at constituere Biskop Hansen, hvilket Statsraadet billigede.

Sprogsagen betræffende vedtog Statsraadets Majoritet, at denne

under Provisoriet burde forblive paa samme Fod, paa hvilken den var sat ved Lovgivningen før Rebellionen.

Finantsministeren [Sponneck] dissenterede i denne Retning, idet han antog, at det var rigtigst at lade en saadan Tingenes Forandring indtræde, at man viste, at det danske nu herefter betragtedes som Hovedsprog, ligesom forhen det tydske blev betragtet som saadant.

Krigsministeren [Hansen] stemte for, at Reguleringen af disse Forhold aldeles overlodes Regjeringscommissæren.

Efter foreløbig Discussion, hvori navnlig *Finantsministeren* [Sponneck] yttrede sig, vedtog Statsraadet paa *Grev Moltkes* Forslag, at Regjeringens Sæde blev i Flensborg hvor ogsaa Hovedkasserne skulde være, saaledes at alle Toldkasser indbetalte til Toldkassereren, alle Amtsforvaltere til Amtsforvalteren i Flensborg, samt at dernæst disse Embedsmænd efter nærmere Bestemmelse indbetalte Pengene i Filialbanken. Renter af Kongelige Obligationer skulde være Regjeringscommissæren uvedkommende, hvorimod han maatte foranstalte Pensioner udbetalte.

Ligeledes var en Adskillelse af Slesvigs Finantser ei tænkelig, og Commissæren havde selv at anvise sig til Udbetaling paa Kasserne i Slesvig. Naar *Finantsministeren* ønskede Penge derfra, da vilde han desangaaende correspondere med Regjeringscommissæren.

Med Hensyn til Postvæsenet vedtoges, at dette ordnedes mellem Postinspecteur Holstein og den danske Postinspecteur.

Med Hensyn til Pressen vedtoges, at Regjeringscommissæren ad administrativ Vei skulde sætte den slesvigske Presse paa den samme frie Fod som den danske efter Frd. 28 Mai f. A., hvorimod han var bemyndiget til at forbyde Indførelsen af fremmede Blade; og burde der skaffes Regjeringen et Organ saavel paa tydsk som paa dansk.

Efterat dernæst flere Personligheder vare satte under Discussion, vedtog Statsraadet at bifalde følgende Ansættelser indtil videre:

Til Regjeringsraader: Etatsraaderne Paulsen og Schrader; til Directeur for Overretten: Conferentsraad Dumreicher; til Amtmænd samt Overdirecteurer i Byerne: Grev Arthur Reventlow i Tønder og Apenrade Amter, Kammerherre Warnstedt i Flensborg, Bredstedt og Husum Amter, Excellence Scheel i Gottorp og Hütten Amter, Cand. Lehmann paa Fehmern, Conferentsraad Johannsen i Haderslev Amt.

Paa *Krigsministerens* [Hansens] Forslag vedtoges, at Regjeringscommissæren dog ingenlunde skulde være bundet ved denne Statsraadets Formening.

Efterat det endeligen var besluttet, at Regjeringscommissæren var berettiget til at requirere væbnet Magt, hvor og i hvad Omfang han fandt nødvendigt, og at de nødvendige Ordres i denne Henseende vare at udstæde, samt at ingen Besværing over ham maatte tillægges suspensiv Virkning, bestemtes, at et Commissorium var at udfærdige til ham og en Kongelig Bekjendtgjørelse til Slesvigerne at udstæde.

Statsraadet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 28. marts 1849.

1849, Onsdagen den 28de Marts, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Indholdet af en Skrivelse, som han havde modtaget fra Kammerherre Tillisch, og hvoraf blandt Andet fremgik, at Hans Majestæt meget ønskede, at Krigsministeren snart vilde begive sig til Armeen.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at der nu havdes officiel Underretning om den danske Posts Tilbageviisning af de fjendlige Forposter.

Krigsministeren [Hansen] gjorde Statsraadet bekjendt med Indholdet af en Indberetning fra General Bülow angaaende Troppebevægelser i Hertugdømmerne ligesom ogsaa med en Skrivelse fra Bülow til Rigscommissær Stedtman. Krigsministeren tilføjede derhos, at han foreløbigen havde skrevet til General Bülow, at denne skulde ansee Vaabenstilstanden for brudt, men dog ikke begynde Fjendlighederne før nærmere Ordre.

I Anledning af hvad General Bülow havde indberettet, og efter at *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde paa derom yttret Ønske oplæst de Skrivelser, ved hvilke han havde underrettet Plessen i Berlin og Dirckinck i Frankfurt om Udsættelsen af Fjendlighedernes Fornyelse til den 3die April, samt efter at han ligeledes havde meddelt Indholdet af en fra Grev Reventlow i London idag modtagen Depeche, tog Statsraadet følgende Beslutning:

Statsraadet vedtog, at Krigsministeren strax skulde afgaae til Søn-

derborg, idet han derhos bemyndigedes til at lade den danske Armeey rykke frem uden nærmere Bestemmelse herfra, naar han maatte erholde Underretning, som han anseer for tilstrækkelig paalidelig, om at fremrykkende Bevægelser af tydske Tropper have fundet Sted, enten efterat Stedtmann har erholdt den i Generalmajor Bülow's Indberetning af 26de Marts ommeldte Underretning om Underhandlingernes Stilling, eller efterat der maatte kunne være givet Contraordre fra Preussens og Centralmagtens Side.

Marineministeren [Zahrtmann] foreslog, at der nu toges Bestemmelse om, naar Blokaden af de tydske Havne og Indløb skulde indtræde, idet han bemærkede, at det med Hensyn paa Dispositionen over Marinens Kræfter var ham nødvendigt en Tid forud at vide, naar Blokaden skulde begynde. Han tilføiede, at han havde tænkt sig, at Blokaden kunde annonceres at begynde: for Kammin, Swinemünde, Wolgast, Greifswald, Stralsund og Rostock den 3die April, og for Pillau og Danzig, Elben, Wesern og Jahden den 10de April.

Statsraadet var enigt om, at Blokaden af de fjendlige Havne ikke vilde blive at publicere førend den 4de April.

Hvorefter *Marineministeren* [Zahrtmann] bemærkede, at han i denne Forudsætning nu vilde concentrere en Styrke ved Slesvig.

De i Henhold til Statsraadets i sidste Møde tagne Beslutning opsatte Ordres til Grev Moltke-Nütschau om at være Regjeringscommissær for Slesvig og til Etatsraaderne Paulsen og Schrader om at være ham tilforordnede oplæstes og vedtoges. Fremdeles oplæstes Udkast til en Kundgjørelse i samme Anledning; hvilket ligeledes vedtoges, idet dog *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* forlangte tilføørt Protocollen, at de voterede for, at der i Udkastet gjordes en Tilføining om, at Regjeringscommissæren var bleven forsynet med de fornødne Instructioner; hvilken Tilføining derimod Statsraadets øvrige Medlemmer — Krigsministeren havde forladt Statsraadet, strax efterat det var blevet besluttet, at han idag skulde afreise — ikke fandt, at der var Anledning til at gjøre.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste endvidere Udkast til den Allerhøieste Proclamation, som det skulde foreslaaes Kongen at lade udgaae til Slesvigerne, samtidigen med at de danske Tropper rykke ind i Hertugdømmet, hvilket Udkast blev tiltraadt.

Conseilpræsidenten [Moltke] henstillede, om ikke den i April Maaened f. A. udnævnte provisoriske Regjeringscommission for Hertugdøm-

met Slesvig maatte nu være kvalificeret til at opløses ved Allerhøieste Resolution.

Statsraadet udtalte sig for en saadan Opløsning af bemeldte Commission, der iøvrigt allerede i længere Tid factisk var hævet.

Statsraadet fortsatte derpaa Discussionen i Anledning af Rigsforsamlingens Committees Betænkning over Grundlovsudkastet.

Ved Committees Majoritets Indstillinger til §§ 44 og 45 fandtes Intet at erindre; hvorimod Minoritetens Indstilling til sidstnævnte § ikke fandtes at burde tages til Følge. Mod Committees Indstilling til § 48 fandtes Intet at erindre. Majoritetens Indstillinger til § 49 vedtoges det ikke at modsætte sig.

I Henseende til Majoritetens Indstilling til § 50 bemærkede *Marine-ministeren* [Zahrtmann], at han ikke kunde erkjende hos Nogensomhelst, i hvis Valg han ikke havde deltaget, Ret til at kalde ham til Orden, og han stemte saaledes for, at denne § i Udkastet maatte bibeholdes aldeles uforandret.

Indenrigsministeren [Bang], *Finantsministeren* [Sponeck], *Cultusministeren* [Madvig] og *Minister Clausen* voterede for, at Ministeriet skulde tie til Majoritetens Indstilling til § 50.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at skjøndt han fandt Indstillingen noget nærgaaende, ansaae han dog ikke Sagen af den Vigtighed, at han vilde fravige Statsraadets Pluralitets Votum.

Committeens Minoritets Indstilling til § 50 var Statsraadet enig om at modsætte sig.

Majoritetens Indstillinger til § 51 og 52 fandtes Intet at erindre imod; hvorimod Statsraadet vedtog at modsætte sig Indstillingen til § 53.

Ved § 54 besluttede Statsraadet at udtale sig derhen, at der til Committees Indstilling føiedes: »Ethvert af Regjeringen forelagt Lovudkast skal foretages 3 Gange.«

Mod Indstillingen til § 58 og den 1ste Indstilling til § 59 fandtes Intet at erindre.

Statsraadsmødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 30. marts 1849.

1849, Fredagen den 30te Marts, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Skrivelse fra Rigsforsamlingens Formand, hvori anmeldtes en Interpellation til Ministeriet angaaende Blokade af de tyske Havne.

Den fremlagte Skrivelse med Bilag toges til Protocollens Følge.

Statsraadet vedtog, at Rigsforsamlingens Formand skulde anmodes om at meddele Interpellanten, at Regjeringen i Almindelighed ikke kan indlade sig paa at yttre sig for Rigsforsamlingen om, hvilke militaire Operationer den agter at foretage; forsaavidt der imidlertid insistere-des paa Interpellationen, skulde Formanden anmodes om at beramme til dens Foretagelse en Dag i næste Uge.

Conseilpræsidenten [Moltke] henstillede til Statsraadets Afgjørelse en mellem Udenrigsministeriet og Finantsministeriet opstaaet Meningsforskjel, angaaende hvorvidt Krigsskat skal beregnes af de de Kongelige Gesandter tillagte Taffelpenge; idet han derhos fremlagde en kort Exposé af de Grunde, der efter hans Formening taler for, at Taffelpengene ikke medtages i Krigsskattens Beregning.

Indenrigsministeren [Bang] voterede for, at Krigsskat ikke beregnes af Taffelpengene, da alle de i Krigsskatanordningens § 9 nævnte Emolumenter, som blive at medtage ved Skattens Beregning, ere faste med Embederne forbundne Indtægter, medens Taffelpengene derimod have en temporair Charakter, idet de falde bort for den Tid, den vedkommende Gesandt ikke opholder sig ved det fremmede Hof. Der kan saaledes fra hine Emolumenter ikke drages nogen Analogie til Taffelpengenes Medtagelse under Krigsskatten; hvortil desuden endnu kommer, at Gesandterne for Repræsentationens Skyld ikke kunne undvære den Indtægt, som Taffelpengene give.

Marineministeren [Zahrtmann], *Cultusministeren* [Madvig] og *Minister Clausen* tiltraadte Indenrigsministerens Votum.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at han paa Grund af Familiehensyn havde ondt ved at afgive en bestemt Mening med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal, og at han derfor, forinden han afgav en saadan, maatte reservere sig Ret til at forelægge Generalprocureuren Spørgsmaalet til Betænkning.

Finantsministeren [Sponeck] fandt sig, efter hvad Indenrigsministeren som retskyndigt Medlem af Statsraadet og som den, der havde

havt væsenlig Del i Krigsskatanordningens Udarbeidelse, havde yttret, berettiget til at frafalde den Betænkelighed, han efter Indholdet af bemeldte Anordnings § 9, og efter hvad der i Stænderforsamlingerne var blevet udtalt med Hensyn til denne §, havde havt ved at undtage Taffelpenge fra Krigsskats Svarelse.

Det blev saaledes tilført Protocollen som Statsraadets Beslutning, at ved Beregningen af Krigsskat for de Kongelige Gesandters Vedkommende medtages ikke de dem tillagte Taffelpenge.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde til Afgjørelse, hvilke Skridt der maatte være at foretage mod Advocat Carstens paa Ærøe i Anledning af det af ham som Stempelpapirs Udsælger udviste Forhold, idet han nemlig havde sendt de Penge, som han i bemeldte Egenskab havde oppebaaret, til Stempelpapirs Forvalteren i Slesvig, skjøndt denne havde tjent baade den provisoriske Regjering og Fælledsregjeringen.

En angaaende denne Sag udarbejdet skriftlig Opsats, der havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, toges til Protocollens Følge.

Statsraadet tog følgende Beslutning, at Advocat Carstens for det af ham som Stempelpapirs Udsælger udviste Forhold bliver at suspendere paa 1 Aar, hvorhos det forbeholdes at instituere civilt Søgemaal imod ham til Erstatning af det paagjældende Beløb, og vil det heraf være en Følge, at den Bemærkning, som for hans Vedkommende er i den paagjældende Anledning tilført Pantebogen, bliver staaende. Overbestyrelsescommissionen paa Als paalægges derhos at give hans vedkommende nærmeste Øvrighed en passende Tilretteviisning for dens Mangel af Agtpaagivenhed ved ikke i sin Tid at give ham det fornødne Paalæg om at indsende de af ham oppebaarne Beløb til en Kgl. Regjerings Autoritet.

Finantsministeren [Spouneck] meddelte et Brev fra Generalpostdirecteuren om, at der var blevet afsluttet en Postconvention med Lübeck.

Det kom i denne Anledning under Spørgsmaal, hvorvidt Lübeck skulde undtages fra Blokade. Vigtigheden af at beholde vor Postforbindelse med Udlandet uhindret igang over Lübeck motiverede imidlertid Statsraadet til den Beslutning, at Lübeck, uagtet der, efter hvad det forelagte Brev indeholdt, ikke var Grund til at antage, at der i den afsluttede Postconvention vilde være Noget til Hinder for at blokere Byen, skulde fritages for Blokade; hvorimod de lübeckske Skibe skulde opbringes ligesom andre tyske Skibe.

Marineministeren [Zahrtmann] forespurgte for det Tilfælde, at Fjendlighederne igjen skulde bryde løs den 3die April, fra hvilken Tid Blokaden af de tyske Havne skulde declareres at indtræde. I denne Anledning anmodede Statsraadet *Marineministeren* om at opsætte en Blokadedeclaration til Meddelelse i første Statsraadsmøde, idet Statsraadet derhos udtalte, at de Terminer, med hvilke Blokaden skulde indtræde, vilde være at bestemme efter *Marineministerens* Bedømmelse af, naar de blokerende Skibe kunde være paa deres Stationer.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at han havde faaet gjentagne Andragender om Licence, men at han holdt fast ved det Princip ingen saadan at meddele.

Grundlovsforhandlingerne fortsattes. Imod Indstillingerne § 59. b. c. e og f. fandt Statsraadet Intet at erindre, dog at man ikke kunde indlade sig paa Minoritetens Indstilling § 59 c.

Med Hensyn til Indstillingen § 59 d. var det Fornødne bemærket ved § 23.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 2. april 1849.

1849, Mandagen den 2den April, var Statsraadet samlet under Hans Majestæt Kongens Allerhøieste Præsidium. Fraværende var Krigsministeren. Protocollen førtes som sædvanligt.

Premierministeren [Moltke] meddelte, at de senest forsøgte Underhandlinger intet Resultat havde frembragt og oplæste i denne Anledning tvende Skrivelser fra Grev Reventlow i London.

Efterat dernæst *Hans Majestæt Kongen* havde modtaget Statsraadets vota, som eenstemmigen gik ud paa, at Fjendlighederne ufortøvet maatte begynde, og Blokaden og Skibes Opbringelse ufortøvet sættes i Værk, tiltraadte *Hans Majestæt* denne Statsraadets Beslutning, saaledes at den, forsaavidt ske kunde, tog sin Begyndelse fra Kl. 12 Nat-ten mellem den 2den og 3die April.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste derefter Blokadepublicationen; hvilken vedtoges, og henstillede han, om det var nødvendigt at undtage Rostock fra Blokaden, for at ikke den mechlenborg-schwe-rinske Regjering skulde lægge Hindringer iveien for Postforbindelsen over Wismar.

Det bestemtes, at der foreløbigen hertil ingen Grund var, men at Rostock burde nævnes blandt de blokerede Havne, og de Skridt afventes, som den mechlenborg-schwerinske Regjering i den Henseende vilde foretage.

Derefter meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann] de Instruxer, der vare givne angaaende de russiske og svenske Postdampskibe i Østersøen og de engelske Postdampskibe i Elben. Han foreslog, at de smaae Postdampskibe, som bragte Badegjæster til Helgoland, uhindrede maatte passere, da det var os af Vigtighed at staae paa en god Fod med Helgoland.

Hvilket af Statsraadet tiltraadtes, og af *Hans Majestæt* bifaldtes.

Derefter bestemtes, at Baron Dirckinck var at kalde hjem fra Frankfurt.

Finantsministeren [Sponneck] henstillede, om det ei var hensigtsmæssigt, at Baron Plessen, naar han forlod Berlin, meddelte, at man nu fra vor Side vilde priisdømme og forauktionere de tagne Skibe, indtil den jyske Contribution var betalt. Statsraadet delte imidlertid ei denne Anskuelse, da de priisdømte Skibe vare vor Eiendom, og vor Fordring for den jyske Contribution i enhver Henseende burde reserveres os, hvormange Priiser vi end solgte.

Hvilken Anskuelse *Hans Majestæt Kongen* tiltraadte.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at han ei saa sig istand til at foreskyde Beboerne i Nørrejylland Noget paa den omtalte Contribution, og at det altsaa var nødvendigt, naar et saadant Forskud skulde gjøres, at det lignedes paa Landet, hvorhos han henstillede til Statsraadets nærmere Overveielse i denne Henseende, hvorvidt der burde forelægges Rigsforsamlingen et Forslag.

Derefter meddelte *Hans Majestæt Kongen*, at han nu tog til Armeen for med den at rykke ind i Slesvig, men at han, saafremt Statsraadet maatte ansee hans Nærværelse for ønskelig i Kjøbenhavn, vilde vende tilbage hertil. Hans Majestæt paalagde derpaa Statsraadet Rigets Styrelse i Overensstemmelse med Grundlovens Grundsætninger, saafremt et Uheld skulde tilstøde ham og forlod derpaa Mødet.

Derefter vedtoges Udkastet til den Meddelelse, der om Aftenen skulde gives Rigsforsamlingen om det Forefaldne; hvorpaa Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 4. april 1849.

1849, Onsdagen den 4de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende. Protocollen førtes som sædvanligt.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det var hensigtsmæssigt uopfordret at tilstaae Amerikanerne de samme Lettelser med Hensyn paa Blokaden, som vi efter tractatmæssige Fordringer havde maattet indrømme Engellænderne, hvorefter Statsraadet besluttede, at den amerikanske Gesandt underrettes om, at man ved Blokaden ønsker at hemme ikke Postforbindelse, men al anden Forbindelse, og at uhindret Passage derfor kun kan tilstædes for de Skibe, der ikke føre Andet end Post og Passagerer, og kun naar vedkommende Fører af Skibet atter vil udløbe under neutralt Flag og ubevæbnet.

Derefter meddelte *Justitsministeren* [Bardenfleth], at en Forsamling af ham, Indenrigsministeren, Cultusministeren og Finantsministeren havde fundet Sted for at enes om, hvad der var at foretage med Hensyn paa Grundlovscommitteens Indstillinger med Hensyn til flere af Udkastets §§. Man havde holdt en saadan Sammenkomst for nødvendig, da Rigsforsamlingen var avanceret saa hurtigt i Debatten.

Derefter foretoges Grundlovsudkastet.

Ved § 60 vedtog Statsraadet at holde sig til Udkastet, da en Ud nævnelse af Rigsretten for hvert enkelt Tilfælde let kunde føre til Partiskhed.

Majoritetens § 62 kunde Statsraadet kun tiltræde, saafremt Meningen af denne § indskrænkede sig til, at enhver Forandring i det nu Bestaaende maatte vedtages ved Lov, da i andet Fald ei blot ingen Commissioner kunde anordnes, men igunden alle Jurisdictionsforhold bleve omstødte.

Ved Majoritetens § 63 maatte Statsraadet paastaae, at det enten hed »skal afskaffes« istedetfor »er afskaffet«, eller at der i alt Fald sættes en terminus a quo.

Majoritetens § 63 b tiltraadte Statsraadet dog kun under det Forbehold, at enkelte Undtagelser i Udførelsen indrømmedes, navnlig den hvor locale Omstændigheder gjorde det nødvendigt.

Majoritetens § 63 c tiltraadtes.

Ved § 63 d 1ste Passus bemærkedes, at der, naar den kun sigtede til Domstolenes politiske Uafhængighed, Intet derimod var at erindre, men at den ei kunde tiltrædes, naar den tilsigtede at udelukke Beret-

tigelsen til at dømme efter Lovens Analogie. Betræffende 2den Passus bestemtes ei at modsætte sig Rigsforsamlingens Nedsættelse af Aldersterminen.

Ved § 63 e bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at det var Statsraadet bekendt, hvilke Anskuelse han nærede om Juryen. Ligesom han paa den ene Side antog det for rigtigt, at den i sin Tid blev indført, saaledes holdt han paa den anden Side for, at det vilde nedbryde Kongemagten og føre til en Republik, naar den indførtes strax. Men indeholdtes der i Grundloven et bestemt Tilsagn, da kunde ingen Justitsminister gjøre noget Forslag til en Forandring af Retsforholdene uden at basere dette paa Juryen; og da dette var mod hans Overbeviisning, saa maatte han i hiint Tilfælde fratræde.

Indenrigsministeren [Bang] troede, at den politiske Fare ved Juryen her ei vilde være af synderlig Betydenhed, hvorimod den i grovere criminelle Sager vilde være i høi Grad til Gavn, da den nuværende Retsforfatning, formedelst Frifindelsen af saamange Forbrydere af Mangel paa Beviis paa den ene Side, og Fristelsen for Dommerne paa den anden Side til ved ulovlige Midler at tilveiebringe Tilstaaelse, er af den fordærveligste Indflydelse paa Retsfølelsen. Han vilde derfor vel ei tilraade Indførelsen af Juryen strax, men dog at den Reform, der maatte ske i Retsforfatningen, udførtes med stadigt Hensyn til Juryindretningen, som den der bedst var skikket til at give Folket Agtelse for Loven.

Statsraadet vedtog derefter, at det aabent udtaltes, at Meningerne om Juryen i Statsraadet vare delte, og at af denne Grund en Bestemmelse om dens Indførelse, som i et tidligere Udkast havde været optaget, var udgaaet af det nu forelagte; ligesom det ogsaa vedtoges, at de tvende forskjellige Anskuelse udtaltes i Rigsforsamlingen med den Bemærkning, at dog hele Ministeriet var enigt i, at en Omorganisation af Domstolene først maatte udføres og vinde Bestand.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 7. april 1849.

1849, Løverdagen den 7de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende. Protocollen førtes som sædvanligt.

Marineministeren [Zahrtmann] berettede, at General Fabvier var kommet tilbage fra Als, at han holdt sig for tilsidesat, og at Marineministeren efter sin Anskuelse maatte give denne Mening Medhold.

Han mente, at det var af yderste Vigtighed at holde ham her i Landet, og han foreslog, at Krigsministeren kaldtes herover for med ham at afhandle denne Sag.

Da *Finantsministeren* [Sponeck] ligeledes havde udtalt Nødvendigheden af Krigsministerens Nærværelse paa Grund af nogle militair-finantsielle Spørgsmaal, vedtoges, at i Statsraadets Navn Conseilpræsidenten hjemkaldte Krigsministeren.

Derefter foretoges Grundlovsudkastet.

Majoritetens §§ 64 og 65 vedtoges.

§ 66 ligeledes, med Undtagelse af *Marineministeren* [Zahrtmann], som udtalte sig derimod.

§ 66 b og c vedtoges.

§ 66 d ligeledes, dog bemærkede *Finantsministeren* [Sponeck], at det vel maatte erindres, at Kirken og Skolen ei vare selvstændige Institutioner, der bestod alene ved deres egne Midler, men at Staten saavel som Communen alligevel maatte gjøre betydelige Tilskud. Han syntes ogsaa, at Rigsforsamlingen ved denne § udtalte en Mistillid til den Repræsentation, hvortil den selv lagde Grunden.

Marineministeren [Zahrtmann] fandt, at denne § kunde give Anledning til, at man antog, at der var indrømmet Staten Ret til at disponere over andre Stiftelsers Midler, som ei vare nævnte.

Marineministeren [Zahrtmann] erholdt og meddelte Statsraadet Efterretning om Linieskibet Christian den 8des og Fregatten Gefions Tab ved Eckernførde.

Statsraadet bestemte, at et Linieskib strax skulde udrustes, og alt indrulleret Mandskab udskrives; samt at en Meddelelse om denne ulykkelige Begivenhed, som af Indenrigsministeren var conciperet, skulde indrykkes i Berlingske Tidende.

Statsraadet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 11. april 1849.

1849, Onsdagen den 11te April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Præsidenten [Moltke] berettede, at den nordamerikanske Chargé d’Affaires havde henvendt sig til ham med det Forlangende, at de Paquetskibe, som gaae mellem Bremen og Nordamerika, maatte lige som ifjor uanseet Blokaden føre Gods og ei blot Post og Passagerer. Efterat det var udhævet, at det for os var af Vigtighed at vedligeholde et godt Forhold med Nordamerika, vedtog Statsraadet, at det tillades, at Dampskibene Washington og Hermann paa Grund af deres Egenkab som Postforbindelsesmiddel med en fraliggende Verdensdel iaar nyde samme Begunstigelse med Hensyn til Blokaden som ifjor, dog at de ikke føre Krigscontrabande, og at de nordamerikanske Fristater ikke tillade enten bemeldte tvende Skibes eller andre Skibes Bevæbning i tydsk Interesse.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Beretning fra Negociateurerne i London samt en Note fra Lord Palmerston, hvori denne forlanger, at der bliver octroyeret en Forfatning for Slesvig, da han antager, at dette vil lette Underhandlingerne. Ligeledes meddelte han, at en Begjæring herom var indløbet fra Folkeraadet paa Als. Det vedtoges, at disse Documenter i Forening med det i Circulation værende Forslag til Ordningen af de slesvigske Forhold skulde circulere mellem Statsraadets Medlemmer og derefter optages til endelig Afgjørelse.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Bemærkning, at da nu Fjendligheder fra vor Side vare begyndte, saa stod det til at vente, at Grev Holck vilde blive bortviist fra Hamborg, vedtoges, at han ei burde rappelleres, men at det maatte afventes, om en saadan Bortviisning forefaldt.

Dernæst meddelte *Krigsministeren* [Hansen], hvorledes Forholdet var til General Fabvier, samt at det var hans Forsæt aldeles at indskrænke sig til Defensiven paa Øerne og i Fredericia. Paa hans Spørgsmaal om Statsraadet fandt det nødvendigt for Opinionens Skyld at foretage Noget i Jylland, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at han sidste Aar som Commissær ved Jyllands Provindsialstænder havde overbeviist sig om, at Anskuelserne der vare saa sunde og rigtige, at der ei var nogen Nødvendighed for at forlade den eengang lagte Plan af Frygt for at vække Misfornøielse i Jylland.

Hvilken Mening Statsraadet tiltraadte.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af, at Tropperne, som trak sig nord op i Jylland, erholdt bestemte Instruxer om, hvor de skulde marschere hen, hvilket ifjor var savnet.

Krigsministeren [Hansen] meddelte endvidere, at Fabvier overhovedet havde fraraadet at angribe, og at han selv havde delt denne Anskuelse, men havde maattet ansee sig for forpligtet ved de Instruxioner, hvormed han var gaaet over til at angribe den 3die April. Hvilket Statsraadet tiltraadte.

Der vedtoges at søge at bevæge General Fabvier til senere at komme tilbage samt til at publicere en Artikel i denne Anledning for at modarbejde det uheldige Indtryk, hans Afreise kunde foraarsage.

Paa *Indenrigsministerens* [Bangs] Spørgsmaal om Oberst Schlegels Plads i Rigsforsamlingen maatte ansees som ledig, vedtog Statsraadet, at dette ei kunde antages, saalænge Obersten ei havde forlangt sig entlediget fra den.

Justitsministeren [Bardenfleth] oplæste et Rappels- og Pardonspatent til de danske Søfolk i Udlandet, hvilket vedtoges.

I Anledning af et Andragende fra et islandsk Handelshus om Frilagelse af noget Mandskab til Besætning for de af dets Skibe, som ere nødvendige for Islands Forsyning, vedtog Statsraadet, at Marineministeren bemyndiges til efter Omstændighederne at frigive de til Besætningen absolut nødvendige Folk til de Skibe, der maatte være fornødne til Islands Forsyning, samt at denne Begunstigelse tilstodes Handelshuset Ørum et Wulff for eet Skib til Nordlandet og eet til Østerlandet.

Finantsministeren [Sponneck] oplæste en Opfordring til et frivilligt Laan ved Indskud af Creditbeviser, som vedtoges af Statsraadet; og anmeldte han, at han i sin Tid vilde fremkomme med et Forslag om Repartition af den Jyderne tilkommende Erstatningssum.

Derefter foretoges Grundlovsudkastet.

Majoritetens § 67 vedtoges.

Ved § 67 b bemærkedes af *Indenrigsministeren* [Bang], at en meget viid Fortolkning af Ordene »Boligen er ukrænkelig« vilde medføre, at det vilde blive vanskeligt eller umuligt at opdage mange Slags Forbrydelser. Statsraadets Pluralitet erklærede sig derfor for, at Ordene »Boligen er ukrænkelig« maatte bortfalde.

§§ 68—71 bleve vedtagne.

Ved § 72 stemte Statsraadet Pluralitet(*Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann], *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Cultusministeren* [Madvig] og *Finantsministeren* [Sponneck]) for, at Slutningen af §en efter Ordet »Censur« bortfaldt.

§§ 73—77 vedtoges.

Ved § 78 bestemtes ved Majoritet at fastholde det oprindelige Udkast samt at meddele Rigsforsamlingen, at da det egenligen practiske Formaal ved Bestemmelsen var naaet, kunde man ei gaae ind paa at forrykke de bestaaende Forhold yderligere, ligesom det Foreslaaede lider af den Mislighed, at Rigsforsamlingen gaaer videre i at indskrænke de Kongelige Prærogativer, end det af Kongen sanctionerte Udkast indrømmer.

Statsraadet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 13. april 1849.

1849, Fredagen den 13de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte de sidste Efterretninger fra Udlandet, navnlig at Rusland havde udtalt sig misbilligende om Opsigelsen af Vaabenstilstanden, og at Preussen for at fortsætte Underhandlingerne ønskede en factisk Vaabenhvile.

Statsraadet vedtog, at man kunde forpligte sig til ei at angribe til Lands eller Vands, saalænge man ikke blev angrebet, men at Blokaden maatte vedblive, indtil en garanteret antagelig Basis havdes for Freden.

Da *Conseilpræsidenten* [Moltke] dernæst gjorde opmærksom paa, at det vilde fremme Underhandlingerne, naar, saaledes som af Lord Palmerston forlangt, Grundtrækkene for den Slesvig tiltænkte Forfatning kunde udtales, saa at deraf kunde sees, at man ei tilsigtede nogen Incorporation, blev det vedtaget, at hver af Ministrene skulde formulere disse Grundtræk, saaledes som de efter hans Anskuelse burde tildeles Slesvig, for saaledes at erholde en Basis til at debattere over.

Ligeledes udsendtes 2 Noter, 1 fra Baron Brunnow og 1 fra Baron Meyendorff til Circulation.

Derefter meddelte *Krigsministeren* [Hansen], at han havde hjemsendt de 3 Præster over Wismar, som General Krogh havde ladet arrestere i Sundeved.

Ifølge eet af *Conseilpræsidenten* [Moltke] meddelt Andragende fra den K. K. østrigske Regjering blev det vedtaget, at Udenrigsministeriet paalægger Gesandtskaberne og Consulaterne i Italien, navnlig Kunstagent Bravo i Rom, at advare alle danske Undersaatter dersteds, ei at tilforhandle sig de Kunstsager, som af de offentlige Samlinger i Rom og Florents maatte bortsælges, samt at denne Foranstaltning publiceres i Departementstidenden.

Derefter vedtoges, at Actstykkerne betræffende den sidste Vaabenhvile skulde forelægges Rigsforsamlingen.

Derefter foretoges Grundlovsudkastet.

Ved § 79 stemte Pluraliteten for Majoritetens Indstilling, hvorimod *Justitsministeren* [Bardenfleth] stemte for det oprindelige Udkast, da han befrygtede, at den eventuelle Lov, der vilde gives, vilde gjøre et Indgreb i Familiernes Ret. Hans Mening tiltraadtes af *Conseilpræsidenten* [Moltke] og *Marineministeren* [Zahrtmann].

§ 79 b—86 vedtoges, ligesom det ogsaa bestemtes, at der ei var Grund for Ministrene til at gjøre Indvendinger mod Indstillingen.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at Stiftamtmanden i Ribe Stift havde ønsket at erholde en Mand constitueret for sig i det nordlige af Ribe Amt, samt at han havde overladt Stiftamtmanden selv at constituere, hvem han vilde, og at betyde denne, saafremt han var Kongelig Embedsmand, at han ei kunde undslaae sig, men var pligtig at modtage Constitutionen, hvilket Statsraadet billigede.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at det astronomiske Observatorium i Altona aarligen kostede 7000 Rbd., og at han ei kunde føre disse paa Budgettet, saafremt de derværende Instrumenter ei garanteredes Regjeringen.

Statsraadet vedtog, at 7000 Rbd. vare at paaføre Budgettet, naar man kunde erholde en Garantie for i sin Tid at erholde Instrumenterne eller deres fulde Værdie, men at de i andet Fald maatte bortfalde.

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtog Statsraadet, at der herfra ei mere udbetaltes nogen Pension til Baron Zwierlein i Wetzlar, som i sin Tid af Kongen af Danmark som Hertug i Holsten havde haft Ansættelse ved Rigskammerretten i Wetzlar.

Betræffende et Andragende fra Geheimeraad Scheel om at erholde

en rund Sum som Godtgjørelse for flere Reiser i Statens Tjeneste bestemte Statsraadet, at en Sum blev ham tilstaaet for hver enkelt Reise efter derom indgivet ei detailleret Regning.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Umiddelbart efter Statsraadets Slutning holdt samtlige Ministre med Undtagelse af Conseilpræsidenten, som dertil havde givet Samtykke, en Conference, hvori paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtoges, at Finantsministeren havde at instruere constitueret Generalgouverneur Hansen i Vestindien ang. de fjendlige Skibe i Lighed med de Instruxer, som ifjor i denne Anledning bleve udfærdigede.

Derefter meddelte *samme Minister* [Sponneck] en Beretning om Enkekassens Status og det System, han med denne agtede at følge, hvilket billigedes af de tilstædeværende Ministre; hvorpaa Conferencen ophørte.

Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 16. april 1849.

1849, Mandagen den 16de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en til Baron Ungern-Sternberg opsat Verbalnote, som gik ud paa, at vi ville indrømme en factisk Vaabenhvile under visse Betingelser. Efter at Noten var debatteret, vedtoges den af Statsraadet at burde forelægges Hans Majestæt, dog saaledes at det i denne bestemt udtaltes, at Initiativet om Vaabenhvilen maatte udgaae fra den fjendlige General, og at Blokaden først blev hævet, naar Slesvig var rømmet af Fjenden og besat af os, samt Fredsbasis underskrevet.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde forespurgt, om det ei var hensigtsmæssigt at foranstalte en Sendelse til Keiseren af Rusland, og *Conseilpræsidenten* [Moltke] derover havde udtalt sig, vedtog Statsraadet, at den tidligere Chargé d'Affaires i St. Petersborg Baron Plessen snarest muligen skulde udnævnes til Gesandt.

Paa given Anledning af *Marineministeren* [Zahrtmann] bestemte Statsraadet:

- 1) At der ikke iaar som ifjor burde ske Undtagelse fra Blokaden med Udvandrerkskibe.
- 2) At der tilstodes de franske Postdampskibe for Post og Passagerer den samme Fritagelse som de engelske.
- 3) At der skulde træffes Foranstaltninger til at tilbagesende de paa de optagne Skibe værende Matroser.

Et Udkast til et Manifest betræffende vore Forhold og navnlig Nødvendigheden af Vaabenstilstandens Opsigelse oplæstes af *Minister Clausen*, men det vedtoges af Statsraadets Pluralitet hellere at maatte benyttes som en Artikel i en Journal, da Omstændighederne nu ei stod ganske som dengang, det blev affattet; samt at opsætte at rette nogen Tiltale til Folket, indtil de nærværende Underhandlinger vare endte.

Finantsministeren [Sponneck] forespurgte Conseilpræsidenten, om det var sikkert, at man fra preussisk Side ingen Penge kunde vente før Freden; hvilket af denne bekræftedes.

I Anledning af at *Indenrigsministeren* [Bang] atter bragte § 78 i Grundlovsudkastet paa Bane vedtoges, at han med nogle korte Bemærkninger burde henholde sig til Udkastet, navnlig fordi ved dette Alt var hævet, som var af practisk Betydning, hvorimod de foreslaaede Modificationer kunde synes at træde det monarchiske Princip for nær.

Endeligen bestemtes, at Statsraadet ei skulde sætte sig i Forbindelse med Grundlovscommitteen med Hensyn til de nye Forslag om Valgloven, der maatte fremsættes som Basis til en Overenskomst, men at man burde afvente en Nærmelse fra dens Side; ligesom og at man først burde forelægge Grundlovssagen for Hans Majestæt, naar denne fuldstændigen i Rigsforsamlingen var uddebatteret.

Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 18. april 1849.

1849, Onsdagen den 18de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protocollerne fra den 17de Marts til den 13de April inclusive oplæstes og ratihaberedes, ligeledes vedtog *Conseilpræsidenten* [Moltke],

at det under hans Fraværelse den sidstnævnte Dag Protocollen Tilførte optages i samme.

I Anledning af hvad der i Mødet den 24de Marts var bestemt med Hensyn paa Grundlovsudkastets § 43 meddelte *Justitsministeren* [Bardenfleth] og ønskede tilført Protocollen, at han, da §en kom under Debat i Rigsforsamlingen, havde med Hensyn til de tidligere Forhandlinger fundet nogle Vanskeligheder ved at yttre sig over den, navnlig fordi en saadan § fandtes i flere fremmede Grundlove, og at han, da denne Anskuelse var delt af Cultusministeren, havde tilbageholdt sine Ytringer.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] et Allerhøjeste Rescript fra Hans Majestæt, [hvori] opfordres til snarest muligen at tage Thronfølgen under Overveielse.

Conseilpræsidenten [Moltke] paatog sig at samle og forberede de forskjellige Data dette Spørgsmaal betræffende, i hvilken Anledning *Indenrigsministeren* [Bang] gjorde opmærksom paa, at Grev Reventlow Criminil som daværende udenrigsk Minister i Aaret 1846 i Anledning af det aabne Brev havde samlet Materialier, som i den Retning maatte kunne benyttes. Ligeledes henviste *Finantsministeren* [Sponneck] til det muligt Hensigtsmæssige i fra General Oxholm at erholde en Forklaring over de Ytringer, han i denne Retning maatte have hørt i London.

Justitsministeren [Bardenfleth] anmeldte, at tvende Ansøgninger om at afhænde til Eiendom det til Baronierne henhørende Bøndergods vare indkomne fra Besidderne af Wilhelmsborg og Holstenhuus. Han udtalte sig for, at denne Bevilling tilstodes, da derved Selveiendom udvidedes, og han maatte tillige finde det Rigtigt, at der af Kjøbesummen tilfaldt Besidderne personlig 5 à 10 %, da de i andet Fald vilde lide Tab derved, at Indfæstningen for en Del bortfaldt.

Indenrigsministeren [Bang] maatte holde det for rigtigere, at Bevillingerne ei gaves, da der forberededes en almindelig Lovgivning om Fæstegodsets Overgang til Selveiendom, og saaledes de Forhold, der nu baade af Sælger og Kjøber bragtes i Beregning, om kort Tid vilde stille sig ganske anderledes.

Efter nogen Discussion blev det sat til Votering:

- 1) Om Bevillingerne burde meddeles, hvilket af Statsraadets Majoritet blev besluttet. Dissenterende vare *Indenrigsministeren* [Bang], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen].

2) Om visse Procenter af Kjøbesummen vare at tilstaae Besidderne, hvilket ligeledes med Pluralitet blev besluttet. Dissenterende vare *Conseilpræsidenten* [Moltke] og *Finantsministeren* [Sponneck].

3) Sattes Procenternes Størrelse til Discussion og bestemtes til 5 %.

Statsraadet besluttede med Majoritet, at der paa indkomne Ansøgninger fra Lehns- og Stamhusbesiddere kunde udstædes Bevilling til at afhænde til Eiendom det til Besiddelsen henhørende Bøndergods, saaledes at Besidderne til Erstatning for Tabet af Indfæstning maa af Kjøbesummen beholde indtil 5 % som sin private Eiendom.

Indenrigsministeren [Bang] henlede Opmærksomheden paa, at flere Deputerede i Rigsforsamlingen havde yttret Tvivl om Finantsministerens Berettigelse til Optagelsen af det frivillige Laan, hvortil der var indbudt.

Finantsministeren [Sponneck] erklærede, at dette var ham bekjendt, og at han var forberedt paa at give Svar, saasnart desangaaende en Interpellation skulde forefalde, eller nogen offentlig Udtalelse finde Sted.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Dr. Ostwald i den afdøde Konges Tid havde været betroet flere Arbejder og i den Anledning havt Adgang til høist vigtige Papirer og androg paa, at han maatte vedblive at nyde den af Udenrigsministeren foreslaaede Understøttelse indtil videre, og at der saaledes fortiden maatte anvises ham 500 Rbd., hvilket Statsraadet bifaldt.

Statsraadsmødet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 20. april 1849.

1849, Fredagen den 20de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at der med Hensyn paa Emigrantskibenes Tilbageviisning af de blokerende Skibe var indløbet Reclamationer i Humanitetens Navn gjennem den engelske Gesandt fra Oberst Hodges i Hamborg, hvorom han vilde udbede sig Statsraadets Bestemmelse, idet han dog først vilde meddele et specielt Tilfælde i denne Retning. Skibet Jupiter fra Apenrade, under dansk Flag,

forsynet med danske Papirer og dansk Mærke, der var fragtet til at gaae med Emigranter fra Bremen til New York, var nemlig blevet tilbageviist af Thetis, og Skibets Fører var nu bleven søgt til Skadeserstatning. Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at det egenlige ikke stemte med det udstædte Rappels- og Pardonspatent at meddele dette Skib Licence, men at han for sit Vedkommende dog ei vilde modsætte sig, vedtog Statsraadet, at Skibet Jupiter af Apenrade meddeltes Licence.

Hvad dernæst Spørgsmaalet i Almindelighed angik, yttrede *samme Minister* [Bardenfleth], at Ulykken for det blokerede Land ved denne Leilighed kun fremtraadte skarpere, men at den virkede ligesaa ødelæggende paa mange Andre som paa Emigranterne; hvilken Anskuelse *Krigsministeren* [Hansen] erklærede sig for.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa, at disse Skibe vistnok alligevel vilde gaae ud under et neutralt Flag, nemlig det russiske. Der var nemlig ei alene til ham indkommet Melding fra Helsingør, at mange Skibe, som vare udgaaede under preussisk Flag, nu retournerede under russisk Flag og med russiske Papirer, men med specielt Hensyn paa Hansestæderne maatte han bemærke, at det russiske Gesandtskab sammesteds ved at meddele en Fortegnelse af de i Havnen beliggende russiske Skibe forbeholdt sig Indgivelsen af en yderligere Liste. Efter at have overveiet dette Forhold vedtog Statsraadet, at det tillodes de allerede færdige Emigrantskibe indtil ultimo April frit at udgaae, og at det meddeltes det engelske Gesandtskab, at dette skete af særdeles Hensyn til Oberst Hodges's Intercession, at Meddelelsen herom skete af *Marineministeren* til den engelske Gesandt, samt at der med Hensyn paa Misbrugen af det russiske Flag indlededes Underhandlinger med den russiske Regjering.

Derefter meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann], at han havde givet Chefen for Blokaden ved Stettin den Ordre, at han, naar der ved Undersøgelsen af de Skibe, der løb ud under russisk Flag, fandtes nogen Grund til Mistanke, skulde med Anke over Flagets Misbrug sende dem tilbage til den russiske Generalconsul.

Endeligen meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann], at et Dampskib »Telegraphen«, som førte Badegjæster fra Norderney til Wangeroog, havde attraaet Licence i Lighed med, hvad der var forundt de Dampskibe, der fare paa Helgoland fra Hamborg, hvilken Begjæring Statsraadet besluttede ei at maatte indrømmes.

Derefter satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Discussion, hvorledes der var at forholde med den nu udcirculerede Samling af Hertugen af Augustenborgs Correspondence, samt hvorvidt og i hvilken Form den var at publicere.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at der var noget odiøst i uden høieste Nødvendighed at publicere private Breve; da nu desuden en stor Del af disse ikke vidnede om, at Hertugen var i nogen mala fides, saa holdt han det for rigtigt kun at benytte de dertil brugelige som Bilag til en journalistisk Fremstilling af hans Forhold.

Indenrigsministeren [Bang] fandt det ei rigtigt at gjøre et Udvalg; at holde det tilbage, der kunde tale til hans Undskyldning, og at publicere det, som var graverende, fandt han ei fair play og maatte stemme imod. Vilde man derimod publicere 2den Afdeling af Correspondencen, som angik Sprogsagen, helt og holdent for sig, da havde han Intet derimod.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte denne Mening, idet han bemærkede, at han aldrig havde antaget, at man i Hertugens Correspondence skulde kunne finde Noget, hvorved han selv vedgik sin mala fides. Han maatte iøvrigt bemærke, at de Papirer, som angik hans journalistiske Virksomhed, vare af Betydning med Hensyn paa de venskabelige Magters Dom, ligesom ogsaa med Hensyn paa Kongen af Preussen de Yttringer, som om denne Monarch fandtes i et Brev i 1ste Afdeling. Saavidt ham meddelt, havde Hertugen som Beviis paa sin Sags Reenhed beraabt sig paa, at der fra vor Side ingen Publication var sket af hans Papirer.

Finantsministeren [Spønneck] foreslog at lade gjøre en ny Bearbejdelse af det Foreliggende og da at publicere denne som Manuskript, som fordeltes til Hofferne, i hvilket Manuskript da ogsaa Hertugindens Breve vare at aftrykke, da hun kjendeligen havde taget en levende Del i Intriguerne.

Conseilpræsidenten [Moltke], *Indenrigsministeren* [Bang], *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Marineministeren* [Zahrtmann] samt *Minister Clausen* stemte imod, at Hertugindens Breve publiceredes.

Statsraadet besluttede at indstille til Hans Majestæt, at man fandt, at en Del af Brevene ei egnede sig til Bekjendtgjørelse, men holdt det for rigtigst, at der gjøres et Udvalg og forfattes en Fremstilling af dette, samt at man hertil foreslog den Kongelige Historiograph Geheimarchivarius Wegener, hvorefter da kunde tages endelig Bestemmelse om Publicationen.

Efterat dernæst *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde sat den nu udcirculerede Sag betræffende den Slesvig tiltænkte Forfatning under Discussion, lagde han Statsraadet indstændigen paa Hjerte ei at indlade sig for meget i Detail, men kun at give Forfatningens Hovedtræk, da denne Fremgangsmaade ogsaa ønskedes af den mæglende Magt.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] de under Circulationen fremsatte Bemærkninger, idet han benyttede sit eget og Cultusministerens formulerede Forslag som Basis.

Ved Art. 1 sattes under Debat, hvorvidt i denne Artikel den fælleds Arvefølge for Danmark og Slesvig skulde mentioneres. Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bemærket, at Arvefølgespørgsmaalet under alle Underhandlinger med Flid og selv i Overensstemmelse med Palmerstons Ønske var holdt udenfor Forhandlingerne, vedtoges, at Arvefølgen ei heller i denne Artikel var at berøre, men at den redigeredes saaledes:

Art. 1. »Hertugdømmet Slesvig er uadskillelig forenet med Kongeriget Danmark under en fælleds almindelig Grundlov; med en egen Forfatning for Hertugdømmets særlige Anliggender. Indfødsretten vedbliver at være fælleds«.

Statsraadet vedtog dernæst:

Art. 2. »Hertugdømmet Slesvigs Indvaanere have som Følge heraf de samme Grundrettigheder, som ved Grundloven tilsiges Danmarks Indvaanere«.

Ved Art. 3 reistes det Spørgsmaal, om Valgloven var at omtale, hvilket Statsraadet besluttede ei at skulle ske, men at Artiklen kom til at lyde saaledes:

Art. 3. »Slesvig vælger et til dets Folkemængde svarende Antal Medlemmer af den fælleds Rigsdag for der at deltage i Forhandlingerne om de almindelige Rigsanliggender«.

Statsraadet vedtog:

Art. 4. »De slesvigske Medlemmer af Rigsdagen danne tillige den særskilte slesvigske Landdag, der sammentræder i en slesvigsk Stad for at forhandle de slesvigske Anliggender med besluttende Mynighed.«

I Anledning af at *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag gik ud paa i Artikel 5 at tilsige Slesvigerne en Statsdomstol i Tilfælde af Spørgsmaal om Prægravation, hvilken var at danne af 4 Medlemmer af det

øverste slesvigske Tribunal og 4 af Høiesteret, vedtog Statsraadet, at et saadant Institut ikke skulde berøres, men at Negociateurerne skulde instrueres om i yderste Fald at fremkomme med dette Forslag som en Concession, samt at det i alt Fald var at foretrække for en Afgjørelse af Finantsspørgsmaal ved Delegerede. Som Følge heraf redigeredes Artiklen saaledes:

Art. 5. »De for Slesvig særlige directe Skatter bestemmes af Kongen i Forening med den slesvigske Landdag, efterat det paa Rigsdagen er fastsat, hvilket forholdsmæssigt Bidrag til den hele Stats Fornødenheder der ved deslige Skatter særskilt af Hertugdømmet skulle udredes. Slesvigs Andel i fælleds Statsbyrder bestemmes efter dets Folkemængdes Forhold til Danmarks, ligesom samme tilsiges en ligelig Anvendelse af Statsindtægterne.«

I Anledning af den af *Indenrigsministeren* [Bang] foreslaaede Redaction af Art. 6 forelagde samme Minister Statsraadet det Spørgsmaal, om Slesvigs indre Regjering skulde sortere under den slesvigske Minister alene eller under Statsraadet. Han maatte paa det Bestemteste udtale sig for det første Alternativ, da han alene derved troede at efterkomme Tilsagnet af 27de Marts f. A. Skulde man vælge det sidste Alternativ, da maatte han trække sig tilbage fra sin Plads.

Marineministeren [Zahrtmann] tiltraadte aldeles Indenrigsministerens Anskuelse om, at man alene paa den af ham anbefalede Maade fuldbyrdede Tilsagnet af 27de Marts f. A.

Krigsministeren [Hansen] henholdt sig ligeledes til Indenrigsministeren og bemærkede, at det var nødvendigt at indrømme Slesvigerne en saadan Forfatning, at de vilde tage imod den.

Cultusministeren [Madvig] kunde ei tiltræde den af Indenrigsministeren udtalte Fortolkning af Tilsagnet af 27de Marts. Meningen af dette var, at Slesvig skulde regjeres fælleds med Danmark, men have en særegen Administration. Naar det saaledes fulgte af sig selv, at i det Ringeste Udenrigs-, Krigs-, Marine- og Finantsministeren maatte kunne gjøre deres Mening gjældende i de slesvigske Anliggender saavel som i de danske, saa maatte det jo ogsaa paa den anden Side være en Berettigelse for den slesvigske Minister i de almindelige Sager at ytre sin Mening om danske Sager.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at de 4 nævnte Ministre jo i og for sig selv vare ligesaavel slesvigske som danske Ministre.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at naar den slesvigske

Minister i Slesvigs indre Anliggender vilde foretage Noget, som efter hans Overbeviisning var ønskeligt, og som fandt Modstand hos de andre 4, havde han ingen anden Udvei end at træde af, og Kongen ingen anden end at udnævne en ny slesvigsk Minister, som harmonerede med Majoriteten, og saaledes vilde alle slesvigiske Spørgsmaal afgjøres i dansk Retning. Han maatte derfor gjentage sin ovenfor anførte Mening.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa, at det var en Eensidighed at forfølge til den yderste Conseqvents det, som den 27de Marts udtaltes om Slesvigs Selvtændighed mere end det, som ligeledes udtaltes om at bestyrke dets Forbindelse med Danmark.

Justitsministeren [Bardenfleth] antog, at hvordan det saa indrettedes, vilde Praxis føre til, at den slesvigiske Minister vilde afgjøre det Meste af de slesvigiske Anliggender.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag vedtoges at omtale den slesvigiske Ministers Udnævnelse i almindelige Udtryk, hvortil dog saavel *Indenrigsministeren* [Bang] som *Marineministeren* [Zahrtmann] bemærkede, at der ufeilbarligen vilde forlanges nærmere Bestemmelser, og den sidstnævnte saavel som *Krigsministeren* [Hansen] gjenkaldte i Erindringen, hvor ofte en slesvigsk Minister i Statsraadet var blevet savnet.

Efterat derpaa med Hensyn paa de foreslaaede Bestemmelser om Kirke- og Skolevæsenet *Cultusministeren* [Madvig] havde udviklet, at det danske Kirke- og Skolesprog ved disse haandhævedes, samt *Minister Clausen* havde yttret, at han fandt, at disse Sager i det hele Slesvig meget vel kunde henlægges under Cultusministeriet, naar der i det sydlige ansattes en tysk Biskop, vedtog Statsraadet Artiklens Redaction saaledes:

Art. 6. »Som Hertugdømmet Slesvigs særegne Anliggender ansees det hele Justits- og Politivæsen, dets Communal-, Nærings- og Landbovæsen samt lignende indre Forhold. Disse skulle forhandles paa den slesvigiske Landdag og have deres særegne Administration; navnlig bliver der at udnævne en slesvigsk Minister.

Til Betyggelse for begge Nationaliteter skal i den Del af Hertugdømmet, som har udelukkende tysk Kirkesprog, Kirke- og Underviisningsvæsenet underlægges det slesvigiske Ministerium, hvorimod de dansktalende Amter Haderslev, Apenrade og Sønderborg samt Tønder Amts danske Herreder med de i samme liggende Kjøbstæder og Godser, ligesom hidtil allerede Als og Ærø og det tørninglehnske

District skulle være undergivne det danske Kirke- og Underviisningsministerium.

Hertugdømmet skal have sine egne og selvstændige Domstole og navnlig sit eget øverste Tribunal, som skulle dømme ene efter den til enhver Tid i Hertugdømmet gjældende Lovgivning«.

Derefter vedtoges:

Art. 7. »Saavel paa Rigsdagen som paa den slesvigske Landdag skulle Slesvigerne være lige berettigede til at benytte begge Sprog, det danske og det tydske, og skal iøvrigt i Hertugdømmet i Kirke- og Skoleanliggender, som i alle Rets- og Administrationsanliggender hvert Steds Sprog, dansk eller tydsk, tilstaaes ligelig Ret og Beskyttelse«.

Efterat det paa *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag var vedtaget, at vore *Negotiateurer* skulde udtale, at vi gjerne vilde octroyere en Forfatning for Slesvig i Overensstemmelse med disse Artikler, men at dette for Øieblikket ei var muligt, hævdedes Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 23. april 1849.

1849, Mandagen den 23de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Auditeur Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelæste en fransk Oversættelse af det i forrige Møde vedtagne Udkast til Grundtræk for Hertugdømmet Slesvigs fremtidige forfatningsmæssige Stilling, idet han derhos bemærkede, at han havde forelagt Hans Majestæt dette Udkast, og at det af Allerhøjstsamme var blevet approberet.

Ved Udkastets Art. 6 vedtoges, at der for at hæve al Tvivl efter »Apenrade« skulde tilføies »og Lygumkloster«.

Med Hensyn til samme Artikel erklærede *Minister Clausen* i Henhold til, hvad han i det forrige Møde havde yttret om det betænkelige ved den betegnede Linie for det danske Folkesprog, sig imod Affatningen af 2den Passus i bemeldte Artikel, eftersom saadanne dansk-talende Sogne, som ligge udenfor de angivne Districter, uden at dog Kirkesproget i dem er »udelukkende« tydsk, efter den der opstillede Regel hverken ville henhøre under Cultusministeren eller under det

slesvigske Ministerium. Han formente, at den nævnte Artikel burde holdes i samme Almindelighed som de øvrige Artikler og saaledes indskrænke sig til en almindelig Betegnelse af de dansktalende Sogne som henhørende under det danske, af de tydsktalende Sogne som henhørende under det slesvigske Ministerium.

Statsraadets øvrige Medlemmer vedtog, at den paagjældende Artikel ikke skulde forandres i den af Minister Clausen antydede Retning, men at man skulde indskrænke sig til at instruere Underhandlerne om, at de, forsaavidt der maatte blive Tale om de af Minister Clausen paapegede Sogne udenfor de angivne Districter, skulde yttre sig derhen, at dette var et Punkt, som forbeholdtes nærmere Regulering.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog dernæst, at forsaavidt end ikke den Concession, som det i Henseende til Art. 5 var besluttet at bemyndige Underhandlerne til at indrømme med Hensyn til Opretelsen af en øverste Statsdomstol til Afgjørelse af Prægravations-spørgsmaal, skulde fra den anden Side findes tilfredsstillende, skulde Underhandlerne endvidere bemyndiges til for det yderste Tilfælde at substituere følgende Alternativ: »Størrelsen af det Bidrag til de fælleds Statsfornödenheder, som Hertugdømmet Slesvig ved directe Skatteudskrivning særligen vil have at udrede, fastsættes af et lige Antal Delegerede fra Kongeriget Danmarks Rigsdag og Hertugdømmet Slesvigs Landdag; hvilke Delegerede selv i Forening vælge en Præsident«. Derimod skulde Underhandlerne, foreslog *Finantsministeren* [Sponneck], endvidere instrueres om at modsætte sig, hvad der fra Modpartens Side kan ventes at ville blive foreslaaet, nemlig at det hele aarlige Budget og overhovedet alle fælleds Finantssager behandles af saadanne Delegerede istedetfor at discuteses paa den fælleds Rigsdag, idet nemlig en saadan Stipulation vilde aldeles ophæve et af de væsentligste Sammenknytningspunkter mellem den danske Rigsdag og den slesvigske Landdag og tilintetgjøre den danske Grundlovs § 44. Skulde det imidlertid, uagtet alle derimod anvendte Bestræbelser, ikke være Underhandlerne muligt at vise en saadan Paastand tilbage, maatte de forsaavidt tage Sagen ad referendum og efterat have begjært Baron Brunnows Formening desangaende, gjøre Indstilling til Regjeringen om, hvilken Beslutning de tilraadede at tage.

Det af *Finantsministeren* saaledes gjorte Forslag blev tiltraadt af Statsraadet.

Statsraadet vedtog, at Indenrigsministeren skulde paa Ministeriets

Vegne gjøre følgende Meddelelse til Rigsforsamlingen i dens Møde iaften og det uanseet, at den Forsamling af jydsk Rigsdagsmænd, der idag var samlet for at conferere om, hvorvidt de paa Grund af Fjendens Indrykning i Jylland skulde reise tilbage, allerede maatte være kommet til den Beslutning at forlade Rigsforsamlingen.

»I Anledning af Fjendens Indrykning i Jylland har Ministeriet ikke troet at burde undlade at meddele Rigsforsamlingen, at ligesom denne Begivenhed, da Vaabenstilstanden blev opsagt, var forudseet, dersom den tyske Centralmagt vilde vedblive sin hidtil fulgte Fremfærd og fra alle Tydsklands Egne sende Troppemasser ind i Hertugdømmerne, saaledes kan denne Begivenhed ei bevæge Ministeriet til at fravige den af samme stadigen fulgte Retning ved de endnu bestandigen fortsatte Fredsunderhandlinger, hvorved det stræber at naae en for Danmark antagelig Fred. Regjeringen haaber derhos, at Rigsforsamlingens Medlemmer, saaledes som Forholdet endnu er, ville uhindret af denne Begivenhed fortsætte Deres vigtige Forhandlinger«.

Paa given Foranlednig erklærede *Krigsministeren* [Hansen], at General Bülow ikke var bundet ved Instructioner herfra, men at han havde Fuldmagt til at handle efter Omstændighederne og saaledes ogsaa kunde gaae angrebsviis frem.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet torsdag d. 26. april 1849.

1849, Torsdagen den 26de April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes som sædvanligt.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte de seneste Efterretninger fra Udlandet.

Justitsministeren [Bardenfleth] anmeldte, at foruden den senest foretagne Udskrivning af 300 Mand af Forstærkningsklassen vilde efter Krigsministerens Forlangende en fornyet Udskrivning af 1000 Mand af Trainkudske finde Sted.

Derefter foretoges Grundlovsudkastet.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste det af Major Andrae fremsatte

7de Hovedforslag (p. 17). Han bemærkede, at ved den deri foreslaede Census vilde ikke alene alle de, der paa Landet vare i Besiddelse af 1 Td. Hartkorn, men i Kjøbstæderne alle de, som der regnedes som Smaaefolk, erholde Valgret til den Del af Rigsdagen, som skulde udgjøre det conservative Element.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at det saaledes alene vilde blive den allerlaveste Classe, der indskrænkedes til at vælge i de mindre Valgkredse, og at som Følge heraf de saaledes Valgte efter al Sandsynlighed vilde komme til at danne et Organ for denne Classe.

Statsraadet besluttede at erklære, at Ministeriet ei kunde tilraade Hans Majestæt den af Major Andræ foreslaede Valgmaade.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] det af Medlemmerne Bruun og Jespersen fremsatte 1ste Hovedforslag (p. 13). I Anledning af dette foreslog *Cultusministeren* [Madvig], at man skulde udtale, at man ei var uvillig til at gaae ind paa det, saafremt Census kunde forbindes med indirecte Valg for de større Valgkredse, idet han antog, at det ei var usandsynligt, at dette vilde kunne vinde Majoritet.

Finantsministeren [Sponneck] antog det for Rigtigst alene at erklære sig mod Andræs Forslag uden at gaae ind paa det Bruun-Jespersenske.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at der i det sidstnævnte Forslag var bestemt Diæter for Medlemmer af Landstinget, medens den i samme foreslaede Census efter hans Mening ei erstattede den Garantie, der laae i Diætløsheden. Han maatte tiltræde den Mening kun at erklære sig imod Andræs Forslag og at udtale, at man vilde udsætte at yttre sig om det Bruun-Jespersenske Forslag til et Amendement om indirecte Valg forelaae. Hvilket Statsraadet billigede.

Derefter gennemgik *Indenrigsministeren* [Bang] atter Grundlovscommitteens Majoritets Indstilling fra § 30.

Statsraadet bestemte at slutte sig til denne for §§ 30, 31 og 32's Vedkommende.

Med Hensyn til § 33 1ste Passus bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at Hensigten med den i samme ved Udkastet foretagne Forandring var den, at man vilde see sig istand til ved at kunne variere med Valgkredsenes Størrelse mellem 16000 og 8000 Indbyggere at give enkelte Kjøbstæder en større Betydning. Han foreslog, og Statsraadet bestemte, at denne Forandring vel kunde tiltrædes, dog saaledes at Repræsentanternes Antal bestemtes ved Grundloven.

2den Passus vedtoges ligeledes, efter at *Finantsministeren* [Sponneck] havde bemærket, at han foretrak, at Valgene til Landstinget skete provindsviis, og *Justitsministeren* [Bardenfleth] [havde] talt for, at de skete amtsviis, idet Statsraadet tiltraadte Indenrigsministerens Forslag at udtale, at Valgkredsen ei maatte være mindre end et Amt.

Derefter yttrede *Indenrigsministeren* [Bang], at han efter nærmere Overveielse var kommet til den Overbeviisning, at Diætløsheden ei afgav nogen Garantie, da denne med Lethed vilde kunne eluderes af de blandt Bondestanden bestaaende Selskaber og saaledes føre til et af Bønder sammensat Landsting, men at han maatte tilraade en Valgbarhedscensus af 200 til 250 Rbd. directe Skatter eller 1200 Rbd. i Indtægter. Der vilde jo vistnok derfor alligevel nogle enkelte radicale Personligheder kunne komme ind i Landstinget, men i Almindelighed vilde de Valgbare dog komme til at høre til det conservative Element, og naar en saadan Census forbandtes med indirecte Valg, antog han, at det conservative Element vilde være antageligt garanteret.

Justitsministeren [Bardenfleth] antog, at denne Census, som netop vilde gjøre en stor Del mindre Proprietairer, hvoraf mange hyldede radicale Anskuelse, valgbare, ikke vilde være nogen mere tilstrækkelig Garantie end Diætløsheden, da han var overbeviist om, at Bondestanden ikke paa Længden vilde findes villig til at yde Bidrag.

Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde gjort opmærksom paa, og det af Statsraadet var tiltraadt, at man ved de sidste Aars Erfaringer maatte være berettiget til at være kommet til en modificeret Anskuelse om Tilstrækkeligheden af de Momenter i Forfatningen, der skulde garantere det conservative Element, blev det af Statsraadets Majoritet vedtaget aabent at udtale sig for Rigsforsamlingen i den Retning: »at den sidste Tids Begivenheder havde gjort Ministeriet langt betænkeligere ved den Form, hvorunder det conservative Element gennem Forfatningsudkastet var bragt til Gyldighed, da Ministeriet ei kunde ansee denne for tilstrækkelig; at det alene kunne tilraade Hans Majestæt en Valglov til Landstinget, baseret paa en Valgbarhedscensus af 250 Rbd. directe Skatter eller 1200 Rbd. aarlige Indtægter, forbundet med indirecte Valg; og at det, saafremt en Majoritet herfor ei var at opnaae, vilde heraf kunne blive en Følge, at Ministeriet opløstes, i alt Fald naar de ydre Forhold vare ordnede.«

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det efter hans Formening var hensigtsmæssigst, at Kongen simpelthen octroyerte Forfat-

ningen, hvad Valgloven angik, da der ei var Udsigt til at faae nogen Majoritet af nogen Betydning.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han ei yndede indirecte Valg, at han derimod foretrak høiere Census, Diætløshed og Eetkammersystemet.

Justitsministeren [Bardenfleth] yttrede, at han holdt det for rigtigst, om Valgene til Landstinget skete gennem Communerne. Alle de tre sidstnævnte Ministre erklærede ei at insistere paa deres Meninger, men at slutte sig til Majoriteten, for at dennes Mening kunde udtales som Statsraadets almindelige Mening.

Derefter vedtoges, at Cultusministeren i denne Anledning førte Ordet i Forsamlingen.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 30. april 1849.

1849, Mandagen den 30te April, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde oplæst de betræffende Vaabenstilstanden indløbene Noter, meddelte han Statsraadet, at Baron Ungern-Sternberg havde anmodet ham om at yde sig Bidrag til Svar paa et fra Baron Brunnow gjort Forslag betræffende en foreløbig Vaabenhvile.

Den Skrivelse, som *Conseilpræsidenten* i denne Anledning havde opsat til Baron Ungern-Sternberg, oplæstes samt sattes under Discussion.

I Anledning af denne Skrivelse, hvori var udtalt, at man kunde gaae ind paa en Vaabenhvile af 1 Maaned med 3 Ugers Opsigelse, men at man maatte vedblive med Blokaden, indtil man havde erholdt Til sikkring om en antagelig Fredsbasis, og Slesvig indtil Flensborg Linien var besat af vore Tropper, bemærkedes Følgende:

Krigsministeren [Hansen] lod tilføre Protocollen følgende Votum: »Han fraraadede, at Danmark indlader sig paa en Vaabenstilstand, hvorved Blokaden ophæves, hvilken Vaabenstilstand vil vorde desto fordærveligere for de danske Interesser, jo længere den varer.

Fjenden vinder ved Vaabenstilstanden 3 Ting:

- 1) Han faaer sin Søhandel frie, som er for ham af høieste Vigtighed, fordi det netop er Standsningen af Søhandelen, der depopulariserer Krigen i Slesvig for Tydskerne.
- 2) Han svækker Danmarks Kræfter, især de finantsielle, fordi vi under Vaabenstilstanden nødes til at holde næsten den samme Hær og Flaade rustet som under selve Krigen. Han veed, at jo længere han kan tvinge os til en saadan quasi Krigstilstand, jo mere ud-tømmes Landets Resserer, og naar da omsider Krigen fornyes, ville vi, aldeles afmægtige, nødes til at tage til Takke med de Freds-vilkaar, man finder for godt at byde os.
- 3) Ved en Vaabenstilstand, især naar den varer længe, consoliderer sig den insurrectionelle Tilstand i Hertugdømmerne; det Partie, som er for deres Forening, vinder i Styrke, Modpartiet, som holder med Danmark, vorder mismodigt og taber i Antal og Tillid til os. Man kan ikke skjule for sig, at der i saa Henseende allerede ere skete store Forandringer til det Værre, og at det danske Partie nu er svagere og haabløsere end for 13 Maaneder siden.

Ved Blokadens Ophævelse lade vi os vriste ud af Hænderne det eneste Vaaben, vi have imod den overmægtige Fjende, det eneste som han frygter.

Det kan ikke nytte os i denne Sag at tage Hensyn til de saakaldte mæglende eller garanterende Magters Ønsker. Der er ingen af dem, som vil Danmark ilde, men der er eiheller nogen af dem, som er sindet at gjøre noget kraftigt Skridt til vor Fordel. De ville Freden i Europa à tout prix, Rusland frygter navnlig for, at en Krig i Tydskland skal fremskynde en Revolution i dette Land, der kan virke tilbage paa Ruslands polske Provinser. Rusland har ved sin forskjellige Holdning imod os og imod Østerrig i en temmelig lignende Sag viist, hvorlidet det interesserer sig for, om Danmark beholder Slesvig adskilt fra Holsten eller forenet med dette Land; det anseer i alt Fald denne Sag ikke en almindelig Krig værd. Den indre Anarchie, som hersker i Frankrig, hindrer dette Land fra at beskæftige sig med vore Anliggender. England har altid betragtet Tydskland som dets Allierede; det vil ikke for Danmarks Skyld støde hiint Land fra sig, som det venter maaske snart at bruge imod Frankrig, Englands gamle Rival.

Der er intet, som fra Tydsklands Side tyder paa, at Centralmagten vil erkjende Slesvigs Adskillelse fra Holsten som Basis for den til-

kommende Fred, og selv et saadant Tilsagn eller Grundlag, ifald det fra Tydsklands Side skulde være gjort eller anerkjendt, er saa vagt, at det paa hundrede Maader kan begrændses eller cluderes.

Hverken Bunsen eller endmindre Gagern har nogensinde vedgaaet et saadant Løfte eller Tilsagn om at erkjende Slesvigs Adskillelse fra Holsten.

Dersom det var Centralmagtens Alvor at anerkjende denne Adskillelse, foreligger der jo egenlig ingen Grund til Krig med Danmark, og der vilde jo ved et saadant Sindelag fra Centralmagtens Side ingen fornuftig Grund være til at udsætte sig for at see den tydske Søhandel ødelagt eller standset for i Sommer; og Indrykningen af 50,000 Mand i Hertugdømmerne vilde jo, naar Centralmagten var enig med os i Hovedsagen, være hensigtsløs.

Landets Stilling er unægtelig i høi Grad farefuld, og et lykkeligt Udfald af Krigen er mere ønskeligt end sandsynligt. Imidlertid troer Krigsministeren ikke, at man vinder noget ved at forhale Spørgsmaalets Afgjørelse ved en Vaabenstilstand; og ved at lade slippe ud af Haanden det eneste Vaaben, hvormed vi kunne skade vore Fjender.

Krigsministeren mener derfor, at man bør afslaa Vaabenstilstanden, fortsætte Krigen, og midt under Krigen underhandle om Freden, som vi bør tilbyde os at afslutte under saa moderate Vilkaar som muligt og til den Ende strax meddele vort Ultimatum.

Siden den 26de Febr. har det danske Cabinet afsendt flere Fredsforslag indeholdende større og større Concessioner, den 4de Marts, den 21de Marts, nyelig en saakaldt Verbalnote og nu den 30te April atter et Forslag. Paa alle disse Forslag er intet Svar indløbet, hverken fra den mæglende Magt eller fra Vederparten; begge trække Tiden i Langdrag, og uden selv at udtale sig forlange de af os nye Forklaringer. Det syntes ham at fremgaae heraf, at Tydskland ei vil Fred paa den Basis, at Slesvig skal adskilles fra Holsten, og at England vil nøde os til at antage de Betingelser, som Tydskland vil indrømme. Det var langt fra, at han (Krigsministeren) er krigersk stemt; da Talen fornyelig var om en Constitution for Slesvig, voterede han for det Alternativ, som indeholdt de største Concessioner fra vor Side.«

Dertil maatte han endnu tilføie, at Besættelse af Slesvig indtil Flensborg Linien var uden al militær Betydning; ligesom han ogsaa paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forespørgsel bemærkede, at han under en Vaabenstilstand som den foreslaaede alene kunde permittere

meget faa Folk, saa at den altsaa fra Besparelsens Side ikke vilde være af stor Betydning.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte ligeledes tiltræde den Mening, at Slesvigs Besættelse alene i politisk Henseende var en Fordel, da den i militær Henseende var uden Betydning.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Opmærksomheden paa Muligheden af at tilveiebringe de Ressourcer, der vare nødvendige under en saadan Vaabenstilstand, hvor man ei kunde desarmere.

Finantsministeren erklærede endvidere, at han ei dristede sig til at fravige det af Udenrigsministeren stillede Forslag, men at han af den nysnævnte finantsielle Grund stemmede for, at Hans Excellence enten i en confidentiel Verbalnote af samme Dato til Baron Ungern-Sternberg eller ved Instruxion til Underhandlerne i London udtaler, at en Vaabenstilstand, uopsigelig indtil Nytaar, og efter den Tid med 1 eller 2 Maaneders Opsigelse, vilde være præferabel for Danmark, naar Tydskland vedblivende anerkjender som Fredsbasis Slesvigs Adskillelse fra Holsten, og naar det indrømmes Danmark at besætte og lade administrere hele Slesvig eller dog indtil Flensborg-Grændsen. At der i denne yderligere Imødekommen mod det af Bunsen yttrede Ønske ikke kan ligge andet end en Lettelse og ikke Vanskelighed eller Anstød for Rusland som vor Støtte under Mæglingen, derom holdt han sig overbeviist.

Minister Clausen henholdt sig til Finantsministerens Votum.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa, at det russiske Cabinet indstændigen fraraadede en saadan Vaabenstilstand paa længere Tid.

Indenrigsministeren [Bang] maatte tilraade at følge Ruslands Raad, men stemte for, at det tillige gjordes Rusland klart, at det var nødvendigt, at Freden snarest muligt kom istand.

Efterat dernæst *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde meddelt, at Sverrig proprio motu havde tilstillet de andre Magter en Note, hvori det opfordrer til hurtigt at ende Krigen, da det i Tilfælde af en Invasion i Jylland ellers maatte yde os sin Understøttelse, vedtoges af Majoriteten, at det af Conseilpræsidenten forelagte Udkast var at tilstille Baron Ungern-Sternberg, dog at man indskrænkede sig til at forlange Flensborg-Linien i Almindelighed og overdrog Underhandlerne i London at udstrække denne i saa sydlig Retning som muligt; og at det lagdes det russiske Cabinet paa Hjerte, hvor fordærvelig enhver Forhaling var for os.

Conseilpræsidenten [Moltke] paatog sig nærmere at overveie den af Finantsministeren og Minister Clausen udtalte Anskuelse for eventualiter at benytte den som Grundlag for en særskilt Meddelelse til Baron Ungern-Sternberg.

Derefter yttrede *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Conferentsraad Treschow havde yttret Ønske om at afløses.

Statsraadet besluttede, at *Conseilpræsidenten* i Statsraadets Navn opfordrede ham til at forblive paa sin Post, da han for Øieblikket var uerstattelig.

Derefter meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann] de sidste Instruxer, han havde givet til Havfruens Chef Capitain Petersen i Anledning af Blokaden, navnlig paa Grund af at der havde været Tale om, at den ei var effektiv.

I Anledning af en Reclamation fra den engelske Gesandt vedtog Statsraadet, at den de 2 nordamerikanske Postdampskibe indrømmede Tilladelse til at føre Gods udvides til de til Hamborg farende autoriserede engelske og franske Postdampskibe.

Et til *Marineministeren* fra en Fabrikejer Classen i Jylland indkommet Andragende om Licence for en Ladning Bomuld bestemt til Hamborg blev paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag af Statsraadet afslaaet.

I Anledning af en Skrivelse fra Oberst von Tscherning til Indenrigsministeren, bilagt med en Extract af et Brev fra Amtmand Lehmann til hans Frue om hans Bortførelse som Fange, vedtog Statsraadet, at han rigtigst var at reclamere gjennem den engelske Gesandt og Oberst Hodges.

I Anledning af at der i 3 Maaneder intet Tilfælde af Qvægsyge havde yttret sig, foreslog *Indenrigsministeren* [Bang] at hæve de i denne Anledning givne Bestemmelser med Undtagelse af den Control, som var fastsat for Faurholm, Frederiksborg Ladegaards Mølle og en Gaard i Haarløse samt de Bestemmelser, der vare tagne med Hensyn til Communicationen med Sverrig.

Statsraadet besluttede, at en Forestilling i denne Anledning forelægges Hans Majestæt.

Statsraadet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 2. maj 1849.

1849, Onsdagen den 2den Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanligt Maade.

Protocollerne af 16de, 18de, 20de, 23de, 26de og 30te April oplæstes og rathaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Ansøgning, bilagt med forskjellige Attester fra Advocat og Stempelpapirforvalter Carstens paa Ærø, om at den ham paalagte Straf af Suspension paa 1 Aar maatte bortfalde imod, at han strax erstattede den Sum, der var tilstillet den insurrectionelle Stempelforvaltning.

Statsraadet besluttede, at Suspensionen maatte ophøre, naar Summen var betalt.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at der var indkommet tvende Rapporter fra Politiedirekteuren betræffende Flygtninge fra Kolding, som vare ankomne til Byen, og blottede for Alt nu ansøgte om Understøttelse. Efterat der var gjort opmærksom paa, at det, saafremt Fjenden trængte længere op i Jylland, vilde være en betænkelig Præcedents, strax at yde denne, bestemte Statsraadet, at man henviste Politiedirekteuren til at søge Hjælp hos Fire-Skillings-Selskabet til at betale deres Hjemsendelse, og, saafremt dette ei kunde opnaaes, da derom indkomme med nærmere Rapport.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte tvende Tilfælde, hvor der var mødt Vanskeligheder for de militære Autoriteter i at erholde den Leilighed indrømmet til Feltlazarether, som de ansaae for nødvendig. Efterat han havde udhævet, at Indqvarteringsanordningen af 9. Maj 1806 kun paalægger Communerne at skaffe Sygestue til det i Garnison liggende Militær, men at Feltlazarether derunder ei kunne være indbefattede, vedtog Statsraadet, at de militære Autoriteter vare berettigede til at requirere de Localer, de maatte finde nødvendige til Lazarether, men at Communen eller den Private var berettiget til Vederlag af det Offenlige.

Under Discussionen bemærkede *Krigsministeren* [Hansen], at han agtede at henlede Stabslægens Opmærksomhed paa, om ikke Jægerspriis og Roeskilde Slotte eller Maglekilde Cuuranstalt kunde afgive passende Locale til et Lazareth.

Derefter gik Statsraadet over til Grundlovsudkastets Behandling. Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde bemærket, at Committeens Majoritet atter havde nærmet sig det oprindelige Udkast til § 66, ved-

tog Statsraadet angaaende denne § at henholde sig til sine tidligere Ytringer.

Betræffende den i Forslaget til § 43 indeholdte indskrænkende Bestemmelse om Mandskabets Udskrivning oplæste *Justitsministeren* [Bardenfleth] en formuleret Bemærkning om dennes U hensigtsmæssighed. Statsraadet vedtog, at Grundene imod den Indskrænkning vare at anføre, men at man, saafremt Majoriteten vedblev sin Anskuelse, Intet videre vilde indvende, men henholde sig til den Beføielse, der maatte gives Regjeringen til paa sit Ansvar at udgive provisoriske Love.

Betræffende den i samme § indeholdte Bestemmelse om Domainerne yttrede *Finantsministeren* [Sponneck], at han indtil den 1ste Rigsdag nærmere havde bestemt, hvad herunder skulde henføres, maatte henholde sig til det Nugældende.

Hvilket Statsraadet tiltraadte.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at Cathecheten ved Petri Kirke paa Grund af sine politiske Anskuelser havde forlangt sin Afsked. Efter de af Ministeren anførte Omstændigheder var Statsraadet enig med ham i, at Cathechet Bertelsen kunde indstilles til Afsked i Naade, men uden Pension.

Finantsministeren [Sponneck] foredrog for Statsraadet et motiveret Forslag til, at Kammerherre Amtmand Warnstedt fra Flensborg maatte erholde sin tilgodehavende Gage.

Hvori Statsraadet indvilligede.

Efterat *samme Minister* [Sponneck] havde sat den udcirculerede Sag om Cancellisters og Copisters Ansættelse under Discussion, enedes Statsraadet om, at *Finantsministeren* skulde udarbejde en Forestilling i denne Anledning, som skulde gaae ud paa, at kun Contoirchefer og Fuldmægtige i Ministeriernes Contoirer erholdt Kongelig Ansættelse, men at enhver, der erholdt en Gage af 500 Rbd. eller derover ansattes som Fuldmægtig. Hvilken Forestilling da blev at forelægge Statsraadet.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 5. maj 1849.

1849, Løverdagen den 5te Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Indenrigsministeren [Bang] refererede, at der med Hensyn til at skaffe den Kongelige Commissarius ved Althinget i Island Befordring dertil i behørig Tid var stillet Fordringer fra private Skibsrhedere, som han fandt overdrevne. I Betragtning af at Commissarii Afreise var nødvendig, bemyndigede Statsraadet Indenrigsministeren til at contrahere om en til hans Stilling passende Skibsleilighed paa de billigste Betingelser, som han efter Omstændighederne kunde opnaae.

Samme Minister [Bang] meddelte derefter, at han til Amtmand i det ledige Vester Amt paa Island agtede at indstille til Hans Majestæt Justitsraad Sysselmand Melstedt, hvilket Statsraadet billigede.

I Anledning af at der ved Justitsraad Melsteds Udnævnelse til Commissarius og Sysselmand Torstensens Død var at udnævne en Kongelig Deputeret og en Suppleant til Althinget, foreslog han at indstille til Deputeret Landsoverretsassessor Kristiansson og til Suppleant Sysselmand Gudmundsen; hvilket Statsraadet billigede; hvorhos han slutteligen anmeldte, at han snarest ske kunde vilde forelægge Statsraadet flere Sager Island betræffende.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at de nyeste Efterretninger fra Udlandet Intet af Vigtighed indeholdt.

Cultusministeren [Madvig] henledte Opmærksomheden paa, at det Rygte var almindeligen udbredt og troet, at 3 Spioner vare blevne füsilerede i Castellet, og det Hensigtsmæssige i at dette Rygte gjennem Dagbladene gjendrevs.

Finantsministeren [Sponneck] berettede, at den commanderende General havde forbudt Qvægudførsel gjennem Forposterne i Nørrejylland, og at i den Anledning den constituerede Amtmand i Veile Amt havde forespurgt, om det ei var rigtigst, at dette Forbud udstraktes derhen, at overhovedet Intet Qvæg udførtes af hele Jylland.

Efterat Statsraadet eenstemmigen havde indrømmet det Rigtige i den Commanderende Generals Befaling, blev den constituerede Amtmands Forslag sat under Discussion; hvorved *Finantsministeren* [Sponneck] releverede den Vigtighed, Qvægudførselen havde for Jyderne, der allerede ved Krigen havde lidt saa betydeligt og henholdt sig til, hvad han tidligere havde yttret om den store Skade for Jylland og det ringe Tab for Fjenden, som derved vilde opstaae.

Marineministeren [Zahrtmann] stemte for, at et ubetinget Forbud mod Udførselen blev givet saavel af Hensyn til den Fare, der for de

militære Foretagender var forbundet med en uhindret Freqvents som og paa Grund af det Urigtige i at tilføre Fjenden Levnetsmidler.

Indenrigsministeren [Bang] stemte for, at Forbudet indskrænkedes derhen, at intet Qvæg maatte udføres fra eller gennem de Amter og Herreder, som vare besatte af vore Tropper til Slesvig eller Holsten.

Krigsministeren [Hansen] foreslog, at enten et ubetinget Forbud udstædtes til en vis Tid, eller at visse Veie designeredes, ad hvilke alene Qvæget maatte udføres.

Det sidste af Krigsministeren fremsatte subsidiaire Alternativ sattes under Votering, hvorefter Statsraadets Pluralitet *Finantsministeren* [Sponneck], *Indenrigsministeren* [Bang], *Cultusministeren* [Madvig], *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Conseilpræsidenten* [Moltke] tiltraadte Indenrigsministerens Forslag.

Marineministeren [Zahrtmann] henholdt sig til sit principale Votum og afgav intet betræffende det secundaire Forslag.

Derefter foretoges Grundlovssagen til Behandling.

Betræffende de senere til Valgloven stillede Amendements yttrede *Indenrigsministeren* [Bang], at det forekom ham, som om der kunde være Anledning til at indlade sig i nærmere Drøftelse af det fra Kammerherre Scavenius og Lector Schiern Fremkomne, hvorefter Landsthinget blev at sammensætte af $\frac{1}{3}$ af Kongen, $\frac{1}{3}$ af Folkethinget og $\frac{1}{3}$ af Rigets høieste Domstol valgte Medlemmer.

Krigsministeren [Hansen] maatte gjentage, hvad han tidligere havde udtalt, at han nemlig vilde foretrække et Eetkammerssystem, hvori Repræsentanternes Antal ei var for stort, ligesom det var ønskeligt, om $\frac{1}{3}$ af disse kunde vælges af Kongen.

Skulde 2 Kamre etableres, da vilde han foretrække, at det øverste Kammer bestod af de 2 ældste Femtedele af alle de Valgte. Diæter maatte da bortfalde ved begge Kamrene. Statsraadet besluttede, at man alene burde holde sig til det, som man i Anledning af det Bruun-Jespersenske Amendement havde udtalt.

Med Hensyn til den af Committeen til § 43 foreslaaede Tilføielse om Mandskabers Udskrivning vedtog Statsraadet at udtale sig derhen, at det Intet havde imod denne, saafremt det af P. Pedersen under No 32 stillede Amendement gik igjennem.

Statsraadmødet hævedes.

Møde i statsrådet mandag d. 7. maj 1849.

1849, Mandagen den 7de Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at intet Nyt af Betydenhed var ankommet med Posten.

Indenrigsministeren [Bang] ommeldte et i England opfundet System, som gik ud paa, at Dampskibe ved farvede Lanterner kunde undgaae Paaseiling; hvilken Sag efter *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag udsattes, indtil Dampskibet »Eider« kom hertil, som havde den omtalte Indretning.

Efterat dernæst *Finantsministeren* [Sponneck] til Statsraadets Overveielse havde henstillet, hvorvidt der var at opkræve Krigsskat i Vestindien, paa Island, Færøerne og Kysten Guinea og udhævet, at ligesom Frd. 15. Juli 1848 ikke dertil indeholdt nogen Nødvendighed, saaledes syntes navnlig for Vestindiens Vedkommende det Tab at burde komme i Betragtning, som man der ved den stedfundne Slaveemancipation havde lidt, vedtog Statsraadet, at der i de nævnte Colonier og nordlige Bilande ingen Krigsskat blev at opkræve.

Derefter foredrog *Finantsministeren* [Sponneck] Sagen angaaende en eensartet Benævnelse for de under Ministerierne ansatte Embedsmænd og Betjente samt en Bestemmelse for, hvilke af disse der skulde erholde en Kongelig Udnævnelse. Efterat herom var discuteret, besluttede Statsraadet, at det allerunderdanigst indstilles til Hans Majestæt, at herefter alene de Betjente under de forskjellige Ministeriers Contoirer, som erholde en Gage af 500 Rbd. eller derover, meddeles Kongelig Ansættelse.

Derefter sattes det under Afstemning, hvorvidt der, saaledes som af *Finantsministeren* [Sponneck] foreslaaet, allerunderdanigst burde indstilles, at alle disse nævnte Embedsmænd bleve at tillægge Prædicat af Fuldmægtige, hvilket Forslag af Statsraadet dog ikke vedtoges. Hvorimod dettes Pluralitet var enig i, at det var ønskeligt, at der tillagdes Contoirernes Embedsmænd og Betjente de samme Benævnelser under alle Ministerier, forsaavidt der ei i de specielle Forhold under de enkelte Ministerier maatte findes nogen Hindring herfor.

Derefter toges Grundlovssagen under fortsat Discussion.

Med Hensyn til § 43 bestemtes at afvise Ørsteds Amendement om at forandre Ordet *Domaine* til *Eiendel*.

Statsraadets Møde hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 9. maj 1849.

1849, Onsdagen den 9de Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protocollerne for 2den og 5te Mai oplæstes og ratihaberedes.

Indenrigsministeren [Bang] satte Grundlovssagen under fortsat Discussion. Ifølge *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtog Statsraadet at søge at faae § 44 3die Passus redigeret saaledes: »ingen Skat maa opkræves, forinden Skatteopkrævning er bevilliget i Finantsloven.«

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa de Opmuntringer, der saavel i fremmede Journaler som ved Emissairer her i Landet fandt Sted navnlig i Helsingør, til at bryde Blokaden under Paaskud af, at denne ei var effectiv. Han oplæste i denne Anledning en Skrivelse om et specielt Tilfælde fra Amtmand Grev Knuth og en Bekjendtgjørelse og Advarsel fra Marineministeriet til neutrale Skibsførere, hvilken blev vedtaget at skulle publiceres, navnlig ved Opslag paa Øresunds Toldkammer og ved Meddeling af Exemplarer til Skibsførerne. Ligeledes vedtoges, at Politiet i Helsingør instrueredes til at træffe de nødvendige Foranstaltninger med Hensyn paa tydske Haandværkssvendes og Handelsreisendes Ophold i Helsingør.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Skrivelse, som han havde faaet fra Underhandlerne i London med Dampskibet »Eider« samt en anden, som han havde tilsendt dem i Anledning af Affairen ved Gudsøe. Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forespørgsel meddelte han ligeledes, at han var ifærd med at affatte et Svar paa den Gagernske Note.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at paa Krigsministerens Begjæring vilde en nye Udskrivning af 400 vaabenøvede Artillerister finde Sted.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at den Kongevalgte Deputerede Kammerherre Skeel til Birkelse formedelst Svagelighed var

fratraadt, men at han, da der kun var saa lidet af Samlingstiden tilbage, ei antog det for nødvendigt, at en nye udvalgte, hvilken Mening ogsaa Formanden i Rigsforsamlingen delte, og som ligeledes af Statsraadet tiltraadtes.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 12. maj 1849.

1849, Løverdagen den 12te Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte tvende Noter fra Lord Palmerston under Circulation.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at der ud for Rostock af Saga var opbragt 2 engelske Skonnerter.

Derefter meddelte han, at Vagtskibschefen i Bæltet havde forespurgt, hvorledes han skulde forholde sig med Skibe, som kom fra Østersøen, og af hvis Papirer saaes, at de havde brudt Blokaden; i hvilken Anledning, efter hans Forslag, Statsraadet vedtog, at der svaredes Vagtskibschefen, at da Oppebæringen af Sund- og Bælttolden bør holdes muligt afsondret fra de militære Operationer og Blokaden, og da Vagtskibenes Hovedøiemed er at vaage over, at ingen undløber Tolden, saa bør Vagtskibene afholde sig fra hos neutrale Coffardiskibe at inquirere efter eventuelle Overtrædelser af den erklærede Blokade, og blive slige Skibe derfor ei af den Grund at opbringe og lægge under Beslag.

Justitsministeren [Bardenfleth] foreslog at underrette den engelske Gesandt herom som en Eftergivenhed fra dansk Side; da det engelske Cabinet udtrykkeligen havde indrømmet os Ret til den modsatte Handlemaade; hvilket *Conseilpræsidenten* [Moltke] paatog sig.

Grundlovssagens Discussion fortsattes.

I Anledning af det af Grundtvig stillede Amendement om Svenskes og Norskes Indfødsret vedtog Statsraadet, efter at *Finantsministeren* [Sponneck] derom havde yttret sig, at man ei kunde gaae ind herpaa,

Med Hensyn til Jespersens og Nørgaards Amendement No. 59 til § 49 vedtog Statsraadet ligeledes, at man ei kunde gaae ind derpaa.

Ligeledes vedtog Statsraadet ei at fravige det tidligere Vedtagne angaaende Rigsrettens Udnævnelse.

Derefter foredrog *Indenrigsministeren* [Bang] flere islandske Sager:

- 1) Betræffende at de for 6 Aar siden adskilte Søndre- og Nordre-Things Sysler atter forenedes til eet, hvilket Statsraadet vedtog.
- 2) Ang. en forandret Tid til Mandtal-Thingenes Holdelse for begge Mula-Sysler, hvilket Statsraadet ligeledes vedtog.
- 3) I Anledning af at Stiftamtmanden paa Island havde anbefalet at forene Myra- og Borgefjords-Syssel til eet og ligeledes Hnappedals- og Snefjælds-næs-Syssel til eet, hvilket Amtmand Thorsteinson havde fraraadet; ligesom ogsaa *Justitsministeren* [Bardenfleth] under Discussionen udtalte sig derimod, vedtog Statsraadet, at Sagen blev at forelægge Althinget, saaledes at Regjeringen ei erklærede sig for noget af Alternativerne.
- 4) Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] Udkastet til den islandske Valglov. Statsraadet bestemte ved § 1, at Ordet »statsretlig« forandres til »forfatningsmæssig«. Ved § 2 og 3: at Myre- og Hnappedals-Sysler ligesom hidtil betragtedes som eet; samt med Majoritet (*Conseilpræsidenten* [Moltke], *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Minister Clausen*), at Vestmannøe havde at vælge en Deputeret. Ad § 4: at Repperne ei skulde slaaes sammen, hvorimod dog i alt Fald ethvert Rep skulde have i det Ringeste een Vælger. Ad § 5: bestemtes ved Pluralitet at ansætte Aldersterminen til 30 Aar. Ad § 14: at Indsigelserne mod Valglisterne kunde fremsættes ved Valgets Begyndelse, saa at den, der vilde paaanke dem, ei behøvede længere Tid i Forveien at melde sig. Forøvrigt vedtoges Udkastet.
- 5) Derefter oplæste *samme Minister* [Bang] Udkastet til en Forordning angaaende smaat Vrag paa Island, som vedtoges, dog at der i Anledning af det Tab i Indtægter, som Justitscassen led, tilføiedes: »forsaavidt det i Tiden maatte vise sig, at Justitscassen ei kan bestride sine hidtil havde Udgifter, skal Erstatningen for Gjennemsnitsbeløbet af det paagjældende Vrag udredes af Amtsrepartitionsfondet.«

Derefter oplæstes den Kongelige Bekjendtgjørelse til Althinget. Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde sat under Discussion, hvorvidt Hans Majestæt kunde gaae ind paa Islændernes Andragende om, at Allerhøiestsamme forsynede den islandske Text til de islandske An-

ordninger med sin Underskrift, stemte *Cultusministeren* [Madvig] for, at Hans Majestæt forsynede saavel den islandske som den danske Text med sin Underskrift; hvorimod det øvrige Statsraad vedtog, at dette Andragende var at afvise.

Da det derefter sattes under Votering, om en saadan Afviisning skulde motiveres ved »Forholdenes Beskaffenhed«, eller dette ei skulde ske, vedtog Majoriteten (*Conseilpræsidenten* [Moltke], *Indenrigsministeren* [Bang], *Krigsministeren* [Hansen] og *Cultusministeren* [Madvig] samt *Minister Clausen*), at en saadan Motivering var at tilføie.

I Anledning af Kammerherre Skeels Udrædelse af Rigsforsamlingen som Kongevalgt Deputeret vedtog Statsraadet, at intet videre Skridt var at foretage.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte dernæst en Skrivelse fra Stiftamtmand Grev Sponneck, hvori han melder de Forholdsregler, han har taget og agter at tage i Anledning af Fjendens Indtrængen i Jylland.

Statsraadet besluttede, at der formedelst Omstændighederne ei kunde gives Stiftamtmanden nogen skrivtlig Meddelelse, men at det var at tilføre Protocollen, at Statsraadet aldeles billigede hans Fremgangsmaade.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte derefter, at det Forslag af nogle Rigsdagsmænd i Grundlovscommitteen var paatænkt at forebringes for Rigsforsamlingen, at Valgene til Landstthinget skete ved Stemmesedler, uden at Candidaterne fremstillede sig paa Valgdagen og med Forpligtelse under Mulct for Vælgerne til at legitimere sig Dagen iforveien.

Statsraadet vedtog ei at modsætte sig et saadant Forslag.
Statsraads mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 14. maj 1849.

1849, Mandagen den 14de Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protocollerne af 7de, 9de og 12te Mai oplæstes og ratihaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Conferentsraad Treschow i London, hvori han indvilliger i at forblive i London, samt satte en Skrivelse fra Grev F. Reventlow i Circulation.

Derefter bragte han i Erindring, at det preussiske Cabinet allerede tidligere havde viist sig tilbøieligt til directe Underhandlinger, og at dette Cabinet nu i en officiel Note til den russiske Gesandt i Berlin havde udtalt sit Ønske om, at en Mand maatte sendes derover for at afslutte Freden, hvorom Baron Ungern-Sternberg nu havde meddelt ham Underretning. Han fremhævede Nødvendigheden af en saadan Skrivelse for ei at paadrage sig Synet af at ville Krigen under alle Omstændigheder og oplæste den af Grev Brandenburg fremsendte Note. Han maatte nu først stille det Spørgsmaal, om Statsraadet var enigt i, at man sendte en Mand derover.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at dette Spørgsmaal ei kunde besvares, uden at de Instruxioner, der gaves den Afsendte, først vare bestemte, da han i alt Fald maatte stemme imod at sende Nogen uden Reservation. Grev Brandenburgs Anmodning om en Sendelse var kun betinget, saafremt vi nemlig vilde entere paa det af ham foreslaaede Begreb om Slesvigs Selvstændighed. Sendte vi altsaa en Mand uden Reservation, vilde man fra preussisk Side antage det som en Indrømmelse af den foreslaaede Basis og senere, naar vi ei kunde tiltræde den, som forhen beskyldte os for at være traadt tilbage fra det, vi eengang havde indrømmet.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at begge Parter vare enige i, at der tilstodes Slesvig en Slags Selvstændighed; men at de Misforstaaelser, som under Underhandlingerne vare fremkomne, hovedsageligen hidrørte fra, at hver paa sin Side dannede sig et forskjelligt Begreb om denne Selvstændighed; han voterede derfor for, at vi ved denne Sendelse forlangte af Preussen, at der fra dets Side gaves en Forklaring herover, da vi fra vor Side havde affattet et Forslag, som ei i London var blevet antaget.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at man strax maatte gardere sig ved Afsendelsen, idet man lod Baron Ungern-Sternberg vide, at man, uagtet man ei kunde gaae ind paa den af Grev Brandenburg foreslaaede Basis, dog for at vise sin Redebonhed til Fred og af Hensyn til Rusland, vilde sende en Mand til Berlin til directe at underhandle med det preussiske Cabinet om Freden, naar dette først udførligen havde fremsat, hvad det havde tænkt sig ved Slesvigs Selv-

stændighed. Tillige maatte man henholde sig til, at det Forslag, der herom fra vor Side i London var fremlagt, men ei taget tilfølgte, var støttet paa Yttringer saavel af det russiske Cabinet som af Baron Brunnow i London.

Finantsministerens, Cultusministerens og Indenrigsministerens Anskuelse tiltraadtes af det øvrige Statsraad, og *Marineministeren* [Zahrtmann] bemærkede, at det vilde være nødvendigt i vort Svar at udtale, at man ei indsaae, at den Omstændighed, at fjendlige Tropper vare gaaede ind i Jylland, kunde gjøre nogen Forandring i Spørgsmaalets Afgjørelse.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Discussionen havde oplæst de Noter, der i denne Anledning vare vexlede mellem Gagern og Lord Cowley, vedtog Statsraadet, at *Conseilpræsidenten* i Overensstemmelse med de i Statsraadet fremførte Yttringer lod en Instruction udarbejde til at forelægges i næste Møde, og at det strax meddeltes det russiske Gesandtskab i Berlin, at en Afsending herfra vilde indtræffe.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] til denne Sendelse havde bragt flere Personligheder under Discussion, vedtoges det at vælge Kammerherre Reedtz.

Finantsministeren [Sponneck] udhævede Nødvendigheden af baade ad den diplomatiske og den offentlige Vei at besvare Gagerns Note. Ligeledes henledte han Opmærksomheden paa det Ønskelige i, at Lord Palmerstons tvende Noter besvaredes med Alvor og Værdighed.

Statsraadet erklærede sig heri enigt, og *Conseilpræsidenten* [Moltke] overtog at foranstalte det Nødvendige.

Statsraadmødet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 16. maj 1849.

1849, Onsdagen den 16de Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte de nyeste politiske Efterretninger og deriblandt, at efter Beretning fra Grev Reventlow Lord

Palmerston lod til at have forandret sine Anskuelser og at være gaaet tilbage til det fra Baron Brunnow hidrørende Forslag, saaledes at han var som Vaabenstilstandsbasis gaaet ind paa en Linie Flensborg-Husum med begge Byerne besatte af os.

Krigsministeren [Hansen] henholdt sig i Almindelighed til sit under 30te April afgivne Separatvotum, i hvilket han forkastede enhver Vaabenstilstand.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at det var ham bekjendt, at den fjendlige Bestyrelse i Vestjylland ei endnu var organiseret, men at den insurrectionelle Amtmand Bruhn bestyrede Enclaverne i Slesvig.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] de af de forskjellige Magter tagne Bestemmelser betræffende slesvigske og holstenske Skibe, som gik under insurrectionelt Flag; hvorunder han fremhævede, at Holland og Belgien admitterede dette Flag uden hertil saaledes som England at knytte den Betingelse, at det betragtedes som upriviligeret. Han henstillede til Statsraadets Overveielse, om heri maatte findes nogen Grund til fra vor Side at fornye Circulairet af 4de November forrige Aar og udvide det til holstenske Skibe. Statsraadet vedtog, at en saadan Udsendelse af Circulairet ei skulde finde Sted, men at man alene skulde foranledige Belgien og Holland til at efterfølge Englands Exempel i Behandlingen af slesvigske og holstenske Skibe.

Derefter blev Grundlovsudkastet foretaget. Med Hensyn til Committeeens Majoritets Indstilling om Ophævelse af Kongeloven vedtog, paa *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag i Betragtning af den eventuelle Octroyering af en slesvigske Forfatning, Statsraadet at yttre, at det var ønskeligt, at Rigsdagen ei udtalte sig om, under hvilken Form Forfatningen skulde bringes til Virksomhed for Slesvigs Vedkommende.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, næste Gang Statsraadet samledes, at ville forelægge en kort Oversigt over de Gjenstande, der vilde komme til at høre under Hans Majestæts Civilliste.

I Anledning af de forskjellige Forslag, der vare fremkomne til Forandring i Grundlovens Nomenclatur, vedtog Statsraadet at samtykke i, at Udtrykket »Regent« forandredes til »Rigsforstander«.

Finantsministeren [Sponneck] forlangte tilført Protocollen, at han, saafremt man ei vilde kalde Landstinget »Rigsraadet«, vilde fore-

trække at kalde Folkethinget 1ste og Landstinget 2det Kammer fremfor de nuværende i hans Tanker meningsløse Benævnelser.

Med Hensyn til den foreslaaede § 84 b vedtog Statsraadet at henholde sig til sit tidligere Yttrede.

Med Hensyn paa § 86 bestemtes ved Bregendahls Amendement ad 1 og 2 ligefrem at yttre, at det var en Umulighed at faae en Lov for Colonierne færdig til den Tid.

At der ei gaaes ind paa Grundtvigs Amendement til No. 8.

At Barfods Amendement No. 9 var overflødig.

At der til No. 10 og 11 aldeles intet Hensyn kunde tages; ligesom heller ikke Jespersens endelige Indstilling toges i Betragtning.

Inscriptionen vedtoges at blive Danmarks Riges Grundlov. Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 19. maj 1849.

1849, Løverdagen den 19de Mai, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Amtmand Lehmann, hvoraf det fremlyser, at der fra Insurgenternes Side ingen Skridt ere gjorte til at frigive ham; hvorefter Statsraadet bestemte, at der herom burde gjøres den engelske Minister en Meddelelse.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] de seneste Efterretninger og oplæste Instruxionen for Kammerherre Reedtz, som efterat være oplæst med nogle Redactionsforandringer vedtoges.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede ved denne Lejlighed, at de Vaabenstilstandsconditioner, som havde været discuterede i Statsraadet den 30te April, i eet Punkt vare væsenligen forskjellige fra dem, som nu foresloges. Hine forudsatte en kort Vaabenstilstand, omtrent saa lang som udkræves til at slutte en Fred, naar man vil have Fred; det nærværende Forslag derimod gaaer ud paa en Vaabenstilstand paa 7 Maaneder, hvilket tydeligen viser, at man ei har i Sinde at ile med

Fredsunderhandlingerne. Det maa hertil bemærkes, at under en saa lang Vaabenstilstand, maa Søtaten desarmes, og Armeen hjempermitteres. Til Foraaret, thi før kan i alt Fald Søkrigen ei begynde paa nye, er det at befrygte, at vi ei længere have Overlegenhed tilsøs, og hvad Landkrigen angaaer, da har Alt sine Grændser, altsaa ogsaa Enthusiasmen for Fædrelandets Sag, og det er at befrygte, at en almindelig Indkaldelse af alt Mandskab for 3die Gang ikke vil møde den samme Redebonhed som de 2 første Gange.

Den lange Vaabenstilstand vil saaledes have til Følge, at man nødes til at modtage Freden paa de Vilkaar, som man finder for godt at indrømme os. Ligeledes maatte han finde det betænkeligt, at der paa 2 Steder aabnedes Underhandlinger om Fred og Vaabenstilstand og forment, at Underhandlingerne i Berlin blot burde angaae Freden og ikke Vaabenstilstanden. Hvilken Mening *Minister Clausen* tiltraadte, idet han gjorde opmærksom paa det Ønskelige for Reedtz i, at der sendtes en Mand med ham, som kunde være ham til Assistance, hvortil han foreslog Generalauditeur Scheel.

Statsraadet antog, at dette fortiden endnu ei var nødvendigt, hvorimod det efter *Finansministerens* [Sponnecks] Forslag burde paalægges Reedtz postdagligen at indberette til Udenrigsministeriet.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at Fjenden i Horsens havde udskrevet 60.000 Portioner og 12.000 Rationer, og at Øvrigheden havde fordelt denne Contribution ogsaa paa de Districter, som ei vare besatte af Fjenden. I denne Anledning vedtog Statsraadet paa *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag, at det communiceredes de Amter, med hvilke Correspondence stod aaben, at der ei var at udskrive Contributioner i nogen Egn, der var ubesat af Fjenden, men at der intet var imod, at Embedsmændene i Nødstilfælde overtog Fordelingen i de af Fjenden besatte Districter.

Indenrigsministeren [Bang] berettede, at Commissarius ved Althinget havde forlangt 600 Rbd. som Erstatning for sine Omkostninger og 1000 Rbd. paa Grund af de Udgivter, hans Forhold til Althingsmændene maatte medføre, hvorefter Statsraadet intet havde at erindre imod, at dette udbetaltes ham.

Statsraadmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Ministermøde mandag d. 21. maj 1849.

1849, Mandagen den 21de Mai, var d'Herrer Justitsministeren, Indenrigsministeren, Finantsministeren, Marineministeren, Cultusministeren og Minister Clausen forsamlede. Conseilpræsidenten var ved Sygdom forhindret i at give Møde. Krigsministeren var fraværende.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at han var betænkt paa at give et russisk Skib, ladet med Blye, Licence til Danzig; hvorimod de Tilstædeværende erklærede dem enige.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at Gaardmand Kirk havde udmeldt sig af Landbocommissionen, samt at han til at indtage hans Plads havde udseet Gaardmand Jørgensen; hvilket ligeledes billigedes.

Derefter forhandlede den endelige Redaction af Grundloven, saaledes som denne endeligen blev at forelægge for Hans Majestæt tilligemed de Oplysninger og Bemærkninger, der i denne Anledning blev at optage i den allerunderdanigste Indstilling til Hans Majestæt. Det vedtoges af de Tilstædeværende, at den nævnte Indstilling, naar den af Conseilpræsidenten var billiget, sendtes til Hans Majestæt, og at denne anmodedes om at præsidere i et Statsraad til Sagens endelige Afgjørelse.

Det vedtoges, at Hans Majestæt i sin Slutningstale, ligesom ogsaa i et særskilt i denne Anledning udstædt Patent, reserverede sig deels en gjentagen Sammenkaldelse af Rigsforsamlingen, om dette skulde være nødvendigt, deels at de bestaaende Skatter og Afgifter opkrævedes indtil 1ste April 1850, fra hvilken Dag Finantsaaret herefter blev at regne.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede for sit Vedkommende, idet han henholdt sig til det, som han tidligere havde yttret, at han fandt store Betænkeligheder ved Grundlovens § 79 om Nævninger, ved § 76 om Retspleiens Adskillelse fra Forvaltningen, § 86 om Boligens Ukrænkelighed og § 91 forsaavidt den bestemmer, at ingen forebyggende Forholdsregler maa anvendes mod Pressen. Han holdt fremdeles for og har i sin Tid paa det kraftigste tilraadet, at Ministeriet skulde holde fast ved de eengang udtalte Anskuelser om, at Valgene til Landstinget skulde ske gjennem Communalbestyrelserne og med Valgbarhedsensus af mindst 250 Rbd.; dersom Ministeriet, hvad han troer, at det vilde have kunnet, havde sat disse Anskuelser igjennem, vilde dette foruden at give en ganske anden Garantie for Landstingsvalgenes Udfald endvidere efter hans Anskuelse have havt en ikke uvæsenlig Ind-

flydelse paa den Maade, hvorpaa Juryinstitutionen hos os kunde til-dannes.

Under disse Omstændigheder vilde han altsaa allermindst kunne fravige den af ham ved enhver Leilighed udtalte Overbeviisning, at han vilde føle sig ude af Stand til at lægge Haanden paa Omdannelsen af vor Retsforfatning paa det Grundlag, som blev givet ved Grundlovens § 79 om Nævninger, og han blev derfor, skjøndt han af andre Hensyn ikke dristede sig til at fraraade Hans Majestæt at sanctionere Grundloven, dog nødsaget til, naar denne Sanction gaves, at begjære sin Afsked.¹⁾

Derefter enedes Ministrene om, at Grundloven blev at publicere ligesom enhver anden Lov med en Intimation og fulgt af en Erklæring om Kongelovens Ophævelse.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Ministtermøde onsdag d. 23. maj 1849.

1849, Onsdagen den 23de Mai, var Ministrene samlede. Protocollen førtes af Auditeur Liebe.

Conseilpræsidenten var ved Upasselighed fremdeles hindret fra at være tilstæde. Ligeledes var Krigsministeren, der endnu ei var vendt tilbage, fraværende.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at Conseilpræsidenten havde erklæret sig enig i de i forrige Ministermøde tagne Bestemmelser.

¹⁾ Justitsministerens udtalelse, fra »at han fandt« til »Afsked«, er indført som rettelse i marginen; det oprindelige, senere overstregede protokollat af hans udtalelser lyder: »det Ugjærlige i at udføre et saadant peremptorisk Lovbud om en absolut Adskillelse mellem Retspleien og Forvaltningen. Med Hensyn til § 63 e henholdt Justitsministeren sig ligeledes til sine tidligere Ytringer og sin udtalte Hensigt at udtræde af Ministeriet, naar denne § ei udgik, da det imidlertid var ham klart, at det vilde føre til Forviklinger, saafremt man tilraadde Hans Majestæt at udvise denne § af Forfatningen, idet saavel en stor Del af Ministeriet som ogsaa Majoriteten af Rigsforsamlingen var for den, saa maatte han tiltræde de andre Ministres Mening, at det indstilledes til Hans Majestæts Bestemmelse, om Nævninger skulde beholdes.

Han bragte i Statsraadets Erindring, at det ei alene var de 2 nævnte §§, hans Opposition hidtil havde været rettet imod, men at han ogsaa tidligere havde erklæret ei at kunne billige de i §§ 68 og 69 brugte Udtryk om Bølgens Ukrænkelighed og den frie og lige Adgang til Erhverv.«

Med Hensyn til den forestaaende endelige Behandling i Rigsforsamlingen af Spørgsmaalet om Diæterne vedtog Ministrene, at Ministeriet skulde udtale sig for, at der ikke fandtes nogen Grund til at fravige den i det forelagte Valglovsudkast indeholdte Bestemmelse af 2 Rbd.

Finantsministeren [Sponneck] foredrog Sagen angaaende Civilisten, idet han bemærkede, at han havde tilstillet Conseilpræsidenten den af den nedsatte Commission afgivne Betænkning og ledsaget samme med en Skrivelse, hvori han nærmere havde yttret sig om Sagens forskjellige Punkter og fremsat de Indstillingspunkter, som han antog, at der nu vilde være af Statsraadet at gjøre til Gjenstand for en allerunderdanigst Forestilling. Foruden Conseilpræsidenten havde ogsaa Indenrigs- og Cultusministeren havt Leilighed til at gjøre sig bekjendt med Sagen; men Tiden havde ikke tilladt at lade den circuleres blandt de øvrige Ministre.

Ministrene erklærede dem enige i de af *Finantsministeren* i hans forommeldte Skrivelse til Conseilpræsidenten foreslaaede Indstillingspunkter, kun med følgende Modificationer:

- 1) At det i No. 3 kommer til at hedde: »Charlottenborg Slot forbeholdes fremdeles for Staten til dets nuværende kunstneriske Anvendelse.«
- 2) At No. 4 Litr. g forandres saaledes: »Fredensborg Slot, forsaavidt det ikke maatte kunne finde Anvendelse til offentligt Brug efter en nærmere udarbejdet Plan«.
- 3) At det i No. 6 kommer til at hedde »alle offentlige Kongelige Musesæer, Samlinger og Gallerier«.
- 4) At det i No. 7 kommer til at hedde: »Kongen har lovmæssig Jagtret o. s. v.; samt at der til Slutningen af denne Indstilling føies »med mindre Hans Majestæt maatte foretrække selv at disponere over alt Vildtet mod at overtage Omkostningerne ved det hele Domainerne og Vildbanen vedkommende Jagtvæsen«.

Med Hensyn til den saaledes besluttede Tilføining bemærkes, at *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* voterede imod den, idet de antogede deels, at det i sig selv vilde være mindre rigtigt, at hele det vedkommende Jagtvæsen skulde bestyres af Kongen, deels at det vilde være fordelagtigere for Kongen at betale det Vildt, han ønskede at beholde og saaledes blive fri for Udgifterne ved Jagtvæsenet. De øvrige tilstædeværende Ministre (hvoriblandt ogsaa *Krigsministeren* [Hansen], der nu var kommet tilstæde) voterede derimod for den for-

ommeldte Tilføining, idet det navnlig udhævedes, at der, ved at Kongen selv overtog Bestyrelsen af Jagtvæsenet, vilde undgaaes den Misfornøielse, som ellers vilde kunne vækkes med Hensyn til de Foranstaltninger, der føiedes i Henseende til Jagtvæsenet.

Ministrene erklærede dem dernæst enige med Finantsministeren i, at der i den allerunderdanigste Indstilling, som blev at nedlægge, ikke skulde berøres noget om Kongens Adjutantskab, idet man ansaa Spørgsmaalet om, hvorledes der hermed vilde være at forholde, for aldeles militært.

Endelig erklærede Statsraadet sig ligeledes med Finantsministeren enigt i, at det allerunderdanigst anbefales, at Civillisten for Danmarks Riges Vedkommende fastsættes med den runde Sum 600.000 Rbd. istedetfor 612.000 Rbd.; hvilken sidste Sum bliver den Part, der, naar det i det Allerhøieste Rescript 25. October forrige Aar for Civillisten normerede Beløb af 800.000 Rbd. fordeles efter Folkemængden paa det samlede danske Monarchis forskjellige Dele, kommer til at falde paa Danmarks Rige; ved hvilken Beslutning Ministrene gik ud fra, deels at det er sandsynligt, at Holsten vil findes pligtigt til at udrede noget mere end blot efter Folkemængden, deels at det vilde være mindre passende ikke at fastsætte Civillisten for Danmarks Rige til en rund Sum.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 30. maj 1849 kl. 12.

1849, Onsdagen den 30te Mai Kl. 12, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] ratihaberede de i Ministermøderne af 21de og 23de Mai tagne Bestemmelser.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at han havde sendt Dampskibet Geiser til Nordsøen.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] Hans Majestæts Resolution angaaende Civillisten, hvilken vedtoges, samtidigt med at den forelagdes Rigsforsamlingen, at skulle bringes til offentlig Kundskab.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] dernæst havde gjort opmærk-

som paa, hvad der med Hensyn til de slesvigske Forhold kunde antages for Øieblikket at tale imod Promulgationen af Grundloven, idet man deels i Udtrykket »Grundlov for Danmarks Rige« kunde lægge en tilsigtet Incorporation deels en complet Opgivelse af Slesvig, vedtoges det, paa *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag, da Statsraadet maatte antage det for en Nødvendighed, at Grundloven promulgeredes uden Ophold, at udtale en Reservation i Grundloven Slesvig betræffende.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Bang] Udkast til de Udfærdigelser, som i denne Anledning bleve allerunderdanigst at forelægge Hans Majestæt Kongen, hvilke af Statsraadet vedtoges.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 2. juni 1849.

1849, Løverdagen den 2den Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte en af Kammerherre Reedtz fremsendt Beretning, som havde circuleret, under Discussion, hvorefter Statsraadet vedtog at instruere Kammerherre Reedtz derhen, at han betragtede det som sit Formaal at erholde en bestemt Erklæring af Preussen betræffende dets Forlangender med Hens[eende] paa Slesvigs Selvstændighed samt alene indlod sig paa Negociationer den endelige Fred betræffende, hvorimod han ubetinget havde at henvise alle Forslag Vaabenstilstanden betræffende til London.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste dernæst en Skrivelse fra den constituerede Amtmand i Veile Amt og en anden fra den constituerede Stiftamtmand i Fyens Stift, den sidste indeholdende en Forespørgsel om, hvorvidt han var berettiget til at indqvartere Flygtningene fra Fredericia.

Statsraadet vedtog, at det meddeltes ham, at han hertil var berettiget.

Derefter fremlagdes til Protocollen og motiveredes af *Justitsministeren* [Bardenfleth] en Udvikling af den formeentlige Nødvendighed, der fandtes for at afskjære senere Discussioner om det ved Valglovskastets § 54 reiste Tiendespørgsmaal, ved i denne Anledning at optage en Bestemmelse i Grundloven. Hvori dog Statsraadets Majoritet,

Finantsministeren [Spønneck], *Cultusministeren* [Madvig], *Marineministeren* [Zahrtmann], *Indenrigsministeren* [Bang] og *Conseilpræsidenten* [Moltke], ikke erklærede sig enigt.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste dernæst de af ham udkastede Documenter, som i Anledning af Grundlovens Publication skulde forelægges Hans Majestæt Kongen til Allerhøieste Underskrift, hvilke af Statsraadet vedtoges.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at den Commission, som var nedsat for at ordne Hans Kongelige Høihed Arveprindsens Affairer, havde indstillet, at den af Hans Majestæt givne, men ei promulgerede Huslov for appanagerede Prindser maatte bortfalde, da den med Hensyn paa de andre fyrstelige Personer, som unødvendig, syntes at være krænkende, og da den med Hensyn paa Arveprindsen var unyttig, da Høistsamme dog ei saae anden Udvei end en Concur.

Statsraadets Majoritet stemte for, at Husloven bortfaldt.

Statsraadsmødet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet søndag d. 3. juni 1849 kl. 3.

1849, Søndagen den 3die Juni Eftermiddag Kl. 3, var Statsraadet under Hans Majestæt Kongens Allerhøieste Præsidium samlet paa Frederiksborg Slot. Protocollen førtes som sædvanligt.

Efterat Grundloven af Hans Excellence *Premierministeren* [Moltke] var forelagt Hans Majestæt, yttrede *Allerhøistsamme*, at han fandt Øieblikket mindre hensigtsmæssigt for Grundlovens Udstædelse, samt at denne indeholdt Bestemmelser, som han frygtede for ei vilde være til Gavn for Danmarks Rige.

Statsraadet bemærkede deals, at det var uundgaaeligt, at der ved en Grundlov, som fremkom ved en Overenskomst mellem Konge og Folk, altid maatte blive Punkter, hvormed man ikke paa hver Side var tilfreds, deals, at det efter Hans Majestæts Befaling forelagte Udkast, naar Sagen betragtes i sin Helhed, maatte ansees at være blevet forbedret ved de paa Rigsforsamlingen fremkomne Forslag; hvorfor Statsraadet eenstemmigen formente, at det nu var uundgaaeligt, at Hans Majestæt sanctionerede det foreliggende Udkast.

Hans Majestæt behagede derpaa at yttre, at da han engang havde

givet sit Ord, saa vilde han nu ogsaa holde det og underskrive Grundloven.

Der forelagdes derefter Hans Majestæt af *Justitsministeren* [Bardenfleth] et allerunderdanigst Udkast til den Tale, hvormed Rigsforsamlingen var at opløse. Efterat *Hans Majestæt* havde yttret den Formening, at det var rigtigere, at Rigsforsamlingen kun ajourneredes, og at denne Act da ei udførtes personligen af Allerhøistsamme, men af Hans Excellence Premierministeren, indvilligede Hans Majestæt dog paa Statsraadets eenstemmige Raad i at opløse Rigsforsamlingen og at gjøre dette i Allerhøieste Person.

Derefter oplæstes det af *Justitsministeren* [Bardenfleth] forfattede Udkast til Talen, hvilket Hans Majestæt vilde tage i nærmere Overveielse, idet *Allerhøistsamme* dog bemærkede, at da Han som anført i Grundloven fandt Bestemmelser, som Han frygtede for ei vilde være til Gavn for Landet, Han umuligen kunde eller vilde udtale Noget, der stred imod denne Hans Anskuelse; ligesom Han heller ikke vilde udtale den efter Hans Mening overflødige Edsformular, hvormed Talen sluttede, da Hans Navn paa den af Ham selv givne Grundlov var fuldkommen tilstrækkelig Garantie for Hans Villie til at holde den, og da desuden efter Grundlovens egne Bestemmelser Eden i hvert Fald ei kunne aflægges til Rigsforsamlingen, men kun til Rigsdagen.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Kammerherre Reedtz havde ønsket Instruxer i Anledning af den af Preussen foreslaaede nye Rigsforfatning, angaaende hvilken han nu agtede at sætte sig i Forbindelse med de venskabelige Magters Gesandter.

Hans Majestæt hævede Statsraadet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 5. juni 1849 kl. 11.

1849, Tirsdagen den 5te Juni Formiddag Kl. 11, var Statsraadet samlet under Hans Majestæts Allerhøieste Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Hans Majestæt gav Grundloven sin Allerhøieste Underskrift, hvilken kontrasigneredes af samtlige Ministre. Hvorefter Hans Majestæt med samtlige Ministre begav sig til Rigsforsamlingen for at opløse den.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 6. juni 1849.

1849, Onsdagen den 6te Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Et Brev fra Amtmand Lehmann fremlagdes, hvori han anholder om at blive udvexlet paa de af Insurgenterne stillede Betingelser. Statsraadet vedtog, at der underhaanden ved Conseilpræsidentens Secretair tilskreves Lehmanns Familie, at Statsraadet ei kunde indgaa de Betingelser, der vare stillede med Hensyn til Eftergivelse af de af flere Officerer stillede Reverser; hvorimod Statsraadet erklærede sig enigt i, at imod Amtmand Lehmanns Løsladelse de af de 4 Præster udstødte Reverser kunde eftergives.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at der var opstaaet Spørgsmaal mellem ham og Indenrigsministeren om, under hvilket af de tvende nævnte Ministerier Sager angaaende Behandlingen af Heste, der ere angrebne af smitsomme Sygdomme, Afholdelse af Hestesyn og Udredelse af de dermed forbundne Udgivter bør høre.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde motiveret sin Anskuelse, at disse Sager burde høre under Indenrigsministeren, og *Indenrigsministeren* [Bang] havde yttret sig i modsat Retning, foranledigede den sidstnævnte, efterat de betræffende Bestemmelser i Bekjendtgjørelse 24. November 1848 vare oplæste, at det sattes under Votering, hvilken Minister der i Medfør af denne Bestemmelse maatte ansees pligtig til at overtage de nævnte Sager.

Statsraadets Majoritet (*Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann], *Cultusministeren* [Madvig], *Indenrigsministeren* [Bang] og *Minister Clausen*) besluttede, at de maatte ansees for at høre under Justitsministeriet.

Derefter foredrog *Indenrigsministeren* [Bang], at der fra Kjøbenhavns Communes Side var andraget paa at forandre Barbeernæringen til en fri Næring og saaledes at ophæve Amterne. Da imidlertid Communen ei vilde give Erstatning til de nuværende Eiere af Amter, og det kunde synes billigt, at de erholdt nogen Erstatning, ligesom dette for Princippets Skyld var af Vigtighed at faae afgjort, saa vedtog Statsraadet, paa Indenrigsministerens Forslag, at det paalagdes Magistraten inden en bestemt Termin at afêske Amtsbarbererne en Erklæring, om de vilde gjøre Fordring paa Erstatning eller indstævnes til at paahøre sig kjendt uberettigede hertil.

Justitsministeren [Bardenfleth] satte et Udkast til en ny Formular for Embedseden i Circulation.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at Revisions-Contoirchef Cancellieraad Aagaard havde yttret den Formening, at han ei kunde være forpligtet til at overtage Revisionen af Frederiksværks Hoved-Regnskab, ligesom han ogsaa havde anført, at dette vilde blive ham et uoverkommeligt Arbejde. Efter at Indenrigsministeren nærmere havde udviklet Spørgsmaalet, udtalte Statsraadet den Formening, at der ei kunde tages Hensyn til det af Contoirchefen Anførte, men at han maatte være pligtig at overtage Regnskabets Revision.

Statsraads mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag den 11. juni 1849.

1849, Mandagen den 11te Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Cultusministeren [Madvig] foreslog, at de Sager, som angik Afhændelse af Beneficiargods henhørende under Cultusministeriet, og som tidligere til Rentekammeret, senere til Indenrigsministeriet, havde været afgivne til Forestillings Indgivelse, herefter aldeles selvstændigt maatte afgjøres i Cultusministeriet.

Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde erklæret Intet at have herimod at indvende, billigede Statsraadet Cultusministerens fremsatte Forslag.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] og *Indenrigsministeren* [Bang] given Anledning bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at han betræffende disse Sager i sin Tid vilde foranstalte et Reglement affattet, naar Forhandlingerne om den almindelige Anordning om Fæstegods var tilendebragt.

Derefter bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at den private Forslagsret til geistlige Embeder efter § 97 i Grundloven var bortfaldet. Der vare imidlertid 3 Kald under 3 forskjellige Kaldsberettigede ledige, hvilke alle 3 førend 5. Juni vare blevne vacante. Den ene af Lehnsbe-

sidderne havde endnu ei indsendt noget Forslag til Besættelsen; men de 2 andre havde indsendt et saadant allerede før 5. Juni. Han før sin Del antog, at Forslagsretten ved selve Vacancen allerede var erhvervet, og at de 3 Kaldsberettigede saaledes i de paagjældende Tilfælde endnu lovligen kunde udøve deres Forslagsret. Statsraadet erklærede sig enigt i, at de tvende Kaldsberettigede, som inden den 5. Juni havde indgivet deres Forslag, maatte ansees berettigede til endnu for denne Gang at udøve deres tidligere Ret.

Med Hensyn paa det tredie Tilfælde tilkjendtes Forslagsretten den Kaldsberettigede af Statsraadets Majoritet; (hvorimod *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Cultusministeren* [Madvig] og *Marineministeren* [Zahrtmann] dissenterede); hvorhos der dog gjordes opmærksom paa, at den Kaldsberettigede muligen, i den Troe ei mere at være i Besiddelse af Retten, intet Forslag vilde indsende.

Paa dertil given Anledning fra *Justitsministeren* [Bardenfleth] bestemte Statsraadet, at Generalprocureuren skulde høres, betræffende hvorledes der vilde være at forholde med Lehnsbesiddernes Amtmandsret og Birkeret.

Cultusministeren [Madvig] forelagde dernæst Statsraadet til Afgjørelse en Meddelelse fra den constituerede Biskop i Ribe, hvori denne beretter, at Provst Matzen i det Tørninglehnske havde begjæret Forholdsregler paa Grund af, at det insurrectionelle Statholderskab havde meddelt ham, at det Tørninglehnske i geistlige Sager herefter henhørte under Slesvig. Statsraadet besluttede, at det paalagdes den constituerede Biskop at instruere Provst Matzen derhen, at han erklærede Statholderskabet, at han ei kunde udføre de ham af dette givne Befalinger.

Derpaa meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] den senest fra Kammerherre Reedtz modtagne Depeche og satte den under 6. Juni modtagne, som havde udcirculeret, under Discussion, idet han sluttede med at meddele Statsraadet, at han tilsigtede, naar Underhandlingerne i Berlin aldeles skulde strande, at tilveiebringe en Congres saavel af de neutrale som af de fjendlige Magters Repræsentanter, under hvilken det da var en Selvfølge, at en Vaabenstilstand maatte indtræde, hvilken da var at grunde paa den Palmerstonske Basis.

Krigsministeren [Hansen] og *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* udtalte det Ønskelige i, at Sagens Afgjørelse bevirkedes gennem Congressen ved en Voldgivtskjendelse af de garante-

rende Magter, og selv Statsraadet var af den Mening, at London vilde være det ønskeligste Sted til Congressens Afholdelse.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede og forlangte tilført Protocollen, at han maatte gjøre Statsraadet opmærksom paa, at Sagens Afgjørelse, trods alle Underhandlinger, ei var rykket det Ringeste frem, og at Finantserne saameget mindre saae sig istand til længe at udrede Omkostningerne ved Krigen, som de tillige maatte være betænkte paa Udredelsen af de betydelige Summer, der umiddelbart efter Freden vilde blive nødvendige. Han maatte derhos paa det bestemteste raade til et afgjørende Skridt, idet Regjeringen, i Henhold til de af ham fremførte Omstændigheder, med Bestemthed som en Ret forlangte af de garanterende Magter, at de enten nu efterkom deres tractatmæssige Forpligtelser, eller inden en vis Tid foranstalte en Voldgivtskjendelse, eftersom Regjeringen ellers inden kort Tid saae sig nødt til paa enhver mulig Maade at ende Krigen. Statsraadet vedtog derpaa, at begge Kammerherre Reedtz's Depecher samlede atter skulde circulere, og derefter dets Medlemmer paa disse afgive deres skriftlige Vota.

Derefter blev det sat under Spørgsmaal, hvilke Instruxioner der strax vare at meddele Kammerherre Reedtz, i hvilken Henseende Statsraadet besluttede, at han ingenlunde burde gaae ind paa de sene- ste ham stillede Propositioner, men alene støtte sig til den Lord Palmerston meddelte Udvikling om, hvad den danske Regjering forstod under Slesvigs Selvstændighed, og henviste alle Forslag Vaabenstilstanden angaaende til London, da denne alene burde sluttes paa den Palmerstonske Basis; samt at der tillige meddeles det engelske Cabinet, at Meningen med Reedtz's Sendelse ingenlunde er at afbryde Underhandlingerne i London.

Under Discussionen herom henledte *Krigsministeren* [Hansen] Opmærksomheden paa det Ønskelige i at faae hele Slesvig under Vaabenstilstanden besat med neutrale Tropper.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at under Conseilpræsidentens Fraværelse havde Oliemøller Schytte indfundet sig med 3 Breve fra Amtmændene i Skanderborg og Veile og Byfogden i Horsens. Da det hastede med Svaret, og et Statsraad, paa Grund af Præsidentens og Indenrigsministerens Fraværelse, ei havde været til at bringe istand, havde han, Cultusministeren og Justitsministeren, efter Conference med Krigsministeren, besvaret Brevene.

Efterat han dernæst havde oplæst det i denne Sag Forefaldne samt Concepten til det afgivne Svar saaledes lydende:

»D'Herrers til Indenrigsministeren stiledede Skrivelse af 6. d. M., saavel som en lignende fra s. D. fra Borgmesteren i Horsens, betræffende Tilstanden i den af Fjenden occuperede Del af Jylland har Oliemøller Schytte, i Indenrigsministerens Fraværelse, overbragt os Undertegnede.

Omstændighederne gjøre det umuligt forinden næstkommende Mandag at behandle Sagen i Statsraadet, men da Svar paa D'Herrers Forestillinger ikke saalænge vil kunne udsættes, have vi herved ikke villet undlade at tilkjendegive Dem Regjeringens Anskuelse om de paagjældende Forhold, som denne tilforn er blevet udtalt.

Regjeringen kan, saameget den end kunde ønske det, af høiere Hensyn ikke directe beordre Slagteqvæg tilført den af Fjenden besatte Del af Jylland fra de ubesatte Egne. Samme Hensyn forhindrer Regjeringen fra indirecte at foranledige saadan Tilførsel for Statens Regning, ved at indestaae Afhænderne af Qvæget ved et formeligt Tilsagn for Betaling til Efteraaret. Alt, hvad vi kunne forsikre, er det, at ligesom Regjeringen allerede for Rigsforsamlingen har erkjendt det som en Forpligtelse for Staten at udrede den hos den preussiske Regjering tilgodehavende Erstatningssum for den Jylland ifjor overgaaede fjendlige Occupation, saafremt bemeldte Sum ikke fra tysk Side conventionsmæssig maatte vorde erlagt, saaledes vil Regjeringen ansee det for sin Pligt, ogsaa hvad Jyllands i Aar lidte Tab angaaer, naar Krigen er tilende, at bringe det under en kommende Rigsdags Overveielse, hvorvidt og hvorledes dette Tab maatte kunne overtages af hele Landet.

Vi maa saaledes overlade det til D'Herrer og de dem bistaaende Mænd at søge, paa hvilken anden Maade De bedst maatte kunne redde de besatte Egenes Malkekøer, saasom ved af Dem foranstaltede Kjøb af Slagteqvæg fra Egne, der ikke af den danske Hær ere besatte eller ved samme afskaarne fra den af Fjenden occuperede Del, eller ved Realisation af det i Behold havende Korn mod Slagteqvæg fra Slesvig og Holsten.

Vi bede D'Herrer selv at være forvissede om og at bidrage Deres til hos Andre at udbrede samme Fortrøstning, at Regjeringens Delta-gelse for Jylland ei er mindre varm, at dens Bestræbelser for at see dets Trængsler snart endte, ikke ere ringere, fordi den ei har søgt at

opretholde Modet hos Beboerne ved Proclamationer i Mangel af virksommere Hjælp.

Vi bemyndige D'Herrer til med al fornøden Discretion at benytte nærværende Skrivelse paa bedste Maade til at indvirke paa Befolkningen.

Kjøbenhavn den 9. Juni 1849.

Bardenfleth.

Sponneck.

Madvig.

Til

Amtmændene over Veile og Skanderborg Amter.◄

tiltraadte Statsraadet det af de 3 Ministre afgivne Svar.

Statsraadmødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 13. juni 1849.

1849, Onsdagen den 13de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium, Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte at have modtaget Ministrenes skriftlige Bemærkninger ved Kammerherre Reedtz's Depecher, hvorefter det vedtoges, at disse Løverdagen den 16de skulde foretages til endelig Discussion, og at til den Tid de væsentlige Punkter, der vare at sætte under Qvæstion, skulde formuleres og overleveres Ministrene i Afskrivter.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Conferentsraad Treschow ønskede at vende tilbage og havde tilbudt sig, om det maatte synes ønskeligt, at lægge Hjemveien over Berlin.

Det vedtoges, at Conferentsraaden erholdt Tilladelse til for nogen Tid at begive sig hjem, dog at hans Mandat ikke betragtedes som udløbet; hvorimod man ei fandt det ønskeligt, at han lagde Veien over Berlin.

Derefter forelagde *Indenrigsministeren* [Bang] et Udkast til en Jagtanordning for Island, som, efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] til denne havde meddelt nogle Oplysninger, vedtoges af Statsraadet.

Efterat det dernæst var sat under Spørgsmaal, hvorledes man herefter havde at forholde sig med Hensyn paa Titler og Ordenstegn, vedtog Statsraadet, at der Intet var til Hinder for, at de hidtil brugte Titler og Ordener med Sparsomhed kunde anvendes, indtil nye Bestemmelser maatte træffes.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag den 16. juni 1849.

1849, Løverdagen den 16de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanligt Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde et Brev fra Consul Hage, hvori denne udbeder sig de af de 3 Præster fra Sundeved underskrevne Reverser, da han stoler sikkert paa ved Hjælp af disse at kunne skaffe Lehmann Friheden. *Conseilpræsidenten* bemærkede, at han havde modtaget det omtalte Revers, men at dette foruden af de 3 Præster var underskrevet af 2 ubekjendte Personer, og henstillede til Statsraadets Bestemmelse, hvorledes der var at forholde med denne Sag.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde bemærket, at man ved at erklære Reverset for ugyldigt, løste de Paagjældende fra deres under-saatlige Pligt, hvortil man formeentligen var uberettiget, maatte han stemme for, at der intet Skridt videre i denne Retning foretoges for at skaffe Lehmann frie.

Marineministeren [Zahrtmann] stemte for at beholde Reverset, men at udstæde et Contrarevers, hvorved Vedkommende løstes fra dets specielle Forpligtelser.

Efterat dernæst Sagen var blevet discuteret og senere optaget til fortsat Discussion, vedtog Majoriteten, at det omtalte Revers underhaanden leveredes Amtmand Lehmann for ved dettes Udlevering at forsøge paa at opnaae sin Frihed, dog saaledes at han var ansvarlig for dets Tilbagelevering, saafremt hans Ønske ei naaedes.

Derefter foredrog *Conseilpræsidenten* [Moltke] de forskjellige Punkter, som nærmere vare at afgjøre ved Civillistens Ordning. Ved 3. Punkt vedtoges den Forandring, at det blot udtaltes i Almindelighed, at der i Christiansborg Slot var at skaffe Plads til Rigsdagen og Høie-

steret, uden at der specielt angaves de Steder, som vare at anvende til disse Localer.

Efterat ved det 5. Punkt var yttret, at de offentlige Haver, som staae i Forbindelse med Underviisningen i den høiere Gartnerkunst, kunde tænkes henlagte under *Cultusministeren* [Madvig], bemærkede denne, at han ingenlunde kunde indrømme, at enhver Underviisning hørte under hans Ministerium. Under Cultusministeren henhørte kun den almindelige aandelige Dannelse, hvorimod den specielle tekniske Dannelse henhørte under den Bestyrelse, som varetager de practiske Øiemed, som ved Dannelsen tilsigtes, dette var saaledes Tilfældet med Forst-, Navigations-, Bjergværks- og Have-Skoler.

Indenrigsministeren [Bang] erklærede sig ogsaa villig til at overtage de forhen Kongelige Haver, men befrygtede, at den Omstændighed, at de henlaae under hans Ministerium, som kun undtagelsesviis kunde tage Hensyn, som laae udenfor den strenge Oeconomie, vilde føre til, at Rigsdagen i sin Tid vilde være mindre villig til at bestemme saa rigelige Bidrag dertil, at ogsaa de kunstneriske Hensyn kunde tilbørligen hævdes.

Med Hensyn til det 7. Punkt vedtoges det, at de Personer, som havde Friboliger i de Kongelige Slotte og Bygninger, strax vare at udsige til næste October Flyttedag, med mindre de enten kunde opvise at have et bestemt Retskrav paa at vedblive Beboelsen af Leiligheden paa samme Vilkaar som hidtil, eller de maatte være villige til at underkaste dem de Betingelser, hvorunder Beboelsen i Fremtiden vil kunne indrømmes dem, og som inden Juli dette Aar nærmere vil blive dem meddelt.

Ved dette Punkts Litra e. g. og h. bestemtes tillige, at disse Bygninger vare at henlægge under Indenrigsm[inisteriet].

Ved 8. 9. og 10. Punkt bestemtes Regaliefondens Aflevering til Finantserne og Theatrets og Kunstacademiets Henlæggelse under Cultusministeriet.

Med Hensyn til enkelte Bygninger, der ei henhørte under Civilisten, bestemtes, at de Bygninger, der staae i Forbindelse med Christiansborg Slot, vare at overlevere til Indenrigsm[isteriet], om ogsaa de Samlinger, de indeholdt, henhørte under et andet Ministerium; men at ellers Bygningerne vare at overgive det Ministerium, hvorunder deres Øiemed hørte, saaledes Theatret, det naturhistoriske Museum og Charlottenborg til Cultusministeren.

Slutteligen vedtoges, at Hans Majestæts Resolution i denne Sag, der var af Interesse for Publikum, skulde publiceres.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] og satte under Discussion de Yttringer og Forslag, som forelaae i Anledning af Fortsættelsen af vore Underhandlinger, hvilke Forslag vedlagdes Protocollen.

Med Hensyn til § 1 vedtoges, efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde yttret sin Anskuelse, at det kun i Almindelighed skulde antydes, at en bestandig Hendragen af Underhandlingerne nødvendigviis tilsidst maatte udtømme Landets Ressourcer.

Ved § 2 var Intet at bemærke.

Ved § 3 gjorde *Finantsministeren* [Sponneck] opmærksom paa, at vi med Hensyn til Demarcationsliniens vestlige Endepunkt allerede actmæssigen vare bundne til at modtage Ockholm som det vestligste Punkt, men at der derimod fra vor Side aldrig havde været Tale om Tønder.

Krigsministeren [Hansen] maatte som hidtil vedblive den Formening, at saalænge en Fredsbasis, udtalende Slesvigs totale Adskillelse fra Holsten, ikke er anerkjendt af Tydskland, vil en Vaabenstilstand være stridende mod vore Interesser, med mindre Tydskland aldeles rømmede hele Slesvig, og dette Lands civile og militære Bestyrelse under Vaabenstilstanden indrømmedes en neutral Magt. Det var iøvrigt hans Anskuelse, at Danmark ikke kan ansees fremdeles at være forpligtet til at vedblive sit Tilbud at antage de af Lord Palmerston og Baron Brunnow stillede Vilkaar til en Vaabenstilstand, eftersom Tydskland ei har antaget Vilkaarene. Ved denne Vægning fra Tydsklands Side er Danmark løst fra sit Tilbud, hvis Antagelse vilde forhale Fredens Slutning og lede til, at denne endes med en Deling af Slesvig.

Finantsministeren [Sponneck] henledte derpaa Statsraadets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af, at der gjordes Skridt, for at Holsten og Lauenborg under Vaabenstilstanden bidrog til Statsgjældens Forrentning; hvorefter han oplæste sit Votum i Sagen saaledes lydende:

»Finantsministeren maae i Henhold til hans tidligere, saavel mundlig i Statsraadet den 11. Juni, som dernæst skriftlig fremsatte Votum, ansee det for sin Pligt at udtale: at den af Statsraadet vedtagne Opfordring til de garanterende Magter om det slesvigske Spørgsmaals Afgjørelse ved Congres, være sig med eller uden Voldgift, udtrykkelig bør udtale, at naar bemeldte Magter ikke inden føie Tid maatte see sig istand til at bevirke en saadan Congres, samtidig med

en Vaabenstilstand, som denne med Billighed kan af Danmark forlanges antaget, da vil Hans Majestæts Regjering ikke længere være istand til at udsætte at gjøre Brug af Danmarks i Tractaten grundede Ret til bestemt at paakalde de garanterende Magters væbnede Intervention. Hans Majestæts Regjering — maa jeg endvidere ønske tilføjet — kan vel ikke give den Tanke Rum, at en Appel til de garanterende Magter om at opfylde deres tractatmæssige Forpligtelser, naar Danmark saaledes kom i den Nødvendighed at maatte paakalde samme, skulde blive forgjæves; men selv for det aldeles særegne Tilfælde, at samtlige garanterende Stormagter skulde erklære ikke at kunne eller ikke at ville, eller dog for Tiden ikke at kunne eller ikke at ville yde Danmark den positive Bistand, hvorpaa dette maa paastaae at have tractatmæssigt Krav, saa vil dog endog blot en Erklæring herom være at foretrække for den nærværende Danmarks Ressourcer langsomt, men sikkert udtømmende Tilstand, idet Hans Majestæts Regjering da saa meget sikkert vil kunne vide, hvad den har at holde sig til i Henseende til de yderligere Skridt, som Pligten vil paabyde Samme at foretage ligeoverfor det danske Folk og ligeoverfor det øvrige Europa.«

Krigsministeren [Hansen] erklærede sig enig med Finantsministeren, men Statsraadets øvrige Medlemmer vare enige i, at man foreløbigen ei forlangte Garantien anderledes opfyldt end ved en Congres. Endvidere vedtoges, at Slutningen af §en fra »og til saafremt denne« udgaaer.

Ved §§ 4 og 5 vedtoges det, at da den foreslaede Congres i det Hele ei var andet end en collectiv Mediation, skulde England indbydes til paa samme Maade, som de andre Magter, at deltage i den; Lord Palmerstons Indvilligelse var ei at afvente, førend man gik til Indbydelsen til de andre Magter. I Noten til Palmerston maatte man blandt andet støtte sig til, at efterat Danmark har tiltraadt det Væsenlige af den af ham foreslaede Fredsbasis og aldeles det af ham gjorte Vaabenstilstands Forslag, er den anden Magt ikke gaaet ind herpaa, og at Danmark saaledes har maattet beklage, at Englands Mediation alene ei har ført til Maalet. I Overensstemmelse hermed blev saaledes §§ 4 og 5 at forandre.

Ad § 6 gjorde *Indenrigsministeren* [Bang] opmærksom paa, at Preussen sikkert, for at indvillige i Congressen, vilde forlange en Fredsbasis, og at vi da som saadan maatte give den af 13. Marts, da nye Modifikationer maatte føre til nye Udhalinger fra Preussens Side.

Da *Justitsministeren* [Bardenfleth] yttrede, at man ei kunde gaae ind paa en Fredsbasis, der ei indeholdt Danmarks og Slesvigs uopløselige Forbindelse, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at dette Kriterium ved Forbindelsen var forblevet uberørt i vort Forslag af 13. Marts; og efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde foreslaact, at det samme skulde ske ved denne Leilighed, hvorimod vore Underhandlere maatte instrueres til ved de endelige Underhandlinger at bringe det frem, vedtog Statsraadet, at § 6 forandredes saaledes:

»Congressens Øiemed betegnes at være Afsluttelsen af en Fredstractat. Forsaavidt der, som Betingelse for Congresunderhandling, skulde stilles den Fordring, at Fredsbasis først skal være given, da er Danmark villig til at lade Underhandlingerne gaae ud fra den i Protocol af 13. Marts Art. 1 indeholdte Basis (hvilken bliver ordret at citere), saa at Congresunderhan[dlin]gerne have for Slesvigs Vedkommende at fastsætte følgende 3 Punkter: 1) Slesvigs Adskillelse fra Holsten, 2) Formen af dets Selvstændighed, 3) Beskaffenheden af dets politiske Forbindelse med Danmark.

Fremdeles vil det være Congresunderhandlingernes Opgave at regulere Forholdene til Holsten og Lauenborg med Iagttagelse af Kongen af Danmarks Landsherlige Rettigheder.

Ad § 7 bestemtes, at Slutningen fra Ordene »i engere saavel som« bortfalder.

Ad § 8. London foreslaaes som Sted til Congressen.

Ad § 9. Ordene »hidtilværende Danske Monarchie« forandres til: »samlede Danske Monarchie«.

Ad § 10. §en forandres derhen, at en til disse Forhandlinger sigtende Artikel optages i Fredstractaten.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste derefter en Skrivelse fra Herredsfoged, Justitsraad With betræffende en af Fjenden foretaget Udskrivning af Heste, som af ham, efter det af ham sammenkaldte Amtsraads Bestemmelse, var foranstaltet paalignet; hvilken Skrivelse Statsraadet vedtog ei at burde besvares, idet Justitsraad Withs Fremgangsmaade iøvrigt ikke billiges.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter en Skrivelse fra Remontecommissionen, hvorved der forlangtes, at Hesteudførselen sydefter over Limfjorden skulde forbydes; hvilken lagdes ad acta.

Statsraadet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 18. juni 1849.

1849, Mandagen den 18. Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanligt Maade.

Protocollerne af 14., 16., 19., 21., 23., 30. Mai, 2., 3., 5., 6., 11., 13. og 16. Juni oplæstes; med Hensyn paa Protocollen af 3. Juni besluttedes en forandret Redaction, som senere blev at forelægge Statsraadet; den tidligere Redaction vedlagdes Protocollen.

Krigsministeren [Hansen] meddelte en Efterretning fra General Rye betræffende Opkjøb af Stude i den af Fjenden ubesatte Del af Jylland til Fjendens Forsyning. Statsraadet henholdt sig til den under 11. Juni tiltraadte Skrivelse til Amtmændene i Skanderborg og Veile Amter, som af 3 af d'Herrer Ministre var afsendt paa Statsraadets Vegne.

Samme Minister [Hansen] meddelte et Rygte om af Fjenden begaaede Excesser i Nørre Snede og oplæste en af Fjenden opslaaet Placat, som efter Ordene nærmest maatte antages at udtale, at man agtede at udøve Gjengjeldelse mod Indbyggerne paa de Steder, hvor de danske Tropper angreb de Fjendlige. Krigsministeren ønskede Afgjørelse, om denne Placat var at publicere i Aviserne.

Statsraadets Majoritet vedtog, at dette ei burde ske, men at den blev at tilstille Kammerherre Reedtz for derpaa at begrunde Reclamationer.

Samme Minister [Hansen] besværede sig over de hyppige Meddelelser om Armeens Styrke og Stillinger, som Bladene uagtet de mange modtagne Advarsler vedblev at publicere.

Statsraadet vedtog, at Krigsministeren i denne Henseende tilskrev Justitsministeren, og at denne foranledigede et Udkast forelagt til en provisorisk Lov, som under passende Straf forbød at optage Beretninger om Armeens og Flaadens Stilling og Styrke og de Commanderendes Bevægelser.

Det udsattes til nærmere Overveielse, hvorvidt der maatte være at meddele dem, som ønskede at publicere slige Beretninger, at de, naar de indsendte dem til Gjennemsyn i Krigs- eller Marineministeriet, der-til kunde erholde Tilladelse.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] det sidste Forslag til en Fredsbasis, som Hr. von Schleinitz havde meddelt Kammerherre Reedtz, med Hensyn paa hvilket

Ad Art. 1 vedtoges, at Artiklen vedtoges uforandret som en ordret Oversættelse af 1. Artikel af Protocollen af 13. Marts.

Ad Art. 2: Ved 1. Membrum vedtoges, at istedetfor Englands Mægling Mæglingen af den Congres, som i forrige Statsraad besluttedes bevirket, indsattes.

2. Membrum var aldeles at udelade, og som Grund til at paastaae dette vedtoges at anføre, deels at det fulgte af sig selv, at de materielle Forbindelser, der kunde bestaae med Art. 1, maatte kunde tilstædes, deels at der ingen Grund var til at nævne et enkelt Exempel paa en af de Gjenstande, der reserveredes den nærmere Forhandling. For at opnaae Udeladelsen af denne Passus bestemtes det at meddele Kammerherre Reedtz, at Danmark kan indrømme, at Hertugdømmerne beholde fælleds saadanne materielle Instituter, som have en privatretlig Charakter, men ei dem, som have en statsretlig eller politisk Charakter, hvorved et evigt tractatmæssigt Baand vilde knyttes mellem begge Hertugdømmer lige imod § 1. Som saadanne privatretlige Instituter kan nævnes Klostrene, Ridderskabet som privat Corporation, Daareanstalten som privat Institut. Som statsretlige, under Lovgivningen henhørende, der ikke kunne indrømmes, maatte nævnes Universitetet, Retterne, fælleds Told med Holsten altsaa med Tydskland og deslige. Andelen i den Slesvig-Holstenske Canals Indtægter og Bestyrelse kan, uagtet Danmarks Ret til Canalen i det Hele, betragtes som et Concessionspunkt. Det var derhos at lægge Kammerherre Reedtz paa Hjerte, at disse Concessioner afgave et Beviis paa, hvor yderligt magtpaaliggende det var Regjeringen at faae den omtalte Passus elimineret, da man da i den proponerede Basis saae et betydeligt Skridt fremad til en Afgjørelse. Slutteligen var Kammerherren at instruere til ei at indlade sig paa noget skriftligt Tilsagn om de nævnte Indrømmelser.

Statsraadsmødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 20. juni 1849.

1849, Onsdagen den 20de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en allerunderdanigst Ind-

stilling om den hidtilværende Chargé d'Affaires, Baron Plessens Udnævnelse til Minister ved det russiske Hof.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte en fra Justitsraad Ræder modtaget Skrivelse, ligesom han ogsaa meddelte, at General Rye havde foreslaaet, at Amtmændene og Herredsfogderne burde instrueres derhen, at de, naar en Del af deres Jurisdiction blev besat af Fjenden, trak dem tilbage til den ubesatte Del. Efterat det var bemærket, at den Fremgangsmaade, der tidligere var antaget for den rigtige, var den, at vedkommende Embedsmand forblev der, hvor han havde sin sædvanlige Bopæl, besluttede Statsraadet foreløbigen at lade Sagen beroe.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte derpaa et Brev fra Herredsfoged Krohne betræffende et af en slesvigsk Kjøbmand Lorentz Petersen forøvet Smuglerie.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han havde modtaget en Rapport fra Kammerherre Reedtz, hvorefter denne havde haft en Conference med Baron Schleinitz i Lord Westmorelands Overværelse betræffende en Vaabenstilstand. Der var ingen Protocol optaget, men Kammerherre Reedtz havde, alene til Efterretning for sin Regjering, noteret de væsenligste Punkter, der havde været Gjenstand for Conferencen, hvilke Punkter *Conseilpræsidenten* havde discuteret med den russiske og engelske Gesandt.

Efterat disse Kammerherre Reedtz's Bemærkninger foreløbigen vare discuterede, vedtog Statsraadet, at de først punktviis skulde gjenemgaaes, og at man dernæst skulde tage Bestemmelse om, hvorvidt man i det Hele burde indlade sig paa Sagen eller afvise den.

Med Hensyn til § 1 bestemte Statsraadet, at en terminus a quo og ad quem var at bestemme; dertil kunde den i det Palmerstonske Forslag valgte, nemlig 1. Januar 1850, antages, eller dog heller en længere, da der nu allerede siden hiint Forslag var forløbet saa lang Tid.

Med Hensyn til Punkt 2's Bestemmelser om Slesvigs Besættelse og Bestyrelse samt om Demarcationslinien, da fandt Statsraadet de deri indeholdte Forslag inadmissible.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han i Overensstemmelse med den russiske og engelske Gesandt havde ment at foreslaae en Besættelse af hele Slesvig med neutrale — svenske — Tropper under Vaabenstilstanden.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han henholdt sig i Al-

mindelighed til sine tidligere 30. April og 16. og 19. Mai samt 16. Juni udtalte Bemærkninger. Han maatte vedblive med sine Betæneligheder mod en Vaabenstilstand, naar den ikke var knyttet til en Fredsbasis. Den eneste Maade, hvorpaa en Vaabenstilstand kan vorde taalelig, er den, at hele Slesvigs Fastland besættes af neutrale Tropper (saaledes som den danske Regjering tidligere — 4. Marts — har foreslaaet). Hvad Landets civile Bestyrelse angik, da troede han ei, at der var mere at opnaae, end at den blev anbetroet en blandet Commission af en dansk og en preussisk og en neutral Commissær, ihvorvel han i og for sig ei fandt noget til Hinder for, at den Magt, der besatte Landet, ogsaa indsatte en interimistisk Bestyrelse.

Marineministeren [Zahrtmann] tiltraadte det Ønskelige i, at Slesvig kunde besættes med neutrale Tropper, hvilken Mening ogsaa Statsraadet tiltraadte, idet der tillige vedtoges, at vi i alt Fald maatte paa-staae Rettigheden til, saafremt en neutral Besættelse ei fandt Sted, at have saa mange danske Tropper i det nordlige Slesvig, som til Ordens Oprettelse var nødvendige; idet man tillige var enige i, at i dette Tilfælde den i Artikelen gjorte Indskrækning med Hensyn paa Antallet af de preussiske Tropper i det sydlige Slesvig var ligegyldig.

Ad 4. Punkt vedtoges efter *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag, at dette maatte bortfalde og i dets Sted sættes: »om Vaabenstilstandens Afsluttelse afgaaer Ordre til begge Generalerne, og Ordren om Blokadens Ophævelse saasart Stillingerne ere indtagne«.

5. Punkt maatte afvises. Paa 6. Punkt kunde gaaes ind.

Ad 7. Punkt bestemtes ved Majoritet: »at man efter fælleds Overenskomst valgte 2 Regjeringscommissærer, een dansk og een tysk, af hvilke den første bestyrede det nordlige, den sidste det sydlige Slesvig«.

9. Punkt forandredes saaledes, at det aldeles henstilledes til Preussen, hvormange Tropper det vilde have i det sydlige Slesvig.

Punkt 10 og 11 kunde man ei gaae ind paa.

Forsaavidt angik den tilføiede hemmelige Artikel betræffende Commissærernes Udnævnelse, da fandt Statsraadet Intet til Hinder for, at denne Artikel blev offentlig. Den deri betingede Ret for Preussen til at vedligeholde Orden i Nordslesvig, indtil et Gens d'armerie var oprettet, faldt efter det allerede Vedtagne bort. Forsaavidt den anden hemmelige Artikel angaaende Hertugen af Augustenborg betraf, da kunde Statsraadet Intet have at bemærke imod denne. Forøvrigt kunde

man selvfølgeligen ei gaae ind paa Noget, som ei afsluttedes i Tydscklands Navn og med tilstrækkelig Garantie for dets Opfyldelse.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede i Anledning af Reedtz's Meddelelse i sin Helhed, at Statsraadet havde seet sig nødt til at foretage saa mange Forandringer i den, at Preussen næppe i den forandrede Skikkelse vilde vedkjende sig den. Han maatte dertil antage, at det vilde have et mindre fredeligt Udseende, om man gik ind paa dette Forslag og saa dog gjorde Vanskeligheder ved hvert Punkt, end om man simpelt hen holdt sig til den Palmerstonske Basis. Han foreslog derfor at meddele Kammerherre Reedtz de Betænkeligheder, man ved de enkelte Punkter havde, og at man paa Grund af disse maatte instruere ham til at holde sig til den Palmerstonske Basis, i hvilken Danmark endog for end yderligere at vise sin fredelige Stemning vil finde sig i følgende Modificationer:

- 1) At hele Slesvig besættes af svenske Tropper, og at Bestyrelsen bliver som ovenanført.
- 2) At Demarkationsliniens vestlige Endepunkt bliver Ockholm.
- 3) At kun de til Ordens Vedligeholdelse nødvendige Tropper besatte det nordlige Slesvig, hvilket Statsraadet tiltraadte.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] dernæst havde begjært Statsraadets Mening om Ønskeligheden af, at en Vaabenhvile kunde indtræde, vedtog Statsraadet, at der gjordes Skridt i denne Retning, dog saaledes at Blokaden uafbrudt vedblev.

Endeligen vedtog Statsraadet paa Forslag af *Minister Clausen*, *Finantsministeren* [Sponneck] og *Cultusministeren* [Madvig], at Conferentsraad Treschow under de forhaanden værende Omstændigheder skulde anmodes om at lægge sin Tilbagereise over Berlin.

Statsraads mødet hævet.

A. W. Moltke.

/ *Lunding.*

Møde i statsrådet lørdag d. 23. juni 1849.

1849, Løverdagen den 23de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocolen førtes paa sædvanlig Maade. Protocolen af 3die Juni endeligen ratihaberet.

I Anledning af nogle af Hans Majestæt Allerhøist gjorde Bemærkninger til Statsraadets Forestilling om Fordelingen af de i Bekjend-

gjørelsen om Civillisten indeholdte offentlige Eiendomme, vedtog Statsraadet, at Conseilpræsidenten forelagde Hans Majestæt en Continuationsforestilling, hvori det meddeles, at det Punkt betræffende Gartneriets Henlæggelse under Cultusm[inisteriet] allerede var drøftet saavel i Committeeen som i Statsraadet, at Vedligeholdelsen af de af Enkedronning Marie beboede Slotte i sin Tid maatte afgjøres, naar Apanageloven kom for Rigsdagen, samt at endeligen den fornødne Forandring i Bekjendtgjørelsen vilde ske i Anledning af Hans Majestæts Ønske at sætte det oldnordiske Museum i en lignende nøiere Forbindelse med Hans Person, som den der med Kunstacademiet finder Sted.

Derefter forelagde *Justitsministeren* [Bardenfleth] en Skrivelse fra Krigsministeren, hvori han begjærer en provisorisk Straffelov imod Yttringer om militære Bevægelser, samt oplæste det af ham i denne Anledning forfattede Udkast til en saadan Lov.

Efterat det var discuteret, hvorvidt en saadan Lov var hensigtsmæssig, og *Indenrigsministeren* [Bang], *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Minister Clausen* havde udhævet deels den Omstændighed, at der slet ikke var lagt Baand paa den udenlandske Correspondance, og at saaledes Fjenden ad denne Vei kunde faae de samme Efterretninger, deels det Odiøse i en Bestemmelse, der vilde vorde udlagt som en Begyndelse til Censur, vedtog Statsraadets Majoritet, at Loven for det første ei burde udkomme. *Krigsministeren* [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] dissenterede.

Derefter sattes under Votering, hvorvidt der skulde gøres noget officielt Skridt fra Statsraadets Side for at advare Udgiverne af Blade og Journaler i den af Krigsministeren paapegede Retning.

Statsraadet vedtog, at intet saadant Skridt var at foretage.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte derpaa Statsraadet en Fremstilling af Blokaden for at sætte det istand til at bedømme dennes Værd og Virksomhed. Han maatte da bringe i Erindring, at Forholdene ikke mere stillede sig som i Begyndelsen, da Tydskland aldeles ingen Sømagt havde. Dengang var det nok, naar vi havde tilstrækkelig Magt til at blokere Havnene, men nu maae vi desforuden have en Magt til at møde den tydske Søstyrke med; at Blokadeskibe ikke hertil ere anvendelige ligger i Sagens Natur, da de jo ei engang kunne forlade deres Station for at forfølge et fjendtligt Krigsfartøi, uden at Blokaden derved ophører at være effectiv. Han maatte i denne Retning navnlig

gjøre opmærksom paa, at United States, som var kjøbt for tydsk Regning, var kommet til Liverpool, og at de Beskadigelser, det havde lidt, ikke vare af Væsenlighed. At Tydskerne vilde bruge det i Krigen imod os, derom troede han ei at kunne nære Tvivl, da hele Følgen heraf jo kun blev, at den Caution, der var stillet for, at det ei skulde bruges, forfaldt til Udbetaling. Vel havde Fjenden ofte og tydeligt udtalt, at det skulde bruges til at deblokere Elben og Weseren, men det forekom ham, at denne Udtalelse var sket paa en Maade, saa det næsten syntes, som om det var dem om at gjøre at bibringe os denne Anskuelse, og han holdt det vel for dristigt, men ei for umuligt, at de skikkede Skibet ind i Østersøen, deels for at imponere og deels for at oprulle Blokaden. Han havde yttret dette for Statsraadet, ei for at tilraade at ophæve Blokaden, men for at sætte Statsraadet i Kundskab om Forholdets sande Stilling og oplyse, at vor Stilling til Søs ei var uden Fare. Han havde heller ikke til Hensigt paa dette Recit at grunde et Forslag, men han troede, at det af ham udviklede maatte foreligge klart, naar man skulde gjøre sig ret rede for, paa hvilke Betingelser man ved Fredsslutningen vilde indgaae eller ikke.

Derefter bemærkede *samme Minister* [Zahrtmann], at han allerede fra første Begyndelse havde erklæret en virkelig effectiv Blokade af Elben og Weseren for fysisk umulig; og at denne af de fremmede Sømagter var anerkjendt som effectiv laae deri, at det maatte være enhver Sagkyndig indlysende, at den ei kunde effectueres paa anden Maade, end saaledes som sket er.

Paa *Justitsministerens* [Bardenfleths] Anmodning meddelte derpaa *Marineministeren* [Zahrtmann] en Oversigt over den fjendlige Styrke til Søs.

Justitsministeren [Bardenfleth] udviklede, hvor nødvendigt det var, at der jævnligens erholdtes Underretning om Finantsernes Stilling og Armeens Virksomhed og Forhold, for at man derpaa kunde basere de Skridt, som man troede at burde gjøre med Hensyn paa Underhandlingerne. Han henstillede til Finantsministeren, om en saadan Udsigt over Finantserne ei kunde meddeles eengang ugentligen, og opkastede det Spørgsmaal, om det ei var fordelagtigere, betydeligen at indskrænke vor Arme under nærværende Forhold, dersom ingen mere effectiv Krigsførelse kunde finde Sted, om vi ogsaa derved maatte ud-sætte os for at lide større Skade i Jylland.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte den Formening, at en fuld-

kommen Oplysning om vore militære Forhold var nødvendig for at kunne have en Mening om de Underhandlinger, der forelægges, navnlig med Hensyn paa Forslaget om en factisk Vaabenhvile, med hvis Indrømmelser man maa være meget forsigtig, da den kun vilde føre til, at Fjenden fuldførte saavel Udsugningen af Jylland som Beleiringsarbejderne for Fredericia. Han maatte ogsaa finde en saadan, uden paa meget kort Tid og med sikker Udsigt til en antagelig virkelig Vaabenstilstand, betænkelig af den Grund, at han troede, at det var af højeste Vigtighed, at der for Øieblikket skete noget for at afbryde den seneste passive Tilstand i Krigsførelsen. Her var ei Talen om at gjenerobre Jylland eller Slesvig, men alene at modbevise den Troe, at de sidste Begivenheder aldeles skulde have ødelagt os, idet navnlig selv Rusland lod til at have antaget, at vi efter Affairen ved Eckernförde savnede Skibe til at dække os. Dertil kommer, at Slesvig-Holstenerne hos sig selv og andre søge at vække den Forestilling, at de have vundet betydelige Seire, hvilket gjør det end vanskeligere for dem at bøje sig under Freden, ligesom det, naar denne afsluttes, medens Sagerne staae paa et saadant Punkt, selv efter denne vil forvolde et forstyrrende Forhold. Hertil maatte han føie Stemningen i Jylland og i Armeen. Han maatte derfor stille det Spørgsmaal, om der kunde gjøres Noget, og om der tænktes paa at gjøre Noget, idet han foreslog, at Krigsministeren herom forelagde Statsraadet sin Formening i Forbindelse med Bülow's Erklæring. Det var en Selvfølge, at Statsraadet ikke kunde gaae ind i Detaillen, men at Spørgsmaalet alene maatte være, om Krigen ei kunde faae en activere Retning, navnlig mod de slesvig-holstenske Tropper.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at der var en saa decideret Overmagt paa Fjendens Side, at en offensiv Krigsførelse vilde være umulig. Den fjendlige Styrke bestod af 71 Batailloner, 48 Eskadroner og 21 Feldbatterier, medens vi kun havde 31 Batailloner, 18 Eskadroner og 10 Feldbatterier. At angribe Fjenden i aaben Mark var umuligt, men Bülow, Meza og Rye havde carte blanche til at forsøge Angreb, hvor det maatte ansees for rimeligt at naae et Resultat; men uagtet samtlige 3 Generaler vare Mænd af megen Dristighed, havde de dog ei endnu holdt Conjuncturerne for at være saadanne, at de kunde forsøge et Angreb. Han for sin Del troede heller ei endnu, at det rette Tidspunkt var kommet; dette vilde være, naar Fjenden havde udbredt sin Styrke over hele Jylland, naar Sygdommene havde formindsket

hans Styrke, naar maaske en Del deraf var draget bort, naar den iblandt de fjendlige Tropper sandsynligviis herskende Misstemning havde taget Overhaand. Imidlertid indrømmede han, at Hensyn til Fredericia kunde nøde os til at afvige fra disse almindelige Grundsætninger, og af denne Aarsag var General Bülow forlængst forsynet med fornøden Fuldmagt. Stemningen i Armeen havde han ingen Grund til at antage for at være nedtrykt. Paa *Cultusministerens* [Madvigs] Forespørgsel meddelte *Krigsministeren* [Hansen] endvidere, at General Bülow havde fri Disposition over Tropperne paa Als. Forøvrigt bemærkede han, at han allerede ved Felttogets Begyndelse havde søgt at bringe et Angreb med en betydelig Troppemasse, først paa Eckernförde og senere paa Kiel, istand, men at begge Forslag havde mødt Betænkeligheder hos de Commanderende. Hvad Rømningen af Dybbøl Skandser angaaer, da havde han foranstaltet denne og fandt den rigtig, hvorimod han meget gjerne vilde indrømme, at der herom kunde være forskjellige Meninger. Der havde senere, navnlig siden 6. Juni, været Talen om andre Angreb, men ei i saa stor en Maalestok; han meddelte, at der paa Als var omtrent 15.000 Mand, paa Fyn og i Fredericia 12 à 13.000, og at Armeen i det Hele bestod af 35 à 36.000 Combattanter.

Marineministeren [Zahrtmann] følte sig lige saa ubehagelig berørt ved denne passive Krigstilstand som nogen anden, men maatte dog tilraade at lade den vedblive samtidig med Blokaden; denne gjorde dog altid Fjenden Afbræk, medens hans Overmagt stod ubrøgt.

Finantsministeren [Sponneck] maatte være enig med *Cultusministeren*, navnlig fordi vi ere saa langt hen i Tiden. Hvad Finantserne angik, da havde han jo ei i sin Tid faaet det fulde Beløb af 7.000.000 Rigsbankdaler, som han var bemyndiget til at søge som Statslaan, constant udbetalt, men han havde i den senere Tid hjulpet sig deels ved Omsætningen af Kreditbeviser i Obligationer, deels ved af Reservefondens 3 % engelske Obligationer at afhænde en Del her og i London. Landarmeen havde lige indtil den senere Tid maanedligen kostet mere, end der var beregnet, og han maatte saaledes antage, at han ei vilde have Fonds til effectivt at føre Krigen længere indtil October Maanedes Udgang. Han forbeholdt sig iøvrigt en nærmere Fremstilling af Finantsernes sandsynlige Indtægts- og Udgivtsstatus for det sidste Halvaar, som var under Opgjørelse paa samme Maade som en tidligere, som han til sin Beroligelse havde sammenstillet indtil Juni

Maanedes Udgang. Da Tropperne dog vare samlede, troede han det rigtigere at benytte dem, om man ogsaa led et Tab, da Folket ikke kunde ønske at underkaste sig det mulige Tab af Slesvig uden Sværds slag.

Krigsministeren [Hansen] henledte Opmærksomheden paa, at det ogsaa var af Vigtighed at holde Armeen sammen af den Grund, at Sagerne kunde stille sig saaledes, at Afgjørelsen overlodes alene til os og Slesvig-Holstenerne.

Indenrigsministeren [Bang] troede, at man paa eengang eftertragede dobbelt Hensyn, som ei kunde forenes; paa den ene Side vilde man for Stemningens Skyld gjøre et Angreb, paa den anden ønskede man at fremme Underhandlingerne. Angreb vi, og det lykkedes, vilde det vel for Øieblikket vende Stemningen, men Indtrykket vilde vistnok inden føie Tid tabes; lykkedes det ikke, vilde det endnu mere nedtrykke Stemningen. I alle Tilfælde vilde vi ved et saadant Angreb, der skete uden speciel Grund, indvirke skadeligt paa Underhandlingerne; han maatte derfor aldeles erklære sig mod andet Angreb end paa de slesvig-holstenske Tropper.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, hvad *Conseilpræsidenten* [Moltke] bekræftede, at der ikke i de, i den seneste Tid vexlede, diplomatiske Actstykker forekom mindste Spor af Forudsætningen om en allerede nu tilnærmelsesviis indtraadt Vaabenhvile, ifølge hvilken et fra vor Side paa hvilket som helst Sted Leilighed gaves, udført Krigsforetagende kunde lægges os til Last af den mæglende eller af de ven skabelig sindede Magter, og at vi i denne Henseende for Øieblikket vare aldeles ubundne.

Minister Clausen erindrede til Indenrigsministerens Yttring, at Talen ikke var om Angrebsoperationer, anlagte paa at vinde Stemningen, men paa at gjøre Fjenden virkelig Afbræk. Udsigten til at opnaae dette kunde ingenlunde synes at være udelukket, fordi vi havde med en overlegen Fjende at gjøre, thi saaledes som den fjendlige Magt var spredt, kunde det muligen lykkes paa enkelt Sted at have Overmagt, naar Øieblikket benyttedes. Og for Underhandlingerne var det vistnok af største Vigtighed, ved en eller anden Livsytring at overtyde om, at vi ikke befandt os i en Afmagts Tilstand, hvor vi maatte lade enhver Fordring falde.

Finantsministeren [Sponeck] gjentog, i Anledning af sin Udvikling af Finantsforholdene, den af ham yttrede Formening, at der sam tidigen med Anmodningen om en Congres hos Magterne skulde anhol-

des om en væbnet Opfyldelse af deres Garantier, da Tiden ei vilde strække til for først at faae et Svar paa det første Forslag og senere at stille det Andet.

Indenrigsministeren [Bang] og *Cultusministeren* [Madvig] tiltraadte hans Mening, hvorefter Statsraadet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 25. juni 1849.

1849, Mandagen den 25de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Marineministeren [Zahrtmann] udbad sig Statsraadets Mening, om der var noget til Hinder for, at han lod en Fehmeraner, som ei var indført i Sørullen, reise tilbage til Fehmern. Da Slesvig ei betragtedes som fjendtligt Land, og da slesvigske Skibe navnlig betragtedes som danske, naar de førte dansk Flag, vedtog Statsraadet, at der Intet var til Hinder for denne Reise.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Amtmand Lehmann havde sendt den af 3 Præster udstædte Revers tilbage, da han ei imod denne havde kunnet erholde sin Frihed.

Dernæst foredrog *Conseilpræsidenten* [Moltke] i Anledning af en Skrivelse fra Finantsministeren det Spørgsmaal, om den almindelige Eftergivelse af Landskatten skulde finde Sted paa Als og Ærø.

Finantsministeren [Sponneck] fandt ei, at en saadan Eftergivelse burde finde Sted, da Øerne, for hvis Skyld for en stor Del Krigen førtes, allerede vare fritagne for Krigsskat.

Efter nogen Discussion vedtoges det at udsætte Sagen, indtil der var tilveiebragt Oplysning om Beløbet saavel af Landskatten som af Krigsskatten, saafremt man maatte foretrække at paalægge Øerne denne.

Derefter foretoges, efter at have circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, Sagen angaaende Krigsretssagers Referat.

Statsraadet besluttede eenstemmigen, at de Krigsretssager, der ifølge Lovgivningen skulle forelægges Hans Majestæt Kongen til Allerhøieste Resolution, blive, efterat Generalauditeuren over samme har afgivet sin Betænkning, at foredrage for Hans Majestæt af Krigsmini-

steren, og den Allerhøieste Resolution, hvilken ikke vil kunne gaae ud paa nogen Skærpelse, at contrasignere af denne.

Det bemærkedes af *Justitsministeren* [Bardenfleth], at deslige Resolutioner tidligere vare udstædte i Doms Form, men at dette altsaa nu ei mere kunde finde Sted, hvilket Statsraadet tiltraadte.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte dernæst Generalprocureurens Erklæring over Lehnbesiddernes Amtmandsret. I Anledning af at Generalprocureuren ubetinget havde antaget, at denne var bortfaldet ved Grundlovens § 30, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at det var overseet, at Grevernes Privilegier § 6 og Friherrernes § 5 nok kunde opvække nogen Tvivl, hvilken han dog ei videre urgerede.

Statsraadet tiltraadte Generalprocureurens Anskuelse.

Justitsministeren [Bardenfleth] tilføjede, at det under de tidligere Forhandlinger om § 30 i Statsraadet altid var antaget, at Grevernes og Friherrernes Amtmandsret ved den hævedes, ligesom han ogsaa antog, at denne Mening deltes af Lehnbesiddernes Pluralitet.

Det vedtoges derpaa, at Indenrigsministeren ved et Circulaire skulde meddele Amtmændene, at de havde at overtage Amtmandsforretningerne paa Lehnene, og at dette Circulaire gjennem Justitsministeren meddeltes Lehnbesidderne.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde dernæst til Statsraadets Overveielse, hvorvidt Conferentsraad Treschows Udkast til Slesvigs Forfatning, som havde circuleret, var at foretage til Discussion, for af denne at meddele Kammerherre Reedtz Hovedpunkterne til Afbenyttelse.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte stemme for, at denne Sag endeligen afgjøres, da den altid var blevet udsat. Han maatte end ydermere gjøre opmærksom paa, at det var høie Tid, at der udarbejdedes en Forfatning for Holsten, da det jo i de forelagte Præliminærer var udtalt, at en saadan skulde octroyeres for Holsten.

Indenrigsministeren [Bang] maatte indrømme, at Regjeringen, saasnart Congressen var traadt sammen, vilde være nødt til at forelægge denne sit Forslag til den slesvigske Forfatning, men at han maatte holde det for urigtigt, forinden dette Tidspunkt at bringe denne Sag under Discussion, da det havde viist sig, at den vilde blive et Cabinets-spørgsmaal.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at Statsraadets Medlemmer kjendte hverandres Anskuelser i denne Sag saa nøie, at den endelige Forhandling hurtigen vilde kunne tilendebringes.

Det besluttedes at meddele Conferentsraad Treschow, at man paa-skjønnede hans Arbeide som et vigtigt Skridt fremad, og at man havde modtaget det som Grundlag for de nærmere Underhandlinger om Sagen.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at Reisbye Kald i det Tørninglehnske, som formedelst Omstændighederne havde staaet ledigt i længere Tid, under 16. Mai var blevet givet en Kandidat Mørch. I Anledning af den insurrectionelle Regjerings Verfügung af 10. Mai og den Meddelelse, som under 23. s. M. i den Anledning var gjort Provst Matzen, foreslog han, at Kandidaten afgik til Ribe for at ordineres, og at han meldte sig hos Matzen for at indsættes, men at Indsættelsen udsattes, saafremt der hos denne maatte finde Hindringer Sted, hvilket Statsraadet vedtog.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog, at Rigsforsamlingens Formand Etatsraad Schouw af Conseilpræsidenten indstilledes til at be-naades med Commandeurkorset af Dannebrog, hvilket af Statsraadet vedtoges.

Derefter meddelte *samme Minister* [Sponneck] fra een af Rigsforsamlingens Medlemmer at have modtaget 2de Anker:

- 1) Over de strenge Forholdsregler, som Commandeur Fischer tog mod Communicationen paa Limfjorden, og
- 2) Over at Bønderne i Jylland aldeles ingen Meddelelse erholdt fra Kongen.

Med Hensyn paa den 1ste Anke bemærkede *Krigsministeren* [Hansen], at Commandeur Fischers Erklæring var indhentet, og at denne havde været aldeles tilfredsstillende.

Med Hensyn paa det 2det Punkt vedtoges at tage i nærmere Overveielse, hvorvidt en Kgl. Proclamation var at udstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der mellem Generalerne Bülow og Prittwitz havde fundet en af den sidstnævnte indledet Correspondance Sted betræffende en Vaabenhvile. Da det under Discussionen fremtraadte, at General Prittwitz var, forinden han kunde erholde Svar fra General Bülow, rykket frem og havde besat Aarhus, saa vedtog Statsraadet, at man ikke kunde inklade sig herpaa, men at denne Prittwitz's Fremgangsmaade var at meddele de venskabelige Magters Gesandter.

Statsraadsmødet blev hævet.

Møde i statsrådet onsdag d. 27. juni 1849.

1849, Onsdagen den 27de Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade. Cultusministeren var fraværende paa en Embedsreise.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste Hans Majestæts Resolution angaaende nogle nærmere Bestemmelser ved den Allerhøieste Kundgjørelse om Civillisten samt Udkast til en Bekjendtgjørelse i denne Anledning.

Det besluttedes, at denne var at publicere saaledes, at den underskrevs af Premierministeren alene.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Ansøgning fra flere udnævnte Rangspersoner om at fritages for Rangskat, hvilken lagdes ad acta.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte en Skrivelse fra Hambro betræffende de guineiske Besiddelsers Salg, hvoraf han agtede at tilstille *Conseilpræsidenten* en Gjenpart.

Derefter motiverede og meddelte *samme Minister* [Sponneck] de væsentligste Bestemmelser i et Udkast til en Anordning om Handel og Skibsfart paa St. Croix, hvilket af Statsraadet billigedes.

Derefter oplæste *samme Minister* [Sponneck] Udkast til et aabent Brev fra Hans Majestæt Kongen til de vestindiske Colonier. En i samme indeholdt Passus, hvorved Grundloven, med Undtagelse af Bestemmelserne om Repræsentationen, forudsættes som gjældende i Colonierne, gav Anledning til en Discussion. Under denne yttrede

Marineministeren [Zahrtmann], at han antog det for alle Steder at være Regelen, at Colonierne ei umiddelbart bleve delagtige i Moderlandets Constitution, og at han efter sit Kjendskab til Colonierne paa det Bestemteste maatte fraraade det.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa, at det nyligen udgivne Arbejdsreglement maatte komme i Strid med de i Grundloven givne personlige Rettigheder. Han maatte stemme for, at hiin Passus udgik, og Sagen vilde da stille sig saaledes, at Spørgsmaalet om Grundlovens Gyldighed vilde afgjøres af Domstolene i Vestindien.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at Repræsentationen netop var Hovedsagen, da det, der ved Grundloven havde den største Betydning, var, at Kongen ophørte at være Souverain. Der maatte derfor først og fremmest sørges for at faae Repræsentations-Forhol-

dene for Vestindien ordnede, forinden man tænkte paa at gjøre samme delagtig i Grundlovens andre Bestemmelser. Han bemærkede tillige, at der ikke i Rigsforsamlingen havde været Repræsentanter for Vestindiens Vedkommende, og at der i denne Omstændighed syntes tydeligen at ligge, at Grundloven ei vedkom denne Colonie, ligesom Vestindien heller ikke havde været indbefattet under nogensomhelst af de Bestemmelser, man havde udkastet for at bestemme Begrebet om Danmarks Rige. Statsraadets Pluralitet vedtog denne Anskuelse og bestemte, at den omtalte Passus skulde udgaae; men at der fra Vestindien indhentedes nærmere Erklæringer om de Modificationer, hvorunder det antoges, at visse af Grundlovens Bestemmelser ved organiske Love kunde gjøres anvendelige for Vestindien. Hvorefter Bestemmelserne i denne Retning bleve at forelægge Rigsdagen.

Finantsministeren [Sponneck] forlangte Protocolen tilført, at efter hans Anskuelse Grundloven eo ipso var gjældende i Vestindien, saavel som i Danmark, og at Colonierne saaledes havde en bestemt Ret til denne.

Med Hensyn til Indemnisations-Spørgsmaalet, som i det aabne Brevs sidste Passus omtales, bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at Spørgsmaalet saavel af ham, som af Statsraadet, var opfattet saaledes, at en Indemnisation for Emancipationen var umulig, men at det, man derimod til Øernes Beroligelse og Eiendommens Sikkerhed kunde foretage, allerede strax i Begyndelsen var sket; han maatte derfor stemme for, uagtet Indemnisations-Spørgsmaalet for Øieblikket var det, der mest bevægede Colonierne, at man dog ei burde gaae nærmere ind paa dette; hvorefter Statsraadets Majoritet vedtog, at Udkastets sidste Passus udelodes, og den vedkommende Sætning sluttede med »derom see Vi os fortiden ei istand til at give Tilsagn«.

Derefter forelagde *Indenrigsministeren* [Bang] en Indberetning fra Amtmand Grev Schulin og en Indstilling fra samme, at Regjeringen vilde billige, at der i Ringkjøbing Amt af Kæmner-Kasserne og Amtsrepartitionsfondet udrededes Understøttelse til dem af Amtets Beboere, som ved Fjendens Plyndringer vare satte ud af Næringsvei. Efterat Sagen var discuteret, vedtog Statsraadet, at det meddeltes Amtmand Schulin, at Regjeringen billigede, at Amtets Communer kom de Nødlidende til Hjælp i Overensstemmelse med Lovgivningens almindelige Principper; og at Spørgsmaalet om Erstatning for dette Tilfælde vilde blive forelagt Rigsdagen, naar dette Spørgsmaal i sin Helhed foredroges denne.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter en Rapport fra Generalpostdirecteuren angaaende det danske Postetablissemets fornærmelige Behandling i Hamborg og henstillede, hvorvidt Repressalier vare at tage. Statsraadet vedtog, at Sagen meddeltes de venskabelige Magters Gesandter med den Bemærkning, at saafremt der ei kunde raades Bod paa den paaankede Ulempe, maatte vi see os beføiede til at tilbagekalde de Indrømmelser med Hensyn til Postgangen, som vi fra vor Side som Vederlag havde tilstædet.

Statsraadmødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 30. juni 1849.

1849, Løverdagen den 30te Juni, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte at have faaet Efterretninger fra Kammerherre Reedtz, men at disse endnu ei vare modne til at forelægges.

Finantsministeren [Sponneck] henvendte Opmærksomheden paa Nødvendigheden af snarest muligen at komme til et Resultat og refererede sig i denne Anledning til sine tidligere Ytringer.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at en Arbitrage efter al Sandsynlighed vilde være til vor Skade, da de større Magter kun ønskede Fred og derfor snarere vilde antage at opnaae denne, om Udfaldet ikke svarede til vor Forventning, end om det blev af den Beskaffenhed, at Preussen kunde finde Vanskeligheder ved at gaae ind derpaa.

Finantsministeren [Sponneck] var derimod af den Formening, at det maatte være fordelagtigt for den mindre Stat, at den større underkastede sig Voldgivten, ligesom det ogsaa for Regjeringen i alt Fald tilveiebragte et Resultat, da der, naar Voldgivitkjendelsen var afsagt, forelaae en absolut Nødvendighed til at finde sig i den.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at det var nødvendigt snarest muligt at erholde en Protocol over Forhandlingerne, da Regjeringen forinden ei kunne foretage noget bestemt Skridt.

Med Hensyn paa Voldgivitsspørgsmaalet bemærkede han, at efter

Grundloven Regjeringen ikke uden Rigsdagens Samtykke kunde afstaae nogen Del af Landet eller indgaae nogen Pengeforpligtelse. Det var saaledes en Selvfølge, at Regjeringen heller ikke kunde underkaste sig Voldgift uden at høre Folket, da dette Skridt kunde føre saavel til Afstaaelser som til Pengepræstationer.

Cultusministeren [Madvig] forbeholdt sig, naar de eventuelle Congresforhandlinger skulde føre derhen, at der kun ved en Deling af Slesvig kunde opnaaes Fred, da at stille et Forslag i denne Retning.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde derefter til Statsraadets Afgjørelse, hvorvidt Diæterne for Landbocommissionens Medlemmer vare at bestemme til 4 Rbd. som for Medlemmer af Rigsforsamlingen, eller til 3 Rbd. som for Rigsdagsmændene. Statsraadet bestemte Diæterne til 3 Rbd.

Samme Minister [Bang] meddelte derpaa at have faaet en Skrivelse fra den constituerede Amtmand Stockfleth i Vejle om de derværende Forhold; i Anledning af hvilken Statsraadet vedtog at give et med de tidligere Beslutninger overensstemmende Svar.

Betræffende et Andragende fra *Justitsministeren* [Bardenfleth] om til Forelæggelse for næste Rigsdag at udarbejde et Udkast til en Lov om Ministeransvarlighed og Statsraadets Organisation vedtog Statsraadet at overdrage Justitsministeren at samle de nødvendige Materialier hertil, hvilke dernæst vare at bearbejde af en Committee af Statsraadets Medlemmer.

Betræffende et Forslag af *samme Minister* [Bardenfleth] om at foranstalte udarbejdet et Udkast til en Bestemmelse om Lehns- og Stamhuses- samt Fideicommissgodsers Overgang til frie Eiendom vedtog Statsraadet indtil videre at lade dette Spørgsmaal i Beroe.

Statsraadsmødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 4. juli 1849.

1849, den 4. Juli, var Statsraadet forsamlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var Finantsministeren.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte ingen nye Efterretninger at have faaet fra Kammerherre Reedtz.

Ifølge Forslag fra *Minister Clausen* vedtoges det at sende en Ordre til Conferentsraad Treschow om at tiltræde Underhandlingerne i Berlin til Hamborg, at meddele ham Fuldmagt hertil og at give Reedtz Underretning derom.

Derefter foredrog *Indenrigsministeren* [Bang] en fra Hans Majestæt modtaget Bestemmelse de forhen Kongelige Bygninger betræffende, hvilken Bestemmelse efter hans Anskuelse, saavel i sit Indhold modsagde det, som tidligere om Civillisten var afgjort, som ogsaa i sin Form stred imod Grundlovens Bestemmelse, at en Kongelig Befaling for at have Gyldighed skal være kontrasigneret af en Minister. Det vedtoges at lade Sagen beroe, indtil Finantsministeren var hørt.

Paa *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag bestemtes, at det af Geheimearchivar Wegener, med Hensyn paa de Augustenborgske Papirer, udarbejdede Skrivt ufortøvet var at trykke efter at være gjenemseet af Ministrene Madvig og Clausen, samt at det samtidigen oversattes paa tysk og fransk.

Protocollerne 18., 20., 23., 27. og 30. Juni oplæstes og ratihaberedes. Statsraadsmødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 7. juli 1849.

1849, Løverdagen den 7. Juli, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Conferentsraad Treschow havde begivet sig til Berlin.

Paa given Anledning af *Indenrigsministeren* [Bang] billigede Statsraadet, at der for Kjøbenhavns Vedkommende skete Skridt til at forfatte Valglisterne, og at det udtaltes, at Ministeriet ei saae sig istand til formedelst Krigsforholdene at gjøre det over hele Landet.

Samme Minister [Bang] meddelte, at han efter Finantsministerens derom afgivne Ytringer havde bestemt sig til Intet at foretage videre i Anledning af det i forrige Møde omtalte Rescript.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] de nyeste Efterretninger fra Berlin og deriblandt, at Udstrygelsen af den 2den Passus i Artikel 2 mødte megen Modstand. Han oplæste 4 forskjellige Forslag til

denne Passus i Omredaction, hvilke vare udkastede efter Conference med den engelske og russiske Minister, og af hvilke den 4de mest vandt Statsraadets Bifald.

Derefter foredrog *Justitsministeren* [Bardenfleth] Sagen om Embedseden, hvilken havde circuleret. Det forelagte Udkast tiltraadtes saavel for civile Embedsmænds som i Hovedsagen for Officerers Vedkommende; hvorimod det vedtoges, at der til den egenlige Fahneed skulde gjøres et Udkast af Generalauditeuren. Da det derefter sattes under Afstemning, hvorvidt den nye Ed var at aflægge af alle Embedsmænd, bestemte Statsraadets Majoritet, at kun de Embedsmænd, som herefter erholdt Bestalling, skulde aflægge den forandrede Embedsed, hvorimod den ikke var at affordre dem, som havde erholdt Bestalling.

Minister Clausen og *Finantsministeren* [Sponneck] dissenterede og stemte for, at alle Embedsmænd skulde aflægge den forandrede Embedsed.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte derefter fra Krigsministeren atter at have erholdt Anmodning om at foranstalte den tidligere debaterede Sag om en provisorisk Presselov sat under nye Discussion.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde motiveret sin Anskuelse om, at nu Tidspunktet til en saadan Anordnings Emanation var tilstæde, vedtoges det foreliggende Udkast, og bestemtes det, at Forordningen tilligemed Motiverne til den skulde publiceres i Departements-Tidenden.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte en Skrivelse fra Stiftamtmand Bretton dennes Forhold betræffende under en eventuel Besættelse af Viborg, hvorefter det bestemtes, at denne Sag maatte overlades Stiftamtmandens Conduite.

Statsraadsmødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 9. juli 1849.

Aar 1849, den 9. Juli, Mandag, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes af Auditeur Liebe.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] derom gjorte Forslag erklæ-

rede Statsraadet sig med ham enigt i, at Enken efter Generalmajor Rye indstilledes til at nyde 1000 Rbd. i aarlig Pension, hvilket Beløb er det dobbelte af det Maximum, som der ellers tillægges en Generalmajors Enke, samt til Hjælp til sin Søns Opdragelse at oppebære 500 Rbd. aarligt, indtil han har fyldt sit 21. (eet og tyvende) Aar. Endvidere samtykkede Statsraadet ligeledes paa Finantsministerens Forslag i, at Staten overtager det Beløb af cirka 2000 Rbd., der resterer paa den Afdødes Indskud i Enkekassen, samt at Finantsministeren andrager paa allernaadigst Bemyndigelse til, hvis den Afdødes Boes Passiva overstiger dets Activa, da at lade Statscassen overtage det manglende Beløb.

Krigsministeren [Hansen] benyttede Leiligheden til at anbefale ogsaa de øvrige Enker efter de i Slaget ved Fredericia faldne Officerer til Finantsm[inisterens] Forsorg.

Cultusministeren [Madvig] forelagde paany Statsraadet Sagen om Vartpenge til den formedelst Sindsvaghed entledigede Sognepræst Magister Adler, idet han refererede Indholdet af de Erklæringer, som vare indhentede i Overensstemmelse med Statsraadets ved Sagens forrige Foretagelse tagne Beslutning.

Da Statsraadet, efter Alt hvad der forelaae, maatte finde, at der er tilstrækkelig Grund til at ansee Magister Adler for sindsforvirret, samtykkede Statsraadet i, at der, indtil den nye Pensionslov udkommer, gives ham i Pension de ham hidtil tillagte Vartpenge.

Statsraadsmødet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 11. juli 1849.

1849, Onsdagen den 11. Juli, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Conferentsraad Treschows Ankomst, hvorefter det bestemtes at tilkalde Conferentsraaden næste Fredag i Statsraadet.

Indenrigsministeren [Bang] oplæste sin Skrivelse til Magistraten angaaende Valglisternes Forfattelse, hvilken billigedes.

Betræffende en af Amdsraadet i Bevægelse sat Sag om Enkedronning Caroline Amalies Forpligtelse til at svare Fattigafgibt af Sorgenfri Slot vedtoges at lade undersøge, om ei Kongelige Personer ved en udtrykkelig Bestemmelse vare fritagne for Afgivten.

Statsraadsmødet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 13. juli 1849 kl. 12.

1849, Fredagen den 13. Juli Kl. 12, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Protocolen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] berettede, at Kammerherre Reedtz havde anseet det for nødvendigt at underskrive 3 Actstykker i Berlin, nemlig Præliminærerne til Freden. Vaabenstilstandsbetingelserne og de hemmelige Artikler, der til den sidstes Udførelse vare vedtagne. Der kunde om disse tre Actstykker ifølge de foreliggende Omstændigheder kun reises det Spørgsmaal, hvorvidt de vilde være at forelægge Kongen til pure at ratificeres eller til at forkastes. Det eneste, der kunde ske, var at tilføie en additional Artikel, saafremt der i disse Actstykker skulde findes en Lacune, der forlangte en Udfyldelse. Med Hensyn paa Forholdene, hvorunder disse Actstykker vare ratificerede, beraabte Kammerherre Reedtz sig paa det i sine Skrivelser af 8. og 10. denne Maaned Anførte.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] de 3 Actstykker, under hvilken Oplæsning Conferentsraad Treschow, der var tilkaldt, indfandt sig. Det blev under Oplæsningen paaanket af *Krigsministeren* [Hansen], at Blokaden først burde ophæves, naar Conventionen var opfyldt, hvorimod Vaabenstilstanden udtrykte sig saa æquivoc, at den kunde fortolkes saaledes, at Ordren til Blokadens Ophør skulde afgaae til samme Tid, som Befalingen til at marschere tilbage afgik til de fjendlige Tropper. Ligeledes bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at en lignende Tvetydighed fandt Sted ved Bestemmelsen af Vaabenstilstandens Varighed, da den stipulerede Opsigelse af 6 Uger kunde beregnes paa 2 forskellige Maader, saaledes at det forblev uvist, om denne kunne ske saavel før som efter de nævnte 6 Maaneders Udløb.

Conferentsraad Treschow bemærkede først i Almindelighed, at det ei kunde bebreides Kammerherre Reedtz, at der forefandtes enkelte tvetydige Udtryk i Conventionen. Det var Reedtz ligesaa indlysende som enhver anden, at tydelige Udtryk vare ønskelige, og naar han desuagtet admitterede de mindre tydelige, var det alene, fordi han ei kunde opnaae at faae tydeligere indførte, men kun saadanne, der til-lade hvert Partie indtil den endelige Underhandling at udlægge dem paa sin Maade. Hvad specialiter det Forlangende angik, at Blokaden først skulde hæves, naar Tropperne vare afmarscherede og Conventionen opfyldt, da vilde den preussiske Regjering ingenlunde indrømme saadant, da den i en saadan Betingelse maatte see en krænkende Fornærmelse, eftersom det ved Tractater mellem civiliserede Nationer var Sædvane at stole paa det givne Ord. Naar man herimod som Indvending fremhævede de Forhold, der indtraadte efter Malmøer Tractaten, besvaredes dette fra preussisk Side med den Indvending, at der dengang underhandlede ikke alene med Preussen, men ogsaa med Centralmagten, men nu alene med den første Magt, samt at Ministeriet nu ei var det samme som dengang. Han maatte herved henlede Opmærksomheden paa, at det nærværende preussiske Ministerium i det Ringeste vilde holde sig til den 7. August, da Rigsdagen kom sammen, og at til den Tid alle Vaabenstilstandsbetingelserne kunde være effectuerede. Conferentsraaden maatte tilføie, at Reedtz havde været af den fuldkomne Overbeviisning, at Underhandlingerne aldeles vilde været blevet afbrudte, hvis han ei greb Leiligheden, medens der var Tid, og bestemte sig til at underskrive; derfor havde han paataget sig dette Ansvar. For sit eget Vedkommende nærede Conferentsraaden ogsaa den fuldkomne Overbeviisning, at Preussen med Begjærlighed vilde gribe enhver Grund til at træde tilbage fra de foreliggende Betingelser, i hvilke den preussiske Regjering efter hans Formening antog at have avanceret sig for meget. Dertil kommer Keiseren af Ruslands i den af Baron Meyendorff udarbejdede Memoire udtalte Mening.

Indenrigsministeren [Bang] forespurgte, om det ogsaa var sikkert, at dette Document indeholdt Keiserens virkelige Anskuelse.

Conferentsraad Treschow bekræftede dette, idet han tilføiede selv at have seet det Brev, hvormed Nesselrode havde fremsendt Memoiren, hvilket mere tydede paa en bitter end paa en gunstig Stemning hos det russiske Cabinet.

Derefter oplæste *Justitsministeren* [Bardenfleth] Memoiren.

Finantsministeren [Sponneck] stillede tvende Spørgsmaal til Conferentsraad Treschow:

1) Om det var afgjort, at Nesselrode billigede de nu foreliggende Betingelser.

2) Om, efterat den Meyendorffske Memoire blev bekjendt, Underhandlingerne om Vaabenstilstanden have stillet sig anderledes og navnlig om værre eller bedre for Os.

Conferentsraad Treschow svarede, at Nesselrodes Yttringer grundede sig paa den Beretning, Meyendorff i Warschau havde meddelt om Reedt's ébauche betræffende det i Conferentsen med Schleinitz og Lord Westmoreland forefaldne. Det forekom ham som indlysende, at de foreliggende Propositioner i Forhold til de ældre vare i høi Grad forandrede og forbedrede; han vilde kun henpege til Præliminæernes 2. Artikel, hvis Passus 2 havde vakt saa meget Anstød.

Minister Clausen, Krigsministeren [Hansen] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] ønskede nærmere Oplysning om den Forbedring, der antoges at være indtraadt med Hensyn til denne Passus.

Conferentsraad Treschow fandt det i høi Grad fordelagtigt, at denne Passus var flyttet fra Artikel 2, hvor der handlede om Forholdet mellem Slesvig og Danmark, til Artikel 3, hvor der tales om Holstens eventuelle Forhold til den samlede danske Stat, ligesom ogsaa selve Ordenes Oversættelse var en Forandring til vor Fordel. Den vilde saaledes ei kunne føre til Disputer mellem Danmark og Slesvig, men kun til Transactioner om Holstens Forhold til det samlede Rige. Det var endog af Baron Budberg yttret, at den preussiske Regjering umuligen vilde finde sig i hiin Omflytning; men da dette dog skete, kunde saavel han selv som Reedt ei andet end nære den Overbeviisning, at Schleinitz med Forsæt havde overseet denne Forandring for ei at lægge Hindringer iveien for en endelig Afslutning.

Cultusministeren [Madvig] maatte bringe i Erindring, at Kammerherre Reedt, efterat have fremsendt den seneste Beretning om, hvad der var forefaldet i den Conferents, han i Lord Westmorelands Nærværelse havde havt med Baron Schleinitz, var blevet instrueret om at foranledige en Protocol i sædvanlig Form affattet, for at Regjeringen kunde overveie og tage Beslutning om de forelagte Betingelser; men ikke alene var ingen saadan blevet fremsendt, men der forelaae end ikke nogensomhelst anden Beretning fra Kammerherre Reedt imellem den nævnte ébauche og de nu fremsendte endeligen underskrevne

Actstykker. Han ansaae det for ikke alene ønskeligt, men nødvendigt, at den af Conferentsraad Treschow omtalte Note fra Nesselrode, hvorved den omtalte Memoire var blevet fremsendt, maatte vorde fremlagt.

Hvad dernæst Vaabenstilstandens Indhold angik, da kunde han ei andet end paa det Bestemtteste udtale sig imod den deri indeholdte Bestemmelse om den interimistiske Besættelse af Slesvig, der var aldeles afvigende fra det, som Statsraadet tidligere havde fundet at kunne indrømme som yderste Eftergivelse. Idet den sydlige Del besattes af tyske Tropper, den nordlige af svenske, antydedes en Deling af Slesvig og det er saadan, hvor al Betegnelse af den danske Regjerings Ret aldeles udelukkedes, da det saaledes kun kom til at bestaae af en tydsk Del og en neutral. Dertil kom, at det, saavel efter hvad der var bekjendt om det svenske Cabinets Stemning som efter Lord Palmerstons egne Yttringer, maatte ansees som høist sandsynligt, at Sverrig ei vilde indgaae herpaa.

Minister Clausen maatte tiltræde Cultusministerens Mening og fandt denne Bestemmelse saa meget mere stødende, som det forekom ham at ligge aldeles i Conseqventsen, at Besættelsen af Slesvig, naar den skulde deles af forskjellige Tropper, i alt Fald burde deles af tydske og danske, da det var stipuleret, at Landets civile interimistiske Bestyrelse skulde bestaae af en dansk og en tydsk.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at den paaankede Bestemmelse, uagtet den var langt mindre fordelagtig end det Yderste af, hvad Statsraadet tidligere havde været enig i at ville indrømme, dog i alt Fald i een Henseende kunde siges at have en god Side, idet der under et eventuelt Spørgsmaal om en Deling ei fra en saadan Besættelse af tydske og neutrale Tropper kunde drages nogen Conseqvents med Hensyn til Nationalitetsgrænsen. Han maatte iøvrigt med Hensyn til, hvad der var yttret om Sandsynligheden af, at den svenske Regjering vægrede sig ved at afgive Tropper til Besætningen, foreslaae, at man i en additional Artikel gjorde den preussiske Regjering opmærksom paa, saavel at denne practiske Vanskelighed vilde indtræde, som og at Sverrig strengt taget efter Preussens egen Yttring ei kunde siges at være neutral. Man vilde saaledes muligen kunne opnaae, at det nordlige Slesvig blev besat af et gens d'armerie-Corps, dannet af danske Tropper.

Minister Clausen tiltraadte denne Bemærkning, og *Indenrigsministeren* [Bang] tilraadde i alt Fald at foreslaae, at et saadant gens

d'armerie sammensattes af de i den danske Hær tjenende slesvigske Tropper, der da maatte stilles til den civile Regjeringscommissions Disposition.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bemærket, at de svenske Tropper, da deres Lønning og Forpleining faldt den danske Regjering til Last, paa en Maade kunde betragtes som danske Tropper, opfordrede han Conferentsraad Treschow til at yttre sig om den af Finantsministeren foreslaaede additionelle Artikel betræffende Nord-slesvigs Besættelse.

Conferentsraad Treschow yttrede, at han overhovedet fandt det ubetimeligt nu at fremkomme med den, da den deels, saafremt Insurgentene modsatte sig Conventionen, ifølge de hemmelige Artiklers Indhold vilde være overflødig, deels efter hans Formening ei ret vel kunde fremsættes, førend Svar fra Sverrig var indløbet; men han maatte fremfor Alt fraraade den, da det var hans bestemte Overbeviisning, at den vilde være en velkommen Leilighed for Preussen til at afbryde Underhandlingerne.

Finantsministeren [Sponeck] yttrede, at det i alt Fald, saafremt Sverrig vægrede sig, vilde ligge i den civile Regjerings Competence at oprette et gens d'armerie. Han maatte imidlertid dog foreslaae, at der med Hensyn til Fredspræliminæernes 2den Artikel tilføiedes en additionel Artikel, som gik ud paa, at Mæglingen saaledes som vedtaget overdrages en Congres istedetfor det engelske Cabinet alene.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bemærket, at Kammerherre Reedtz ei var underrettet om den af Statsraadet tagne Beslutning Congressen betræffende, og at denne Forandring altsaa var det preussiske Cabinet ubekjendt, yttrede han, at han ei nærede nogen Tvivl om, at denne Sag vilde reussere, da saavel Lord Palmerston som de neutrale Magters Gesandter fuldkommen havde billiget den.

Efterat dernæst *Conferentsraad Treschow* var anmodet om at udtale de Grunde, hvorfor han antog, at Preussen vilde søge Leilighed til at nægte sin Ratification paa den afsluttede Convention, bemærkede han, at Preussen klart indsaae, at det vilde sætte Danmark i en yderst ugunstig Stilling til alle de neutrale Magter, naar det kunde give det Skin af, at Underhandlingerne vare afbrudte formedelst Vanskeligheder fra dansk Side, saameget mere som en saadan Beskyldning skjøndt ugrundet tidligere var gjort os; at dernæst Affairen ved Fredericia, saa heldig en Omstændighed den i og for sig var, og saa god en Indfly-

delse den end vilde have paa Fredsunderhandlingerne, dog havde forvoldt en saadan exalteret og mistænkelig Stemning mod Preussen, at dette rimeligviis vilde søge Leilighed til at modvirke denne; hvorhos han endeligen bemærkede, at Vaabenstilstands-Spørgsmaalet var af underordnet Vigtighed i Forhold til de egenlige Fredsunderhandling, og at disse ufeilbarligen vilde vende sig til vor Fordel, naar vi pure gik ind paa det Foreslaaede.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det efter hans Formening var en Feil, at der i Vaabenstilstanden aldeles ingen Tale var om Holsten og Lauenborg.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at Kammerherre Reedtz var gaaet meget udenfor sin Instrux, idet han

- 1) Har indrømmet, at Ratificationerne skulde udvexles inden 8 Dage, hvoraf de 4 gaae tabte til Reisen frem og tilbage;
- 2) Ei har været autoriseret til at indrømme, at det nordlige Slesvig, Tønder end ikke iberegnet, skal besættes af neutrale og det sydlige af tyske Tropper.
- 3) Han har ikke været bemyndiget til at indrømme, at Blokaden hæves, inden at det har viist sig, om Fjenden vil erkjende og opfylde Conventionen, hvortil kommer, at adskillige Bestemmelser i samme tyde paa, at Preussen forudsætter, at dette ei vil ske.
- 4) Han har ei heller været autoriseret til at indrømme, at slesvigske og holstenske Skibe føre andet Flag end det danske, og at Holsterne føre tysk Flag paa en Tid, da end ikke preussiske Skibe føre dette Flag.
- 5) Den danske Regjering kan ikke være bekjendt at tilstaae den Augustenborgske Familie 80.000 Rbd. aarligen, som er meget mere end deres Indtægter af Godserne; og er det endda ikke stipuleret, at Indtægterne af disse, navnlig af dem paa Fastlandet, skulle midlertidig indflyde i Statskassen.
- 6) Har Kammerherre Reedtz den Overbeviisning, at han ei kan slutte Fred eller Vaabenstilstand paa de Vilkaar, som ere ham foreskrevne hjemmefra, da er det hans Pligt at indberette saadant, men han er aldeles uberettiget til sub spe rati at afslutte Noget tværtimod sine Instructioner og derved kaste alt odium, ifald Underhandlingerne gaae tilbage, over paa sin Regjering, istedetfor at han burde tage al Skyld alene over paa sig.
- 7) Den værste Følge af Kammerherre Reedtz's Vægning at underskrive

de af Preussen gjorde Forslag og først dertil udbede sig Authorisation hjemmefra vilde have været, at Freden var blevet forhalet en 8 à 10 Dage, og de af Preussen opstillede Betingelser ere ei af den Beskaffenhed, at man burde ile med at holde fast paa dem, for at de ikke skulde gaae tabte.

- 8) Kammerherre Reedtz har endeligen Ordre til at faae den endelige Fred afgjort ved en Congres af alle de store Magter; i dets Sted har han ladet Sagen forblive i Hænderne paa England, som er næsten fjendtlig stemt imod os. Skal saaledes kun Danmark, England og Preussen føre Underhandlingerne, da have vi 2 Stemmer mod os alene.

Krigsministeren kunde saaledes ikke skjønne rettere, end at Reedtz i høi Grad har overskredet sin Fuldmagt, og da de af ham indgangne Forpligtelser ere dels ufordelagtige, dels ydmygende og dels uklare. bør man ikke antage dem i deres nuværende Form, men omredigere dem og deri forlange adskillige Forandringer, saasom:

- 1) At hele Slesvig besættes af Neutrale.
- 2) At Blokaden ikke hæves, førend alle Tropper have indtaget de i Vaabenstilstanden fastsatte Stillinger.
- 3) At de slesvigske og holstenske Skibe skulle føre det danske Flag.
- 4) At den Augustenborgske Familie ei nyder anden Godtgjørelse end de Godsers Revenuer og andre Indtægter, som ere lagte under Beslag.
- 5) Vaabenstilstanden burde løbe til 1ste April.
- 6) Den endelige Fred afgjøres ved en Congres af alle de store og alle de garanterende Magter.
- 7) Endeligen er det nødvendigt, at der i Præliminærerne udtales noget om Holstens og Lauenborgs Bestyrelse under Vaabenstilstanden.

Hertil maatte han slutteligen føie den Bemærkning, at han ikke kunde skjønne, at der var Grund til at antage, at Preussen anser den under 10de dennes undertegnede Convention som en Concession, hvilken det halvveis fortryder, og som det skulde ønske at tilbagetage, saafremt der fra Danmarks Side gaves Anledning dertil, derved at man vægrede sig ved at ratificere Conventionen helt og holdent og forlangte eet eller flere Puncter deri forandrede. I værste Tilfælde, at nemlig Preussen annullerede Conventionen og fornyede Krigen, og denne udfaldt saa uheldigt for Danmark, at dette forladt af Alle nødtes til efter 2 à 3 Maaneders Forløb at underkaste sig Seierherrens Vilkaar, vilde den Fred, som Danmark i saa Fald vilde vorde tvungen til

at antage, (sandsynligvis Slesvigs og Holstens Forening) ikke være slettere end den nu foreliggende, ifølge hvilken Slesvig vedbliver i nogle uklart antydede Retninger at være forenet med Holsten, medens dets fremtidige Forhold til Danmark ikke er mindre dunkelt, og man kan forudsige, at dette Forhold ikke vil vorde varigt.

Med Hensyn til sin egen Stilling til Spørgsmaalet bemærkede Krigsministeren, at da han indtraadte i Statsraadet den 20de November forrige Aar, kjendte han ikke de diplomatiske Forhandlinger, ei heller Udenrigsministerens Note af 23de October. Han indtraadte ikke med noget bestemt Program, kun med det Forsæt ved Freden at søge opnaaet de bedst mulige eller mindst slette Betingelser, sammenlignende sin Stilling omtrent med dens, der befinder sig ombord paa et Skib med Fare for at lide Skibbrud. En Tid lang nærrede han det Haab, at det vilde være muligt at opnaae, at Slesvig blev temmelig nøie forbundet med Kongeriget, men totalt adskilt fra Holsten. Efterhaanden som dette Haab viser sig at være en Umulighed, bliver det ham mere og mere indlysende, at den Stilling, som Slesvig vil komme til at indtage i Forhold til Danmark og i Forhold til Holsten, er lige utilfredsstillende for alle tre Parter og indeholder Spiren til nye Uroligheder. Altsaa saa langt fra at gjøre denne Knudens Løsning til Gjenstand for sine Ønsker og Bestræbelser vilde han langt hellere samtykke i at see Holsten og Slesvig forenede, naturligviis under Forudsætning af, at disse Dele af Monarchiet overtage en tilsvarende Del af Statsgjælden og af Statens fremtidige Byrder.

Han kan derfor ikke ansee den Tingenes Tilstand, der vil være den mulige Følge af Krigens Fornyelse, som et større Onde end den, der udspringer af Antagelsen af den foreliggende Convention.

Minister Clausen kunde i den foreliggende Convention ei see noget Andet opnaaet end Holstens Adskillelse fra Slesvig. Slesvigs Forhold til Danmark var ei i fjerneste Maade bestemt og tegnede til at blive af den Beskaffenhed, at han maatte foretrække en Deling; for nu ei at afskjære Muligheden for eventualiter at underhandle paa denne Basis stemte han for i denne Henseende udtrykkeligen at gjøre et Forbehold, hvis nærmere Formulering han reserverede sig i Statsraadet imorgen.

Indenrigsministeren [Bang] tiltraadte Minister Clausens Yttring om det Ubestemte i Slesvigs fremtidige Forhold, men foruden at han var overbeviist om, at man ikke ved at ratificere Conventionen efter Folkerettens Grundsætninger udelukkede Muligheden af at under-

handle paa en nye Basis, saafremt den nærværende ei førte til noget Resultat, maatte han gjentage, hvad han tidligere havde yttret, at en Discussion herom nu for Øieblikket maatte føre til Cabinetkets Opløsning og derfor burde undgaaes, hvorimod han maatte ansee den for nødvendig, naar Præliminæerne vare sluttede.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte Minister Clausens Yttringer.

Finantsministeren [Spouneck] erklærede sig enig med Cultusministeren og Minister Clausen i at foretrække en Deling, fremfor at Slesvig constitueres som en Stat for sig, men han maatte være enig med Indenrigsministeren i, at en Underhandling paa Delingsbasis maatte uagtet Fredspræliminæernes Artikel 1 være res integra, som efter Folkeretten altid stod os aaben. Han antog det for urigtigt at fremkomme med nogen Reservation nu, da vi derved udsatte os for det samme som ved at forkaste hele Conventionen, hvilket han fandt uforsvarligt.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at man burde henvende sin Opmærksomhed ei alene paa vor egen Stilling, men ogsaa paa Preussens og Insurgenternes. Preussen kunde, efter hvad der var forefaldet, umuligen gjøre større Concessioner, end sket er. Insurgenterne vilde drives til Fortvivlelse og efter al Sandsynlighed modsætte sig Conventionens Opfyldelse, hvilket for os var den allerheldeste Chance, da vi da fik alene med dem at gjøre.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at Præliminæernes Artikel 1 var aldeles saaledes, som den af Statsraadet var vedtaget, og at altsaa de ubestemte Udtryk om Slesvigs Forhold, som denne indeholdt, i alt Fald ei kunde lægges Kammerherre Reedtz til Last.

Finantsministeren [Spouneck] bemærkede, at Forbehold om en Delingsbasis kom nu baade for tidligt og for sildigt; enten kunde denne Basis ei præcluderes ved Præliminæernes Artikel 1, og saa var det nødvendigt at opsætte Spørgsmaalet derom for at holde Ministeriet sammen, eller det kunde præcluderes, og da var det allerede sket, da man havde authoriseret Reedtz til at gaae ind paa Artikel 1.

Conseilpræsidenten [Moltke] antog, at et Forbehold i denne Retning vilde medføre samme Følger som en Forkastelse af hele Tractaten.

Cultusministeren [Madvig] kunde ei andet end antage, at man afskar sig Muligheden af at underhandle paa Delingsbasis, dersom man ei blev enig om at reservere sig den nu. Da dette Spørgsmaals Afgjørelse maatte være de Ministre af høieste Vigtighed, som, saafremt de

saae den nævnte Basis aldeles afskaaret, maatte beslutte sig til at udtræde af Ministeriet, maatte han anmode Conferentsraad Treschow om at udtale sig om dette Spørgsmaal.

Conferentsraad Treschow ansaae det for hævet over al Tvivl, at ingen Præclusion i denne Henseende kunde finde Sted. Den 1ste Artikel bestemmer, at Slesvigs politiske Forhold til Danmark skal lades urørt. Dersom nu de Forslag, der gjøres ved de endelige Underhandlinger, findes incompatible med denne Bestemmelse, da ere vi berettigede til aldeles at afbryde Forhandlingerne, men ere vi bethigede til det Mere, saa maae vi jo ogsaa have Ret til det Mindre, nemlig til at substituere en anden Basis. Han vilde finde det urigtigt at slutte en Fred, der indrømmede saadan Selvstændighed for Slesvig, at dette blev en Stat for sig selv, men han maatte finde det aldeles umotiveret at ville opgive en Artikel, der berettiger til at fremsætte Forlangender om endog de allerstærkeste Baand mellem Danmark og Slesvig. Han maatte dertil bemærke, at det var vitterligt, at det forrige Ministerium var replaceret af dette, netop fordi hiint vilde underhandle paa Delingsbasis, og at det maatte sætte det nærværende Ministerium i et ufordelagtigt Lys i Europa, naar nu dette opløste sig, netop fordi man ei vilde underhandle paa denne Basis. Han maatte bemærke, at de Indrømmelser, vi kunde vente, ikke vare afhængige af Magternes Anskuelse af vor Retfærdighed eller Uretfærdighed, men alene af de politiske Forhold; disse vare for Øieblikket i en Forvirring, som for ham gjorde det ønskeligt, at Congressen ei i dette Øieblik traadte sammen, førend Forholdene havde klareret sig mere.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at Preussens eneste Hensyn gik ud paa, hvad det uden Fare kunde byde Tydskland. Han og *Minister Clausen* bragte i Erindring, at Martsministeriet ei, saaledes som af Conferentsraad Treschow anført, var afgaaet, fordi det havde opstillet Delingsbasis, men fordi det havde opstillet den samtidige med Alternativet af Slesvigs Selvstændighed under aldeles forskjellige Forhold, da der ei var Frygt for at see denne Basis afskaaret.

Conferentsraad Treschow kunde ei indrømme nogen Forskjel, da dengang Underhandlingerne skulde begynde ligesom nu.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at det forrige Ministeriums Feil netop var den, at det var kommet for tidligt frem med denne Idee, og at dette derfor saameget mere burde undgaaes af det nærværende.

Conseilpræsidenten [Moltke] holdt det ligeledes for afgjort, at den

berørte Basis ei præcluderedes ved pure at gaae ind paa Conventionen, hvilket han tilraadede.

Finantsministeren [Sponeck] foreslog at underrette det preussiske Hof gjennem Reedtz om, at man havde gjort Skridt hos de venkabelige Magter for at tilveibringe en Congres og foreslaet London som Stedet for samme. Vilde Preussen ei gaae ind derpaa, da maatte man holde sig til Tractatens Bestemmelser.

Conferentsraad Treschow yttrede, at det efter hans Formening aldeles var afhængigt af Conjuncturerne, om man skulde foretrække London eller et andet Sted til Congressens Afholdelse. Han maatte endnu bemærke med Hensyn til Kammerherre Reedtz's Forhold, at han var overbeviist om, at han havde gjort Alt, hvad der stod i hans Magt, og at han havde paataget sig dette overordenlige Ansvar i den Overbeviisning, at Conventionen var til stor Fordel for Landet, hvilken Overbeviisning ogsaa han nærede. Han henstillede til Statsraadet, om der var Udsigt til, naar disse Vilkaar forkastedes, at vi da om 3 Maaneder kunde tilveibringe bedre; kunde der ei præsteres mere end hidtil, var det efter hans Formening umuligt. Af de Magter, som kaldte sig vore Venner, kunde vi aldeles Intet vente. At Keiseren af Rusland er blevet lunken imod os, viser hele hans Fremfærd og Nesselrodes Note, ligesom det ogsaa fremlyste af Baron Brunnows Opførsel i London, hvorpaa han anførte Exempler af denne Diplomats Conduite i Selskab i Almindelighed og mod ham i Særdeleshed. Forkastede vi nu Conventionen, vilde Rusland blive os i høieste Maade fjendsk stemt. England er i høi Grad plaget af Blokaden, det seer kun paa sin egen Interesse, og saavel Lord Palmerston som Nationen vil blive os fjendsk stemte, naar denne endnu vedvarede i længere Tid. Frankrig fægter for sin Tilværelse, og Sverrigs Forhold behøver ei nærmere at udvikles. Fjenden kan nu, da Oprøret er endt i Baden, ei alene undvære de Tropper, der staae i Marken mod os, men endog sende flere. Kongen af Preussen coqvetterer med det tyske Partie, en Conciliation mellem ham og Gagern er ei umulig, og paa det nuværende preussiske Ministeriums Bestaaen længere end til den 7de August er ikke at regne med Sikkerhed. Paa en Yttring af Conferentsraaden, at det var en gammel Politik, og længe havde været Preussens Hensigt at opløse Danmark, havde Palmerston svaret, at det var meget muligt.

Finantsministeren [Sponeck] erklærede, at det var umuligt at tilveibringe de nødvendige finantsielle Midler længere end til Aaret

ud, og bragte i Erindring, at der i England til den tyske Marine vare tre store Dampskibe under Bygning, som bleve færdige til Sommer. Statsraadets Møde blev hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 14. juli 1849 kl. 10.

1849, Løverdagen den 14de Juli, Kl. 10 Formiddag var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Justitsministeren [Bardenfleth] oplæste Fredspræliminærerne, Vaabenstilstandsconventionen og de hemmelige Artikler paa dansk, tydsk og fransk. Under denne Oplæsning yttrede

Cultusministeren [Madvig], at han befrygtede, at den i Malmøer-Tractaten stipulerede Godtgjørelse for Contributioner efter Krigens Fornyelse nu af Preussen vilde ansees som bortfalden.

Justitsministeren [Bardenfleth] androg paa at foreslaae Preussen at udbetale den Del af Fordringen, som var indrømmet at være liquid, imod at Resten eftergaves aldeles, da ogsaa han frygtede for, at Preussen vilde gjøre Vanskeligheder paa Grund af, at vi havde opsagt Vaabenstilstanden.

Finantsministeren [Spouneck] maatte modsætte sig en saadan Bestemmelse, men antog, at den omtalte Contribution efter Folkerettens Grundsætninger ei kunde ansees for at være bortfalden.

Conseilpræsidenten [Moltke] erklærede, at Forpligtelsens vedvarende Gyldighed senere fra preussisk Side var anerkjendt.

Finantsministeren [Spouneck] henvendte Opmærksomheden paa, at Valget af den engelske Commissær var af stor Vigtighed. Saafremt baade England og Preussen valgte en slesvig-holstensksindet, vilde vore Udsigter være meget sørgelige, da i saa Fald den danske Commissær vilde være aldeles uden Betydning. Han betvivlede aldeles ikke, at Preussen for at dæmpe den Forbittrelse, der vilde opstaae i Tydskland imod Conventionen, vilde anvende al sin Indflydelse paa at bevæge England til at vælge en Commissær af slesvig-holstenske Anskuelser. Han matte derfor tilraade, at man snarest muligen gjennem den engelske Gesandt og Grev F. Reventlow henvendte sig om at faae

Consul M'Gregor udnævnt i denne Egenskab. Hvilket Forslag Statsraadet tiltraadte. Med navnlig Hensyn til de hemmelige Artikler udhævede *samme Minister* [Sponneck] det Mangelfulde i, at den slesvig-holstenske Hærs Opløsning ei i disse bestemtes, ligesom

Cultusministeren [Madvig] det practisk Vanskelige i for os at constatere, at mere end 3000 Mand Rigstroppe deltog i Krigen. Med Hensyn paa den betydelige Godtgjørelse til den Augustenborgske Familie bemærkede

Krigsministeren [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig], at der ikke var nogen politisk Nødvendighed for at gjøre Offre for at forhindre, at Hertugen og Prindsen opholdt sig indenfor Landets Grændser, hvorimod den stipulerede Indtægt kunde bortfalde, da deres Nærværelse maatte ansees for ligegyldig.

Finantsministeren [Sponneck] maatte dog finde, at man skyldte Hertugens forrige Undergivne paa Als at forskaane dem for den Forargelse, som hans Nærværelse maatte opvække.

Marineministeren [Zahrtmann] gjentog sin Bemærkning om Savnet af en Bestemmelse for Holstens og Lauenborgs Forhold under Vaabenstilstanden.

Conseilpræsidenten [Moltke] yttrede, at da en saadan aldeles Tausched kunde synes at tyde paa, at man aldeles opgav disse Provindser, og denne Forestilling maatte være krænkende for de loyale Under-saatter i disse Hertugdømmer, saa havde han opsat en separat Artikel, hvori Forslag i denne Retning indeholdtes, hvilken Artikel han oplæste.

Indenrigsministeren [Bang] gjorde opmærksom paa, at det forekom ham, at Preussen tilsigtede at retablere de tidligere forbundsmæssige Forhold og paa en Maade i de hemmelige Artikler gik ud fra, at den nærværende Tilstand var en Oprørstilstand; hvorfor han ei tvivlede om, at det vilde foranledige en forbundsmæssig Regjering indsat i Holsten og Lauenborg, ligesom han antog, at det vilde erklære Statholderskabet og Landsforsamlingen for oprørske, saafremt de paa holstensk Grund forsøgte at træde Conventionen imod. Han maatte derfor ansee det for rigtigere, at Intet i denne Henseende formuleredes, men at man hørte det preussiske Cabinet over, hvorledes det vilde forholde sig, og ifald Svaret stemte med den af ham udtalte Forventning, at der da, saasnart en Forbundsmyndighed var etableret, sendtes en Gesandt fra Kongen som Hertug af Holsten for at reclamere hans Rettigheder som Forbundsmedlem.

Finantsministeren [Sponneck] mente, at man kunde betinge Artiklen, idet man kun foreslog de i den nævnte Foranstaltninger, »naar til den Tid ingen Forbundsmagt var tilstæde«. Ligeledes foreslog han, at det med Hensyn til Lauenborg foresloges, at den hidtil værende Bestyrelse vedblev, men at den regjerede i Kongens Navn som Hertug af Lauenborg. Med Hensyn til Nordslesvigs Besættelse af svenske Tropper foreslog den samme Minister, at man, saafremt Sverrig nægtede at besætte Landet, foreslog at stille 500 à 1000 Mand danske Tropper som et gens d'armerie til Regjeringscommissionens Disposition. Han antog, ei mere end 50 vare nødvendige, da den besatte Dels Indbyggere jo alle i høi Grad vare velsindede.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at jo lavere vi satte Antallet, jo mere lagde vi vor Overbeviisning for Dagen, om at ingen Uroligheder i den Del af Slesvig vilde udbryde.

Da det atter blev berørt, at det i Fredspræliminærerne var et væsentligt Savn, at Congressens Mægling ei omtaltes, foreslog *Marineministeren* [Zahrtmann] at forsøge paa at bevæge Palmerston til, naar Andragendet om hans Mægling forebragtes, at han da remplacerede sig ved Congressen; dette fandt Statsraadets Bifald, ligesom det ogsaa paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtoges at underrette Preussen om de Skridt, man i denne Henseende havde gjort hos de andre Magter.

Derefter stillede *Conseilpræsidenten* [Moltke] til endelig Votering, hvorvidt Statsraadet burde tilraade Hans Majestæt pure at ratificere eller at tilbagevise Conventionen.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremlagde til Protocollen et skriftligt Votum, som oplæstes og vedlagdes, ifølge hvilket han stemte for Ratificationen. Hans Votum var saaledes lydende:

»Uagtet jeg har væsentlige Betæneligheder og nærer alvorlige Bekymringer med Hensyn til flere af Bestemmelserne i de indsendte, af den preussiske og danske Befuldmægtigede underskrevne Protocoller til en Vaabenstilstand og en Fredsbasis, saasom navnlig:

a) Forsaavidt Vaabenstilstanden angaaer:

- 1) Slesvigs midlertidige Besættelse af preussiske og neutrale, men ikke af danske Tropper.
- 2) Demarcationsliniens vestlige Endepunkt nord for Tønder.
- 3) Bestemmelsen om et midlertidigt slesvigsk Flag.
- 4) Sammensættelsen af den midlertidige civile Bestyrelse i Slesvig,

der kan ventes i Regelen at ville give 2 Stemmer mod den ene danske.

- 5) Manglen om Bestemmelser om Hertugdømmerne Holsten og Lauenborgs Bestyrelse og Forhold til Danmark.
- 6) Det ubestemte i Vaabenstilstandsterminen.
- 7) Hertugen af Augustenborgs Appanagering endog uden nogen tilsvarende Bestemmelse om hans Godsers Forbrydelse.

b) I Henseende til Fredsbasis:

De heri benyttede høist ubestemte Udtryk betræffende »Slesvigs politiske Forbindelse« med Danmark, saavel som Opretholdelsen af de »ikke politiske materielle Interessers Baand« mellem Slesvig og Holsten;

saa kan jeg dog, i Betragtning af:

- 1) At det efter Tingenes nuværende Stilling i selve Tydskland ikke forekomme mig sandsynligt, at Preussen ved de indre tyske Anliggender skulde tvinges til at bortdrage nogen Del af den i Hertugdømmerne og Jylland staaende Styrke, hvorimod det snarere syntes rimeligt, at denne Styrke i Tilfælde af Krigens Fortsættelse vilde kunne ventes forøget;
- 2) at der efter hele Europas nuværende Stilling ikke er grundet Haab om effectiv Hjælp for vor Sag af nogen fremmed Magt, men der
- 3) snarere er al Anledning til at antage, at Stormagterne og navnlig Rusland vilde, ved Protocollens Forkastelse fra vor Side, aldeles unddrage os sin Bistand;
- 4) at Danmark ei kan antages istand til udover indeværende Aar at bære Byrden af eller tilveiebringe Midlerne til Krigens Fortsættelse med Tydskland;
- 5) at Fredsbasis uagtet al dens Ubestemthed dog indeholder Bestemmelser om Hertugdømmernes politiske Adskillelse, hvorved Oprørets Fundament desavoueres, og Slesvigholsteinismen bibringes et Slag, der, forsaavidt de politiske Conjuncturer i Fremtiden ville favorisere, kan blive dræbende;
- 6) at herved aabnes en Mulighed for, at Insurgenterne ikke godviligen ville underkaste sig Protocollernes Bestemmelser, hvorved Danmark vilde sættes istand til at tiltvinge sig bedre Vilkaar end de stipulerede;
- 7) at Protocollerne, uagtet de gaae udenfor de Kammerherre Reedtz

ved hans Instruxioner foreskrevne Grændser, og det i saa væsenlige Puncter, at jeg for mit Vedkommende, saalænge Underhandlingerne vare svævende, ikke vilde have seet mig istand til at concedere disse, dog nu eengang ere underskrevne af vor Befuldmægtigede, hvorfor den danske Regjering ved nu, navnlig strax efter Slaget ved Fredericia, at forkaste Protocollen, i nærværende Tilfælde med nogen Grund vilde paadrage sig Bebreidelse for, hvad der hidtil saa ofte uden mindste Grund er det forekastet nemlig, at den ikke staaer fast ved de eengang vedtagne Puncter;

- 8) at et hvilket som helst Forlangende om Modification i eller Tilføielse til Betingelserne i de underskrevne Protocoller, ifølge de af Conferentsraad Treschow i Statsraadet mundtlig meddelte Oplysninger, maa antages at ville have alle de nu afsluttede Forhandlingers og vedtagne Vilkaars Forkastelse fra preussisk Side til Følge,

ikke Andet end tilraade Protocollernes ubetingede Ratification af Hans Majestæt.«

Indenrigsministeren [Bang] var enig med Justitsministeren i, at det Punkt om de materielle Interessers ikke politiske Baands Vedbliven er meget betænkelig, og dette er den Indvending, han har imod Fredspræliminærerne. Han er med Hensyn paa det Betænkelige ved Vaabenstilstanden i det Hele enig med Justitsministeren. Hvad angaaer Resultatet tiltræder han hans Votum af de Grunde, han har anført, hvortil han dog kun vil føie den, at det forekommer ham klart, at vort væsenligste Vaaben, Blokaden, maa opvække Uvillie ikke blot hos den engelske Regjering, men tillige hos det engelske Folk, der ikke vil troe, hvormeget det end bliver sagt, at vor Befuldmægtigede er gaaet udenfor sine Instruxioner, saameget mindre som Conferentsraad Treschow har været i Berlin, forinden Sagen blev endeligen afgjort. Han holdt denne det engelske Folks Stemning for at være af ligesaa stor, ja større Vigtighed end Cabinetternes, og maatte derfor gjentagende stemme for Ratificationen.

Minister Clausen bemærkede, at det var ham uforklarligt, at Reedtz, der kun var sendt til Berlin for at modtage Preussens Forklaring, ved at gaae udenfor sin Fuldmagt pludseligen havde bragt Regjeringen til det Alternativ enten at ratificere den af ham underskrevne Convention

eller at bryde alle Underhandlinger. Han maatte ansee det for en Nødvendighed at ratificere Vaabenstilstanden. Men han kunde ei stemme for Fredspræliminærerne uden i Henhold til sit tidligere Yttrede at stille det Andragende, at Regjeringen, ved at meddele Ratificationen af de opstillede Fredspræliminærer, ledsager denne Act med den Erklæring: at dersom de forestaaende Underhandlinger angaaende »den politiske Forening af Slesvig med Danmark« i Forhold til den tilsagte »særlige Forfatning for Slesvig« skulde føre til et Resultat, som Regjeringen maatte finde farligt eller betænkeligt for det danske Monarchies fremtidige Selvstændighed, den da betragter det som en Selvfølge, at Veien ikke er afskaaren til at fremkomme med Forslag til en anden Fredsbasis.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte fraraade et saadant Forbehold som unødvendigt og misligt.

Marineministeren [Zahrtmann] antog det nu strax at opstille en anden Basis for at være af samme Virkning som at forlade den forrige.

Finantsministeren [Spouneck] sluttede sig til Justitsministerens og Indenrigsministerens fremførte Vota og Grunde; blandt de sidste stillede sig ogsaa for ham den, at det til næste Aar bliver umuligt at fortsætte Blokaden, da Tydskland til den Tid vil være i Besiddelse af 4 store Dampskibe. Hvad de omspurgte Tillægsartikler angaaer, da matte han stemme for tvende:

- 1) En Artikel hvori istedetfor den svenske Besætning 500 à 1000 Mand danske Tropper foreslaaes stillede til Regjeringscommissionens Disposition.
- 2) En Artikel hvori Regjeringsforholdene i Lauenborg og Holsten fastsættes, saafremt der til den Tid, da Conventionen skal udføres, ei skulde existere nogen forbundsmæssig Myndighed.

Hvad Minister Clausens Forslag om en Reservation af Delingsbasis angik, da henholdt han sig til det igaar Yttrede og maatte finde det skadeligt at komme med den nu og derved lægge for Dagen, hvad man slutteligen vilde finde sig i.

Cultusministeren [Madvig] maatte alvorligt beklage, at Kammerherre Reedtz ved at gaae udenfor sin Instruxion og paa egen Haand underskrive 3 saa vigtige Documenter har afskaaret Regjeringen aldeles den Udvei, ved at rette sine Bestræbelser paa enkelte Punkter, der maaskee kunde gjøres antagelige, at bevirke Modificationer i Tractaten. Nu at stemme for Forkastelsen ansaae han for ugjærligt, og han

stemte derfor efter Omstændighederne skjøndt med dyb Beklagelse for Ratificationen, men han maatte andrage paa, at det ved Ratificationen udtales, at Hans Majestæt haaber, at der af de paa Conventionen støttede Underhandlinger vil udvikle sig en saadan nærmere Bestemmelse af Slesvigs Forhold, som er compatibel med Danmarks Vel, da den danske Regjering i andet Fald maatte foretrække at underhandle paa en anden Basis, nemlig Slesvigs Deling.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede, at han delte sine Collegers Utilfredshed med Protocollerne, men at han holdt det for Pligt under en saadan Crisis at gjøre sig nøie Rede for, hvad man vandt og tabte ved at forkaste og ved at ratificere.

Forkastede man Protocollen, saa blev Følgerne:

Vor poltiske Stilling vilde være aldeles tabt, og vi bleve aldeles abandonnerede af de Magter, der hidtil dog have viist Venskab og Sympathie, om de end ei havde ydet Hjælp.

Krigen vilde af Fjenden blive fortsat med al Kraft; hele Jylland besat og hærget og Fredericia erobret.

Blokaden, vort eneste Vaaben, er som tidligere ommeldt nu upaalideligt og farligt og ophører aldeles ultimo September. Finantserne ere udtømte, uden at Midler kunne erholdes til videre Krig.

Videre Underhandling er ikke tænkelig uden ved at opgive Alt og antage Oprørets Basis uden Betingelse.

Resultatet heraf vil altsaa blive: Oprøret gennemført og Danmark opløst.

Antages Protocollen, saa er:

Oprøret i sit Hovedøiemed — Hertugdømmernes Eenhed — sprængt, og sætter det sig til Modværge, saa er der høi Sandsynlighed for, at Danmarks Sag er vunden. Giver det efter, og alt gaaer til Underhandling, saa taber sandsynligviis Danmark, men ikke saa bestemt som ved nu at forkaste, og det har for sig de Chancer, som kunne indtræffe under Underhandlingerne.

Han stemte derfor for Ratificationen.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han ingenlunde gjorde sig nogen Illusioner om sit Fødelands Fremtid, men stod dettes Fald forhaanden, ønskede han at see det gaae under med en vis Glands.

Hvad de af ham i Mødet den 13. Juli foreslaaede Forandringer i Fredspræliminærerne, Vaabenstilstanden og de hemmelige Artikler angaaer, da har Justitsministeren langt fuldstændigere idag i sit Vo-

tum udviklet Manglerne i Conventionen. Krigsministeren tiltræder aldeles Justitsministerens Yttringer om disse Mangler, og voterer han for, at Conventionen ratificeres, ifald Preussen samtykker i, at disse Mangler afhjælpes.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte aldeles under de forhaanden-værende Omstændigheder slutte sig til Justitsministerens Votum. Han holdt Ratificationen for uundgaaelig, dersom man ei fra alle Sider vilde udsætte sig for at blive beskyldt for at være ufor nøielig og monteret ved Seiren ved Fredericia; hvorimod vi, ved efter denne Seier at gaae ind paa de før samme stillede Betingelser, erhverve os en Ret til fra de andre Magters Side at vente en Imødekommen.

Om Kammerherre Reedtz's Forhold maatte man afvente Óplysninger og forbeholde ham hans eventuelle Forsvar for sin Handlemaade.

Indenrigsministeren [Bang] maatte gjentagende advare imod nu at stille Delingsbasis frem, da man derved vilde miste Alt, hvad man nu kunde opnaae, eftersom saavel Preussen som Hertugdømmerne langt hellere vilde gaae ind paa den subsidiaire end paa den principale Basis. Først naar den principale ei kan gennemføres, da er det Tid at stille den subsidiaire. Om den første kan gennemføres, var et Spørgsmaal, som det forekom ham yderst ønskeligt snart at see afgjort, da det først derefter vilde klare sig, hvorvidt Ministeriet kunde arbejde sammen.

Minister Clausen var betænkt paa snart at bringe denne Sag paa Bane og bemærkede slutteligen, at det ved det Forefaldne var ham en Beroligelse at være sig bevidst her i Statsraadet flere Gange, men for-gjæves, at have reist Tvivl om Reedtz's Kraft og Fasthed og ønskede en anden endog navngiven Mand ved hans Side.

Statsraadets Møde hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 16. juli 1849.

1849, Mandagen den 16de Juli, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protocollerne af 4de, 7de, 11te, 13de, 14de Juli oplæstes og rati- haberedes.

Statsraadet vedtog, at herefter Beretningerne om de for de for-

skjellige Ministerier thinglæste Anordninger qvartaliter foranstaltedes Justitsministeriet tilstillede, for at Oplysningerne herom kunde være samlede paa eet Sted.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste en af ham til Kammerherre Bille afsendt Skrivelse betræffende Blokadens Ophør efter den 11te August og Fjendlighedernes øieblikkelige Standsning.

Krigsministeren [Hansen] meddelte at have givet Ordre til Fjendlighedernes Standsning.

Med Hensyn paa de opbragte Skibe, som ei vare priisdømte, vedtog Statsraadet, at de forbleve under Embargo, men at der, saafremt vedkommende Skibsførere dertil vilde give deres Samtykke, Intet videre med Hensyn til dem foranstaltedes.

Betræffende de neutrale Skibe vedtoges det af Statsraadets Pluralitet, at man søgte at undgaae at opbringe dem for Brud paa Blokaden, men indskrænkede sig til at afvise dem. I hvilken Henseende *Minister Clausen* dissenterede.

Udnævnelsen af en Commissær fra dansk Side i Medfør af Vaabenstilstanden sattes under Ventilation, og det bestemtes foreløbigen i denne Anledning at correspondere med Stiftamtmand Grev Sponneck.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa det Ønskelige i foreløbigen at komme overens med Preussen om Hovedpunkterne i Commissærernes Instrux; hvilket *Udenrigsministeren* [Moltke] dog betvivlede at kunne sætte iværk.

Marineministeren [Zahrtmann] henstillede til Statsraadet, hvorvidt det maatte være hensigtsmæssigt for at forebygge mulige Misforstaaelser at afsende et Dampskib til Blokadestationerne for at beordre dem indtil videre at vedblive Blokaden. Statsraadet vedtog, at dette ei kunde ansees for nødvendigt.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 20. juli 1849.

1849, Fredagen den 20de Juli, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Indenrigsministeren var fraværende i Embedsforretninger.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at den preussiske Ratifi-

cation med Kammerjunker Quaade var indtruffet hertil. Han oplæste en Skrivelse fra Kammerherre Reedtz og det af ham paa den udkastede Svar. I Anledning af, at der i førstmeldte Skrivelse var omtalt, at det preussiske Cabinet var stemt for saa meget som gjørligt med Hensyn til Commissærens Udnævnelse at rette sig efter den danske Regjerings Ønsker, kom Statsraadet foreløbigen overens om at foreslaae Preussen Baron Adolf Blome, Etatsraad Prehn eller Kammerherre Bülow. Til Commissær fra dansk Side enedes Statsraadet om at bringe i Forslag Stiftamtmand Grev Sponneck, Generalauditeur Scheel eller Kammerherre Tillisch. Skulde Preussen derimod vælge en Commissær, hvis Sindelag maatte antages at være den danske Sag fjendligt, antog Statsraadet det for nødvendigt ogsaa fra vor Side at bringe en Mand i Forslag, der ei var Modpartiet behagelig, f. Ex. Grev Carl Moltke, Geheimeraad L. Scheel eller Etatsraad Ussing.

Efter given Anledning fra *Marineministeren* [Zahrtmann] bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at han ei troede at kunne forsvare nu strax at lade Postgangen gennem Hertugdømmerne begynde, da Posten derved kunde udsættes for Ophold og Angreb.

Efterat det Spørgsmaal var sat under Discussion, hvorledes der nu blev at forholde med de af de fjendlige Tropper i Jylland udkrevne Leverancer, bestemte Statsraadet, at der fra Indenrigsministeren afgaaer en Circulaire til Amtmændene i de af Fjenden besatte Dele af Jylland for at meddele dem, at Vaabenstilstanden med Preussen er afsluttet, og Ratificationerne udvexlede den 17de dennes, og at følgelig alle de Leverancer til den tydske Armee, som ere skete fra den 18de d. M. incl., blive at betale. Der bliver saaledes ved fremtidige Requisitioner at forlange Betaling eller Beviiser for, at Betaling vil blive erlagt, og skulde der fra den tydske Generals Side nægtes saadant Beviis, bliver ved Præstationerne af de forlangte Leverancer Erklæring at afgive fra Amtet, at Leverancen alene ydes i Forventning om, at Betalingen erlægges.

Finantsministeren [Sponneck] maatte antage det for tvivlsomt, hvorvidt man i de 25 Dage, der vare de fjendlige Tropper indrømmede, var berettiget til at forlange Godtgjørelse for de dem ydede Leverancer. Paa den ene Side maatte det erindres, at til Søs, uagtet Fjendlighederne vare ophørte, dog Blokaden vedblev i de nævnte 25 Dage, og paa den anden Side vilde Berettigelsen til at forlange Erstatning for Leverancerne dog medføre den Consequents, at man ogsaa maatte kunne

fordre Erstatning for Logiet. Han kunde derfor ei tilraade, at der for tiden foretoges Noget, hvorimod han antog, at det rigtige Øieblik til at gjøre Spørgsmaalet gjældende vilde være ved den endelige Opgjørelse.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at 2 Prisesager vare optagne til Doms og fremsatte det Spørgsmaal, hvorledes heri var at forholde. Statsraadet vedtog, at Prisecommissionen indhentede vedkommende Skipperes Betænkning, og derefter, saafremt disse Intet havde derimod at indvende, Sagens Paadømmelse gennem Søkrigsprocureuren foranstaltedes udsat.

Et Udkast til en Proclamation til Jyderne fremlagdes af *Finantsministeren* [Sponneck] og vedtoges i sin Helhed, navnlig med Hensyn til det i samme givne Tilsagn om at forelægge den næste Rigsdag en Erstatningslov for de Dele af Jylland, som havde lidt ved Krigen. Det bestemtes, at Conseilpræsidenten overtog det Nødvendige til Proclamationens Publication.

Betræffende det i Vaabenstilstanden omtalte Separatflag for Slesvig vedtog Statsraadet ei herom at tage Initiativet.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at naar Landsforvaltningen i sin Tid var udnævnt, da agtede han at sætte sig i Correspondance med den betræffende Udbetaling for Slesvigs Vedkommende af Renter, Pensioner, Erstatningskrav og deslige Fordringer, som Billigheden talte for. Ligeledes bemærkede han, at Inspecteur Hornemann maatte instrueres derhen, at saafremt det skulde blive bestemt, at Sequestret paa de Augustenborgske Godser skulde hæves, da havde han at indmelde det, men ikke foretage noget Skridt for at sætte Bestemmelsen iværk.

Statsraads mødet hævdes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Ministtermøde tirsdag d. 24. juli 1849.

1849, Tirsdagen den 24de Juli, var Ministrene samlede til Conferents. Conseilpræsidenten var formedelst Sygdom fraværende.

Marineministeren [Zahrtmann] henstillede ifølge Conseilpræsidentens Anmodning til d'Herrer Ministre, hvad der var at foretage i Anledning af den i »Preussische Staats-Zeitung« indførte Artikel om Vaabenstilstanden, idet han oplæste et Udkast til en Artikel, som Con-

seilpræsidenten foreslog at lade indrykke i den Berlingske Tidende. Efterat dette Udkast var discuteret, vedtoges et Andet af Indenrigsministeren affattet, hvilket man vedtog at foreslaae Conseilpræsidenten til at indrykkes i Berlingske Tidende, dog ikke som en officiel Artikel.

Derefter meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann] paa Conseilpræsidentens Vegne, at den svenske Regjering havde udtalt sig derhen, at den ei kunde indlade sig paa at besætte det nordlige Slesvig, naar den ei dertil kunde anvende 4000 Mand, i hvilken Anledning han oplæste en Note fra Baron Stjerneld til Lagerheim. Marineministeren berettede, at det var Conseilpræsidentens Anskuelse, at vi burde give efter for den svenske Regjerings Forlangende, for at det i alt Fald blev denne og ei os, der kom til at bære Skylden, hvis nye Vanskeligheder skulde indtræde. Hvilken Anskuelse Ministrene tiltraadte.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede derpaa paa given Anledning, at han endnu ingen officiel Efterretning havde faaet om, at Postgangen i Jylland var frie.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at han nu agtede at tilskrive Communerne om at træffe Forberedelser til Valgene. Vel var han bemyndiget til at forkorte den for disse Forberedelser bestemte Tid, men han ansaae det ei for rigtigt at benytte denne Bemyndigelse. Han antog, at Listerne kunde være færdige i September, og Valgene sluttede midt i Oktober. Rigsdagen kunde da sammentræde først i November, og han antog dette for aldeles betimeligt, da ogsaa Fredsunderhandlingerne næppe vilde kunne begynde før; hvilken Anskuelse Ministrene billigede.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte derpaa den Indberetning om Amtmand Krabbes Embedsførelse paa Bornholm, som Kammerjunker Rosenørn havde indgivet, idet han paa den anden Side ligeledes udhævede Kammerjunker Krabbes legemlige Svaghed. Derefter oplæste han en Skrivelse, hvori Amtmand Krabbe udtaler den Hensigt at søge sin Entledigelse. Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde udtalt sig om at vise Strenghed mod Embedsclassen, da dette var i dennes egen velforstaede Interesse, vedtoges det at underrette Amtmand[en] om, at han efter Ansøgning kunde vente at erholde sin Afsked i Naade med sin halve Gage i Pension, dog saaledes, at det, han nød af Amtsrepartitionsfondet, medregnedes til Gagen.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte votere for, at Amtmand

Krabbe som notorisk fysisk svagelig gik af med $\frac{2}{3}$ af sin Gage i Pension, Godtgjørelsen fra Amtsrepartitionsfondet deri indbegrebet.

Derefter foredrog *Indenrigsministeren* [Bang] det af ham med Hensyn til en Reform i Bygningsvæsenets Bestyrelse Paatænkte. Ministrene delte hans Anskuelse, at hele det Bygningsvæsen, der sorterede under Indenrigsm[inisteriet], burde henlægges under en Bygningsdirecteur, under hvem foreløbigen 4 Inspecteurer ansattes; ligesom det ligeledes var at gjøre Bygningsdirecteuren til Pligt, om det fra de øvrige Ministerier forlangtes, at overtage Overtilsynet med de under disse henhørende civile Bygningsarbeider, samt endeligen at paalægge ham at udarbeide en Instrux betræffende Forholdet mellem ham og Inspecteurerne.

En af Stiftamtmand Jessen indgivet Ansøgning om Entledigelse med sin fulde Gage i Pension forelagdes, og bestemtes der, at denne vilde være at discutere, naar Conseilpræsidenten havde udtalt sig over de i samme berørte Omstændigheder.

Med Hensyn til at den engelske Gesandt havde gjort et Tilbud om under visse Betingelser at leie Bernstorff, satte *Indenrigsministeren* [Bang] under Discussion, om man burde modtage dette Tilbud, idet han oplyste, at det vilde medføre, at Regjeringen udelukkede sig fra at tage Initiativet ligeoverfor Rigsdagen til noget Forslag om Bernstorffs Salg. Efterat Sagen var discuteret og under denne Discussion navnligenheden udhævet, at Bernstorff kunde afgive et passende Sommeropholdssted for en eventuel Thronfølger, bestemte Pluraliteten af Ministrene sig til, at det overdrages Indenrigsministeren paa fordelagtigste Maade at bortleie Bernstorff.

Finantsministeren [Sponneck] dissenterede paa Grund af, at han antog Bernstorff for en af de Domaner, som lettest og fordelagtigst kunde sælges, og forbeholdt sig i sin Tid i Rigsdagen at udtale denne sin afvigende Anskuelse.

Paa *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag erklærede Ministrene sig enige i, at en Kirkeværge paa Island, der havde ført Tilsynet med en Kirkes Bygning, erholdt et Honorar af 200 Rbd.

Derefter enedes man efter *samme Ministers* [Bangs] Forslag om, at den Taksigelse, der altid tidligere havde været udtalt i Anledning af Revisionsberetningerne, herefter bortfaldt.

Derefter forelagdes Tegningerne til Rigsdagens Localer, mod hvilke ingen af Ministrene havde noget at erindre.

Paa given Anledning fra *Marineministerens* [Zarthmanns] Side vedtoges det, at forinden man bestemte, hvorledes der var at forholde med de for Brud paa Blokaden opbragte neutrale Skibe, skulde man afæske Generalauditeuren for Søetaten sin officielle Erklæring herover. Conferentsen hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 27. juli 1849.

1849, den 27de Juli, var Statsraadet samlet. Protocollen førtes af Auditeur Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] refererede en allerunderdanigst Forestilling angaaende en Declaration, hvorved der for Fremtiden indrømmes portugisiske Skibe samme Begunstigelser i Henseende til Sundtolden, som ere tilstaaede de privilegerede Nationers Skibe, imod at den danske Skibsfart paa Portugal befries fra de Baand, der nu hvile paa den. Statsraadet erklærede sig enigt i, at en saadan Declaration udfærdiges, kun at det udtrykkeligt tilføies, at Declarationen skal gjælde, indtil den endelige Handelstractats Afsluttelse, som da i sin Tid vil blive forelagt Rigsdagen.

Indenrigsministeren [Bang] forelagde Statsraadet til Afgjørelse en mellem ham og Cultusministeren opstaaet Meningsforskjellighed angaaende hvilket Ministerium, der skal udnævne Provster til Medlemmer af Amtsraadene. Efterat dette Spørgsmaal var discuteret, tog Statsraadet den Beslutning, at Indenrigsministeriet efter forud indhentet Erklæring fra Cultusministeriet skulde udnævne Provsterne til Medlemmer af Amtsraadene, om hvilken Udnævnelse i hvert enkelt Tilfælde Indenrigsministeriet skulde give Underretning til Cultusministeriet, for at dette sidste Ministerium derefter kunde communicere vedkommende Provst Udnævnelsen.

Den fra forrige Møde udsatte Sag angaaende Stiftamtmand Jessens Ansøgning om Entledigelse med sin fulde Gage i Pension foretoges paa nye. Med Hensyn til hvad der i bemeldte Ansøgning er paaberaabt om et af Kong Christian den 8de givet Løfte, gav *Conseilpræsidenten* [Moltke] følgende Oplysninger:

For 3 Aar siden indgav Stiftamtmand Jessen 2 allerunderdanigste

Ansøgninger, den ene om Afsked med den fulde Gage i Pension, den anden om til Hjælp ved sit Embede midlertidigen at erholde en Assistent. Conseilpræsidenten i sin Egenskab som daværende Præsident i Rentekammeret bragte Hans Majestæt begge Ansøgninger, idet han udbad sig Allerhøistsammes allernaadigste Bestemmelse om, hvilken af dem Jessen skulde tage tilbage. Hans Majestæt svarede da, at han ikke vilde bryde det Princip, at en Embedsmand ikke skulle gaae af med sine fulde Indtægter, undtagen naar han havde tjent i 50 Aar, og at Jessen derfor skulde tage sin Ansøgning om Afsked tilbage og blive med at søge denne, indtil han havde tjent i 50 Aar. Hvad Hans Majestæt saaledes yttrede, meddelte Conseilpræsidenten til Jessen, som derefter tog Ansøgningen om Entledigelse tilbage, medens derimod hans Ansøgning om en Assistent blev allernaadigst bevilliget.

Paa dertil af enkelte Statsraadsmedlemmer given Anledning tilføiede *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han ansaae det for aldeles afgjort, at den afdøde Konge vilde ved sine tidligere Ytringer, der kom et formeligt Løfte nær, have anseet sig bunden til at lade Jessen, naar denne havde tjent i 50 Aar, gaae af med sine fulde Indtægter.

Med Hensyn til hvad Conseilpræsidenten saaledes anførte om den afdøde Konges tidligere Ytringer, og da disse dengang bleve ham meddelte som daværende Præsident i Rentekammeret, altsaa som rette Vedkommende, og af ham igjen meddelte Jessen, antog Statsraadet, at Jessens Ansøgning om, naar han havde tjent i 50 Aar, at entlediges med sine fulde Indtægter (Contoirholdsbidraget fraregnet) maatte bevilliges.

Marineministeren [Zahrtmann] refererede Indholdet af en Erklæring, som han i Henhold til det i forrige Møde Vedtagne havde indhentet fra Generalauditeuren for Sjøetaten angaaende Fremgangsmaaden med Hensyn til de for Brud paa Blokaden opbragte neutrale Skibe. Statsraadet tog derefter følgende Beslutning: Proceduren mod de for Brud paa Blokaden opbragte neutrale Skibe bliver at standse paa samme Maade som allerede foranstaltet med Hensyn til de opbragte fjendlige Skibe. Bemeldte neutrale Skibe blive i sin Tid at udlevere samtidigt med de fjendlige. Forsaavidt noget opbragt neutralt Skib eller dets Ladning er løsgivet imod Deponering af en Pengesum, bliver denne at udbetale paa Anfordring. Førerne af de neutrale Skibe have at betale de Udgivter, som den danske Regjering har havt med Hensyn til disse Skibe.

Med *Finantsministeren* [Sponeck] erklærede Statsraadet sig enigt

i, at et paa Rheden liggende med Klude og Been ladet preussisk Skib, som var opbragt af Hecla, gaves Tilladelse til at seile, da det i andet Fald maatte paa Grund af Ladningens Beskaffenhed strax sendes til Kyholm, hvorved ikke ubetydelige Omkostninger vilde paadrages Statscassen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Hovedindholdet af den seneste fra Kammerherre Reedtz modtagne Depeche.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte Statsraadet, at han havde indhentet Betænkning fra Generalprocureuren, angaaende hvorledes der efter Grundlovens Emanation maatte være at forholde med Hensyn til Grevernes og Friherrernes Frihedshartkorn, og at Generalprocureuren havde været af den Mening, at bemeldte Hartkorn maa vedblive, indtil det ophæves ved Lov. I Overensstemmelse med hvad Generalprocureuren havde yttret, vedtog Statsraadet, at det paagjældende Frihedshartkorn skulde vedblive indtil en Lov om dets Ophævelse.

Cultusministeren [Madvig] refererede et fra Sjællands Stifts Præsteconvent indkommet Andragende om Autorisation til en kirkelig Indsamling af Pengebidrag til Bedste for de i Anledning af Krigen mest trængende Egne i Jylland. Da, foruden hvad der ellers kunde være at erindre ved det Ansøgte, en saadan Autorisation vilde komme til at staae i et uklart Forhold til, hvad der i den besluttede Proclamation til Jyderne udtales om Erstatning til de paagjældende Egne ved en af Staten foretagen almindelig Fordeling paa alle Landets Borgere, vedtog Statsraadet, at Andragendet maatte afslaaes.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 31. juli 1849.

1849, Tirsdagden den 31te Juli, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste et Rescript fra Hans Majestæt Kongen, hvori denne paalægger Statsraadet og navnlig Krigsministeren og Finantsministeren at tage under Overveielse, hvorledes Forsørgelsen for de Saarede og de Faldnes Efterladte rigtigst er at bestemme.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at en Enke til dette Formaal

havde erklæret at ville skjænke 10.000 Rbd., dog under den Betingelse, at de skulde anvendes til en Invalidestiftelse. Da der imidlertid kunde være Tvivl om Hensigtsmæssigheden af denne Forsørgelsesmaade, vilde han forsøge paa at bevæge hende til Modificationer i Bestemmelsen.

Statsraadet vedtog derpaa efter *Præsidentens* [Moltkes] Forslag herefter at samles om Tirsdagen og Løverdagen.

Paa dertil af *Marineministeren* [Zahrtmann] given Anledning blev det sat under Discussion, om Desarmeringen af Krigsskibene var at paabegynde; hvorefter Statsraadet forbeholdt sig senere at tage denne Sag under fornyet Overveielse.

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtoges det, at Blokaden af de slesvigske og de østlige holstenske Havne først blev hævet, naar det forelaae, at danske Skibe umolesterede modtoges i disse Havne.

Med Hensyn til de i Havnen liggende fjendlige Kanonbaade vedtog Statsraadet, at disse uangrebne maatte være berettigede til ubehindret at trække sig tilbage til holstensk Territorium, da dette var en dem ved Vaabenstilstanden paalagt Forpligtelse.

Det vedtoges efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag at udkaste en Proclamation til Slesvigerne og en anden til Holstenerne, som i sin Tid kunde offentliggøres.

Finantsministeren [Sponneck] udtalte som sin Anskuelse, at den i Slesvig instituerede Udskrivning af Recrutter var en Begivenhed, der fuldkommen berettigede Danmark til at bringe Vaabenstilstandens hemmelige Artikler til Anvendelse.

Conseilpræsidenten [Moltke] bragte derefter i Erindring, at Minister Clausen havde til Circulation indgivet et Andragende om at fatte en Bestemmelse om, hvorvidt Ministeriets Medlemmer vare enige angaaende det mest Mulige, der vil kunne indrømmes med Hensyn til Slesvigs Selvstændighed og dets Stilling til Holsten, og det mindst Mulige, der maa fordres med Hensyn til en virkelig Statsenhed af Slesvig og Kongeriget, hvorvidt de, saafremt der vedblivende fordres Mere i den ene Retning og bydes Mindre i den anden Retning, da ville være enige i enten at gaae videre i Indrømmelsen angaaende Slesvigs Forbindelse med Holsten og dets Uafhængighed af Kongeriget, eller enige i at søge den nu tiltraadte Fredsbasis ombyttet med den tidligere foreslaaede Delingsbasis.

Paa disse Spørgsmaal havde nu Statsraadets Medlemmer skriftligen afgivet deres Erklæringer, hvilke vedlagdes Protocollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] foreslog at basere den endelige Afgjørelse paa en Forhandling over det Treschowske Udkast til en Forfatning for Slesvig, da man paa dette Grundlag kunde udtale sig, hvor langt man i enhver Retning vilde gaae.

Efterat samtlige Ministre havde henholdt sig til deres skriftlige Vota, tilføiede de endnu enkelte Bemærkninger, saaledes som følger.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde paa Sagens nærværende Standpunkt kun finde, at der var en væsenlig Meningsforskjel mellem Indenrigsministeren og de andre Ministre, idet hiin modsatte sig den nærmest mulige constitutionelle Forbindelse med Slesvig, saaledes som den af de andre Ministre attraaedes. Han maatte imidlertid gjentage, hvad han tidligere havde yttret om Nødvendigheden af at udsætte den endelige Forhandling til den Tid, da Underhandlerne skulde instrueres. En Ministerforandring før den Tid vilde stille Sagen saaledes i Publikums Øine, som om Meningsforskjellen var langt større mellem Ministrene, end den i Virkeligheden er. Han maatte derhos bemærke, at de andre Ministre vare aldeles enige med Cultusministeren og Minister Clausen om, hvad der skulde forlanges strax. Han maatte bemærke, at han ei var utilbøielig til at foretrække en Deling af Slesvig, saafremt det sydlige forenedes med Holsten, dette udtraadte af Forbundet og forenedes med Danmark.

Conseilpræsidenten [Moltke] tiltraadte denne Mening og yttrede, at en Ministerforandring fortiden vilde være yderst farlig med Hensyn til de udenrigske Forhold.

Indenrigsministeren [Bang] yttrede, at Justitsministeren ei tilfulde havde forstaaet hans Mening. Han fandt det ei forkasteligt at indgaae paa en saa nøie Forening med Slesvig, som de andre Ministre fandt ønskeligt, naar Freden derved kunde opnaaes, men han fandt det ønskeligt, at Slesvigs Selvstændighed blev saa stor som dette, efter hans individuelle Anskuelse, ved Regjeringens Udtalelser var blevet berettiget til. Han maatte navnlig gjentage, at en fælleds Skattebevillingsret gjorde det umuligt for Slesvig frit og selvstændigt at ordne dets egen Administration og Retspleie. Han vilde imidlertid i Betragtning af det Farlige, der var i en Ministerforandring, indvillige i at blive, indtil de endelige Instruxer skulde debateres. Han maatte henvisse paa, at det vilde være ham umuligt at deltage i Underhandling-

nes Ledelse i en Retning, der ei stemte med hans Anskuelser, og at disses Divergents ideligen og ideligen ved ethvert specielt Punkts Afgjørelse maatte fremtræde, hvilket vilde virke forstyrrende paa Underhandlingerne. Han maatte iøvrigt stemme for, at den endelige Forhandling baseredes paa det Treschowske Udkast, ligesom han erklærede at være villig til, selv efter sin Udtrædelse af Ministeriet, at understøtte sin Eftermand i Ledelsen af Forretningerne.

Cultusministeren [Madvig] antog, at en saadan Form for en speciel Skattebevillingsret maatte kunne findes, at der ved denne sikkedes Slesvig fuldstændig Frihed til at ordne sin Administration og sin Retspleie.

Han maatte iøvrigt erklære, at han, naar Sagen betragtedes i Almindelighed, foretrak Delingen for enhver anden Afgjørelsesmaade. Men da han paa Sagens nuværende Standpunkt havde afskaaret sig Ret til at virke i denne Retning, maatte han slutte sig til Minister Clausen. Han gjorde opmærksom paa, at under den de facto absolutistiske Tilstand i Slesvig havde dette været forenet under een absolut Konge med Danmark; den constitutionelle Forbindelse, som nu skulde indtræde, maatte have samme Styrke. Denne Paastand havde Danmark efter hans Formening ikke opgivet, og det var denne politiske Forbindelse, som ogsaa Fredspræliminærernes Artikel 1 indrømmede at skulle blive uberørt. Da man ei kunde afhandle disse Meningsforskjelligheder i den eventuelle Afsending's Nærværelse, maatte de klares, forinden Instruxionen gaves; idet man skarpt fremsatte et Punkt som det sidste, han maatte vige tilbage til, eller i andet Fald desavoueres.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa, at Dissentsen i Ministeriet deels angik det første Udgangspunkt for Underhandlingerne, deels det, der vilde være at stræbe til, naar dette første ei kunde naaes. I første Henseende divergerede Indenrigsministeren væsenligt fra de andre Ministre, i sidste Henseende var det ham selv og Cultusministeren, der dissenterede fra Flertallet. Han maatte levende ønske en afgjort Bestemmelse i denne Retning, da det laae for Dagen, at hans frie Bestemmelse vilde blive indskrænket, ved at han deltog i Forhandlingerne, som førtes paa en svævende Basis, da han havde erfaret, at man ved saadanne let mod sin Villie lidt efter lidt blev trykket bort fra den Basis, der var stemmende med Ens politiske Overbeviisning, og dette Ansvar kunde han ei paatage sig.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte henholde sig til sine tid-

ligere Yttringer og antog det for en Æressag for det nuværende Ministerium i alt Fald ei at tilbyde Delingen.

Krigsministeren [Hansen] tiltraadte denne Mening.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Opmærksomheden paa, at enhver af de dissenterende Ministre vistnok var berettiget til at forordre den subsidiaire Udtalelse, og at vistnok deres Ansvar forøgedes ved en Udsættelse heraf, men naar man saa hen til Fædrelandets Forhold, maatte han antage det for en Pligt at see sit personlige Ansvar forøget fremfor at tilveiebringe en Ministercrisis. En Deling kan jo dog ei bestemmes uden Rigsdagens Samtykke, og ved at foreslaae Kongen den nøder man ham til at danne sig et nyt Ministerium, som umuligen paa en Delingsbasis nu vilde kunne bringes istand.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] gjentagne Forslag bestemtes det, at det Treschowske Udkast skulde lægges til Grund for de yderligere Meningsyttringer den omhandlede Gjenstand betræffende.

Derefter forlangte *Justitsministeren* [Bardenfleth] Statsraadets Mening sit eget Forhold til Regjeringen betræffende. Han havde udtalt, og han gjentog det her, at han ikke efter sin Overbeviisning kunde virke til, at et Lovudkast om Nævningers Indførelse udarbeidedes og forelagdes Rigsdagen. Dersom det altsaa var nødvendigt, at dette skulde ske til den første Rigsdag, maatte han af denne Grund udtræde, uagtet han havde givet efter for Hans Majestæts Anmodning om at blive, saalænge Underhandlingerne vare svævende.

Efterat det var udhævet, at der alene angaaende Landboforholdene til den første Rigsdag vilde forelægges 8 Love, samt at det var ønskeligt, at ei for mange Udkast fremlagdes, erklærede Statsraadet sig for den Anskuelse, at det ei alene var unødvendigt, men endog ikke ønskeligt, at en Lov om Nævninger forelagdes den 1ste Rigsdag.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 4. august 1849.

1849, Løverdagen den 4de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Demarcationslinien ende-

ligen var afgjort ved Lord Westmorelands Voldgift samt oplæste de fra Kammerherre Reedtz senest modtagne Breve. Ligeledes anmeldte han, at Baron Werther var ankommen.

Derefter sattes det under Spørgsmaal, hvorvidt man burde vise Preussen en Føielighed ved at ophæve Blokaden nogle Dage før den bestemte Tid.

Marineministeren [Zahrtmann] udhævede, at der dog kun stod kort Tid tilbage, at der selv af denne vilde medgaae Noget, inden Ordren kunde meddeles de forskjellige Stationer, og at det var af Vigtighed med Hensyn til Regjeringscommissionen at vinde Preussen, ligesom og at Blokadens Ophævelse var af væsenlig Interesse for de neutrale Magter.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at Hensigten med Blokaden var at bringe Preussen til at opfylde Vaabenstilstanden, og da der nu ei kunde være Tvivl om, at Preussen vilde opfylde den, maatte han stemme for Blokadens Ophævelse. Statsraadets Pluralitet bestemte, at Blokaden nu var at ophæve og Ordren dertil at afsende.

Minister Clausen dissenterede og forlangte Protocollen tilført, at han ingen Grund fandt til at fravige Conventionens Bestemmelser med Hensyn paa Blokaden.

Krigsministeren [Hansen] maatte saa meget mere tiltræde denne Anskuelse, som det lod til, at Preusserne lode Insurgenterne i Besiddelse af Rendsborg og tillod dem Udpresninger af Recrutter og Penge i Slesvig.

Indenrigsministeren [Bang] foreslog ad diplomatisk Vei at gjøre den Reservation, idet man eftergav Blokaden, at man ingenlunde ansaae Conventionen for effectueret, saalænge de tvende af Krigsministeren berørte Omstændigheder fandt Sted.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] ogsaa havde udtalt sig herfor, tiltraadtes dette Forslag af Statsraadet.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] de 4 Personligheder, som Preussen havde foreslaaet til deraf at vælge en Bestyrelsescommissær; hvorefter Statsraadet besluttede, at Kammerherre Reedtz skulde søge at bringe i Erfaring, hvilken af dem der maatte antages at være den ønskeligste, og da interessere sig for dennes Valg.

Derefter blev det af *Conseilpræsidenten* [Moltke] meddelt Stats-

raadet, at Stiftamtmand Grev Sponneck ikke havde ønsket at udnævnes til Bestyrelsescommissær, da han troede netop i sin nuværende Stilling at kunne være Regjeringscommissæren mere til Gavn og Assistance, end om han selv var Commissær. Statsraadet vedtog derfor at indstille Generalauditeur Scheel, eller naar denne undslog sig, da Kammerherre Tillisch.

Med Hensyn paa at Dr. Ostwald havde begjæret at erholde en forøget Gratification, vedtog Statsraadet, at Spørgsmaalet herom var at udsætte, indtil Etatsraaderne Wegener og Paulsen havde undersøgt, om han kunde antages at være i Besiddelse af saadanne Documenter, hvorved han kunde gjøre Skade.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte Statsraadet, at han i Anledning af Stiftamtmand Jessens Embedsjubilæum agtede at indstille ham til Geheime Conferentsraad, samt at han til at præsidere i den Commission, der skulde afgive Betænkning over Udkastet til en Communallov, vilde udnævne Generalprocureuren, med hvem han nærmere vilde conferere betræffende Valget af de øvrige Medlemmer.

Derefter underkastede *Justitsministeren* [Bardenfleth] Statsraadets Afgjørelse, hvorledes der var at forholde med Frihedshartkornet paa de Lehn og Stamhuse, hvis Besiddere maatte erholde Bevilling til at afhænde Besiddelsens Fæstegods til Eiendom. Statsraadet vedtog, at forsaavidt det tidligere havde været bestemt, at Frihedshartkornet bortfaldt pro rata, da dette ogsaa fremdeles burde ske.

Derefter vedtoges det af *Marineministeren* [Zahrtmann] udkastede Patent om Blokadens Ophævelse.

Med Hensyn paa de svenske Troppers Forpleining i Nordslesvig vedtoges det, at der om denne ei skulde tages nogen Bestemmelse, forinden man saae, hvorledes dette Forhold ordnedes med de preussiske.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at han havde tilskrevet Amtmændene i de 4 Amter, som havde lidt under Krigen, om at træde sammen til at opgjøre Erstatningens Størrelse, og at han havde stillet dem de $\frac{2}{3}$ af den hos den preussiske Regjering tilgode havende Erstatning for Contributioner til Disposition; at han paa Grund af Forespørgsel fra den danske Generalconsul i Hamborg havde meddelt denne, at han kunde efter Forlangende meddele de holstenske Skibe Interimspapirer, naar de ere forsynede med dansk Flag og gaae af under det, hvilke tvende Meddelelser af Statsraadet bifaldtes.

Paa given Anledning bestemtes det, at den for Christian den 4des

Capel i Roeskilde Domkirke nedsatte Decorationscommission skulde sortere under Indenrigsministeriet.

Statsraadet hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 7. august 1849.

1849, Tirsdagen den 7de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte flere Forespørgsler, som af Etatsraad Wegener vare stillede betræffende det af ham over den Augustenborgske Correspondance udarbejdede Værk; hvilke af Statsraadet vedtoges at burde besvares derhen, at hans Navn anførtes paa Titelen, at den danske Ud gave strax udkom, uden at man afventede Oversættelsernes Fuldendelse, og at de danske og tyske Originalbilag kun i Oversættelse meddeltes i den franske Ud gave.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] en af Grev C. Moltke til Nütschau conciperet Tiltale fra Hans Majestæt til Holstenerne og en anden til Slesvigerne, begge affattede i det tyske Sprog; hvilke med nogle Modificationer vedtoges af Statsraadet, hvorefter Minister Clausen overtog sig at affatte en dansk Oversættelse af den sidste.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at det den 12te d. M. var Etatsraad og Bankdirekteur Hvidts Jubilæum som Borger, og at der var Talen om paa den Dag at meddele ham Æresborgerret i Kjøbenhavn; han maatte ansee det for passende, at der ogsaa fra Regjeringens Side viistes Etatsraaden en Opmærksomhed, og han foreslog, at han indstilledes til at erholde Commandeurkorset af Danebroke. Hvilket af Statsraadet billigedes, hvorhos det vedtoges, at denne Decoration paa Grund af Indenrigsministerens Fraværelse paa en Reise overleveredes ham af Justitsministeren.

Derefter oplæste *Krigsministeren* [Hansen] en Skrivelse fra General Prittwitz til General Bülow, af hvilken blandt mere fremgik, at den første ansaae sig for ubeføiet til at forhindre de Udpresninger af Penge og de Udskrivninger af Recrutter, som Insurgen terne foretog sig i Slesvig paa denne Side af den 11te August. Under Oplæsningen indfandt sig den for Slesvig Allerhøist udnævnte Regjeringscommissær, Kammerherre, Cabinetssecretær von Tillisch, som var tilkaldt, i Statsraadet.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede derpaa, at Udvekslingen af Fangerne først vilde foregaae Mandagen den 13de dennes, i hvilken Anledning han maatte anmode om at faae opgivet de civile Personer, der sorterede under de andre Ministerier, og fortiden vare i Fangenskab.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at der for faae Dage siden var bortslæbt en Præst ved Navn Mørch fra det Tørninglehnske, uden at det kunde antages, at denne Mand, der først den 22de Juli dette Aar havde tiltraadt sit Kald, havde foretaget sig Noget, som kunde give den fjerneste Anledning til en saadan Behandling.

Finantsministeren [Sponneck] maatte ansee denne Præsts Bortførelse og Udskrivningen af Recrutter for 2 saadanne Brud paa Vaabenstilstanden, at den Berettigelse, der i de hemmelige Artikler hjemledes Danmark til eventualiter at besætte Slesvig, dermed var indtraadt. Statsraadets Pluralitet var imidlertid af den Anskuelse, at man burde indskrænke sig til at reclamere Præsten og de bortførte Recrutter ad diplomatisk Vei.

I Anledning af *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Meddelelse, at Baron Werther paa sin Regjerings Vegne havde tilbudt at betale Omkostningerne under eet for alle tyske opbragte Skibe for at paaskynde Løsladelsen, vedtoges, at dette Tilbud burde gjentages skriftligt, hvorefter der Intet kunde være imod dets Modtagelse.

Derefter oplæstes en Concept til Bestyrelsescommissærens Fuldmagt, som af Statsraadet vedtoges.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte derefter det Spørgsmaal under Discussion, under hvilken Form den Installeringsact, som Vaabenstilstanden med Hensyn til Bestyrelsescommissionen paabyder, var at udføre.

Kammerherre Tillisch bemærkede, at efter hans Anskuelse denne Act kunde ske paa tvende Maader, idet der enten udstædtes et Kongeligt Patent, hvorved Bestyrelsen indsattes, eller idet Bestyrelsescommissærerne efterat have udvexlet Fuldmagterne selv installerede sig som Bestyrelsescommission. Efterat der under Discussionen herom af *Finantsministeren* [Sponneck] var udhævet det Ønskelige i, om begge Commissærer kunde følges ad fra Kjøbenhavn, og *Indenrigsministeren* [Bang] havde gjort opmærksom paa den Vanskelighed, der laae i, at et Patent som det omtalte maatte udfærdiges saavel fra den preussiske som fra den danske Regjering, blev det vedtaget, at det var tilstrække-

ligt, at Commissionen installerede sig selv, saafremt den preussiske Commissær antog, at Vaabenstilstandens Betingelse ved en saadan Act var effectueret.

Efterat *Kammerherre Tillisch* derefter havde gjort opmærksom paa Nødvendigheden af, at der havdes Vished for, at der i Flensborg var saamegen preussisk Besætning, at Bestyrelsescommissionen ei udsatte sig for at insulteres, vedtoges det, at Krigsministeren gennem den commanderende General i denne Retning lod gjøre en Forespørgsel hos Pritwitz med Anmodning om, at en Besætning maatte forblive i Flensborg, indtil Commissionen bortsendte samme, samt at Kammerherren lagde Veien over Sønderborg for der at modtage Svaret.

Det sattes dernæst under Spørgsmaal, om det var nødvendigt, at Regjeringen udstædte en Bekjendtgjørelse, hvori Commissærerne navngaves, men Statsraadet antog dette for overflødigt og Commissionens egen Bekjendtgjørelse om at have installeret sig for tilstrækkelig.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at under de stedfindende Omstændigheder vilde det være umuligt at meddele Commissæren detaillerede Instruxer, men at han i Almindelighed maatte gaae ud paa at sørge for, at Vaabenstilstanden overholdtes, og at ingen Overgreb fandt Sted.

Kammerherre Tillisch bemærkede, at han ikke heller selv kunde i Detaillen bestemme sit Forhold, da dette jo vilde blive afhængigt af den preussiske Commissærs Samtykke og eventualiter den engelske Commissærs Afgjørelse. Det var imidlertid hans fuldkomne Overbeviisning, at han saameget som muligt burde undgaae at betjene sig af Mænd, der paa en særdeles prononceret Maade havde virket for det ene eller andet Partie. Han antog det fremdeles ikke at være Hensigten, at noget positivt Resultat i Regjeringsmaaden skulde vindes, men kun at Hindringerne for en tilkommende Regjering saameget som muligt skulde borttryddes. Han troede derfor sin Opgave at være den at søge at bringe Forholdene tilbage til status quo ante, navnlig saavel med Hensyn paa Sprogforholdene som med Embedsforholdene. Det var saaledes hans Formening, at det faldt af sig selv, at alle de af Insurgenterne ansatte Embedsmænd fjernedes, og de af Kongen ansatte indsattes. Hvad de af Kongen indsatte Embedsmænd angik, som havde sluttet sig til den insurrectionelle Regjering, da antog han ei, at Commissionen kunde afsætte dem, men at den maatte indskrænke sig til at suspendere dem med deres fulde Gage.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede hertil, at der dog maatte gjøres Forskjel mellem de Embedsmænd, der af den insurrectionelle Regjering vare indsatte, efterat de Kongelige Embedsmænd vare forjagne, og dem der paa Grund af lovligen forefaldne Vacancer vare ansatte. Han maatte iøvrigt anbefale, at der affordredes alle Embedsmændene en Revers om at ville adlyde Commissionen.

Kammerherre Tillisch bemærkede, at dette ogsaa havde været hans Hensigt, da det vilde afgive en ubestridelig Grund til Fjernelse af den Embedsmand, som vægrede sig ved at underskrive Reversen.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde derefter opmærksom paa, at der paa flere Steder i Slesvig havde udtalt sig det Ønske at beholde det danske Flag under Vaabenstilstanden. Han maatte derfor antage, at det ei vilde være vanskeligt at gennemføre, at det danske Flag bibeholdtes. Kunde dette ei ske, da maatte han foreslaae, at Interimsflaget blev ligesom det danske, kun med 2 Løver i Hjørnet. Statsraadet delte denne Anskuelse og fandt det rigtigst, at den danske Commisær i denne Sag aldeles ikke tog noget Initiativ.

Samme Minister [Zahrtmann] gjorde Kammerherre Tillisch opmærksom paa, at Indrulleringschefen, som egentlig skulde opholde sig i Flensborg, fortiden var i Sønderborg, og at det maatte paalægges denne saameget som muligt at sikkre sig de slesvigske Indrulleredes Tilstædeblivelse, da Ministeren nu ei længere kunde undlade at permittere dem.

Endvidere meddelte han, at der paa Vestkysten af Slesvig endnu laae 5 fjendlige Kanonbaade, som dog ventelig vilde gaae tilbage til Eideren. Der var sendt et Dampskib og en Corvet ned til Listerdyb med Ordre til at afholde sig fra Angreb, naar ei fra fjendlig Side de jydskke Enclaver angrebes, eller der i Sigte af Skibene øvedes Fjendligheder.

Derimod var det af Vigtighed, at de tvende slesvigske Kanonbaade i Slien og Gefion i Eckernförde Fjord ei bortfjernedes, og at den sidstnævnte blev liggende i den Tilstand, hvori den befandtes.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at der i Vaabenstilstanden aldeles ikke var Tale om Mærket »Dansk Eiendom«, men alene om Flaget; han agtede derfor ikke alene, naar slesvigske Skibe kom ind under dansk Flag, men ogsaa naar de kom under Interimsflag, at lade dem paabrænde Mærket, en Fremgangsmaade, der udtrykkeligen var paabuden ved Kongerigets Lovgivning, og der ved Vaabenstilstanden ingen Forandring var underkastet.

Indenrigsministeren [Bang] maatte indstændigen fraraade dette, deels fordi han fandt det uoverensstemmende med, at disse Skibe seilede under Beskyttelse af en Bestyrelse, som af Kongen var anerkjendt at regjere i hans Navn, deels fordi Mærket »Dansk Eiendom« ufeilbarligen vilde give Anledning til høist ubehagelige Reclamationer fra Tydsklands Side. Det høieste, man kunde gjøre, var at nægte dem Adgang.

Cultusministeren [Madvig] maatte ligeledes fraraade Indbrændingen, da Flag og Mærke stod i saa nær Forbindelse, og da det vilde sætte Commissionen i stor Forlegenhed, naar man af den forlangte, at den skulde reclamere hos den danske Regjering. Han fandt iøvrigt, at et slesvig-holstensk Mærke ei alene var i Strid med Fredspræliminærenes Artikel 1, men ogsaa med Vaabenstilstandens Indhold, da den Adskillelse, der i denne var stipuleret mellem Hertugdømmerne med Hensyn til Regjering, Flag og militær Besættelse noksom viiste, at Begrebet om noget Slesvig-Holstensk ei mere anerkjendtes.

Statsraadet vedtog, at Kammerherre Tillisch rettede sine Bestræbelser derhen, at den af den insurrectionelle Regjering givne Bestemmelse om det slesvig-holstenske Vaabens Indbrænding ophævedes, da deraf maatte følge, at de gamle Bestemmelser atter traadte i Kraft, eftersom Commissionen ei kunde udøve den lovgivende Myndighed. Hvorimod man vilde undgaae at foretage Indbrændinger.

Finantsministeren [Sponeck] reserverede sig at sætte Sagen under fornyet Discussion, saafremt et Interimsflag for Slesvig bestemtes. Derefter udhævede samme Minister Nødvendigheden af en interimistisk Toldlinie, deels paa Grund af at de indirecte Indtægter vilde blive de, som væsenligst maatte bringes i Beregning af Commissionen, da de directe af Insurgenterne vare udpressede, deels fordi han ansaae en sondret Bestyrelse af Hertugdømmerne for umulig, saalænge et fælleds Toldvæsen fandt Sted. Han havde yttret sig herom til Baron Werther, som havde fundet, at dette faldt af sig selv. Det var imidlertid hans Mening, at som hidtil slesvigske og holstenske Producter og Fabrikata passerede og repasserede frit, og at Bestemmelsen i Overgangsperioden udførtes med saa megen Lemfældighed som muligt.

Kammerherre Tillisch bemærkede, at de bestaaende Love fritage de Varer for Told i Slesvig, som i Holsten ere fortoldede; en Toldlinies Oprettelse vilde derfor være en Forandring i bestaaende Love, hvortil Commissionen var aldeles uberettiget. Han troede ogsaa, at en saadan Forholdsregel vilde vække en saa stor Sensation, at derved en

ønskelig Toldregulering ved den endelige Fred i høi Grad vanskelig-gjøres.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte tiltræde Kammerherre Tillisch's Mening med Hensyn paa Competencen, men troede netop, at det var ønskeligt nu at faae en Toldlinie etableret, da det ellers vilde være vanskeligt ved Freden at erholde en saadan. Han maatte paa den anden Side modsætte sig enhversomhelst Toldforening med Holsten, men maatte ansee det Rigtigst, saafremt det ei var muligt at etablere en Toldlinie ad den rent administrative Vei, at man under Vaabenstilstanden renoncerede paa den eventuelle Indtægt af de fra Holsten indkommende Vare og indskrænkede sig til de Toldindtægter, som faldt i de slesvigske Havne, hvilket Statsraadet vedtog.

Kammerherre Tillisch udtalte sig paa given Anledning derhen, at han havde tænkt sig at etablere 3 Regjeringsdepartementer. Om Valget af Cheferne maatte han jo komme overens med den preussiske Commissær, men angaaende Valget af de Undergivne forment han det rigtigst at afvente Chefernes Forslag. Hvad Overappellationsrettens Functioner angik, da var det ei muligt at standse disse for Slesvigs Vedkommende i civile Sager, og hvad de criminelle angik, da indsaae han vel den Ulempe, det vilde medføre, at Commissionen ei vilde kunne faae nogen Dom over politiske Forbrydere, men det laae i Sagens Natur, at Appellen ei kunde standses, saafremt den paagjældende forlangte den fremmet. Hvad Als og Ærø angik, da antog han, at selv de af Insurgentregjeringens Lovbestemmelser, som maatte blive i Kraft, ikke kunde blive gjældende der, da de aldrig havde faaet Gyl-dighed.

Efterat derpaa *Finantsministeren* [Sponneck] havde sat under Spørgsmaal, hvorledes der var at forholde med de Augustenborgske Godser, og det var blevet oplyst, at en egentlig Sequestration ei havde fundet Sted, men at kun Administrationen var betaget Hertugen og overdraget en af Kongen indsat Administration, bemærkede

Indenrigsministeren [Bang], at denne Forholdsregel ikke havde nogen privatretlig, men en politisk Charakter, og at saaledes Commissionen maatte være uberettiget til at hæve den. Hvilken Anskuelse Statsraadet vedtog, at Kammerherre Tillisch burde bestræbe sig for at gjøre gjældende.

Krigsministeren [Hansen] udtalte sig over Vigtigheden af, at Regjeringens Sæde blev Flensborg, og at Rendsborg ansaaes som hørende

til Slesvig og som Følge heraf i administrativ Henseende sorterede under Commissionen og i militær Henseende besattes af preussiske Tropper og ikke af Insurgenter. Han bemærkede, at man tidligere, men forgjæves havde henledt Kammerherre Reedtz's Opmærksomhed paa dette Punkt, men at han havde svaret, at dette var »et delicat Punkt«, og at han deraf havde taget Anledning til Intet at gjøre ved den Sag.

Kammerherre Tillisch delte den Anskuelse, at det var det Ønskeligste, om Flensborg blev Sædet for Bestyrelsen, men holdt det ei for motiveret at foranledige et Brud, fordi Slesvig blev valgt dertil. Derimod maatte han ansee sig forpligtet og berettiget til at nedlægge sin Stilling, saafremt det bestemtes, at den forrige Slesvig-Holstenske Regjering skulde vedblive at fungere som en for Slesvigs Vedkommende Commissionen og for Holstens Statholderskabet underordnet Autoritet. Hvilken Anskuelse Statsraadet aldeles tiltraadte.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte at have yttret sig til Baron Werther om Rendsborgs Besættelse og gjort denne opmærksom paa Betænkeligheden ved, at en saa stærk Fæstning i Ryggen af de preussiske Tropper besattes af Insurgenterne, hvori denne erklærede sig enig.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at uagtet Kongerigets Regjering ei stod i nogen Forbindelse med Commissionen, og en saadan saavidt muligt burde undgaaes af Ministerierne, saa maatte en saadan for hans Vedkommende dog vedvare med Hensyn paa de geistlige Sager paa Als, Ærø og i det Tørningehnske, der stode under Kongen af Danmarks kirkelige Overhøihed.

Naar dernæst Kammerherre Tillisch havde yttret, at han ei vilde modtage Partiemænd som Embedsmænd, da kunde dette ikke andet end billiges, man maatte da heller ikke kalde Enhver en Partiemand, der havde staaet paa det danske Partie. Han maatte ansee det for nødvendigt, at en eller anden fuldkommen anerkjendt dansk Mand erholdt en Virksomhed under Bestyrelsen.

Kammerherre Tillisch bemærkede, at han agtede at vise sin danske Tænkemaade ved de Regjeringsforanstaltninger, som han vilde stræbe at sætte iværk, men at det var imod hans Anskuelse at skaffe sig Sympathie ved de Mænds tilfældige Stilling til Partierne, som han benyttede sig af, da han fortrinsviis maatte tage Hensyn til deres administrative Dygtighed. Han kunde umulig gjøre sig Haab om at beholde

Overvægten, naar han ei undgik Alt, hvorved han kunde siges ei at holde sig over Partierne.

Minister Clausen bemærkede, at det laae i Sagens Natur, at de fleste Embedsmænd, der vilde komme til Anvendelse, vilde være saadanne, der vakte, eller i det Mindste ei nedsløg Forhaabningerne hos det tyske Partie; det var derfor billigt, at ogsaa i det Mindste een Personlighed valgtes, som viiste, at det danske Parties Ønsker ei vare aldeles tilsidesatte.

Da derefter i denne Anledning Etatsraad Paulsen var nævnt, og hans personlige Forhold nærmere udviklede, vedtoges det, at Etatsraad Paulsen ei fulgte over til Slesvig med Kammerherre Tillisch, men at han foresloges den preussiske Commissær som Overprocureur og, saafremt denne ei indgik derpaa, ansattes som Consulent hos den danske Commissær.

Derefter meddelte *Kammerherre Tillisch*, at Conferentsraad Dumreicher, som han ønskede at benytte i Slesvig, havde stillet som Betingelse, at han eventualiter i Pension maatte beholde sin tidligere havte Gage. Da Conferentsraad Dumreichers Virksomhed var af særdeles Vigtighed, og hans fremtidige Ansættelse i Slesvig, saafremt Bestyrelsescommissionen ei førte til et Resultat, umuliggjort, besluttede Statsraadet, at allerunderdanigst Forestilling var at nedlægge, om at hans tidligere Gage saaledes maatte sikkes ham i Pension.

Statsraadmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 11. august 1849.

1849, den 11te August, var Statsraadet samlet. Indenrigsministeren var fraværende. Protocollen førtes af Auditeur Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at da der fra Preussens Side var blevet udnævnt en Commissær til at installere Bestyrelsescommissionen for Slesvig, og da han havde modtaget Underretningen herom saa sent, at Tiden ikke tillod ham at afvente Statsraadets Bestemmelse i denne Anledning, havde han nedlagt en allerunderdanigst Forestilling om, at Geheime Conferentsraad Baron Pechlin maatte fra

dansk Side udnævnes til at installere Commissionen. Denne Indstilling var blevet bifaldet af Hans Majestæt, og Geheime Conferentsraad Pechlin var derfor imorges afreist til Sønderborg.

Navnliggen med Hensyn til de Efterretninger, der forelaae om det i den seneste Tid oprettede slesvig-holstenske gens d'armerie i Slesvig, og da der maatte antages at ville endnu hengaae nogen Tid, inden de svenske Tropper kom til Nordslesvig, tog Statsraadet den Beslutning: at der for det Tilfælde, at Kammerherre Tillisch i Henhold til den 1ste hemmelige Artikel i Vaabenstilstandsconventionen finder det fornødent at lade i Overensstemmelse med bemeldte Artikels Indhold danske Tropper skride ind i Slesvig, skulde gives den commanderende General paa Als Ordre til at være hans Rekvisitioner i saa Henseende følgagtig, om hvilken Ordre Kammerherre Tillisch vilde være at meddele Underretning.

Efterat *Marineministeren* [Zahrtmann] havde oplæst en Skrivelse fra Commandeur Garde, hvoraf blandt Andet fremgik, at de preussiske Tropper havde forladt Flensborg, reiste der sig i Statsraadet en Discussion, om der ikke efter de foreliggende Omstændigheder maatte være Anledning til foreløbigen at sætte Fangernes Udvexling, der skulde ske førstkommande Mandag, i Beroe.

Finantsministeren [Sponneck] fremsatte gjentagende sit tidligere gjorte Forslag om, at den danske Regjering paastaaer for den preussiske, at efter Alt hvad der foreligger om de flere Brud, der fra den modsatte Side er gjort paa Vaabenstilstandsconventionen, maa den danske Regjering i Henhold til Bestemmelserne i Conventionens hemmelige Artikler være fuldkommen berettiget til at lade Tropper rykke ind i Slesvig, og at der derfor i Henhold til disse Artikler stilles den Fordring til Preussen at trække sine Tropper tilbage fra Hertugdømmet Slesvig og overlade den danske Regjering at exequere Vaabenstilstanden. Idet Finantsministeren udtrykkeligen udhævede, at hans Forslag ikke gik ud paa, at den danske Regjering nu skulde lade Tropper rykke ind i Slesvig, men kun paa at man stillede hiin Fordring til Preussen, nævnte han som Brud paa Vaabenstilstandsconventionen: Udpresningen af Rekrutter i Slesvig, Skatteudskrivningen sammesteds og endelig den Opfordring til Rustning mod Danmark, som den slesvig-holstenske Krigsminister, efter hvad de idag ankomne hamborgske Aviser indeholde, i disse Dage har udstædet.

Krigsministeren [Hansen] kunde vel ikke antage, at de forelig-

gende Brud paa Vaabenstilstandsconventionen vare tilstrækkelige til at begrunde en saadan Fordring til den preussiske Regjering, som af Finantsministeren foreslaaet. Men derimod fandt han, at der i de foreliggende Efterretninger var fuldkommen god Grund til at sætte Fangernes Udveksling i Beroe, navnlig for at afvente, at Bestyrelses-commissionen i Slesvig traadte i Virksomhed, at der i Flensborg er den fornødne militære Magt til at overholde Orden, og at den insurrectionelle Regjering factisk underkaster sig Vaabenstilstandsconventionen.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ansee det rettest, at Fangerne strax bleve førte over til Sønderborg og foreløbigen forbleve der, og at Kammerherre Tillisch og den preussiske Regjering underrettedes om, at Alt havde været forberedt til at sende Fangerne den bestemte Dag til Flensborg, men at man paa Grund af de idag indløbne Efterretninger, deels om at Prittwitz havde trukket alle sine Tropper ud af Flensborg, og deels om at Insurgenterne stærkt rustede sig, havde indskrænket sig til at lade Fangerne bringe til Sønderborg, for at det nærmere kunde afventes.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede i denne Anledning, at det vilde være forbundet med de største Vanskeligheder og saa godt som være umuligt at have Fangerne i Sønderborg.

Marineministeren [Zahrtmann] fandt i Henhold til, hvad han allerede forhen havde udtalt i Statsraadet, at den danske Regjering efter Bestemmelserne i Vaabenstilstandsconventionen ikke var berettiget til at holde Udvekslingen af Fangerne tilbage.

Cultusministeren [Madvig] maatte være enig med Krigsministeren og fandt, at der var fuld Føie til af den preussiske Regjering at forlange, at den snarest muligen skaffer en bestemt Erklæring fra Statholderskabet, om at det factisk underkaster sig Vaabenstilstandsconventionen; førend en saadan Erklæring forelaae, mente han, at Fangerne ikke burde udleveres, da det jo af det af Finantsministeren omtalte officielle Document, udstædet af den slesvig-holstenske Krigsminister, ligefrem fremgik, at der rustedes til Krig mod Danmark.

Minister Clausen tiltraadte, hvad Cultusministeren havde yttret, idet han derhos henstillede, om det ikke kunde forlanges, at de af Statholderskabet under Vaabenstilstanden fra Slesvig udpressede Rekrutter, da de maatte betragtes som civile Fanger, skulde udleveres tilligemed Krigsfangerne.

Conseilpräsidenten [Moltke] maatte erklære sig imod det af Finantsministeren gjorte Forslag, da No. 1 i de hemmelige Artikler kun giver Ret til at lade de danske Tropper skride ind i Slesvig, naar der fra den anden Side gjøres en Modstand, som ikke kan overvindes uden ved Vaabenmagt; men en saadan Modstand forelaae endnu ikke. Heller ikke kunde han erkjende, at der i Vaabenstilstandsconventionen var Hjemmel til at holde Fangernes Udvexling tilbage, naar ikke de under Vaabenstilstanden i Slesvig udkrevne Rekrutter udvexledes tilligemed Krigsfangerne, da de dog ikke kunde gaae ind under Begrebet af Fanger. Med Cultusministeren maatte han være enig i, at det var den preussiske Regjerings Pligt at tilveiebringe en Erklæring fra Statholderskabet, om at dette factisk underkastede sig Vaabenstilstanden, og den preussiske Regjering var ogsaa i den allerseneste Tid blevet erindret om en saadan Erklæring.

Da der derpaa skredes til Afstemning, blev, efterat Finantsministerens ovenfor meddelte Forslag ikke erholdt Understøttelse fra nogen af de øvrige Ministres Side, Resultatet, at Statsraadet, med Undtagelse af Marineministeren, der vedblivende voterede for, at Fangernes Udvexling ikke udsattes, forenede sig om følgende Beslutning: Fangernes Udlevering standses, indtil der modtages Underretning om, at Bestyrelsescommissionen for Slesvig er installeret og traadt i Virksomhed; at der i Flensborg er tilstæde den til at overholde Orden fornødne militære Magt, samt at det slesvig-holstenske Statsholderskab pure og factisk underkaster sig Vaabenstilstandsconventionens Bestemmelser, hvilket navnlig ikke er sket, saalænge Landsforsamlingen sidder i Slesvig. Herom meddeles Kammerherre Tillisch Underretning, og foreløbig meldes strax til General Meza pr. Telegraph til videre Meddelelse, at Fangernes Udvexling er standset indtil nærmere Efterretning fra Flensborg.

Den fra et tidligere Statsraadsmøde udsatte Sag angaaende Dr. Ostwalds Andragende om fremdeles at erholde Understøttelse af Finantskassen foretoges paanye.

En af Geheimearchivarius Wegener ved en tidligere Lejlighed til Undervisningsministeriet afgivet Betænkning, om hvilke Papirer Ostwald havde havt tillaaens fra Geheimearchivet, oplæstes tilligemed med en i samme Anledning indhentet Erklæring fra Kammerherre B. Bülow. Endelig forelæste *Conseilpräsidenten* [Moltke] ogsaa en i disse Dage modtagen Skrivelse fra Ostwald, idet han derhos tilføjede, at

det var ham bekjendt, at Geheimearchivar Wegener antog, at der var Rimelighed for, at Ostwald kunde være i Besiddelse i alt Fald af Gjenparter af Papirer fra Geheimearchivet, hvis Offenliggjørelse vilde være farlig.

Cultusministeren [Madvig] voterede for, at der for denne gang tilstaaes Ostwald 600 Rbd., men at der med Henhold til, hvad han i sin seneste Skrivelse yttre, lægges Beslag paa hans Papirer, og at disse derefter gennemgaaes af Geheimearchivaren, for at hvad der iblandt dem er af privat Natur kan blive ham tilbageleveret.

Samtlige øvrige Ministre forment derimod, at da det dog var tvivlsomt, om Ostwald ikke var i Besiddelse af Documenter, hvis Offenliggjørelse vilde være mislig, i hvilken Henseende det ogsaa blev udhævet, at der ingen Garantie havdes for, at en Beslaglæggelse af hans Papirer vilde føre til det tilsigtede Resultat, idet det nemlig maatte antages, at han havde sørget for at have Gjenparter andetsteds; og da der dog nu er trukket saa lang Tid hen, at den Understøttelse, som kunde være at tilstaae ham indtil Fredens Slutning, ikke vilde løbe op til nogen betydelig Sum, saa vilde det være klogest at gjøre dette Offer, og i Henhold hertil voteredes for, at der indtil videre kan af Finanskassen udbetales Ostwald 400 Rbd. kvartaliter, men at det dog betydes ham, at han maa præstere Noget for det, han saaledes oppebær.

Cultusministeren [Madvig] foreslog derefter, at man, naar Ostwald i nogen Tid var gjort tryk, lod hans Papirer beslaglægge og gennemgaae.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede hertil, at en saadan Beslaglæggelse manglede Retsgrund og vilde aldeles stride mod Aanden i Grundloven, saameget mere som der dog ikke foreligger noget factum for, at Ostwald vil afbenytte de Papirer, han maatte være i Besiddelse af, til Skade for Danmark.

Finantsministeren [Spønneck] troede, at det allerede vilde være for sildigt at beslaglægge Ostwalds Papirer og antog derfor, at man med Hensyn paa de Betæneligheder, der efter Grundloven vare ved det af Cultusministeren foreslaaede Skridt, ikke skulde foretage dette, naar dog ingen videre Nytte kunde ventes deraf.

De øvrige Ministre erklærede sig ligeledes mod det af Cultusministeren foreslaaede Skridt, idet navnlig *Minister Clausen* ogsaa fremhævede det Stødende, som det vilde have, da Ostwald som født Slesviger er Kongens Undersaat.

Paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forespørgsel, hvorvidt Statsraadet maatte finde Anledning til at lade frigive det af ham tidligere omtalte Skib, der ved Fehmern var blevet opbragt for Brud paa Blokaden, medens Skipperen fra slesvig-holstensk Side var blevet arresteret, angaaende hvilket Skib Sag verserede ved Admiralitetsretten, vedtog Statsraadet, at man endnu skulde udsætte at tage en Bestemmelse.

Statsraadmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Ministermøde mandag d. 13. august 1849.

1849, Mandagen den 13de August, vare Justitsministeren, Finantsministeren, Krigsministeren, Marineministeren og Cultusministeren samlede til Conferents.

Marineministeren [Zahrtmann], som i Conseilpræsidentens Fraværelse interimistisk havde overtaget Udenrigsministeriets Portefeuille, meddelte en fra Kammerherre Tillisch indløben Rapport tilligemed en Copie af en Skrivelse fra Kammerherren til General Prittwitz og en anden fra Regjeringspræsident Bonin til Kammerherre Tillisch. Efter at derpaa tillige *Krigsministeren* [Hansen] havde oplæst General Mezas Beretning af 10de dennes betræffende det i Flensborg forefaldne tilligemed en fra General Bülow modtaget Skrivelse, blev det sat under Discussion, hvorvidt de indtrufne Efterretninger maatte kunne afgive Grund til at foretage nogen Forandring i de i seneste Statsraad tagne Bestemmelser, navnlig med Hensyn paa Standsningen af Fangernes Udvexling.

Under denne Discussion gjorde *Cultusministeren* [Madvig] opmærksom paa, at saavel det insurrectionelle Statholderskab som Landsforsamlingen havde udtalt, at de ei anerkjendte Vaabenstilstanden, og at de saaledes uden at bryde Folkerettens Love kunde angribe os til hvad Tid, de vilde; han maatte derfor ansee det for aldeles umotiveret at udlevere de fangne Insurgenter, saalænge der fra Statholderskabets Side ei var foregaaet en Anerkjendelse af Vaabenstilstanden, og saalænge de neutrale Tropper ei vare ankomne.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at det af de modtagne

Beretninger fra Sverrig fremlyste, at der med Hensyn til Troppernes Transport gjordes saamange Vanskeligheder, at lang Tid vilde gaae, førend de kunde ankomme, ligesom han ogsaa med Hensyn til det af Cultusministeren Yttrede meddelte af Lieutenant Wilde at have erholdt Underretning om, at et Angreb paa Fregatten Bellona efter Vaabenstilstandens Slutning virkelig af Insurgenterne havde været paa-tænkt. Han maatte forøvrigt være af den Formening, at alle Fangernes Udvexling var en ubestridelig Følge af Ordene i Vaabenstilstanden, uden at man fra vor Side var berettiget til at paaberaabe sig Insurgenternes Fremgangsmaade som en Undskyldningsgrund.

Justitsministeren [Bardenfleth] tiltraadte denne Mening og antog, at om endog en af de anerkjendte Magter i Tydskland havde nægtet at anerkjende Vaabenstilstanden, saa maatte vi dog ansees forpligtede til at udvexle de fra denne Stat gjorte Fanger.

Krigsministeren [Hansen] fandt, at det var en Inkonsequents at udvexle Fangerne fra de Lande, som ei anerkjendte Vaabenstilstanden, medens man vedblev at holde deres Havne under Blokade.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at dette udtrykkelige laae i de hemmelige Artiklers Ord. Det blev derefter besluttet, at der ingen Forandring var at foretage i de tidligere Bestemmelser, men at Conseilpræsidenten skulde anmodes om snarest muligt at komme tilbage for at sammenkalde Statsraadet.

Finantsministeren [Sponneck] og *Krigsministeren* [Hansen] bemærkede, at de holdt dem til deres i sidste Statsraad fremførte Yttringer.

Marineministeren [Zahrtmann] forlangte sit Votum tilført Protocolen saaledes: »Ligesom jeg forrige Gang betragtede den Ting at holde Krigsfangerne tilbage fra Udvexling først efter det conventionsmæssige Tidspunkt og dernæst efter det senere Tidspunkt af 2 Dage, vi selv have bestemt, for et farligt Brud paa den indgaaede Vaabenstilstand, saaledes maa jeg under de foreliggende Omstændigheder vedblive denne Formening, men finder imidlertid ikke, at de siden i Løverdags til vor Kundskab komne Omstændigheder ere, for sig alene betragtede, af den Beskaffenhed, at de kunne retfærdiggjøre, at de her forsamlede Ministre forandre en Bestemmelse, der blev taget i holdt Statsraadsmøde under Præsidentens Forsæde.«

Conferentsen sluttedes.

/ *Lunding.*

Møde i statsrådet onsdag d. 15. august 1849.

1849, Onsdagen den 15de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Kammerherre B. Bülow som Svar paa den ham gjorte Meddelelse, at man herfra agtede at bringe ham i Forslag som Commissær fra preussisk Side.

Derefter gjorde *Conseilpræsidenten* [Moltke] opmærksom paa, at det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellie nu syntes at burde ophæves, da en af Kongen anerkjendt Regjering var ifærd med at installere sig i Slesvig, hvorhos han oplæste en i denne Anledning forfattet allerunderdanigst Indstilling.

Efterat *Indenrigsministeren* [Bang] havde udhævet det betænkelige i ved en saadan Bestemmelse officielt at udtale, at man betragtede Fredsprælimerne som endelige, og efterat Sagen var discuteret, vedtog Statsraadet, efter *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag, at Indstillingen var at motivere saaledes: at de Forhold, som tidligere havde givet Grunden til det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellies Bestaaen, ophørte ved Forandringen i Marts Maaned forrige Aar. Da der imidlertid var enkelte dette Collegium underlagte Forretninger, som beqvemst kunde bestyres under den hidtil bestaaende Form, havde man indtil videre ladet denne bestaae. Da imidlertid nu ved Indsættelsen af den slesvigske Bestyrelsescommission tilbød sig en anden mere egnet Form til disse Forretningers Udførelse, saa blev af denne Grund det Slesvig-Holsten-Lauenborgske Cancellie indstillet til Ophævelse.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] den endelige Afgjørelse betræffende den Erstatningssum, som af den preussiske Regjering var at udbetale for de i Jylland ifjor udskrevne Contributioner, og meddelte, at Oberst Hodges fra Englands Side var udnævnt til Opmand for Bestyrelsescommissionen.

Derefter oplæstes Kammerherre Tillisch's Rapport af 12te denne Maaned.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte derefter en Udsigt over Porcellainsfabrikkens Status og ønskede at bringe det Spørgsmaal, hvorledes der rigtigst var at forholde med dette Etablissement, under Discussion. Ligeledes bemærkede han, at Apotheker Boye, som tidligere havde været kunstforstandigt Medlem af Fabrikkens Administration, med Bibehold af sin fulde Gage var afgaaet fra denne Post

1820 imod fremdeles at være Fabrikken til Disposition som Consulent. Han ønskede nu Statsraadets Formening om, hvorvidt denne af Apotheker Boye oppebaarne Indtægt skulde betragtes som Gage eller som Pension.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde bemærket, at denne Sum aldrig havde været opført paa Pensionslisten, men derimod paa Fabrikkens Budget, vedtoges det, at begge de foreliggende Sager skulde udgaae til Circulation.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte derefter at have modtaget en Ansøgning fra Amtmand Krabbe om at maatte entlediges, ei saaledes som tidligere af Statsraadet bestemt med det halve af sin Gage i Pension, deri indbegrebet Godtgjørelsen for Amtsrepartitionsfondet, men med $\frac{2}{3}$ af sin Gage med Fradrag af Godtgjørelsen.

Finantsministeren [Sponneck] udtalte sig imod dette paa Grund af de Følger, det kunde have, naar man fraveg det Princip at regne den nævnte Godtgjørelse til Gagen.

Statsraadets Majoritet vedtog, at det maatte forblive ved den engang vedtagne Bestemmelse; hvorimod *Justitsministeren* [Bardenfleth], i Henhold til hvad han, da Sagen sidste Gang havde været for, havde fremført, stemte for, at Amtmanden som notorisk svagelig burde afgaae med Pension af $\frac{2}{3}$ af sin Gage, Godtgjørelsen iberegnet.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte at have bestemt sig for, at Stiftamtmand Jessens Afgang regnedes fra den 1ste Januar 1850.

Derefter oplæste *samme Minister* [Bang] et Rescript fra Hans Majestæt Kongen, hvori denne anmoder ham om at udfærdige et Tilsagn for Geheime Conferentsraad Bluhme om at ansættes som Amtmand i Præstøe Amt, naar hans Function som Chef for Kongens Cabinetssecretariat var tilende. Efter at denne Sag var discuteret, vedtoges paa Indenrigsministerens Forslag at indstille Geheimeraad Bluhme til strax at ansættes som Amtmand i Præstøe Amt samt at henlede Hans Majestæts Opmærksomhed paa, at Ministeriet ved at contrasignere et saadant Tilsagn eventualiter vilde binde deres Efterfølgere, hvortil de maatte ansee sig for uberettigede.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte derpaa, at han agtede at constituere Kammerjunker Rosenørn for eet Aar i Amtmandsposten paa Bornholm, navnlig med Hensyn paa, at han ansaa ham for særdeles duelig til at tilendebringe Udskiftningen og en nye Jordebogs Affattelse dersteds.

Da imidlertid under Discussionen blev udhævet, at den, der var duelig nok til at bringes i Forslag til Amtmand, ogsaa maatte være istand til at bestride de omtalte Forretninger, og at det syntes udenfor Ordenen at lade et Amtmandsembede henstaae saalænge ubesat, vedtoges, at Indstilling om Embedets endelige Besættelse efter de sædvanlige 6 Uger var at indgive.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte derpaa at have erholdt Underretning om, at de svenske Tropper nu vilde blive dirigerede lige til Flensborg.

Paa Grund af en fra Commandeur Garde modtaget Skrivelse, som han meddelte, formente han, at man maatte være belavet paa eventuelt at besætte Slesvig og foreslog at samle nogle flere lette Tropper ved Kolding.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at han allerede havde givet General Meza Ordre til at efterkomme Kammerherre Tillisch's mulige Requisitioner om Militærmagt, og at han nu vilde instruere General Bülow til at samle flere Tropper om Kolding.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at Pastor Mørch, som af Insurgenterne var bortført fra Reisbye, nu havde indfundet sig her og vilde blive sendt tilbage til sit Pastorat.

Paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag vedtoges dernæst, at de ikke holstenske Skibe, som under tysk eller preussisk Flag laae i Kiels Havn, maatte passere ud, hvorimod ingen maatte løbe ind i Havnen.

Efter *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag vedtoges, ingen Forslag at gjøre Hans Majestæt til Høitideligholdelsen af den Oldenborgske Stammes Jubilæum den 28de October førstkommende.

Derefter meddelte *samme Minister* [Madvig] Hans Majestæts se-neste Bestemmelser om de Pladser, han i Theatret vilde forbeholde sig. Statsraadet formente, at Cultusministeren maatte see at virke derhen, at Hans Majestæt indskrænkede Pladsernes Antal eller de Aftener, paa hvilke de skulde benyttes.

Protocollen af 7de August oplæstes og ratihaberedes.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at et Andragende om en Understøttelse var indkommet fra Herredsfoged Gerstenberg. Efterat hans Qvalification var oplyst, bestemtes det at lade ham tilflyde en Understøttelse af 500 Rbd.

Samme Minister [Sponneck] meddelte, at en Amtsforvalter Gæh-

ler paa Als havde beklaget sig over at være bortviist af General Meza, og at han ansaae det rigtigst at henvise denne Klage til Bestyrelses-commissionen; hvilket Statsraadet billigede.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet torsdag d. 16. august 1849.

1849, Torsdagen den 16de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte den med Sverrig om de svenske Troppers Lønning og Forpleining afsluttede Convention, hvilken Statsraadet fandt, at man, i Betragtning af de forhaanden værende Omstændigheder, var nødt til at ratihabere.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] Kammerherre Tillisch's Skrivelser af 13de og 14de August tilligemed en Skrivelse fra Excellencen Pechlin af 14de s. M. og en til denne fra Overpræsident Bonin rettet Skrivelse samt en Note fra Schleinitz til Kammerherre Reedtz af 10de August og dennes Svar af 11te s. M. Idet han udhævede, at saavel i alle disse Documenter som ogsaa i den af Kammerherre Tillisch paaberaabte Yttring af Oberst Hodges Udvexlingen af Fangerne betragtedes som nødvendig, for at vi skulde ansees for at have opfyldt Vaabenstilstanden, satte han det under Discussion, hvorvidt denne Udvexling burde ske.

For sit eget Vedkommende maatte han i Henhold til Tillisch's og Pechlins Yttringer ansee dette for nødvendigt.

Finantsministeren [Spouneck] maatte tiltræde denne Anskuelse paa Grund af det samme Motiv.

Minister Clausen antog, at gens d'armernes Tilstædeværelse i Nord-slesvig og den danske Del af Rendsborgs Besættelse af Insurgenterne vare Omstændigheder, der berettigede os til Anvendelse af de hemmelige Artiklers No. 1.

Indenrigsministeren [Bang] maatte være enig med det af Minister Clausen Yttrede, men maatte fraraade nu pludseligen at forandre hele vor Optræden og tage de i Artikel 1 hjemlede Forholdsregler. Han maatte tilraade Fangernes Udvexling og Blokadens aldeles Ophævelse, men tillige stemme for, at man samtidigt hermed tilmeldte saavel

Preussen som Rusland, England og Frankrig, at man havde gjort dette Skridt for aldeles fra vor Side at opfylde Vaabenstilstanden, men at vi ved Rendsborgs Besættelse af Insurgenter, Recrutternes Indexcering til Tjeneste mod Kongen, ved Landsforsamlingens Ophold i Slesvig, gens d'armernes Færd og det Antal Reconvalescenter af Insurgenterne, der opholdt sig i Nordslesvig, ansaae os beføiede til at betjene os af Artikel 1 og reserverede os denne Beføielse, hvis Besværingen med Hensyn til disse Puncter ei toges til Følge. Tillige skulde man underrette Tillisch og Pechlin om dette diplomatiske Skridt.

Finantsministeren [Sponeck] erklærede sig enig med Indenrigsministeren, dog mente han, at en saadan Tilkjendegivelse først burde ske, naar det viste sig, at Preussen ei efter Udvexlingen opfyldte sine Forpligtelser. Han kunde ei andet end finde det inconseqvent til samme Tid at give en saadan Erklæring og udvexle Fangerne.

Marineministeren [Zahrtmann] matte ansee Udvexlingen for en Pligt, der ved Vaabenstilstanden udtrykkeligen var paalagt os, og som vi ei kunde undlade, uden at det med Rette kunde siges, at vi ei havde opfyldt Conventionen. Med Hensyn til Blokaden af Holstens Østkyst var det en mere tvivlsom Sag, da vi efter Conventionen ei vare pligtige at hæve Blokaden for de Lande, der ei anerkjendte Conventionen. Med Hensyn til Blokaden af Holstens Østkyst vilde han imidlertid ei fraaade dens Ophævelse.

Justitsministeren [Bardenfleth] var enig med Marineministeren, men maatte være af den Formening, at vi meget vel kunde forsvare den Udsættelse, vi i denne Henseende havde ladet ske saavel ved den Mangel i Conventionens Opfyldelse, som forelaae fra Preussens Side, som ved den Omstændighed at der paa Udvexlingsstedet endnu ingen lovlig Autoritet var etableret. Han maatte imidlertid henstille til Krigsministeren, om de 2000 Fangers Frigivelse vilde kunne tilveiebringe nogen for os betænkkelig Forhøielse af Fjendens Stridskræfter.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at det nuværende Interregnum i Slesvig er utaaeligt for de Kongelige Interesser. Spørgsmaalet bliver nu, paa hvad Maade den nuværende Tilstand kan hæves. Der gives formentlig kun to Veie: Den ene at Krigsfangerne udvexles, og at Blokaden paa Østkysten af Holsten hæves. Han troer rigtignok ikke, at Sagen dermed vil være afgjort, men man har da fra dansk Side hævet dette Paaskud fra tysk Side til at forhale den nye Regjerings Indsættelse. Den anden er at ansee Vaabenstilstandsbetingel-

serne fra Modpartiets Side som ei opfyldte og følgelig os berettigede til at fornye Fjendlighederne, hvortil der er al god Grund; men dog fordrister han sig ei til at foreslaae at gribe til dette extreme Middel, eftersom vi staae alene forladte af de garanterende Magter og givne til Priis for en troløs Fjende, der spiller under Dække med Insurgenterne. Han troer derfor, at vi bør vige for Omstændighederne og for Overmagten og samtykke i Krigsfangernes Udvexling og Blokadens Hævelse, uagtet han er fuldkommen overtydet om, at man ei derved kommer Hovedformaalet nærmere, nemlig conventionsmæssig Indsættelse af den nye Regjering og en bona fide foregaaet Iværksættelse af Conventionen.

At Frigivelsen af 1800 fangne Insurgenter til en Autoritet, der har erklæret sig at være i vedvarende Krigstilstand imod os, er en Eftergivenhed, der gjør Krigens Fornyelse end vanskeligere, ligger for Dagen.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at efter den idag oplæste Convention med Sverrig, dettes Tropper ei gik over til Nordslesvig, førend det var ryddeliggjort for Insurgenter. Dersom Preussen nu ei bortskaffede Statholderskabet, Landsforsamlingen og Insurgenternes gens d'armer, saa var der Intet for os at gjøre uden at gaae ind i Slesvig i Medfør af Artikel 1. Blev vi da trængt tilbage, maatte vi søge at naae en bedre Vaabenstilstand, muligen paa den Palmerstonske Basis. Iøvrigt maatte han efter Omstændighederne stemme for Udvexlingen og Blokadens Ophør under Betingelse af Bestyrelsescommissionens øieblikkelige Installation.

Derefter foreslog *Justitsministeren* [Bardenfleth], at Fangerne bragtes til Als og her forbleve, indtil Pechlin havde forvissat sig om, at Installationen umiddelbart derpaa vilde ske. Hvilket Statsraadet vedtog.

Efterat derpaa Spørgsmaalet om Blokadens Ophævelse specielt var sat under Discussion, blev det vedtaget, at denne samtidige skulde finde Sted med Installationen.

Marineministeren [Zahrtmann] foreslog, at man skulde meddele Preussen, at man vel hævdede Blokaden, men at man ei taalte, at Gefion bortførtes. Hertil bemærkede *Indenrigsministeren* [Bang], at dette jo var overflødigt, da Installeringen fandt Sted, før Ordren til Blokadens Ophævelse kunde komme til Eckernförde, og Tillisch jo vidste, at Gefion laae der.

Det besluttedes saaledes at tilskrive Geheime Conferentsraad Pechlin til videre Meddelelse, at i Forventning af at Vaabenstilstanden fra den modsatte Side ufortøvet vilde blive fuldstændigen opfyldt, samtykker Regjeringen i, at Fangerne, som i dette Øiemed nu oversendes til den commanderende General paa Als, der instrueres at rette sig efter Geheime Conferentsraad Pechlins Ordre, udveksles, naar denne har forvissat sig om, at Installationen uopholdelig vil finde Sted, samt at Blokaden hæves, hvorom Ordre samtidigen med Installationen skal blive udstædt af Excellence Pechlin, som er bemyndiget hertil.

Conseilpræsidenten [Moltke] overtog Udførelsen af de af Indenrigsministeren foreslaaede Reservationer til Preussen og de garantende Magter, og det bestemtes, at Kammerherre Tillisch sattes i Kundskab om, at man billigede de af ham fremførte Anskuelser.

Derefter forlod *Conseilpræsidenten* Mødet.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte de tilstædeværende *Ministre* at have modtaget et Brev fra Amtmand Pløyen, som efter at have udviklet det ved Prøvevalget i Holbæk Forefaldne spørger, om han bør stille sig til Valget. Det antoges, at dette var at overlade til Amtmanden selv.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa, at man, naar nu Blokaden af de holstenske Havne var hævet, ikke havde den tidligere Berettigelse til at hindre, at Gefion løb ud af Eckernförde Fjord for at begive sig til en tydsk Havn, hvorhos han ønskede at høre de tilstædeværende *Ministres* Betænkning i denne Anledning.

Finantsministeren [Sponneck] forment, at vedkommende Marineofficer paa Stationen maatte instrueres derhen, at han viste Gefion tilbage, saasnart den forlod Havnen uden Bestyrelsescommissionens Samtykke.

De andre tilstædeværende *Ministre* vare derimod af den Formening, at man var uberettiget til at lægge dets Bortførelse Hindringer i Veien, naar ingen Anmodning fra Bestyrelsescommissionen i denne Retning forelaae.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste derefter en Ordre til Commandeur Garde Blokadens Ophævelse betræffende.

Mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 18. august 1849.

1849, Løverdagen den 18de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa en Artikel i Berlingske Tidende, som omhandlede Beseilingen af Elben og i denne Anledning giver Efterretning om Krigsskibenes Stationering i Østersøen. Statsraadet fandt det tilstrækkeligt, at Marineministeren meddelte Redactionen en Advarsel.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste Kammerherre Tillisch's Rapport af 16de August og et af Excellence Pechlin forfattet Udkast til en Proclamation fra Kongen til Slesvigerne; hvorefter det overdroges Minister Clausen af dette og Grev Moltke Nütschau Udkast at forfatte et 3die.

Marineministeren [Zahrtmann] henstillede derefter til Statsraadet, om han maatte bemyndiges til successivt at begynde at desarmere. Han henledte Opmærksomheden paa, at en efter hans Formening aldeles overflødig Pengesum medgik til de Skibe, som vi ei for Øieblikket behøvede, og som vi heller ikke vilde komme til at behøve, da Blokadens Fornyelse var umulig, og de til Krigens Fornyelse i Slesvig nødvendige Skibe altid vilde kunne have.

Minister Clausen stemte for, at der ei desarmeredes videre, end at vi, saafremt Krigen udbrød igjen, kunde saavel føre denne som beskytte vor Handel, saafremt Tydskerne lode deres Skibe krydse paa vore.

Statsraadets Pluralitet, *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Justits-*, [Bardenfleth], *Indenrigs-* [Bang], *Finants-* [Sponneck] og *Krigsminister* [Hansen], besluttede at bemyndige Marineministeren til efter sit Forslag at begynde en successiv Desarmering, dog at der blev saameget tilbage, som under de mulige Forhold maatte ansees som tilstrækkeligt, og at Sagen atter forelagdes Statsraadet om 14 Dage à 3 Uger.

Cultusministeren [Madvig] udtalte sig ligeledes bestemt for en successiv Desarmering, da denne ikke i 14 Dage à 3 Uger kunde føre udenfor den af Minister Clausen paapegede Grændse.

Indenrigsministeren [Bang] satte derefter under Discussion, hvilke Personligheder, der vare at vælge til den Commission, der skulde afgive Betænkning over Udkastene til Communallovene for Kjøbstæderne og

for Landet. Statsraadet vedtog, at denne Bestemmelse var at tage af Indenrigsministeren uafhængigt af Statsraadets Betænkning.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 20. august 1849.

1849, Mandagen den 20de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte, at det var hans Agt at opfordre Amtmanden, Provsten, Landfogeden og Sorenskriveren [paa] Færøerne til i Vinterens Løb at udkaste en Communalforfatning for Færøerne, som de da nærmere kunde forhandle med 11 dertil blandt Færingerne valgte Mænd, forinden det her nedsendtes til endelig Afgjørelse, hvilket Statsraadet billigede.

Minister Clausen oplæste det af ham forfattede Udkast til en Proclamation til Slesvigerne, hvilket vedtoges at skulle forelægges Kongen, saasart man gennem Kammerherre Tillisch havde forvissat sig om, at der Intet var til Hinder for dens Udbredelse i Slesvig.

I Anledning af en mellem *Cultusministeren* [Madvig] og *Indenrigsministeren* [Bang] stedfunden Meningsforskjellighed om hvilken Commune der burde betale for en paa Døvsstumme Institutet indsat døvstum, naar Forældrene ei formaaede dette, enten den Commune hvor Forældrene ved Indsættelsen havde opholdt sig, eller den i hvilken efter den almindelige Lovgivning den Døvsstumme var forsørgelsesberettiget, blev dette Spørgsmaal sat under Discussion. Statsraadet vedtog, at Opholdscommunen havde at udrede Omkostningerne, saafremt den herfor til Hjemmel anførte tidligere Praxis befandtes at være stabil. Oplystes det derimod, at Praxis i denne Henseende havde været vaklende, skulde Sagen paany sættes under Discussion i Statsraadet.

Derefter refererede *Conseilpræsidenten* [Moltke] til endelig Afgjørelse den betræffende Ordenscapitlet udcirculerede Sag.

Med Hensyn paa 1ste Indstillingspunkt bestemtes, at Riddernes Pensioner herefter skulde gaae over paa Capitulets Kasse.

Det 2det Punkt skulde sammensmeltes med det første.

Ved 3die Punkt bestemte Statsraadets Pluralitet, at det med Hensyn

til Medaillerne for 1848 skulde have sit Forblivende ved den tidligere afgivne Kongelige Resolution.

Conseilpræsidenten [Moltke] og *Marineministeren* [Zahrtmann] dissenterede imidlertid og forment, at Statscassen burde afholde de med Medaillerne forbundne Udgivter.

Ved 4de Punkt (angaaende Salget af Ordenscapitulets Gaard) vedtog Statsraadets Majoritet (*Conseilpræsidenten* [Moltke], *Justits-* [Bardenfleth] og *Indenrigsministeren* [Bang] og *Minister Clausen*), at der alene i Præmisserne skulde gøres opmærksom paa Hensigtsmæssigheden af Gaardens Salg i finantsiel Henseende.

De øvrige Ministre stemte for, at denne Sag skulde optages i selve Indstillingen.

Det 5te Punkt vedtoges eenstemmigen.

Betræffende det 6te og 7de Punkt angaaende en Modification i Statutterne bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at dette paa en Maade laae udenfor det egentlige finantsielle Formaal med Indstillingen, men han maatte dog paastaae, at det indstilledes, at Hans Majestæt gav det Tilsagn ordenligviis ei at uddele Ordener til nogen under et Ministerium hørende Person, uden at vedkommende Minister først var hørt. Hertil maatte han finde Statsraadet berettiget paa den ene Side, naar paa den anden Side indrømmes Hans Majestæt den uindskrænkede Myndighed over Capitulets Midler, hvortil Hans Majestæt efter de constitutionelle Former ei kunde ansees for utvivlsomt berettiget.

Krigsministeren [Hansen] delte denne Anskuelse.

De øvrige Medlemmer af Statsraadet vedtog, at det i Slutningen af Indstillingen tilføiedes, at Statsraadet fandt Modificationer i Statutterne meget ønskelige, men at det, da det ei var opfordret til herover at afgive sin Mening, ikke kunde gaae nærmere ind derpaa.

Statsraadets Møde hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 24. august 1849.

1849, Fredagen den 24de August, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Skrivelse fra Kammer-

herre Tillisch af 20de dennes, hvoraf fremlyste, at Installationen var ansat til den 25de, samt et Brev fra Excellence Pechlin og en til denne fra Overpræsident Bonin rettet Skrivelse. Hvorefter han satte det af Kammerherre Tillisch fremsatte Spørgsmaal »om han, saafremt det bestemtes, at de af Insurgenterne indsatte Embedsmænd skulde vedblive i deres Embeder«, skulde nedlægge sin Post.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at det fremlyste, at Overpræsident Bonin foruden sin øvrige uværdige Conduite havde gjort sig skyldig i en aabenbar Usandfærdighed, idet han havde fingeret, at en speciel Instrux skulde være kommet Werther tilhænde angaaende de seneste Forviklinger. Uagtet at han ikke troede, at det førte til Noget, maatte han dog insistere paa, at man, for at Intet forsømtes, i de skarpeste Udtryk besværede sig til den preussiske Regjering over Bonin og forlangte af den, at den behørigt instruerede Eulenburg, ligesom at det samme skete til den engelske Regjering for Hodges's Vedkommende.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa den skrigende Modsigelse, der var mellem, at Commissionen regjerede i Kongens Navn og tilside-satte de af ham indsatte Embedsmænd for Insurgenternes. Han maatte, saafremt disse ei removedes, paastaae Tillisch's Tilbagekaldelse og i modsat Fald fralægge sig enhver Del i de Forholdsregler, som derefter maatte tages.

Indenrigsministeren [Bang] bemærkede, at saa tungt det endog var, forelaae dog efter Vaabenstilstanden den Forpligtelse for os at underkaste os, saafremt Hodges stemte for de af Insurgenterne indsatte Embedsmænds Forbliven. Hvorhos han tillige bemærkede, at Sagen endnu ei forelaae til Afgjørelse.

Paa *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag vedtog Statsraadet, at Kammerherre Tillisch instrueredes derhen, at han skjelner imellem de af Kongen ansatte Embedsmænd, som havde taget Insurgenternes Partie, og de af Insurgenterne i de fortrængte Kongelige Embedsmænds Sted indsatte; hvad de første angik, skulde han indrømme, at ingen Undersøgelse om deres tidligere strafværdige Handlinger foretoges, men de sidste skulde han ubetinget forlange removede; kunde han ei naae dette, maatte han dog ei nedlægge sin Post, men først indberette. Ligeledes vedtoges at andrage hos den preussiske Regjering om Overpræsident Bonins Forhold og om antagelige Instruxioner for Eulenburg og hos det engelske Kabinet om Instruxioner for Hodges.

Ligeledes vedtoges, for at kunne begrunde den i forrige Statsraad besluttede Reservation paa Grund af den 1ste hemmelige Artikel, at instruere Kammerherre Tillisch til at afgive Beretning, om hvorvidt Eckernförde, Frederiksort og Rendsborg vare besatte af Insurgenterne, for at man, saafremt dette var Tilfældet, herpaa som og paa Recrutternes Udskrivning kunde begrunde de omtalte Reclamationer.

Paa given Anledning meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han antog, at alle venskabelige Magter vare enige i Afholdelsen af en Congres, samt at Preussen ogsaa vilde føie sig heri, og at Brüssel var foreslaaet til Stedet for dens Sammentræden.

Efterat *Marineministeren* [Zahrtmann] derefter havde forelagt et Forslag til Udredelse af Gage og Lønning under Fangenskab samt Erstatning for tabt Eqpivage for Officerer, Officianter, Underofficerer, Mandskab og Soldatesqve fra Skibene Christian den 8de og Gefion, hvilket Forslag vedlagdes Protocollen, vedtoges dette af Statsraadet, dog saaledes at den fra fjendlig Side under Fangenskabet udbetalte Lønning decourteredes, samt at Erstatningen for tabt Eqpivage for Chefernes Vedkommende sattes i Beroe, indtil den over dem nedsatte Krigsret havde afsagt sin Dom.

Derefter refererede *Finantsministeren* [Sponneck] de Forholdsregler, han deels havde taget deels vilde tage med Hensyn paa Beboerne i de Kongelige Palaier og Slotte. Under dette Referat bemærkede han, at den endelige Afgjørelse betræffende Enkedronningens og Landgrevens Palais paa Amalienborg, den Del af Fredensborg som var afstaaet Prindsesse Juliane til Sommerophold, og den Del af Palalet 120 i Amaliegaden der var indrømmet Hans Kongelige Høihed Prinds Christian af Glücksborg, først vilde kunne ske ved Apanagelovens Regulering. Ved denne Lejlighed maatte han gjøre opmærksom paa, at han var villig til at overtage Affattelsen af Apanageloven, men at det syntes ham behageligere for de vedkommende Kongelige Personer, om i Mangel af en Minister for det Kongelige Hus, en anden Minister, navnlig *Conseilpræsidenten* i sin Egenskab som Udenrigsminister, vilde overtage denne Forretning. Da imidlertid *Conseilpræsidenten* [Moltke] foretrak, at Finantsministeren overtog denne Forretning, tiltraadte Statsraadet denne Anskuelse.

Statsraadsmødet hævedes.

Ministtermøde søndag d. 26. august 1849.

Den 26de August 1849 vare Ministrene under Conseilpræsidentens Fraværelse samlede til Conferents. Minister Clausen var ikke tilstæde.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste de fra Kammerherre Tillisch senest indløbne Depecher.

I Anledning af hvad der i disse Depecher indeholdtes, toge de tilstædeværende Ministre følgende Beslutninger:

- 1) Blokaden hæves ubetinget, uden nogen speciel Undtagelse for Insurgenternes bevæbnede Fartøier eller for Gefion. De 2 Kanonbaade i Slien skulle ikke forhindres i at gaae tilbage til Kiel.
- 2) Kammerherre Tillisch anmodes om at see at opnaae en Bestemmelse af Bestyrelsescommissionen, for at Gefion ikke flyttes bort fra, hvor samme nu ligger; forsaavidt han ikke kan naae dette, anmodes han om i ethvert Fald at skyde dette Punkt ind under Afgjørelse ad diplomatisk Vei.
- 3) Proclamationen til Slesvigerne vedtoges, saaledes som den af Kammerherre Tillisch er blevet ønsket modificeret. Proclamationen trykkes her, og hele Oplaget sendes over.
- 4) Baron C. Plessen anmodes af Marineministeren om, paa Grund af hvad [i] Kammerherre Tillisch's Skrivelse indeholdes ham betræffende, at komme her til Byen, for at Conseilpræsidenten nærmere kan afhandle det Fornødne med ham.

Forhandlingen sluttedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Ministtermøde tirsdag d. 28. august 1849.

1849, Tirsdagen den 28de August, vare Ministrene samlede til Conferents. Conseilpræsidenten var fraværende formedelst Sygdom.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte paa Conseilpræsidentens Vegne de sidste Efterretninger fra Slesvig.

Protocollerne af 9de Juli og fra 16de Juli til 24de August inclusive, med Undtagelse af den af 7de August, som allerede var ratihaberet, forelæstes og bestemtes, at de med de af Ministrene gjorte Bemærkninger vare at tilstille Conseilpræsidenten til Ratihabering.

Krigsministeren [Hansen] udhævede paa givne Anledning de Grun-

de, hvorfor han maatte antage det for en Forurettelse med Hensyn til det øvrige Mandskab, naar der tilstodes de efter Septemberloven Udskevne nogen fortriinsviis Ret til Permission.

Justitsministeren [Bardenfleth] yttrede, at han maatte antage, at der ikke var noget til Hinder for at tilstaae de nævnte Udskevne Permission.

Forhandlingerne sluttedes.

Lunding.

Ministermøde fredag d. 31. august 1849.

1849, Fredagen den 31te August, vare Ministrene samlede til Conferences. Conseilpræsidenten var fraværende formedelst Sygdom.

Sagen angaaende det slesvigske Interimsflag, som havde udcirculeret, fremlagdes.

Ministrene henholdt dem til deres afgivne skriftlige Vota, hvorhos *Justitsministeren* [Bardenfleth] meddelte, at Conseilpræsidenten af Kammerherre Tillisch havde modtaget en privat Skrivelse, hvoraf fremlyste, at han ansaae det for ugjærligt at erholde yderligere Indrømmelser.

Minister Clausen henholdt sig ligesom de øvrige Ministre til sit skriftligen afgivne Votum, idet han bemærkede, at Indbrændingen af Kongens Navnechiffer i Forbindelse med Interimsflaget nærmest maatte tillægges at betyde Slesvigs Selvstændighed i en personal Union med Danmark. Han maatte derfor bestemt stemme imod en Forandring af Mærket »Dansk Eiendom«; maatte man nødvendig finde sig i en saadan Forandring, da stemte han subsidiairt for Rigsvaabenet og imod Navnechifferet.

Krigsministeren [Hansen] maatte vedblive sin alt yttrede med Minister Clausen stemmende Mening.

Finantsministeren [Sponneck] henholdt sig til sit skriftlige Votum, og samtlige tre dissenterende Ministre forbeholdt sig, at deres Dissents bragtes til Hans Majestæts Kundskab. Paa given Anledning vedtog Statsraadet, at der for det første ikke i Kongeriget foretoges nogen Forandring med Skibsmærket.

Justitsministeren [Bardenfleth] oplæste en Beretning fra Kammerherre Tillisch.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Bestyrelsescommis-

sionen havde underrettet ham om, at den havde ophævet alle i Slesvig siden 24de Marts 1848 emanerede Toldforordninger samt yttret det Ønske, at det samme fra Kongerigetets Side maatte ske. Da Sagen imidlertid formedelst manglende Oplysninger endnu ei var moden, maatte han gjøre den til Gjenstand for nærmere Correspondence.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremlagde og oplæste en Ansøgning fra Redacteur Koch, hvori denne andrager paa, at det maa bevilliges ham, at der ei meddeles nogen Autorisation paa en af ham med Bogtrykker Seneberg før Insurrectionen afsluttet Handel om et Bogtrykkerie i Haderslev. De tilstædeværende Ministre vedtog at henvise Redacteur Koch med sin Ansøgning til den slesvigske Bestyrelsescommission samt at meddele ham, at Regjeringen, saafremt han fra hiin erholdt det Attraaede bevilliget, vilde opfylde det ham af Højsalig Kong Christian den 8de givne Tilsagn med Hensyn til et Laan af 4000 Rbd.

Derefter foreslog *Krigsministeren* [Hansen] nu at begynde med at opløse Armeen og at hjempermittere det Mandskab, hvorfor der ei var Brug, hvori samtlige Ministre erklærede sig enige.

Forhandlingerne sluttedes.

Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 4. september 1849.

1849, Tirsdagen den 4de September, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch af 31te August. I Anledning af denne vedtog Statsraadet, at man søgte at bevirke en Afgjørelse af Hodges betræffende de Embedsmænds Forbliven eller Afskedigelse, som af Insurgentregjeringen vare ansatte i Slesvig.

Minister Clausen oplæste derefter en Skrivelse fra Etatsraad Paulsen, og *Finantsministeren* [Sponneck] bragte i Erindring, at den i Vaabenstilstandens Artikel 7 foreskrevne Tid, inden hvilken den preussiske Regjering skulde udnævne en Taxationscommissær for Jyllands Vedkommende, allerede længe var forløbet; hvorefter *Conseilpræsidenten* [Moltke] overtog sig at paaskynde denne Sag.

Justitsministeren [Bardenfleth] oplæste en Skrivelse til Kjøbenhavns Magistrat, ifølge hvilken det paalagdes Kjøbenhavns Commune at udrede det Halve af den Sum, der udfordredes til at gagere nogle

efter den forrige Krigsministers Indstilling udnævnte Borgerofficerer, da Finantsministeriet efter Communens tidligere derom fremførte Begjæring havde indrømmet at betale den anden Halvdel.

Indenrigsministeren [Bang] meddelte de seneste Efterretninger fra Island og navnlig de Forholdsregler, som Stiftamtmanden ved Althingscommissarius's Fraværelse havde seet sig nødt til at tage, hvilke af Statsraadet billigedes til at indstilles til Hans Majestæts Allerhøieste Approbation.

Efterat dernæst Sagen om Porcellainsfabrikken atter var foretaget, vedtoges det, at Apotheker Boye afgik som Consulent for Fabrikken med $\frac{2}{3}$ af sin Gage i Pension, samt af Statsraadets Pluralitet at det i Budgettet opføres, at Porcellainsfabrikken med næste Aars Udløb opfører at drives for Kongelig Regning, og at Ministeriet agter at disponere over dens Eiendele paa hensigtsmæssigste Maade.

Med Hensyn til Nedlæggelsen af Fabrikken dissenterede *Conseil-præsidenten* [Moltke] og *Minister Clausen*.

Finantsministeren [Sponneck] antog, at den hensigtsmæssigste Anvendelse af Bygningerne, saaledes som han i sin Sagen vedlagte skriftlige Betænkning havde udtalt, vilde være at forbeholde dem til eventuel Afbenyttelse for en teknisk Skole.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at Amtsforvalter Gæhler, der tillige var Kirkeinspecteur paa Als, havde henvendt sig til ham med Besværing over at være bortviist af General Meza. Han havde henviist ham til at andrage hos Bestyrelsescommissionen om at gjenindsættes som Amtsforvalter, da der i saa Fald fra Ministeriets Side Intet var til Hinder for, at han ogsaa igjen kunde overtage Kirkeinspecteur-Embedet.

Statsraadets Møde hævdedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet fredag d. 7. september 1849.

1849, Fredagen den 7de September, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Finantsministeren og Minister Clausen vare fraværende formedelst Sygdom.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde til Circulation en Extract af det Treschowske Forslag til en Forfatning for Slesvig og meddelte, at Baron Werther havde mundtlig udtalt sig imod en Congres, hvorimod de andre herværende Diplomater havde misbilliget disse Baron Werthers Yttringer.

Derefter oplæste *samme Minister* [Moltke] tvende Skrivelser fra Kammerherre Tillisch af 2den og 4de September samt en til denne rettet Skrivelse fra Grev Eulenburg, hvori denne besværer sig over en Uoverensstemmelse i den danske og tyske Text af Kongens Proclamation til Slesvigerne, som han anseer for at være forsættelig. Statsraadet vedtog at imødegaae denne Grev Eulenburgs Formening ved at meddele ham en klar Fremstilling af, hvorledes den nævnte Proclamations tyske og danske Text ere opstaaede.

Med Hensyn til de i de bemeldte Skrivelser indeholdte Efterretninger om Holtenaus, Frederiksorts og Rendsborgs Besætning af tyske Tropper vedtoges det saavel gennem Kammerherre Tillisch som gennem Kammerherre Reedtz at gjøre Reclamationer og navnlig at udhæve, at ved en fortsat Besættelse af disse Steder den første af de hemmelige Artikler maatte indtræde.

Derefter forelagde *Justitsministeren* [Bardenfleth] Statsraadet til Afgjørelse det Spørgsmaal, hvorvidt Assurancesummen for de under det fjendlige Bombardement i Fredericia og Kolding afbrændte Gaarde var at udbetale af Kjøbstædernes almindelige Brandassurance eller af Finantserne.

Sagen udsattes til endelig Afgjørelse, naar Finantsministeren var tilstæde, men Statsraadet ansaae det for den hensigtsmæssigste Maade, at Finantserne foreløbigen forskjød 50 % af Skadens Beløb.

Efter *Indenrigsministerens* [Bangs] Forslag billigede Statsraadet, at en Legatcapital paa 12 Rbd. maatte forblive staaende i Rødsleth, uanset at Bøndergodset og Tienderne bortsolgtes fra denne Gaard.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte Statsraadet, hvorledes Desarmeringen indtil Dato var foregaaet.

Cultusministeren [Madvig] henledte Opmærksomheden paa, at flere af de fra Slesvig forjagne Præster havde været ansatte som Feldpræster, og at disse nu i sidste Egenskab vilde blive afskedigede. Efter hans Forslag vedtog Statsraadet, at man i Continuation med den Underretning, der tidligere var givet Bestyrelsescommissionen om forjagne Embedsmænd, ogsaa meddelte den disse Geistliges Navne.

Paa dertil given Anledning var Statsraadet enigt i, at det var rigtigst under Vaabenstilstanden ei at skove i de Augustenborgske Skove til Marinens Brug.

Statsraads mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 11. september 1849.

1849, Tirsdagen den 11te September, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Indenrigsministeren var fraværende.

Der oplæstes en Meddelelse fra Indenrigsministeren, om at han havde indgivet sin Dimission.

I Anledning af at Cultusministeren og Minister Clausen havde indgivet en Ansøgning til Hans Majestæt under 2den September om deres Dimission, oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] en af disse Ministre affattet Meddelelse om de Forudsætninger, under hvilke de kunde vedblive deres Function som Ministre.

I Anledning heraf vedtog Statsraadet:

- 1) Den Eventualitet at voldgive det slesvigske Spørgsmaal til en Congres af de store Magter holdes aldeles aaben.
- 2) Til at deltage i Forhandlingerne om Freden udnævnes en Mand, som repræsenterer den Hovedanskuelse, der ligger til Grund for de i Meddelelsen fremsatte 3 Punkter, og som saaledes afgiver tilstrækkelig Garantie for, at der ikke viges bort fra disse.

Marineministeren [Zahrtmann] reserverede sig fuldkommen Frihed til aldeles ubunden at stemme paa de Individuer, som han maatte ansee tjenligst til at føre Negotiationerne, og at udtræde, naar en Udnævnelse maatte finde Sted, som efter hans Overbeviisning vilde skade Staten, navnlig i de venskabelige Magters Mening. Hvilken Marine-ministerens Reservation tiltraadtes af *Krigsministeren* [Hansen].

Efterat det derpaa var sat under Overveielse, saavel hvem der var at foreslaa Hans Majestæt til at overtage Indenrigsministerens Portefeuille, som ogsaa paa hvad Maade den hidtilværende Indenrigsminister hensigtsmæssigst var at ansætte, bemærkede *Conseilpræsidenten* [Moltke] med Hensyn paa det første Spørgsmaal, at Conferentsraad Unsgaard, som efter hans Formening nærmest maatte komme i Be-

tragtning, ei var villig til at overtage Portefeullen, og at han derfor agtede at træde i Underhandling med Assessor Mourier, hvilket Statsraadet billigede.

Med Hensyn paa den afgaaende Indenrigsministers Ansættelse tilraadede *Finantsministeren* [Sponneck] at udnævne ham til Understatssecretær, da denne Stilling havde en politisk Betydning, og det vilde tjene til Beroligelse, naar det blev indlysende, at Ministeren ei var udtraadt formedelst Dissents med Ministeriet med Hensyn til den indre Politik, navnlig med Hensyn til Landboforholdene, men at Udtrædelsen kun var begrundet i den udenrigske Politik. Statsraadet erklærede sig enig i at tilraade den tiltrædende Minister at tage sin Bestemmelse i Overensstemmelse med de af *Finantsministeren* yttrede Anskuelser.

Derefter bragtes Sagen om Brandassurancen for Kolding og Fredericia under endelig Debat.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at en Erklæring i denne Anledning fra Generalprocureuren forelaae, meddelte *Finantsministeren* [Sponneck], at han ei saae sig istand til at forpligte sig til forskudsviis at udbetale ca. $\frac{1}{2}$ eller en anden bestemt Qvotadel af Skaden til de Brandlidte, da Landbygningerne, der vare nedbrændte, skjøndt ei assurerede dog vare ligesaa berettigede til en saadan Hjælp som Kjøbstadbygningerne, saa længe det ei var retligt afgjort, at de i dette Tilfælde kunde begrunde nogen Ret paa deres Assurance; han erklærede sig derimod villig til at understøtte de Brandlidte, hvem det specielt, med Hensyn paa det Offenliges Tarv, var af Vigtighed at see satte istand til snarest muligen at gjenopbygge deres Eiendomme. Med Hensyn til denne *Finantsministerens* Erklæring vedtog Statsraadet at foranledige de vedkommende private Skadelidte til at reise Spørgsmaalet ved Domstolene, og at Justits[ministeriet] letter Sagens Afgjørelse ved at foranledige Bevilling til dens Paakjendelse in prima instantia og Anticipation ved Høiesteret.

I Anledning af at Generallieutenant von Bülow for at arrangere sine Affairer havde ønsket et rentefrit Laan uden Livsforsikkring af Finantserne til Beløb af 12.000 Rbd., besluttede Statsraadet, at der forelægges den første Rigsdag af *Finantsministeren* et Forslag om en Nationalbelønning for General von Bülow til Beløb af 20.000 Rbd.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] derefter havde opfordret Statsraadet til at afgive sin Mening betræffende den Pensions Størrelse,

der under de af Ministeren udviklede Forhold var at tilstaae den forrige Toldkasserer i Randers, Major Hansen, som havde byttet sit Embede med Toldkassereren i Grenaae og nu med Hensyn paa Folkestemningen ikke troede at kunne see sig istand til tiltræde dette Embede, antog Statsraadet, at denne Pension rettest var at ansætte til 700 Rbd. som det omtrentlige Beløb af hans faste Gage i Grenaae.

Af en Skrivelse fra Grev Bernstorff-Gyldensteen til Justitsm[inisteren] betræffende Forholdene i Lauenborg vedtoges det, at der meddeltes Conseilpræsidenten en Extract, dog uden Navngivelse af Brevets Forfatter.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 15. september 1849.

1849, Løverdagen den 15de September, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var formedelst Sygdom fraværende. Indenrigsministeren havde meddelt Conseilpræsidenten, at han agtede at indfinde sig i Statsraadet, naar han blev derom anmodet.

Først foredrog *Conseilpræsidenten* [Moltke] en Skrivelse fra Kammerherre Reedtz, hvori denne foreslaaer at sende en betroet Mand til Lauenborg for at sætte sig i Forbindelse med dette Hertugdømmes Bestyrelse. Statsraadet var, saavel paa Grund af Kammerherre Reedtz's Skrivelse, som i Henhold til den i forrige Statsraad meddelte Skrivelse fra Grev Bernstorff-Gyldensteen af den Formening, at det var af Vigtighed at søge at indlede en Forbindelse med Hertugdømmet Lauenborg; men da der ikke fra Hertugdømmets Side var sket noget officielt Skridt til en Tilnærmelse, maatte det ansees for hensigstmæssigst, at der foreløbigen kun sendtes en betroet Mand til Berlin for der om muligt at træde i Forbindelse med det sig der opholdende Medlem af den lauenborgske Interimsregjering, Justitsraad Höchstädt, saafremt der i denne Henseende fra hans Side skete Skridt til Tilnærmelse.

Efterat derpaa *Indenrigsministeren* [Bang] var blevet tilkaldt, og saavel han som *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde underrettet Statsraadet om, at Justitsraad Mourier havde afslaaet at overtage Inden-

rigsminister-Portefeuillen, refererede *Indenrigsministeren* [Bang] paa given Anledning Hovedprincippet af det Forslag om Fæsteforholdets Afløsning, som af ham var Landbocommissionen forelagt, og dette Forslags Stilling i Commissionen.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forespørgsel meddelte han, at han, efter hvad der var ham meddelt, ei kunde antage, at Rigsdagen kunde træde sammen før i Januar.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 18. september 1849.

1849, Tirsdagen den 18de September, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidio.

Krigsministeren [Hansen] forelagde til endelig Afgjørelse Sagen betræffende Spørgsmaalet om, hvorvidt der var Grund til fortrinsviis at permittere de ifølge Forordning 23de September 1848 Udskrevne, hvilken Sag, der havde circuleret til skriftlig Votering mellem Ministrene, bilagdes Protocolen.

Efterat Ministrene under Discussionen havde henholdt sig til deres skriftligen afgivne Vota, blev det af Statsraadet antaget ved Stemme flerhed (6 : 2), at efter Indholdet af Forordning 23de September 1848 Regjeringen ei kan være beføiet til at inrømme de ifølge den nysnævnte Forordning Udskrevne, saalænge Krigsforholdet endnu ei er ophævet, nogen Ret til fremfor de øvrige Værnepligtige, som ere udskrevne og henhøre til den active Armee, at hjempermitteres, hvorimod de maae være undergivne de almindelige Regler for Hjempermittering, hvorefter de ældre Klasser skulle gives Fortrin for de Yngre.

Der meddeltes Extract af en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch til Conseilpræsidenten, hvori der yttres Frygt for, at Insurgenterne paatænkte et Angreb, navnlig til Søs paa Als. Da imidlertid saavel *Marineministeren* [Zahrtmann] som *Krigsministeren* [Hansen] ansaae Als for tilbørlig sikkert under de forhaanden værende Forhold, vedtoges fortiden ingen Forandring at gjøre i de militære Dispositioner.

Da *Premierministeren* [Moltke] havde meddelt, at Forhandlingerne om Indenrigsminister-Portefeuillen ei havde ført til noget Resul-

tat, erklærede *Finantsministeren* [Sponneck] sig villig til at overtage Forst- og Domainevæsenet under sit Ministerium, saafremt nuværende Indenrigsminister vilde overtage Functionen som Directeur for disse Brancher, men han maatte dog nære Tvivl om, at det vilde være ham muligt, medmindre Postvæsenet henlagdes under Indenrigsministeriet.

Da *Indenrigsministeren* [Bang] hertil erklærede sig beredvillig, vedtog Statsraadet, at denne Forandring indtraadte, saafremt den tiltrædende Indenrigsminister ønskede den.

Statsraads mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 19. september 1849.

Aar 1849, Onsdagen den 19de September, var Statsraadet samlet. Indenrigsministeren og Minister Clausen vare fraværende.

Conseilpræsidenten [Moltke] underrettede om, at Stiftamtmanden for Island Rosenørn havde erklæret sig villig til at overtage Indenrigsminister-Portefeullen, naar Domainesagerne afgaves fra Indenrigsm[inisteriet] til Finantsm[inisteriet]. *Conseilpræsidenten* tilføiede, idet han i bemeldte Anledning fremlagde en Skrivelse fra Stiftamtmand Rosenørn, som toges til Protocollens Følge, at han i overmorgen vilde overrække Hans Majestæt en allerunderdanigst Forestilling om Stiftamtmand Rosenørns Udnævnelse til Indenrigsminister.

Protocolerne fra 26de August til Dato oplæstes og ratihaberedes. Statsraads mødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 22. september 1849.

1849, Lørdagen den 22de September, var Statsraadet samlet. Auditeur Liebe førte Protocollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] underrettede om, at Hans Majestæt havde ved Allerhøjeste Resolution af Gaars Dato entlediget den hidtil-

værende Indenrigsminister og i hans Sted udnævnt Stiftamtmand Rosenørn til Indenrigsminister.

Indenrigsministeren tog derpaa Plads i Statsraadet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt havde tilladt Kammerherre Reedtz at vende tilbage fra Berlin og i hans Sted beordret Geheimeraad Pechlin at gaae til Berlin og ad interim at forblive der.

Finantsministeren [Sponneck] fremlagde den Plan, som Amtmændene for de 4 jydskke Amter, som havde lidt mest ved den fjendlige Occupation, havde, i Henhold til det dem af Finantsministeriet overdragne Hverv, udarbejdet med Hensyn til den Maade, hvorpaa Erstatningskravene for Jyllands Vedkommende maatte blive at godtgjøre.

Efterat denne Plan, som forud havde været Justitsministeren tilstillet til Gjennemlæsning, var blevet oplæst, blev den af Statsraadet approberet.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at han agtede med nogle Modificationer at gennemføre den Reformplan med Hensyn til de lærde Skoler, som provisorisk allerede var for 3 af disses Vedkommende blev approberet under 25de Juli 1845; og han opkastede i denne Anledning det Spørgsmaal, om en saadan Gjennemførelse af bemeldte Plan behøvede at ske ved Lov, eller om den ikke som en Administrationssag kunde afgjøres ad Resolutionsveien. Statsraadet var med Cultusministeren enigt i, at det ikke gjordes nødvendigt at forelægge Rigsdagen et Lovudkast i den forommeldte Anledning.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede fremdeles, at den forommeldte Reformplan gik blandt andet ud paa at henlægge til Skolen Adgangsprøven til Universitetet; og det Spørgsmaal opstod da, om de større private Instituter maatte være i denne Henseende at tilstaae samme Ret som de lærde Skoler, og om de egentlige Privatister skulde med Hensyn til Adgangsprøven til Universitetet henvises til Skolerne, eller om en Prøve ved Universitetet skulde bestemmes. Cultusministeren ønskede nu at høre Statsraadets Mening, om Fastsættelsen af en saadan Prøve for Privatister kunde betragtes som en Administrations-sag, der ikke behøvedes at gjøres til Gjenstand for Lov. Statsraadet erklærede sig med Cultusministeren enigt i, at det paagjældende Punkt kunde afgjøres ad Resolutionsveien.

Cultusministeren [Madvig] opkastede endvidere det Spørgsmaal, om Nedlæggelsen af nogle lærde Skoler, som han paatænkte at bringe

istand, kunde iværksættes uden ved Lov. Statsraadet udtalte sig for den Mening, at der heller ikke med Hensyn til dette Punkt behøvede at forelægges Lovforslag, medens der derimod ved Budgettet vilde blive Leilighed til for Rigsdagen at gaae ind paa denne Sag, naar det af samme fremgik, at nogle lærde Skoler agtedes nedlagte. Forsaaavidt der til Nedlæggelsen af de paagjældende Skoler knyttede sig Spørgsmaalet om vedkommende Communers Ret til sammes Formue, antog Statsraadet, at det, efterat der var søgt at komme i saa Henseende til en Overenskomst med Communerne, vilde være at overlade til disse i alt Fald ved Lands Lov og Ret at søge Spørgsmaalet afgjort.

Endelig bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at han paatænkte i Faveur af Almueskolelærerne Ophævelsen af den saakaldte Degnepension, der var tillagt det lærde Skolevæsen, mod at dette fik Beløbet dækket paa anden Maade, i hvilken Anledning han forespurgte, om det ansaaes nødvendigt i saa Henseende at forelægge Rigsdagen et Lovudkast. Statsraadet erklærede sig for, at med Hensyn til dette Punkt vilde et Lovforslag være nødvendig, da her var Spørgsmaal om definitiv Ophævelse af en Skat.

Paa dertil given Anledning af *Minister Clausen* vedtog Statsraadet, at Regjeringen skulde henvende sig til Regjeringerne i Berlin og London med en Besværing over den Maade, hvorpaa Oberst Hodges havde afgjort Spørgsmaalet om de af Kongen udnævnte Embedsmænds Gjenindsættelse i deres Embeder.

Statsraads mødet blev hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 26. september 1849.

1849, Onsdagen den 26de September, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] underrettede Statsraadet om, at han hverken fra Udlandet eller fra Kammerherre Tillisch havde erholdt nogen Efterretninger af Vigtighed; tillige meddelte han, at Hans Majestet havde billiget, at Kammerherre Bille ansattes for at fungere under ham i hans Egenskab som Udenrigsminister og for paa hans Vegne at foredrage de dette Ministerium vedkommende Sager i Statsraadet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] fremlagde derpaa Udkastet til en

Valglov for Island, og efterat have oplyst, hvorledes det var tilgaaet, at dette Udkast, som var forfattet af nogle af Althingets Medlemmer og vedtaget af Althinget, var traadt istedetfor det tidligere, som af Regjeringen var bestemt at skulle forelægges Althinget gjennem den Kongelige Commissarius, satte han de enkelte Punkter i Udkastet, hvorom han antog, at der kunde være Tvivl, under Discussion. Der blev i Henseende til Repræsentanternes betydelige Antal yttret Betæneligheder af *Finantsministeren* [Sponneck], og Statsraadets samtlige Medlemmer kunde ikke finde det Princip aldeles rigtigt, hvorefter ethvert Syssel uden Hensyn til Folkemængde skulde vælge tvende Repræsentanter; men da det forelaae, at Islænderne med Bestemthed i disse tvende Retninger havde udtalt deres Ønske, og da det ei kunde have nogen politisk Conseqvents med Hensyn paa Forholdet til Danmark, saa vedtog Statsraadet saavel disse Bestemmelser som den øvrige Del af Udkastet.

Under denne Discussion bemærkede *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at han vilde tage under nærmere Overveielse, hvorvidt det, for ei at give de separatistiske Bestræbelser paa Island nogen Støtte, vilde være gjørligt at see dette Land paa en eller anden Maade repræsenteret paa en kommende Rigsdag, og under hvilken Form en saadan Repræsentation da var at tilveiebringe. Han tilføiede, at det fulgte af sig selv, at saafremt dette skete for Islands Vedkommende, maatte Færøerne tillige tages i Betragtning.

Derefter bemærkede den *samme Minister* [Rosenørn], at han endnu ikke havde bestemt, hvem han vilde foreslaae til at møde i den islandske Forsamling paa Hans Majestæts Vegne, da han antog, at denne Udnævnelse kunde ske samtidigt med Sammenkaldelsespatentet, hvis Udstædelse først vilde finde Sted til Foraaret, naar han med det første Postskib havde erfaret Valgenes Fremgang. Derefter meddelte han, at han til kongevalgte Medlemmer af Forsamlingen agtede at indstille Conferentsraaderne Thorsteinson og Sveinbjørnsson, Biskop Thordersen, Amtmand Melstedt, Professor Pjetursson, Provst Haldur Jonsson, hvilke Valg Statsraadet billigede.

Derefter vedtoges det, i Anledning af en derom fra Amtmand Lehmann indkommen Forestilling, at indstille Overauditeur Stockfleth til at benaades med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, men at udsætte andre Forslag om Naadesbeviisninger, indtil der var indkommet Forslag fra Amtmændene i de 4 af Fjenden besatte Amter.

Indenrigsministeren [Rosenørn] forelagde derefter Statsraadet til Afgjørelse, hvorvidt der maatte være noget til Hinder for at udnævne Chefen for Indenrigsministeriets Secretariat Kammerjunker Heltzen til Committeret, idet han gjorde opmærksom paa, at det derved vilde blive i sin Orden, at han i en af Directeurernes Forfald fungerede for denne. Statsraadet fandt Intet herimod at erindre.

Marineministeren [Zahrtmann] berettede, at han havde erholdt Underretning om, at Dampskibet Bonin oftere havde været ude i Søen ved de slesvigske og holstenske Kyster. Han havde instrueret Skibscheferne derhen, at de, naar de traf det i Søen, skulde ignorere det, men at de, naar det seilede op under Als, skulde skyde efter det for at tvinge det til at tone Flag og til at sende Chefen ombord med sine Papirer; men at de, saafremt dette ei efter Opfordring skete, skulde behandle det fjendtligt. Han tilføiede, at han havde kaldt 4 ved Als stationerede Kanonbaade tilbage, da han ansaae deres Nærværelse dersteds for overflødig, og da Aarstiden var rykket saa langt frem, at Besætningen led uforholdsmæssigt ved Tjenesten.

Derefter fremlagde *Finantsministeren* [Sponneck] Udkastet til en Pensionslov, som havde circuleret, men hvis endelige Afgjørelse dog udsattes, da *Conseilpræsidenten* [Moltke] ønskede forinden at gjøre sig nærmere bekendt med det.

Forsaauidt det imidlertid kom under Discussion, at der i Udkastet fastsattes, at der ingen Pension var at beregne af den Sum, hvormed en Embedsmands Indtægter overskred 4000 Rbd., vedtog Statsraadet, at denne Sum forhøiedes til 6000 Rbd., dog at 4000 bestemtes som det højeste Beløb, som i Pension kunde meddeles.

Protocolterne for 19de og 22de September oplæstes og ratihaberedes.

Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 29. september 1849.

1849, Løverdagen den 29de September, var Statsraadet samlet. Finantsministeren var fraværende.

Indenrigsministeren [Rosenørn] yttrede, at det var ønskeligt, at der om den circulerende Sag betræffende Generalgouverneur Scholten indhentedes Betænkning fra Generalauditeuren for Landetaten.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt havde bifaldet, at Geheimeraad Baron Pechlin førstkommende Torsdag afgik til Berlin, dog kun for der at overtage samme Stilling, som Baron Werther indtog før, og at han som Følge deraf ei fortiden havde erholdt nogen Fuldmagt Fredsunderhandlingerne betræffende. Kammerherre Reedtz ønskede at vende tilbage, hvilket *Conseilpræsidenten* ogsaa med Hensyn paa den Oplysning om Forholdene, Kammerherren vilde kunne meddele, ansaae for hensigtsmæssigt. Grev Carl Moltke vilde ligeledes paa Torsdag afgaae til Petersborg for at overbringe Keiseren af Rusland Hans Majestæts Condolation.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] en confidential Note fra Baron Werther, hvori denne, idet han paaberaaber sig det som en Imødekommen fra Preussens Side, at det sender flere Tropper til Sydslesvig, uagtet saadant ei er bestemt i Vaabenstilstandens Ord, andrager paa, at Regjeringen skal afgive en udtrykkelig Erklæring om, at Bestyrelsescommissionen regjerer Slesvig i Kongen af Danmarks Navn »som Hertug af Slesvig«.

Under den i Anledning heraf opstaaede Discussion udtalte *Krigsministeren* [Hansen] sig derhen, at man, da Frederiksort endnu ei var rømmet, enten cathogorisk burde forlange af Preussen, at det effectuerede Vaabenstilstanden, eller, saafremt det ei dertil var villigt, blokerede Kiel, indtil Frederiksort var rømmet.

Minister Clausen og *Justitsministeren* [Bardenfleth] tiltraadte Krigsministerens Formening og bemærkede, at Baron Werthers Andragende var saameget mere blottet for al Grund, som Preussen endnu ei fra sin Side havde opfyldt Vaabenstilstandens Betingelser.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det ingenlunde var ugjærligt endnu indtil November Maaned at blokere Kiel, men at dette i alt Fald var en farlig Sag ved en fremrykket Aarstid, og at Følgerne af en saadan Blokade vilde være mere følelig for de neutrale Magters Undersaatter end for Kiel selv. Var det imidlertid Statsraadets Mening, at Blokaden skulde effectueres, maatte han nødvendigviis have Meddelelse herom.

Krigsministeren [Hansen] mente, at man burde være beredt paa at kunne blokere Kiel.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte antage, at enhver Yttring om, at vi selv paa en eller anden Maade vilde effectuere Vaabenstilstanden, maatte fraraades; deels vare vi nødte til at udføre det saaledes

Antydede, saasart som Preussen indrømmede det, deels vilde en saadan Yttring virke forstyrrende paa Underhandlingernes Gang.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] derefter havde bemærket, at Frederiksorts Besættelse for Øieblikket ei medførte nogen materiel Skade, og at Consequentserne deraf kunde hindres ved at tage de tilbørlige Reservationer, blev Statsraadet enigt om, at man paa ingen Maade burde indlade sig i nogensomhelst Concession.

Hvad Baron Werthers Note angik, da skulde den saavel i sin Helhed, som i sine Enkeltheder paa det Bestemtteste tilbagevises, og det skulde paa det Tydeligste udtales, at man havde følt sig overrasket ved dens Modtagelse.

Den i samme indeholdte Yttring om den danske Oversættelse af Hans Majestæts Proclamation til Slesvigerne var det unødvendigt at berøre i Svaret, da den tilstrækkelige Oplysning herom allerede var meddelt Grev Eulenburg; derimod skulde det i Svaret udhæves:

- 1) At man ingenlunde kunde gaae ind paa den forlangte Erklæring, da Conventionen ei indeholdt et eneste Ord herom, da den danske Commissær ved Installeringen desaaarsag havde viist dette umotiverede Forlangende tilbage, og da den eneste Følge af en saadan Erklæring vilde blive, at det oprørske Partie deri vilde see en Concession, som kun vilde forøge dets Fordringer og opmuntre det til yderligere Modstand. En anden Sag havde det været, hvis der i selve Conventionen havde været betinget en saadan Udtalelse, da vilde man ei have modsat sig, da det var en Selvfølge, at Kongen af Danmark netop i denne Egenskab regjerede Slesvig som Hertug.
- 2) At det ingenlunde er Undladelsen af den nævnte Erklæring, der vanskeliggjør Bestyrelsescommissionens Virksomhed, men at denne først og fremmest besværes derved, at Preussen taaler Existencen af en insurrectionel Autoritet (Statholderskabet) i Holsten, som gjør sig til Formaal at anvende alle Midler for at bevirke Modstand mod den af Preussen selv i Forbindelse med Danmark i Slesvig indsatte conventionsmæssige Regjering.
- 3) At den danske Regjering, i den Forudsætning at det ligesaaavel er den preussiske Regjerings som dens oprigtige Hensigt og virkelige Interesse at hindre Anarchie og at vedligeholde Orden og Lydighed under den af begge Magter i Slesvig indsatte Regjering, ingenlunde kan see nogen Imødekommen, men alene en simpel Opfyldelse af en Forpligtelse i, at der sendes en større preussisk Styrke til Syd-

slesvig, efterat det ligger klart for Dagen, at den forhaandenværende er aldeles utilstrækkelig til at overholde den allernødvendigste Orden.

- 4) At det tvertimod foreligger, at Conventionen fra preussisk Side endnu aldeles ikke er opfyldt, da foruden Rendsborg og Fehmern, Frederiksort og Holtenau endnu ere besatte af Insurgenternes Tropper, og allerede denne Omstændighed gjør det til Pligt for Preussen at have en saadan Styrke i Sydslesvig, at der i Mangelen heraf ikke kan føyes nogen Grund til ikke at udføre den i Conventionen bestemte Rømning, hvilket Preussen saameget mere maa baade være forpligtet og opfordret til, som vi fra vor Side, uden dertil at være forpligtet, bona fide have hævet Blokaden, førend den stipulerede Rømning havde fundet Sted.
- 5) At endeligen, forsaavidt den omtalte Note paaberaaber sig det af Overpræsident Bonin i sin Tid foretagne, man ikke dertil kunde tage noget Hensyn, da Bonin alene havde haft den Function at indsætte Bestyrelsescommissionen, hvorimod Conventionens Udførelse forresten var ham aldeles uvedkommende.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] Beretning om de i Tønning forefaldne Uordener i Anledning af den nye Postmesters Indsættelse og bemærkede, at han havde tilsendt Kammerherre Tillisch en Gjenpart af denne.

Protocollen af 26de September oplæstes og ratihaberedes.
Statsraadsmødet hævedes.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet mandag d. 1. oktober 1849.

1849, Mandagen den 1ste October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Finantsministeren og Cultusministeren vare fraværende, Kammerherre Bille var tilkaldt.

Protocollen af 29de September oplæstes og ratihaberedes.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* en Rapport fra Kammerherre Tillisch af 29de September tilligemed en privat Skrivelse fra denne, hvori han ytrer, at det ei kunde ansees for skadeligt, om Regjeringen afgav den af Baron Wer-

ther forlangte Erklæring, om at Bestyrelsescommissionen regjerede Slesvig i Kongens Navn som Hertug af Slesvig. Endvidere oplæste Kammerherren nogle Yttringer af Eulenburg i samme Retning og meddelte, at de fremmede Gesandter, navnlig den franske, betragtede Sagen som en reen Formsag og raadede at føie Preussen i dets Ønske. Han maatte saaledes tilraade dette, for at Preussen ei skulde faae en Prætext til at beskyldte os for at gjøre unødvendige Vanskeligheder.

Han oplæste derefter Conceptet til et Svar til Grev Eulenburg, i hvilket de i forrige Statsraad afgjorte Punkter udhævedes, men det indrømmedes, at der fra den danske Regjerings Side Intet var imod, at Bestyrelsescommissionen erklærede, at den regjerede Slesvig i Kongens Navn som Hertug af Slesvig.

Krigsministeren [Hansen] maatte holde det for aldeles nødvendigt, at man kun lovede en saadan Erklæring under Betingelse af, at Statholderskabet først havde anerkjendt Vaabenstilstanden og rømmet Frederiksort, hvilken Mening tiltraadtes af samtlige Ministre.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte gjøre opmærksom paa, at han Intet betænkeligt vilde have fundet ved en saadan Erklæring, dersom den havde været indeholdt i selve Conventionen; men at den nu vilde af Modpartiet blive fortolket paa en Maade, der vilde være høist skadelig for os, idet der nemlig vilde paastaaes, at vi selv havde indrømmet, at det ei var en absolut Selvfølge, at Kongen af Danmark var Hertug af Slesvig, og at vi altsaa havde givet efter i det Spørgsmaal, hvorom hele Striden dreier sig. Han maatte derfor tilraade, at det allerede nu afgjordes og meddeltes Tillisch, hvorledes denne Erklæring var at affatte. Der var saamegen mere Grund hertil, som det forekom ham indlysende, at man kun søgte at lægge en Snare for at drage Conseqventser af den eventuelle Erklæring. Efterat Concepten dernæst atter var gennemgaaet, vedtog Statsraadet, foruden nogle mindre betydelige Modificationer i Svaret til Werther, at der i dette burde udhæves:

- 1) At en saadan Erklæring først kunde gives af Bestyrelsescommissionen, naar Vaabenstilstandsconventionen var anerkjendt og Frederiksort rømmet af Statholderskabet.
- 2) At Umuligheden for Bestyrelsescommissionen i at regjere Slesvig laae i, at Statholderskabet vedblev at existere.

Ligeledes vedtog Statsraadet, at der meddeltes Kammerherre Tillisch, at den omspurgte Erklæring alene maatte afgives under de oven-

for nævnte Betingelser, og at den var at affatte saaledes, at der alene udtaltes, »at ligesom Kongen af Danmark som saadan er Hertug af Slesvig, saaledes er det en Selvfølge, at Regjeringen i Slesvig føres i hans Navn i denne Egenskab«.

Da *Indenrigsministeren* [Rosenørn] havde yttret, at han efter de Oplysninger, der vare ham meddelte, maatte antage, at det exalterede Partie i Hertugdømmet Holsten tilsigtede et eller andet coup de main, og da *begge de militære Ministre* [Hansen og Zahrtmann] havde udtalt, at de ei ansaae dette for rimeligt, men at, hvis et Angreb paa Slesvig indtraadte, der vilde medgaae saa lang Tid med at samle en tilstrækkelig Styrke, at en foreløbig fjendlig Besættelse af Slesvig ei var at undgaae, sattes det under Discussion, hvorvidt man nu burde ruste sig for denne Eventualitet, idet det blev udhævet, at Preusserne tydeligen havde vist, at man ingen Assistance kunde vente af dem, og det samme var at antage om Svenskerne.

Da der nu imidlertid i saadan Rustning nu fortiden kunde synes at ligge en Provocation, vedtog Statsraadet, at den ei burde finde Sted; hvorimod det enedes om, at Baron Pechlin var at instruere derhen, at han strax ved sin Ankomst paa det Bestemteste forlangte en Erklæring af det preussiske Cabinet, om det vilde opretholde Orden i Sydslesvig eller rømme det og overlade os at besætte det. Gik Preussen ind paa det sidste Alternativ, var det at bevirke, at der derom gaves et behørigt Varsel, for at et Overfald af Insurgenterne ei skulde finde Sted; svaredes der derimod undvigende, da maatte vi ansee os at være tilstrækkeligen foranledigede til at ruste os.

Statsraads mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet onsdag d. 3. oktober 1849.

1849, Onsdagen den 3die October var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Finantsministeren var fraværende. Kammerherre Bille var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Baron Hugo Plessen var sendt herover fra Kammerherre Tillisch med Efterretning om Urolighederne i Tønder, under hvilke det var lykkedes Baronen at faae constateret, at det preussiske Militær havde dobbelte Instruxer.

Kammerherre Bille meddelte derefter det Væsenligste af Baron Plessens Rapport, den til Lebbin af begge Commissionens Medlemmer sendte Klage, den i Tønder commanderende Officers, Major Wussows Beretning til Lebbin og den sidstes Svar til Commissionen. Derefter udhævede Kammerherren, at det Forefaldne fra Regjeringens Side burde benyttes til at overtøye de andre Magter om Umuligheden af at kunne komme til noget Resultat ved isolerede Underhandlinger med Preussen og saaledes tvinge dem til at bringe Sagen til Afgjørelse ved en Congres eller i alt Fald at sørge for, at den afgjordes ved Vaabenmagt mellem os og Insurgenterne uden nogen fremmed Magts Mellekomst.

Minister Clausen maatte antage, at det i den første hemmelige Artikel forudsatte Tilfælde nu var indtraadt, at denne nu maatte komme til Anvendelse, og at vi herom burde stille et Forlangende til Preussen.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa, at hvis Preussen pludseligen trak sine Tropper tilbage, vare vi ei forberedte paa strax at optage Krigen mod Insurgenterne.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen] holdt det for nødvendigt at udsætte Bestemmelsen om, hvad der burde gøres, indtil der var indløbet Svar fra Preussen.

Justitsministeren [Bardenfleth] betvivlede ikke, at det maatte komme til Brud, men han antog, at Hovedspørgsmaalet var, om man led noget Tab i militærisk Henseende ved at udsætte Bruddet; var dette Tilfælde, burde man strax bryde, men var det ei at befrygte, da vilde det være fordelagtigere at udsætte den endelige Catastrophe, da vor Ret altid tydeligere vilde træde frem, jo længere disse Forhold varede, og da vi derved undgik, at man væltede Skylden paa os fra de store Magters Side.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at Fjenden var i stor Fordel fremfor os derved, at han paa faae Dage kunde concentrere sine Stridskræfter. Han kunde iøvrigt ei forudsige, hvorvidt en Udsættelse af Fjendlighederne kunde blive os til Skade eller Fordel i militær Henseende, da dette beroede paa uforudseelige Omstændigheder, men han maatte gjentagende gjøre opmærksom paa den høist uheldige Stilling, vi vare komne i derved, at vi ei havde betinget os, at Rendsborg skulde rømmes af Insurgenterne. Saalænge Rendsborg var i Fjendens Haand, kunde Tropperne ei cantonnere i det sydlige Slesvig, og

han maatte paastaae, at der atter ved denne Leilighed blev trængt paa Vaabenstilstandens Overholdelse med Hensyn paa Rendsborgs og Frederiksorts Rømning.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa, at vi efter de hemmelige Artikler vare berettigede til at gaae ind i Holsten, naar ikke Preussen efter Løfte der tilveiebragte Orden.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde udhævet det Nødvendige i, at Kammerherre Tillisch under alle Omstændigheder vedblev sin Function, endog om han blev nødt til at indskrænke den til det nordlige Slesvig, og efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde bemærket, at Kammerherre Tillisch maatte være bemyndiget til at regjere alene, saafremt Eulenburg forlod sin Post, vedtog Statsraadet, at man, ved at besvære sig over det senest Forefaldene, burde gjentage de tidligere Gravamina og ei alene af Preussen forlange en bestemt Erklæring og bestemte Garantier for Vaabenstilstandens Udførelse, men ogsaa foredrage Sagen saavel for Rusland som for England og Frankrig og fremsætte disse Magter Umuligheden af at komme til noget Resultat ved isolerede Underhandlinger med Preussen. Det skulde meddeles Kammerherre von Tillisch, at han under alle Omstændigheder skulde holde sig i sin Function saalænge som muligt. Endeligen var Statsraadet enigt i, at man strax burde tage Forholdsregler for at sikkre Als; men at den endelige Bestemmelse, om der skulde rustes, var at udsætte indtil Finantsministerens Tilbagekomst.

Efterat *Marineministeren* [Zahrtmann] havde henledt Opmærksomheden paa Vigtigheden af at sikkre os Østerrigs Hjælp, meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Grev Carl Moltke Nütschau havde Ordre til at lægge Hjemveien fra St. Petersborg over Wien.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte af Baron Werther at have modtaget en Forklaring over, hvorledes det var tilgaaet med den engelske Deputations Modtagelse i Berlin, samt meddelte, at han vilde opfordre den preussiske Regjering til officielt at desavouere de Yttringer om denne Sag, som de slesvig-holstenske Blade indeholde, idet han vilde gjøre opmærksom paa, at ikke Sagen i sig selv, men den Maade, hvorpaa Insurgenterne uimodsagte fremstillede den, var af Betydenhed.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at en Observator Sievers, en født Tydsker, i Familieanliggender ønskede Permission til Holsten, og at

han paa Grund af hans Personlighed ikke havde nogen Betænkelighed ved at tilstaae ham den; hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Statsraadsmødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet lørdag d. 6. oktober 1849.

1849, Løverdagen den 6te October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium.

I Henhold til det i forrige Møde Vedtagne meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] Finantsministeren, at Statsraadet havde debateret Spørgsmaalet om Rustningers Nødvendighed, og forelagde ham det Spørgsmaal, om der fra Finantsministeren var nogen Erindring i denne Henseende at fremføre.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, hvilke Ressourcer han endnu var i Besiddelse af, idet han udhævede, at han netop for Øieblikket med Fordel kunde afsætte de engelske 3 pCt. Obligationer, og bemærkede, at han ei omtvivlede, ved de Hjælpemidler, der vare forhaanden, at kunne bestride det Nødvendige, indtil Rigsdagen kunde sammetræde. Han henledte tillige Opmærksomheden paa, at han antog at være berettiget til at emittere nye Creditbeviser med Forbehold af Rigsdagens nærmere Bestemmelse, da det kun var Bestemmelsen om disses Indløsning, der blev at forelægge Rigsdagen til nærmere Afgjørelse. Slutteligen afgav han den Erklæring, at naar Statsraadet fandt Rustninger nødvendige, da skulde der fra hans Side ingen Hindring indtræde.

Efterat derpaa *begge de militære Ministre* [Hansen og Zahrtmann] paa hans Forespørgsel havde erklæret, at Als maatte betragtes som aldeles sikkert for Øieblikket, saalænge Søen var aaben, vedtog Statsraadet, i Henhold til det som i forrige Møde var fastsat, at Rustningerne ei vare at paabegynde, førend et Svar fra Preussen var indløbet, ligesom ogsaa at for Øieblikket ingen Dislocation af Tropperne skulde finde Sted, hvorimod Overførelsen af de paa Sjælland og Fyen liggende Tropper skulde udsættes til December Maanedes Begyndelse.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at ligesom den Tid af Vinteren, hvori Iisgang var at forvente, var den farligste, saaledes fryg-

tede han navnlig maaske for Januar Maaned, til hvilken Insurgen-terne med et Skin af Ret kunde opsige Vaabenstilstanden.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at der var opstaaet en Meningsforskjellighed mellem ham og Finantsministeren be- træffende Consul og Kunstagent Bravo i Rom. Bravo var nemlig tid- ligere ansat som Kunstagent i Rom med 400 Rbd. Gage, og da han senere ansattes som Consul, var der for denne Charge ligeledes be- stemt ham 400 Rbd. paa Grund af, at han allerede i den anden Egen- skab var lønnet. Kunstagenturen i Rom skulde nu bortfalde som spe- ciel Stilling, og Forretningerne henlægges under Consulatet; han fandt det derfor billigt, at Bravo beholdt sine tidligere Indtægter, hvorimod Finantsministeren forment, at Gagen som Kunstagent maatte ind- drages, uden at Consulgagen blev forøget.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at Bravos Ansættelse som Consul var i sin Tid sket mod Generaltoldkammerets Ønske og bevirket gennem det udenlandske Departement, og at en fast Gage for en Consul var noget abnormt, der alene paa Grund af de særegne For- hold havde fundet Sted i Paris. Da Consulatet i Rom imidlertid ei hen- hørte under Finantsministeriet, men under Udenrigsministeriet, kunde der ei være noget imod fra hans Side, at den sidstnævnte Minister ind- stillede Bravo til en højere Gage som Consul, end den han for Øieblik- ket havde, da denne Post i Budgettet da maatte forsvares af Udenrigs- ministeren, hvori Statsraadet var enigt.

Derefter forelagde *Cultusministeren* [Madvig] en allerunderdanigst Forestilling til Discussion betræffende en forandret Ordning af de lærde Skolers Beneficévæsen, navnlig betræffende en Indskræn- ning og forandret Inddeling af Gratistpladserne og Pladserne til mode- reret Betaling samt de førstes Recompensation ved nogle Skoler af vedkommende Skolers Stipendieoverskuds Fond, hvilken allerunder- danigst Forestilling Statsraadet billigede.

Samme Minister [Madvig] forelagde derefter en allerunderdanigst Forestilling om Allerhøieste Bemyndigelse til i vedkommende Budget- udkast at optage et Tilskud fra Sorøe Academie til Dækning af den Underballance, som det for Finantsaaret 1850—51 udkastede Budget for det lærde Skolevæsen udviser. Hvilken allerunderdanigst Forestil- ling af Statsraadet tiltraadtes.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede, at hans Formand ei havde fuldendt de Lovforslag om Communalvæsenet, som skulde

forelægges den hertil nedsatte Commission. Da han nu maatte begynde disses Bearbejdelse fra nye af og ikke antog at burde forelægge det endelige Udkast for Commissionen, førend det havde været forelagt i Statsraadet, saa agtede han at meddele Commissionen, at han maatte udsætte Udkastets Fremlæggelse, da han ei var sikker paa at have det færdigt før Rigsdagens Sammentræden; hvilket Statsraadet billigede.

Da Besættelsen af Amtmandseembedet paa Bornholm derefter sattes under Discussion, enedes Statsraadet om, at Etatsraad Wegener hertil var at bringe i allerunderdanigst Forslag.

Statsraadsmødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Lunding.

Møde i statsrådet tirsdag d. 9. oktober 1849.

1849, Tirsdagen d. 9de October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte de sidste Efterretninger fra Kammerherre Tillisch og fra Baron Pechlin, idet han underrettede Statsraadet om, at Kammerherre Reedtz var ankommen i Quarantaine.

Krigsministeren [Hansen] og *Cultusministeren* [Madvig] bemærkede, at der Intet forelaae, som antydede, at Baron Pechlin paa en urgent Maade havde besværet sig over de preussiske Troppers Fremfærd, og androg paa, at han instrueredes saavel hertil som til at paa-trænge en offentlig Erklæring betræffende den Angler-Deputation, og en Forklaring over at der var givet tre af Oprørerne preussiske Decorationer.

Statsraadet erklærede sig vedblivende enig i, at man ei burde give efter i Titelsagen, før de stillede Betingelser vare opfyldte, navnlig den Frederiksorts Rømning havde fundet Sted.

Finantsministeren [Sponneck] forespurgte, hvorvidt Statsraadet maatte ansee det nødvendigt, at Quarantainen eftergaves Kammerherre Reedtz, saaledes som den i sin Tid var eftergivet Conferentsraad Treschow, hvilket Statsraadet dog ei fandt nødvendigt.

Derefter forelæste og motiverede *Finantsministeren* [Sponneck] Udkastet til en Pensionslov og stillede samme til Discussion.

Udkastets § 1 vedtoges foreløbigt; hvorimod Statsraadet var enig i, at Spørgsmaalet om Ministrenes Pensionering burde ved Leilighed underkastes en ny Drøftelse.

Med Hensyn paa § 2 gjorde *Cultusministeren* [Madvig] opmærksom paa, at den Omstændighed, at Embedsaarene under en privat Institution, som f. Ex. Banken, ei bragtes i Beregning, vilde vanskeliggjøre det at erholde dygtige Embedsmænd fra en saadan Stilling til Statens Tjeneste; hvorhos *Minister Clausen* foreslog, at det reserveredes, at Regjeringen kunde forelægge Rigsdagen Undtagelsesbestemmelser for enkelte Tilfælde. Da imidlertid *Finantsministeren* [Sponneck] bemærkede, at denne Ret maatte tilkomme Regjeringen uden Reservation, vedtoges ei i denne Retning at foretage nogen Forandring i Udkastet.

Med Hensyn til sidste Passus i § 4 henholdt Statsraadet sig til sin tidligere Bestemmelse om, at den høieste Indtægt, hvoraf Pension kunde beregnes, fastsattes til 6000 Rbd., og den høieste Pension til 4000 Rbd.

Den i § 7 foreslaaede Fortabelse af Pension, naar denne ei i et helt Aar var hævet, forandredes derhen, at Terminen fastsattes til tre Aar; ligesom ogsaa samme § No. 5 omredigeredes saaledes, at den kom til at hedde: »eller naar han overbevises inden sin Afsked at have etc.«

Ved § 8 forandredes Aldersbestemmelsen for Vartpenges Overgang til Pension fra det 60de til det 65de Aar.

Ved § 12 forandredes Fortabelsesterminen af Enkepension, i Analogi med § 7, fra 1 Aar til 3 Aar.

Samme § No. 5: »naar det oplyses, at hendes Mand har gjort sig skyldig i et Forhold, der, hvis han havde levet, vilde have gjort ham uværdig til Pension« udgik efter Majoritetens Bestemmelse aldeles, navnlig paa Grund af Vanskeligheden ved Institueringen af de i denne Henseende nødvendige Undersøgelser; hvorimod dog *Finantsministeren* [Sponneck] heri dissenterede, idet han paaberaabte sig Conseqventsen fra Embedsmænds Pensioner og ved Udstrygningen af denne Passus fandt, at der opstod en Lacune. Forøvrigt vedtoges det foreliggende Lovudkast.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte derefter de Mænd, som han vilde foreslaae Hans Majestæt til Formænd for Valgbestyrelserne til Landstingsvalgene, samt de Stæder han agtede at foreslaae til Valghandlingens Afholdelse. Hvilke Forslag af Statsraadet vedtoges.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne.

J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 13. oktober 1849.

1849, Løverdagen den 13de October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protocollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille meddelte de seneste Efterretninger, saavel fra Kammerherre Tillisch som fra Baron Pechlin, i hvilken Henseende han navnlig udhævede, deels at Statholderskabet havde forsøgt, uden foregaaende Anerkjendelse, at indlede en Forbindelse med Bestyrelses-commissionen, hvilken dog var tilbageviist, deels at denne tilligemed Oberst Hodges havde indgivet en Klage til den preussiske Regjering, fordi Major Wussow havde nægtet at effectuere den insurrectionelle Amtmand Hansens Arrestation og havde deri erholdt Medhold af Oberst Lebbin.

Krigsministeren [Hansen] maatte gjentage, at det for os var et vitalt Spørgsmaal at sikkre os imod, at Vaabenstilstanden ei opsagdes førend i Marts Maaned.

Kammerherre Bille yttrede med Hensyn til Fredsunderhandlingerne, at Preussen viste sig uvillig til at overgive disse til en Congres, men at England saavel som de andre Magter Intet havde derimod, men dog ingen Skridt gjorde for at insistere paa en saadan.

Cultusministeren [Madvig] formente, at man først burde afvente, at Preussen opfyldte de til det stillede Fordringer, Vaabenstilstandens Udførelse betræffende, og at Statholderskabet anerkjendte Bestyrelses-commissionen, forinden man begyndte de endelige Fredsunderhandlinger.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at Preussen altid havde gereret sig som Centralmagtens Fuldmægtig, og at man altsaa kunde oppebie en nye Etablering af en saadan.

Finantsministeren [Sponneck] maatte holde det for nødvendigt, at man enedes snarest muligt om en Instrux for Fredsunderhandlerne, og at der hertil snarest muligt berammedes et Statsraadsmøde. Han forklarede sig nemlig Ruslands Lunkenhed deraf, at vi endnu ei for denne Magt havde seet os istand til at udtale, hvad vi egenligen ville, og antog, at vi, naar vi hertil vare istand, ikke vilde savne denne Magts Bistand, navnlig til at tilveiebringe en Conferents.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at vi ved Fredspræliminærene vare bundne til at underhandle med Preussen

alene under Englands Mægling; han maatte derfor være af den For-
mening, at Underhandlingerne saaledes foretoges, at det i disses Løb
klarligen for de andre Magter vilde fremgaae, at en Fred ikke paa
denn Maade vilde kunne komme istand.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa, at naar man valgte denne
Vei, var det nødvendigt strax fra Begyndelsen at stille det klart for
sig, hvorvidt man begyndte Underhandlingerne for gjennem dem at
naae Freden eller for at bringe dem til at strande.

Finantsministeren [Sponeck] maatte henholde sig til sit Fore-
gaaende, da det vilde være umuligt med Sikkerhed at bringe Under-
handlingerne til at strande uden at gjøre Vanskeligheder og fremsætte
forhøiede Fordringer, hvilket atter vilde blive lagt os til Last af de
andre Magter.

Kammerherre Bille bemærkede, at Hensigten var, at Baron Pechlin
om nogen Tid paa Permission vilde retournere til Kjøbenhavn, medens
Kammerherre B. Bülow overtog hans Function; han maatte antage det
for høist nødvendigt at afvente Baron Pechlins mundlige Forklaring,
forinden man enedes om nogen Instrux.

Statsraadet vedtog derefter, at Baron Pechlins Nærværelse først
var at afvente, og at derefter af en Enkelt en Instrux var at udarbeide,
som, efter i forveien i Afskrift at være meddelt Ministrene, var af dis-
cutere i et dertil i sin Tid berammet Statsraad.

Cultusministeren [Madvig] henledte atter Opmærksomheden paa,
at det var nødvendigt, at en Mand, der var en utvivlsom Repræsentant
for Kongeriget, deltog i Underhandlingerne.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at han agtede
i Trykken at udgive de af den forrige Indenrigsminister Landbocom-
missionen forelagde Udkast, tilligemed dennes Betænkninger ved de
vigtigere Sager og en Extract af Protocollen ved de mindre vigtige;
han troede dertil at burde føie nærmere Oplysninger fra de tidligere
Love og statistiske Forhold, idet han vel forudsaae, at Værket derved
vilde blive meget voluminøst, men ikke kunde andet end troe, at det
vilde tjene til Beroligelse. Han troede at burde publicere det under en
saadan Form, at det holdtes aldeles udenfor Ministeriet i sin Helhed,
for hvilket jo desuden intet af de nævnte Lovforslag var forelagt, og
at det Standpunkt, hvorfra denne Publication, der alene skete ved
Indenrigsministeriets Foranstaltning, maatte betragtes, i et Forord
angaves. Hvilket Statsraadet vedtog.

Finantsministeren [Spouneck] berettede, at han havde erholdt Efterretning om, at General Bülow's Affairer nu kunde arrangeres ved Hjælp af en Sum af 15.000 Rbd., hvorimod et saadant Arrangement ei vilde kunne ske, naar Pengene først kunde erholdes efter Rigsdagens Samling. Paa hans Forslag erklærede Statsraadet sig enigt i, at Finantsministeren til Hans Majestæt allerunderdanigst indstiller, at der tilstaaes Generallicutenant v. Bülow et Laan af 15.000 3: femten Tusinde Rigsbankdaler at afbetale med eet Hundrede Rbd. maanedlig, uden at det derfor paalægges Generallicutenanten at stille nogen Livsassurance til Sikkerhed. Skulde Rigsdagen ei gaae ind paa den tilsigtede Nationalbelønning, da maatte Ministeriet soutenere det nu vedtagne Laan.

Protocolterne af 1ste, 3die og 6te October oplæstes og ratihabredes. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne.

J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 16. oktober 1849.

1849, Tirsdagen d. 16de October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille meddelte de seneste Efterretninger, af hvilke han udhævede, at Preussen var villig til, at Successionsspørgsmaalet indbragtes under Fredsunderhandlingerne; da nu efter Fredspræliminærene dette Spørgsmaal skulde afgjøres ved en Conferents, saa kunde dette muligen blive et Skridt til at bringe hele Underhandlingen for en Congres.

Efterat det Vigtige i at tilveiebringe en ny Regjering i Holsten var udhævet, erklærede Statsraadet sig enigt i at rette Bestræbelserne, navnlig gennem Baron Meyendorff i Berlin, derhen, at Landgrev Wilhelm blev Statholder i Holsten.

Kammerherre Bille meddelte, at Baron Dirckinck troede at kunne skaffe Artikler i Regjeringens Interesse ind i »Hamburger Correspondenz« ved en Mand, som havde Indflydelse paa denne Tidende. Det vedtoges ved Regjeringsraad Høpfner at gjøre Forslag i denne Retning.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Boghandler Lorck i Leipzig agtede at etablere en Journal i dansk Retning i Hamborg, ved hvilken man haabede at kunne fortrænge Börsenhalle af dens nordiske Abonnement.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at en Embedsmand til ham havde indmeldt, at han ønskede sig løst fra den ældre Embedsed; han agtede at betyde ham, at en saadan Løsning allerede laae i Kongens Sanction af Grundloven. Hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Etatsraad Lundings Vegne.

J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 19. oktober 1849.

1849, Fredagen d. 19de October, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Efter Conseilpræsidentens Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* den fra Baron Pechlin indløbne Depeche, af hvilken det fremgik, at Statholderskabet i Holsten havde givet et afslaaende Svar paa den preussiske Regjerings Forlangende om Vaabenstilstands-Conventionens ubetingede Anerkjendelse, og at Pechlin derefter var kommen til det Resultat at insistere paa Tilbagekaldelsen af de preussiske Officerer i den slesvig-holstenske Armee, men derhos af al Kraft at søge at forebygge, at den 1ste af Conventionens hemmelige Artikler om Tilbagetrækningen af de preussiske Tropper skulde komme til Udførelse. Kammerherre Bille tilføjede, at Herr v. Lembke havde havt Brev fra Baron Werther, hvori han gjentog, hvad han mundlig havde yttret for Baron Pechlin.

Under den Discussion, som derpaa reiste sig i Statsraadet, blev det fra samtlige Ministres Side billiget, at Pechlin insisterede paa de preussiske Officerers Tilbagekaldelse, i hvilken Henseende det af *Finantsministeren* [Sponneck] navnlig blev udhævet, at den for den danske Regjering væsentlige Følge af en saadan Tilbagekaldelse vilde blive, at man med Hensyn til Holsten berettigedes til i Henhold til Wiener-Schlussacte at henvende sig til den nye Centralmagt om at fjerne Statholderskabet, hvorved da opnaaedes, at Østerrig fik Leilighed til at

blande sig i Sagen. Det blev dernæst ogsaa vedtaget, at Baron Pechlin skulde instrueres om yderligere at insistere paa Oberst Lebbins Tilbagekaldelse.

Forsaavidt fremdeles angik det Spørgsmaal, om der for Øieblikket maatte være Anledning for den danske Regjering til at ruste, da kom Statsraadet, efterat det var blevet udhævet, at hvis der nu gaves Ordre til at ruste, vilde Agitationen i Tydskland fremmes, og saaledes Stattholderskabet i denne Henseende naae sit Ønske, og efterat *Krigsministeren* [Hansen] paa dertil given Anledning havde erklæret, at der i det Høieste behøvedes 3 Uger til at stille 30.000 Combattanter i Marken, samt at det for Tiden ikke vilde være muligt at træffe yderligere Foranstaltninger eller Forberedelser end de allerede trufne, til i Tilfælde af eventuel Krig at paaskynde Rustningerne, uden at saadanne Forberedelser bleve bekjendte og tillige medførte Bekostninger, til det Resultat, at der ikke for Øieblikket skulde træffes nogen videre Foranstaltning til at ruste.

Med Hensyn til at der i Pechlins Depeche var stærkt insisteret paa at anraabe de store Magter om at virke til, at Danmark ikke skulde overrumplés af den slesvig-holstenske Armee, ved at Preussen pludseligen trak sine Tropper tilbage, henlede *Cultusministeren* [Madvig] Opmærksomheden paa det Betænkelige i, at Sagen fra vor Side gaves en Vending, som om Danmark var bange for Slesvig-Holstenerne og ikke ønskede at komme til at udfægte Sagen med dem, medens Regjeringen, da Vaabenstilstanden blev sluttet, netop havde anseet det for den ønskeligste Eventualitet, at den 1ste af de hemmelige Artikler i Conventionen maatte komme til Anvendelse.

Finantsministeren [Sponneck] tiltraadte *Cultusministerens* Yttringer og fandt, at Pechlin aldeles ikke skulde stille en saadan Begjæring til de store Magter som den nys ommeldte, men at det Høieste, han i den paagjældende Henseende kunde yttre, maatte indskrænke sig til, at det naturligviis maatte være den danske Regjering kjærest, naar Preussen vilde trække sine Tropper tilbage, da noget forud at vide det, men at man forøvrigt selv var beredt paa den Eventualitet, at en sliq Tilbagetrækning skete pludseligt.

Minister Clausen fandt det saameget vigtigere, at Sagen gaves denne Tournure, som der i Instruxen til Pechlin vel stærkt var urgeret paa Danmarks Værgeløshed i Tilfælde af en pludselig Overrumpling fra Slesvig-Holstenernes Side.

Samtlige øvrige Ministre vare enige i, at Pechlin skulde instrueres

i Overensstemmelse med, hvad Cultusministeren og Finantsministeren havde bemærket.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han maatte ønske udtrykkeligt tilføjet i Svaret til Pechlin, at den danske Regjering ogsaa med Hensyn til Finantserne var forberedt paa den Eventualitet, at Preussen trak sine Tropper tilbage; og han maatte derhos tillige ønske optaget i bemeldte Svar, at den danske Regjering havde den Overbeviisning, at det nuværende Troppeantal i Sydslesvig var tilstrækkeligt, naar der kun blev sat en ny Commandeur og givet andre Instruxer.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa de sig fra flere Sider gjentagende Rygter om, at Preussen havde givet sit Samtykke til, at Gefion føres til Kiel eller en Havn ved Nordsøen; og forsaavidt det da nu maatte vise sig, at disse Rygter vare sande, kom det altsaa an paa, hvorvidt hiint Foretagende kunde forhindres. Hvad han i saa Henseende ansaae os under alle Omstændigheder berettigede til, selv uden at conferere med Bestyrelsescommissionen, var at forhindre, at Gefion bliver bragt til Kiel; men derimod maatte det vel egenlig være Bestyrelsescommissionens Sag at forhindre Gefions Udførsel fra Eckernförde, hvilket Commissionen imidlertid ikke havde Midler til at execute, uden at den requirerede det Fornødne fra os, og Spørgsmaalet var da, om den hertil var berettiget.

Finantsministeren [Sponneck] fandt, at den særdeles fjendlige Stilling, som Statholderskabet i den senere Tid indtog, berettigede Statsraadet til at forandre den Beslutning, som det tidligere havde taget med Hensyn til Gefion, og var i det Hele enig med Kammerherre Bille.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at han for det Tilfælde, at Statsraadet maatte komme til den Beslutning, at der fra Marinens Side skulde gjøres Skridt til sikkre, at Gefion ikke blev ført bort, havde paatænkt at ville endnu idag sende Commandeur Bille over for at tage Commandoen over de Skibe, som ved denne Leilighed skulde benyttes, og at han i den Anledning foreløbigen havde gjort Udkast til en Instrux for Commandeur Bille.

Med Statsraadets Samtykke oplæste derpaa Marineministeren det nævnte Instrux-Udkast tilligemed Udkast til en Skrivelse til Bestyrelsescommissionen i den ommeldte Anledning. Begge de saaledes oplæste Udkast, der i Gjenpart toges til Protocollens Følge, og imod hvilke der ikke blev fundet Noget at erindre, bleve af Statsraadet approberede.

Förinden Statsraadet tog denne Beslutning, var det af *Kammerherre Bille* blevet bragt paa Bane, om man fra dansk Side var berettiget til at forhindre fremmede Krigsskibe fra at løbe ind i slesvigske Havne, hvilket Spørgsmaal han for sit Vedkommende troede at maatte besvare bekræftende, da efter Conventionen fremmede Tropper ikke kunde rykke ind i Slesvig, og det derfor synes ligesaalidt at kunne være et fremmed Krigsskib tilladt at løbe ind i nogen Havn i dette Hertugdømme.

Om det saaledes opkastede Spørgsmaal yttrede der sig imidlertid delte Meninger i Statsraadet.

Kammerherre Bille oplæste den senest indkomne Rapport fra Baron Dirckinck.

Efterat Kammerherre Bille derpaa havde forladt Statsraadet, foredrog *Finantsministeren* [Sponneck] Udkast til en Lov om Nationalbelønning for Generallieutenant v. Bülow; hvilket Udkast blev af Statsraadet approberet til Forelæggelse for Hans Majestæt, alene med den Redactionsforandring, at der istedetfor »tilkjendes« sattes »tillægges«.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 23. oktober 1849.

1849, den 23de October, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende.

Efter Conseilpræsidentens Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* den fra Baron Pechlin senest indløbne Depeche, dateret 20de October.

Med Hensyn til Indholdet af denne Depeche vedtog Statsraadet, at Pechlin skulde instrueres om fremdeles yderligere at urgere paa Leb bins Tilbagekaldelse fra Slesvig, Statholderskabets Fjernelse samt Frederiksorts og Rendsborgs Rømning.

Kammerherre Bille oplæste fremdeles en Depeche fra Grev Moltke Nütschau; hvorefter han forlod Statsraadet.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog Udkast til en foreløbig Lov angaaende Udskrivning til Landkrigstjenesten for Aaret 1850, idet han derhos kortelig motiverede samme.

Hvad angaaer den 1ste § i dette Udkast, som i Gjenpart toges til Protocollens Følge, da bifaldt Statsraadet den af Krigsministeren under hans forudgaaede Correspondance med Justitsministeriet foreslaaede Redaktionsforandring i §'s 2den Passus.

Med Hensyn til Udkastets 3die § blev fra flere Sider den Mening gjort gjældende, at ogsaa dem, som frivilligen havde gjort forrige Aars Felttog med indtil Campagnens Ende, burde den Tjeneste, de saaledes havde gjort, komme tilgode ved Udskrivningen; og paa Grund heraf fandt *Justitsministeren* [Bardenfleth] sig foranlediget til at begjære Sagen, forsaavidt angik bemeldte § — ved hvilken § der desuden blev i Statsraadet yttret det Ønske, at §en tillige kom til at omfatte de Værnepligtige, som frivillig havde gjort Tjeneste, forinden de udskreves — udsat, indtil han havde gjort det nævnte Punkt, som ikke forhen havde været under Ventilation, til Gjenstand for nærmere Overveielse, hvorefter han da senere vilde paanye foredrage Sagen i Statsraadet.

I Henhold hertil blev Sagen udsat.

Finantsministeren [Sponneck] forelagde til Statsraadets Afgjørelse et Andragende fra Bureauchef Holsts Enke i Norge, hvori hun anholder om en aarlig Understøttelse af den danske Statskasse i Anledning af, at hendes Søn, der frivillig havde taget Tjeneste i den danske Armee som Reserveofficer, var faldet i sidste Felttog.

Da Regjeringen efter de hidtil gjældende Regler ikke er bemyndiget til at give Pension i Tilfælde som det foreliggende, besluttede Statsraadet, at der i Overensstemmelse hermed skulde gives Supplicantinden Besked, med Tilføiende, at det ialtfald maatte beroe til Krigens Ende, inden der kunde tages nogen Beslutning om, hvorvidt der maatte være at forelægge Rigsdagen noget Lovudkast, hvorved Regjeringen bemyndiges til i Tilfælde som nærværende at tilstaae Pension.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 27. oktober 1849.

1849, Løverdagen d. 27de October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille refererede efter Opfordring fra Conseilpræsi-

denten de seneste Efterretninger fra Kammerherre Tillisch samt Oberst Lebbins Skrivelse til denne Gefion betræffende.

Efterat *Marineministeren* [Zahrtmann] havde meddelt flere Skrivelser i denne Anledning, som han havde modtaget fra Bestyrelsescommissionen og fra Commandeurcapitain Bille, underrettede han Statsraadet om, at det var hans Hensigt at desarmere »Valkyrien« og »Ørnen«; at han vilde lade »Eideren« og »Hekla« forblive paa Stationen ved Als og, indtil man blev underrettet nærmere om, hvad der vilde ske med Gefion, tillige »Freia«, hvis Nærværelse der han iøvrigt ansaae for unødvendig. Hvilken Marineministerens Disposition Statsraadet billigede.

I Anledning af at *samme Minister* [Zahrtmann] yttrede, at det vilde være en urimelig Fordring, der aldrig vilde kunne gennemføres, om man vilde forlange Gefion udleveret ved den endelige Fred, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at man dog, ved at fremsætte og senere eftergive en saadan Fordring, muligens kunde erholde en tilsvarende Eftergivelse fra den modsatte Side.

Derefter meddelte *Kammerherre* Bille de seneste Beretninger fra Baron Pechlin, i hvilke denne tilraader at give efter i Titelspørgsmaalet og foreslaaer en Formulering for den Udtalelse, der i denne Anledning burde finde Sted, idet han foreslaaer, at det erklæres, at Slesvig regjeres »im Namen des Königs von Dänemark, Herzogs von Schleswig«. Kammerherre Bille bragte tillige i Erindring, at Sir Henry Wynn paa Lord Palmerstons Vegne havde udtalt det engelske Kabinets Tak, fordi vi havde givet efter i denne Retning, hvilken han oplæste tilligemed det Sir Henry Wynn meddelte Svar.

Krigsministeren [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann], *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* vare enige i, at man paa ingen Maade kunde indrømme Noget uden for Conventionen, saalænge denne fra Modpartens Side end ikke var opfyldt.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at det engelske Kabinets Anerkjendelse af vor Imødekommen allerede var fuldkommen motiveret ved den engang af os afgivne Erklæring at ville give den omspurgte Fortolkning af Conventionens Udtryk, naar denne fra den modsatte Side blev opfyldt i Overensstemmelse med sit Indhold; thi herved havde vi allerede ydet en Garanti for, at vi ei vilde benytte de omtvistede Ord paa en med Conventionens øvrige Indhold stridende Maade.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede, at der i statsretlig Henseende, som allerede tidligere indrømmet, Intet kunde være iveien for den af Baron Pechlin foreslaaede Erklæring; der var saaledes egentlig kun Qvæstion om Momentet, naar denne skulde afgives; han maatte stemme for, at denne afgaves nu, da han holdt det for nødvendigt at følge den Mening, der i denne Henseende yttredes af de betroede Mænd, der ledede Underhandlingerne, og som paa Stedet selv bedre maatte kunne jugere Forholdene end Statsraadet; han troede ogsaa, at vi vilde komme videre ved at benytte den i denne Henseende stedfindende Indrømmelse til at forhøie den gunstige Stemning for os hos de andre Magter end ved at ville urgere dette Punkt.

Krigsministeren [Hansen] maatte erindre om, hvad han ofte tidligere havde udtalt betræffende den absolutte Nødvendighed af gjentagende og vedholdende at insistere hos Modpartiet paa, at Vaabenstilstanden opfyldes og anerkjendes, ogsaa af Statholderskabet, da han ellers kun saae Tab af dens Afsluttelse, eftersom vi i andet Fald dog maatte staae fuldt rustede, da Statholderskabet har erklæret, at det ikke er bundet ved Vaabenstilstanden, og altsaa kan begynde Fjendligheder, naar det vil. Han var iøvrigt af den Formening, at man fra den modsatte Side ingenlunde vilde nøies med den af Baron Pechlin foreslaaede Redaktion af Erklæringen, der blot vilde give Modpartiet ny Anledning til at beskyldte os for Duplicitet.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at der netop her var Spørgsmaal om, hvorledes denne af Krigsministeren fordrede Sikkerhed bedst opnaaedes, idet Statsraadets Pluralitet formentede, at den burde forlanges som Betingelse for Erklæringen, han og Indenrigsministeren derimod, i Henhold til Baron Pechlins Yttringer, at den sikkrest beholdtes ved strax at afgive Erklæringen. Han maatte imidlertid erkjende, at Spørgsmaalet, om en saadan Erklæring burde afgives strax, blev noget mere tvivlsomt, efter hvad der nu var svaret paa Sir Henry Wynns Meddelelse.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at en Gjenpart af dette Svar var tilstillet Baron Pechlin.

Cultusministeren [Madvig] maatte andrage paa, at det meddeltes Baron Pechlin, at det langtfra antoges at ville være til nogen Beroligelse, at en saadan Erklæring nu gaves; thi dersom, uagtet denne, Vaabenstilstanden ei udførtes, hvilket efter hans Formening var at forudsee, vilde dette stille Forholdene endnu langt vanskeligere. Naar vi nu

gik ind paa en Erklæring, som vi ved Installeringen udtrykkeligen havde afslaaet, da vilde den selvfølgeligen fortolkes som en fra vor Side gjort Eftergivelse i Principet. Dersom det desuden var de andre Magters virkelige Hensigt at gennemføre Vaabenstilstanden, saa var det jo evident, at de maatte være tilfredse med den af os allerede afgivne Erklæring, men det syntes ham at ligge klart for Dagen, at der kun tilsigtedes en gjentagen Eftergivelse fra vor Side.

Indenrigsministeren [Rosenørn] maatte være af den Formening, at det var urigtigt at stille Fordringer imod hverandre, som ingen indbyrdes Forbindelse havde, hvilket var Tilfældet med Vaabenstilstandens Opfyldelse og Erklæringen; var denne sidste i og for sig ei Uret, hvorom Statsraadet jo var enigt, saa indsaae han ei noget Præjudicerende i at give den, og med jo mindre Omstændigheder man gjorde dette, jo mindre præjudicerende syntes den ham at være.

Da *Conseilpræsidenten* [Moltke] yttrede sig derhen, at der, efterat Svaret til Wynn var afgivet, ei fortiden forelaae nogen Grund til at fravige den allerede vedtagne Bestemmelse, vedtog Statsraadets Pluralitet, at det meddeltes Baron Pechlin, at Statsraadet billigede hans Redaktion af den eventuelle Erklæring, men at det med Hensyn paa dens eventuelle Afgivelse maatte have sit Forblivende ved det tidligere Bestemte.

Efterat *Kammerherre Bille* havde oplæst en Beretning fra Grev Carl Moltke fra Petersborg, hvori navnlig trænges paa, at Successionsforholdene snaest muligt sættes under Forhandling, underrettede han Statsraadet om, at en Afhandling desangaaende udarbejdedes af Kammerherre B. Bülow, som han snart haabede vilde være færdig.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forespørgsel om, hvornaar, ifølge de Forhold, der med Hensyn paa Valgene fandt Sted, Rigsdagen tidligst kunde ventes at kunne komme sammen, erklærede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] det for en Umulighed, at Rigsdagen kunde sammenkaldes paa denne Side den 11te December.

Den i forrige Møde udsatte Sag angaaende Udskrivningsloven blev paany foretagen.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremhævede de Betænkeligheder, som han efter nærmere Overveielse fandt ved at udvide § 3 i det forelagte Lovudkast derhen, at §'en ogsaa kom til at omfatte de Frivillige, som havde gjort forrige Aars Felttog med, og hvilke Betænkeligheder for ham havde den Vægt, at han maatte formene, at det burde for-

blive ved §'ens Bestemmelse, at kun de Frivillige, som havde gjort indeværende Aars Felttog, skulde ved Udskrivningen nyde godt af den Tid, de saaledes frivilligen havde tjent. Derimod havde han modificeret bemeldte § saaledes, at den ogsaa kom til at omfatte de Værnepligtige, som frivilligen havde gjort indeværende Aars Felttog; Grunden, hvorfor dette ikke oprindeligen havde været udtalt i §'en, var alene, at man ikke havde troet, at der var Nogen under den nævnte Kategori, men da det imidlertid dog ikke var umuligt, at der gaves enkelte Saadanne, var §'en nu bleven omredigeret som foranført.

Statsraadet approberede den ommeldte § 3 i Lovudkastet, saaledes som den af Justitsministeren var bleven modificeret.

Efterat dernæst *Cultusministeren* [Madvig] havde sat det Spørgsmaal under Discussion, hvorledes der var at forholde med Hensyn paa Embedets Bestyrelse for de Embedsmænd, der maatte vælges til Rigsdagsmænd, efterat nu Grundloven havde bestemt, at de ikke behøvede Allerhøieste Tilladelse til at modtage Valget, vedtog Statsraadet, at Rigsdagsmanden enten paa egen Bekostning maatte foranstalte Embedet besørget i sin Fraværelse saaledes, som hans Foresatte fandt forsvareligt, eller at han, saafremt han ei saae sig istand hertil, itide maatte indkomme med et Andragende til den overordnede Autoritet, om paa hans Bekostning at foranstalte Embedet varetaget, men at han maatte ansees for aldeles uberettiget til at forlade Embedet, før han paa een af de nævnte Maader var remplaceret.

Et Allerhøieste Reskript betreffende en aarlig, Kadet Gandil tillagt Understøttelse udgik til Circulation..

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter Resultatet af Forhandlingerne mellem den danske og den preussiske Commissær betreffende Erstatningen for Contributionerne i Jylland. Han bemærkede, at den preussiske Regjering med Hensyn paa endel Korn, der var udskrevet i Jylland, men uden at anvendes til Troppernes Forpleining solgt i Haderslev, havde tilbudt Erstatning af 5000 Thaler, hvilket Tilbud den danske Commissær raadede til at gaae ind paa; hvorfor ogsaa saavel Ministeren selv som Udenrigsministeren maatte stemme. Hvilket af Statsraadet tiltraadtes.

Dernæst bragte *Finantsministeren* [Sponneck] i Erindring, at det havde været vedtaget i Statsraadet, at vor Commissær skulde fremsætte en Fordring om Godtgjørelse for den Forpleining, der var ydet de fjendelige Tropper i Jylland efter Vaabenstilstandens Afsluttelse. Den preussi-

ske Commissarius havde aldeles ikke indladt sig paa denne Fordrings Realitet, men kun bemærket, at hans Fuldmagt ei strakte sig til at underhandle om, hvad der efter Vaabenstilstandens Afsluttelse var opkrævet og ydet. Ministeren maatte, uagtet han tilforn havde yttret en anden Anskuelse, nu votere for, at denne Fordring, som vilde beløbe sig til over 100.000 Thaler, ad diplomatisk Vei gjordes gjældende, fordi der forelaae en Statsraadsbeslutning i denne Anledning, ifølge hvilken der ogsaa var afkrævet de fjendlige Commanderende Qvitteringer for det saaledes Leverede. Det var ogsaa af Vigtighed for en eventuel Compensations Skyld at stille en Pengefordring paa Preussen, og endeligen kunde han ei dele Udenrigsministeriets Frygt for, at Preussen ved en saadan Fordring vilde kunne motivere nogen Contrafordring paa Godtgjørelse for Blokaden, saameget mindre som denne endog var ophørt tidligere, end Vaabenstilstandens Ord fordrede.

Minister Clausen delte *Finantsministerens* Anskuelse navnlig af den Grund, at der forelaae en Statsraadsbeslutning for at gjøre denne Fordring gjældende.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at den omhandlede Statsraadsbeslutning kun gik ud paa gennem Commissæren at fremsætte denne Fordring, og at det altsaa var et nyt Spørgsmaal, som her forelaae; hvilket *Finantsministeren* [Sponneck] modsagde.

Efterat dernæst *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde udtalt sin Formening derhen, at en saadan Fordring ei vilde kunne naaes, men kun vilde føre til Contrafordringer, som den ovenberørte, og nye Forviklinger, vedtog Statsraadet, med Undtagelse af *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen*, at Fordringen ei burde fremføres.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 30. oktober 1849.

1849, den 30te October, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes som sædvanligt.

Kammerherre Bille oplæste en Beretning fra Baron Pechlin af 25de d. M., af hvilken enkelte Punkter sættes under Discussion.

Forsaavidt Baron Pechlin havde ønsket for nogen Tid at vende tilbage til Kjøbenhavn og imidlertid at remplaceres af Kammerherre B. Bülow, bemærkede *Kammerherre Bille*, at den sidstnævnte var beskjæftiget med at udarbejde en Memoire over Successionen og ei kunde undværes, hvorimod han antog, at Regjeringsraad Høpfner i Baron Pechlins Fraværelse kunde overtage Forretningerne; hvilket var ansløgt med, hvad der her var sket, da Werther forlod Kjøbenhavn. Hvilket Forslag af Statsraadet billigedes.

Endvidere fremlyste det af Baron Pechlins Beretning, at den preussiske Regjering ønskede, at Hans Majestæt udnævnte en Minister for de holsten-lauenborgske Sager, og at Baron Adolf Blome i denne Anledning var nævnt.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] og *Minister Clausens* Bemærkning, at en saadan Udnævnelse rigtigst burde have fundet Sted, da Vaabenstilstanden var afsluttet, og at den nu ikke, uden at der indtraadte en passende Foranledning, burde iværksættes, meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at en saadan passende Anledning netop nu fandt Sted, da der var indløbet en Indbydelse til Hans Majestæt om at slutte sig til den nye Centralmagt, hvilket Indbydelse var modtaget fra Preussen og alene ved en Misforstaaelse ei samtidig dermed fra Østerrig.

Kammerherre Bille oplæste derefter den berørte Indbydelse og maatte antage det for rimeligt, at Svaret opsattes, indtil man ogsaa havde modtaget Indbydelsen fra Østerrig.

Statsraadet billigede dette og vedtog tillige, at Svaret udfærdigedes gjennem Udenrigsministeriet.

Forsaavidt Baron Blomes Ansættelse som holsten-lauenborgsk Minister angik, bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at det dels var af Vigtighed, at Kongen viste, at han ei alene ikke abandonnerede Holsten og Lauenborg, men at han endog vilde forberede dets fremtidige Stilling ligeoverfor Udlandet, ligesom det jo allerede nu ved Modtagelsen af Preussens Indbydelse havde vist sig, at Kongen savnede et Organ for de disse Hertugdømmer betræffende Sager. Dertil kom, at en saadan Foranstaltning vilde gjøre Adskillelsen mellem Slesvig paa den ene Side og Holsten og Lauenborg paa den anden Side endnu mere betegnende.

Efterat flere af Ministrene havde yttret Tvivl, om Baron Blome vilde vise sig villig til at overtage den berørte Stilling, vedtog Statsraadet, at Baron Pechlin personligen underhandlede med Baronen paa sin Hjemreise og i hvert Tilfælde bevægede ham til at komme personligen til Kjøbenhavn, for at der da her kunde træffes nærmere Aftale med ham.

Efterat derpaa Grev Reventlow-Criminil var nævnt som et passende Valg, saafremt at Baron Blome ei vilde overtage denne Stilling, gjorde *Finantsministeren* [Sponneck] opmærksom paa, at det i sin Tid ved Udnævnelsen ikke vilde være uden Vigtighed, at denne skete under en Benævnelse, som tydeligen viste, at han ikke blev Medlem af det danske Statsraad.

Justitsministeren [Bardenfleth] henledte Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at denne Udnævnelse fremtraadte som umiddelbart udgaaende fra Kongen.

Kammerherre Bille udhævede dernæst det Punkt af Baron Pechlins Beretning, at den preussiske Regjering som Grund, hvorfor den ei havde tilbagekaldt sine Officerer fra den slesvig-holstenske Armee, anfører, at den maatte befrygte, at de i Hamborg værende ungarske Officerer da istedetfor vilde indtræde i Insurgenternes Tjeneste. Kammerherren gjorde opmærksom paa, at saaledes Preussen havde anerkjendt en Forpligtelse til allerede nu at kalde sine Tropper tilbage, uagtet denne ei strengt taget var hjemlet ved de Omstændigheder, som Conventionen opstiller som Betingelse.

Krigsministeren [Hansen] maatte atter henlede Opmærksomheden paa det, som han holdt for at være Hovedsagen, og som det forekom ham at være tabt af Syne, nemlig Frederiksorts Rømning, Vaabenstilstandens Opfyldelse i alle Henseender og dens Aerkjendelse af Statholderskabet, da han maatte gjentage, at det for os var et Livsspørgsmaal at være sikkert mod Krigens Gjenudbrud indtil ind i Marts.

Skjøndt han iøvrigt, i Overensstemmelse med de andre Ministre, maatte ansee det for at være til Gavn for os, om de ungarske Officerer afløste de preussiske i Insurgentarmeen, saa ønskede han dog ikke, at man fortiden søgte at tilveiebringe dette Resultat, da det vilde være langt gavnligere for os, om Tilbagekaldelsen skete i selve Udbruddets Øieblik.

Heri erklærede *Marineministeren* [Zahrtmann] sig enig.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa, at den bedste Garanti for Freden vilde være, naar Fredsunderhandlingerne vare begyndte; ligesom han ogsaa bragte i Erindring, at Baron Pechlin ønskede, at Spørgsmaalet om Officerernes Tilbagekaldelse fra Insurgentarmeen og Spørgsmaalet om Sydslesvigs Besættelse af preussiske Tropper holdtes ude fra hverandre. Efterat Schleinitz havde tilsagt Lord Palmerston, at de preussiske Tropper i Sydslesvig ei skulde drages bort uden hans Samtykke, antog han, at vi vare sikrede mod en aldeles pludselig Overrumpling.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] dernæst havde bemærket, at der ei saameget var Spørgsmaal om det enkelte Punkt, Tilbagekaldelsen af Officererne, som i Almindelighed om, at Preussen opgav enhver solidarisk Forbindelse med Statholderskabet, vedtog Statsraadet, at Baron Pechlin forinden sin Afreise paa det Indstændigste skulde urgere paa Frederiksorts Rømning, Lebbins Tilbagekaldelse og udtale, at vor Regjering ikke kunde dele den Frygt for de ungarske Officerers Indtrædelse, som den preussiske Regjering nærede, samt at der ei kunde begyndes paa Fredsunderhandling, saalænge Vaabenstilstands-Conventionen fra fjendlig Side ei var udført. Imidlertid skulde Baron Pechlin dog ikke opsætte sin Reise for at afvente Resultatet.

Derefter meddelte *Kammerherre Bille*, at han agtede i en Depeche at meddele Schleinitz Regjeringens Anskuelser Gefion betræffende, hvilken han vilde basere paa den af Marineministeren anførte Grund sætning, at det ei kunde antages for lovligt under Vaabenstilstanden at bortføre det, som ei kunde bortføres under Krigen. Hvilket Statsraadet billigede.

Protokollerne for 9de, 13de, 16de, 19de og 23de October oplæstes og ratihaberedes. Protokollen af 27de October havde circuleret.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne.
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 3. november 1849.

1849, den 3die November, var Statsraadet samlet.

Finantsministeren [Sponneck] gav et kort Referat af den finansielle Status og meddelte derhos, at han agtede at lade udgaae til Ihænde-
havere af Creditbeviser en lignende Opfordring om frivillig Udvex-
ling af disse med 5 pct. aarlig rentebærende opsigelige Statsobligatio-
ner som den, der under 12te April d. A. var udgaaet fra Finantsmini-
steriet.

Paa Conseilpræsidentens Opfordring oplæste *Kammerherre Bille*,
der var tilstæde, en Beretning fra Kammerherre Tillisch, hvori denne
fremhævede det Ønskelige i, at Titelspørgsmaalet nu blev endelig af-
gjort; af hvilken Beretning Kammerherre Bille tog Anledning til at
bringe bemeldte Spørgsmaal under fornyet Overveielse af Statsraadet,
idet han antog, at man, da nu ogsaa Bestyrelsescommissionen trængte
paa Spørgsmaalets Afgjørelse, burde overlade til den at lade en saadan
Erklæring, som af Baron Pechlin foreslaaet, udgaae, naar den fandt
det mest passende Øieblik dertil.

Justitsministeren [Bardenfleth] og *Indenrigsministeren* [Rosen-
ørn] maatte vel, i Henhold til hvad de allerede tidligere havde udtalt i
Statsraadet, meget tilraade, at der jo før jo hellere gaves en saadan
Erklæring i Titelsagen, som Baron Pechlin havde foreslaaet, idet der-
hos Justitsministeren ved denne Leilighed fremhævede Vigtigheden af,
at der fra Udenrigsministeriet snarest muligt gaves de venskabelige
Magter en Exposé af vor Stilling, hvori indtrængende vistes, hvilken
Fare der for Fredens Vedligeholdelse vilde være, hvis Preussen ikke
oprigtigt gennemførte Vaabenstilstands-Conventionen; men begge de
nævnte Ministre vare dog med Statsraadets samtlige øvrige Medlemmer
enige i, at man, forinden videre endelig Resolution i den paagjældende
Henseende kunde tages, maatte oppebie Svar fra Baron Pechlin paa,
hvad der i Overensstemmelse med den i næstforrige Statsraadsmøde
tagne Beslutning var tilskrevet ham med Hensyn til det omhandlede
Spørgsmaal. Det blev derhos fra Statsraadets Side udtalt, at der selv-
følgeligen Intet kunde være imod, at Bestyrelsescommissionen, hvis
den dertil maatte finde Anledning, lod paa egen Haand udgaae en Er-
klæring, hvori den udtalte, at der ved den i Vaabenstilstands-Conven-
tionen brugte Titel naturligviis Intet var præjudiceret med Hensyn til
Slesvigs fremtidige Stilling.

Kammerherre Bille oplæste derefter den af den preussiske Regjering for General Hahn udfærdigede Instruction og tillige den fra Kammerherre Tillisch senest indløbne Depeche.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at han paa derom gjort Forespørgsel fra Capitain Bruun, der skulde afløse Commandeur Bille, havde svaret, at det fremdeles skulde have sit Forblivende ved den tidligere Ordre om, at det ikke maatte taales, at Gefion førtes bort af Nogensomhelst, under hvilket Flag, det end var, uden Bestyrelsescommissionens Autorisation. Det af Marineministeren saaledes givne Svar bifaldt Statsraadet.

Kammerherre Bille forlod derpaa Statsraadet.

Paa *Indenrigsministerens* [Rosenørns] derom gjorde Forestilling og i Henhold til de af ham meddelte Oplysninger bestemte Statsraadet, at Valgene til den forestaaende Rigsdag skulde foregaae: til Folkethinget den 4de December d. A. og til Landstinget den 29de December, samt at Valgene af de i Valglovens § 38 omhandlede Valgmænd skulde ske den 21de December, og at den Tid af 14 Dage, som ifølge bemeldte Lovs § 63 er indrømmet Valgbestyrelserne til Paakjendelse af fremkomne Indsigelser mod de fremlagte Valgbarhedslisters, skulde forkortes til 8 Dage.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 5. november 1849.

1849, den 5te November, var Statsraadet samlet. Finantsministeren var fraværende.

Efter Conseilpræsidentens Opfordring oplæste *Kammerherre Bille*, der var tilstæde, en af Baron Werther iforgaars Aftes confidentielt givet Afskrift af en Depeche fra Schleinitz, hvori udtaltes, at Preussen havde fattet den bestemte Beslutning at lade Gefion overvintre i en preussisk Havn. I Anledning af denne Depeche havde Udenrigsministeren bemyndiget Kammerherre Bille til at tale med de venskabelige Magters Gesandter, og disse havde alle været af den Mening, at man burde paa det Allerstærkeste protestere imod Udførelsen af den af Preussen tagne Beslutning, ligesom de ogsaa havde erklæret sig villige til i denne Aand at skrive til deres Colleger i Berlin. Der var derefter

igaa herfra afsendt et Dampskib til Wismar med en Note til Baron Pechlin, som gik ud paa, at en Bortførelse fra preussisk Side af Gefion vilde fra vor Side blive betragtet som et fuldkomment Brud paa Vaabenstilstands-Conventionen, men at han iøvrigt skulde erholde nærmere Instrux med Hensyn til denne Sag, og med samme Dampskib var tillige expederet Skrivelser fra de venskabelige Magters Gesandter til deres Colleger i Berlin.

Efterat *Kammerherre Bille* derpaa havde oplæst en idag indløben Depeche fra Baron Pechlin, tilføiede han, at han havde sagt Baron Werther, at de Ordre, som herfra engang være givne med Hensyn til Gefion, ikke kunde kaldes tilbage (med Hensyn til hvilket Punkt Kammerherre Bille iøvrigt fremhævede, at den herværende franske Minister havde Tvivl om vor Berettigelse til at attakere, hvis Preussen førte Gefion bort, men at samtlige øvrige venskabelige Magters Repræsentanter bestemt havde udtalt sig for vor Berettigelse dertil), og han fremhævede dernæst, at det nu var Udenrigsministeriets Hensigt at foreslaae Statsraadet, at man, i Tilfælde af at Preussen vedblev sin Paastand, skulde appellere til den medierende Magt som den eneste, hvis Mening man i dette Punkt kunde underkaste sig.

Sagen blev derefter discuteret i Statsraadet, som dernæst tog følgende Beslutning:

At man maatte billige, hvad Baron Pechlin foreløbigen havde meddelt til Baron Schleinitz, og at Pechlin skulde instrueres om at erklære den preussiske Regjering, at man paa ingen Maade kunde give efter for den Paastand, som den havde gjort med Hensyn til Gefion, men at man var villig til at underkaste sig Englands Mediation eventualiter Voldgiftskjendelse. Det vilde derhos af Baron Pechlin være at meddele den preussiske Regjering, at hvis den ikke vilde oppebie Englands Kjendelse, men forinden vilde med Magt bortføre Gefion, saa vilde vore Skibe, i Henhold til de dem engang givne Ordre, modsætte sig en saadan Bortførelse. Den preussiske Regjering vilde tillige være at gjøre opmærksom paa, at den kunde sikkre sig, at Gefion blev, hvor den nu var, ved at besætte den; og iøvrigt maatte det for Preussen paa den allerbestemtteste Maade erklæres, at Danmark ikke gjorde mindste Reklamation med Hensyn til at faae Gefion eller i nogen Maade tænkte paa at tage den bort fra det Sted, hvor den laae.

Samtidigt med at der skreves til Baron Pechlin, skulde den danske Gesandt i London instrueres om, naar han fik Underretning fra Berlin,

at Preussen vedblev sin fremsatte Paastand, da at indgive en Note til Lord Palmerston, hvori appelleredes til Englands Mediation.

Endeligen vilde der være at give Chefen for Fregatten Freia skjærpet Ordre med Hensyn til Observeringen af Eckernförde Fjord for, naar Forsøg paa at bortføre Gefion gjordes, da at udføre den tidligere for dette Tilfælde givne Ordre.

Marineministeren [Zahrtmann] oplæste derefter den Ordre, som han i Henhold til den af Statsraadet nu tagne Beslutning agtede at lade afgaae til Chefen for Fregatten Freia. Imod den oplæste Ordre, der i Afskrift toges til Protokollens Følge, fandtes fra Statsraadets Side Intet at erindre.

Krigsministeren [Hansen] begjærede tilført Protokollen, at han maatte være af den Mening, at man skulde forbeholde Preussen den Udvei, at naar først Vaabenstilstanden virkelig blev exequeret, naar Frederiksort og Rendsborg blev besat af preussiske Tropper, og Statholderskabet erkjendte Vaabenstilstands-Conventionen, da vilde den danske Regjering ikke være uvillig til at lade Preussen faae Gefion.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at da han ikke kunde Andet end have megen Betænkelighed ved, at den Marinen givne Ordre med Hensyn til Gefion blev staaende, idet han nemlig antog, at Preussen, hvis vore Skibe, i Tilfælde af at der med preussiske Skibe gjordes Forsøg paa at bortføre Gefion, attakerede, heri vilde søge et nyt Paa-skud til at understøtte Statholderskabet, og at det vilde føre til Krig, saa troede han at burde henlede Opmærksomheden paa, om der, for itide at være forberedt paa denne Eventualitet, ikke allerede nu, uden at kalde Tropperne sammen, var enkelte Forberedelser, som kunde træffes; i hvilken Henseende han exempelviis nævnte større Oplag paa de Steder, hvor større Troppescorps'er skulde samles.

Krigsministeren [Hansen] yttrede i denne Anledning, at ingen saadanne Forberedelser, yderligere end de, der allerede vare trufne, kunde gjøres, uden at det vilde vække Sensation og medføre Bekostninger. Idet han derhos fremhævede, at det nærværende Tidspunkt var høist uheldigt med Hensyn til Krigens Udbrud, tilføiede han, at den danske Armeé, hvis der blot blev Krig med Insurgenterne, var stærk nok, og at Als, saalænge Søen var aaben, var tilstrækkeligt sikkert med den Troppestykke, der nu fandtes der.

Minister Clausen opkastede det Spørgsmaal, hvilken Plan der, hvis det kom til Krig med Preussen, kunde til Foraaret udføres med Hen-

syn til Blokaden, idet han tillige henlede Opmærksomheden paa, om der ikke kunde være Grund til at tænke paa at anskaffe større Dampskibe.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede i denne Anledning, at naar Elbens Blokering opgaves, kunde Marinen til Foraaret godt udføre Blokaden i Østersøen. Han tilføiede derhos, at Dampskibet Holger Danske vilde til Foraaret være armeret, og at Danmark med Hensyn til at købe Dampskibe umuligt vilde kunne holde ud med sine Modstandere.

Minister Clausen henlede fremdeles Opmærksomheden paa, hvilke Skridt der maatte være at foretage med Hensyn til Landsforsamlingen i Kiel, der nu igjen var traadt sammen.

I denne Anledning bemærkede *Udenrigsministeren* [Moltke], at der med Hensyn til dette Punkt allerede var skrevet til Baron Pechlin.

Kammerherre Bille forlod derpaa Statsraadet.

Derefter foretoges Sagen angaaende det fra Finantsministerens Side reiste Spørgsmaal, om der ikke maatte være Anledning til at lade Generalmajor Scholten tiltale for hans Forhold under Negeropstanden i forrige Aar, m. v.

En Betænkning, som, efterat Sagen havde til Votering circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, var af Conseilpræsidenten bleven igjennem Krigsministeriet indhentet fra Generalauditeur Scheel, fremlagdes og oplæstes.

Justitsministeren [Bardenfleth] og *Marineministeren* [Zahrtmann] stemmede, i Henhold til deres skriftlige Vota, for, at Generalmajor Scholten ikke sættes under Tiltale; *Krigsministeren* [Hansen] derimod fandt, efter hvad Generalauditeuren havde yttret i sin Betænkning, Anledning til at gaae over til den af samtlige øvrige Ministre i deres skriftlige Vota, til hvilke de henholdt sig, fremsatte Mening, om at Scholten burde sættes under Tiltale.

Der blev derefter tilført Protokollen som Statsraadets Beslutning: Generalmajor v. Scholten bliver at sætte under Tiltale. Til at paa-
kjende Sagen nedsættes en Commission bestaaende af 3 militære Medlemmer og 2 civile. Commissionens Dom gives der Generalmajor v. Scholten Ret til at paaanke for Høiesteret.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 10. november 1849.

1849, Løverdagen d. 10de November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille meddelte de sidste Efterretninger fra Baron Pechlin tilligemed Afskriften af en Note, som denne havde tilskrevet Schleinitz. Da der af Baron Pechlins Meddelelser fremgik, at han nærede grundet Haab om, at saavel den af ham overleverede Note som de fremmede Diplomaters Bestræbelser havde foranlediget den preussiske Regjering til at opgive sit Forsæt paa Gefion; da det imidlertid ligeledes fremlyste, at Baron Pechlin ikke vilde forlade Berlin, forinden han i denne Henseende havde erholdt en bestemt Erklæring ved Hjælp af den engelske Chargé d'Affaires i Berlin, bestemte Statsraadet at afvente nærmere Efterretninger, forinden det sattes under endelig Discussion, hvorvidt den i Anledning af Gefion Eskadrechefen givne Ordre var at forandre eller ikke.

Ligeledes vedtoges det, i Anledning af Ytringerne i de tyske Blade, i en Bladartikel at udtale, at den danske Regjering aldrig havde nærret den absurde Idee at bemægtige sig Gefion under Vaabenstilstanden.

Derefter meddelte *Kammerherre Bille* de sidst modtagne Efterretninger fra Kammerherre Tillisch betræffende navnlig den Diligencens Overfald ved Slesvig og Commissionen for at undersøge Ødelæggelsen af Dybbølskandserne.

Finantsministeren [Sponneck] forment, at det var hensigtsmæssigt i et Manifest at udtale sig over den skamløse Misligholdelse af Vaabenstilstanden, som Preussen tillod sig, at overgive dette Manifest til alle Hoffer og tillige at publicere det, hvilken Formening deltes af *Cultusministeren* [Madvig] og *Krigsministeren* [Hansen]. Da imidlertid *Kammerherre Bille* meddelte, at Baron Pechlin havde Ordre til inden sin Afreise at indgive en urgent Protest til det preussiske Hof, vedtoges det at udsætte denne Sag til Baron Pechlins Ankomst hertil.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at den slesvigske Forfatningssag nu havde udcirculeret og var færdig til Foretagelse i Statsraadet, i hvilken Anledning der bestemtes et Statsraadsmøde til Dagen derpaa, Søndagen den 11te November.

Derefter forelagdes til Discussion et Allerhøieste Reskript, hvorved det paalægges Statsraadet at afgive Betænkning over, af hvilken Kasse

en af Højsalig Kong Christian den Ottende Kadet Gandil tilstaaet Understøttelse vilde være at udrede; hvilken Sag mellem Ministrene havde circuleret.

Samtlige Statsraadets Medlemmer enedes om at afgive Betænkningen derhen, at, da der i den foreliggende Allerhøieste Resolution kun indeholdes et af den afdøde Konge i Almindelighed givet Tilsagn om den paagjældende Understøttelse, uden at det deri udtrykkeligt er sagt, at denne skal udredes af nogen af de private Kongelige Kasser, saa troer Statsraadet med Hensyn til den ubetydelige Sum, og da Hans Majestæt har udtalt, at den ikke kan blive at udrede af Civillisten, at kunne forsvare at lade samme udrede af Statskassen.

Derefter yttrede *Finantsministeren* [Sponneck] med Hensyn til den Sag, der var at anlægge mod Generalgouverneur v. Scholten, at han ønskede først at see denne tilendebragt, førend der afgjordes Noget betræffende de 3 andre Embedsmænd, som i Forbindelse med ham vare at actionere. Hvilket Statsraadet tiltraadte. Det vedtoges ligeledes, at Finantsministeriet, efter at have erhvervet en Kongelig Resolution, udfærdigede Actionsordren samt instruerede Actor, og at Commissariatet udstedtes af Justitsministeriet.

Derefter forelagde og motiverede *Cultusministeren* [Madvig] et Lovudkast angaaende Ophævelse af den Skolelærerne paa Landet paa hvilende Afgift, som kaldtes Degnepension; hvilket Udkast af Statsraadet billigedes.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at han oftere havde været kritiseret, fordi han ei havde anskaffet Krigsdampskibe; han havde tidligere yttret, at dette vilde have været ugjærligt, da han ikke kjendte noget saadant, med hvilket Marinen efter hans Overbeviisning kunde være tjent; nu var der et saadant at erholde tilkjøbs, men til en Priis, som han holdt for at være urimelig, nemlig 67.000 Pund Sterling. Skibet var af Størrelse omtrent som de tyske Dampskibe af 2den eller 3die Rang. Han maatte fra sit Standpunkt aldeles fraraade Kjøbet, da han ei troede, at det gjorde noget Udslag, og han ei kunde antage det gjærligt at skaffe sig en Dampmarine ved at kappes med Tydskerne i at købe Skibe. Han ønskede nu denne Sag, som nærmest var en finantsiel Sag, underkastet Discussion. Han ønskede derfor, at den maatte circulere tilligemed 3de Bilag, hvoraf det første indeholdt en Liste over den tyske maritime Styrke, det 2det en Liste over den danske Marines Dampskibsruسته [?] og det 3die en Opgjørelse af, hvad

der med den nuværende Arbeidskraft paa Holmen kunde være færdigt i Aarene 1850—51.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at forsaavidt han havde givet Anledning til det nu af Marineministeren Udtalte, saa var dette ikke sket ved at udtale sig om, at vi manglede Dampskibe eller skulde anskaffe flere, men ved at henlede Marineministerens Opmærksomhed paa, at Rigsdagen upaatvivleligt, naar Marinens Budget kom for, vilde forlange en Udtalelse over det System, man agtede at følge til Danmarks Søforsvar, og at det derfor var ønskeligt, at Marineministeren ogsaa i Statsraadet udtalte sig herom.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at han var aldeles paa det Rene med sig selv om, at det vilde være en Overilelse at forandre det tidligere System, forinden det havde viist sig, i hvilken Retning Søforsvaret vilde blive omorganiseret hos de andre Sømagter, da det var en Selvfølge, at vore Forsvarsmidler maatte rette sig efter de Angrebsmidler, der eventualiter vare at befrygte (i hvilken Henseende Sandsynligheden var for, at Dampkraft ved Hjælp af Skrue vilde blive anbragt paa de større Krigs- og navnlig Linieskibe.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet søndag d. 11. november 1849.

1849, Søndagen den 11te November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Efter Conseilpræsidentens Opfordring foredrog *Kammerherre Bille* det af Regjeringsraad Høpfner udarbejdede Udkast til de Punkter, som i det Væsenlige skulde danne Grundlaget for den Forfatning, Hans Majestæt Kongen vilde tilstaae Hertugdømmet Slesvig; hvilket derefter paragraphviis discuteredes. Forinden de enkelte Paragrapher sattes under Discussion, bemærkede

Minister Clausen, at han gik ud fra den Forudsætning, at ikke det Resultat, hvortil Discussionen idag vilde føre, forelagdes ved Underhandlingerne i sin hele Udstrækning, men at det kun var at betragte

som en Underretning for Underhandlerne om den alleryderste Grændse, hvortil de maatte gaac; hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Fremdeles gjorde han opmærksom paa, at det maatte ansees mindre hensigtsmæssigt, ved at fremlægge Betingelserne, ved Fredsunderhandlingen at benytte sig af den i det forelagte Udkast brugte Inddeling i Paragrapher, da derved den Anskuelse vilde opstaae hos det modsatte Partie, at en saadan Artikulering af Forslaget var lagt til Grund, at de enkelte Udtryk allerede ved den første Underhandling maatte underkastes en skarp Undersøgelse.

Derpaa skredes til Discussionen over § 1.

Cultusministeren [Madvig] antog det for ubestrideligt, at Spørgsmaalet om Kirke- og Underviisningsvæsenet var et Hovedspørgsmaal med Hensyn paa Bevarelsen af den danske Nationalitet i Slesvig. Han maatte antage, at det Forhold, som hidtil havde fundet Sted med Hensyn paa Als, Ærø og det Tørninglehnske maatte klarligen stille sig som det, der var det Rigtigste; dog maatte herfra undtages det Forhold, hvori Almueskolevæsenet i det Tørninglehnske hidtil havde staaet, da i dette den slesvigske Amtmand og Herredsfoged havde delt Myndigheden med Provsten, medens Biskoppen i Ribe ei havde haft nogen Autoritet. Med denne Undtagelse maatte han derfor stemme for, at de Bestemmelser, som hidtil havde været gjældende for de nævnte Landsdele, udvidedes til hele den Del af Slesvig, hvor Kirke- og Skolesproget var dansk, saaledes at disse fik en særskilt dansk Bestyrelse, der sorterede under det danske Cultusministerium; var dette sket, saa kunde Intet være til Hinder for, at de nævnte Distrikter, i Lighed med de andre danskstalende, henlagdes under den nævnte Bestyrelse.

Minister Clausen var af den Formening, at den sikreste Maade at sikre den danske Nationalitet paa, og hvilken han tillige antog at maatte kunne opnaaes, var at etablere et dansk-slesvigske og et tysk-slesvigske Cultusministerium som høieste Autoritet for de respective ved deres Nationalitet adskilte Dele.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bemærket, at det Foreslaaede ei kunde bringes til Udførelse, saafremt det blev vedtaget, at der kun skulde være en slesvigske Minister, og *Cultusministeren* [Madvig] havde henledt Opmærksomheden paa, at det dansk-slesvigske Cultusministerium, der kun vilde omfatte et Folketal af 160.000 Mennesker, vanskeligt ligeoverfor Landdagen vilde kunne soutenere sin Autoritet, yttrede

Finantsministeren [Sponneck] sig for, at der oprettedes en Superintendentur for den tydske og et Bispedømme for den danske Del. Han maatte derimod paa det Bestemteste stemme imod, at Als, Ærø og Tørningehn overgaves dette Bispedømme, da der aldeles ingen Grund var til at overgive disse Distrikter til uvisse Forhold, og en saadan Afstaaelse aldrig af Modpartiet, der maatte holde paa status quo, vilde blive forlangt. Han antog, at de bestaaende Forhold i denne Henseende vare en betydelig Garanti for Bevarelsen af den danske Nationalitet ogsaa i det øvrige danske Slesvig, og i alt Fald stod det jo i Regjeringens Magt i Fremtiden, naar den uden Fare kunde gjøre det, at afgive dem til det danske Bispedømme.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at det ei alene var tilstrækkeligt, at de geistlige og verdslige Embedsmænd i det nordlige Slesvig kunde tale og forstaae dansk, men at de uddannedes i dansk Aand, da i andet Fald dette Land dog vilde erholde en fra det øvrige Danmark forskjellig Aand og Farve, og han antog, at hiint alene kunde naaes, naar det underlagdes det dansk Cultusministerium.

Marineministeren [Zahrtmann] antog, at det var indlysende, at Formaålet: Bevarelsen af den danske Nationalitet kunde naaes paa flere Maader, der vare mere eller mindre betryggende. At den af Cultusministeren foreslaaede Maade var den mest betryggende, indrømmede han, men han holdt det for evident, at denne aldrig vilde kunne opnaaes ved Freden. Han troede derfor, at man burde indskrænke sig til at forlange, at enhver geistlig eller verdslig Embedsmand, som ansattes i det danske Slesvig, skulde absolvere sin Examen ved Kjøbenhavns Universitet. Dette troede han var opnaaeligt, og heri fandt han en betydelig Garanti.

Minister Clausen bemærkede, at han ingenlunde heri kunde see nogen Garanti, da den tydske Aand allerede indprægedes i Skolerne, og han selv havde erfaret, at de enkelte Slesvigere, der havde studeret her ved Universitetet, fra Begyndelsen af havde isoleret sig fra andre, sluttet sig sammen og gjensidigen næret og fredet den dem i Skolen indpodede Aand.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte aldeles denne Bemærkning og bragte i Erindring, at dette maatte være en naturlig Følge af den tydske Skoleopdragelse, da Disciplen, naar han paa en tydske Grundvold havde tilegnet sig en videnskabelig Dannelse, ved hvilken han

følte sig hævet over sine tidligere danske Omgivelser, maatte ledes til at identificere Dannelse og aandelig Overlegenhed med Tydskhed. Det var saaledes ikke blot i en dansk Skoleunderviisning, men i en Skoleunderviisning i dansk Aand, at Garantien alene kunde søges, og denne kunde ei bringes tilveie uden en Sammenknytning med dansk Dannelse gennem det danske Cultusministerium.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde ei Andet end dele Marineministerens Overbeviisning om, at der vilde naaes Betydeligt ved at fastsætte, at de Embedsmænd, der vilde ansættes i det nordlige Slesvig, skulde absolvere Examen ved Kjøbenhavns Universitet. Ect var de Forhold, der, saaledes som Cultusministeren og Minister Clausen havde berørt, dannede sig, saalænge kun enkelte Slesvigere undtagelsesviis studerede ved Kjøbenhavns Universitet; et Andet var de, der vilde indtræde, naar Studeringen ved Kjøbenhavns Universitet blev det Ordinære; Skolerne i det nordlige Slesvig vilde da nødes til at forandre deres Organisation i Overensstemmelse med Disciplens forandrede Formaal, ligesom det laae i Sagens Natur, at de hidtil havde arbejdet paa at gjøre ham skikket til hans hidtilværende ordinære Bestemmelse, Universitetet i Kiel. Dertil kom, at naar det nordlige Slesvig i denne Retning underlagdes den danske Cultusminister og det sydlige den slesvigske Minister, denne vilde komme til at staae i et skjævt Forhold som den, der nærmest var kaldet til i denne Henseende at varetage de tyske Interesser, istedetfor at det var det ene Rigtige og, som Justitsministeren antog, tillige Opnaaelige, at han stod upartisk mellem begge Nationaliteter. Han maatte tillige bringe i Erindring, at her ei var Talen om at opnaae de absolut bedste og mest betryggende Forhold, men kun om at udfinde de bedste mellem de opnaaelige. At opgive status quo med Hensyn paa Als, Ærø og det Tørninglehnske, maatte han paa det Bestemtteste fraraade, da der hertil aldeles ingen Opfordring forelaae.

Indenrigsministeren [Rosenørn] maatte tiltræde Marineministerens Mening. Han troede, at man, for at erhverve de conservative Magters Understøttelse, i Hovedsagen maatte støtte sig til de statsretlige Forhold mellem Danmark og Slesvig quo ante. Han matte derfor ogsaa paa det Bestemtteste votere imod at opgive Als, Ærø og det Tørninglehnske. Han troede netop, at Forholdet til disse Distrikter vilde kunne lette en Forbindelse mellem Danmark og det nordlige Slesvig, idet f. Ex. Biskoppen i Ribe eller paa Als tillige beklædte Bispedømmet i

Slesvig. Heller ikke Garantien ved at paalægge Slesvigerne at studere i Kjøbenhavn kunde han anslaae for at være ringe. Dertil kom, at Sydslesvigerne, naar Befalingen om at studere i Kiel hævedes, rimeligviis vilde søge andre tyske Universiteter, hvor Slesvigholsteinismen ei havde en saadan Overvægt. Han vilde finde det hensigtsmæssigt, om man ei bestemt paalagde Nordlesvigerne at søge Kjøbenhavn, men gav dem Valget mellem alle Nordens Universiteter. Forsaavidt Mellemslesvig angik, antog han det retfærdigt, at baade et Studium ved de nordiske og ved de tyske Universiteter maatte berettige til Ansættelse der.

Finantsministeren [Spouneck] antog det unødvendigt at gaae i Detaillen, men maatte iøvrigt ubetinget stemme for Cultusministerens Forslag, saafremt det ei efter hans Formening var utænkeligt, at det kunde opnaaes. Han maatte slutteligen paa det Bestemteste votere imod den i § 1 indeholdte Bestemmelse om en særegen Medvirkning i Kirke- og Underviisningssager i den danske Rigsdag for Als, Ærø og det Tørninglehnske. Hvilket Finantsministerens Votum Statsraadet tiltraadte.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte fraraade at gaae i Detail ved det foreliggende Spørgsmaal; man skulde holde Detailbestemmelserne aabne som Administrationsspørgsmaal, der vare Hans Majestæts Afgjørelse underkastede.

Minister Clausen maatte ogsaa antage det for hensigtsmæssigt saa lidt som muligt at gaae ind i Detaillen, da det vilde være umuligt at sætte de fremmede Magter ind i den Nødvendighed, der var for at søge Garantier for Nationaliteten.

Finantsministeren [Spouneck] antog, at Hovedopgaven bestod i at formulere Betingelserne saaledes, at der ei af dem fremlyste nogen fremtrædende Hensigt til at opnaae noget Positivt, men at det alene iagttoges, at vi ei udelukkede Kongen og Folket fra senere at erhverve sig betryggende Garantier; han var af den Formening, at de Forholdsregler, som i denne Henseende vare hensigtsmæssige og ved den endelige Afgjørelse ei udtrykkeligen vare udelukkede, maatte upaatalt staae aabne.

Cultusministeren [Madvig] kunde ikke være enig heri. Han vilde vel antage, at en saadan Formulering af Betingelserne vilde gjøre disses Antagelse lettere, men han troede derhos, at naar Kongen vilde benytte sig af den antydede Form, vilde ethvert Skridt, der blev gjort

udenfor det, det hidtil havde fundet Sted, saavel af det slesvig-holstenske Partie som i Tydskland udskrives som et Overgreb, naar det udførtes gjennem en octroyeret Constiution; og vilde Kongen forsøge at sætte det igjennem ved Landdagen, da vilde dette Forslag være frugtesløst. Kongen maatte derfor ved Freden erhverve sig en Ret til at lade det danske Slesvig bestyre i dansk Aand. Kunde en saadan blot erhverves og bringes til Virksomhed ved et særskilt dansk Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet, da vilde han træde over til den Mening, der af Justitsministeren var fremsat, at dette var at underlægge den slesvigske Minister.

Med Hensyn til Indenrigsministerens Bemærkning om det Hensigtsmæssige i at tilstede de danske Slesvigere Valget mellem de nordiske Universiteter, maatte han gjøre opmærksom paa Forskjellen i de kirkelige Forhold og Umuligheden af at etablere en Lærestol i slesvigsk Ret i de tvende Naboriger.

Finantsministeren [Sponneck] holdt det for ønskeligt, om den omtalte Ret snarere kunde stipuleres som en Pligt for Hans Majestæt til at soutenere begge Nationaliteter, og antog, at dette Spørgsmaal nærmere maatte være at overveie ved den Artikel, hvori Nationalforholdene omtales.

Minister Clausen maatte antage, at dette vilde være saameget hensigtsmæssigere, som det modsatte Parties Bestræbelser vilde gaae ud paa, med Hensyn til den tyske Nationalitet, at paalægge Hans Majestæt en saadan Forpligtelse. Han maatte iøvrigt stemme for, at Ordene »selvstændig Lovgivning og Forfatning« forandredes til »særskilt Lovgivning og Forfatning«.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] atter havde udviklet det Hensigtsmæssige i, at alle Detailbestemmelser saavidt muligt udelodes, og *Finantsministeren* [Sponneck] havde foreslaaet, at Artiklerne til den endelige Discussion redigeredes paa Fransk, da den franske Text dog var at betragte som den autentiske, vedtog Statsraadet, at indtil den franske Text var redigeret, § 1 foreløbigen var at omredigere saaledes: »Hertugdømmet Slesvig tilsikkes en særskilt Lovgivning og Forvaltning for alle dets Anliggender, med Undtagelse af dem, som det har fælleds med Kongeriget Danmark (§ 84). Forsaavidt Als og Ærø samt det tønningleske Distrikt angaaer, forbliver det i Henseende til Kirke- og Underviisningsvæsenet ved de Forhold, der bestode d. 17. Marts 1848«.

Derefter sattes § 2 under Discussion.

Kammerherre Bille maatte være af den Formening, at det i Betragtning af Slesvigs ikke betydelige Størrelse maatte være tilstrækkeligt, at Landdagen kun bestod af eet Kammer.

Indenrigsministeren [Rosenørn] anførte herimod den Betyggelse, der maatte antages at ligge i Tokammersystemet; og *Conseilpræsidenten* [Moltke] gjorde opmærksom paa den Omstændighed, at der fra Slesvig skulde sendes Deputerede baade til Landstinget og Folkethinget.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at den Betyggelse, man søgte i Tokammersystemet, laae i den conservative Retning, man antog hos et første Kammer, men at her netop det Ønskelige var at bringe Almuen til Indflydelse i den nationale Retning.

Finantsministeren [Sponneck] yttrede sig derhen, at den simpleste Opløsning af den slesvigske Landdags Forhold til Rigsdagen var den, at Landdagen blandt sine Medlemmer valgte det bestemte Antal særskilt til Folkethinget og til Landstinget.

Statsraadet vedtog derefter foreløbigen at omredigere § 2 saaledes: »Lovgivningen angaaende de i § 1 omhandlede Gjenstande, derunder indbefattet Fastsættelsen af Budgettet over de med samme forbundne Indtægter og Udgifter saavel som Repartitionen af det for Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvig fælleds Udgifter, der falde paa Hertugdømmet, forsaavidt de ikke dækkes ved de fælleds Indtægter, skal tilkomme Kongen i Forening med en slesvigsk Landdag«.

Derefter sattes § 3 under Discussion.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at hvis Forretningerne ei kunde bestrides med een Minister, vilde det være nødvendigt at udnævne to; men ligesom han i denne Henseende maatte antage Een for fuldkommen tilstrækkelig, saaledes vilde den Ordning af Forholdene, at een Minister opholdt sig hos Kongen, en anden i Slesvig, nødvendigt medføre, at enten den ene af dem blev aldeles betydningsløs, eller at der opstod en Modsætning imellem dem, som vilde føre til de farligste Følger.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede sig fuldkommen enig heri, men kunde ei indsee, hvorledes een enkelt Minister vilde formaae at opfylde den dobbelte Bestemmelse at opfylde sine Embedspligter ligeoverfor Kongen, Statsraadet og Rigsdagen og tillige møde i Landdagen.

Finantsministeren [Spouneck] bemærkede, at Ministerens personlige Nærværelse ved Landdagen ei var absolut nødvendig, da hans Function der meget vel kunde overdrages en Commissarius; og i alt Fald var det ei vanskeligt at forhindre, at Rigsdagen[s] Sammentræden i Danmark og Landdagens i Slesvig indtraf samtidigt.

Marineministeren [Zahrtmann] yttrede, at han troede nu at forstaae, at det var Statsraadets Mening, at den overordnede Bestyrelse for Slesvig skulde placeres i Kjøbenhavn; han havde altid forestillet sig, at Meningen var den, at den skulde være etableret i selve Slesvig.

Indenrigsministeren [Rosenørn] var af den Anskuelse, at en stor Del af den overordnede Bestyrelse maatte placeres i Slesvig og ledes af en Gouverneur, der var Ministeren underordnet.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte dele Indenrigsministerens Anskuelse, hvilken han navnlig i praktisk Henseende maatte billige. Det var nemlig med Hensyn paa Ministerens Stilling til Landdagen nødvendigt, at han havde de nødvendige Oplysninger og Dokumenter paa rede Haand paa selve Stedet.

Marineministeren [Zahrtmann] var af den Overbeviisning, at de fremmede Magter havde antaget det saa afgjort, at den overordnede Bestyrelse skulde placeres i Slesvig, og antog, at det vilde føre til nye Forviklinger, naar en modsat Bestemmelse udtaltes.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at da Danmark og Slesvig udgjorde een Stat, saa kunde den Autoritet, der i sidste Instants var den afgjørende, ei henlægges til Slesvig.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa det Ønskelige i ikke at gaae for meget i Detail og maatte tilraade i denne Retning at indskrænke sig til at bestemme, at den slesvigske Minister skulde være Medlem af det fælleds Statsraad; var dette indrømmet, vilde Conseqventserne falde af sig selv. Hvilken Anskuelse Statsraadet tiltraadte.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa den Synderlighed, der laae i, at Ministeren var ansvarlig baade for Landdagen og for Rigsdagen, og foreslog, at der kun bestemtes: »at hans Ansvarlighed skulde bestemmes ved Lov«.

Finantsministeren [Spouneck] bemærkede, at han delte dette Forhold med alle de Ministre, under hvis Ressort ogsaa de slesvigske Sager hørte; da desuden Landdagen, idet den var lovgivende, delte Souveræniteten med Kongen, kunde man ei nægte den Anklageretten.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at Hovedbetænkkeligheden ei laae i Anklageretten hos Landdagen, men i den Bestemmelse, at den dømmende Myndighed var overdraget den høieste Domstol i Slesvig. Slesvig kunde som en Del af det danske Rige ingenlunde være berettiget til selvstændigen at bestemme sit Forhold til Danmark, og det var netop denne Bestemmelse, der rimeligviis vilde komme til Afgjørelse i det Tilfælde, at Landdagen kaldte Ministeren til Ansvar. Han maatte stemme for, at Dommen overlodes til en Rigsret, hvori da saavel Danske som Slesvigere efter et Forhold, der nærmere var at bestemme, havde Sæde.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at den Omstændighed, at der var et underordnet Antal Slesvigere i den fælleds Rigsret, ei vilde kunne have nogen Indflydelse, saafremt den danske Minister tiltaltes for Overgreb imod Slesvig, men at der var endnu mindre Garanti for Slesvigerne formedelst det overveicende danske Element i Rigsretten, naar Landdagen satte den slesvigske Minister under Tiltale for at have forsømt at holde paa Slesvigs Ret ligeoverfor Danmark.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte indrømme, at det var ønskeligt, om det kunde undgaaes, at den høieste Domstol i Slesvig fik den dømmende Myndighed over Ministeren, men han holdt det for umuligt. Dersom Slesvig ikke fik en Garanti imod, at Dommen blev fældet i dansk Aand, saa var jo Anklageretten uden Betydning og Ansvarligheden et Intet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] foreslog at træffe særlige Bestemmelser, saaledes at Rigsretten for et saadant Tilfælde sammensattes af ligemange Danske og Slesvigere.

Krigsministeren [Hansen] ansaae det for umuligt at sætte en saadan Bestemmelse igjennem.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at de udenlandske Magter efter den Bestemmelse, vi toge i denne Retning, vilde danne deres Anskuelse om, hvorvidt vi tilsigtede en Incorporation eller ei.

Cultusministeren [Madvig] kunde ei være enig heri. Slesvig havde hidtil ikke havt nogen Constitution, men været Souveræniteten undergivet ligesom Danmark; det var altsaa ei saameget i Constitutionens specielle Bestemmelser, hvori Garantien mod Incorporationen var at søge, som i de enkelte Forhold, der efter Stipulationen skulde holdes udenfor den danske Regjerings Omraade. Det var desuden indlysende, at hverken Slesvig eller Danmark hver for sig kunde afgive en paalide-

lig Dom over, hvorvidt den slesvigske Minister havde været partisk eller ei.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at om den slesvigske Minister end ei altid var sikker paa at frifindes af Rigsretten, naar han havde handlet i dansk Aand, saa vilde det dog stille sig saaledes ei alene for Slesvigerne, men ogsaa for de andre Magter. Han maatte i denne Anledning gjentage, at der ei her var Tale om det Ønskeligste, men alene om det Opnaaelige. Han kunde ei finde det andet end consequent, at den for Slesvig særskilte Overret dømte om, hvorvidt Ministeren i de for Slesvig særskilte Sager havde handlet rigtigt eller urigtigt, og man vilde altid kunne søge en Garanti i Valget af Overrettens Personligheder, ligesom ogsaa det, at den slesvigske Minister var Medlem af Statsraadet, afgav en Garanti for, at han ei kunde staae i direkte Opposition til dettes politiske Anskuelser.

Efterat *Kammerherre Bille* i Henhold til den stedfundne Discussion havde omredigeret den 3die §, vedtog Statsraadet denne Omredaction, saaledes lydende: »§ 3. De særskilte slesvigske Anliggender bestyres af en særskilt slesvigsk Minister, som er Medlem af det fælleds Statsraad.«

Derefter sattes § 4 under Discussion.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, da derom var reist Tvivl, at det var af megen Betydning, at Sundtolden anførtes under denne §. Deels fremlyste det af de tidligere Statsregnskaber, at denne hidtil var betragtet ei alene som Slesvig, men endog som Holsten vedkommende; deels vilde det være af væsenlig Betydning, saafremt denne Indtægt itiden tabtes, at Slesvig blev forpligtet til pro quota at bære de Byrder, der maatte paalægges for at dække dette Tab i Statsindtægterne.

Han havde ei troet det rigtigt i denne § at tilføie »de indirekte Forbrugsafgifter« for ei at vække Frygt for Consumptionens Indførelse; men da det, for at kunne hæve Toldgrænsen aldeles, var ham nødvendigt at reservere en Myndighed til at paalægge en Afgift paa Brændevinen i Slesvig, saaledes som i Danmark fandt Sted, saa havde han søgt at erhverve denne ved at tilføie Toldvæsenet de Ord: »og hvad dermed staaer i Forbindelse«.

Statsraadet antog Redactionen af § 4, saaledes lydende:

Fælles med Kongeriget Danmark har Hertugdømmet Slesvig:

a) Kongens Civilliste samt det Kongelige Huses Appanager.

- b) Diplomati, Consulat- og Colonialforhold.
 - c) Land- og Søværn.
 - d) Statsgjæld og Statens Formue, bestaaende i Sund- og Kanaltolden, Domænerne og de øvrige Aktiver.
 - e) Mynt- og Penge- samt Post- og Toldvæsen og hvad dermed staaer i Forbindelse, saavel som alle med de foregaaende fælleds Anliggender forbundne Indtægter og Udgifter.
- Derefter sattes § 5 under Discussion.

Med Hensyn paa den i §en betingede større Repræsentation for Slesvig henledte *Conseilpræsidenten* [Moltke] Opmærksomheden paa, at det Antal af 40 Slesvigere, som saaledes kom ind i Folkethinget, vilde ved i sluttet Masse at slaae sig til en Minoritet kunne styrte Ministeriet.

Cultusministeren [Madvig] fandt en forøget Repræsentation for Slesvigerne deels unødvendig, da de jo paa anden Maade vare sikrede mod Prægravation, deels krænkende og ydmygende for den danske Nationalitet.

Finantsministeren [Spouneck] maatte indrømme, at han ei kunde billige Principet, men han frygtede ikke nogen praktisk Ulempe deraf; han troede desuden, at det var umuligt at undgaae denne Indrømmelse, saameget mere som han troede, at den allerede var stillet som et Tilbud til de andre Magter. Han maatte iøvrigt gjøre opmærksom paa, at Slesvig kunde være udsat for Prægravationer, hvorimod det ei havde andet Værn end dets Repræsentation paa Rigsdagen, f. Ex. Toldsatser, der fortrinsviis rammede Slesvig. Desuden var ved Præliminærene Slesvig stillet som et særligt Hertugdømme, hvis Interesser kunde komme i Strid med Danmarks, og som var i Besiddelse af en vis Selvstændighed, hvorpaa der kunde gjøres Angreb.

Efter en fortsat Discussion satte *Conseilpræsidenten* [Moltke], i Henhold til de fremkomne Forslag, under Afstemning:

- 1) Om §ens Udtryk om Forholdet af de slesvigske Deputerede skulde uforandret bibeholdes.

Herfor stemte *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen], men Majoriteten vedtog, at denne Passus bortfaldt.

- 2) Om noget Forhold for Slesvigs Repræsentation var at omtale eller aldeles at forbigaae.

Herpaa voterede Statsraadet eenstemmigt, at en Udtalelse om et Forhold skulde ske.

3 og 4) Om Forholdet skulde udtrykkes saaledes, at Slesvig repræsenteredes »stærkere« eller »noget stærkere« end Danmark i Forhold til Folkemængden.

Cultusministeren [Madvig] og *Minister Clausen* stemte for det sidste Alternativ; Statsraadets Majoritet for det første; og bestemtes det saaledes, at §en var at affatte, som følger:

§ 5.

Den de fælleds Anliggender vedkommende Lovgivning, derunder indbefattet Fastsættelsen af Budgettet for de fælleds Indtægter og Udgifter, skal tilkomme Kongen i Forening med en af de to Kamre bestaaende dansk-slesvigsk Rigsdag. Hertugdømmet Slesvig skal i Rigsdagens begge Kamre repræsenteres i Forhold til dets Folkemængde stærkere end Kongeriget.

Derefter satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Votering, hvor vid en Udstrækning Underhandlerne kunde instrueres om at maatte give denne stærkere Repræsentation.

Indenrigsministeren [Rosenørn], *Cultusministeren* [Madvig] og *Minister Clausen* voterede for, at den ei maatte indrømmes mere end en Trediedel stærkere end Kongerigets; hvorimod Statsraadets Majoritet, i Overensstemmelse med det oprindelige Udkast til § 5, stemte for, at den kunde indrømmes indtil $\frac{1}{2}$ Gang stærkere end Kongerigets Repræsentation.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 12. november 1849.

1849, Mandagen d. 12. November, var Statsrådet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde meddelt, at de sidste Efterretninger fra Udlandet intet Nyt af Betydning indeholdt, og efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at han havde

foranstaltet det Fornødne for at opretholde Orden og Sikkerhed i de jydskke Enklaver, hvor fortiden endel Vagabonder streifede om, oplæste *Kammerherre Bille* en Beretning fra Baron Pechlin, Gefion be- træffende, hvorefter det stilledes under Discussion, hvorvidt der i Anledning af det Forefaldne var at give Eskadrechefen forandrede Ordre.

Efterat det var udhævet, at man tidligere havde antaget Preussens Garanti for tilstrækkelig, for at Gefion blev tilstæde, og at Grunden til de Ordre om dens Bevogtning, som vare meddelte Eskadrechefen, alene laae i, at man ei mere havde havt Garanti fra Preussens Side, og at der saaledes nu, da Preussen bestemt havde udtalt sig, ei var var mere Grund til at bevogte Gefion, end der havde været fra først af, vedtog Statsraadet paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag, at al Bevogtning af Gefion skulde opgives, »Freia« kaldes hjem, og Marinen alene beholde de Kræfter ved Als, der vare nødvendige til Øens Forsvar.

Derefter foretoges Udkastet til Hovedpunkterne i Slesvigs fremtidige Forfatning, idet navnlig § 6 sattes under Discussion.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde bemærket, at der med Hensyn til de slesvigske Medlemmer af Rigsretten kun kunde være Tale om at indrømme et udtrykkeligt Valg af Slesvigere i den, forsaa- vidtsom de retskyndige Medlemmer angik, da de andre Medlemmer valgtes blandt Landstinget, hvor der allerede sad et i Forhold til Slesvigs Størrelse betydeligt Antal Slesvigere, for hvilke der saaledes var aabnet Leilighed til at concurrere med de Danske, tilføiede han, at det forekom ham, at de Begunstigelser, der med Hensyn paa Repræ- sentationen var tilstaaet Slesvig paa selve Rigsdagen, vare saa betyde- lige, at man udenfor denne burde gaae strengt efter Folketallet.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det efter hans For- mening var rigtigt, i det Ringeste i den første Tid, at gjøre Slesvigerne Indrømmelser i denne Henseende, da det var naturligt, at de maatte nære en Frygt for de danske Interessers Overvægt.

Cultusministeren [Madvig] holdt det for meget urigtigt, ved at tage Bestemmelser i denne Retning, at perpetuere en saadan Tilstand.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at det Forhold, der nærmest stemmede baade med den virkelige Folkemængde og den forøgede Repræsentation, til hvis Indrømmelse vore Underhandlere skulde bemyndiges, var Forholdet som 2 : 6, men han kunde ei see

Noget til Hinder for, at man beføiede Underhandlerne til at indrømme et Forhold som 3 : 5.

Cultusministeren [Madvig] maatte paa det Bestemtteste modsætte sig dette med Hensyn paa det af ham tidligere Anførte.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at Spørgsmaalet stillede sig saaledes, om man skulde indrømme det sidstnævnte Forhold, naar det fra Modpartiets Side forlangtes, eller man skulde føre Krig.

Cultusministeren [Madvig] var ikke enig heri; han havde oftere bemærket, at der var et tredie Alternativ, naar der forlangtes for store Opofrelser paa den nuværende Fredsbasis, nemlig dette: at forandre denne Basis og underhandle paa en anden. Han voterede saaledes for, at det virkelige Forhold af Folkemængden lagdes til Grund for Antallet af de slesvigske Dommere.

Statsraadets øvrige Medlemmer vedtog, i Analogi med hvad der var sket ved § 5, ei at nævne noget bestemt Forhold og ved at henvise til denne § at redigere §en saaledes:

§ 6.

De fælleds Anliggender bestyres af fælleds Ministre, som ere ansvarlige for Rigsdagen og dømmes af den fælleds Rigsret. Slesvigs øverste Domstol deltager, efter det i § 5 fastsatte Forhold for Repræsentationen, med Danmarks i Valget af Rigsrettens ene Halvdels Medlemmer.

§'ens Slutning, Ministrenes Sæde i Statsraadet betræffende, antog Statsraadet for overflødig, da den herhen hørende Bestemmelse allerede var optagen i § 3.

Derefter sattes § 7 under Discussion.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde ved denne § opmærksom paa, at der egenlig ved den deri indeholdte Bestemmelse fandtes en Lacune, idet der nemlig kunde opstaae delte Meninger om, hvorvidt et Beskatningsobject var fælleds eller ei, uden at der havdes nogen Bestemmelse for den Form, hvorunder en saadan Strid skulde bringes til Afgjørelse.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede, at der savnedes en §, der bestemte, at særskilte Sager ved Landdagens Bestemmelse kunde gaae over til at blive fælleds.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog at udelade hele den sidste Passus angaaende Fordeling af Underballancen; hvorefter Statsraadet vedtog at omredigere §'en saaledes:

§ 7.

Det Forhold, hvori Hertugdømmet Slesvig deltager i de fælleds Indtægter og Udgifter, bestemmes for bestandigen efter det nuværende Folketal til 21 %.

Derefter sattes § 8 under Discussion.

Med Hensyn paa den i samme indeholdte Bestemmelse angaaende Forandring i Kirke- og Skolesprog, naar $\frac{2}{3}$ af Sognet ønsker det, oplæstes et Votum af *Conseilpræsidenten* [Moltke], som gik ud paa at overlade denne Afgjørelse til Landdagen.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte fraraade at overlade Landdagen denne Bestemmelse, da dens Majoritet upaatvivleligen vilde gaae ud paa at fortydske Landet. Han fandt det sørgeligt, at den nævnte Bestemmelse optoges i §'en, men han maatte ansee det for nødvendigt, da det dog altid var en Garanti. Hvilken Mening Statsraadet tiltraadte.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa, at det var farligt med Hensyn til Sproget at parallelisere Landdagen og Rigsdagen saaledes, som der var sket i det oprindelige Udkast. Deraf vilde følge, at de forlangte de samme Rettigheder for det tyske Sprog paa Rigsdagen, som de indrømmede det danske paa Landdagen.

Indenrigsministeren [Rosenørn] gjorde opmærksom paa, at deraf ogsaa kunde udledes en Fordring om, at alle Forslag, Amendements og Meddelelser fra Præsidenten skulde foregaae paa begge Sprog.

Krigsministeren [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Finantsministeren* [Sponneck] maatte ansee Regjeringen for i denne Retning at være bundet ved Kongens Proklamation af 27. Marts f. A.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det aldrig havde været Regjeringens Hensigt i bemeldte Proklamation at udtale Andet og Mere, end at de Deputerede frit skulde kunne betjene sig af hvilket Sprog, de vilde. Han maatte derfor ansee det for rigtigt at omredigere §'en i denne Retning.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde bemærket, at Proklamationen af 27. Marts f. A. ogsaa alene indeholdt et Tilsagn om, hvad der skulde ydes Slesvigerne, saafremt de forbleve i Lovlighed og Orden, og altsaa efter Opstandens Udbrud havde mistet sin Betydning, vedtog Statsraadet at redigere §'en saaledes:

§ 8.

Justits- og Administrationssproget i Hertugdømmet Slesvig retter sig gennem alle Instantser efter Kirke- og Almueskolesproget.

Med Hensyn til Kirke- og Almueskolesproget garanteres de Forhold, der bestode den 17de Marts 1848, og skal Forandringer heri for Fremtiden ikkun foretages, naar det vedkommende Sogn eller Skoledistrikt med en Majoritet af $\frac{2}{3}$ af dets myndige mandlige Befolkning andrager derpaa.

Den frie Brug af det danske og tydske Sprog tilsikkres saavel paa Rigsdagen som paa den slesvigske Landdag.

I Anledning af § 9 bemærkede *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at det ei vilde være til Fordel for det Danske, om en høiere dansk Skole anlagdes i Slesvig, idet de nuværende Forhold netop førte til, at en stor Del Slesvigere gik til Kolding og Ribe Skoler.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] maatte derimod antage, at §en var til Fordel for den danske Nationalitet.

Statsraadet vedtog, at den redigeredes saaledes:

§ 9.

Ved Anordningen af de offentlige Underviisningsanstalter og Forskrifterne for Embedsmænds Dannelse bliver at tage ligelig Hensyn til begge Nationaliteter.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 13. november 1849.

1849, Tirsdagen d. 13de November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Portokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Udkastet til Hovedpunkterne til den Forfatning, der var at tilstaae Hertugdømmet Slesvig, toges under Discussion.

I Anledning af den i § 10 foreslaaede Deling af Landdagen i 4 forskjellige Dele yttrede *Finantsministeren* [Sponneck] det Ønske at erholde Oplysning om den historiske Oprindelse til dette Forslag;

i hvilken Anledning *Kammerherre Bille* oplæste en Skrivelse fra Conferentsraad Treschow og Regjeringsraad Høpfner, som var fulgt med det fuldstændige Udkast til en slesvigsk Forfatning.

Efterat samtlige Statsraadets Medlemmer havde erklæret sig enige i at ansee Bestemmelsen som hensigtsmæssig, og flere havde yttret deres Formening om, hvorledes Delingen i sin Tid fordelagtigst var at foretage, vedtog Statsraadet, at der, for ei at gaae i Detail, Intet herom i Forslaget skulde omtales, men at §'en kom til at redigeres saaledes:

§ 10.

Med Hensyn til alle Spørgsmaal, som vedkomme de to i Hertugdømmet bestaaende Nationaliteters og deres Sprogs gjensidige Forhold, Rettigheder og Interesser, skal Landdagen fordeles i 4 omtrent lige talrige Afdelinger, bestemt efter Landets Hovedegne; og skal intet Forslag kunne komme til Forhandling paa Landdagen, forinden det i tre af disse Afdelinger er vedtaget, at det kan forelægges samme.

Derefter sattes den 11te § under Discussion.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at vi med Hensyn til Indfødsretten aldeles burde holde os til status quo ante, hvori vor største Styrke laae, og at det desforuden laae tydeligt for Dagen ved det, der nu forefaldt i Slesvig, at Regjeringen aldrig havde misbrugt sin Berettigelse til at placere indfødte Danske i de slesvigske Embeder.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte dele denne Anskuelse, men bemærkede, at det var notorisk, at dette netop var et Punkt, hvor Modpartiet vilde gjøre Alt for at bringe os til at concedere.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at det var aabenbart, at man burde undgaae ethvert Tillæg til §'en, der kunde synes at gaae udenfor status quo ante, men at her det egenlige Spørgsmaal var, hvad der var at gjøre, naar en Indskrækning fra Modpartiets Side forlangtes, og han maatte da være af den Formening, at man paa ingen Maade burde give efter, ligesom det for ham stod aldeles vist, at den danske Regjering ligesaa lidt i Fremtiden som hidtil vilde misbruge sin Berettigelse.

Krigsministeren [Hansen] stemte ligeledes mod enhver Eftergivenhed i dette Tilfælde.

Cultusministeren [Madvig] delte ogsaa denne Mening, da det var en Hovedsag, at man gik ud fra, at Slesvig og Danmark i Sandhed var eet samlet Rige. Nu at drage en Grændse mellem Slesvig og Danmark,

som ei forhen havde existeret, og at berøve Nordslesvig og Danmark den gjensidige aandelige Understøttelse, var det Farligste, der kunde ske. Underhandlerne havde desuden her et overordenlig heldigt Standpunkt, idet de kunde udhæve: 1, at det var grundet i status quo ante; 2, at det i den første Tid efter Insurrectionen, naar ei Indfødsretten forblev fælleds, vilde være umuligt at skaffe Embedsmænd, navnlig Geistlige; 3, at den danske Regjering, som yttret, aldrig havde misbrugt sin Berettigelse; 4, at der laae en tilstrækkelig Garanti i den slesvigske Ministers Contrasignatur; og 5, at endelig Forskjellen i Sproget og den stedfindende Spænding vilde medføre, at meget faa Danske vilde søge Ansættelse i Slesvig.

Det vedtoges derefter ei nærmere at gaae ind paa Sagen, men kun at redigere den 11te § saaledes:

§ 11.

Indfødsretten vedbliver fremdeles at være fælleds.

Hvormed Udkastet efter Statsraadets eenstemmige Afgjørelse var at slutte.

Derefter optoges til endelig Discussion Spørgsmaalet om Kirke- og Skolevæsenets Bestyrelse i Slesvig.

Minister Clausen erklærede, at han betragtede dette Spørgsmaal fortiden at være et aabent Spørgsmaal. Naar det i sin Tid kom til Afgjørelse, kunde han ikke gaae ind paa, at Kirke- og Skolevæsenet i det danske Slesvig henlagdes under den slesvigske Minister. Han maatte gjentage sit tidligere Votum for, at den danske Del af Slesvig underlagdes en særskilt Cultusminister. Han indsaae vel, at man heri vilde finde noget Abnormt, men han antog, at man kun saaledes kunde være nogenlunde vis paa den danske Del af Slesvig og sikkre sig for, at dens Beboere kom til at staae i samme Forhold som de andre Danske i Riget.

Det var Overbestyrelsen, der skulde være den egenlige levende-gjørende Sjæl, og naar denne kom, som rimeligt var, naar den henlagdes tilligemed de andre Bestyrelsesgrene under den slesvigske Minister i en tydsk dannet Mands Hænder, vilde den selv under den retfærdigste Behandling savne den paa naturlig Kjærlighed støttede Pleie, som her var Hovedsagen.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han ogsaa antog dette Spørgsmaal som et aabent Spørgsmaal, men at det, for at det

kunde fremtræde saaledes, var nødvendigt, at Udtrykket i §'en: »en særskilt slesvigsk Minister« forandredes til: »en eller tvende slesvigske Ministre«. Hvilken Omredaction vedtoges.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde ikke tiltræde Minister Clausens Formening, da det syntes ham indlysende, at den af ham opstillede Fordring i sin Consequents maatte føre til særskilte Ministre for den danske Del ogsaa i andre Grene af Bestyrelsen, f. Ex. Justitsvæsenet. Han antog imidlertid ogsaa, at Spørgsmaalet maatte holdes aabent, da han maatte ansee en Forandring i Ministeriet nu fortiden som et stort Onde.

Efterat dernæst *Minister Clausen* havde udhævet de Betænkeligheder, han nærede for Følgerne af 2den Passus i § 8, og havde foreslaact en Omredaction af denne, vedtog Statsraadet, at denne omredigeredes saaledes: »Med Hensyn til Kirke- og Almueskolesproget kan ingen Forandring fra den d. 17. Marts 1848 bestemte Orden for Fremtiden foretages, uden Samtykke af det vedkommende Sogn eller Skoledistrikt med en Majoritet af $\frac{2}{3}$ Stemmer af dets myndige mandlige Befolkning.«

Det vedtoges derefter, at Udkastet blev at oversætte paa fransk og derefter sættes i Circulation mellem Statsraadets Medlemmer.

Kammerherre Bille meddelte, at Kammerherre Bülow's Memoire over Successionsspørgsmaalet var færdig, og at denne ønskedes foredraget i Statsraadet. Det vedtoges, at en kort Extract af de Forslagspunkter, der dannede Memoirens Slutning, skulde circulere, og Kammerherren derefter holde sit Foredrag i et Statsraadsmøde, der berammedes til førstkommende Torsdag d. 15de dennes om Eftermiddagen Kl. 7.

Indenrigsministeren [Rosenørn] gjorde opmærksom paa det Ønskelige i ved Fredens Afslutning at regulere Slesvigs Grændse imod Holsten ved et eventuelt Magelæg, hvortil fra vor Side Fehmern syntes at kunne tilbydes imod Rendsborger Neustadt, de holstenske Enklaver paa Nordsiden af Kanalen og imod dennes Sydside.

Indenrigsministeren [Rosenørn] indstillede derefter til Statsraadet, om det ei maatte ansees for hensigtsmæssigt, at Postvæsenet indtil videre forblev under Finantsministeriet, indtil det var afgjort, om Slesvig og Danmark fik fælleds Postvæsen. Hvilket Statsraadet, efterat *Finantsministeren* [Sponneck] dertil havde givet sit Samtykke, bifaldt, ligesom det ogsaa vedtoges, at saafremt Interpellationer herom paa

Rigsdagen fremkom, at den anførte Grund gaves for denne Forholdsregel.

Derefter forelagde *Finantsministeren* [Sponneck] til Statsraadets Afgjørelse, hvorledes der fremtidig var at forholde med det statistiske Tabelværks Bestyrelse: om der burde oprettes et statistisk Bureau, og om der ved Siden af det burde bestaae en permanent statistisk Committee.

Efter *Finantsministeren* havde meddelt Oplysninger om den hidtilværende Forretningsgang, vedtog Statsraadet, at en permanent statistisk Committee bortfaldt, og at det statistiske Tabelværk underlagdes et særskilt Bureau under Indenrigsministeriet. Til Chef for dette Bureau var en dertil kvalificeret Videnskabsmand at ansætte, foreløbigen paa 5 Aar. En Forestilling herom var af Premierministeren at indgive til Hans Majestæt, ligesom ogsaa den fornødne Bekjendtgjørelse var at udfærdige gjennem denne Minister.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede, at han til Chef for det omtalte Bureau paatænkte at indstille Professor Bergsøe.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 15. november 1849 kl. 7 eftermiddag.

1849, Torsdagen d. 15de November, Kl. 7 Eftermiddag, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. D'Hrr. Kammerherrerne Bille og B. Bülow vare tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bülow foredrog sin Memoire, Successionen betræffende, hvilken delte sig i to Udkast:

- 1) En historisk Udvikling af Successionsberettigelsen i de forskjellige Dele af Staten.
- 2) En Hentydning paa de Veie, der kunde gaaes, for at sikre en fælleds Succession for hele Staten.

Det sidstnævnte Afsnit vedtoges det at gjøre til Gjenstand for nærmere Discussion i et kommende Statsraadsmøde.

Med Hensyn paa det 1ste Afsnit vedtoges, efter *Conseilpræsiden-*

tens [Moltkes] Forslag, at Udtalelsen angaaende den eventuelle Arveret for Frederik den Sjettes Døttre i Fremstillingen mindre skulde udhæves og ei omtales med saamegen Bestemthed, som sket var.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede med Hensyn paa Spørgsmaalet om Frederik den Fjerdes Berettigelse til de af ham 1721 foretagne Skridt, at det forekom ham, som om det burde udhæves, at Frederik den Tredie ved Souveræniteten kom i samme Forhold til Slesvigs Kongelige Andel som til Danmark, og Frederik den Fjerde ved at binde den Gottorpske Del til den Kongelige netop derved bandt den til Danmark.

Det vedtoges derefter, at dette yderligere i Memoiren var at fremhæve, og at der af denne forfattedes en fransk Extract for at tilstilles de forskjellige Kabinetter, ligesom ogsaa den tyske Original hensigtsmæssigen kunde fremsendes til enkelte af dem.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 17. november 1849.

1849, Løverdagen d. 17de November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Den af Kammerherre Bülow forfattede Memoire om Successionsforholdene sattes under Discussion.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at da Kammerherre Bülow aldeles alene havde forfattet den, og da han ikke af Fag var Statsjurist, var det ei umuligt, at en eller anden Feiltagelse havde indsnegt sig; han maatte derfor ved en Sag af denne Vigtighed ansee det for høist betænkeligt at benytte Memoiren, førend denne var gennemgaaet af een eller flere Mænd af Faget.

Indenrigsministeren [Rosenørn] delte denne Anskuelse, saameget

mere, som Memoiren ei engang i sin Helhed var oplæst for Statsraadet, men dette kun var gjort bekendt med dens Hovedindhold ved et frit Foredrag af Kammerherre Bülow.

Statsraadet vedtog derefter, at Conseilpræsidenten anmodede Professor Larsen om i kortest mulige Tid at gjennemlæse Memoiren og at meddele, saafremt han deri fandt Noget af sær Betænkelighed.

Med Hensyn paa den i Memorien omtalte eventuelle Arveret for Frederik VI's Døttre bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at det forekom ham rigtigt at udelade denne Passus aldeles. Det var muligt, at Sagerne kunde stille sig saaledes, at man satte sig i en mindre heldig Stilling ved at have gjort Prinds Frederiks Arveret tvivlsom; ligesom han troede, at Pluraliteten i Landet, saavel Jurister som Ikke-Jurister, vilde beholde den ældre almindelige Anskuelse om dette Punkt.

Statsraadet vedtog derefter, at denne Passus aldeles udgik.

Efterat derpaa *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde nævnt de forskjellige i Memoiren omtalte Successionsforslag, sattes disse under Discussion.

Til Fordel for Prinds Peter af Oldenborgs Søn fremfor Arvestorhertugen anførte *Cultusministeren* [Madvig], at hiin var aldeles uberørt af de i Tydskland tilstædeværende fjendlige Følelser, at Arvestorhertugen i alt Fald maatte optere, da vi ei kunde ønske at træde i endnu nøiere Forening med Tydskland, og at det endeligen altid hidtil havde været Skik, naar et nyt Dynasti skulde dannes, at dertil ei valgtes en Prinds, der allerede var Arving til en Throne.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte derimod ansee Arvestorhertugens Valg som det rigtigste af disse tvende. Alene i dette laae der en sikker Garanti for at beholde den Gottorpske Andel af Slesvig, da Keiseren af Rusland som Chef for Huset Gottorp dog ei mod Storhertugen af Oldenborgs Protest kunde bortskjænke dennes eventuelle Pretentioner. Eventuelle Erstatninger for Opgivelse af Pretentioner vilde ogsaa paa denne Maade lettere kunne udredes, og de Oldenborgske Enklaver i Holsten muligen kunne vindes.

Hvilket *Krigsministeren* [Hansen] aldeles tiltraadte.

Efterat dernæst de paagjældende Fyrsters Personligheder havde været Gjenstand for Discussion, enedes Statsraadets Majoritet om allerunderdanigst at foreslaae Hans Majestæt, at man først henvendte sig til Keiseren af Rusland med Anmodning om at afgive sin Forme-

ning, idet man gjorde ham opmærksom paa, at Arvefølgen i den hele øvrige Stat efter Kongeloven var den samme, men at den Gottorpske Andel af Holsten vilde ved Mandsstammens Afgang tilfalde det Gottorpske Hus. En saadan Søndersplittelse af Riget kunde alene undgaaes, naar Keiseren som det Gottorpske Huses Chef vilde uigjenkaldeligen overdrage dettes Rettigheder paa den, der valgtes til Thronfølger i Danmark.

Man vilde derefter henlede Keiserens Opmærksomhed paa de tvende Fyrster, der dels med Hensyn paa deres Berettigelse og dels ved deres Forhold til Kongehuset og Landet maatte ansees for nærmest at komme i Betragtning, saaledes at af disse Prinds Frederik af Churhessen, under Forudsætning af at han opterede den danske Krone, nævntes først og Prinds Christian af Glücksborgs Søn efter ham. Idet man derefter støttede sig til, at med Hensyn til Successionsforholdene en Fyrste af det Holsten-Gottorpske Hus nærmest maatte komme under Betragtning, saafremt dette Huses Pretentioner ikke uigjenkaldeligen kunde overgaae paa en af de tvende nævnte eventuelle Successorer, vilde man henlede Keiserens Opmærksomhed paa Arvestorhertugen af Oldenburg og Prinds Peter af Oldenburgs Søn, idet man dog ei kunde undlade at gjøre opmærksom paa de uheldige Forhold, i hvilke den sidste Krig havde stillet det Storhertugelige Oldenburgske Hus til den danske Nation.

Endelig vedtoges, at Hans Majestæt gennem Conseilpræsidenten fik Meddelelse om det Forefaldne og allerunderdanigst anmodedes om i den Anledning at sammenkalde et Statsraadmøde.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han havde betænkt at udnævne Kammerherre Reedtz til at deltage med Baron Pechlin i Fredsunderhandlingerne, idet han henstillede til Cultusministeren og Minister Clausen, om de med Hensyn til deres tidligere Reservation ønskede, at en tredie skulde deltage.

Efterat *Minister Clausen*, efter dertil af *Justitsministeren* [Bardenfleth] given Anledning, havde udtalt, at han personligen ei kunde deltage i Underhandlingerne og havde foreslaaet Generalauditeur Scheel dertil, vedtoges det at indstille til Hans Majestæt, at Kammerherre Reedtz og Generalauditeur Scheel udnævntes til med Baron Pechlin at deltage i de endelige Fredsunderhandling.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at den nye Centralmagt nu var traadt samme i Frankfurt, og at han for at repræsen-

tere Holstens og Lauenborgs Interesser ved denne havde været betænkt paa at sende Kammerherre B. Bülow derhen.

Hvilket Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 19. november 1849.

1849, den 19de November, var Statsraadet samlet. Geheime Conferentsraad, Baron Pechlin, som var bleven indbudt til at være nærværende ved dette Møde, var tilstæde. Ligeledes var Kammerherre Bille nærværende.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der med en igaar hertil ankommen Person fra Hertugdømmerne var indløbet en Skrivelse til Hans Majestæt Kongen, undertegnet af Reventlow og Beseler. Af denne Skrivelse, der endnu beroede hos Overbringeren, var der underhaanden blevet sendt Kammerherre Bille en Afskrift.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring oplæste derefter *Kammerherre Bille* bemeldte Afskrift.

Efterat Statsraadet havde taget under Overveielse, hvad der i Anledning af den ommeldte Skrivelse maatte være at tilraade Hans Majestæt, naar denne kom Allerhøistsamme tilhænde, blev der, idet man paa den ene Side ikke oversaae de Betæneligheder, som for Regjeringen vare forbundne med at inklade sig paa Skrivelsen, men paa den anden Side dog fandt overveiende Grunde imod at afvise denne, af Statsraadet i Overensstemmelse med, hvad *Baron Pechlin*, efter hvad han udtalte, ansaae for den rigtigste Maade at tage Sagen paa, taget følgende Beslutning: I Anledning af det indkomne Brev maatte der i en fra Hans Majestæts Kabinetssekretariat udfærdiget Skrivelse svares, at da Hans Majestæt allerede strax efter sin Regjerings Tiltrædelse havde søgt ved en Sammentræden af saadanne Mænd fra Landets forskjellige Dele, som vare den offentlige Tillid værdige, at tilveiebringe en Udjevning af de gjensidige Dissonantser, kunde Hans Majestæt,

efterat dette Middel havde været forgjæves, ikke antage, at en ny Conference, som den, hvorom der i den modtagne Skrivelse var anholdt, skulde føre til et bedre Resultat. Da imidlertid Hans Majestæts Sympathi for de af Allerhøistsammes Undersaatter i Hertugdømmerne, der vare komne til at staae til ham i et ulykkeligt Forhold, som baade var hans Hjerte meget imod, og som han ogsaa troede var hos Størstedelen af dem selv Gjenstand for dyb Beklagelse, var uforandret, vilde hans Øre aldrig være lukket for nogen Yttring, der udsprang fra det oprigtige Ønske om en Udsoning. Hans Majestæt vilde derfor heller ingensinde vise tilbage noget Skridt, hvorved der vistest Beredvillighed til at slaae ind paa denne Vei, og han var saaledes ogsaa, gjennemtrængt af et forsonligt Sindelag, meget villig til at modtage fra Mænd, hvis Stilling satte dem udenfor Partilidenskaberne, nærmere skriftlig Udvikling af deres Mening og Ønske om, hvorledes en Udjevning af de sørgelige Forhold kunde være at tilvebringe. Men idet Hans Majestæt naadigen vilde modtage et saadant Andragende, kunde Hans Majestæt dog ikke nu afbryde de Fredsunderhandlinger, som allerede vare indledede under en anden Magts Mægling, og som netop Omsorgen for ikke at udsætte sine Undersaatter for ny Blodsudgydelse paalagde ham at fortsætte.

Den i Overensstemmelse hermed udfærdigede Skrivelse maatte helst gaae igjennem Baron Blome, igjennem hvem da ogsaa det eventuelle nærmere Andragende kunde gaae.

Forinden foranstaaende Beslutning toges til Protokollen, erklærede *Baron Pechlin*, paa dertil given Anledning, at der, ved at der udfærdigedes en saadan Svarskrivelse, som ommeldt, ikke gjordes noget Skridt, hvoraf Regjeringen siden under Underhandlingerne kunde blive generet, og at Regjeringen, uanseet Indholdet af denne Skrivelse, burde fortsætte sin Virksomhed i Frankfurt for at fjerne Statholderskabet.

For at Svarskrivelsen kunde beholde sin private Charakter, vedtoges det udtrykkeligt, at der Intet skulde optages om Anerkjendelse fra Statholderskabets Side af Vaabenstilstanden.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at Insurgenterne havde den Fordel fremfor os, at de kunde permittere deres Tropper, medens vi maatte enten holde os fuldt rustede eller udsætte os for, at Slesvig blev occuperet, uden at vi kunde hindre det. Han maatte forelægge Statsraadet det Spørgsmaal, om det vilde, at Armeen skulde udrustes,

da det saa maatte ske nu inden Vinteren. Hans Hensigt var i andet Fald fortiden kun at sikkre Als og Fredericia og derimod, naar Aars-tiden atter tillod det, at opbyde den yderst mulige Magt.

Finantsministeren [Spouneck] maatte antage det for heldigere, om vi bleve overfaldne, og derved muligen Preusserne nødte til activ Del-tagelse, end om vi selv paanye kom i Kamp med Insurgenterne, da dette vilde forøge Forbittrelsen og vanskeliggjøre Forholdenes Ordning efter Freden.

Statsraadet havde Intet at erindre imod Krigsministerens Forslag.

Baron Pechlin yttrede, at efter de Erfaringer, han havde gjort, var han overbeviist om, at Preusserne aldrig vilde gaae ind paa et Selv-stændighedsforhold for Slesvig af den Beskaffenhed, som vi kunde være tilfredse med, navnlig at det aldrig vilde indrømme en fæl-eds Repræsentation med Kongeriget. Derved ville Fremtiden ei kunde sikkres. Han maatte derfor foreslaae at gaae ind paa en ny Basis, nemlig en modificeret Deling af Slesvig, nemlig saaledes at Slesvig under Forbehold af alle tidligere Garantier vedblev at være udelt et Kongeligt dansk Hertugdømme, men at dette i legislativ og administrativ Henseende sondredes i en nordlig Del, der nøiere for-enedes med Danmark, og en sydlig, som fik Landdag tilfældes med Holsten, dog saaledes at de slesvigske Deputerede ei deltog i de Sagers Behandling, der angik tydske Interesser. Kunde man dertil holde Holsten-Lauenborg ude af det snævrere Forbund, saa vilde man naae, at saavel dette som det sydligere Slesvig kun sluttes nærmere til Danmark. Han antog, at disse Betingelser kunde naaes, naar man ikke berøvede Preussen Haabet om en Alliance, da denne Magt nu, for at erholde en Modvægt mod Østerrig, ønsker Alliance med Danmark, Belgien og Holland.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte stemme herimod. Han fandt det at være en Inconseqvents, efterat Præliminærerne vare afsluttede under de store Magters Garanti, at fravige disse og opstille en ny Basis; man burde i hvert Tilfælde vente til Forslaget blev gjort os, og det havde vist sig, at der ad den anden Vei Intet var at udrette.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte aldeles tiltræde denne Me-ning. Han bemærkede dertilmed, at Hovedpunktet laae i det Forhold, i hvilket det sydlige Slesvig vilde komme til Holsten, og dette til Tydsk-land. Kom Holsten i fuldstændig Afhængighed af Tydskland, vilde en Alliance med Preussen gjøre Danmark aldeles til dettes Vasal. Blev

derimod Forbindelsen saa løs, at Holsten de facto kunde betragtes som ude af Forbundet, saa syntes Basis ham ei saa uantagelig. Netop derfor kunde han ei udtale sig over den, før han havde seet, hvorledes Forholdene vilde danne sig. Betænkeligt var det altid at forpligte sig til en Alliance og saaledes opgive Friheden i at vælge sine Forbindelser, ligesom Saadant heller ikke kunde ske uden Rigsdagens Samtykke.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at Alliancen vilde bringe os i et fjendtligt Forhold til Sverrig, Norge og Frankrig, og han maatte saavel i denne Henseende som med Hensyn paa Slesvigs Deling paa det Bestemtteste modsætte sig den foreslaaede Basis, der i alt Fald først da kunde blive Gjenstand for Discussion, naar den fra den anden Side tilbødes os.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at man ei kunde have nogen bestemt Mening, før man saae, hvorvidt det var muligt, at Holsten kunde holdes aldeles udenfor Forbundet.

Baron Pechlin bemærkede, at Saadant aldrig vilde kunne opnaaes som en Betingelse eller en tydelig Udtalelse, men at en saadan Uafhængighed af Forbundet for Holsten maatte udvikle sig ved Begivenhedernes Gang. Det var iøvrigt ikke Meningen, at den preussiske Alliance skulde gjøres til en Fredsbetingelse, men man maatte kun Intet foretage, som kunde afskjære Preussen Haabet herom.

Cultusministeren [Madvig] mente, at da der efter Baron Pechlins Mening intet Haab var om at faae Freden istand paa den gamle Basis, maatte man nu gaae ind paa den nye. Det kunde ei hjælpe at opsætte Sagens Discussion til man saae, hvorledes Holstens Forhold blev til det tydske Rige; Holsten kunde aldrig holde op at være en Del af dette; det var en politisk Umulighed, at Tydskland ved Freden skulde kunne blive mindre. I det Tilfælde, at Holstens Forhold blev løsere, og det ei blev Medlem af det snævrere Forbund, da maatte han ansee den nye Basis for fordelagtig, om ogsaa det sydlige Slesvig sluttedes nærmere til Holsten, medens hele Slesvig dog udgjorde et særskilt Hertugdømme. Vi reserverede i alt Fald vor fulde politiske Ret, uden at vi paa-byrdede os nogen national Uret mod det sydlige Slesvig. Naar saaledes et særligt Slesvig constitueredes, saa kunde det ei siges, at Kongen ei havde løst sit Ord, at have bevaret det helt for Riget, og for Folket vilde det være en Beroligelse, at der ei blev talt tydsk i den danske Rigsdag. Man maatte for Nordslesvig imidlertid undgaae Ordet »In-

corporation« og muligen under Navn af Landdag skjænke det en overordnet Communalbestyrelse.

Marineministeren [Zahrtmann] fandt det umuligt at udtale sig over denne Basis, før den var formuleret.

Finantsministeren [Sponeck] foreslog ingenlunde nogen Deling af Slesvig, men han fandt denne Basis, efter hvilken der kom 3 Souveræniteter til Existents i Slesvig, saa uklar og forvirrende, at han for denne vilde foretrække en Deling. Han maatte saaledes paa det Bestemteste stemme imod, at den for Øieblikket discuteredes, da han var overbevist om, at Hans Majestæt aldrig vilde gaae ind derpaa, og dens Debattering vilde tilveiebringe et Schisma i Statsraadet.

Baron Pechlin maatte ansee det tvivlsomt, hvorvidt han vilde see sig istand til at deltage i Underhandlingerne, naar ikke Statsraadet allerede nu tog en Beslutning i denne Sag.

Indenrigsministeren [Rosenørn] udtalte sig til Fordel for den nye Basis, man beholdt de folkeretlige Garantier for Slesvig, og de Grunde, der talte mod en egenlig Deling af Slesvig, syntes ham ei at træffe denne foreslaaede Sondring.

Minister Clausen maatte dele Indenrigsministerens Mening. Da Baron Pechlin var af den Mening, at der paa den tidligere Basis Intet var at opnaae, syntes han, at denne maatte kunne føre til Fred og Forsoning. Det Værste var, at den offentlige Stemme vilde udtale sig derimod, da man ei var istand til at forelægge Folket Forholdene, saaledes som de forelaae [for] Regjeringen, og derved klare Anskuelserne.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde erklæret dem imod enhver Forandring af Basis, forinden Nødvendigheden absolut fordrede det, enedes Statsraadets Majoritet derefter om, at man ikke kunde gaae ind paa nogen anden Basis end den tidligere, saalænge en saadan ei tilbødes fra Modpartens Side. En Instruction paa Basis af Fredspræliminærene blev at udarbejde af Udenrigsministeren og Baron Pechlin og derefter at forelægge Statsraadet til nærmere Discussion.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 24. november 1849.

1849, den 24de November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille og Baron Pechlin vare tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille oplæste et Resumé af Underhandlingernes tidligere Gang tilligemed et Udkast til deres fremtidige Førelse.

Baron Pechlin oplæste derefter sine Bemærkninger over det vedtagne Grundlag for Slesvigs Forfatning og gjorde opmærksom paa, at han næppe holdt det for muligt at drive igjennem, at Slesvig blev repræsenteret paa den fælleds Rigsdag, og han maatte derfor anbefale allerede nu at tage den Basis under Overveielse, som man vilde substituere, naar det viste sig, at den nuværende ei lod sig føre igjennem. Hvad imidlertid de foreliggende Bestemmelser om Slesvigs fremtidige Forhold angik, saa maatte han ønske, at de i § 4 omtalte fælleds Institutioner ei specielt omtaltes fra Begyndelsen af, men at det holdtes aabent for Underhandlerne at fremkomme med disse Punkter, naar de maatte skjønne, at det var det beleilige Øieblik. Han maatte ligeledes tilraade aldeles at udelade den i § 11 indeholdte Udtalelse om Indfødsretten.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at alle de nævnte Punktets Fælledskab var begrundet i status qvo. Hvad Mynt- og Pengevæsenet angik, saa lagdes Rigsbankberegningen til Grund for alle offentlige Beregninger; Post- og Toldvæsen havde hidtil været fælleds for hele Staten, Holsten inclusive, altsaa ogsaa for Danmark og Slesvig. Navnligen havde der med Hensyn til Tariffernes Fastsættelse ikke været større Forskjel mellem Slesvig og Danmark end mellem Jylland og Østifterne. Han betragtede et fælleds Toldvæsen som en aldeles nødvendig Betingelse, den han for sit Vedkommende aldrig kunde stemme for at eftergive. Derimod fandt han Intet til Hinder for, at Penge- og Myntvæsenet udelodes, fordi det, som man tilsigtede ved at lade det blive staaende, var selvforstaaeligt. Naar imidlertid Baron Pechlin ikke gik ud paa, at Underhandlerne skulde erholde Bemyndigelse til at give efter med Hensyn til noget af de nævnte Punkter, men det alene var hans Ønske, at Tiden, naar de skulde fremsættes, overlodes til deres Forgodtbefindende, saa kunde han Intet herimod have at erindre. Han kunde heller ikke indse, at der kunde være Noget til Hinder for, at Holsten, naar det maatte ønske det, og det Forhold,

hvori det kom til at staae til Tydskland, tillod det, indtraadte i en Toldforening med Danmark-Slesvig, hvilken Forening endog af os kunde tilbydes som et af de materielle, ikke-politiske Baand, der skulde vedligeholdes mellem Holsten og Slesvig.

Minister Clausen kunde ei give sin Stemme til at udelade eller tilbageholde en bestemt Udtalelse, disse Punkter betræffende. Jo mere Grund der er for at betvivle, at Modpartiet vil gaae ind paa vor Basis, jo nødvendigere bliver det ei alene at gjøre os selv, men ogsaa strax fra Begyndelsen af Modpartiet klart, hvad det Minimum er, hvorpaa vi ville gaae ind. Lader man de kritiske Punkter henstaae som aabne Spørgsmaal, bliver man let efterhaanden trængt ind paa en anden Vei end den, man vilde gaae, og kan komme til det Resultat, at Slesvig bliver knyttet med væsenlige Baand til Holsten og kun med uvæsenlige til Danmark.

Baron Pechlin yttrede som sin Overbeviisning, at Preussen, naar Danmark afslog at indtræde i det snævrere Forbund, deraf vilde tage Anledning til at forlange, at Danmark skulde indskrænke sine Forlangender om Slesvigs Adskillelse fra Holsten, da det vilde anføre, at der nu Intet kunde være imod dette, da Holstens Forbindelse med Tydskland nu ei kunde sammenlignes med Forholdene i Marts 1848.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at man i saa Tilfælde maatte betyde Preussen, at det ikke først var i 1848, at Slesvig-Holsten blev farlig for den danske Stat, og at selv om Holstens Forbindelse med Tydskland var noksaa løs, saa vilde en Forbindelse med Holsten dog føre til en aldeles Fortydskning af Slesvig, og naar engang i Tiden Holsten kom i andre Forhold, vilde det rive Slesvig med sig. Desuden vilde dog Holsten paa Grund af sin Nationalitet altid beholde en vis politisk Forbindelse med Tydskland.

Minister Clausen bragte i Erindring, at en Adskillelse mellem Slesvig og Holsten jo var givet i Præliminærerne, og at vi altsaa i denne Henseende alene behøvede at støtte os til disse.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at man ingenlunde kunde betragte den Instruction for Underhandlerne som den endelige, da denne først kunde gives, naar Holstens Forhold til Tydskland var afgjort; han kunde derfor navnlig ikke have Noget imod, at Bestemmelsen om Indfødsretten, hvis Formulering navnlig vilde betinges af Holstens berørte Forhold, udelodes.

Hvad andre Punkter i § 4 angik, da havde han Intet at erindre imod, at det overlodes Underhandlerne, til hvad Tid de bleve bragte til Omtale, men han maatte med Hensyn paa Fordringen om fælleds Toldvæsen dele Minister Clausens Anskuelse, at denne strax burde fremsættes. Han saae heri en absolut Betingelse for at sikkre sig en varig Forbindelse med Slesvig. Han stemte ligeledes for, at der gaves et Tilsagn om, at man Intet vilde have imod at afslutte en Toldforening med Holsten.

Marineministeren [Zahrtmann] tiltraadte den af Justitsministeren yttrede Anskuelse, idet ogsaa han maatte see den væsenligste Betingelse for en varig Forbindelse med Slesvig i det fælleds Toldvæsen.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede under Discussionen med Hensyn paa Baron Pechlins Yttring om, at Preussen vilde forlange vor Erklæring, om vi ville tiltræde det snævrere Forbund, at han for sit Vedkommende stemte for et afgjørende Afslag; hvilket samtlige Ministre tiltraadte.

Cultusministeren [Madvig] yttrede, at det forekom ham, som tidligere fremført, nødvendigt, at Statsraadet nu kom paa det Rene om den Basis, man vilde gaae ind paa, naar den nærværende ei førte til noget Resultat. Han maatte finde dette nødvendigt, for at der ei skulde i sin Tid ske en Standsning i Underhandlingerne, og han troede, at man hertil netop burde benytte Øieblikket, medens Baron Pechlin kunde deltage i Discussionen.

Baron Pechlin maatte ogsaa holde dette for ønskeligt.

Finantsministeren [Sponneck] kunde ei heller Andet end holde det for meget hensigtsmæssigt, hvis det var en Mulighed. Men det havde viist sig, at en saadan Discussion vilde føre en Forandring i Ministeriet med sig, som man til enhver Priis burde søge at undgaae, saalænge man kunde. Først naar Underhandlerne indberettede, at Nødvendigheden forelaae, maatte man bringe denne Discussion frem.

Det blev derefter paa *Baron Pechlins* Begjæring af Statsraadet vedtaget, at han udarbejder som Materiale til sin Instrux en Oversigt over Hovedspørgsmaalene og sætter denne i Circulation mellem Ministrene for derefter at foretages til endelig Afgjørelse.

Ligeledes vedtoges det, at han derefter selv skulde udkaste sin Instruction paa den foreliggende Basis og i sin Tid, naar han ei saae sig

istand til at underhandle paa denne, da indberette det og afvente nærmere Instruction.

Baron Pechlin lovede efter Minister Clausens Ønske at udarbejde og formulere den subsidiære Fredsbasis med modificeret Deling.

Minister Clausen bragte i Erindring, at een af Grundene, hvorfor man havde ønsket at sende flere Underhandlere til Berlin, havde været den, at man uden at afbryde Underhandlingerne kunde kalde en Enkelt hjem for at deltage i Discussionerne; man vilde altsaa ikke udelukke sig fra *Baron Pechlins* Bistand ved Discussionen om en forandret Basis, fordi man ei foretog denne strax.

Efterat *Baron Pechlin* havde gjort opmærksom paa Nødvendigheden af, at Underhandlerne i Berlin stode i nøie og officiel Forbindelse med Kammerherre B. Bülow i Frankfurt, meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at denne var instrueret derhen, at han strax ved sin Fremtræden skulde forlange: 1) Vaabenstilstandens Anerkjendelse; 2) Statholderskabets Fjernelse; 3) Den slesvig-holstenske Armees Opløsning og 4) Landsforsamlingens Ophævelse.

Derefter oplæste *Kammerherre Bille* de seneste Efterretninger fra Kammerherre Tillisch betræffende Politimester Eggers's Gjenindsættelse i Slesvig.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 27. november 1849.

1849, den 27de November, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille oplæste Copien af et Brev betræffende Statholderskabets Skrivelse til Hans Majestæt Kongen, som af Harbou var tilstillet *Baron Meyendorff*, og som denne havde yttret ei at ville besvare.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] en Skrivelse fra

Generalauditeur Scheel, hvori han til Statsraadets Afgjørelse henstiller de Betænkeligheder, han følte ved at gaae som Underhandler til Berlin.

Statsraadet besluttede, at det skulde tilkjendegives Generalauditeuren, at det var dets Ønske, at han modtog den omtalte Sendelse.

Derefter forelagdes til Discussion en Afhandling af Baron Pechlin om de Gjenstande, der ved Underhandlernes Instruction maatte komme i Betragtning, tilligemed 12 af ham i denne Anledning fremsatte Spørgsmaal, paa hvilke han ønskede Statsraadets Besvarelse; hvilke bilagdes Protokollen og efter deres Orden sattes under Discussion.

No. 1.

Med Hensyn til Aabenholdelsen af de i § 4, ltr. e omtalte Gjenstande bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at det var blevet ham indlysende, at Baron Pechlin navnlig frygtede for at stille de der nævnte Fordringer, fordi han forudsaae, at man fra Preussens Side vilde paastaae, at saafremt Kongen ei for Holsten og Lauenborg tiltraadte det snævrere Forbund, vilde nu de Grunde falde bort, som havde talt imod at tilstede Slesvigs og Holstens nærmere Forening. Han maatte, alene med Undtagelse af Penge- og Myntvæsen samt Postvæsen, finde det nødvendigt at stille disse Fordringer, og han havde derfor opsat Momenterne til det Svar, som han forment, at Baron Pechlin burde instrueres til at give paa den ovenberørte forudsete Yttring fra preussisk Side. Derefter oplæste han det nævnte Udkast, hvilket bilagdes Protocollen.

Cultusministeren [Madvig] maatte aldeles tiltræde det af Justitsministeren anførte. At man kunde vente en saadan Yttring fra den modsatte Side, fremlyste ogsaa tydeligen af det nyligen oplæste Brev af Harbou. Man maatte henholde sig til, at det, Danmark vilde forebygge, ingenlunde kun daterede sig fra 1848, men at det var langt tidligere Misforhold, der var at ordne, og at det, der i 1848 kom til Udførelse, kun var langt tidligere udtalte Theorier.

Minister Clausen tiltraadte ligeledes Justitsministerens Bemærkninger, idet han bragte i Erindring, at det kun havde været Crisis af en længe fortsat Bestræbelse fra Holstens Side efter at løsrive Slesvig fra Danmark; hvilken Bestræbelse Tydskland paa Holstens Vegne havde optaget.

Finantsministeren [Spønneck] maatte ligeledes aldeles tiltræde det

af Justitsministeren anførte; dog ønskede han, at det foreslaaede Svar tillige maatte støtte sig noget stærkere til Fredspræliminærerne, til hvilke vi saalænge, indtil en ny Basis fra Preussens Side bydes os, maae henholde os. Fordi desuden Slesvig i enkelte Forhold har staaet i en løsere Forbindelse med Danmark end med Holsten, foreligger der ingen Grund til, at den Første skal falde bort, fordi den Sidste maa ansees som hævet ved Præliminærerne, naar den ifølge § 3 angaaer Forhold, der ere uforenelige med den i § 1 omtalte union politique. Hvad den af disse Ord af Preussen prætenderede Fortolkning angaaer, da er den os uvedkommende, da den ei kan støtte sig til den mæglende Magts, eftersom den sidste Fortolkning aldrig er bleven den danske Regjering communiceret.

Hvad det af Baron Pechlin fremsatte foreliggende 1ste Spørgsmaal angik, da maatte han paastaae, at saavel Postvæsenet som Toldvæsenet blev staaende, hvorimod Mynt- og Pengevæsenet ei nævntes, samt at man indvilligede i, naar Holsten ønskede det, at indgaae i en Toldforening dermed.

Efterat *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] havde tiltraadt Justitsministerens Mening, vedtoges det med Hensyn paa det 1ste Spørgsmaal, at Toldvæsenet og Postvæsenet anførtes i § 4, ltr. e, at Penge- og Myntvæsenet derimod udelodes, samt at Underhandlerne berettigedes til at antyde, at Danmark med Slesvig vilde være villigt til at indgaae en Toldforening med Holsten.

Endvidere bestemtes, at de af Justitsministeren fremsatte Punkter tilligemed det, som under Discussionen var yttret, skulde lægges til Grund for det Svar, der eventualiter af Baron Pechlin var at give det preussiske Kabinet.

No. 2.

Med Hensyn til Udeladelse af Bestemmelsen om Indfødsretten bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han holdt det for skadeligt at berøre dette Spørgsmaal; han kunde ei see, at der kunde være Noget til Hinder for, at der blev fælleds Indfødsret for Danmark, Slesvig og Holsten, naar det sidstnævnte Hertugdømme kun sattes i løs Forbindelse med Tydskland. Ved at nævne det her vilde det derimod faae Udseende af, at man vilde trænge Holsten ud fra sin tidligere Berettigelse.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at alle tyske Stater havde

fælleds Indfødsret, og at, saafremt denne Bestemmelse vedblev, vilde Holsten umuligen kunne deltage i Indfødsretten.

Finantsministeren [Sponeck] stemte for, at det udelodes, da det ei var nødvendigt, at Constitutionen skulde indeholde det; man kunde bemyndige Underhandlerne til at erklære, at Holsten deltog i Indfødsretten, indtil det kom i en saadan Stilling til Tydskland, at det derved gjorde Deltagelsen til en Umulighed.

Marineministeren [Zahrtmann] yttrede, at det ogsaa burde udtales, at de i det sydlige Slesvig ansatte Embedsmænd skulde have studeret ved et tydsk Universitet, ligesom de i det nordlige ved et dansk.

Statsraadet vedtog derefter, at Bestemmelsen om Indfødsretten var at udelade.

No. 3.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa, at det var foreslaaet som et Expedient at forelægge Privindsialstænderne Forfatningen, for at Preussen ikke skulde tiltage sig Ret til at indblande sig i denne.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at Provindsialstænderne ei kunde antages at existere mere, da de vare gaaet fra hverandre i 1846 og i 1848 vare traadte sammen med de holstenske. Han kunde ei antage, at Preussen kunde blande sig i Constitutionens Bestemmelser, da en saadan Indblanding fra den ene souveræne Stats Side i den anden var noget abnormt, og Preussen ei kunde anføre nogen Hjemmel for denne Indblanding.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at naar der var tilstaaet Kongen Ret til at octroiere en Forfatning for Holsten, saa burde det gjøres gjældende, at han maatte være i endnu høiere Grad berettiget til at gjøre dette for Slesvig.

Efter *Indenrigsministerens* [Rosenørns] Forslag vedtog Statsraadet, at det udtaltes af Underhandlerne, at Hans Majestæt agtede fra Slesvig at indkalde Mænd, som nøde Agtelse og Tiltro, for at høre deres Mening om Forfatningen.

No. 4.

Efterat *Finantsministeren* [Sponeck] havde bragt i Erindring, at det var anerkjendt som ønskeligt, at der udnævntes en Minister for Holsten og Lauenborg, sattes dette foreliggende Spørgsmaal under

Discussion, hvorefter Statsraadet vedtog, at man fra vor Side burde tage Initiativet i det holstenske og lauenborgske Spørgsmaal.

No. 5.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at han ansaae det for utænkeligt, at man skulde indvillige i at indtræde i det snævrere Forbund, idet han bragte i Erindring, at derved Holstens Diplomati, Sø- og Landmagt, Fæstninger og Søhavne aldeles vilde komme i en Magts Hænder, som meget let kunde komme i fjendligt Forhold til Danmark.

Marineministeren [Zahrtmann] gjorde opmærksom paa, at den bedste Maade, hvorpaa man kunde afvise Andragendet om Indtrædelse i det snævrere Forbund, var at bemærke, at lige siden Marts 1848 Intet var blevet Hertugen af Holsten communiceret indtil den seneste Efterretning, der var modtaget, og at Underhandlerne altsaa ikke kunde indlade sig i Forhold, der vare deres Souveræn ubekjendte.

Statsraadet vedtog, at Indtrædelse i den »engere Bund« paa hvert Fald var at afslaae, men at den af Marineministeren foreslaaede Fremgangsmaade, naar nu Spørgsmaalet reistes, var at følge.

No. 6.

Efterat det var sat under Discussion, hvilke Institutioner der kunde indrømmes som fælleds for Holsten og Slesvig, vedtog Statsraadet, at fem saadanne af Underhandlerne kunde tilstaaes: Told- og Postforbund, Kanalen, Klostrene, Daarekisten, Tugthuset og den bestaaende Brandforsikkring.

Derimod erklærede Statsraadet sig eenstemmigen imod Overappellationsrettens Vedbliven og bestemte, at man maatte forlange, at Slesvig fik en egen høieste Domstol.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig], navnlig ved at støtte sig til Forholdet i andre tyske Stater, havde udhævet Nødvendigheden af at skaffe de tyske Slesvigere Berettigelse til at erholde Dannelse ved et tysk Universitet, vedtog Statsraadet, at Slesvig, imod at dets tyske Studerende erholdt en conventionsmæssig Ret til Uddannelse ved Universitetet i Kiel, efter sit nuhavende Folketal maatte bidrage til dette Universitet, og forbeholdt sig den nærmere Ordning.

Med Hensyn til No. 7 bestemtes, at der blev forholdt ligesom ved den slesvigske Forfatning.

No. 8 blev af Statsraadet bifaldet.

No. 9 blev ligeledes vedtaget.

Med Hensyn paa No. 10 besluttede Statsraadet at udsætte Instructionen.

Protokollerne for Møderne fra 30te October til 24de November, begge inclusive, oplæstes og vedtoges.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde et Allerhøieste Reskript af 11te dennes, hvorved forlanges Statsraadets Betænkning over en Ansøgning fra Enken efter afdøde Kammerherre, Hofmarskal Hedemann om Pension. Tillige fremlagdes Statsraadets skriftlige Votering i denne Sag, der forud for nærværende Møde havde circuleret mellem samtlige Ministre.

Statsraadet tog den Beslutning: at den forlangte allerunderdanigste Betænkning skulde afgives derhen, at Kammerherreinde Hedemanns Pensionering ifølge hendes Mands Stilling som Hofmarskal ansees at være Finantskassen uvedkommende, men at der af Finanterne vil kunne tillægges hende en Pension i Forhold til de af hendes afdøde Mand som Militær oppebaarne Vartpenge, i hvilken sidste Henseende det nærmere vilde blive Hans Majestæt allerunderdanigst foredraget af Finantsministeren paa sædvanlig Maade, naar hendes Ansøgning tilstilledes ham med Underretning om Sagens Afgjørelse for Civillistens Vedkommende.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at da Bestyrelsen af det ifølge afdøde Geheimeraad Schützes Testament oprettede Fideicommiss, hvis Renter uddeles til trængende Embedsmænds Enker og faderløse Børn, nu skulde overdrages det danske og det tyske Cancelli, hvert for en Halvdel, fandt han sig, med Hensyn til at denne Bestemmelse kunde give Anledning til Tvivl om, hvilke af de nuværende Ministerier der burde træde istedetfor de fornævnte tvende Collegier, foranlediget til at forelægge Statsraadet dette Spørgsmål til Afgjørelse.

Statsraadet tog den Beslutning: at Bestyrelsen af den ene Halvdel af bemeldte Fideicommiss, i Forbindelse med det Halve af den Tilvæxt, som det havde faaet ved Fru Grønlands Testament, skulde blive hos Justitsministeriet, den anden Halvdel oplægges, indtil Forholdene til Hertugdømmerne vare ordnede.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at han paatænkte at indgaae med en allerunderdanigst Indstilling om, at Kirke- og Undervisningsministeriet allernaadigst maatte blive bemyndiget til uden foregaaende allerunderdanigst Forestilling at bevilge Afhændelse af geistligt eller

kirkeligt Beneficiargods, hvis Ansættelse ikke overstiger 2 Tdr. Hartkorn. Imod denne Indstilling fandt Statsraadet Intet at erindre.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 30. november 1849.

1849, den 30te November, var Statsraadet samlet. Protokollen for sidste Møde blev oplæst og vedtagen.

Udenrigsministeren [Moltke] forelagde Statsraadet til Afgjørelse, hvorledes der maatte være at forholde med Hensyn til, at Generalconsul Delong i Paris havde andraget paa, at et ham af afdøde Kong Christian den Ottende bevilget aarligt Tillæg af 4000 francs til hans Gehalt af 8000 francs maatte, da de 3 Aar, for hvilke dette Tillæg var blevet ham tilstaaet, vare udløbne, blive fornyet.

Efterat det var blevet oplyst, at Generalconsul Delong havde gjort den danske Regjering betydelige Tjenester, navnlig senest ved Besørgelsen af en Leverance Geværer til Krigsministeriet, uden at han ved denne Leilighed havde beregnet sig Commissionssalær, der, ansat til 1 % af Kjøbesummen, vilde have udgjort 13.000 francs, og efterat det tillige var blevet fremhævet, at Delong, da det paagjældende Tillæg i sin Tid blev ham tilstaaet, vistnok havde havt Grund til at vente, at det, naar de bestemte 3 Aar vare forløbne, vilde blive prolongeret, samt efterat det endelig ogsaa var blevet gjort gjældende, at det danske Gesandtskab i Paris vanskeligen vilde kunne undvære den Nytte, som Delong i forskellige Henseender var til, tog Statsraadet, idet man paa den ene Side erkjendte, at Billighed meget talte for, at man nu kom ham til Hjælp, men man derhos paa den anden Side med Hensyn til, at det muligt kunde være hensigtsmæssigt at træffe et Arrangement, hvorved han ikke kom til, som hidtil, at staae udenfor Gesandtskabet, men han derimod blev fast knyttet til dette (hvilket Punkt fortiden var under Overveelse i Udenrigsministeriet) fandt, at der for Øieblikket var Anledning til at skyde en definitiv Afgjørelse af Spørgsmaalet om det paagjældende Tillægs Fornyelse ud, den Beslutning: at den samme Recognition af 4000 francs, som i de sidste 3 Aar har været tilstaaet

Generalconsul Delong, bevilges ham indtil Udgangen af Finantsaaret fra April 1850—April 1851, og at Beløbet afholdes af den paa Budgettet opførte Sum til Consulatsudgifter.

Kammerherre Bille, der var tilstæde, forelæste efter Udenrigsministerens Opfordring en Note af 26de November fra Bestyrelsescommissionen i Slesvig til det danske, engelske og preussiske Hof.

Af hvad denne Note indeholdt om Slesvig-Holstenernes Rustninger tog *Minister Clausen* Anledning til paanye at bringe Spørgsmaalet om, hvilke militære Forholdsregler der fra vor Side maatte for Øieblikket være at træffe, under Omhandling. Han bemærkede i saa Henseende, at han troede, at Regjeringen vilde komme i en aldeles uholdbar Stilling overfor Nationen, dersom den ikke itide traf Foranstaltninger til at gaae Fjenden imøde for det Tilfælde, at denne skulde trænge ind i Slesvig, men derimod overlod dette Hertugdømme, selv hvis det blev besat, til sig selv indtil Foraaret. Da nu, hvis ikke den i Sjælland staaende Styrke førtes over til Fyn, inden Vinteren længere rykkede frem, Aarstiden kunde lægge Hindringer iveien for, at den overførtes før Foraaret, og da Regjeringen vilde være udsat for i saa Fald at maatte lade Slesvig i Stikken indtil den Tid, maatte han være af den Mening, at Regjeringen ikke tør undlade nu at føre den i Sjælland værende Troppstyrke over Bæltet for at kunne være istand til, saasnart Slesvig-Holstenerne brød ind i Slesvig, at kunne møde dem offensivt. Han androg derfor paa, at en saadan Beslutning nu maatte blive tagen.

Krigsministeren [Hansen] maatte foreløbigen bemærke, at han i sin Tid gjentagende Gange havde fraraadet at slutte Vaabenstilstanden, idet han alt da havde forudseet de fleste af de mislige Følger af denne. Det var kun Fjenden, der havde Fordelene af Vaabenstilstanden, vi havde Manglerne. Saalænge Vinteren varede, vilde vi, med Hensyn til alle krigeriske Foretagender, være i Desavantage i Forhold til vore Modstandere. En Vintercampagne fra dansk Side vilde han ikke kunne paatage sig Ansvar for, og før i Slutningen af Marts mente han ikke, at der kunde være Tanke om fra vor Side at aabne et Felttog i Slesvig, medens et saadant Felttog iøvrigt gjerne kunde begynde, om end ikke Marinen til den Tid kunde tage Del med. Hvad det angik, nu at trække Tropperne fra Sjælland over til Fyen, da vilde vi i det Øieblik, dette skete, være paa Krigsfod, og Følgen heraf var uhyre Bekostninger for Staten. Men hertil kom ogsaa, at det var fordærveligt at samle saamange Tropper uden med nogenlunde Sikkerhed

at kunne vide, at man snart vilde komme til at bruge dem; det var fordærveligt af sanitære Hensyn, og tillige fordi det bidrog til at indisciplinere Soldaterne. I Sjælland vilde Tropperne Vinteren over have gode Qvarterer, og hensigtsmæssige Øvelser vilde der kunne gives dem; men anderledes vilde det i begge disse Henseender blive, hvis de førtes over til Fyn. Det var i det Hele hans Overbeviisning, at Armeen, ved at Tropperne nu samledes paa den anden Side Storebælt, vilde, naar den skulde bruges, være i langt mindre kampdygtig Stand, end naar den først til den Tid blev trukken sammen; og han maatte derfor, uagtet han ikke kunde nægte, at han gik Vinteren med største Bekymring imøde, dog, i Henhold til alt hvad han havde yttret, stemme for, at Tropperne bleve, hvor de vare. Idet kan derhos endnu udhævede, hvor vigtigt det især var, at Rendsborg blev besat af preussiske Tropper, tilføjede han, at der i Vinter vilde paa den anden Side Bæltet, naar en Batillon, der rekrutteredes fra Fyen, var, som han paatænkte, ført over, være en Styrke af ialt 26.000 Mand, og at deraf vilde paa Als blive omtrent 11.000 Mand; paa Sjælland vilde kun 11.000 Mand Cavallerister og Infanterister blive tilbage; med Hensyn til Artilleriet var det hans Agt, at det hele Artilleri skulde være paa den anden Side Storebælt, inden Bæltet blev lagt til. Til Foraaret vilde der fra vor Side kunne aabnes en offensiv Krig med 36.000 Combattanter (Syge fraregnede) og 100 Kanoner.

Marineministeren [Zahrtmann] var ogsaa af den Overbeviisning, at man, naar det paa nogen Maade kunde undgaaes, ikke burde indlade sig paa at føre Krig før i Marts. Man maatte med Hensyn til Krigsførelsen følge Klogskabens Regler og da, naar Noget, i Tilfælde af at Slesvig-Holstenerne brød løs, skulde ske fra vor Side, det maatte være decisivt, troede han det derfor rigtigst, at Tropperne i Vinter holdtes paa de Punkter, hvor de nu ere, med de af Krigsministeren antydede Mesurer, idet han antog, at vi paa den Maade vilde til Foraaret faae en meget stærkere og bedre Armee.

Indenrigsministeren [Rosenørn] var af samme Overbeviisning som Minister Clausen, idet han, efter Stemningen at dømme, troede, at det, hvis Slesvig skulde blive occuperet, uden at der var truffet fornøden Anstalt til at kunne møde Fjenden, og uden at den haarde Vinter længere tillod at overføre Tropper, vilde baade i Nationen i Almindelighed og paa Rigsdagen vække megen Misfornøielse, og at Ansvaret for, at det Fornødne var blevet forsømt, vilde blive kastet paa Regjeringen.

Finantsministeren [Sponneck] voterede for, at Tropperne ikke føres over fra Sjælland, for det Første navnlig af de af Krigsministeren anførte militære Grunde; for det Andet af den politiske Grund, at den danske Regjering ved at ruste meget let kunde fremkalde et demokratisk Udbrud i Holsten, hvorved vi vilde bringe os i en skjæv Stilling til Magterne; for det Tredie endelig af det finantsielle Hensyn, idet han nemlig, naar vi alt i Vinterens Løb skulde ikke alene udtømme vore Ressourcer, men endogsaa skaffe nye tilveie, vilde ansee vor Sag for maaske tabt, netop ved en overdreven Forsigtighed, istedetfor at vi ellers vel kunde være istand til at holde Krig ud endnu i hele næste Aar.

Cultusministeren [Madvig] maatte ogsaa stemme imod, at Tropperne i dette Øieblik føres over fra Sjælland til Fyn, og at Armeen saaledes for en Del sættes paa Krigsfod, da en saadan Forholdsregel, foruden at det allerede i sig var misligt partielt at indkalde Armeen, vilde have betydelige Bekostninger til Følge, virke demoraliserende og depraverende paa Armeen og udøve en uheldig Indflydelse paa Befolkningen, uden at dog derved, efter hvad han troede, Øiemedet med Foranstaltningen, nemlig at sikkre Slesvig i Vinterens Løb, vilde kunne opnaaes. Idet han derhos endnu fremhævede, at det absolut var af den største Vigtighed ikke fra vor Side at begynde Krigen, før man havde sin fulde Styrke og sikker Rimelighed for at seire i det første Slag, tilføiede han tillige, at det, hvis Slesvig-Holstenerne brød ind i Slesvig, ikke paa nogen Made gik an, i den Anledning blot at bruge diplomatiske Midler, men at det var en aldeles Nødvendighed for Danmark paa det Kraftigste at optage Kampen og ved Vaabenmagt i Gjerningen bevise, at det kunde hævde sig Slesvigs Besiddelse. Han bemærkede slutteligen, at var der nogensinde Grund til en Appel fra vor Side til de europæiske Magter, saa var det nu Øieblikket dertil, og det maatte, i Anledning af hvad den idag oplæste Note, med Hensyn til hvilken det maatte fremhæves, at den ikke udgik fra en dansk Anskuelse, idet nemlig de to af Bestyrelsescommissionens Medlemmer ikke ere danske, indeholdt, skarpt og indtrængende fremstilles for Magterne, hvorledes Danmark havde i den europæiske Interesse sluttet Vaabenstilstanden, men at man dog ikke kunde forlange af Danmark, at det skulde bringe sin Vaabenære eller sine finantsielle Kræfter til Offer, naar der fra den anden Side ikke gjordes det Allermindste.

Justitsministeren [Bardenfleth] var ligeledes af den Anskuelse, at

man ved nu at ruste ikke vilde vinde saameget, som man vilde tabe, og i Henhold til de Grunde, der allerede fra flere Sider vare fremhævede imod i Øieblikket at føre Tropperne fra Sjælland til Fyn, stemmede han for, at de bleve, hvor de vare.

Conseilpræsidenten [Moltke] sluttede sig ogsaa, i Henhold til hvad der alt var udviklet, til den Anskuelse, at Tropperne fra Sjælland ikke skulde føres over, og han bemærkede derhos, at der i Anledning af Indholdet af den idag oplæste Note allerede var fra Udenrigsministeriets Side gjort fornødne Skridt hos de venskabelige Magter, og at Udenrigsministeriet vilde arbejde hen paa, at det af disse vilde blive betragtet som casus belli, hvis Slesvig-Holstenerne brød ind i Slesvig.

Da efter alt Foranførte samtlige Statsraadets Medlemmer, med Undtagelse af Indenrigsministeren og Minister Clausen, vare af den Mening, at Tropperne ikke nu skulde føres over fra Sjælland til Fyn, blev det saaledes at ansee som Statsraadets Beslutning.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* derpaa Concept til den Note, som i Overensstemmelse med, hvad i et tidligere Statsraadsmøde var vedtaget, skulde afgaae til Rusland angaaende Successionsspørgsmaalet; hvilken Note, naar den først var bleven billiget af Statsraadet, *Conseilpræsidenten* derefter vilde forelægge Hans Majestæt til Allerhøieste Approbation.

Efterat det først var af Statsraadet blevet vedtaget, at Prinds Peter selv ikke skulde nævnes som Candidat til Thronen, og at der istedetfor »Prinds Peters Søn« skulde sættes: »en Søn af Prins Peter«, samt efterat det ligeledes var vedtaget, at der, hvor det i Noten hedder: »Adoption ved Kongen«, skulde, for at stille Sagen fuldkommen forsigtigt, blot sættes: »Adoption«, reiste der sig en Discussion om, hvorvidt den i Noten optagne Antydning af, hvad der fra det danske Folks Standpunkt lod sig sige imod Arvestorhertugen af Oldenburg, skulde blive staaende.

Under denne Discussion bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han maatte votere for, at hele den paagjældende Antydning udgik, da det samme, som fra det nationale Standpunkt lod sig anføre mod Arvestorhertugen, gjaldt om alle Prindser af det Oldenborgske Hus; det var nemlig ikke Storhertugen selv, hvormed der ved denne Leilighed var Tale, men hans Søn, som ikke havde haft Lod eller Del i Krigen med Danmark. Hertil kom, at der ialtfald ved Arvestorhertugens Valg frembyder sig saa store materielle Interesser, navn-

lig Udsigten til ved Mageskifte at kunne give Erstatning til de Thronprætendenter, som kunde ansee sig brøstholdne, at han ikke kunde ansee de Betænkeligheder, der fra det nationale Standpunkt vare fremhævede mod Arvestorhertugens Personlighed, for at kunne komme saameget i Betragtning. Da det nu tillige var saameget vigtigere i Noten at udhæve hine materielle Interesser, som der herved lettere vilde aabnes Leilighed til senere at gjøre dette Hensyn gjældende, maatte han fremdeles endvidere votere for, at hine materielle Fordele optoges i Noten.

Krigsministeren [Hansen] voterede i samme Retning som Justitsministeren, idet han mente, at Regjeringen i Henseende til Valget af en Candidat til Thronen maatte tage Hensyn til, hvad der vilde være behageligt for Holsten, Preussen og Tydskland. I saa Henseende bemærkede Krigsministeren, at Arvestorhertugen af Oldenburg vilde efter hans Formening være den behageligste for Holsten, ligesom han dernæst ogsaa fremhævede, at det ikke kunde antages, at Arvestorhertugen vilde med Hensyn til sin nære Ret til at succedere renoncere til Fordel for Prinds Peters Søn, hvorhos han endelig tillige, med Hensyn til hvad der fra det nationale Standpunkt gjordes gjældende imod Arvestorhertugen, udhævede, at hvad det ganske kom an paa var de personlige Egenskaber.

Cultusministeren [Madvig] sluttede sig ganske til, hvad den oplæste Note indeholdt, idet han mente, at Hensynet til det danske Folks Værdighed ligefrem fordrede, at der i Noten udtaltes, hvad der fra det nationale Standpunkt frembød sig imod Arvestorhertugens Valg, thi det kunde dog ikke nægtes, at det i sig var stærkt at byde Folket til Konge en Prinds, hvis Huses Tropper havde ført Vaaben mod Danmark og fægtet sammen med Slesvig-Holstenerne, og hvis Fader i sin Tid ved mange Protester havde gjort den danske Regjering Vanskeligheder med Hensyn til at faae Forholdene til Hertugdømmerne ordnede. Prinds Peter var vel ogsaa Prinds af det Oldenborgske Hus, men han havde ikke understøttet noget af Partierne.

Minister Clausen sluttede sig ligeledes til den oplæste Note, idet han endnu fremhævede, hvor vigtigt det var, at Ministeriet i sin Tid paa Rigsdagen kunde sige, at det ikke havde undladt paa Folkets Vegne at udtale de Grunde, som gjorde sig gjældende mod Arvestorhertugens Valg.

Ogsaa *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Finantsministeren* [Spønneck]

og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] voterede for, at man, hvad det omhandlede Punkt angik, skulde holde sig til den oplæste Concept, hvilken ligeledes *Marineministeren* [Zahrtmann] tiltraadte, idet han kun ønskede, at hvad, der var udhævet imod Arvestorhertugen, kunde noget modereres.

Da efter alt Foranførte samtlige Statsraadets Medlemmer, med Undtagelse af Justitsministeren og Krigsministeren, havde voteret for, at der i den omhandlede Henseende ikke skulde gjøres nogen Forhindring i, hvad den oplæste Concept indeholdt, blev dette saaledes at ansee for Statsraadets Beslutning.

Efter dertil given Anledning erklærede *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han vilde henstille til Hans Majestæts Bestemmelse, om Hans Kongelige Højhed Arveprindsen skulde høres, forinden den omhandlede Note afgik.

Finantsministeren [Sponneck] forelagde Udkast til en foreløbig Lov om Forlængelse af de ved Plakat 27. Marts 1844 for den direkte Handel paa andre Verdensdele fastsatte Begunstigelser samt endvidere Udkast til en Lov angaaende Forlængelse af bemeldte Begunstigelser.

Begge disse Udkast, der af Finantsministeren kortelig motiveredes, og som bleve tagne til Protokollens Følge, bleve af Statsraadet tiltraadte.

Indenrigsministeren [Rosenørn] gjorde Statsraadet bekendt med, hvilke Mænd i de Amter af Jylland, som havde været occuperede af Fjenden, han, efter desangaaende at have indhentet Erklæring fra Amtmændene i disse Amter og efter senere at have brevvet med Justitsministeriet, agtede allerunderdanigst at indstille til Naadesbeviisninger.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 5. december 1849.

1849, den 5te December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Fraværende var Justitsministeren. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes som sædvanligt.

Kammerherre Bille oplæste derpaa den for Underhandlerne udka-

stede Instrux, hvilken blev vedtaget med nogle Redaktionsforandringer, idet der, hvor Ordene i Artikel 1 i Præliminærerne omtales, bestemtes, at det ikke udtaltes, at man holdt Udtrykkene for tvetydige eller tvivlsomme med Hensyn til de Berettigelser, de give os, og idet der paa den anden Side vedtoges, at Finantsministeren, i Overensstemmelse med hvad han havde yttret, omredigerede den Del af Indledningen, hvor de tidligere Toldforhold omtales og de nye derpaa begrundes.

I Anledning af den af Baron Pechlin yttrede Frygt, at Preussen skulde paastaae en nærmere Forbindelse mellem Slesvig og Holsten paa Grund af Holstens forandrede fremtidige Forhold til Tydskland, bemærkede *Minister Clausen*, at en Adskillelse mellem Slesvig og Holsten jo nu eengang i Præliminærerne var givet, og at den danske Regjering jo til Fordel for sig kunde anføre den Erfaring, at man ved en administrativ Forbindelse vil søge at begrunde en statsretlig Eenhed.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at, efterat vi i Fredspræliminærerne havde opnaaet Anerkjendelse af Adskillelsen mellem Slesvig og Holsten, saa maatte vi ikke opgive det Ringeste af, hvad vi saaledes havde vundet; derfor kunde der ingen Grund foreligge til med Hensyn paa Slesvigs Stilling til Holsten at beraabe sig paa status quo, men denne kunde kun paaberaabes i Forholdet mellem Danmark og Slesvig.

Ifølge *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag blev det i Indledningen til Instruxen yderligere at udhæve, at Holstenerne ikke alene have havt, men de facto endnu have den fælleds med Monarkiets øvrige Indbyggere.

Med Hensyn til de materielle, ikke-politiske Interesser, som Slesvig og Holsten kunde beholde i Fælledsskab, vedtoges i Almindelighed, at Initiativet til disses Specialisering burde udgaae fra den preussiske Regjering. Specielt vedtoges, at Mynt- og Pengevæsenet placeredes efter Told- og Postvæsenet, og at det tilføiedes: »saavidt som Holstens Forhold til Tydskland ei lader det selv heri attraae Forandring«.

Efter Baron Pechlins Forslag vedtog Statsraadets Pluralitet at tilføie Ridderskabets nexus socialis som een af de Interesser, der kunde blive fælleds, efterat *Kammerherre Bille* havde udviklet den ringe Betydning, som denne i Fremtiden vilde faae, og den forsonende Virkning en saadan Indrømmelse vilde have.

Derimod kunde Statsraadet ei indgaae paa Baron Pechlins Forslag,

at Sanitets-Collegiet nævntes som en Institution, der kunde vedblive at være fælleds, da dette i sin Natur var et administrativt Collegium.

Med Hensyn paa Baron Pechlins 8de Spørgsmaal vedtoges det, at Instruxen forandredes derhen, at Kammerherre Bülow beordredes at rette sig efter Instructionerne fra Berlin, forsaavidt han ei kunde indhente Instructioner herfra; hvorimod den videre anførte Indskrænkning bortfaldt.

Med Hensyn paa det 9de Spørgsmaal gjorde *Finantsministeren* [Sponneck] opmærksom paa, at Lauenborg de facto ligesaaavel som Holsten var i Oprørstilstand, og at der altsaa ingen Grund var til med Hensyn til dette alene at indskrænke sig til en Revision af den insurrectionelle Grundlov. Han bragte tillige i Erindring, at Kongen med Hensyn til dette Hertugdømme vilde have Valget, enten han vilde forelægge Forfatningen til Betænkning for erfarne Mænd eller for de tidligere Landstænder, saafremt disse ei havde deltaget i Oprøret. Statsraadet vedtog, at der blev at tage samme Forbehold med Hensyn paa Lauenborg som paa Holsten.

Derefter meddelte *Kammerherre Bille*, at Baron Pechlin havde yttret det Ønske, at Underhandlingerne betræffende Freden og de specielle Underhandlinger om Holstens, Lauenborgs og Slesvigs fremtidige Stilling maatte holdes ude fra hinanden, ligesom ogsaa at Forhandlingerne om Holsten og Lauenborg maatte adskilles fra dem om Slesvig, idet de ei alene holdtes ude fra hinanden i Realiteten, men ogsaa idet hver af dem hovedsageligen overlodes een eller flere af Underhandlerne som specielt Fag, da dette efter Baronens Formening vilde kunne skaffe Underhandlerne mere Frist til Overveielse. Statsraadet tiltraadte Baron Pechlins Anskuelse.

Forsaavidt Baron Pechlin havde udtalt et Ønske om at komme i Forhold til de holsten-lauenborgske Sager, hvilket Ønskes Betydning ei klart forelaae, vedtoges det, paa *Cultusministerens* [Madvigs] Forslag, at tilkjendegive Baron Pechlin, at saafremt det var hans Ønske, at Underhandlingerne om de holstenske og lauenborgske Sager specielt overdroges ham, da var Statsraadet deri enig; men var dette ei hans Mening, da opfordredes han til nærmere at udtale sit Ønske.

Derefter forelagde *Marineministeren* [Zahrtmann] til endelig Afgjørelse Spørgsmaalet om et Dampskibs Anskaffelse, som havde circuleret.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at saa-

fremt Krigen skulde føres igjen til næste Aar, vil det allerede have Vanskelighed at skaffe de nødvendige Ressourcer til at bruge det nuværende Personel og Materiel.

Cultusministeren [Madvig] antog, at saafremt Krigen udbrød paa nye, vilde Landkrigen blive Hovedsagen, og maatte fraraade at anskaffe et kostbart Skib.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han ei antog, at vi 3die Gang vilde føre Krig mod Tydskland; men førte vi Krigen alene mod Insurgenterne, da var Dampskibet overflødigt.

Statsraadet vedtog, at Dampskibet ikke var at anskaffe.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 10. december 1849.

1849, den 10de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protokollen af 17de November, som var omredigeret, oplæstes og ratihaberedes; ligeledes Protokollerne af 27de og 30te November samt 5te December.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en Indberetning fra Kammerherre Riegels betræffende fortjente Mænd paa Als, der indstilledes til at belønnes.

Statsraadet vedtog at sende Riegels's Forslag til Kammerherre Tillich og høre ham i Anledning af samme, navnlig ogsaa om der ikke paa Slesvigs Fastland maatte være Mænd, som ere kvalificerede til at bringes i Forslag for Hans Majestæt til Naadesbeviisninger, i hvilken Henseende man specielt har tænkt paa Grosserer A. Christiansen i Flensborg.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede derefter de Forhold, der med Hensyn paa Besættelsen af Stiftamtmandseembedet i Lolland-Falsters Stift fandt Sted, og meddelte, at han agtede at tilbyde Amtmand Holsten i Hjørring dette Embede, da han fandt det retfærdigt,

at nærmest en Amtmand maatte komme i Betragtning, naar der var Tale om en Stiftamtmandspost. Statsraadet billigede Indenrigsministerens Anskuelse.

Derefter bemærkede *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at det ved en foretagen Prøve havde viist sig, at de Valgafdelinger, der i Medfør af §§ 41 og 42 i Valgloven vilde blive dannede her i Hovedstaden, vilde blive saa store, at Stemmernes Afgivelse til Protokollen vilde medtage en uforholdsmæssig lang Tid. Da det imidlertid var lovbefalet, at 2 Medlemmer af Valgbestyrelsen skulde være tilstæde ved hver Afdeling, vilde det, saalænge denne Bestemmelse ei hævedes, ei være muligt at danne flere og mindre Afdelinger. Kjøbenhavns Commune have derfor henvendt sig til ham med det Ønske, at en provisorisk Lov maatte udkomme, som:

- 1) bemyndigede Communalbestyrelsen til at udnævne Mænd af Distriktet udenfor Valgbestyrelsen til at modtage Stemmerne til Protokollen og til at dele Distriktet i saa mange Afdelinger, som den fandt tjenligt; og
- 2) berettigede Valgbestyrelsen til at continuere med Valghandlingen de følgende Dage og tilsige bestemte Vælgere paa hver Dag.

Statsraadet tiltraadte Indenrigsministerens Forslag allerunderdanigst at forelægge Hans Majestæt et provisorisk Lovudkast til Allerhøjeste Underskrift af forommeldte Indhold.

Finantsministeren [Sponeck] forelagde derefter Hovedspørgsmaalene betræffende Statsraadets Budget, hvorefter det af Statsraadet blev vedtaget, at det, saalænge Krigen varede, skulde have sit Forblivende med de nu vedtagne Regler for Ministrenes Gagering, men at Gagerne, naar Freden indtraadte, vare at opføre for Premierministeren med 8000 Rbd. og for hver af de andre Ministre med 6000 Rbd.; hvorhos det bestemtes, at de 6000 Rbd. af Premierministerens Gage vare at inddrage i Budgettet, saafremt han tillige erholdt Portefeuille.

For begge de militære Ministre vilde denne Gage være at udrede under Form af en Forøgelse af de Indtægter, de i deres militære Charger vare aflagte med. For Justitsministeren bortfaldt, i Tilfælde af Vacance, den ham forhen tillagte Godtgjørelse som Bankcommisær. Udenrigsministeren var foruden sin Gage at opføre med 6000 Rbd. i Taffelpenge, ligesom der ogsaa for ham var at indrette et Hotel. Udgiften til dettes Indretning og Montering var dog ei at optage paa dette Aars Budget, hvorimod Ridsdagen var at underrette om, at man

tilsigtede en saadan Foranstaltning. Da *Minister Clausen* yttrede, ved Fredens Afsluttelse at ville udtræde af Ministeriet, bestemtes der, at Intet om de Ministres Gagering, der eventualiter af Hans Majestæt maatte ansættes uden Portefeuille, indførtes i Budgettet, men at denne Gagering vilde blive for saadant Tilfælde nærmere at bestemme og udrede af de Summer, der i Budgettet opførtes til uforudseelige Udgifter.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 12. december 1849.

1849, den 12te December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille oplæste det Svar, der af Reventlow og Beseler var givet paa den dem af Geheimeraad Bluhme efter Hans Majestæts Ordre tilstillede Skrivelse. Kammerherren bemærkede, at den ene af de deri nævnte Mænd, Steindorff, var bekjendt som en ivrig Demokrat.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at denne Skrivelse viste, at Statholderskabet vilde paa sædvanlig Maade benytte denne Leilighed til at skaffe Forhold tilveie, som det kunde udlægge som en Anerkjendelse af Insurgenternes Fordringer. Hans Majestæt havde alene ladet dem meddele, at han var villig til, at lidenskabsløse Mænd, som stod over Partierne, forelagde ham hans vildledte Undersaatters Ønsker. Statholderskabet udtalte sig nu, ligesom om en fuldkommen Forhandling mellem Delegerede for Slesvig-Holsten paa den ene Side og for Danmark paa den anden skulde finde Sted, og saaledes paa en Maade, som om Slesvig-Holsten allerede var anerkjendt som en Stat.

Efter *Justitsministerens* [Bardenfleths] Ønske oplæste derpaa *Kammerherre Bille* det af Hans Majestæt gjennem Geheimeraad Bluhme givne Svar.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at efter dette Svar, der slet ikke var Tale om nogen Beraadslagning eller noget personligt Møde, forinden den skriftlige Udtalelse, hvorfra der skal begyndes, var sket, at altsaa denne var for det Første det Eneste, hvorpaa man kunde indlade sig.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at det saavel af hele Brevets Tone, som navnlig af den Motivering, det opstiller for at vise, at Mødet bør finde Sted paa et neutralt Sted, fremgaaer, at de ei alene aldeles betragte det, som skal foregaae, som en »Berathung« mellem Slesvig-Holsten paa den ene Side og Danmark paa den anden, men at de endog gaae ud fra, at det paa samme Maade maa betragtes fra Kongens Side. Han maatte derfor paa det Bestemteste tilraade, at man ved Svaret, uden at støde dem aldeles fra sig, dog viste dem tydeligen tilbage til det rette Standpunkt og betydede dem, at her ei var Tale om Underhandling, men alene om at Kongen vilde tillade, at de Ønsker, som hans vildledte Undersaatter i Hertugdømmerne nærede, ved lidenskabsløse Mænd kunde forelægges ham. Det var efter hans Formening nødvendigt, at man strax sagde dem, at de vare i en total Misforstaaelse; thi undlod man dette, vilde Undladelsen lægges ud som en Anerkjendelse, og naar vi da endelig bleve nødte til at udtale os, vilde det blive os udlagt som en Inconsequents.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at man navnlig maatte gjøre dem opmærksomme paa, at her aldeles ikke var Talen hverken om Hertugdømmerne tilsammentagne eller noget enkelt af dem, men alene om de oprørske Personligheder.

Justitsministeren [Bardenfleth] og *Finantsministeren* [Sponneck] forment, at man, foruden at betyde dem det af Cultusministeren Fremførte, tillige skulde opfordre dem til at lade de 3 af de nævnte Mænd fremkomme med et skriftligt Andragende.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, i Anledning af, at der iblandt de 3 nævnte Mænd ingen af de betydeligere Godsciere var, at det var utilraadeligt at gjøre nogen Bemærkning herom og overhovedet at blande sig i Valget af de Personligheder, som det oprørske Parti ved denne Leilighed vilde benytte, da dette netop vilde give de Udvalgte Charakteren af efter Overenskomst valgte Underhandlere. Hvilken Mening *Minister Clausen* ogsaa udtalte.

Justitsministeren [Bardenfleth] gjorde opmærksom paa, at det netop i en vis Retning var gavnligt, at der blandt de 3 nævnte Mænd

ingen af de ansete Godseieres Klasse var. Resultatet vilde nemlig rimeligviis blive, at det Andragende, hvormed de kom, maatte tilbagevises, og dersom da Personlighederne havde været Folk af Anseelse og Forbindelser, vilde dette vække en forbittret Stemning.

Minister Clausen ansaae det for vigtigt at finde en Form, hvorunder man uden at støde dem kunde vise dem tilbage til deres Plads; men han ansaae det paa den anden Side for høist farligt, ved ei at udtrykke sig med tilstrækkelig Tydelighed at lokke dem til at fortfare i de begyndte Skridt, da deraf en skadelig Anke om Inconseqvents og Dobbeltthed fra vor Side vilde begrundes.

Conseilpræsidenten [Moltke] ansaae det for Hovedsagen ved Svaret at imødegaae den Anseelse, som Statholderskabet aabenbart vil give Sagen som en Underhandling mellem det og Danmark.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog, at der redigeredes et Svar, som skulde vedtages i Statsraadet i et dertil bestemt Møde.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det med Hensyn paa det af Statholderskabet om Mødestedet Anførte burde betydes dem, at det var en Selvfølge, at vildledte Undersaatter, der vendte tilbage til Troskab, maatte komme til deres Konge.

Kammerherre Bille oplæste dernæst et Brev fra Herr von Usedom til Baron Werther betræffende Forholdene i Hertugdømmerne.

Cultusministeren [Madvig] fremhævede, hvorledes det af dette Brev tydeligen fremlyste, at det allerede var lykkedes Statholderskabet i den preussiske Regjerings Øine at gjøre deres Forhandlinger med Kongen til noget ganske Andet, end de vare, og hvor nødvendigt det derfor var strengt og tydeligt at udtale sig over Misforstaaelsen.

Det vedtoges derefter, at en Concept til Svaret udarbejdedes i Medfør af de Ytringer, der vare gjorte, og forelagdes Statsraadet førstkommende Løverdag d. 15de December.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde, i Anledning af den Conduite, som de preussiske Tropper i Slesvig vedbleve at vise, opmærksom paa, at vi burde vedblive uafsladeligen ad diplomatisk Vei herover at føre Klage.

Kammerherre Bille oplæste derefter af en Skrivelse fra Lord Palmerston til Bunsen den Erklæring, som den engelske Regjering havde afgivet betræffende Preussens Ikkeberettigelse til at bortføre Gefion under Vaabenstilstanden.

Finantsministeren [Sponneck] motiverede derefter en Bestemmelse,

hvorefter Krigsskatten paa de indirekte Forbrugsafgifter indtil videre forlænges. Hvilket Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 15. december 1849.

1849, d. 15de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var formedelst Upasselighed fraværende. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Kammerherre Bille oplæste Udkastet til det Svar, der var at tilstille Reventlow og Beseler paa deres sidste Skrivelse.

Minister Clausen gjorde med Hensyn til Redaktionen opmærksom paa, at man for ikke at binde sig maatte forandre de Ord: »auf der von den Herrn vorgeschlagenen Base« til »der ferner einzuschlagenden Base«, da det ellers kunde synes, som om man billigede den Fortolkning af Kongens første Skrivelse, der af Insurgenterne var adopteret, at de nemlig formelig ved udvalgte Repræsentanter vilde underhandle paa Hertugdømmernes Vegne. Hvilken Redaktionsforandring af Statsraadet blev billiget.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa, at man alene maatte betragte denne Skrivelse som en Fortsættelse af den første og fra dette Standpunkt bedømme dens Indhold.

Minister Clausen maatte dog antage det for aldeles nødvendigt, at man viste dem tilbage indenfor de Grændser for den indrømmede Tilnærmelse, som fandtes i Kongens første Skrivelse, da det var aabenbart, at de i deres sidste Skrivelse fremsætte Paastande, som de, naar de ei modsiges, ville betragte som indrømmede.

Kammerherre Bille bemærkede, at Hovedhensigten var jo at henholde Krigen Vinteren over og om muligt at tilveiebringe et taaleligt Interim i Slesvig. Man maatte iøvrigt ogsaa vogte sig for brat at afbryde den begyndte Tilnærmelse, da de fremmede Magter lagde megen Værd paa den.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at Krigsministeren

havde bemyndiget ham til at erklære, at ligesom man i det Hele burde undgaae Krigen, saaledes burde man navnlig under ingen Betingelse, ved nu at støde Insurgenternes Tilnærmelse tilbage, foranledige, at Krigen udbrød i Vinter.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at der efter hans Formening ingenlunde var Talen om paa nogen Maade at støde dem tilbage, men alene at dække sig imod Conseqventsen af de Paa-stande, som blive forebragte uden at blive modsagte. Han kunde ei indsee, at de fremmede Magter kunde føle sig stødte ved, at Kongen henholdt sig til sit tidligere Tilsagn, saaledes som dette fra først af havde været begrændset. Han var af den Formening, at Statsraadet tidligere havde været enig i, at man ei vilde indlade sig i nogen egentlig Underhandling med Insurgenterne, men det forekom ham nu, at man efterhaanden maatte ledes ind paa en saadan, naar man ei itide reserverede sig, og denne Underhandling vilde rimeligviis lede til det Samme som en uheldig Krig.

Paa *Cultusministerens* [Madvigs] nærmere Forslag blev der derefter af Statsraadet vedtaget, at der i Svaret skulde optages bestemte Yttringer, hvorved man afskar dem Muligheden af at paaberaabe sig de i deres Skrivelse indeholdte Paastande, som om de paa nogen Maade vare admitterede, og at man simpelthen skulde holde sig til Tilsagnet, saaledes som det var givet i den første Skrivelse.

Finantsministeren [Sponeck] gjorde opmærksom paa, at Kongen altid havde det i sin Magt, naar der fra Insurgenternes Side sendtes nogle Mænd herover, da at lade dem sammentræde med et lige Antal, som han for sine locale Undersaatters Vedkommende i Hertugdømmerne havde valgt, for saaledes at neutralisere hines mulige Paastand, at ansees som Repræsentanter for Hertugdømmerne.

Derpaa motiverede *Cultusministeren* [Madvig] i Henhold til Grundlovens §§ 81 og 84 en forandret Bestemmelse angaaende Ægteskaber mellem Personer af den mosaiske Tro og Medlemmer af Folkekirken; hvilken han vilde forelægge til Allerhøieste Approbation. Hvilken Statsraadet erklærede sig enig i, idet *Justitsministeren* [Bardenfleth] vilde sætte under nærmere Overveielse, hvorvidt det i denne Anledning vilde være nødvendigt at tage særdeles Bestemmelser om Tillysning og Kongebrevs Løsning ved de nævnte Slags Ægteskaber.

Derefter meddelte *Cultusministeren* [Madvig], at han paa Grund af et Andragende fra flere theologiske Studenter, for hvilket det theo-

logiske Facultet eenstemmigen havde udtalt sig, havde bestemt sig til aldeles at ophæve det latinske Sprogs Brug ved selve den theologiske Embedsexamen, hvorimod de theologiske Studerende forinden Examen havde at aflægge en særskilt Prøve i Latin. Statsraadet tiltraadte Ministerens Mening.

Derefter foredrog *Finantsministeren* [Sponneck] en Udsigt over Statssekretariatet for Naadessager og den Maade, hvorpaa de dette underlagte Understøttelser vilde blive regulerede. Hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Statsraadets Opmærksomhed paa, at man fra Begyndelsen af havde gaaet ud fra, at de Understøttelser, som Kongen uddelte som personlige Naadesgaver, vare at afholde af Civillisten.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 17. december 1849.

1849, den 17de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Krigsministeren var fraværende formedelst Upasselighed. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog, efter Overenskomst med Marineministeren, at man, for at paaskynde en ordnet Postgang gjen- nem Hertugdømmerne, skulde lade Dampskibsfarten ophøre og offentliggjøre dette i Aviserne. Hvilket Statsraadet tiltraadte.

I Henhold til et Andragende fra Boghandler Lork i Leipzig vedtog Statsraadet, at Udenrigsministeriet for Hans Majestæt andrager paa, at der bliver betalt til Boghandler Lork i Leipzig som Erstatning for en Del af det Tab, han ved Udgivelsen af »Der nordische Telegraph« har lidt, for hvert af de tre sidste Qvartaler i 1849 500 Thaler preussisk Courant eller ialt 1500 Thaler preussisk Courant, hvorimod man, forinden man afgjør, hvorvidt Bladet for Fremtiden vil blive at understøtte, afventer, at derom indkommer et Andragende.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede derefter, at han for- tiden havde maattet opgive at udkaste en Lov om Ministrenes Ansvar-

lighed. Ikke engang i Lande, som vare langt ældre som constitutionelle end Danmark, havde man kunnet tilveiebringe en saadan, ja der herskede endog mellem de Statsjurister, der havde behandlet dette Spørgsmaal, diametral modsatte Anskuelser. Han troede derfor, at der var al Grund til at udsætte Udarbeidelsen af et saadant Udkast, indtil man havde nogen Erfaring fra andre Lande. Forsaavidt imidlertid Statsraadets Ordning angik, da havde han udarbeidet et Udkast hertil, som nu havde circuleret, men som han dog ogsaa antog det for rigtigst at lade beroe. Da imidlertid den Trang oftere havde gjort sig gjældende, at der ikke var nogen bestemt Vicepræsident til i Præsidentens Fraværelse at sammenkalde Statsraadet, saa maatte han holde det for ønskeligt, at der herom toges en Bestemmelse. Statsraadet enedes da om, at Conseilpræsidenten til Hans Majestæt indgaaer med en allerunderdanigst Forestilling om, at det maatte behage Hans Majestæt at bestemme, at i Præsidentens Fraværelse skal en af de andre Ministre, eftersom de i Anciennitet følge paa hverandre, overtage hans Functioner.

Derefter forelagde *Justitsministeren* [Bardenfleth] et Udkast til en Lov om Pressens Brug, som derefter sattes under Discussion.

Med Hensyn paa den 3die § bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han ikke havde troet paa anden end den benyttede Maade at kunne tilveiebringe en Constatering for, at den principaliter Skyldige ei kunde fremdrages uden altfor meget at fravige de almindelige Rettergangsformer.

Med Hensyn paa § 9 voterede *Finantsministeren* [Sponneck] og *Marineministeren* [Zahrtmann] for, at den aldeles burde bortfalde, da det syntes overflødig at omhegne Forfatningen med den i samme § udtalte Straffebestemmelse. Hvorimod Statsraadets Majoritet stemte for dens Forbliven.

Efterat derefter Statsraadet var blevet enigt om, at der var at tilføie en § med Straffebestemmelse for at udbrede Rygter om Borgernes huslige Forhold, idet det tillige overdroges *Justitsministeren* at foretage enkelte Redaktionsforandringer, vedtoges Udkastet i sin Helhed.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 22. december 1849.

1849, den 22de December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Justitsministeren [Bardenfleth] oplæste derefter et Udkast til en provisorisk Lov om Udskrivningen til Søkrigstjenesten for 1850.

Efterat dette var blevet debatteret, og *Marineministeren* [Zahrtmann] havde yttret sig over det, blev det af Statsraadet vedtaget, dog saaledes at Antallet af de Udskrevne blev i det Hele 5700, deraf 52 Styrmand og samtlige Befarne i Hovedrullen indtil et Antal af 2614; 1540 Søvante og 1949 Usøvante.

Derefter foredrog *Justitsministeren* [Bardenfleth] et Udkast til en Lov, hvorved den jorddrotlige Skiftejurisdiction og Overformynderibestyrelse samt den Godseierne med Flere paalagte Bestyrelse af Lægdsvæsenet ophæves.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde udhævet det Ønskelige i, at en fuldkommen Omordning af hele Skifte- og Overformynderivæsenet kunde bringes istand, bemærkede han dog, at han ei ansaae det for gjørligt at udsætte den foreslaaede Lov efter en saadan Omordning, da Rigsdagen efter det, der var forefaldet i Rigsforsamlingen under Discussionen over Grundlovens § 75, maatte ansee sig berettiget til at forvente et saadant Forslag forelagt af Regjeringen.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte ansee det for hensigtsmæssigt at udsætte den foreliggende Lov, til en almindelig Omordning af Skifte- og Overformynderiforholdene fandt Sted, hvorimod Statsraadets Majoritet tiltraadte *Justitsministerens* Anskuelse, at Loven burde forelægges, og de Betænkeligheder, der kunde være mod dens Emanation, snarere fremsættes af Rigsdagen end af Regjeringen.

Med Hensyn paa Udkastets Indhold vedtoges, at det forandredes derhen, at det ei udtaltes, at det i Regelen var de Kongelige Retsbetjente, hvem Skifte- og Overformynderivæsenet overdroges, og kun undtagelsesviis de private Birkedommere, men at det i Almindelighed overdroges Regjeringen at overdrage det til hvem, den fandt det rigtigt.

Endvidere vedtoges, at det Samme var at udtale om Lægdsvæsenet.

Derefter forelagde *Justitsministeren* [Bardenfleth] et Udkast til en Lov om Forfølgning ved Rigsretten.

I Anledning af dette Udkasts § 2 sattes det under Afstemning,

hvorvidt Rigsretten var at ansee som opløst, naar det Landsting, hvoraf den var sammensat, opløstes.

Marineministeren [Zahrtmann] voterede for, at Rigsrettens Medlemmer ikke desto mindre skulde vedblive at fungere, hvorimod Statsraadets Majoritet vedtog, at Retten opløstes eo ipso ved Landstingets Opløsning.

Derefter sattes det Spørgsmaal under Afgjørelse, om Rigsretten dog ei i saadant Tilfælde burde tilendebringe den allerede paabegyndte Sag.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] voterede for at tilstaae Rigsretten en saadan Competence; men Statsraadets Majoritet bestemte, at en saadan Bemyndigelse ei kunde tilkomme Rigsretten; ligesom ogsaa Statsraadet vedtog det foreliggende Udkast i sin Helhed.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte derpaa det Forslag, som angaaende Bygningsvæsenets Indretning og de derhenhørende Embedsmænds Ansættelse var ham forelagt af Conferentsraad Koch, tilligemed sine Anskuelser herom.

Efterat dette tilligemed flere i samme nævnte Personligheders Qualificationer vare discuterede, vedtog Statsraadet, at en Bygningsdirektør ansattes med 5 Inspektører under sig, og at af disse 5 Inspektører de to boede i Kjøbenhavn, een i Odense og een i Aarhus. Til Bygningsdirektør var Conferentsraad Koch at udnævne.

Ligeledes tiltraadte Statsraadet de af Indenrigsministeren under Discussionen yttrede Anskuelser betræffende Inspektørernes Ansættelse, saaledes at Inspektør Bindsbøll blev spurgt, om han ønskede en af disse Poster, Inspektørerne Friis og Kornerup ansattes, og de 2de Poster opsloges vacante.

Slutteligen meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at han agtede at forelægge en Lov betræffende Forlængelse foreløbigen paa eet Aar af de 50 %, som Havnekassen svarede til Broernes Reparation. Hvilket Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 31. december 1849.

Aar 1849, d. 31te December, var Statsraadet samlet under sædvanligt Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde. Protokollen førtes paa sædvanlig Maade.

Protokollerne for 10de, 12te, 15de, 17de og 22de December oplæstes og ratihaberedes.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring meddelte *Kammerherre Bille* de seneste Efterretninger fra Kammerherre Plessen i Petersborg og en Rapport fra Kammerherre Tillisch; forsaavidt denne Sidste indeholdt en Forespørgsel, om der fra Statsraadets Side var Noget imod, at Regjeringscommissionen afsatte Superintendent Reh-hoff, bestemte Statsraadet, at det skulde tilkjendegives Kammerherre Tillisch, at det Intet havde herimod at erindre.

Efter *Minister Clausens* Forslag vedtoges det, at det publiceredes, at der nyligen var ankommet Adresser med talrige Underskrifter fra Haderslev- og Apenradeegnen, ligesom ogsaa at den i sin Tid af Kleving overbragte Adresse var modtaget.

Efterat *Kammerherre Bille* havde gjort opmærksom paa, at det var nødvendigt at erhverve sig en enkelt Mands Bistand, som udelukkende mod Honorar kunde beskæftige sig med at benytte den Leilighed til at udarbejde Artikler for de tyske Blade, som nu navnlig ved Baron Dirckincks Bestræbelser var aabnet os, vedtoges det, at Indenrigsministeren i denne Anledning henvende sig til Professor Hjort i Sorø, og at denne derefter satte sig i Forbindelse med Geheimeraad Scheel og Herr G. von Rosen.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at Baron Blomes sidste Erklæring var af den Beskaffenhed, at han maatte ansees som ikke anvendelig i Landets Tjeneste, og at det var ønskeligt, at dette blev ham meddelt. Det vedtoges, at Kammerherre Bille gjorde Baron Blome opmærksom paa det Uheldige i hans sidste Erklæring.

I Anledning af en Depeche, hvori Baron Werther havde udtalt sig om Rendsborgs Besættelse af Preusserne, og som havde circuleret, foreslog *Kammerherre Bille*, at Kammerherre Bülow instrueredes derhen, at han i Frankfurt strax forlangte, at Rendsborg blev besat med Centralmagtens Tropper, og at det foranstaltes, at han i denne Bestræbelse fik kraftig Understøttelse af de venskabelige Magters Gesandter.

Statsraadets Majoritet tiltraadte Kammerherre Billes Forslag, dog med den Betingelse, at Regjeringen reserverede det Fornødne betræffende Landshøiheden over Rendsborg.

Justitsministeren [Bardenfleth] befrygtede, at ved Rendsborgs Besættelse af Forbundstropperne et Oprør i Hertugdømmerne vilde udbyrde, der vilde bringe det demokratiske Parti til Roret, og at Følgen altsaa vilde blive, at Krigen udbrød strax; med Hensyn til hvilken Frygt han henviste til Baron Schleinitz's Ytringer i denne Henseende. Han kunde derfor kun stemme derfor under den Forudsætning, at Krigsministeren var forberedt paa et Gjenudbrud af Krigen, men var under denne Forudsætning enig med de andre Ministre.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han vel ei var aldeles forberedt paa et Gjenudbrud, men at han ikke antog, at et saadant vilde finde Sted.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Rosenørn] det Forord, hvormed han vilde publicere »Forslag til Landbo-Reformer, af Etatsraad Bang forelagt Landbocommissionen, udgivet af Indenrigsministeren«. Statsraadets Majoritet vedtog, at man ei skulde oppebie, at hele Arbeidet var færdigt, men strax udgive det i Trykken, som forelaae.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Hans Majestæt ved Allerhøieste Resolution havde billiget Indstillingen betræffende Statssekretariatet for Naadessager.

Derefter meddelte han et Allerhøieste Reskript, hvori Hans Majestæt ønsker Statsraadets Betænkning, hvorvidt det maatte være rigtigt, at der udenfor Civillisten tilstodes Hans Majestæt en aarlig Sum til at uddele i Understøttelse til Trængende, idet Hans Majestæt ansaae dette for stemmende med den Kongelige Værdighed og begrundet i Landets Sædvane.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede hertil, at det forekom ham, som om dette ei stemmede med den Kongelige Værdighed; da Begrebet om Naadegaver udtrykkeligen fordrede, at Hans Majestæt rakte disse Gaver i eget Navn og ei som Forretningsfører for Staten. Dertil kom, at det fra Begyndelsen af havde været Meningen, at disse Gaver vare at afholde af Civillisten, hvorfor denne ogsaa navnlig var ansat til saa høi en Sum. En Udtalelse herom var sket i Budgettet for forrige Aar, og heller aldrig havde Hans Majestæt tidligere udtalt sig anderledes end i Overensstemmelse med denne Anskuelse. Dertil kom endvidere, at hvis det bragtes for Rigsdagen nu, og denne ei

samtykkede, vilde et saadant Forslag senere være umuligt at sætte igjennem. Slutteligen vilde det Beløb, der kunde være at beregne Kongen, efterat de Understøttelser, der tidligere vare henlagte under Naadesekretariatet, nu vare fordelte under Ministrene, blive saa ubetydeligt, at det syntes under Hans Majestæts Værdighed at modtage det, idet det næppe vilde beløbe sig til 10.000 Rbd.

Conseilpræsidenten [Moltke], *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Indenrigsministeren* [Rosenørn] og *Minister Clausen* mente dog, at der burde tilstaaes Hans Majestæt en saadan Sum udenfor Civillisten, dog kun indtil han erholdt dennes hele Beløb 800.000 Rbd. Statsraadet besluttede, at det ved denne Leilighed Yttrede var allerunderdanigst at meddele Hans Majestæt og derefter hans nærmere Resolution at oppebie og navnlig at gjøre Kongen opmærksom paa den særdeles ringe Sum, som kunde motiveres for Rigsdagen.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponneck] en Udsigt over Inddragelsen af de forskjellige Understøttelsesfond og disses Fordeling mellem de forskjellige Ministerier i Forbindelse med de Summer, der fra Statssekretariatet for Naadessager vilde gaae over til dem.

I Anledning af en Bemærkning af *Finantsministeren* [Sponneck] om, at Armeen i Krigsministeriets Budget var beregnet større for næste Aar, end den var i forrige Aar, tilsagde *Krigsministeren* [Hansen] at ville forelægge Armeens Status næste Maaned.

Paa *Indenrigsministerens* [Rosenørns] Forslag bestemtes at sammenkalde Rigsdagen til 28de Januar næste Aar.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 4. januar 1850.

Aar 1850, d. 4de Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protocollen.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* en Skrivelse til Hans Majestæt Kongen undertegnet Mommensen, Prehn, Steindorff, hvilken Skrivelse var at betragte som Svar paa

den seneste fra Kabinetssekretariatet afgaaede Skrivelse til Beseler og Reventlow. Han forelæste tillige af et Brev fra Kammerherre Reedtz Referat af en Samtale, som Reedtz havde haft med Baron Meyendorff angaaende den fra Beselers og Reventlows Side ved deres Skrivelser til Kongen forsøgte Tilnærmelse.

Da der ikke forelaae Noget, som kunde motivere en Forandring i Statsraadets tidligere Beslutning angaaende Indgivelsen af en skriftlig »Eingabe«, vedtog Statsraadet, at Svaret paa den oplæste Skrivelse skulde affattes i Overensstemmelse med den sidste Skrivelse til Beseler og Reventlow, saaledes at Hans Majestæt forlanger den skriftlige »Eingabe«, som han har gjort til Betingelse for sin videre Beslutningstagelse, og som skulde indeholde Hovedtrækkene af hans vildledte Undersaatters Ønsker med Hensyn til Maaden, hvorpaa en Udjevning skulde finde Sted.

Det vedtoges tillige, at der i Svarskrivelsen skulde paa en eller anden Maade antydes, at de tre Herrer befinde sig i en Misforstaaelse, naar de troe at kunne handle i Hertugdømmernes Navn overfor Kongeriget.

Der opstod i Statsraadet en Discussion, om hvorvidt der i Svaret skulde siges de tre Herrer, at det ikke vilde formenes dem at komme til Hans Majestæts Residents for der at overlevere deres skriftlige »Eingabe«. I denne Henseende blev det navnlig af *Minister Clausen* og *Cultusministeren* [Madvig] erindret, at hvis der gjordes en saadan Tilføjning i Svaret, vilde det være at gaae et Skridt videre end i det sidste Brev til Reventlow og Beseler, men ligesom der ikke forekom dem at foreligge Noget, som kunde motivere Saadant, saaledes maatte de ogsaa i flere Henseender finde det betænkeligt. *Finantsministeren* [Sponneck] fandt vel hiin Tilføjning ubetænkelig, men naar nogen af Statsraadets Medlemmer havde Betænkeligheder ved den, ansaae han det forsigtigst for Statsraadet ikke at optage den.

Nogen endelig Beslutning i den sidstommeldte Henseende tog Statsraadet imidlertid ikke.

Da Justitsministeren var forhindret fra længere at være tilstæde, forlod han Statsraadet. Ligeledes forlod Kammerherre Bille Statsraadet.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde bragt paa Bane Spørgsmaalet om Affattelse af den Throntale, hvormed den forestaaende

Rigsdag skal aabnes og anmodet Minister Clausen om at udarbejde samme, lovede denne at paatage sig dette Arbejde.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde et Allerhøieste Reskript af 4de November f. A., hvorved der forlangtes Statsraadets Betænkning i Anledning af et Andragende fra Generallieutenant Rømer, om at enten Erstatning maae blive ham tillagt af Statskassen for hans hidtil havte Fribolig i Palaiet bag Kalleboderne, eller at hans Berettigelse til saadan Erstatning maae blive paakjendt ved Domstolene.

Tillige fremlagdes samtlige Ministres skriftlige Votering i denne Sag, der med sine Bilage havde circuleret imellem dem.

Efterat der af Statsraadets Protokol af 15de Mai 1848 var blevet oplæst, hvad deri indeholdtes angaaende de af den daværende Krigsminister dengang reiste Spørgsmaal i Anledning af Generallieutenant Rømers Pensionering, voterede *Marineministeren* [Zahrtmann] i Henhold til den da tagne Beslutning med Hensyn til Quarteerpenges Beregning ved Pensions Bestemmelse for, at General Rømer, da han nu ikke længere har Fribolig, tillægges de samme Quarteerpenge, som han oppebar, da han fik sin Afsked.

Cultusministeren [Madvig] og *Conseilpræsidenten* [Moltke] voterede ligeledes herfor, idet de holdt sig til, at det, efter hvad der forelaae, maatte antages, at Rømer, hvis han, dengang han gik af, ikke havde havt fri Bolig, vilde af det daværende Statsraad have erholdt Quarteerpengene tillagt sin Pension.

Finantsministeren [Spouneck] erklærede, at han aldrig vilde give sin Contrasignatur til en Allerhøieste Resolution, hvorved der tillagdes General Rømer de af ham ved hans Afgang oppebaarne Quarteerpenge, da en saadan Resolution vilde være i Strid med de hidtil fulgte Pensioneringsregler, der ifølge Grundloven ere gjældende, indtil en Pensionslov emanerer. Han udhævdede derhos, at da den paaberaabte Statsraadsresolution af 15de Mai 1848 ingensinde var communiceret Rømer, kunde den ogsaa allerede af den Grund ikke berettige ham til nu at gjøre Fordring paa sine Quarteerpenge. Derimod var det en Selvfølge, at det maatte staae ham frit for at faae Spørgsmaalet om sin Berettigelse til Erstatning for hin hidtil havte Fribolig underkastet Domstolenes Afgjørelse; dette var ogsaa allerede tilkjendegivet ham af Finantsministeriet, og forsaavidt han nu alligevel havde henvendt sig til Kongen om Tilladelse dertil, da kunde det kun være at forstaae saaledes, at han ønskede at vide, om Hans Majestæt havde Noget imod,

at han gjorde sit Krav gældende ved Retten, i hvilken sidste Henseende Finantsministeren forment, at der kunde af Statsraadet udtales, at der ikke antoges at kunne fra Hans Majestæts Side være Noget til Hinder for, at Sagen bragtes for Domstolene.

Statsraadets øvrige Medlemmer erklærede sig i Henhold til deres skriftlige Votering med Finantsministeren enige i, at den forlangte Betænkning afgives derhen, at der ikke antages at kunne fra Hans Majestæts Side være Noget til Hinder for, at General Rømer gjør Brug af den ham tilkommende Ret til at lade Spørgsmaalet om hans Berettigelse til Erstatning paakjende af Domstolene, og dette blev saaledes at ansee som Statsraadets Beslutning.

Efterat *Indenrigsministeren* [Rosenørn] havde bragt paa Bane adskillige Punkter, som staae i Forbindelse med den forestaaende Rigsdags Aabning m. m., tog Statsraadet følgende Beslutninger:

- 1) Det overdrages Cultusministeriet ved Ordre til Biskoppen over Sjællands Stift at foranledige, at der den førstkommende 28de Januar, da Rigsdagen skal aabnes, holdes i Slotskirken en passende extraordinær Gudstjeneste, der bliver at ansætte til Kl. 10.
- 2) Det bifaldes, at Indenrigsministeren paa Basis af den foreløbige Forretningsorden, som var given for Rigsforsamlingen, aftaler med Alderspræsidenterne i begge Rigsdagens Thing det Fornødne om midlertidige Regler for Forretningsordenen, og at der saaledes ikke emanerer nogen foreløbig Forretningsorden med Kongelig Sanction.

Statsraadet var dernæst enigt i, at Medlemmerne af begge Rigsdagens Thing skulde, naar Gudstjenesten var endt, samles i den for Folkethinget bestemte Sal, og at, naar Kongen havde forladt Salen, Premierministeren skulde i Hans Majestæts Navn anmode Landsthingets Medlemmer om at begive sig til Landstingssalen og begge Alderspræsidenter om hver i sit Thing at foretage de fornødne Valg.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde Statsraadet bekjendt med de Betingelser, der af den preussiske Befuldmægtigede, Legationsraad Kampz, med hvem Baron Dirckinck-Holmfeld havde forhandlet angaaende den danske Posts Transitering gjennem Holsten, vare blevne meddelt ham opstillede i denne Henseende fra det holstenske Postvæsens Side. Blandt disse Betingelser, som i det Hele vare høist onerouse for det danske Postvæsen, henledede Finantsministeren isærdeleshed Opmærksomheden paa, at det som en Stipulation, hvoraf

Opfyldelsen af det fra holstensk Side givne Tilsagn om fri Passage for den danske Post var gjort afhængig, var optaget, at den danske Regjering skulde inden den 20de Januar betale til Statholderskabet et Beløb af 2000 Mark, som den i sin Tid var bleven skyldig til den daværende Fælledsregjering for begge Hertugdømmer, og som paa Grund af den da indtraadte Forandring i Forholdene ikke dengang vare blevne berigtigede. Idet han fandt det stridende med Landets Værdighed at gaae ind paa denne Stipulation, forlangte han Statsraadets Beslutning i denne Henseende, idet han bemærkede, at Sagen var fra Udenrigsministeriet bleven ham tilstillet til Betænkning.

Efter nogen Discussion, hvorunder blandt Andet af *Udenrigsministeren* [Moltke] blev oplyst, at de opstillede Betingelser for den danske Posts Transitering ikke vilde blive gjorte til Gjenstand for nogen formelig af de paagjældende Parter underskreven Overenskomst, tog Statsraadet den Beslutning, at man skulde nægte at udbetale de 2000 Mark til Statholderskabet som Noget, der var stridende mod den danske Regjerings Værdighed, men at derimod Baron Dirckinck-Holmfeld skulde bemyndiges til at udbetale Beløbet til den preussiske Befuldmægtigede, Legationsraad Kampz under Reservation for Slesvigs Vedkommende af, hvad der af Beløbet tilkom dette Hertugdømme, hvorhos der, for at Baron Dirckinck skulde kunne udbetale Beløbet til nogen Anden end Kampz, vilde udfordres en ny Bemyndigelse for ham fra Statsraadet.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde Statsraadet bekendt med de Vanskeligheder, der fra Veile Amtsraads Side vare blevne reiste imod Udnævnelsen af en saadan Committee, som ifølge den af ham tidligere forelagte og af Statsraadet approberede Plan for Fremgangsmaaden med Hensyn til Sagen om de jyske Erstatningskrav skulde udnævnes, naturligvis ikke for i sidste Instants at afgjøre de paagjældende Spørgsmaal, men alene for at tilveiebringe et Materiale for Regjeringen.

I denne Anledning oplæste han derhos en Svarskrivelse, som han havde opsat til bemeldte Amtsraad for at berigtige dets skjæve Opfattning af Sagen, hvilken Skrivelses Indhold tiltraadtes af Statsraadet.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 8. januar 1850.

Aar 1850, d. 8de Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollen af 31. December 1849 og 4. Januar 1850 oplæstes og ratihaberedes.

Kammerherre Bille oplæste en Beretning fra Kammerherre Bülow om en Samtale, han havde havt med Herr v. Harbou i Frankfurt, en Beretning fra Baron Pechlin af 31. December f. A., en Beretning fra Kammerherre Bülow af 27. December f. A. og en Gjenpart af Bundescommissionens Svar til Gesandterne fra Forbundsstaterne samt endeligen en Beretning fra Kammerherre Bülow af 28de s. M. betræffende en Samtale med Radowitz.

Paa given Anledning fra *Justitsministerens* [Bardenfleths] Side med Hensyn paa de i tydske Blade indeholdte Efterretninger om, at Bülow ei var bleven modtaget i Frankfurt, besluttede Statsraadet, at det offentliggjordes i Berlingske Tidende, at Bülow befandt sig i Frankfurt i samme Forretningsforbindelse som de øvrige Befuldmægtigede.

Derefter blev Conceptet til Svaret til de 3 for Statholderskabet designerede Mænd sat under Discussion, i hvilken Anledning *Kammerherre Bille* atter oplæste den af de nævnte Herrer indsendte »Eingabe«, ligesom det i Protokollen fra forrige Møde herom Optagne ligeledes oplæstes.

Betræffende Indholdet af Udkastet til Svaret bemærkede *Marineministeren* [Zahrtmann], at det efter hans Anskuelse stred imod det, som altid tidligere var blevet holdt for hensigtsmæssigt, at man allerede nu vilde give dem at forstaae, at Hans Majestæt agtede at udnævne Tillidsmænd blandt sine loiale Undersaatter i Hertugdømmerne for at sammentræde med de 3 nævnte Mænd, hvilken Anskuelse Statsraadet ogsaa delte og vedtog, at Slutningen af Udkastet derfor maatte bortfalde.

Ligeledes gjorde *Marineministeren* [Zahrtmann] opmærksom paa, at den i Udkastet indeholdte Reservation om, at deres fornyede »Eingabe« maatte stemme med Fredspræliminærene, hensigtsmæssigt var at udelade, da det netop var til Fordel for os, jo urimeligere de Fordringer vare, som de stillede; hvilken Anskuelse ligeledes vandt Statsraadets Bilad.

Hvad derefter det Spørgsmaal angik, hvorvidt det skulde henstilles

til dem, om de vilde indsende den fornyede »Eingabe«, eller om de vilde personlig overbringe den, eller om en saadan Henstilling ei i Svaret skulde finde Sted, bemærkede *Kammerherre Bille*, at de fremmede Magters Gesandter alle indstændigen tilraadede at vise saa megen Forekommenhed som muligt, og at endog den engelske Minister havde faaet et Brev fra Palmerston, hvori denne udtrykkeligen tilraadede det Samme. Han gjorde opmærksom paa, at der heraf ingen skadelig Følge for Underhandlingerne i Berlin og i Frankfurt kunde opstaae, da det udtrykkeligen paa begge disse Steder maatte udtales, at Hans Majestæt saae sig nødsaget til øieblikkeligen at sende de 3 Afsendinge tilbage, saafremt man af deres Nærværelse i Kjøbenhavn tog Anledning til at forhale Fredsunderhandlingerne.

Statsraadet tiltraadte ogsaa denne Anskuelse, og *Finantsministeren* [Sponeck] yttrede navnlig, at en Tilbageviisning af de Afsendte vilde virke skadeligt paa Pengeforholdene, navnlig ved at trykke Coursen i London.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa, at saavel Statholderskabet som de 3 Afsendinge tre Gange uimodsagt havde omtalt sig selv som Delegerede fra Hertugdømmerne, og at han derfor maatte stemme for, at det udtaltes, at de ikke betragtedes som saadanne, men kun som Organer for Kongens misledede Undersaatters Ønsker.

Minister Clausen antog det for tilstrækkeligt at udtale det Sidste uden at tilføie, at man ikke betragtede dem som Delegerede, da han frygtede for, at en saa skarp Udtalelse kunde føre til en Afbrydelse af Forhandlingerne.

Justitsministeren [Bardenfleth] udtalte den Formening, at dette allerede rimeligviis vilde blive Resultatet, naar man udtalte, at man kun betragtede dem som Organer for de misledede Undersaatter, hvorimod han fandt, at der laae en tilstrækkelig Reservation i blot at udtale, hvorledes man betragtede dem.

Statsraadets øvrige Medlemmer delte i Hovedsagen Justitsministerens Mening, men antog det dog for muligt ved en Omredaktion at tilveiebringe en Samstemning mellem de forskjellige Anskuelser.

Endeligen enedes Statsraadet om, at Udtrykket »aufgefordert« forandredes til »veranlasst«, og at Udtrykket »dortseitig« omskrevet i Overensstemmelse med den Egenskab, man alene kunde tillægge de Afsendte som Organ for de Misledede.

Endeligen vedtog Statsraadet, at Formen, hvori Svaret var at meddele, skulde være den samme som tidligere i denne Sag, idet at dette meddeltes af Kabinetssekretæren paa Kongens Vegne.

Statsraadet besluttede saaledes: Den sidste Passus af Udkastet udgaaer; Reservationen om Forslagets Overensstemmelse med Fredspræliminærerne ligeledes; det henstilles til de tre Herrer, om de ville fremsende den fornyede »Eingabe« eller selv overbringe den. Forsaa vidt Udtalelsen om den Qualification angaaer, som herfra kan tillægges dem, forsøges en Omredaction, der bliver at discutere i en Conferents imorgen d. 9de. Naar Statsraadet om denne bliver enig, vil et Brev af Indhold som Udkastet af Hans Majestæts Kabinetssekretær i Hans Majestæts Navn blive at tilskrive de tre Herrer. Samtidig gjøres i Berlin og Frankfurt opmærksom paa, at man seer sig nødsaget til strax at afbryde Forhandlingen med disse tre Afsendte, saafremt der i denne skulde søges noget Motiv til at uddrage Fredsunderhandlingerne.

Derefter oplæste og motiverede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Udkast til en Lov angaaende Forandring i de gjældende Bestemmelser om Afgang i Hartkorn for Grundstykker, som indtages til Herreds- eller mindre Landeveie. Hvilket Udkast af Statsraadet bifaldtes.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte, at tvende af de for Kjøbenhavn valgte Landstingsmænd, nemlig Etatsraaderne Schouw og Hvidt havde undskyldt sig for Valget, og at altsaa nyt Valg var at foretage. Han bragte i Erindring, at de, som i Aaret 1849 havde opfyldt Valgbarhedsbetingelserne, vare berettigede til at opføres paa en Til-lægsliste, men han troede at burde fortolke Valglovens § 64 saaledes, at denne ei udarbeidedes for hele Landet, men kun for det Sted hvor Valget var at foretage. Ligeledes saae han sig nødt til at nedsætte de i Valgloven bestemte Frister og at bestemme, at Begjæringer om Tilføielse skulde indkomme inden d. 18de d. M., at Listerne skulde fremligge fra d. 21de til d. 23de, og Valget foregaae d. 25de. Hvilke Bestemmelser Statsraadet tiltraadte.

Efter *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag vedtog Statsraadet, at herefter den Minister, efter hvis Forslag eller under hvis Res-sort Nogen benaadedes med en Rang, ogsaa havde at udfærdige Bestal-lingen og indsende den til Allerhøieste Underskrift.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte derefter, at Direktoratet

for Frimurer-Ordenen havde allerunderdanigst andraget paa, at et Allerhøieste Beskyttelsesbrev maatte udfærdiges for denne Orden, saaledes som det under de tre foregaaende Konger var sket. Han maatte imidlertid dels antage dette for unødvendigt efter Grundlovens Emanation dels for mindre passende, efterat Hans Majestæt selv havde overtaget Værdigheden som Generalstormester for Ordenen.

Cultusministeren [Madvig] tilføiede, at Staten kunde ei Andet end ignorere et Selskab, der havde ubekjendte Formaal, og at i alt Fald et saadant Beskyttelsesbrev maatte være uden Betydning, naar Statsmagten fandt sig foranlediget til at anstille Undersøgelser i Selskabet. Statsraadet vedtog, at under nærværende Forhold Hans Majestæt passende i en naadig Skrivelse kunde tilsige Selskabet sin Naade og personlige Beskyttelse.

I Anledning af at *Krigsministeren* [Hansen] havde forlangt en Indkaldelse af 200 Constabler af Artilleriets Forstærkningsklasse, bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han ei kunde betvivle, at en saadan Indkaldelse uden ny Lov retligen kunde ske, da de vedkommende Mandskaber allerede vare udskrevne og indøvede som Soldater, men nu alene indkaldtes. Efterat han havde gjort opmærksom paa, at naar dette Antal skulde tilveiebringes, maatte Alle indtil 38 Aars Klassen indkaldes, hvorimod man kunde forblive staende ved det 36aarige Mandskab, saafremt Krigsministeren kunde lade sig nøie med 187 Mand, og efterat dernæst *Krigsministeren* [Hansen] havde indrømmet dette og tillige udtalt, at han ei for Øieblikket havde Brug for Folkene, men kun ønskede at have dem paa rede Haand, indtil den nuværende Rekruttskole var indexerceret, vedtoges det, at der tilskreves Generalkrigscommissæren at foranstalte, at de nævnte Mandskaber holdt sig beredte til at møde, hvis de inden April Maaned skulde blive indkaldte.

Finantsministeren [Sponneck] maatte gjentage, at han ei kunde give sit Samtykke til, at Armeen iaar forøgedes over dens Status ifjor, og bemærkede tillige, at nye Rustninger vilde være af meget skadelig Indflydelse paa Pengeforholdene ved at trykke Coursen.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 12. januar 1850.

Aar 1850, d. 12te Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] berettede at have havt en Samtale med Hans Majestæt betræffende det Spørgsmaal, om Allerhøistsamme personligen vilde aabne Rigsdagen, men at Kongen endnu ei havde taget nogen Bestemmelse.

Kammerherre Bille meddelte nogle Noter, som fra udenlandske Magter vare indløbne til Berlin i Anledning af vore Klager over det preussiske Kabinets Fremgangsmaade, samt de Instructioner der fra Sverrig vare givne General Malmborg i det Tilfælde, at Insurgenterne brøde ind i Slesvig.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at han for det Tilfælde, at de tre Afsendinge fra Insurgenterne kom herover, til at forhandle med dem havde paatænkt at udvælge Conferentsraaderne Treschow og Garlieb samt Professor Krieger.

Finantsministeren [Sponneck] antog, at Conferentsraad Garlieb var mindre skikket hertil, men at det ogsaa vilde være aldeles tilstrækkeligt, at Treschow og Krieger, saafremt de kunde enes i deres Anskuelser, overtogede dette Hverv. Til Forhandlingernes Basis maatte da Udkastet til den slesvigske Forfatning tjene. Forøvrigt maatte han være af den Mening, at det Ønskeligste var, at een eller flere loiale Mænd fra Hertugdømmerne adjungeredes dem, navnlig for at disse ogsaa hos de fremmede Gesandter kunde neutralisere deres Fremstilling af Forholdene.

Efterat *Kammerherre Bille* havde udtalt, at han i denne Retning navnlig ønskede Etatsraad Prehn, vedtoges, at han foreløbigen søgte at foranledige, at Etatsraad Prehn kom hertil, og at *Conseilpræsidenten* ligeledes erfarede, hvorvidt Conferentsraad Treschow vilde være villig til at overtage det ham tiltænkte Hverv i Forbindelse med Professor Krieger.

Derefter forelagde og motiverede *Finantsministeren* [Sponneck] et Udkast til en Lov betræffende den svævende Gjæld. Hvilket af Statsraadet vedtoges.

Finantsministeren [Sponneck] forelagde en Forestilling betræffende Bestemmelsen af Embedsmænds Diæter. Indstillingen vedtoges, dog med den Modification, at det overlades vedkommende Minister at bestemme Diæternes Størrelse til fra 2 til 7 Rbd.

Cultusministeren [Madvig] refererede derpaa Sagen betræffende Ribe Bispestol og motiverede, at han til denne vilde allerunderdanigst indstille Stiftsprovst Daugaard i Ribe. Hvilket Statsraadet bifaldt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 15. januar 1850.

Aar 1850, d. 15de Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Paa Conseilpræsidentens Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch af 11te Januar, Bestyrelsescommissionens Skrivelse til General Hahn betræffende de i Eckernförde forefaldne Uroligheder, General Hahns Svar paa denne og en Beretning fra General Malmborg om hans med General Hahn havde Samtale.

I Anledning af det Oplæste bemærkede *Krigsministeren* [Hansen], at han ei antog de af General Hahn udtalte Forventninger om Insurgenternes Indrykning i Slesvig for Andet end et Kunstgreb for at nøde os til at gribe [til] Forholdsregler og om muligt at bortskræmme de svenske Tropper fra Flensborg. Men han maatte af en anden Grund udtale sig for, at der tages yderligere Forholdsregler for at sikkre Als. Vel frygtede han ei for, at Alssund i nærværende Maaned vilde lægge til, men dersom den nærværende strenge Frost vedblev, vilde dette efter al Sandsynlighed ske i næste Maaned. Hvad en dristig Fjende kunde vove og udføre under saadanne Omstændigheder fremlyste af vor Krigshistorie. Han maatte derfor stemme for, at Tropperne nu indkaldtes og samledes paa den jyske Grændse. Vor Stilling vilde desuagtet være høist kritisk, da vi ei kunde bringe de paa Sjælland værende Tropper over, men han maatte henlede Opmærksomheden paa, at der til at indkalde og samle Styrken fra Jylland og Fyn vilde medgaae i det Ringeste 14 Dage; dersom man altsaa nu samlede dem, vilde de være tilstæde, naar Omstændighederne tillode Fjenden at angribe Als; men opsatte man det, indtil Isen havde lagt sig i Alssund, og Insurgenterne brød ind, da vilde man komme for sildigt til at understøtte Als. Han maatte iøvrigt gjøre opmærksom paa, at selv

naar Tropperne vare samlede paa Grændsen af Jylland, vilde en Forbindelse mellem disse Tropper og dem, der laae paa Als, være vanskelig og maaske umulig.

Finantsministeren [Sponneck] yttrede, at han aldeles ingen Liid kunde sætte til General Hahns Yttringer, og at han som Følge heraf ei kunde indsee, at der forelaae noget Faktum, der kunde begrunde en Forandring i de Forholdsregler, Regjeringen engang for alle havde vedtaget. Han maatte derfor fraraade at foretage Nogetsomhelst, alene med Undtagelse af at henlægge de nødvendige Ordre i Nyborg for at kunne lade dem afgaae ved Ordre gjennem Telegraphen, saasnart som Efterretningen om Indbruddet foreligger. Men i hvert Tilfælde maatte han stemme for at afvente Efterretningen, om Insurgenterne virkelig vilde gjøre Angrebet d. 17de eller 18de, da det, der af Tillischs og Malmborgs Skrivelser meddeltes, jo netop gik ud herpaa, og man dog i intet Tilfælde til den Tid kunde have Armeen samlet. Det var dertil, som han allerede tidligere havde bemærket, i finantsiel Henseende af yderste Vigtighed, at enhver krigersk Demonstration blev undgaaet, indtil den fordelagtige Cours var benyttet, som vore Papirer for Øieblikket havde paa Londons Børs.

Statsraadets Majoritet erklærede sig imod en øieblikkelig Sammenkaldelse af Tropperne, men besluttede på *Krigsministerens* [Hansens] subsidiære Forslag, at det paalagdes Kammerherre Tillisch, saasnart han fik sikker Kendskab om, at Insurgenterne var gaaet over Eideren og rykkede frem mod Demarkationslinien, strax saa hurtigt som muligt at melde det til de commenderende Generaler, samt at de sidste meddeltes Ordre til, saafremt de fra Kammerherre Tillisch fik denne Efterretning, at samle og indkalde Tropperne og foretage det videre Nødvendige.

Finantsministeren [Sponneck] dissenterede og voterede for principaliter, at der idag aldeles ingen Beslutning blev tagen i denne Sag og subsidiært, at det ialtfald kun bestemtes, at de nødvendige Ordre henlagdes i Nyborg, for derfra efter erholdt telegraphisk Ordre fra Krigsministeren at kunne afsendes.

Da *Finantsministeren* [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at Kammerherre Tillisch maatte meddeles de af ham forlangte Instructioner for sit Forhold i det Tilfælde, at Insurgenterne besatte Slesvig, besluttede Statsraadet at instruere Kammerherre Tillisch derhen, at han forblev i Flensborg saalænge som muligt, og at han, naar samme blev

besat af Insurgenterne, skulde søge at komme overens med Grev Eulenburg om at tage Sæde i Sønderborg for derfra saa meget som muligt at vedligeholde Bestyrelsescommissionens Myndighed i det nordlige Slesvig.

Kammerherre Bille bemærkede, at saavel Malmborg som Kammerherre Tillisch ei syntes at fæste Liid til, at noget Indfald vilde ske, men alene holdt det for en Demonstration for at bevæge de svenske Tropper til at forlade det nordlige Slesvig. Han meddelte, at Baron Lagerheim ikke alene havde tilskrevet General Malmborg ei at lade sig imponere af saadanne udsprede Rygter, men endogsaa saavidt muligt yderligere instrueret General Malmborg i Overensstemmelse med den danske Regjerings Ønske.

Da det syntes at fremlyse af General Malmborgs Skrivelse, at han var i Tvivl om, hvorvidt han under de nærværende Forhold burde følge de ham senest meddelte Instructioner, vedtog Statsraadet, at Baron Lagerheim anmodedes om at paalægge General Malmborg at holde sig den ham senest meddelte Instruction under alle Omstændigheder efterrettelig.

Cultusministeren [Madvig] forelagde derefter en Sag til Afgjørelse betræffende det Spørgsmaal, hvem Kaldsretten nu kunde antages at tilkomme til de Skolelærer-Embeder, hvortil visse med Adel og Rang privilegerede Kirke-Eiere have havt Kaldsret, forinden Grundloven udkom, hvilken Sag havde circuleret og var forsynet med Ministrenes skriftlige Betænkning.

Efterat have referet Sagen udtalte han sig for den Anskuelse, at disse Kald herefter vare at bortgive paa Hans Majestæts Vegne af Biskopperne og ikke saaledes, som Frd. 29. Juli 1814 § 50 bestemte, idet han navnlig udhævede, at det Førstnævnte ei udfordrede nogen ny Bestemmelse, eftersom det var en Følge af de tidligere fulgte Regler, det Sidstnævnte derimod udfordrede en Bestemmelse, den han ei vilde give, da en Omregulering af Skolevæsenet dog laae nær. Statsraadets Majoritet sluttede sig til Cultusministerens Anskuelse, saaledes at Besættelsen af disse Skolelærer-Embeder overdrages Biskopperne.

Conseilpræsidenten [Moltke] og *Krigsministeren* [Hansen] stemte for, at der forholdtes efter Frd. 29. Juli 1814 § 50.

Justitsministeren [Bardenfleth] stemte principaliter for, at Cultusministeren, der gik ud fra, at den foreliggende Sag var en reen Fortolkningssag, afgjorde den paa eget Ansvar, uden at den kom til Vo-

tering i Statsraadet. Subsidiært stemte han for, at Besættelsen overdroges Amtsskoledirektionen uden den Deltagelse af Lodseiere, som Frd. 1814 indrømmer dem, da Grunden til denne Indrømmelse væsentligst var at opmuntre dem til Anlæggelsen af Skoler.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponeck], at der vilde blive forelagt et Lovudkast om Jagtrettens Afløsning i den Kongelige Vildbane, hvorunder det vilde bringes under Discussion, hvorvidt enkelte Distrikter kunde undtages fra denne Vildbane. Skjøndt almindeligviis et Lovudkast først udarbejdedes, og dernæst Hans Majestæt først gjordes bekjendt dermed, saa vilde han dog ved denne Leilighed forespørge sig hos Statsraadet, om det havde Noget at indvende imod, at han, forinden Udkastet udarbejdedes, henvendte sig til Hans Majestæt med det Spørgsmaal, om Allerhøiøstsamme havde Noget imod, at denne Gjenstand kom under Discussion. Statsraadet billigede, at en saadan foreløbig allerunderdanigst Forespørgsel fandt Sted.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 19. januar 1850.

Aar 1850, d. 19. Januar, var Statsraadet samlet.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremlagde et Udkast til en Lov, hvorved Justitsministeriet bemyndiges til at tage Bestemmelse om, hvilke Gjenstande der bør undergives de for Gifthandel gjældende Regler. Hvilket Udkast af Statsraadet vedtoges.

Justitsministeren [Bardenfleth] fremlagde et Udkast til en Lov, hvorved de hidtil bestaaende Indskrænkninger i fremmede mosaiske Troesbekjenderes Adgang til at tage Ophold her i Riget ophæves.

Derefter forelagde *Finantsministeren* [Sponeck] Apanageloven. Med Hensyn paa Hertuginde Mariane Caroline af Mecklenborg-Strelitz gjorde *Justitsministeren* [Bardenfleth] opmærksom paa, at ligesom Krigsskatten havde været beregnet for hende, vilde hun vistnok finde sig i, at Quotadelen for Holsten fradroges hendes Apanage, men at han dog heri saae en mindre delikat Fremgangsmaade.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at Hans Majestæt under

Discussionen af Grundloven havde fortrinsviis værget for de nævnte og for Hertuginde Wilhelmines Apanage; han fandt derfor, at man af Hensyn til Kongen ikke burde holde Quotadelen af denne Apanage tilbage.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at man svækkede de andre fyrstelige Personers Retskrav paa deres Apanager ved at tillægge hende et stærkere Krav.

Minister Clausen bemærkede, at hun jo selv ifjor havde ønsket at deltage i Landets Byrder.

Efterat saaledes *Finantsministeren* [Sponneck], *Indenrigsministeren* [Rosenørn] og *Minister Clausen* havde udtalt sig for at indeholde Quotadelen, de andre Ministre derimod dog med Reservation af Danmarks Ret til Recompensation fra Holsten, besluttede Statsraadet at udsætte den endelige Afgjørelse, indtil Hans Majestæts egen Mening herom var indhentet. Forresten vedtoges Apanageloven, som den forelaae.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt ønskede Dagen derpaa, d. 20. Januar, Statsraadet samlet paa Frederiksborg, samt at Grev C. Moltke Nütchau nu havde tilendebragt et Udkast til en Forfatning for Holsten, som han nu vilde overrække Hans Majestæt.

Endvidere meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Conferentsraad Treschow var villig til i Forening med Professor Krieger at forhandle med de tre Afsendinge fra Holsten, samt at han ønskede som 3die Professor David.

Minister Clausen meddelte, at Professor Krieger nærmere vilde aftale med Conferentsraad Treschow og nævnte som passende til at forhandle i Forening med de to andre Herrer Regjeringsraad Høpfner.

Derefter oplæste *Minister Clausen* Udkastet til den Throntale, Hans Majestæt eventualiter vilde holde ved Rigsdagens Aabning. Hvilket Udkast med nogle Redaktionsforandringer vedtoges.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at han ved sin Beretning til Rigsdagen om de udenlandske Forhold kun vilde holde sig til Aaret 1849, da de for 1848's Vedkommende allerede vare meddelte Rigsforsamlingen.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at de nødvendige Forholdsregler nu vare givne den commanderende General i Nørrejylland, og at han ønskede, at der fra de civile Autoriteters Side nu maatte ydes ham al mulig Assistance.

Finantsministeren [Sponneck], *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] tilsagde, at de i denne Anledning vilde foranstalte det Fornødne.

Marinemministeren [Zahrtmann] meddelte, at Undersøgelserne be-
træffende Affairen ved Eckernförde nu vare endte, og at han nu vilde
nedsætte en Krigsret. Hvilket Statsraadet billigede.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at General Krogh ifjor havde
forlangt sit Forhold undersøgt, men at den daværende Generalauditeur
havde været af den Formening, at der ei var nogen Grund dertil;
skulde imidlertid den nu fungerende Generalauditeur være af en
anden Mening, var det hans Agt at nedsætte et Krigsforhør. Hvilket
Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet søndag d. 20. januar 1850.

Aar 1850, d. 20. Januar, var Statsraadet samlet under Hans Maje-
stæts Allerhøieste Præsidium paa Frederiksborg Slot.

Hans Majestæt behagede allernaadigst at meddele Statsraadet, at
Allerhøistsamme havde sammenkaldt det for at forelægge det følgende
Spørgsmaal:

- 1) Hvad dets Hensigt var, i Tilfælde af at Insurgenterne brød ind i
Slesvig, og hvilke Forholdsregler der for denne Eventualitet vare
forberedte.
- 2) Om det ei med Hensyn paa Krigsoperationer vilde være af væsenlig
Nytte, at Telegraphlinien fortsattes fra Korsør til Kjøbenhavn.
Hvorefter *Hans Majestæt* meddelte, at det var Allerhøistsammes
Hensigt i Egen Person at aabne Rigsdagen med en Tale fra Thro-
nen.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at en Telegraphlinie som
den af Hans Majestæt foreslaaede ei vilde være af nogen væsenlig mili-
tær Betydning, da man dog fra Sjælland af var ude af Stand til at yde
Provindserne hiinsides Bæltet nogen Assistance.

Finantsministeren [Sponneck] yttrede, at han uden Hensyn paa de

militære Forhold antog en Telegraphlinie fra Hovedstaden alene fra Postforbindelsens Standpunkt som en Nødvendighed; men han maatte tilraade, naar en saadan etableredes, at dette da skete efter det System, der fortiden var fortrinligt bekjendt, nemlig det elektromagnetiske. Den eneste Vanskelighed, der ved dette var at bescire, var den Omstændighed, at man endnu ei havde Erfaring om, hvorvidt det var muligt at lede den elektromagnetiske Traad gennem Havet i en saa betydelig Længde, som Bæltet gjorde nødvendigt. Han havde derfor foresat sig at afvente Resultatet af de Forsøg, der i denne Anledning fortiden foretages i England. Forresten havde han sat sig i Forbindelse med Stohser i Tyskland, som havde etableret en stor Del af de der-værende Telegrapher efter dette System.

Hans Majestæt behagede allernaadigst at billige den af Finantsministeren udtalte Anskuelse.

Med Hensyn til det af Hans Majestæt allernaadigst stillede Spørgsmaal om, hvilke Forholdsregler der vare tagne for den Eventualitet, at Insurgenternes Tropper rykkede ind i Slesvig, bemærkede *Conseilpræsidenten* [Moltke], at de fra Kammerherre Tillisch indkomne Beretninger stadigen vare meddelte de udenlandske Magter, ligesom der stadigen ad diplomatisk Vei var ført Anke over de i det sydlige Slesvig stedfindende Forhold.

Krigsministeren [Hansen] meddelte allerunderdanigst, at der under Vaabenstilstanden var udskrevet 7000 Rekrutter, bestemte til at dække den eventuelle Afgang, som ifjor havde beløbet sig til omtrent 2000 Mand. Armeens effective Forøgelse indskrænkede sig til 3 nye Batterier og nogle Ingeniørtropper. Paa hiin Side Bæltet var 24 Batailloner, 15 Eskadroner og 12 Batterier; paa denne Side 8 Batailloner, 5 Eskadroner, men intet Artilleri. Han havde ønsket at afsende endnu 2 Batailloner til Fyn, og at den 11te Bataillon skulde have indkaldt sine Folk og været placeret sydligere; ligesom han ogsaa i Anledning af Frosten havde andraget paa en almindelig Indkaldelse hiinsides Bæltet, hvilket Statsraadet imidlertid af oeconomiske Grunde ei havde troet at kunne give Medhold. Han maatte iøvrigt bemærke, at hvilke Forholdsregler man end greb, saa vilde man dog ei kunde hindre Fjenden i at komme os i Forkjøbet, ligesom det ogsaa var ødelæggende for Armeen at være samlet uden at have Beskjæftigelse.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det Rygte allerede forsætteligviis lige siden December Maaned var udspreddt, at et Indfald

vilde ske d. 17de eller 18de Januar. General Hahn maatte man betragte som en perfid Personlighed, saa at altsaa hans Ytringer i denne Anledning vare aldeles irrelevante. General Malmborg havde selv udtalt, at han ei troede paa noget Indfald, og dersom General Hahn virkelig i den nærmeste Fremtid ventede Forhold, under hvilke han havde bestemt sig til at lade sine Tropper concentrere sig mod Vest, da vilde han neppe have sendt de preussiske Tropper til Angeln.

Hvad Udskrivningen til Søetaten angik, saa foregik den for Øieblikket, og han havde truffet den Foranstaltning, at de Udskrevne deltes i 4 Hold, hvoraf det første udskreves af Sjælland og Smaaøerne, hvilket saaledes strax kunde indkaldes, saafremt det skulde og kunde bruges.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Hans Majestæts Allerhøjeste Opmærksomhed paa, at det nu hed fra Holsten, at »die Vertrauensmänner« vilde reise herover, hvilket ogsaa talte mod Rimeligheden af et Fredsbrud. I ethvert Fald var det umuligt at undgaae at komme for silde med en Fjende, der ei kjendte til Tro og Love, naar man selv vilde overholde disse. Han havde været imod at indkalde Tropperne, da han troede, det netop var dette, som Fjenden tilsigtede, vel vidende at det vilde tære paa vore Kræfter at holde Armeen slagfærdig uden Nytte i længere Tid. At holde den saaledes i 12 Maaneder var en Umulighed for Finantserne. Hvad Ressourcerne angik, da var Krigsskat paatænkt, ligeledes havde han overveiet, hvorvidt et tvungent Laan kunde være at iværksætte, hvilket han ei antog at ville skade Statens Kredit. Han stod i Underhandling om et Laan i Udlandet, men det var for Operationernes Skyld nødvendigt, at herom den strengeste Tavshed bevaredes, ligesom han ogsaa af den Grund var imod Rustninger, fordi disse vilde virke til vor Skade paa Pengemarkedet.

Justitsministeren [Bardenfleth] berettede allerunderdanigst, at der var tilstillet Generalkrigscommissæren Ordres, der tilsigtede at paa-skynde en Indkaldelse saameget muligt, ifald en saadan blev nødvendig.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte at have tilstillet alle Autoriteter i Jylland og Fyn Ordre til i hver Henseende paa hans nærmere Requision at yde den commanderende General al mulig Bistand.

Hans Majestæt behagede allernaadigst at billige de af Statsraadet allerunderdanigst yttrede Anskuelser og overgav til dets Drøftelse et af Grev Carl Moltke Nütschau forfattet Udkast til en Grundlov for Holsten.

Derefter meddelte *Allerhøistsamme*, at han havde besluttet personligen at aabne Rigsdagen med en kort Tale, saafremt den, naar den aabnedes, var at ansee som fuldtallig; hvorimod han vilde overdrage Conseilpræsidenten dette, saafremt der manglede Betydeligt i dens Fuldtallighed. Han maatte dertil med Hensyn til Isgangen i Bæltet antage det for hensigtsmæssigt, at Rigsdagens Aabning udsattes.

Derefter oplæste *Hans Majestæt* Udkastet til den Tale, han agtede at holde.

Efterat dernæst *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde meddelt Hans Majestæt, at Minister Clausen i samme Øiemed havde forfattet et Udkast, blev dette efter Allerhøieste Befaling oplæst.

Hans Majestæt henstillede til Statsraadet, om det ei kunde være hensigtsmæssigt, at dette Udkast, efterat Allerhøistsamme havde holdt sin Throntale, i Hans Nærværelse oplæstes af Conseilpræsidenten, idet han antog, at dette tillige vilde vise, at han ei tilsigtede bestandigen at aabne Rigsdagen personlig, men at det kun undtagelsesviis skete første Gang.

Cultusministeren [Madvig] gjorde allerunderdanigst opmærksom paa, at der under ingen Omstændigheder kunde udledes noget Præcedents deraf, at Hans Majestæt aabnede den første Rigsdag personligen, og at man ved et særligt Foredrag af Conseilpræsidenten maatte gaae ind i Detailler af de svævende Spørgsmaal, som maaskee ei var hensigtsmæssigt.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Minister Clausen* havde henledt Hans Majestæts Opmærksomhed paa, at det syntes mindre stemmende med de vedtagne constitutionelle Former, at Conseilpræsidenten førte Ordet for Hans Majestæt i Allerhøistsammes Nærværelse, befalede *Hans Majestæt*, at Minister Clausen udarbejdede et forandret Udkast i nærmere Overensstemmelse med det af Allerhøistsamme selv forfattede, samt at en Bestemmelse om Rigsdagens Udsættelse forelagdes ham til Underskrift paa Fredag, saafremt til den Tid et tilstrækkeligt Antal Rigsdagsmænd ei endnu vare samlede i Rigsdagen; hvilken Bestemmelse da var at publicere om Løverdagen.

Derefter foredrog *Finantsministeren* [Spønneck] allerunderdanigst det af ham forfattede Udkast til en Apanagelov, idet han lige allerunderdanig henstillede til Hans Majestæt, om Hertuginde Caroline Mariane af Mecklenborg-Strelitz var at opføre med sin fulde Apanage,

eller om deri var at foretage den Afkortning af en Fjerdedel, som de øvrige apanagerede fyrstelige Personer vare underkastede.

Hans Majestæt bestemte, at den nævnte Apanage var at opføre med sit fulde Beløb.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 22. januar 1850.

Aar 1850, d. 22de Januar, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at der mellem ham og Krigsministeriet havde reist sig en Meningsforskjel om, hvorvidt de tvende for Øieblikket ledige Gravertjenester ved Stadens Assistents Kirkegaard (den ene for Frue og Trinitatis Menigheder, den anden for Helliggeistes Menighed, af hvilke tvende Poster den første paatænkes delt i to) skulde besættes efter Indstilling af Krigsministeriet med Militære i Henhold til den Kongelige Resolution af 18. Mai 1804 eller efter Indstilling af Cultusministeriet, hvorved da efter Forordningen om Skolevæsenet i Kjøbenhavn af 20. Marts 1844 § 53 Skolelærere i Hovedstaden vilde have fortrinlig Adgang til at komme i Betragtning. Da Cultusministeren med Hensyn til den meget ringe Leilighed, der er til at belønne Skolelæreres Flid, og med Hensyn til det Krav der fra deres Side er gjort paa Adgang til de omhandlede Poster, ikke troede at kunne indrømme Krigsministeriets Paastand uden i ethvert Fald at have forelagt Statsraadet Sagen, indstillede han den forommeldte Meningsulighed til Statsraadets Afgjørelse. Paa *Krigsministerens* [Hansens] og *Cultusministerens* [Madvigs] i Forening gjorte Forslag besluttede Statsraadet, at de paagjældende Tjenester for denne Gang skulde under Forbehold af en senere endelig Regulering med Hensyn til Besættelsen af dem og andre lignende besættes saaledes, at Cultusministeren skulde gjøre Indstilling om Gravertjenesten ved Helliggeistes Menighed, Krigsministeren om de to Gravertjenester hvori den ledige Tjeneste ved Frue og Trinitatis Menigheder paatænkes delt.

Til i Forening med Conferentsraad Treschow og Professor Krieger eventualiter at modtage de holstenske Tillidsmænds Explicationer bestemte Statsraadet Professor David. Det vedtoges derhos, at disse 3 Mænds Opmærksomhed skulde henledes paa, om det maatte være ønskeligt, at endnu en Fjerde kom til med dem at deltage i det paa-gjældende Hverv; hvorhos de i bekræftende Fald skulde anmodes om at gjøre Statsraadet Forslag med Hensyn til den Personlighed, som dertil skulde tages.

Paa *Cultusministerens* [Madvigs] og *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag angaaende Deltagelse fra det Offenliges Side i Arrangement ved Conferentsraad Oehlenschlägers Jordefærd overlod Statsraadet til Cultusministerens Skjøn de Foranstaltninger, der i denne Henseende vilde være at træffe, idet det tillige vedtoges, at de dertil medgaaende Udgifter skulde bestrides af Statskassen.

Et af *Minister Clausen* i Henhold til det i sidste Statsraadsmøde Vedtagne udarbejdet nyt Udkast til Throntalen oplæstes og vedtoges. Det overdroges derhos til Justitsministeren at forelægge Hans Majestæt dette Udkast.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte Statsraadet Fortegnelse over de Lovarbejder, som han agtede at forelægge Rigsdagen. Med Hensyn til følgende paa denne Fortegnelse opførte tidligere emanerede Lovbud:

- 1) Cancelli-Plakat 4de April 1848 om Ophævelse af nogle Gebyrer til Kjøbenhavns Borgervæbningskasse,
- 2) Blokade-Reglement af 1ste Mai s. A.,
- 3) Provisorisk Forordning af 17. s. M. om Ophævelse af Lovens 5-2-65,
- 4) Plakat af 31te s. M. angaaende Suspension af Frd. 20. Juni 1788 § 16 m. v.,
- 5) Plakat af 19de Juni s. A. angaaende Tidenders Forsendelse med Posten,
- 6) Anordningen af 22de Juli s. A. angaaende extraordinær Udskrivning af Heste til Krigsbrug,

fandt Statsraadet, at der ikke var tilstrækkelig Anledning til at forelægge disse Lovbud, med mindre Rigsdagen skulde forlange det.

Mødet blev derpaa hævet.

Møde i statsrådet fredag d. 25. januar 1850.

Aar 1850, d. 25de Januar, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] anmeldte at have modtaget 4 Poster, men at 4 mellemliggende endnu manglede. Han havde fra Berlin af 11te d. M. modtaget en Betænkning fra de Befuldmægtigede over deres Instruction, fra Frankfurt en Rapport fra Kammerherre Bülow af 6te Januar, fra Kammerherre Tillisch en Beretning om, at Intet var forefaldet, og at han ventede, at intet Betydeligt vilde forefalde. En Embedsmand, Kammerraad Boldt, der af Bestyrelsescommissionen var sendt til Fehmern med et Pas fra Hodges, var der bleven arresteret og ført til Kiel.

Med Hensyn til det Spørgsmaal, om Rigsdagen var at udsætte, meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at der kun var fortiden tilstæde paa Sjælland 23 Medlemmer af Landstinget og 50 af Folkethinget, saa at Rigsdagen ingenlunde var fuldtallig eller endog kun talte det til at fatte Beslutninger nødvendige Antal af Medlemmer; men det forekom ham dog rigtigst at aabne Rigsdagen og overlade det til den selv at ajournere sig, da Kongen ved at udsætte den tillige maatte bestemme en Tid, naar den atter skulde sammentræde, som da muligen blev lagt længere frem end nødvendigt, ligesom han og frygtede for, at det vilde udlægges som et Ønske hos Regjeringen om at udsætte Rigsdagen saa længe som muligt.

Cultusministeren [Madvig] maatte votere for en Udsættelse, da han antog, at Rigsdagsmændene fra Provindserne, navnlig fra Jylland, vilde see en Tilsidesættelse i at aabne den under disse Forhold.

Conseilpræsidenten [Moltke] og *Marineministeren* [Zahrtmann] tiltraadte denne Mening, idet den Sidste navnlig gjorde opmærksom paa, at da alle Isbaade nu laac paa den sjællandske Side, vilde man i flere Dage ei kunde vente nogen Reisende.

Minister Clausen tiltraadte ligeledes denne Mening, idet han erindrede om, at en fuldtallig Rigsdag af Hans Majestæt var stillet som Betingelse for at aabne den i Egen Person.

Finantsministeren [Sponneck] maatte vel finde det i høi Grad ønskeligt, at Rigsdagen sammentraadte saasnt som muligt, da flere Lovudkast, som havde Hensyn til Finantserne, navnlig det om Hartkornets Egalisering, nødvendigviis maatte være afgjorte til 1ste April, men han maatte dog med Hensyn paa de af Cultusministeren og Marineministeren anførte Grunde tiltræde disse Herrers Mening.

Da de andre Ministre paa *Indenrigsministeren* [Rosenørn] nær til-

traadte denne Mening, besluttede Statsraadet, at Indenrigsministeren begav sig til Hans Majestæt for at erhverve en Allerhøieste Resolution, i Medfør af og i Henhold til hvilken Indenrigsministeriet, saafremt der til Fredag Aften ei var ankommet en betydelig Del Rigsdagsmænd, om Løverdagen kunde udstæde en Bekjendtgjørelse om, at Rigsdagens Aabning var udsat i nogle Dage, samt at Aabningsdagen nærmere vilde bestemmes.

Justitsministeren [Sponneck] meddelte at have forelagt Hans Majestæt Minister Clausens sidste Udkast til en Throntale, men at Hans Majestæt havde foretaget betydelige Modifikationer i dette Udkast. Statsraadet vedtog ei at gjøre videre allerunderdanigst Skridt i denne Retning, da det maatte ansee det for høist ønskeligt, at Hans Majestæt personligen aabner Rigsdagen.

Finantsministeren [Sponneck] spurgte, om Conseilpræsidenten ønskede at faae Regnskabsoversigten for 1848, idet han bemærkede, at det ei var hans Hensigt paa denne at erhverve Allerhøieste Approbation, men kun Hans Majestæts Approbation paa, at den maatte trykkes og meddeles Rigsdagen; thi skjøndt han ansaae Rigsdagen for uberettiget til at udnævne Statsrevisorer for dette Regnskab, vilde det dog være ubehageligt, om det blev Gjenstand for Kritik, naar Hans Majestæt allerede havde approberet det. Statsraadet var enigt i denne Anskuelse.

Finantsministeren [Sponneck] oplæste tvende Lovudkast, som han vilde forelægge Rigsdagen:

- 1) Betræffende Udførselstoldfrihed for Hornquæg og Kalve grundet paa den provisoriske Lov af 19. Juni 1849.
- 2) Betræffende Toldforholdene til Hertugdømmerne, hvorved Finantsministeren tillige bemyndiges til i enkelte Tilfælde at statuere Undtagelser grundet paa den provisoriske Lov af 29. Marts 1848 og den med Hensyn paa denne fulgte Praxis.
Hvilke begge af Statsraadet vedtoges.

Finantsministeren, Indenrigsministeren og Minister Clausen forlode derpaa Statsraadet.

Protokollerne af 8de, 12te, 15de og 19de d. M. oplæstes og ratiha-beredes.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 28. januar 1850.

Aar 1850, d. 28de Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 22de og 25de Januar oplæstes og ratihaberedes.

Kammerherre Bille meddelte, at der fra Berlin var indtruffet Meddelelser fra vore Befuldmægtigede, hvilke han refererede, og hvoraf fremgik, at Underhandlingerne havde taget deres Begyndelse. Derefter oplæste han det Væsenligste af de seneste Meddelelser fra Kammerherre Bülow fra Frankfurt.

Finantsministeren [Sponneck] oplæste en Beretning om Bæltпасsagen fra Generalpostdirekteuren. Paa Grund af de af *samme Minister* [Sponneck] og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] meddelte Oplysninger om det Antal af Rigsdagsmænd, der deels tidligere havde passeret, deels maatte antages efter de forhaanden værende Omstændigheder i de sidste Dage at have passeret Bæltet og paa Grund af den høie Grad af Vigtighed, som Statsraadet maatte tillægge en saa snar som mulig Aabning af Rigsdagen, besluttedes, at Indenrigsministeren endnu idag begav sig til Frederiksborg for allerunderdanigst at udvirke Hans Majestæts Resolution for, at Rigsdagen aabnedes førstkommende Torsdag den 31te Januar.

Efterat derpaa Statsraadet var kommet overens om, hvor saavel i Landstinget som i Folkethinget de for Ministeriet bestemte Pladser vare at reservere, oplæste *Kammerherre Bille* et Andragende af 10de dennes fra Regjeringens Befuldmægtigede i Berlin, i hvilken disse med Hensyn paa flere Punkter i deres Instruction fremsætte deres Anskuelse og ønske nærmere Oplysning.

Andragendet toges til Protokollens Følge og blev derefter punktviis discuteret.

Med Hensyn til No. 1 besluttedes, at Underhandlerne kunde som en Concession indrømme fuldkomment Fælleddskab i Alt, hvad der angaaer Kanalen.

Ad No. 2 besluttedes, at Underhandlerne maatte fremsætte Indkaldelsen af Tillidsmænd, saaledes som i Danmark tidligere var sket, eller en Revision af den octroierede Grundlov ved den første repræsentative Forsamling, saaledes som det i Tydskland var sket, som de to Alternativer, der under de forhaanden værende Omstændigheder vare de eneste mulige, men ingenlunde som et Minimum af Indrømmelse.

Ad No. 3 og 4 havdes Intet at bemærke.

Ad No. 5. En Extract af dette Punkt var at tilstille Finantsministeren, som betræffende Toldforholdene da vilde afgive sin Betænkning. Forholdene betræffende Kunstacademiet og de videnskabelige Samlinger vare ei at bringe under Spørgsmaal, men derimod at reservere for en senere Ordning, naar først Freden var afsluttet.

Ad No. 6. Betræffende dette Punkt var Cultusministerens nærmere Erklæring at indhente.

Ad No. 7. Bestemmelsen om, hvorvidt Cultusministeriet for de nævnte Landsdele vilde være at betragte som fælleds, vilde blive afhængigt af det, der betræffende No. 6 vilde blive bestemt, naar Cultusministerens Erklæring om dette var indhentet.

Ad No. 8. Det besluttedes at meddele Underhandlerne, at de maatte henholde dem til Instructionen, da Statsraadet antog det for umuligt at faae saa vage Udtryk som de foreslaaede substituerede, uden at de vilde forlanges forklarede og artikulerede ved en særskilt Protokol.

Med Hensyn til No. 9 fandtes Intet at bemærke.

Ved No. 10 og 11 bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han maatte votere for, at det udtrykkeligen udtaltes, at Kongen ei vilde tiltræde det snævrere Forbund; han befrygtede ellers, at den holstenske Landdag i Tidernes Løb kunde bringe det dertil, at dette Forbund dog blev tiltraadt. Havde man nu i den Overbeviisning, at man ei vilde tiltræde, været liberal med Hensyn til de fælleds ikke-politiske Forbindelser, der vare tilstaaede Hertugdømmerne, saa vilde disse blive et Vaaben i Tydsklands Haand til at tilegne sig Indflydelse i Slesvigs Anliggender.

Cultusministeren [Madvig] maatte antage, at en saadan Udtalelse maatte være i høi Grad stødende for Preussen og tilveiebringe en Mistemning hos den preussiske Regjering, som vilde lægge Hindringer iveien ved Fredsunderhandlingerne. Dertil kom, at en saadan Udtalelse jo vilde gaae ud paa at stipulere et tilkommende non factum, hvilket syntes at være udenfor det Sædvanlige i diplomatiske Overenskomster.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte desuagtet vedblive sin Anskuelse, da han ikke kunde finde Noget mod Formen stødende i, at det udtaltes, at man gik ind paa Forbindelserne i de ikke-politiske Forhold, fordi man ei vilde indtræde i et snævrere Forbund. Majoriteten vedtog, at der med Hensyn paa No. 10 og 11 Intet var at erindre.

Med Hensyn paa No. 12 og 13 bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at et af ham i sin Tid udarbejdet Memorandum betræffende Delingen af Finantserne mellem Holsten og Riget Danmark, som havde

været tilstillet Conferentsraad Treschow i London, efter Sandsynlighed maatte findes i Udenlandske Departement. Forresten fandt Statsraadet Intet at erindre ved No. 12 og 13, ligesom heller ikke ved No. 14, 15 og 16.

No. 17 betræffende bestemtes, at Finantsministerens Betænkning var at indhente, hvorefter dette Punkt ifølge *Cultusministerens* [Madvigs] og *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forlangende var at underkaste en fornyet Discussion.

Ad No. 18. Dette Punkt var allerede bragt til Afgjørelse under No. 1.

Ved No. 19 og 20 fandtes Intet at erindre.

Ad No. 21. Brandassuranceforholdene maatte senere bestemmes ved Forbund, og Detailbestemmelser herom undgaaes under Underhandlingerne.

Med Hensyn paa No. 22 vare Underhandlerne at henvise til deres Instruction, og enhver speciel Betegnelse af, hvorledes Bidraget til Universitetet i Kiel var at udrede, at undgaae.

Ved No. 23 og 24 fandtes Intet at erindre.

Finantsministeren [Sponeck] refererede dernæst, at Marienlyst Slot, da Ideen at anvende det til en Invalidestiftelse var opgivet, nu maatte søges paa den for Land- og Søetatens Invalider fordelagtigste Maade afhændet. Han var villig til ved Domainedirekteuren at iværksætte en saadan Afhændelse, men da det ei mere henhørte under Domainerne, maatte han til dette Skridt have Statsraadets og navnlig de to militære Ministres Consens, saafremt de sidstnævnte Ministre ei foretrak selv at besørge Afhændelsen. Statsraadet vedtog at overdrage Finantsministeren at udføre det Nødvendige i denne Henseende.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 31. januar 1850.

Aar 1850, d. 31te Januar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille oplæste det endelige Svar fra de Herrer, der vare udvalgte fra det vildledede Parti i Hertugdømmerne til at overbringe dettes Ønsker.

Minister Clausen stemte for, at den mellem Hans Majestæts Kabinetssekretariat og de nævnte Herrer førte Correspondance snarest muligen, forinden fra den modsatte Side en forvansket Fremstilling derom gaves, blev meddelt Rigsdagen, og forelagdes de fremmede Kabinetter samt offentligjordes i Bladene.

Efterat *Finantsministeren* [Spouneck] og *Cultusministeren* [Madvig] havde udtalt sig for det Samme, vedtoges det af Statsraadet, at Correspondancen mellem Hans Majestæts Kabinetssekretariat og de 3 fra en Del af Hertugdømmernes Befolkning udnævnte Mænd var at publicere i Departements-Tidenden, meddeles de fremmede Kabinetter og forelægges Rigsdagen.

Kammerherre Bille oplæste derpaa en Note fra Lord Palmerston, i hvilken denne foreslaaer en Forlængelse af Vaabenstilstanden paa 6 Maaneder; idet han yttrede sig derhen, at man vel ingenlunde kunde gaac ind paa en Forlængelse af den nuværende Tilstand, men at en Forlængelse af Vaabenstilstanden under Garanti for dens virkelige Udførelse dog maatte være at tilraade.

Conseilpræsidenten [Moltke] udtalte sig i samme Retning og tilføiede, at Sir Henry Wynn havde yttret, at han ei kunde antage, at vi modtoges Tilbudet.

Finantsministeren [Spouneck] stemte for at antage Forslaget uden at stille nogen Betingelse, da vi dog ei vilde faae denne indrømmet og derved alene yderligere vilde paadrage os Beskyldning for Utilbøielighed til Fred. Vi vilde derved dog altid erholde en Garanti for endvidere i 6 Maaneder ei at være i den Nødvendighed at være rustede.

Cultusministeren [Madvig] kunde ei indsee, at denne Forlængelse i ringeste Maade forandrede den bestaende Tilstand, og at saaledes de Rustninger, som under denne vare nødvendige, ogsaa maatte vedblive at være det under hiin. Han maatte derfor stemme for, at der forlangtes saa bestemte Garantier, at vi stolende paa dem kunde aldeles desarmere.

Minister Clausen maatte ogsaa tiltræde denne Anskuelse, da vi ved en ubetinget Antagelse af Propositionen maatte antages at opgive enhver Fordring paa Gjennemførelse af Betingelserne.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at det forekom ham, at vi ingenlunde kunde være bekjendt ei at udtale os om den perfide Maade, hvorpaa Vaabenstilstands-Conventionen var bleven eluderet, og maatte stemme for, at det betingedes, at Vaabenstilstanden først blev udført.

Han maatte derhos bemærke, at Betingelsen tillige maatte være den, at Vaabenstilstanden anerkjendtes af hele Tydskland. Mod den foreslaaede Termin af 6 Maaneder maatte han paa det Bestemtteste udtale sig, da derved Krigen netop vilde true med Gjenudbrud paa en Aarstid, der var os den allerufordelagtigste.

Minister Clausen tiltraadte aldeles Krigsministerens Mening.

Marineministeren [Zahrtmann] holdt det for urigtigt at gjøre Vanskeligheder med Hensyn paa Tidspunktet, idet han bemærkede, at den ompurgte Aarstid ogsaa for Fjenden var uheldig til Krigens Førelse. Han maatte iøvrigt af samme Grunde som Finantsministeren udtale sig imod, at der gjordes Betingelser med Hensyn til Fornyelsen, men foreslog, at Svaret redigeredes saaledes, at en Udførelse af Vaabenstilstanden forudsattes som en Selvfølge.

Justitsministeren [Bardenfleth] delte Marineministerens Anskuelse, at en Udtalelse af en saadan Forudsætning var tilstrækkelig; men at denne skete, maatte han paa det Bestemtteste votere for.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at denne Forudsætning maatte gaae ud paa, at et saadant Forhold tilveiebragtes, at Danmark kom til at nyde Godt af de ved Vaabenstilstanden tilsigtede Goder.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han Intet havde at erindre imod, at en saadan Forudsætning udtaltes, men maatte vedblive sin Indsigelse imod, at den stilledes under Form af en Betingelse.

Derefter resumerede *Conseilpræsidenten* [Moltke] de forskjellige Vota betræffende den fra Lord Palmerston fremsendte Note, idet han fremstillede, at Resultatet vilde blive følgende:

Statsraadet beslutter, at Lord Palmerstons Forslag om Vaabenstilstandens Forlængelse er at modtage, at ingen Betingelser bør knyttes til Modtagelsen, men at det bestemt udtales, at denne sker under den Forudsætning, at Vaabenstilstanden af vore Modstandere anerkjendes og udføres saaledes, at Danmark i alle Henseender kan føle sig betrygget og nyde Godt af de Goder, som ved dens Afslutning vare tilsigtede. Om det Tidsrum, for hvilket Forlængelsen skulde ske, vil Intet være at berøre i Svaret, hvorimod dette Spørgsmaals Afgjørelse vil blive Gjenstand for de nærmere Underhandlinger. Hvilket Statsraadet tiltraadte.

Under den saaledes afsluttede Discussion havde *Finantsministeren* [Sponneck] begjæret Oplysning om, hvorvidt der var nogen Anledning til det Rygte, at Regjeringen havde viist Tilbøielighed til at gaae ind

paa en Forandring i Interimet i Hertugdømmerne, saaledes at den midlertidige Regjering overlodes en fælleds Statholder.

Conseilpræsidenten [Moltke] erklærede, at et saadant Rygte var aldeles uden Grund.

Kammerherre Bille oplæste derefter en Note fra Kabinettet i Petersborg Successionen betræffende og Extract af et Brev denne Sag betræffende sammesteds fra til Baron Ungern-Sternberg.

I Betragtning af at det russiske Kabinet særdeles udhævede Ønskeligheden af et hurtig Afgjørelse, vedtog Statsraadet, at *Conseilpræsidenten* i Statsraadets Navn androg hos Hans Majestæt om Bemyndigelse til at foretage de fornødne Skridt til Ordning af Succesionsspørgsmaalet saa snart som muligt.

Kammerherre Bille fremlagde derefter en Exposé af de diplomatiske Forhold bestemt til at forelægges Rigsdagen. Statsraadet bestemte, at Minister Clausen havde at gjenemsee og eventualiter referere sine Bemærkninger om det Forelagte, af hvilke da tvende Afskrifter een for Landstinget og een for Folkethinget vare at forelægge Rigsdagen.

Derefter meddelte *Justitsministeren* [Bardenfleth], at Krigsministeren havde forlangt, at 60 Trainconstabler af Forstærkningen, i Lighed med hvad der tidligere var sket med 200 Constabler, skulde tilholdes at være beredte til at møde, om nødvendigt var, indtil at Artilleriets Rekrutskole var fuldendt. Statsraadet fandt herved Intet at bemærke.

Derefter meddelte *Justitsministeren* [Bardenfleth] de Lovforslag, som han agtede at forelægge hvert af Thingene, hvorhos han tilføjede, at han efter nærmere Overveielse ei fandt sig beføiet til at forelægge Rigsdagen Plakaten af 7. Juli 1848, da denne kun angik Forlængelsen af et Reskripts Gyldighed betræffende Tvangsarbeidsanstalters Gjæld, ogsaa for Aaret 1848. Statsraadet erklærede sig heri enig.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at han stod i Correspondance med *Justitsministeren* angaaende hvilke af de for Vestindien gjældende Love, der burde forelægges Rigsdagen, men at det endelige Svar endnu ei var indløbet fra *Justitsministeriet*. Han antog det for at burde være Regelen, at kun de Love vare at forelægge, som havde Indflydelse paa Forholdene heri Landet.

Han antog saaledes, at den Kongelige Kundgjørelse af 23. September 1848 betræffende Negernes Emancipation ei kunde forelægges, da den ei vedrørte Forholdene i Danmark, da den desforuden var udgivet,

førend Grundloven erholdt Gyldighed og aldrig havde været betragtet som provisorisk. I det af Finantsministeren foreslaaede Princip for Fremlæggelse af Love Vestindien betræffende erklærede Statsraadet sig enigt.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at skjøndt den af Finantsministeren anførte Regel vistnok maatte betragtes som den theoretisk Rigtige, saa var den dog forbunden med mange Vanskeligheder ved dens praktiske Anvendelse i concrete Tilfælde. Man kunde saaledes ei nægte, at Negeremancipationen var af megen Indflydelse paa de Kreditorer i Danmark, som havde Prioriteter i faste Eiendomme i Vestindien, som før dreves ved Slaver, skjønt han maatte inrømme, at dette Forhold jo paa den anden Side kunde deles af Prioritetshavere i andre Lande og altsaa ei influerede paa dem netop i deres Egenskab af danske Borgere.

Finantsministeren [Sponeck] yttrede dernæst, at han havde antaget det som ubestrideligt, at Forordningen 1. Juli 1849 om Handel og Skibsfart paa St. Croix var at forelægge Rigsdagen. Hvilket Statsraadet billigede.

Angaaende Forordningen om Indførsel og Brug af Spillekort af 17. Februar 1849 enedes derimod Statsraadet om, at det nu ei mere var danske Undersaatter alene, der handlede paa Colonierne med denne Gjenstand, at denne ei var at forelægge Rigsdagen.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponeck] en Udsigt over, hvilke af de Lovudkast, han agtede at forelægge Rigsdagen, der vare færdige, og hvilke i den nærmeste Fremtid vilde blive det.

Indenrigsministeren [Rosenørn] gjorde en lignende Meddelelse og oplæste Motiveringen til en Lov, hvorved Indfødsretten blev tildelt nogle Individider.

Finantsministeren [Sponeck] meddelte derefter en Oversigt over Hans Kongelige Høihed Arveprindsens finantsielle Status, saaledes som denne var opgivet af Justitsraad Liebenberg, af hvilken fremlyste, at der til at bestride de paatagne Forpligtelser manglede en aarlig Sum af 21.500 Rbd. Da dette var det omtrentlige Beløb af den Del af Apanagen, som vilde falde paa Holsten og Lauenborg, saa havde Hans Kongelige Høihed andraget paa, at hans Apanage maatte ham fuldt udbetales, mod at den eventuelle Regres reserveredes for Hertugdømmernes Vedkommende. Finantsministeren troede ei at kunne gaae ind paa dette Andragende for bestandigt, men efter hans derom gjorte

Forslag vedtog Statsraadet Hans Kongelige Høiheds Andragende betræffende, at den omtalte Sum udbetales ham, forinden det nye Finantsaar begyndte, for eet Aar i Betragtning af de forhaanden værende Forhold Successionen betræffende under Forudsætning af, at Justitsraad Liebenberg forsikkrede sig om, at Hans Kongelige Høiheds Kreditorer derved kunde lade sig bevæge til i indeværende Aar ei at gjøre yderligere Skridt, hvorhos det Hendes Kongelige Høihed Arveprindsessen tilhørende Palais derfor var at pantsætte, og den nødvendige Reservation betræffende Regres til Hertugdømmerne var at tage.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 2. februar 1850.

Aar 1850, d. 2den Februar, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at fra Udlandet ingen Efterretninger af Betydning vare indløbne med Undtagelse af en Beretning fra Kammerherre Bülow i Frankfurt, hvilken sattes i Circulation.

Finantsministeren [Sponeck] meddelte, at han fra Justitsraad Liebenberg havde modtaget Forsikkring om, at Arveprindsens Creditorer, saafremt de for iaar stipulerede Afdrag og Renter paa den i sidste Statsraad fastsatte Maade kunde udredes, for dette Tidspunkt intet yderligere Skridt vilde foretage sig. Han antog, at der i den mellem Hans Kongelige Høihed og Hendes Kongelige Høihed Arveprindsessen afsluttede Ægtepagt ingen Hindring vilde være for en Pantsætning af Palaiet med Inventarium; saasnt han herom havde forvisset sig og erholdt en Gjenpart af Ægtepagten, vilde han foranledige denne Pantsætning til Sikkerhed ei alene for den iaar tilstaaede Sum, men for hele den til Finantserne skyldige Gjæld.

Efterat derpaa *Finantsministeren* [Sponeck] havde bemærket, at Lovudkastet om Hartkornets Egalisering vel endnu var under Circulation, men at han heri ei kunde see nogen Hindring for at forelægge Statsraadet et Lovudkast om Ophævelse af flere ældre Skatter og Skatteligninger og om Fordelingen saavel af Vederlaget herfor som af direkte fremtidige Skattepaalæg, forelagde og motiverede han dette Lovudkast til Discussion.

Statsraadet vedtog Udkastet i sin Helhed, dog saaledes at efter *Indenrigsministerens* [Rosenørns] Forslag § 9 litr. b kom til at lyde saaledes: $\frac{1}{3}$ efter Grundtaxten, $\frac{1}{3}$ efter Næringskatten, $\frac{1}{3}$ efter Formue og Leilighed.

Derefter satte *Finantsministeren* [Sponneck] Budgettet under Discussion.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at hans Budget, der var indgivet under 28de Juli f. A., alene var beregnet paa Fred. Han maatte, saafremt der skulde rustes fuldstændigt, endnu forlange en Sum af 200.000 Rbd. strax og 50.000 Rbd. maanedligen. Paa at angive nogen Sum til Bestridelsen af de nødvendige Udgifter for en Tilstand mellem Krig og Fred kunde han aldeles ikke indlade sig, da det var aldeles umuligt at calculere, hvorledes Forholdene i en saadan Tilstand vilde stille sig, hvor lidet der var tilstrækkeligt, eller hvor meget der var nødvendigt udenfor Fredsbudgettet. Indtil April Maaned vilde han for at sætte Skibene istand og til andre Arbeider maatte i ethvert Tilfælde anvende 50.000 Rbd. om Maaneden, ligesom foruden dette Udskrivningen af Søfolk vilde medtage en forøget Udgift. Til at afholde dette havde han beregnet de 192.000 Rbd., som han for forrige Aar havde oppebaaret mindre, end der var ham bestemt. Han henledte tillige Opmærksomheden paa, at en stor Del af de udskevne Søfolk, som naar Søfarten aabnedes, ikke vilde kunne tage Hyre og saaledes tjene deres Ophold, vilde komme i en høist beklagelig Stilling, hvilken han ei indsaae at kunne afhjælpes paa anden Maade end ved at tilstaae idetmindste en Del af dem, som ere stoppede fjernt fra deres Hjem, Underholdningspenge, som om de vare indkaldte under Hvervningen.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at hans Budget ikke var beregnet paa Krig, men kun paa at holde Kadres og Materiellet vedlige eller med andre Ord netop paa den nu tilstædeværende Mellemtilstand. I Tilfælde af Krig maatte hans Budget forøges.

Justitsministeren [Bardenfleth] beklagede, at der saaledes ikke var nogen Conseqvents med Hensyn paa Basis for de to militære Ministres Budgetter. Han maatte derfor ønske, at Marineministeren gjorde en omtrentlig Calcule over, hvad han under de samme Forudsætninger, under hvilke Krigsministeren havde udkastet sit Budget, vilde komme til at bruge. Han maatte tillige gjøre opmærksom paa det Betænkelige i at holde op med at forøge Flaaden, da dette vilde føre til, at Fjenden i denne Henseende kunde blive os overlegne.

Cultusministeren [Madvig] og *Minister Clausen* tiltraadte Justitsministerens Mening.

Marineministeren [Zahrtmann] henholdt sig til sine tidligere Ytringer.

Finantsministeren [Spouneek] gjorde opmærksom paa, at Hambro i London havde tilraadet at gjøre Budgettet saa fredeligt som muligt for at indvirke fordelagtigt paa de pecuniære Forhold. Efter hans Forslag vedtog Statsraadet, at det meddeltes Rigsdagen, at Marineministerens Budget kun var et Fredsbudget, og at de nødvendige Udgifter i Tilfælde af Rustning maatte afholdes af det projekterede Laan paa 7 Millioner., Forresten fandtes Intet ved Budgettet at erindre.

Marineministeren [Zahrtmann] motiverede og forelagde et Udkast til et Interims-Reglement for et Lodseri med Lodstvang i Grenaa. Efter *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag vedtoges, at Reglementet ei var at forelægge Rigsdagen, men at Marineministeren alene androg paa Bemyndigelse til at oprette et Lodseri med Lodstvang i Grenaa samt til at bestemme Taxten.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 5. februar 1850.

Aar 1850, d. 5te Februar, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han i Overensstemmelse med de af Statsraadet ved Successionssagens seneste Foretagelse udtalte Anskuelser havde foredraget Hans Majestæt denne Sag, og at Allerhøistsamme derefter mundlig havde afgivet sin Resolution derhen, at det tillodes:

- 1) At de forberedende Skridt ske for at afhandle det Fornødne med det Hessenske Hus om Afstaaelse af dettes Rettigheder.
- 2) At der sendes en Afsending for at sondere Forholdene i Oldenburg.
- 3) At den sluttelige Bestemmelse af Successionsspørgsmaalet søges afgjort ved en europæisk Congres under Samtykke af Rigsdagen.

Hvilken Allerhøieste Resolution *Conseilpræsidenten* havde optaget i Hans Majestæts Nærværelse, hvorefter den af Allerhøistsamme var

bleven gjennemlæst og mundligt ratihaberet, hvorom Conseilpræsidenten dernæst havde givet Resolutionen Paategning, forsynet med hans Underskrift.

Til underhaanden at conferere med Landgrevinde Charlotte og Prinds Frederik om Afstaaelsen af deres Rettigheder bragte derpaa *Conseilpræsidenten* [Moltke] Statsraadet i Forslag Geheimeraad Dankwart; hvilket Forslag blev af Statsraadet bifaldet.

To Noter fra den herværende engelske Gesandt tilligemed de tvende i den Anledning fra Udenrigsministeriet afgaaende Svar-Noter oplæstes.

Derefter foretoges Sagen angaaende den af Geheime Conferentsraad Scheel gjentagne Gange ansøgte Udbetaling af de med Statholderskabet for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten samt Gouvernementet for Ditmarsken forbundne Emolumentpenge for Tiden fra 14. September 1846 til 24. Marts 1848; i hvilken Sag Hans Majestæt nu havde forlangt Finantsministerens Betænkning.

Med Hensyn til denne Sag, der forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, kom Statsraadet til det Resultat, at man vel maatte om Sagens Realitet vedblive sin tidligere Anskuelse, men at man paa den anden Side maatte erkjende, at Sagen nu havde faaet en forandret Stilling derved, at der i det i det seneste Allerhøieste Reskript udtalte bestemte Tilsagn, som Hans Majestæt havde givet Geheime Conferentsraad Scheel paa en Tid, da Allerhøistsamme endnu var i Besiddelse af sin fulde souveræne Myndighed, laae en Allerhøieste Erkjendelse af det paagjældende Krav, hvis Fyldestgjørelse Scheel havde forlangt som et ham tilkommende Retskrav. I Henhold hertil overlod derfor Statsraadet til Finantsministeren paa bedste Maade at ordne denne Sag, idet der vel paa den ene Side kunde gjøres gjældende, at Fyldestgjørelsen af Geheime Conferentsraad Scheels Krav maatte beroe, indtil den kunde ske af Intraderne fra Hertugdømmerne, hvilke Kravet vedkom, eller at ialtfald det paagjældende Beløb maatte være at liquidere i Statskassens Tilgodehavende hos Geheime Conferentsraad Scheel, men der dog ogsaa paa den anden Side kunde, naar Kravet nu engang som Følge af det seneste Allerhøieste Reskript var indrømmet, være Føie til at lade Scheels personlige Virksomhed i den danske Sags Interesse komme i fortrinlig Betragtning til ved denne Leilighed at vise ham saa megen Velvillie, som kunde lade sig forene med de andre Hensyn, der maatte tages.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede derefter Sagen angaaende Besættelsen af det ledige Embede som Stiftamtmand over Island og tilføiede, at han agtede at bringe Auditeur og Regnskabsfører ved 2det Jægercorps Grev J. Trampe i allerunderdanigst Forslag til denne Post. Herved fandt Statsraadet Intet at erindre.

Dernæst foretoges Udkast til en Lov angaaende offentlige Stier, hvilket Udkast tilligemed dets Motiver havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer. I Henhold til den i Sagen stedfundne skriftlige Votering overdroges det Indenrigsministeren at modificere Udkastet.

Den af Conseilpræsidenten fra Kammerherre Tillisch indhentede Betænkning angaaende den paatænkte Ordensuddeling paa Als m. v. fremlagdes, efterat den forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer. Statsraadet tiltraadte Kammerherre Tillischs Forslag med Hensyn til de Mænd, der kunde være at indstille til Naadesbeviisninger, saaledes at det ogsaa vedtoges, at Amtmand Johannsen skulde indstilles til at benaades med Ridderkorset.

Justitsministeren [Bardenfleth] bragte i Anledning af den senest indløbne Depeche fra Kammerherre B. Bülow, hvilken Depeche i disse Dage havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, paa Bane, om Regjeringen ikke skyldte sin egen Værdighed at kalde Kammerherre Bülow tilbage. Det vedtoges imidlertid efter *Udenrigsministerens* [Moltkes] Forslag at udsætte at tage Beslutning herom, indtil man havde modtaget Betænkning i den paagjældende Henseende fra vore Fredsunderhandlere i Berlin.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 8. februar 1850.

Aar 1850, d. 8de Februar, var Statsraadet samlet. Indenrigsministeren var ved Upasselighed forhindret fra at være nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte en fra Kammerherre Tillisch idag indløben Beretning.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] derom gjorte Henstilling erklærede Statsraadet sig enigt med ham i det Ønskelige af, at den tidligere

under Forhandling bragte, men senere i Beroe stillede Sag om Istandbringelsen af en europæisk Congres angaaende det slesvigske Spørgsmaal atter optages, og at i den Anledning en Note foreløbig opsattes, for, som Conseilpræsidenten yttrede at være hans Agt, nærmere at forelægges Statsraadet, men at med Hensyn til denne Sag, hvor ønskeligt det end var, at den kunde fremmes, inden Erfurt-Forsamlingen kom sammen, dog intet endeligt Skridt kunde gjøres, forinden der modtoges Svar fra det preussiske Kabinet paa den af vore Fredsunderhandlere overrakte Exposé.

Justitsministeren [Bardenfleth] referede Udkast til en Lov om Anvendelsen af de forskjellige Arter af Strafarbeide. Bemeldte Udkast, hvoraf en Gjenpart toges til Protokollens Følge, blev af Statsraadet approberet.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at da flere af de ved Rettergangsmaaden for Høiesteret hidtil brugelige Former næppe nu vilde lade sig forene med de Bestemmelser, der i Grundloven indeholdes om Domstolenes Stilling og Forhold til den lovgivende og udøvende Magt, havde han under disse Omstændigheder anset det for sin Pligt at sætte det under Forhandling med Generalprocureuren samt med Høiesteret, hvorledes de paagjældende Former kunde forandres overensstemmende med de bestaaende Forhold, hvilken Forandring iøvrigt kunde ske ad administrativ Vei, uden at dertil udfordredes nogen Lov. Efter nu at have modtaget disse Autoriteters Betænkninger agtede han i Overensstemmelse med, hvad der i samme var udtalt, at nedlægge en allerunderdanigst Forestilling om:

- 1) At Bestemmelsen i Høiesterets Instruction af 7. December 1771 § 17 angaaende, at Kongen, naar Han Selv er tilstæde i Retten, vil efter egen Villie og Velbehag sige, hvorledes Dommen skal forfattes, bortfalder.
- 2) At ligeledes Bestemmelserne i D. L. 1—12—5, fornævnte Instruction § 9 og Patent om Høiesteret af 10. November 1774 § 16, hvorefter de, som gaae i Rette for Høiesteret, altid skulle rette deres Ord og Tale til Kongen, hvad enten Han Selv er tilstæde eller ikke, ophæves og som Følge deraf Parter og de, der føre Sager for Retten, herefter i Skrift og Tale henvende sig til Retten selv.
- 3) At Stævninger og Domsakter i Høiesterets Sager herefter ikke udfærdiges i Kongens Navn og under det Kongelige Segl, men derimod i Rettens Navn og under dens Segl, samt at der paa samme

Maade forholdes med Hensyn til Udfærdigelsen af den aarlige Høiesterets Orden.

- 4) At den hidtil sædvanlige aarlige Høitidelighed i Anledning af Høiesterets Aabning samt dennes Proklamation ved Herolder bortfalder.
- 5) At disse Forandringer træde i Kraft ved den snart forestaaende Begyndelse af et nyt Høiesterets Aar.

Skjøndt Statsraadet vilde have fundet det ønskeligt, om af de hidtil gjældende Former ved Rettergangsmaaden for Høiesteret, navnlig Rettens høitidelige Aabning ved Hans Majestæt selv, kunde fremdeles være bleven bibeholdt, troede Statsraadet dog, efter at have overveiet samtlige foreliggende Forhold, at maatte erklære sig enigt i de af Justitsministeren foreslaaede Indstillinger.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte Statsraadet, at han, for at Landbygningernes Brandforsikkringsfond kunde blive sat istand til at opfylde de Samme paahvilende Forpligtelser, saae sig nødsaget til at lade opkræve et extraordinært Contingent af 10 Sk. pr. hvert forsikkrede 100 Rbd., men at han til Lettelse for Yderne paatænkte at fordele dette extraordinære Contingent paa to Terminer, 1ste April og 1ste October.

Finantsministeren [Sponneck] refererede Udkast til en Lov om Anviisning af Gager m. v. samt om Forskud, idet han navnlig bemærkede, at han, hvad Udbetalinger af Gager angaaer, vilde finde det principmæssigt, at de betaltes maanedligt post numerando, men at der herved mødte den Vanskelighed, at begge Militæretaterne fik deres Gager udbetalt maanedligt præ numerando, og da det ikke var at antage, at Krigs- og Marineministeren vilde for disse Etaters Vedkommende give Slip herpaa, var der saaledes, naar man ikke skulde drage en Grændse mellem de Civile og Militære, ikke Andet tilbage, end at Gagerne for samtlige Embedsmænd udbetaltes maanedligt præ numerando. Statsraadet approberede det forelagte Udkast saaledes, at Gagerne kom til at udbetales maanedligt præ numerando.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning erklærede Statsraadet sig med ham enigt i at foretrække, at man i stedet for at forelægge Rigsdagen et saadant Lovudkast, som tidligere beslutted, angaaende en Nationalbelønning for Generallieutenant v. Bülow opførte hele hans Gjæld til Statskassen baade den ældre, og hvad der senere i Henhold til den af Statsraadet tagne Beslutning var ham udbetalt, paa den Liste, som i Forbindelse med det nysnævnte af Finants-

ministeren forelagte Lovudkast vilde blive forelagt Rigsdagen over udbetalte Forskud, som indstilledes til Eftergivelse.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 12. februar 1850.

Aar 1850, d. 12te Februar, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Med Hensyn til at Conseilpræsidenten var af Folkethingets Formand bleven underrettet om, at der paa Folkethingets Dagsorden for imorgen var ansat en Interpellation af Rigsdagsmanden for Skanderborg Amts 3die Valgkreds angaaende, hvorvidt der for Øieblikket finder Forhandlinger Sted om en Forlængelse af Vaabenstilstanden, og i saa Fald om Regjeringen har gjort saadanne Betingelser, at den nærværende ulykkelige Tilstand kan vorde forandret til det Bedre, blev Statsraadet i Henhold til en fra Udenrigsministeren sket Meddelelse om, at Lord Palmerston ikke længer stod paa Vaabenstilstandens Forlængelse, enigt om, at der skulde svares Interpellanten overensstemmende med følgende Resolution:

Idet det i Almindelighed bemærkes, at Thinget i Reglen ikke vil kunne vente Svar paa saadanne Spørgsmaal, som angaae Forhandlinger, der endnu ere svævende, svares i det foreliggende Tilfælde, at der vel i de diplomatiske Forhandlinger har været Spørgsmaal om en formelig Forlængelse paa bestemt Tid af den nu med 6 Ugers Opsigelse løbende Vaabenstilstand, men at dette ikke har ledet til nogen videre Underhandling derom.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelæste en Note fra Baron Werther angaaende den fra Forbundscommissionens Side givne Fuldmagt til Preussen med Hensyn til Fredsunderhandlingerne.

Endvidere forelæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] en ham af Baron Werther meddelt Afskrift af en Note fra den preussiske Udenrigsminister i Anledning af, at følgende Passus i den Tale, hvormed Hans Majestæt aabnede Rigsdagen: »naar kun vildledte Undersaatter ikke finde Understøttelse hos en større Magt«, havde fra den preussiske Regjerings Side vakt Anstød.

Statsraadet besluttede, at der paa denne Note skulde i Korthed gives et Svar i følgende Retning:

Kongen af Danmark har ved den paagjældende Leilighed talt fra sit Standpunkt, det samme som han bestandig har fastholdt, og det kan Preussen, som har ført Krig og endnu er i Krig med ham, ikke undre sig over. At hiint Standpunkt er et andet end Kongen af Preussens er bekjendt, da det netop er den forskjellige Opfatning af de paagjældende Forhold, som har ført til den Discorgents, der har foranlediget Krigen.

Det i Overensstemmelse hermed udfærdigede Svar havde Conseilpræsidenten at forelægge Statsraadet, forinden det afgik.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en fra Kammerherre Tillisch indløben Skrivelse, som havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, og hvori forespørges, hvad der maatte være Regjeringens Ønske med Hensyn til, at de dansksindede Slesvigere paatænkte at lade den i Concept medfølgende Adresse ved en Deputation overlevere til de venskabelige Magter.

Statsraadet vedtog, at der skulde svares Kammerherre Tillisch i den Retning:

At det kunde være meget ønskeligt, at en saadan Udtalelse af de dansksindede Slesvigeres Følelser som omspurgt kom frem, og at Oberst Hodges som den mæglende Magts herværende Repræsentant blev anmodet om at ville bringe denne Udtalelse til den britiske Regjeringens Kundskab; men for ikke at forfeile Hensigten med en slig Udtalelse turde der være Grund til at ønske, at denne, forsaavidt den skulde ske skriftlig, blev fremført i et simplere Sprog, end Tilfældet er med det indsendte Udkast. Idet derhos i Svaret udtales Regjeringens fulde Paaskjønnelse af det gode og smukke Sindelag hos Slesvigerne, som atter ved denne Leilighed har lagt sig for Dagen, tilføies, at man naturligviis maa lægge megen Vægt paa, at naar det paagjældende Skridt er sket, det publiceres i de offentlige Blade.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede Udkast til en Lov om Ordningen af Bagernæringen i Kjøbenhavn.

Dette Udkast, som tillige med dets Motiver forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, blev af Statsraadet approberet, idet *Finantsministeren* [Sponneck] iøvrigt reserverede, at eventuel Erstatning til Bagerne under ingen Omstændigheder kan blive at udrede af Statskassen.

Endvidere refererede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Udkast til en Lov om Gaardmandshoveriets Afløsning samt Udkast til en Lov om Afløsning af Pligtarbeidet af Huse, med Hensyn til hvilke tvende Udkast, som begge tilligemed deres Motiver forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, han derhos bemærkede, at han, for saa meget som muligt at paaskynde disse Sagers Forelæggelse for Rigsdagen, havde, samtidigt med at han tilstillede Conseilpræsidenten dem til Circulation mellem Statsraadets Medlemmer, sendt Generalprocureuren en Afskrift af Udkastene, og at denne Embedsmand derefter havde foreslaaet enkelte Redaktionsforandringer, som han (Indenrigsministeren) havde troet at burde tage til Følge.

Begge de forelagte Udkast bleve af Statsraadet approberede.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at det af et Medlem i den Committee, som Landstinget havde nedsat til Behandling af Lovudkastet om den svævende Statsgjæld, var blevet ham meddelt, at der fra et af Committeemedlemmernes Side var blevet reist Betænkelighed med Hensyn til, at dette Udkast, fordi det vedkom Finantsloven, formentligen først skulde have været forelagt Folkethinget. Forinden han nu i denne Anledning, som man havde ønsket, udtalte sig nærmere i en Conference med Committeen, fandt han sig, da det Spørgsmaal, som ved denne Leilighed laae for, var om at opgive en af Landstingets Rettigheder, og da, hvad der i nærværende Tilfælde blev fra Regjeringens Side statueret, kunde drage farlige Conseqventser efter sig, saasom f. Ex. at ogsaa Lovudkast om Statslaan, Toldafgifter o. s. v. skulde først forelægges Folkethinget, og at i det Hele Folkethinget skulde i Henseende til finansielle Spørgsmaal indtage samme Stilling som det engelske Underhus, foranlediget til at forelægge Statsraadet Sagen. Idet han derhos tilføiede, at han, naar Grundlovens § 52 sammenholdes med § 51, maatte ansee det klart, at Regjeringen med Hensyn til alle andre Love end Finantsloven er fuldkommen berettiget til at vælge mellem først at forelægge enten Landstinget eller Folkethinget samme, bemærkede han yderligere, at altsaa i det foreliggende Tilfælde Folkethinget kun, forsaavidt Gjenstanden for det paagjældende Lovudkast om svævende Statsgjæld maatte være en integrerende Del af Finantsloven, kunde gjøre Fordring paa, at samme først skulde have været forelagt det; men i denne Henseende maatte han bestemt benægte, at Gjenstanden for bemeldte Lovudkast kunde siges at høre hjemme i Finantsloven og følgelig med Urette at være udskaaet af denne.

Idet Statsraadet erklærede sig enigt med Finantsministeren, overdrog det ham udtrykkeligt at erklære Committeeen, at Statsraadet vilde holde paa den Rettighed, som det ligefrem antog, at Grundloven hjemlede Landstinget i den omhandlede Henseende, og ikke kunde finde sig beføiet til at opgive denne Landstinget tilkommende Ret.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at han fra Kammerherre Tillisch havde modtaget en privat Skrivelse, hvori denne, da det paa-tænkte at gjenindsætte Etatsraad Lassen som Borgermester i Haderslev, men dette ikke uden Ubillighed kunde ske uden at lade ham beholde sine Vartpenge, melder, at han, da disse Vartpenge ikke vilde kunne udredes af Bestyrelsescommissionens Kasse, agtede privat at betale Lassen dem, men at han i denne Henseende dog maatte ønske en Tilsikkring om, at den danske Statskasse under alle Eventualiteter vilde holde ham skadesløs for, hvad han saaledes udbetalte til Lassen. Med Finantsministeren erklærede Statsraadet sig enigt i, at han gav Kammerherre Tillisch den attraaede Tilsikkring.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 14. februar 1850.

Aar 1850, den 14de Februar, var Statsraadet samlet. Krigsministeren var fraværende. Justitsraad Liebe førte Protocollen.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede et Udkast til en Lov om Udjævning af Forskjellen mellem privilegeret og uprivilegeret Hartkorn, hvilket Udkast tilligemed dets Motiver forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer.

Det forelagte Udkast toges til Protokollens Følge. Hvad Udkastets § 1 angaaer, da vedtoges det af Statsraadet, at Termin-Bestemmelsen »1. Januar 1850« skulde udgaae af denne § og derimod indflyde i Begyndelsen af § 2. I § 7 vedtoges det, at Ordene »vedkommende Ministerium« skulde ombyttes med »Finantsministeriet«.

Udkastets § 8, der bestemmer, at naar en Sædegaardseier maatte have bortskjødet noget af det til Godsets Completering efter de hidtil gjældende Regler fornødne Bøndergods fra 1ste Januar 1849 at regne,

skal han ei ved en slig Afhændelse have fortabt Adgang til at erholde det ved Samme hjemlede Vederlag for Skatteprivilegiet, vedtoges at skulle udgaae.

Med Hensyn til § 10 blev det, da den i §en paaberaabte særlige Lov om Udredelsen af Heste til Hærens Brug maaske vilde udkomme senere end Loven om Hartkornets Egalisering og saaledes ikke vilde kunne nævnes med Dato, vedtaget at lempe Redaktionen af §en i Overensstemmelse hermed.

§§ 11 og 12, hvorefter alle Landbrugere skulde paa lige Maade underkastes de almindelige Bestemmelser om Landproduktens Afsættelse og Torvhandel samt om Møllenæring paa Landet, bleve, da de fandtes at være nærværende Sag forliden vedkommende og at gribe for dybt ind i Næringsforholdene, vedtagne at skulle bortfalde, idet Statsraadet derhos bifaldt, at de i disse to §§er omhandlede Forhold gjordes til Gjenstand for særlig Behandling under en egen Sag saavidt muligt i den Retning, at de Sædegaardseierne hidtil tilkommende Rettigheder gjordes lige for alle Landbrugere.

I § 10 vedtoges udtrykkeligt at tilføie, at de paa Skoleloddernes Hartkorn faldende Byrder blive at udrede af Communen.

Med de herommeldte Modificationer blev det forelagte Lovudkast af Statsraadet approberet.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 18. februar 1850.

Aar 1850, d. 18de Februar, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Finantsministeren [Sponeck] meddelte Statsraadet det Væsenlige af en summarisk Beretning om Statskassens Indtægter og Udgifter fra 1ste Januar 1849 indtil 1ste April 1850 og foredrog derefter et Udkast til en Lov om Optagelsen af et nyt Laan paa 7 Millioner, idet han derhos bemærkede, at han, selv om der kunde være Anledning til at ønske et større Laan optaget, en Anskuelse som han iøvrigt for sit Vedkommende paa ingen Maade delte, maatte ansee det for umuligt fortiden

at erholde et Laan til et høiere Beløb end det nævnte. Det forelagte Udkast blev af Statsraadet approberet.

Endvidere refererede *Finantsministeren* [Sponneck] Udkast til en Krigsskats-Lov. Ogsaa dette Udkast blev af Statsraadet approberet.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte Statsraadet, at efter senere fremkomne Oplysninger havde det vist sig, at Hans Kongelige Højhed Arveprindsen neppe kunde betragtes som Eier af det af Høist-samme beboede Palai i Bredgade, men at snarere Statskassen maatte ansees for Eier af samme, og da saaledes dette Palai ialtfald ikke kunde, som forudsat ved det af Statsraadet givne Samtykke til, at der af Statskassen gives Hans Kongelige Højhed et Laan paa 20.000 Rbd., bruges som Pant for dette Laan, indstillede han til Statsraadet, om der ikke, som Forholdene nu ere, maatte være Anledning til, uagtet bemeldte Palai ikke kunde benyttes til Sikkerhed, alligevel at forstrække Hans Kongelige Højhed med det nævnte Laan, idet *Finantsministeren* derhos bemærkede, at det, som Hans Kongelige Højhed allerede skyldte til Statskassen, udgjorde 31.400 Rbd., som afdrages med 3000 Rbd. aarligt, og at den contante Udbetaling, som der, hvis det omspurgte Laan bevilgedes, vilde blive Spørgsmaal om, var 17.000 Rbd. *Finantsministeren* tilføjede iøvrigt, at han med Hensyn til det nye Laan, naar det bevilgedes, vilde tage alle mulige Cauteler, og han ved samme Leilighed vilde tillige tage lignende Cauteler med Hensyn til det ældre Laan til Hans Kongelige Højhed, for hvilket der ikke havdes formelig Forskrivning.

I Erkjendelse af, at overveiende politiske Grunde gjøre det i Øieblikket, da det ikke gaaer an at compromittere Thronfølgerens Stilling, ønskeligt, at der gives Hans Kongelige Højhed Arveprindsen det omspurgte Laan, erklærede Statsraadet sig enigt med *Finantsministeren* i, at Laanet ydes ham, uanset at Palaiet i Bredgaden ikke kan stilles til Sikkerhed for samme; og overdrog derhos iøvrigt Statsraadet til *Finantsministeren* at tage alle de Cauteler, som kunde tages baade med Hensyn til dette nye Laan og med Hensyn til det ældre Laan, som endnu ikke var afbetalt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 22. februar 1850.

Aar 1850, d. 22. Februar, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at den Oversigt over de diplomatiske Forhold, som han i sin Egenskab af Udenrigsminister agtede at give Rigsdagen, nu var færdig, og at han ansaae det rettest, at denne Oversigt, hvis Hensigt alene var at træde istedetfor et mundligt orienterende Foredrag, samtidigt oplæstes i et hemmeligt Møde i begge Thing, hvorhos han tilføjede, at selve de diplomatiske Aktstykker, som vare Gjenstand for bemeldte Oversigt, vilde blive lagte paa Husets Bord, for under behørig Control at være til Eftersyn for Rigsdagens Medlemmer. Han bemærkede tillige, at han antog, at der umiddelbart efter Oplæsningen af fornævnte Oversigt ikke vilde kunde finde nogen Discussion i Anledning af samme Sted, men at der selvfølgelig senere vilde kunne af Thingenes Medlemmer stilles Interpellationer, som da naturligviis vilde være at fremsætte og besvare i et hemmeligt Møde.

Statsraadet erklærede sig enigt med *Conseilpræsidenten* i, hvad han saaledes havde yttret.

I Anledning af en mellem Statsraadets Medlemmer circulerende Note, hvori Lord Palmerston i stærke Udtryk udtaler sig om Hans Majestæts sidste Svar til de holstenske Tillidsmænd, henstillede *Cultusministeren* [Madvig] til *Conseilpræsidenten*, at det Svar, som derpaa vilde være at give, maatte i et Statsraadsmøde bringes under Omhandling.

Krigsministeren [Hansen] forelagde Statsraadet det Spørgsmaal, om Landets politiske Stilling gjør det raadeligt strax eller inden føie Tid at hjemforlove en Del af det ældst tjente Mandskab af Armeen, dog saaledes at det med kort Varsel atter kan kaldes under Vaaben, idet han navnlig bemærkede, at da Vinteren nu saa at sige var ophørt, vare dermed ogsaa de Motiver, som tidligere havdes til at samle den nuværende store Tropestyrke paa Als, falden bort, og at der ikke eksisterede militære Grunde til at holde nogen betydelig Tropestyrke samlet der. Idet han derhos tilføjede, at der, ifald Vaabenstilstanden skulde blive opsagt, altid vilde være Tid nok til inden dens Udløb at samle de permitterede Tropper, bemærkede han endnu, at henimod Slutningen af Marts vilde de senest indøvede Rekrutter være færdige til

at afgaae til Armeen og saaledes udfylde Vacanser i Anledning af Permittering.

Da den forøgede Tropestyrke var indkaldt paa Grund af de Farer, som Vinteren medførte, og disse nu vare ophørte, billigede Statsraadet, at Krigsministeren successivt lader indtræde saa mange Permitteringer, som han troer, at der i militær Henseende kan taales.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at han havde ladet begynde paa at udruste Dampskibene Hekla og Holger Danske samt Fregatten Thetis, og at han i Begyndelsen af Marts vilde besætte disse 3 Skibe med Mandskab, til hvilken Tid det da vilde staae til Statsraadet at tage nærmere Beslutning om det Brug, der skulde gjøres af dem. Til for Øieblikket at foretage Rustninger i en større Udstrækning troede han ikke, at der var Anledning og det saa meget mindre, som det maatte ansees ønskeligt, at man endnu kunde undgaae at tage Mandskab fra de fjernere Provindser.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at der for at lette den indenlandske Skibsfart, og da det kunde ske uden Fare for Ulempe deraf for Marinen, var efter Overenskomst mellem ham og Justitsministeren blevet givet det stoppede Sømandskab Tilladelse til at fare i indenrigsk Fart, hvilken Tilladelse der imidlertid fra flere Sider var yttret Ønske om at erholde udvidet.

Statsraadet besluttede, at den det stoppede Sømandskab allerede givne Tilladelse til at fare i indenrigsk Fart skulde udvides til at gjælde for de slesvigske Havne.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde gjort Statsraadet bekendt med de Ændringsforslag, der i Folkethinget vare stillede til Lovudkastet om Ophævelse af Indskrænkningerne i fremmede Mosaiters Adgang til at tage Ophold her i Riget, og navnlig havde bragt under Spørgsmaal, hvorledes Ministeriet skulde erklære sig med Hensyn til det af Rigsdagsmand Schack gjorte Ændringsforslag, i Henseende til hvilket der var Grund til at antage, at det havde mest Change [sic!] for sig til at gaae igjennem, forenede Statsraadets Medlemmer (med Undtagelse af *Marineministeren* [Zahrtmann], *Krigsministeren* [Hansen] og *Minister Clausen*, som voterede for, at man skulde holde paa Lovudkastet, saaledes som det var forelagt), sig om, at der i Henseende til bemeldte Amendement skulde erklæres, at Ministeriet ikkun kunde ansee dette Amendement for en forandret Redaktion af Udkastet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede de Ansøgninger, der vare indkomne om Amtmandskabet i Hjørring, idet han bemærkede, at han agtede at indstille Departementsdirektør, Justitsraad Esbensen til at erholde denne Post. Herimod fandt Statsraadet Intet at erindre. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 25. februar 1850.

Aar 1850, d. 25. Februar, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

I Anledning af at Geheimeraad Dankwart nu havde afgivet Beretning om Udfaldet af det ham overdragne Hverv med Hensyn til en Conference med de herværende Medlemmer af det Hessiske Hus om Afstaaelsen af deres Rettigheder til den danske Throne, hvilken Beretning havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, bragte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Omhandling, hvad der paa Sagens nærværende Standpunkt videre maatte være at foretage med Hensyn til Ordningen af Successionsspørgsmaalet, idet han i saa Henseende bemærkede, at han vilde ansee det rettest, at man erhvervede Hans Majestæts Allerhøjeste Resolution for, at de fornødne Skridt gjordes til at faae Prindsesse Marie af Dessaus Erklæring og til foreløbigen at indlade Sagen for Hoffet i Oldenburg. Til i saadant Øiemed at gaae til Oldenburg foreslog *Conseilpræsidenten* [Moltke] Kammerherre Bülow, som alligevel havde ønsket at komme hjem fra Frankfurt, og som da, uden at det kunde vække videre Opsigt, kunde gaae over Berlin for der at modtage sine Instructioner og derfra begive sig hjem over Oldenburg. Til at gaae til Dessau foreslog *Conseilpræsidenten* [Moltke] Baron Pechlin, som en Dag efter sin Leilighed vilde kunne tage derhen fra Berlin, uden at dette kunde vække videre Opmærksomhed.

Statsraadet, som ansaae det høist nødvendigt, at der med Hensyn til Successionssagen handlede med største Hurtighed, erklærede sig enigt i, hvad *Conseilpræsidenten* havde foreslaaet.

Efter det i et tidligere Statsraadsmøde derom yttrede Ønske bragte *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Omhandling det Svar, der maatte være at give paa den Note, hvori Lord Palmerston i stærke Udtryk ud-

taler sig i Anledning af det Svar, som igjennem Hans Majestæts Kabinetssekretariat var givet de holstenske Tillidsmænd.

Statsraadet blev enigt om, at der i et værdigt og koldt Sprog skulde ganske kort svares, at den danske Regjering var bleven meget frapperet over Lord Palmerstons Ytringer over Udfaldet af en Underhandling, som ikke var sat i Bevægelse af ham, og for hvilken han ikke havde viist nogen Interesse. Hans Majestæt havde i sit sidste Svar til Tillidsmændene ikke yttret sig anderledes end i Conseqvents med, hvad han fra Begyndelsen af havde udtalt, idet han ikke havde kunnet opgive den Betingelse, som han af nødvendig Forsigtighed med Hensyn til Faren for Følgeslutninger, der kunde drages, strax havde maattet sætte.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede Udkast til en Lov om Armeens Forsyning med Heste. Hvilket Udkast blev af Statsraadet approberet.

I Anledning af det til Folkethinget fra en Rigsdagsmand indbragte Forslag til en Invalidelov bragte *Krigsministeren* [Hansen] under Omhandling, paa hvilken Maade Ministeriet skulde tage denne Sag, naar den kom for i Thinget, idet nemlig allerede fra Regjeringens Side det hele Spørgsmaal om Invalidernes Pensionering m. m. var taget under Behandling af en nedsat Commission.

Statsraadet udtalte sig for, at der ved den paagjældende Sags Foretagelse i Thinget i Korthed svares, at Regjeringen paa Sagens nærværende Standpunkt ikke kan yttre sig videre over det foreliggende Forslag, hvilket erkjendes at have adskillige gode Sider, men ogsaa sine Mangler, navnlig den at det ikke, som det er, egner sig til at udgaac som Lov, men at Regjeringen iøvrigt, hvis Committee nedsættes, maa forbeholde sig sine nærmere Ytringer over Sagen, idet man derhos maa bemærke, at der af Regjeringen allerede er nedsat en Commission, ikke alene om Invalidernes Pensionering, men om det hele militære Pensionsvæsen, og at, naar denne Commissions Betænkning foreligger, Regjeringen paa et senere Stadium af Sagen nærmere vil udtale sig.

Det blev derhos tillige under Sagens Forhandling i Statsraadet yttret, at det forommeldte Forslag til en Invalidelov maaske kunde sendes til den nedsatte Commission, for at denne kunde yttre sig over samme, og at ligeledes maaske et lægekyndigt Medlem kunde tilforordnes Commissionen.

Paa dertil af *Justitsministeren* [Bardenfleth] given Anledning erklærede Stastraadet sig enigt i, at Udkastet til en Lov om Anvendelsen af de forskjellige Arter af Strafarbeide forelægges først Landstinget, da dette Thing allerede var i Sammenligning med Folkethinget saa vidt rykket frem med Behandlingen af de det forelagte Sager.

Med Hensyn til at den af Folkethinget nedsatte Committee angaaende Lovudkastet om Ophævelse af den jorddrotlige Skiftejurisdiktion m. v. er i sin Betænkning gaaet ud fra, at Nedlæggelse af private Birker kun kan ske ved Lov, bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han hidtil var gaaet ud fra en modsat Forudsætning, da han ikke kunde antage, at Grundlovens § 74 var til Hinder for, at Nedlæggelsen af et privat Birk, ligesom Jurisdiktionsforandringer i det Hele, skete saaledes som inden Grundlovens Emanation ad den administrative Vei.

Statsraadet erklærede sig enigt i, at Forandring af de ordinære Jurisdiktioners topographiske Omfang ikke kan indbefattes under den »dømmende Magts Udøvelse«, som ifølge den nævnte Paragraph af Grundloven kun kan ordnes ved Lov, og at altsaa ogsaa Nedlæggelsen af et privat Birk maa kunne ske ad administrativ Vei.

Paa Grund af de betydelige Omkostninger, der ere forbundne med den mellem Nyborg og Als oprettede Telegraphlinie, og som beløbe sig til 15.000 Rbd. om Maaneden henstillede *Finantsministeren* [Sponneck], om man ikke, da denne Telegraphlinie alene var etableret i et militært Øiemed, og da dens Betydning maatte antages knyttet til Krigstilstanden, kunde, saalænge der havdes Vaabenstilstand, midlertidigen nedlægge samme og afskedige de derved ansatte Betjente.

Da baade *Krigsministeren* [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] Intet fandt herimod at erindre, var Statsraadet med *Finantsministeren* enigt i den proponerede Nedlæggelse af bemeldte Telegraphlinie.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 1. marts 1850.

Aar 1850, d. 1. Marts, var Statsraadet samlet, Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han havde erhvervet Hans Majestæt Kongens Samtykke med Hensyn til de nærmeste Skridt,

som, efter hvad Statsraadet i forrige Møde havde erklæret sig enigt i, vilde være at foretage i Successionssagen. I saa Henseende oplæste han følgende Punkter, som Hans Majestæt ved sin Allerhøieste Underskrift havde approberet, nemlig:

At der sendes udførlig Beretning om det Passerede til den russiske Regjering og udtales det Ønske, at Renunciationen ansees som gjort for det Oldenborgske Hus og ei for noget specielt Individ af samme, samt at det anføres, at derved vilde den øieblikkelige Indkaldelse af en fremmed Prinds med Successionsret undgaaes under eller strax efter Krigen.

At Geheime Conferentsraad Pechlin sendes til Dessau for at underhandle med Prinsesse Marie, og at Kammerherre Bülow paa sin Reise fra Frankfurt til Hamborg underhaanden gaar til Oldenburg for der paa officiel Maade at sondere.

At Depecherne til Rusland, hvilke Hans Majestæt antager det passende, at Allerhøistsamme ledsager med en Skrivelse til Keiseren, for i denne aldeles personlige Sag at anbefale det Foreslaaede endmere, sendes med Coureer.

I Anledning af de fra Fredsunderhandlerne i Berlin modtagne sene- ste Depecher angaaende det fra preussisk Side fremkomne Contra- projekt med Hensyn til Slesvigs fremtidige Stilling, hvilke Depecher havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, vedtog Statsraadet, at der strax foreløbigen skulde svares Underhandlerne, at man, navnlig dertil foranlediget ved flere Ytringer af Generalauditeur Scheel i den fra ham indkomne Beretning, forudsætter, at Underhandlerne efter deres Instructioner holde fast ved disse og ikke gaae ind paa nogen Afvigelse derfra.

Statsraadet vedtog tillige, at man ved samme Leilighed skulde bestemt og alvorligt besvære sig hos den preussiske Regjering over den Maade, hvorpaa Deputationer fra Hertugdømmerne ideligen modtoges i Berlin, da den preussiske Regjerings irriterende Fremgangsmaade i denne Henseende naturligviis ikke kunde Andet end gjøre den danske Regjering høist mistroisk og nødvendigviis maatte lægge den over- ordenlige Vanskeligheder iveien for at soutenere Vaabenstilstanden og vedligeholde den forsonlige Aand, hvori Underhandlingerne hidtil vare blevne førte fra vor Side.

Endelig vedtog Statsraadet ogsaa, at der ved samme Leilighed, da det nu syntes at blive til Alvor med Afsendelsen af en Commissær til

Hertugdømmerne, skulde tillægges Baron Pechlin Ordre at nedlægge formelig Protest herimod.

Paa dertil af *Kammerherre Bille* given Anledning gav Statsraadet Tilsagn om eventuel Renumeration paa en eller anden Maade til de tvende i Berlin værende Correspondenter for Times og Morning Chronicle, hvis Hjælp det skyldes, at de flere værdifulde Artikler fra Berlin, som til Fordel for den danske Sag i den senere Tid findes i disse Blade, ere blevne optagne deri.

Indenrigsministeren [Rosenørn] bemærkede, at han, da han i Folkethinget idelig blev interPELLERET angaaende Sagen om Fæstevæsenets Afløsning, agtede, naar passende Leilighed dertil frembød sig, at svare i den Retning, at det var baade hans og Regjeringens Hensigt at fremme denne Sags Behandling, saaledes at det kunde blive klart, hvorvidt det var muligt ad Lovgivningens Vei at gribe ind i den, og hvormeget der maatte overlades til Forholdenes egen Udvikling at jevne, men at Sagen nu allerede under den nuværende Rigsdag ikke vilde kunne blive saavidt moden.

Statsraadet erklærede sig enigt i, at Indenrigsministeren paa en saadan tilbageholdende Maade udtalte sig paa Rigsdagen om den paa-gjældende Sag.

Paa dertil af *Cultusministeren* [Madvig] given Anledning erklærede Statsraadet, at der med Hensyn til den fra Slesvig fordrevne Provst Jørgensen til Oxenvad vilde paa Grund af de særdeles Omstændigheder, som stillede sig iveien for hans Gjenindsættelse i sit Embede, Intet være imod, at han, hvis det ikke skulde lykkes Cultusministeren igjennem Kammerherre Tillisch at faae ham anbragt i et andet Kald i Slesvig, kom i Betragtning til et Præstekald i Kongeriget.

Protokollerne for Statsraadets Møder d. 28de og 31te Januar samt 2den, 5te, 8de, 12te, 14de, 18de, 22de og 25de Februar bleve oplæste og ratihaberede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 4. marts 1850.

Aar 1850, d. 4de Marts var Statsraadet samlet. Protokollen for 1ste Marts blev oplæst og ratihaberet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der fra Berlin var beret-

tet, at Baron Pechlin havde nedlagt Protest mod Afsendelsen af en preussisk Commissær for at undersøge Tilstanden i Hertugdømmerne.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde og motiverede Udkast til en Lov angaaende den Bestyrelserne for Tugt- og Forbedringshusene i Danmark tilkommende Straffemyndighed. Hvilket Udkast af Statsraadet vedtoges.

Derefter oplæstes en Skrivelse fra *Conseilpræsidenten* [Moltke] til Stiftamtmand Grev Sponneck i Ribe betræffende de Forholdsregler, som maatte være at træffe til Beroligelse af Folkestemningen i Nordslesvig for at hindre, at Misfornøielsen der kom til Udbrud.

Med Hensyn paa samme Gjenstand oplæste *Minister Clausen* en Skrivelse fra Krüger i Bevtoft og meddelte de Oplysninger angaaende Stemningen i Nordslesvig, som han havde erholdt, idet han fremhævede, at det, som mest bragte Misstemning tilveie der, var den Omstændighed, at den ulovligen paalagte Krigs- og Stænderskat opkrævedes, i Forening med den Anskuelse, at Nordslesvig maatte afholde Udgifterne for Sydslesvig, da derfra ingen Skatter antoges at indkomme.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at han dog ei kunde omtvile, at der dog ogsaa fra Sydslesvig maatte være indkommet en ikke ubetydelig Indbetaling, og at det vilde tjene til Beroligelse for Nordslesvigerne, naar der herom kunde meddeles dem Oplysning.

Justitsministeren [Bardenfleth] androg paa, at man indhentede Kammerherre Tillischs Formening, om det ei var muligt for Bestyrelsescommissionen at undvære Krigs- og Stænderskatten, hvilket *Finantsministeren* [Sponneck] tilraadede, idet han tillige stemte for at tilraade Kammerherre Tillisch om muligt at standse med alle Pengesendelser til Sydslesvig. Han maatte tillige andrage paa, at man for de andre Magter besværede sig paany over Forholdene og gjorde opmærksom paa, at det, naar ingen Forandring i disse indtraadte, vilde være umuligt for Danmark at garantere for Roligheden i Nordslesvig. Han antog, at det navnlig maatte være af Virksomhed, naar en saadan Meddelelse snarest muligt gjordes til det russiske Kabinet, for at den kunde indtræffe samtidig med den Beretning, der rimeligviis vilde indtræffe fra Frankfurt, om at Gortschakows Mission havde været uden Resultat.

Cultusministeren [Madvig] maatte tiltræde Finantsministerens Ytringer og androg paa, at det tillige udhævedes, at det ei, naar Urolig-

hederne indtraf i Nordslesvig, kunde ventes eller forlanges af den danske Regjering, at den skulde anvende Magt mod de loiale Undersaatter i Nordslesvig, medens det oprørske Parti i Sydslesvig uhindret foretog Alt, hvad der kunde styrke Insurrectionen. Han maatte navnlig tilraade, at en saadan Meddelelse gjordes den engelske Regjering, da Preussen nyligen til denne havde urgeret paa Umuligheden af i Sydslesvig at overholde Bestyrelsescommissionens Autoritet. Han maatte tillige tilraade at søge at sætte sig i nøie Forbindelse med Kammerherre Tillisch, skjøndt han maatte indrømme, at Regjeringen var uberettiget til at give ham Instructioner.

Krigsministeren [Hansen] og *Finantsministeren* [Sponeck] maatte være af den Mening, at Opløsningen af Overretten i Slesvig var et aldeles nødvendigt Skridt, og at det paa det Indstændigste maatte tilraades Kammerherre Tillisch at søge at vinde Hodges for denne Anskuelse.

Minister Clausen maatte holde det for høist nødvendigt, at Bestyrelsescommissionen offentliggjorde en Regnskabsoversigt, saafremt nemlig en saadan kunde udvise, at den Bekymring, at Indtægterne fra Nordslesvig anvendtes til Bedste for Sydslesvig, derved kunde hæves. Ligeledes maatte han antage det for ønskeligt, om der kunde gives Nordslesvigerne et almindeligt Tilsagn om, at de af dem udredede Afgifter ogsaa i sin Tid skulde komme Nordslesvig tilgode.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at en Regnskabsoversigt som den omtalte netop passende kunde gives indtil Slutningen af Aaret 1849.

Statsraadet vedtog, at det tilraadedes Kammerherre Tillisch:

- 1) At foranstalte en Regnskabsoversigt indtil Slutningen af Aaret 1849 offentligjort, safremt denne kunde blive af den Beskaffenhed, at den kunde virke beroligende i Nordslesvig.
- 2) At virke for, at det tilsagdes Nordslesvigerne, at de af dem ydede Afgifter ogsaa i sin Tid skulde komme Nordslesvig tilgode.
- 3) Igjennem Oberst Hodges at søge at muliggjøre den slesvigske Overrets Opløsning.

Ligeledes vedtog Statsraadet, at der paany til de neutrale Magter ankedes over Forholdene i Slesvig, og at det udhævedes, at Danmark umuligen kunde indestaae for Roligheden i Nordslesvig, naar Forholdene i Sydslesvig vedbleve at være saadanne, at alle Byrder kastedes

over paa de loialsindede Undersaatter, og at Danmark, saafremt under disse Forhold Uroligheder udbrød i Nordslesvig, ingenlunde kunde indskride.

Indenrigsministeren [Rosenørn] ønskede at erholde Statsraadets Formening om, hvorvidt det maatte være rigtigt, saafremt der i Rigsdagen derom maatte blive Spørgsmaal, at tilsige Forelæggelsen af en Communallov for næste Rigsdag.

Statsraadet vedtog som almindeligt Princip, at ethvert Tilsagn om Forelæggelsen af et Lovforslag til en bestemt Tid var at undgaae.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 8. marts 1850.

Aar 1850, d. 8de Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Finantsministeren [Sponneck] oplæste Lovforslaget om Optagelsen af et Laan, og paa dertil givet Anledning vedtog Statsraadet, at Intimationen til og Slutningen af de Love, som herefter blive at publicere, var at affatte saaledes:

»Vi Frederik den Syvende etc. etc. gjøre vitterligt: Rigsdagen har vedtaget, og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov (hvorefter Loven indføres). Hvorefter alle Vedkommende sig have at rette. Givet etc. etc.«

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch, hvori denne udtaler sin Frygt for Uroligheder i Nordslesvig, hvorhos han bemærkede, at Kammerherre Tillisch ved denne Skrivelser Afsendelse endnu ei havde erholdt den Skrivelse, som i forrige Statsraad var vedtaget at skulle sendes ham.

Minister Clausen refererede dernæst de seneste af ham modtagne Efterretninger fra Nordslesvig.

I Anledning af at *Kammerherre Bille* meddelte, at man fra preussisk Side var indkommet med en Besværing over Bestyrelsescommis-

sionen med Hensyn paa dens Virksomhed i Sydslesvig, blev det paa *Justitsministerens* [Bardenfleths] og *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtaget, at der ligeledes herfra indgaves en Besværing til det engelske Kabinet over Bestyrelsescommissionen, samt et Andragende om at Oberst Hodges maatte erholde mere energiske Instructioner, dog at det tillige meddeltes Kammerherre Tillisch, hvad Hensigten og Meningen var med en saadan Besværing. Forøvrigt henholdt Statsraadet sig til de i forrige Møde tagne Bestemmelser.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] og *Minister Clausens* Forslag vedtoges det, at der tilstilledes de neutrale Hoffer en energisk Protest imod Sendelsen af den preussiske Commissær til Hertugdømmerne.

Idet Statsraadet henholdt sig til det i et tidligere Møde i Anledning af Hans Majestæts Civilliste Vedtagne, overlod det til *Finantsministeren* at tage denne Sag under Overveielse.

Justitsministeren [Bardenfleth] bragte i Erindring, at han tidligere havde udtalt sig for den Anskuelse, at de mindre Jurisdictionforandringer, som kun gik ud paa, at et Distrikt henlagdes under et andet Thing, hvorved altsaa kun Dommerens Person, Thingtiden og Thingstedet forandredes, alene hørte under den administrative Myndighed, og at en Lovs Forelæggelse desangaaende var unødvendig. Det var ham imidlertid bekjendt, at flere Rigsdagsmænd vare af den modsatte Anskuelse, og han antog det for muligt, at der i Rigsdagen vilde blive Anledning til at discutere dette Spørgsmaal. Han ønskede derfor Statsraadets Bestemmelse for, om man vilde, at han skulde optage en saadan Anledning, eller om det stod til ham at undlade det.

Statsraadet ansaae det ei for nødvendigt, at *Justitsministeren* optog en saadan Anledning, om den blev givet.

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtoges det, at Geheimeraad Scheel af den Sum, hvorpaa han gjør Fordring, erhoder udbetalt 3000 Rdb., dog at eventuel Afregning med Hertugdømmerne forbeholdes.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 11. marts 1850.

Aar 1850, d. 11te Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Efter *Udenrigsministerens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* en Depeche fra Kammerherre Tillisch i Anledning af General Rauchs Sendelse til Hertugdømmerne.

Med Hensyn til at Kammerherre Tillisch gjentagende havde insisteret paa, at der sendtes Dampskibe til Flensborg, erklærede Statsraadet sig enigt med *Marineministeren* [Zahrtmann] i, at Dampskibene Hekla og Holger Danske strax armeres og gaac til Flensborg.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at han paa Grund af de indløbne Efterretninger om et forhavende Indfald af den slesvig-holstenske Armeec havde troet at maatte standse med den begyndte Permittering. Hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 13. marts 1850.

Aar 1850, d. 13de Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Efter *Udenrigsministerens* [Moltkes] Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* en idag indløben Rapport fra Kammerherre Tillisch, hvorefter det maatte antages, at man hver Dag kunde vente et Indfald af den slesvig-holstenske Armeec. Han meddelte derhos flere Oplysninger, som tydede paa det Samme.

Under den Discussion, der i Anledning heraf reiste sig om, hvilke Forholdsregler der maatte være at tage, yttrede *Finantsministeren* [Sponneck], at han maatte udtale sig imod nu at indkalde den danske Hær. Det var nemlig endnu dog ikke sikkert, at det blev til Alvor med et Indfald af Slesvig-Holstenerne, og medens paa den ene Side Danmark ved nu strax at ruste let vilde kunne faae Skin af selv at fremkalde et saadant Indfald, vilde man dog, hvis Slesvig-Holstenerne virkelig vilde rykke ind, umuligt kunne komme dem i Forkjøbet. Dertil kom, at naar Hæren allerede nu strax skulde sættes paa Krigsfod, vilde dette udtømme vore Midler og maaske gjørde det umuligt at holde ud i

Længden, og endelig maatte Finantsministeren endnu fremfor Alt fremhæve, at der endnu ikke havde Vished for, at det nye Statslaan var blevet sluttet i England, og at, hvis dette endnu ikke var sket, vilde Rustninger fra vor Side ganske sikkert lægge Hindringer iveien for Laanets Afslutning. Idet han endnu bemærkede, at hvad der kunde være Tale om, var at ruste eller ikke ruste, da det kun vilde være reent Pengetab nu at træffe en halv Foranstaltning, tilføiede han, at han naturligviis fandt det ønskeligt, at Alt forberedtes saameget som muligt, for at, naar Indfaldet fra slesvig-holstensk Side virkelig skete, Alt kunde være parat til Troppernes Indkaldelse. Imidlertid antog han dog, at der kunde være Føie til strax at indkalde de hjempermitterede Slesvigere. Hvad Marinen angik, da var han ogsaa af den Mening, at der ikke fortiden var Anledning til at sende flere Skibe ud end dem, som det allerede af Statsraadet var besluttet at lade gaae.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at han ikke kunde troe, at Noget vilde være tabt ved enten i nogle Dage at udsætte Indkaldelsen af de Permitterede og saaledes at afvente, om det blev til Alvor med et Indfald af den slesvig-holstenske Armee; at forhindre Sydslesvigs Besættelse af Slesvig-Holstenerne vilde i ethvert Fald være en Umulighed; kom det iøvrigt til Krig, burde den danske Armee ikke gaae i Marken, før den var fuldt udrustet. Han vilde forresten endnu kun henlede Marineministerens Opmærksomhed paa, at saasnart det først blev besluttet, at der skulde rustes, og at de Permitterede skulde indkaldes, vilde der blive overordenligt Brug for Dampskibe til at overføre Tropperne.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at paa Fredag vilde efter Bestemmelsen Hekla kunne gaae til Flensborg og paa Søndag Holger Danske. Ægir havde han allerede sendt til Flensborg, da der saa indtrængende og gjentagende var yttret et Ønske om, at et Dampskib maatte blive sendt. Han tilføiede, at Thetis, Valkyrien, Najaden og Ørnen laae fuldt færdige. Nu at sende Skibe ned til den preussiske Kyst forekom ham at være en Demonstration af mindre Vigtighed, da jo dog allerede de Forberedelser, der herhjemme bleve truffene med Hensyn til Marinens Rustninger, vilde komme til den preussiske Regjerings Kundskab gjennem Baron Werther. Han bemærkede sluttelig, at han havde 6 Kanonjoller liggende ved Svendborg, som havde Ordre til, saasnart der kom Efterretning om, at Slesvig-Holstenerne vare brudte ind, strax at gaae til Als. Endelig tilføiede han, at han privat havde

skrevet til Kammerherre Tillisch om, forinden han i paakommende Tilfælde forlod Flensborg, at beordre alle permitterede Matroser i Slesvig at møde paa Als.

Minister Clausen bemærkede, at han, hvis Indkaldelsen af de Permitterede kunde have skadelig Indflydelse paa Sagen om Statslaanets Afslutning, kunde tænke sig, at dette maatte være en vægtig Grund imod nu strax at lade Indkaldelsen ske; men de Efterretninger, der i England vilde have om Rustningerne fra den slesvig-holstenske Side, vilde jo allerede være fuldkommen tilstrækkelige til at øve en skadelig Indflydelse paa Laanesagen, og selv afseet derfra forekom det ham meget misligt at lade Troppernes Indkaldelse staae hen, indtil den slesvig-holstenske Armee allerede var over Grændsen. Dersom i Løbet af 8 Dage, efterat Slesvig-Holstenerne vare brudt ind, Conjuncturerne betydeligt skulde forandre sig i vor Disfaveur, f. Ex. ved at den slesvig-holstenske Armee i den Mellemtid vandt meget i Styrke, vilde Regjeringen, ved ikke nu strax at tage hiin Forholdsregel, have paataget sig et betydeligt Ansvar; og han maatte i hvert Fald votere for, at der uopholdelig i det mindste skete en Concentrering af Tropperne over Bæltet paa den ene Side og over Limfjorden paa den anden Side.

Finantsministeren [Sponneck] maatte i Anledning af, hvad Minister Clausen havde bemærket, erindre, at det med Hensyn til Laanesagen vilde gjøre en meget væsenlig Forskjel, om den danske Regjering lod sig af Demonstrationerne fra slesvig-holstensk Side bevæge til at ruste, eller om den vedblev at indtage sin rolige til Krig forberedte, men endnu ikke rustede Stilling, thi i sidste Fald vilde man i England ikke tillægge de slesvig-holstenske Demonstrationer den Vægt som ellers. Han maatte derhos stærkt fremhæve, at naar Armeen først var indkaldt, vilde det være meget vanskeligt igjen at permittere den, og at paa den Maade vore finantsielle Kræfter vilde udtømmes. Med Hensyn til hvad Krigsministeren havde yttret om den store Brug, der i Tilfælde af Armeens Indkaldelse vilde blive for Dampskibe, bemærkede Finantsministeren sluttelig, at det var en Selvfølge, at i saa Fald Postdampskibene strax vilde være at stille til Marineministerens Disposition.

Krigsministeren [Hansen] maatte ligeledes fremhæve de store Vanskeligheder ved, naar Hæren først var indkaldt, igjen at permittere den. Imidlertid mente han, at man gjerne strax kunde samle i Aalborg, hvad der var permitteret nord for Limfjorden.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at skjøndt der efter de

foreliggende Efterretninger var Sandsynlighed for, at et Indfald af den slesvig-holstenske Armee vilde ske, var denne Sandsynlighed dog ikke saa stor, at han vilde kunne votere for hele Armeens Indkaldelse, selv om der havdes Vished for, at det nye Statslaan var afsluttet; og han kunde altsaa saa meget mindre nu, da man ikke vidste, om Laanesagen var endelig arrangeret, stemme for at sætte Armeen paa Krigsfod. Men derimod mente ogsaa han, at Alt hvad der uden virkelig at indkalde kunde gøres, for at Indkaldelsen, naar den skulde ske, kunde ske saa hurtigt som muligt, strax maatte gøres, idet han derhos ogsaa henledede Opmærksomheden paa Vigtigheden af, at alle Commandoforhold vare ordnede og Krigsplaner lagte, saa at det, naar Tropperne stode der, vidstes, hvorledes man vilde gaae frem. Hvad Marinen angik, da mente han, at der i Øieblikket ikke kunde gøres videre end at sørge for at have i Beredskab Skibe til Troppetransporter og de Skibe, som eventualiter vilde behøves til de slesvig-holstenske Kyster.

Indenrigsministeren [Rosenørn] yttrede, at naar han ikke udtrykkeligt sluttede sig til Minister Clausens Votum, saa var det, fordi han ansaae det foreliggende Spørgsmaal om Armeens Rustning for et reent militært, som man aldeles kunde overlade til Krigsministeren. Han tvivlede ikke om, at Slesvig-Holstenerne vilde bryde ind og mente, at der ved hiint Spørgsmaals Afgjørelse ikke nu burde tages noget Hensyn til det Finantsielle. Ansaae Krigsministeren det for nyttigt, at der strax rustes for at være parat, voterede han derfor.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] endnu havde i Anledning af Indenrigsministerens Yttringer fremhævet Vigtigheden og Nødvendigheden af ved det foreliggende Spørgsmaal at tage Hensyn til vor hele finantsielle og politiske Stilling, tog Statsraadet følgende Beslutninger:

- 1) Marineministeren bemyndiges til efter Omstændighederne, naar det behøves, at ruste nogle flere Skibe.
- 2) De til Slesvig Permitterede af Armeen indkaldes strax og ligeledes indkaldes de Nord for Limfjorden Permitterede strax til at samles i Aalborg.
- 3) Amtmændene tilskrives uupholdeligt om at have Alt i Beredskab til, at Indkaldelsen af de Permitterede, naar den skal gaae for sig, kan ske saa hurtigt som muligt.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at Armeens sidste Overgeneral Bülow fremdeles var syg, at General Meza som bekjendt ogsaa

var syg, og at ingen af dem snart kunde ventes helbredet. Han havde derfor foreslaaet Generalmajor Flindt at overtage Overcommandoen, men denne havde ikke dristet sig dertil. Under disse Omstændigheder vidste han ikke, at der stod Andet tilbage, end at han tilbød sin egen Tjeneste og selv tog Overcommandoen.

Efterat der i denne Anledning var fra flere Sider gjort opmærksom paa den Vanskelighed, som det medførte, naar Krigsministeren selv overtog Overcommandoen, idet det nemlig i saa Fald vilde være nødvendigt, at hans Portefeuille midlertidigt overtoges af en Anden, som constitueredes til saalænge at tage Sæde i Ministeriet, bemærkede *Minister Clausen*, at han afset fra den Eventualitet, at Krigsministeren selv tog Overcommandoen, hvilken Eventualitet han ikke havde hørt berøre, troede, saavidt han havde erfaret, at Ønsket i Armeen var for General Krogh til Overgeneral og Oberstlieutenant Læssøe til Stabschef.

Under den Discussion, som i Anledning heraf opstod, yttrede *Krigsministeren* [Hansen], at han nærmere skulde tale med General Krogh og derefter meddele Statsraadet det i næste Møde, om denne vilde overtage Overcommandoen. Derimod troede han ikke at kunne udnævne Oberstlieutenant Læssøe til Stabschef.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 15. marts 1850.

Aar 1850, den 15de Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Paa dertil given Anledning kom Statsraadet overens om, at saasnart en af Rigsdagen vedtagen Lov er sanctioneret af Hans Majestæt, skal der herom af den Minister, der har erhvervet den Allerhøieste Sanction, meddeles Formændene i begge Rigsdagens Thing skriftlig Underretning.

Paa *Udenrigsministerens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* et Brev af 13de dennes fra Kammerherre Tillisch, idet han tilføjede, at der af General Rauch skulde være sendt en Coureer til Berlin med Andragende om, at den preussiske Regjering strax skulde

trække sine Tropper tilbage fra Sydslesvig, fornemmelig paa Grund af den revolutionære Forholdsregel, som Statholderskabet havde taget med Hensyn til Inddrivelse af Skatter.

Marineministeren [Zahrtmann] forelæste Statsraadet den Instrux, som han havde givet Chefen for Dampskibet Hekla med Hensyn til dennes Optræden mod fjendlige Skibe, imod hvilken Instrux, som i Gjenpart toges til Protokollens Følge, der fra Statsraadets Side Intet fandtes at erindre.

Med Hensyn til at der i de seneste Depecher fra Baron Pechlin, som havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, var yttret, at det maaske vilde kunne fra dansk Side concederes, at den for Kongeriget og Slesvig fælleds Rigsdag ikke skulde sammentræde aarlig, blev det paa dertil af *Minister Clausen* given Anledning vedtaget, at de danske Fredsunderhandlere skulde gjøres opmærksomme paa, at dette Punkt har sine eiendommelige Vanskeligheder paa Grund af, at det i Grundloven er bestemt, at Finantsloven skal voteres hvert Aar, hvorhos det endvidere vedtoges, at Underhandlerne ogsaa skulde gjøres opmærksomme paa, at der ikke vilde kunne gjøres nogen Concession med Hensyn til Stedet, hvor den fælleds Rigsdag skulde sammentræde.

Marineministeren [Zahrtmann] satte under Omhandling, hvorvidt der maatte være Anledning til at tage det Rigsdagen forelagte Lovudkast om Lodstvang ved Grenaa tilbage. Statsraadet erklærede sig for, at bemeldte Udkast ikke burde tages tilbage.

Paa dertil af *Justitsministeren* [Bardenfleth] given Anledning erklærede Statsraadet sig med ham enigt i, at Lovudkastet om den Straffeanstaltens Bestyrelser tilkommende Straffemyndighed først forelægges Landstinget, da dette Thing er saa vidt fremrykket med sine Arbejder i Forhold til Folkethinget.

Af den senest skete Udnævnelse af tvende Generalmajorer tog *Finantsministeren* [Sponneck] med Hensyn til, at Krigsministeren efter Beskaffenheden af Krigsministeriets Budget ikke fortiden er saaledes indskrænket som de øvrige Ministre med Hensyn til Antallet af Gagerede under det respective Ministerium, Anledning til at bemærke, at han vel turde ansee det som vedtaget, at der ikke udnævnes flere Generalmajorer med Gage end efter Planen af 1842 normeret, i hvilken Anledning *Krigsministeren* [Hansen] yttrede, at det i denne Plan normerede Antal af Generalmajorer heller ikke var blevet overskredet af ham.

Krigsministeren [Hansen] meddelte Statsraadet, at General Krogh havde erklæret sig villig til at overtage Overcommandoen over Armeen, og at Generalen ikke ønskede at erholde Oberstlieutenant Læssøe til Stabschef, men at Oberst Flensborg vedblev i denne Egenskab. Krigsministeren tilføjede iøvrigt, at det med Hensyn til den definitive Ud nævnelse af Overgeneral og Stabschef vilde staae hen, indtil Armeen skulde sættes paa Krigsfod.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 18. marts 1850.

Aar 1850, d. 18de Marts, var Statsraadet samlet. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at der ikke fra Berlin var indløbet senere Depecher end de, som allerede var Statsraadets Medlemmer bekendte. Han meddelte tillige, at der skulde fra Rusland være kommet en meget skarp Note til den preussiske Regjering, men at han iøvrigt ikke nærmere kjendte dennes Indhold.

Justitministeren [Bardenfleth] satte under Spørgsmaal, hvorvidt der, da det Rigsdagen forelagte Lovudkast om Gift var blevet forkastet af Folkethinget, maatte være Anledning til at forelægge et Lovudkast om Phosphor. Statsraadet fandt ikke, at der var Anledning til nu at forelægge et saadant Lovudkast.

Da Intet videre var at forhandle, blev Mødet hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 21. marts 1850.

Aar 1850, d. 21de Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille oplæste de seneste Meddelelser fra Kammerherre Reedtz af 19de Marts og Kammerherre Tillischs seneste Skrivelse. I Anledning af at denne havde forespurgt, om der fra Regjeringens Side var Noget til Hinder for, at Bestyrelsescommissionen erklærede

Sydslesvig i Beleiringstilstand, meddelte Kammerherre Bille, at der var forespurgt hos Underhandlerne i Berlin, om der fra deres Side maatte være Noget derimod.

Krigsministeren [Hansen] meddelte et Brev fra Politiajutant Leerbeck fra Kolding og gav Oplysning om den Stilling, som de preussiske Tropper nu havde taget. I Anledning heraf vedtog Statsraadet, at der paany sendtes Besværing til de neutrale Magter, og at det tydeligen fremhævedes, at de preussiske Troppers Bestemmelse ei var at mod-sætte sig Insurgenternes Indmarch, men at holde Orden i Landet, samt at det meddeltes Baron Meyendorff og Lord Westmoreland, at vi, saafremt disse Forhold vedbleve, saae os nødsagede til at benytte os af den Ret, som de hemmelige Artikler give os, hvorved uden vor Skyld den europæiske Fred vilde compromitteres.

Krigsministeren [Hansen] maatte dog hertil bemærke, at han maatte stemme mod en Krig med Insurgenterne, naar der ei var fuldkommen Garanti for, at Preussen og Tydskland vilde overholde Vaabenstilstanden.

Kammerherre Bille oplæste derefter en Skrivelse fra Toldforvalteren i Eckernförde, hvori denne til Bestyrelsescommissionen udtaler, at han antager Statholderskabet for sin lovlige Øvrighed og til dette agter at indsende sine Oppebørseler.

Statsraadet besluttede, at en Copi af denne Skrivelse skulde vedlægges Besværingen til de neutrale Magter.

Cultusministeren [Madvig] meddelte derpaa en Skrivelse fra Generalauditeur Scheel i Berlin.

I Anledning af at der i denne var omtalt et Forslag fra preussisk Side om, at den for Slesvig og Danmark fælleds Rigsdag deels skulde sammentræde udenfor Kjøbenhavn deels ei hvert Aar, vedtog Statsraadet, hvad det første Punkt angik, at man aldeles ei kunde indlade sig paa, at den fælleds Rigsdag samledes paa et andet Sted end i Regjeringsens Sæde.

Hvad det andet Punkt angik, bemærkede *Marineministeren* [Zahrtmann], at Hensigten med dette Forslag tydeligen gik ud paa, at de slesvigske Repræsentanter ei skulde tiltræde den danske Rigsdag, hver Gang den holdtes.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at man meget vel kunde gaae ind paa, at den fælleds Rigsdag kun holdtes hvert andet Aar, da Hensigten med Forslaget vilde hindres, naar man, hvilket han antog ei

var vanskeligt at udføre, erholdt en Lovbestemmelse for, at ogsaa den danske Rigsdag kun samledes hvert andet Aar.

Statsraadet bestemte, at Underhandlerne bemyndigedes til at gaac ind paa, at de slesvigske Deputerede kun mødte hvert andet Aar ved Rigsdagen, uanset at Landdagen holdtes hvert Aar, samt at vore Underhandlere til deres egen Underretning erholdt Meddelelse om den Forudsætning, som Regjeringen gaaer ud fra ved at meddele sit Samtykke.

Finantsministeren [Sponeck] og *Cultusministeren* [Madvig] henedte Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at Preussen i Fredslutningen indvilliger i den eventuelle Bestemmelse om Successionen.

Derefter oplæstes, motiveredes og vedtoges et af *Cultusministeren* [Madvig] forelagt Lovudkast betræffende Børnenes religiøse Opdragelse i blandede Ægteskaber.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 25. marts 1850.

Aar 1850, d. 25de Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der var opstaaet en Meningsforskjellighed imellem ham og *Finantsministeren*, idet denne ikke var enig i, at der anvistes Kammerjunker Quaade en Erstatning for fri Bolig for Aaret 1849. *Conseilpræsidenten* var af den Anskuelse, at denne Sum i Medfør af Kammerjunker Quaades Bestalling, hvilken han oplæste, maatte af Finantserne blive anvist.

Finantsministeren [Sponeck] kunde ei antage Finantserne berettiget til at udbetale en Sum, der var anvist specielt til dette Øiemed, da den da maatte betragtes som en Gageforhøielse for Kammerjunkeren udenfor det, som var opført i Budgettet, ligesom han heller ikke kunde finde, at Bestallingen aldeles ubestrideligt hjemlede Kammerjunkeren en saadan Godtgjørelse. Han var iøvrigt naturligtviis villig til at lade den nævnte Sum udbetale, naar den kunde anvises i Almindelighed paa Udenrigsministeriets Budget, uden at dens særdeles Be-

stemmelse nævnedes, da det i saa Fald blev Udenrigsministeriet, der ligesom Rigsdagen maatte forsvare denne Udgift. Han foreslog derfor, at Summen for 1849 anvistes paa denne Maade, og at Indenrigsministeren foranstaltede, at der for Fremtiden anvistes ham fri Bolig in natura. Hvilket Forslag Statsraadet tiltraadte.

Derefter oplæste *Kammerherre Bille* en Beretning fra Baron Pechlin af 22de Marts, en samtidig privat Skrivelse fra Kammerherre Reedtz, en Meddelelse fra Baron Pechlin angaaende sin Sendelse til Dessau betræffende Successionen og en Depeche fra Grev Reventlow i London af 19de Marts.

Derefter meddelte *Krigsministeren* [Hansen], at Lieutenant Svane, der i sin Tid for Angrebet paa Herredsfoged Ahlmann var sat under Tiltale, nu som sindssvag og derfor utilregnelig var bleven frifundet, men at Generalauditeur Kofoed imidlertid havde udtalt sig for, at han burde afskediges paa Pension, hvilken Mening ogsaa Krigsministeren delte, da han antog det for uforsvarligt at anbetroe en Mand af Lieutenant Svanes Sindstilstand, om ogsaa den egenlige Sindssygdom ophørte, et Commando, og derhos maatte frygte for, at det i politisk Henseende vilde udlægges som en Billigelse af den af ham foretagne Handling. Derefter oplæstes de af Lægerne om Svanes mentale Tilstand givne Erklæringer.

Cultusministeren [Madvig] maatte dele Krigsministerens Anskuelse af de allerede anførte Grunde; han maatte dertil bringe i Erindring, at Lægernes Betænkning mere syntes at gaae ud paa, at Svanes Gjerning havde været Udbruddet af en habituel Monomanie end et isoleret Tilfælde af Sindsforvirring. At det var en Ulykke for en saa ung Mand, at han maatte afskediges, indrømmede han, men han ansaae det for den absolut nødvendige Følge af den ham paakomne Sinds svaghed, og han antog ei, at der var noget Exempel paa, at en Mand under lignende Omstændigheder havde beholdt sin Embedsstilling eller var bleven ansat i Statens Tjeneste.

Finantsministeren [Sponneck] berørte det særdeles Haarde i at afskedige en tapper Officer i sit 23de Aar og saaledes at berøve ham alle Udsigter for Fremtiden. Han antog, at her alene var Spørgsmaal, om han ved Gjerningens Udøvelse havde været sindssvag eller ikke. Det Første var blevet afgjort, Gjerningen kunde ei tilregnes ham, og det vilde altsaa være modsigende for denne at afskedige ham. Grunden til hans Afsked skulde altsaa søges i hans Sinds svaghed, men kun naar denne var erklæret uhelbredelig, forekom det ham, at Regjeringen

var berettiget til at pensionere ham. Det var nu saa langt fra, at Lægebetænkningerne gave Anledning til at antage dette, at tværtimod deri var udtalt, at han var i Bedring. Han stemte saaledes for, at han afskedigedes for det Første paa eet Aar, og at da en ny Undersøgelse af hans Sindstilstand foranstaltedes, saaledes som tidligere var sket med civile Embedsmænd.

Minister Clausen tiltraadte Finantsministerens Anskuelse, hvorimod de andre Ministre udtalte sig for Krigsministerens, idet *Justitsministeren* [Bardenfleth] bemærkede, at der Intet var tilhinder for, at Svane i sin Tid kunde ansættes paany, naar han kunde godtgjøre at have gjenvundet sin Sidskraft, og var det unødvendigt derom at indføre Noget i Afskeden, hvilken efter hans Formening kunde motiveres med »Svaghed«.

Da Meningslighed ikke var at erholde, sattes Spørgsmaalet under Votering, hvorefter Statsraadets Pluralitet besluttede: »at Premierlieutenant Svane bør meddeles Afsked i Naade og med Pension fra Krigstjenesten formedelst Svaghed«.

Minister Clausen og *Finantsministeren* [Sponneck] henholdt dem til deres tidligere udtalte Anskuelse, og den *Sidstnævnte* [Sponneck] erklærede, at han holdt sig forpligtet til i det Offenliges Interesse at foranstalte, at en ny Undersøgelse af Premierlieutenant Svanes mentale Tilstand foretoges efter et Aars Forløb. Derefter blev det efter *samme Ministers* [Sponnecks] Ønske af Statsraadet vedtaget, at de dissenterende Vota med Motiver meddeltes i den allerunderdanigste Indstilling.

Derefter henledte *Marineministeren* [Zahrtmann] Statsraadets Opmærksomhed paa de gjentagne Angreb, for hvilke han i Bladene var Gjenstand, og forlangte Statsraadets Udtalelse, om det maatte ansees for rigtigt eller ønskeligt, at han udtraadte af Regjeringen.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte paa det Bestemtteste udtale sig herimod, da det vilde være et høist skadeligt Exempel, om en Minister vilde vige for Bladenes Stemning, hvorimod han alene da burde træde tilbage, naar Rigsdagen erklærede sig imod ham.

Samtlige Ministre tiltraadte eenstemmigen Conseilpræsidentens Mening, idet *Justitsministeren* [Bardenfleth] bemærkede, at alle de over *Marineministeren* fremførte Anker under Budgettets Behandling lettelig vilde kunne imødegaaes i Rigsdagen.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at Baron Werther havde

protesteret mod Loven, hvorved de tidligere Bestemmelser om Proklamas og retslige Bekjendtgjørelser Indrykkelse i de hamburgske Aviser forandres, idet han støttede sig til en endnu gjældende Handelstraktat af 1818 § 25.

Da *Justitsministeren* [Bardenfleth] imidlertid oplyste, at denne Traktat alene angik Bekjendtgjørelser om Strandinger, besluttede Statsraadet, at der svaredes Baron Werther, at den nævnte Lov Intet forandrede i den alluderede traktatmæssige Bestemmelse.

Justitsministeren [Sponneck] anmeldte derefter af nogle Landsthingsmænd at have modtaget Udkast til en Lov angaaende Afhændelsen af det til Lehn, Stamhuse og Fideicommissgodser henhørende Bøndergods.

Da *Finantsministeren* [Sponneck] bemærkede, at dette Forslag stod i nær Forbindelse med en projecteret Godseier-Creditforening og det Bregendahlske Forslag om en Creditforening i Jylland, og at der desuden i Anledning af det endnu ei var nedsat nogen Committee, foreslog han at oppebie dennes Betænkning, forinden Regjeringen overveiede, hvorledes den vilde udtale sig. Hvilket Statsraadet vedtog.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte dernæst, at Rigsdagsmand, Etatsraad Blechingberg havde interPELLERET ham betræffende den Udtalelse i Motiverne til Udskrivningsloven for 1850, at de, som havde tjent som Frivillige i 1848, ikke skulde have de samme Rettigheder med Hensyn paa deres Tjenestetids Beregning som de, der havde tjent saaledes i 1849, »ialtfald ikke uden nærmere Begrændsning«; idet bemeldte Rigsdagsmand havde forlangt at vide, hvilken Begrændsning da Regjeringen havde tænkt sig.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde erklæret, at det for de allerfleste Frivilliges Vedkommende for Aaret 1848 vilde være umuligt at oplyse, hvor længe de havde tjent, fandtes Intet at kunne være tilhinder for at besvare InterPELLationen derhen, at Regjeringen endnu nærrede de samme Betæneligheder, som da Loven blev forelagt, og derfor ei havde beskjæftiget sig med dette Spørgsmaal.

Derefter fandt *Justitsministeren* [Bardenfleth] i Anledning af et ved Udskrivningen indtruffet Tilfælde sig opfordret til at referere Følgende:

I Frd. 27. Juni 1842 § 9 blev det bestemt, at Lægdsrullealderen blev at regne fra 1. Januar til 31. December istedetfor som tidligere fra 2. Mai til 1. Mai. Da der i denne Anledning opstod det Spørgsmaal, om

denne Bestemmelse skulde gjælde alene for dem, som i Fremtiden indførtes i Rullerne eller tillige for dem, som allerede tidligere vare indførte, blev den første Mening saavel antaget af Cancelliet, Militær-commissionen og Generalcommissariats-Collegiet som bestyret ved en Kongelig Resolution af 31. Marts 1843.

Ved Udarbeidelsen af den nu gjældende Værnepligtslov af 12. Februar 1849 § 8 havde man ikke til Hensigt at gjøre nogen Forandring i den saaledes bestaaende Tingenes Orden, og Ordene i Udkastet sluttede sig derfor til Ordene i Frd. 27. Juni 1842. Under Forhandlingerne i Rigsforsamlingen blev Lægdsrullealderens Beregningsmaade vidtløftigen omdiscuteret, og den i saa Henseende opstaaede Tvivl søgte man at hæve ved et Paragraphen givet Tillæg, som rigtignok endnu bestemte udtaler, at Lægdsrullealderen ogsaa med Hensyn til den forbigangne Tid maatte blive at beregne efter Kalenderaaret, uden at dog Forhandlingerne gave nogen bestemt Anledning til at antage, at der herved tilsigtedes nogen Forandring i den hidtil brugte Beregningsmaade. Da Sessionerne skulde til at begynde, vare de i Justitsministeriet ansatte Embedsmænd, med hvem Justitsministeren kunde raadføre sig, alle af den Mening, at den hidtil i Overensstemmelse med Resolution af 31. Marts 1843 stedfundne Beregningsmaade ogsaa fremdeles maatte ansees gjældende; og skjøndt Justitsministeren selv ansaa det meget tvivlsomt, om dette kunde forenes med Værnepligtslovens Ord, troede han dog, at Spørgsmaalet burde overlades til Sessionernes Afgjørelse, ja han stod endog dengang i den Formening, at Justitsministeriet ikke var beføiet til at forandre Sessionernes Kjendelser, men at dette i alt Fald maatte være Høiesterets Sag. Dertil kom, at Værnepligtslovens Forstaaelse overensstemmende med Resolutionen af 1843 vilde stemme med Hensigten af den nye Værnepligtslov at skaffe saa mange Combattanter som muligt. Da det nu imidlertid var indtruffet, at nogle Sessioner henholdende sig til Ordene i § 8 kun havde udskrevet dem, som vare fødte inden 31. December 1827, andre derimod ifølge Resolutionen af 1843 tillige dem, som vare fødte indtil 1. Mai 1828, og nogle af disse sidste havde forlangt at løsgives som ulovligen udskrevne, og en saadan Paastand var given Medhold ved en Sessions Kjendelse, saa var Ministeren ved nærmere at gaae ind i denne Sag bleven opmærksom paa, at dette Spørgsmaals Afgjørelse ikke kunde komme for Høiesteret, men maatte paahvile Justitsministeren som den Autoritet, der i saa Henseende var indtraadt i Cancelliets Functioner. Han havde derfor, efter at have indhentet Generalprocureurens For-

mening, af denne ladet udarbejde et Lovudkast, i hvilket under Form af en authentisk Fortolkning af Værnepligtslovens § 8 den Mening gaves Medhold, som Resolutionen af 1843 udtaler. Men ihvorvel en Del af de indflydelsesrigeste Rigsdagsmænd i Begyndelsen erklærede at ville understøtte en saadan Lov, havde de dog senere erklæret sig for, at en saadan Lov burde indskrænke sig til at bestemme, at Lægdsrullealderens Beregning efter Forløbet af 3 Aar skulde være berigtiget overensstemmende med Ordene i Værnepligtsloven efter Kalenderaaret. Paa saadan en limiteret Bestemmelse kunde Ministeren naturligviis ei inklade sig, da den var aldeles uforenelig med Begrebet om en authentisk Fortolkning, og Loven derfor ikke kunde faae tilbagevirkende Kraft paa det allerede udskrevne Mandskab. Han havde derfor nu bestemt sig for at løsgive alle de Udskrevne, som var fødte fra 1. Januar 1828 til 1. Mai s. A. Vel vilde Armeen herved miste mellem 1000 og 1500 allerede indøvede Rekrutter, men deels indsaae han ei nogen anden Maade, hvorpaa denne Sag retfærdigen kunde afgjøres, deels havde Krigsministeren ikke fundet noget særdeles Betænkeligt ved denne Forholdsregel, og endeligen vilde man i Tilfælde af Krigsudbrud kunne fremkomme med et Lovforslag om Udskrivning af næste Aars Mandskab og derved strax erholde de indøvede Rekrutter til Disposition, ligesom med Hensyn paa Mandskabet den gennemgaaede Skole jo vilde blive regnet det tilgode.

Minister Clausen henledte Opmærksomheden paa Nødvendigheden af at imødegaae det af Droysen og Samwer udgivne Skrift; hvorefter Statsraadet besluttede, at man henvendte sig i denne Retning til Etatsraad Wegener samt foranstaltede, at de Oplysninger, han maatte ønske, bleve ham meddelte.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne

J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 27. marts 1850.

Aar 1850, d. 27de Marts, var Statsraadet samlet.

Justitsministeren [Bardenfleth] refererede, at det Princip havde været fulgt, at de Slesvigere, som havde fast Ophold her, havde været

Værnepligtsloven underkastede, saafremt de ei vare komne hertil som Flygtninge, i hvilket Tilfælde de havde været fritagne for Udskrivning, saafremt de ei frivillig traadte i Tjenesten. Der var nu indtraadt det Tilfælde, at en Handelsbetjent Møller fra Slesvig, som her havde taget Tjeneste, gjorde Paastand paa at fritages paa Grund af, at han kun midlertidigt havde taget Tjeneste her for at undgaae at udskrives til Insurgenternes Armee, uden for sin Qualitet som Flygtning at kunne tilveiebringe aldeles tilstrækkelige Beviser. Da han imidlertid havde produceret Beviser fra forskjellige Mænd, der i høi Grad bestyrkede hans Foregivende, havde Justitsministeren anset det for rigtigt dog efter hans Andragende at fritage ham for Værnepligt. Hvilket Statsraadet tiltraadte.

Paa given Anledning meddelte *Marineministeren* [Zahrtmann], at han havde aftalt med Kammerherre Tillisch, at han foranstaltede, at de til Flaaden indrullerede Slesvigere bleve sendte til Sønderborg.

Minister Clausen henledte derefter Conseilpræsidentens Opmærksomhed paa Hensigtsmæssigheden af at foranstalte, at alle de, der vare istand til at meddele Berigtigelser til Droysens og Samwers Skrift, opfordredes til at give Etatsraad Wegener saadanne Berigtigelser. Han meddelte tillige, at Etatsraad Wegener havde beklaget, at der med Hensyn til Kong Frederik den Sjettes Forhold til den afdøde Hertug af Augustenborg forefandtes Lidet eller Intet i Geheimearkivet.

Efterat *Krigsministeren* [Hansen] havde yttret i sin Tid at have set nogle derhenhørende Dokumenter i Generalcommandoarkivet i Generaladjutant Bülow's Tid, bemærkedes det, at muligen en Del Oplysninger maatte kunne findes deels i Udenrigsministeriet og Ordenskapitulet deels i Cultusministeriet fra afdøde Geheimeraad Mallings Tid deels muligen i General Abrahamsons efterladte Papirer.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at han, da han efter de Discussioner, der allerede havde fundet Sted i Statsraadet angaaende fremmede Jøders Adgang her til Landet, maatte antage, at der fra Statsraadets Side Intet vilde være imod, at bemeldte Lov, saaledes som den af Rigsdagen var vedtaget, forelagdes Hans Majestæt til Sanction, havde indstillet denne Lov til Sanction.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at han ligeledes havde forelagt Hans Majestæt til Sanction den af Rigsdagen i Overensstemmelse med det denne af Regjeringen forelagte Udkast vedtagne Lov om de den directe Handel paa fremmede Verdensdele tilstaaede Begunsti-

gelse, idet han derhos bemærkede, at det Presserende ved denne Sag ikke havde tilladt ham forinden at foretage denne Sag i Statsraadet. Fremdeles meddelte Finantsministeren, at han havde modtaget den af Rigsdagen overensstemmende med det denne af Regjeringen forelagte Udkast vedtagne Lov om Udførselstoldfrihed for Hornqvæg.

Statsraadet approberede de ommeldte Loves allerunderdanigste Forelæggelse til Hans Majestæts Sanction, idet det vedtoges som Regel for Fremtiden, at de af Rigsdagen vedtagne Love, inden de forelægges Hans Majestæt, foretages i Statsraadet.

Derefter forelagde og motiverede *Cultusministeren* [Madvig] følgende Udkast:

- 1) Til en Underviisningsplan og Examensbestemmelser for de lærde Skoler, hvilket af Statsraadet vedtoges.
- 2) Til Bestemmelserne for de private lærde Skolers Dimissionsret og Privatisters Dimission til Universitetet efter Ophævelsen af examen artium.

Foranlediget af *Justitsministeren* [Bardenfleth] bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at den lærde Skole paa Island var beregnet paa, at Afgangsexamen kunde tages ved den, og at der derfor ei var taget specielt Hensyn paa de Islændere, som muligen vilde underkaste sig den ved Universitetet.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at der altid kunde tilstaaes disse en Lettelse i Adgangen til akademiske Beneficier inden Immatriculeringen.

Justitsministeren [Bardenfleth] frygtede, at det vilde bidrage betydeligt til at forringe den videnskabelige Dannelses Tilstand paa Island, naar Baandet med Universitetet løsnedes.

Efter nogen Discussion vedtoges Udkastet, dog saaledes at det bestemtes, at de tvende Prøver ved Universitetet, som svarede til Prøverne for 6te og 7de Klasse ved de lærde Skoler, vel bestemtes at skulle tages hver for sig, dog saaledes at der ingen Tidsbestemmelse tilføiedes, og det altsaa stod Vedkommende frit for at tage den til samme Tid eller med et Mellemrum.

- 3) Til en forandret Inddeling af det akademiske Aar ved Universitetet.

I Anledning af dette Udkast henledte *Cultusministeren* [Madvig] Statsraadets Opmærksomhed paa, at der herskede en Meningsforskjel mellem ham og Minister Clausen, som i det Hele henholdt sig til den af Consistoriet udtalte Mening, idet Udkastet bestemte Sommerferien

fra 10de Juli til 23de August, Minister Clausen derimod stemte for at bestemme den fra 1ste Juli til 31te August. Efterat *begge Ministre* [Madvig og Clausen] havde motiveret deres Anskuelser, sattes Sagen under Votering og vedtoges da Udkastets Bestemmelse med en Majoritet bestaaende af *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Cultusministeren* [Madvig] og *Marineministeren* [Zahrtmann]. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 30. marts 1850.

Aar 1850, d. 30te Marts, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 4de og 8de Marts oplæstes og rathaberedes.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring refererede *Kammerherre Bille* de seneste Efterretninger fra Udlandet, der stode i Forbindelse med den fra Berlin modtagne seneste Depeche, som indeholdt de Bestemmelser, som Preussen fremsatte som de yderste, hvortil det troede at kunne gaae; hvorefter han oplæste et Brev fra Kammerherre Reedtz, hvilket han med sidste Post havde modtaget.

Justitsministeren [Bardenfleth] antog det for rigtigst efter Sagerne nuværende Stilling, da man dog ei havde Udsigt til, ad den hidtil fulgte Vei at erholde et Resultat, saaledes som tidligere foreslaaet, at forlange en Voldgift i Sagen af de neutrale Magter, dog at Baron Myendorffs Formening indhentedes om det beleilige Øieblik at stille dette Forlangende.

Kammerherre Bille gjorde opmærksom paa, at Rusland og England gjennem Meyendorff og Westmoreland jo allerede de facto kunde optræde som Voldgiftsmænd, men at Rusland ei ønskede en formel Congres, da denne vilde medføre den Følge, at ogsaa Frankrig maatte indbydes.

Cultusministeren [Madvig] maatte i Henhold til sine tidligere fremførte Yttringer antage, at det nu, da det viste sig at være umuligt at komme overens med Preussen paa den nu foreliggende Basis, var Tiden til om ei at foreslaae en ny Basis, dog at foranledige, at en saadan fra den anden Side fremsattes.

Finantsministeren [Sponneck] antog, at det at foranledige en saadan Basis's Fremsættelse fra den modsatte Side vilde medføre alle de samme Følger, som vilde indtræffe, naar man selv fremsatte den, navnlig at alle de Garantier, der nu havdes for Fredspræliminærerne, vilde bortfalde. Hvori de øvrige Ministre erklærede sig enige.

Efterat dernæst det Spørgsmaal atter var kommet under Discussion, hvorvidt vore Underhandlere vare bemyndigede til at insistere paa en Congres, gjorde *Conseilpræsidenten* [Moltke] opmærksom paa, at Kammerherre Bille allerede havde meddelt Ruslands Utilbøielighed til en formel Indbydelse til en saadan og ligeledes viist, at den de facto existerede for Englands og Ruslands Vedkommende. Det første Skridt, der med Hensyn til England efter hans Formening vilde være at gjøre, var at opfordre Lord Palmerston til en Udtalelse om den Fortolkning, der efter hans Formening var at anvende paa Fredspræliminærerne, da en saadan, som Preussen havde opstillet, umuligen kunde modtages, ligesom det og var indlysende, at Danmark aldrig var gaaet ind paa Fredspræliminærerne, saafremt der til den Tid, Conventionen blev underskrevet, havde været fremført en saadan. Det var forøvrigt en Selvfølge, at Lord Palmerstons Mening var at forlange saaledes, at man ingenlunde var endelig bundet ved denne, eller at den var at ansee som en autentisk Forklaring. Forresten maatte han være af den Formening, at Underhandlerne i alt Fald kun bemyndigedes til at forlange en Congres efterat have confereret med Baron Meyendorff og Lord Westmoreland om Forlangendet i Almindelighed og om det Tidspunkt, det burde fremsættes paa isærdeleshed. Sluttelig maatte han dog foreslaae, at der ingen endelig Bestemmelse toges i denne Retning, førend der var indløbet Svar paa de seneste til Berlin afsendte Reklamationer. Hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at Forholdene i Sydslesvig vare af den Beskaffenhed, at det syntes umuligt, at den derværende Tilstand kunde vedvare længe; han maatte derfor finde det ønskeligt, at den Discussion om disse, som under Congressspørgsmaalets Afhandling incidenter var paabegyndt, atter blev optaget.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte derefter under Discussion, hvorvidt den Retning, Forholdene i Sydslesvig havde taget, kunde medføre Nødvendigheden af at paastaae Effectueringen af de hemmelige Artikler eller Opsigelsen af Vaabenstilstanden.

Minister Clausen bemærkede, at det var tydeligt, at Preussen hver-

ken gennem Underhandlinger eller gennem Krig ønskede at komme til Freden, men at det gennem en tredie Udvei søgte denne, nemlig derved at der i Slesvig tilveiebragtes en faktisk Tilstand, der kunde begrunde en Omstyrning af alle hidtilværende Underhandlinger. Han troede kun, at denne Preussens Bestræbelse kunde imødegaaes ved en Paastand om Udførelsen af de hemmelige Artikler.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte tiltræde Minister Clausens Anskuelse, at en Tilstand som den i Sydslesvig ei længere kunde vedvare; han maatte derfor foreslaae, ikke at Vaabenstilstanden opsagdes, men at man meddelte det preussiske Kabinet, at man maatte forlange de hemmelige Artikler gennemførte, saafremt ikke inden en bestemt Tid de ofte paaklagede Ulemper bleve afhjulpne og Vaabenstilstanden i Virkeligheden gennemført. Han maatte tillige paastaae, at der i denne Henseende toges en Bestemmelse, da han i Tilfælde af, at de hemmelige Artikler skulde indtræde, maatte have Tid til de nødvendige Rustninger, uden hvilket han ei kunde være ansvarlig for, at den nødvendige Magt til den behørig Tid var tilstæde.

Krigsministeren [Hansen] maatte meget fraraade, at man forlangte de hemmelige Artikler gennemførte. Preussen ønskede Intet hellere og vilde øieblikkeligen gaae ind herpaa, og ikke alene vilde det selv hemmeligen understøtte Insurgenterne, naar det kom til Krig mellem disse og Danmark, men selv en stor Del af det øvrige Tydskland vilde sende dem Hjælp, og det vilde derfor være umuligt at beregne, imod hvilken Styrke man vilde komme til at stride, som dog er den første Betingelse for al Krigsføring. En saadan Krig kunde han derfor ingenlunde tilraade, men maatte i saa Tilfælde forbeholde sig at fratræde. Han for sin Del maatte derfor stemme for enten at lade Sagerne gaae saa godt de kunde eller, ifald man foretrak at gjøre Brug af de hemmelige Artikler, da tillige at opsigte Vaabenstilstanden med Preussen, da jo dog Blokaden var det Vaaben, hvorved vi kunde tilføie vore Hovedfjender mest Skade, og disse ved hemmeligen at understøtte Insurgenterne, naar disse tilsyneladende alene strede med os, kunde undgaae denne og dog tilføie os næsten den samme Skade, som naar vi vare i en aaben Krig med dem. Han maatte bringe i Erindring, at det alene var Preussen, der havde anerkjendt Vaabenstilstanden, men at det hele øvrige Tydskland ikke havde gjort dette, altsaa endog havde den formelle Ret paa sin Side, naar det understøttede Slesvig-Holstenerne i det Tilfælde, at de hemmelige Artikler effectueredes.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte foreslaae, at der blev skrevet til vore Underhandlere i Berlin, at de gjentagende og paa det Bestemteste maatte forlange en Forandring af Forholdene i Slesvig, og at de ligesom ved Congressspørgsmaalet indhentede Baron Myendorffs og Lord Westmorelands Formening om, hvorvidt man i andet Fald burde forlange de hemmelige Artikler bragt til Udførelse, og at man ligeledes med Hensyn paa dette Spørgsmaals endelige Løsning afventede de Befuldmægtigedes Svar fra Berlin. Hvilket Statsraadet vedtog.

Derefter forelagde og motiverede *Cultusministeren* [Madvig] Ud-kast til en allerunderdanigst Forestilling om tvende lærde Skolers Nedlæggelse. Hvilken Forestilling af Statsraadet billigedes.

Derefter forlod Marineministeren Mødet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede dernæst, at han for at tilveiebringe Oplysning om Jordeiendommenes Fordeling i Landet havde ladet udarbejde forskellige Schemata, hvilke han forelagde, idet han udviklede den Maade, hvorpaa han vilde foranstalte disse udfylde.

Efterat der var discuteret over de forskellige Maader, hvorpaa dette kunde ske, foreslog *Finantsministeren* [Sponneck], at foreløbigen nogle Amtmænd opfordredes til at afgive deres Betænkning om, paa hvilken Maade de attraaede Oplysninger hensigtsmæssigst vare at erholde. Hvorefter Statsraadet besluttede at opsætte Spørgsmaalets endelige Afgjørelse, indtil den nævnte Betænkning var indhentet.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 2. april 1850.

Aar 1850, d. 2den April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 11te og 13de Marts oplæstes og ratihaberedes.

Kammerherre Bille meddelte en Depeche af 27de Marts fra Kam-

merherre Bülow betræffende hans Sendelse til Oldenburg Successionen vedkommende.

Efterat denne Depeches Indhold var discuteret, bestemte Statsraadet, at Baron Pechlin, som havde erholdt en Copi tilstillet, efterat have confereret med Baron Meyendorff, skulde afgive sin Betænkning over, hvorledes denne Sag var at behandle, og at man derefter skulde indhente Keiseren af Ruslands Formening om de Skridt, der yderligere vare at foretage.

Kammerherre Bille refererede derefter, at Baron Werther havde meddelt ham de nye Instructioner, som vare meddelte General Hahn. Han kunde iøvrigt ei tillægge disse nogensomhelst Betydning, da de kun tilholdt ham at holde Orden »innerhalb des factischen Rayons«. Ligeledes havde han seet et Brev fra Baron Schleinitz til Baron Werther, hvori den Førstnævnte udtaler Rimeligheden af, at de preussiske Tropper om kortere eller længere Tid vilde see sig nødte til at forlade Slesvig. Der var i den Anledning skrevet til vore Underhandlere i Berlin, at de skulde insistere paa, at Preusserne i Sydslesvig aldeles ingen anden Opgave havde end at vedligeholde Orden og at exequere Bestyrelsescommissionens Befalinger, at Troppernes Concentrering var os uvedkommende, og at vi i hvert Tilfælde henholdt os til den Lord Palmerston af det preussiske Kabinet givne Forsikkring, at de kun vilde fjerne deres Tropper med behørigt Varsel. Hvilket Statsraadet bifaldt.

Derefter meddelte *Kammerherre Bille*, at der i Berlin fra preussisk Side var antydet, at man var villig til at slutte en separat Fred med Danmark; han antog det kun at være et Forsøg paa formelt at sikkre sig mod en Blokade og maatte tilføie, at Meyendorff og Westmoreland havde fraraadet et saadant Skridt.

Statsraadet besluttede, at der først herom var at tage nogen Bestemmelse, naar en officiel Proposition forelaae.

Sluttelig meddelte *Kammerherre Bille*, at Baron Pechlin havde meldt ham, at man fra østerrigsk Side havde proponeret Hans Majestæt for Holstens og Lauenborgs Vedkommende at tiltræde det sydtyske Forbund.

Statsraadet besluttede, at der herpaa burde meddeles et Svar, som holdt Spørgsmaalet aabent, men udtalte, at Hans Majestæts Sympathier selvfølgelig mere nærmede ham Østerrig end Preussen.

Med Henhold til at Kammerherre Tillisch havde ønsket Regjeringens Formening om, hvorvidt det maatte være ønskeligt, om Bestyrel-

sescommissionen oprettede et Gensdarmeri i Slesvig, besluttede Statsraadet, at det meddeltes Kammerherren, at man ei holdt det for tilraadeligt, men at det var en Sag, der maatte overlades Bestyrelsescommissionens Forgødtbefindende.

Krigsministeren [Hansen] maatte henlede Opmærksomheden paa, at den ovenfor meddelte Yttring af Baron Schleinitz, at Preusserne muligen vilde see sig nødte til at forlade Slesvig, gjorde det sandsynligt, at vi bleve nødte til at rykke ind; han maatte derfor gjentagende gjøre opmærksom paa, at det tog Tid at samle Tropperne, ligesom han ogsaa maatte bemærke, at den skadelige Indflydelse, som en Troppe-samling om Vinteren havde paa de Militære, ikke paa denne Aarstid var at befrygte.

Conseilpræsidenten [Moltke] henholdt sig til det i forrige Møde Bestemte, at der i denne Anledning Intet var at foretage, førend man erholdt Svar fra vore Underhandlere.

Krigsministeren [Hansen] henledte Statsraadets Opmærksomhed paa det Spørgsmaal, hvorvidt de Menige herefter vare at tiltale med »Du« eller »De«. Han foreslog, at man indskrænkede sig til at instruere de Commanderende til at bruge deres Conduite for efterhaanden at gaae over til det Forhold, som svarede til Tiden og Armeens forandrede Rekruteringsmaade. Hvilket Statsraadet bifaldt.

Finantsministeren [Sponneck] henledte derefter Statsraadets Opmærksomhed paa Udvalgets Betænkning over Udkastet til Loven om Krigsskat for 1850.

Han bemærkede for sit Vedkommende med Hensyn paa Udvalgets Forslag om at fordele den Skat, ved hvilken de 4 Millioner nye Creditbeviser vare at indfrie paa to Aar istedetfor paa eet, at han derimod Intet kunde have at indvende. Denne hans Anskuelse om Fordelingen paa 2 Aar var imidlertid ubetinget baseret paa den Overbeviisning, at Regjeringen med ham var enig i under ingen Betingelse at føre Krigen til næste Aar, da Indrømmelsen af den omtalte Fordeling absolut udelukkede Muligheden af Krigsførelse i 1851. Landet vilde ikke, uden at dets Kræfter aldeles lammedes, kunne foruden de næsten 2 Millioner, der af den her omtalte Skat faldt paa 1851, endnu udrede de Udgifter, som Krigsførelsen vilde gjøre nødvendige, og han maatte gjentage, at det var umuligt at negociere et nyt Laan. Han havde ogsaa af denne sidste Grund med velberaadt Hu stillet sit Andragende paa den største Sum, som han antog, at Landet, uden at dets nødvendige Hjælpekilder

udtømmes, kunde bære. Naar der forøvrigt af Udvalget var yttret, at han ei lagde nogen synderlig Vægt paa, om Skatten indkom i 1 Aar eller fordeltes paa 2, da maatte han berigtige denne Udtalelse derhen, at han kun havde yttret, at han med Hensyn paa Creditbevisernes Cours antog denne Omstændighed for ligegyldig.

Uagtet han saaledes ikke var uenig med Udvalget med Hensyn til Realiteten, alt under den ovenanførte Forudsætning, saa maatte han dog modsætte sig den Form, i hvilken Udvalgets Forslag var bragt. Denne gik nemlig videre end det Spørgsmaal, der forelaae, og omfattede tillige de Forslag til at tilveiebringe den Del af Skatten, som var at opkræve ved en Indkomst- og Formueskat. En saadan Foregriben af det, som Regjeringen kunde agte at forelægge, og Rigsdagen først til October kunde have at debatere, forekom ham aldeles uberettiget; han agtede derfor at stille et Amendement til Udvalgets Forslag, hvorved den Abnormitet kunde undgaaes, saalydende:

Paa de Indtægter, som indkomme ved den paabudne Krigsskat, bemyndiges Finantsministeriet til under Control af 6 Mænd, hvoraf hvert af Rigsdagens Thing udnævner 3, at udstæde indtil 2 Millioner Rbd. rentebærende Creditbeviser lydende paa 100, 50 og 5 Rbd., hvilke fra 11. Juni 1850 bære 1 Rbsk. daglig Rente for hver 100 Rbd. eller $3\frac{7}{100}$ % om Aaret.

Endvidere bemyndiges Finantsministeriet til, om fornødent gjøres, under Control af de samme Mænd at udstæde endnu for 2 andre Millioner rentebærende Creditbeviser af den ovennævnte Beskaffenhed, imod at der forelægges den i October Maaned d. A. sammentrædende Rigsdag Forslag til disses Indfrielse.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at det Spørgsmaal, hvorledes den halve Del af Creditbevisernes Beløb burde tilveiebringes, saameget mere burde holdes aabent, som denne Sag først maatte discuteres i Statsraadet, hvor der kunde være forskjellige Meninger om Hensigtsmæssigheden af en Formues- og Indkomstskat, et Spørgsmaal om hvilket ikke engang Finantsministeren endnu havde havt Leilighed til at udtale sig.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte denne Mening, og idet *Finantsministeren* [Sponneck] ligeledes erklærede sig enig, bemærkede han, at ved det af ham foreslaaede Amendement tillige det Spørgsmaal holdtes aabent, om man virkelig kom til at behøve hele den Sum, der vilde falde paa Aaret 1851.

Da han maatte ansee det for afgjort, at Statsraadet ei vilde kunne gaae ind paa Udvalgets Forslag, saaledes som det forelaae, vilde det altsaa nu være at afgjøre, hvorvidt Regjeringen vilde støtte det af ham stillede Amendement eller det oprindelige Lovudkast. Med Hensyn paa dette Sidste maatte han dog bemærke, at Committeen kjendelig gik ud fra den Forudsætning, at Landet kunde bære Skattens Udredelse i eet Aar; han selv maatte i Almindelighed dele denne Mening, men antog dog, at der vare enkelte Dele af Landet, navnlig af Jylland, som ei vilde være istand dertil; for disse vilde jo imidlertid Eftergivelse kunne fastsættes ved Lov.

Paa den anden Side talte det for hans Amendement, at det var ønskeligt at skaane de nævnte Landsdele, ligesom han ogsaa efter sin Anskuelse ei fandt det rigtigt, at Regjeringen udtalte, at det var absolut nødvendigt, at Skatten indkom i eet Aar, da en saadan Udtalelse maatte baseres paa Tanken om en Krigsførelse til næste Aar.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde ingenlunde være af den Formening, at man kunde sætte sig paa det bestemte Punkt, ei at ville føre Krig til næste Aar; deels var det jo ikke nogen frivillig Sag for Regjeringen, om den vilde slutte Fred, da det var meget muligt, at vore Modstandere ei vilde, deels kunde han aldrig stemme for Freden, naar man ved at udholde Krigstilstanden noget længere kunde forudsee et fordelagtigt Resultat. Han stemte derfor for det oprindelige Lovudkast, men maatte dog bemærke, at han selv i Amendementet ei kunde see en absolut Udelukkelse af Krigens Mulighed til næste Aar. Sluttelig kunde man vel sige, at Opkrævelsen i eet Aar var nødvendig for at gaae Eventualiteter imøde.

Krigsministeren [Hansen] maatte dele Finantsministerens Mening betræffende det Vanskelige i at føre Krigen næste Aar, men han maatte desuagtet votere for det oprindelige Udkast, da selv under Forudsætning af, at der ingen Krig førtes til næste Aar, der dog som Følger af den førte Krig for dette Aar vilde forestaae Landet store Udgifter.

Indenrigsministeren [Rosenørn] maatte være af den Formening, at netop den Forholdsregel kun at fordele Halvdelen af Skatten paa eet Aar vilde bevirke, at Skattekræfterne bleve i Landet, og at dette saaledes kunde bedre udrede de Byrder, som en fornyet Førelse af Krigen vilde bringe med sig; han troede ei, at det var muligt at sætte sig paa det Standpunkt under ingen Betingelse at ville føre Krig til næste Aar. Han stemte derfor for Ændringsforslaget med den Over-

beviisning, at der ei i dette laae en absolut Afskjærelse af at føre Krigen til næste Aar.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte Finantsministerens Mening, at en Krig til næste Aar var en Umulighed, han stemte derfor for Amendementet, da han ei antog, at Regjeringen, idet den holdt paa Udkastet, burde udtale for Rigsdagen, at den tænkte paa endnu i eet Aar at holde Landet i den samme Situation. Han maatte dertil bemærke, at det var af politisk Vigtighed ei alene at erholde de nødvendige Summer bevilgede, men at erholde dem let bevilgede.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Minister Clausen* stemte for det oprindelige Udkast, da de ikke kunde holde det hverken for rigtigt eller endog kun muligt at bestemme med Sikkerhed ei at føre Krig til næste Aar.

Conseilpræsidenten [Moltke] var af den Formening, at der kunde være en Mellemvei at vælge, idet Krigsskatten ikke, som i det oprindelige Udkast foreslaaet, fordeltes paa 2, men derimod saaledes som forrige Aar paa 3 Terminer.

Da imidlertid det af Finantsministeren stillede Amendement lod det Spørgsmaal aabent, om den anden Halvdel af Skatten var at hæve i 1, 2 eller flere Terminer, stemte han for Amendementet.

Statsraadets Majoritet, *Conseilpræsidenten* [Moltke], *Finantsministeren* [Sponneck], *Cultusministeren* [Madvig] og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] besluttede saaledes at støtte det af Finantsministeren foreslaaede Amendement. *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Krigsministeren* [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Minister Clausen* stemte for det oprindelige Udkast.

Betræffende Udvalgets Forslag litra a vedtog Statsraadet, at det overlodes til en Conference mellem Finantsministeren og Cultusministeren, hvorvidt man burde gaae ind paa det for Geistlighedens Vedkommende, at det udhævedes, at Billigheden taledes for, at den ved forrige Aars Krigsskattelev hjemlede Fritagelse og Lettelse for dem, der kun have indtil 4 Skpr. Hartkorn, bortfaldt, naar den Embedsmænd og Pensionister, som kun havde indtil 600 Rbd., tilstaaede Begunstigelse bortfaldt samt endeligen, at man med Hensyn til Fordelingsforholdet mellem Eier og Livsfæster holdt paa det oprindelige Udkast.

Mod litra b, c og d fandt Statsraadet det ei nødvendigt, at man udtalte sig. Med Hensyn paa de under litra d fremførte Bemærkninger Apanagerne betræffende udsattes det at tage nogen endelig Bestemmelse.

Med Hensyn paa de under litra e, f og g fremførte Forslag, som og med Hensyn paa Minoritetens Forslag om Tjenestefolks Forpligtelse til at udrede Krigsskat af deres Løn, besluttede Statsraadet ei at modsætte sig, men bemyndigede Finantsministeren til at gjøre de specielle Bemærkninger, hvortil han maatte finde Anledning.

Paa *Justitsministerens* [Bardenfleths] Andragende bemyndigede Statsraadet ham til at antage de i Landstingets Udvalg i Rigsretsloven og Presseloven foreslaaede Forandringer.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte, at han vilde forelægge Hans Majestæt Kongen Loven angaaende Forlængelsen af det Thorvaldsenske Museums Eneret; Loven om en Forandring i Valglovens § 42; Loven angaaende Forandring i Bestemmelserne om Afgang af Hartkorn for Grundstykker, som indtages til Hoved- eller mindre Landeveie.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 5. april 1850.

Aar 1850, d. 5te April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Efter *Udenrigsministerens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* en Beretning fra Baron Pechlin af 2den April.

Endvidere forelæste han et privat Brev fra Kammerherre Reedtz, en privat Skrivelse fra Kammerherre Tillisch samt en Skrivelse fra Grev Holck i Hamborg indeholdende et Brev fra Baron Blome angaaende Tilstanden i Holsten.

Da der endnu ikke forelaae bestemte Efterretninger om Udfaldet af den holstenske Landesversamlings Forhandlinger eller om Statholderskabets dermed i Forbindelse satte Afgang, var Statsraadet enigt i, at der, som Forholdene i Øieblikket vare, var Grund til at see Tiden an, og at derfor heller ikke nu de hemmelige Artikler i Vaabenstandsconventionen burde requireres anvendte, ligesom der ei heller fandtes Anledning til nu at indkalde de Permitterede.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det var ham bekjendt, at Kammerherre Tillisch i Tilfælde af, at det preussiske Medlem af Bestyrelsescommissionen udtraadte, vilde ansee sig incompetent til alene at fortsætte Regjeringen af Hertugdømmet, og han ansaae det derfor nødvendigt, at Kammerherre Tillisch for et saadant muligt indtrædende Tilfælde forsynedes med et nyt Allerhøieste Mandat, der bemyndigede ham til ene at overtage Hertugdømmets Forvaltning.

Statsraadet, af hvis Medlemmer Enkelte iøvrigt antog, at Kammerherre Tillisch, naar det preussiske Medlem udtraadte af Bestyrelsescommissionen, eo ipso maatte være Eneregjerende, erklærede sig enig i, at der udvirkes en Allerhøieste uindskrænket Fuldmagt for Kammerherre Tillisch til som overordenlig Regjeringscommissær at overtage Forvaltningen af Hertugdømmet Slesvig i det Tilfælde, at det preussiske Medlem af Bestyrelsescommissionen skulde trække sig tilbage, da i dette Fald Bestyrelsescommissionen maatte ansees som opløst og Vaabenstilstandsconventionen brudt.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede Udkast til en Lov, der forandrer og nærmere bestemmer Frd. 9. Mai 1806 angaaende Indquartering i Tilfælde af overordenlige Troppesamlinger. Dette Udkast blev af Statsraadet tiltraadt.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at der i Sagen angaaende Krigsskatsloven var af et Medlem af Finantsudvalget stillet et Ændringsforslag, hvorefter der af Apanagerne vilde komme til at erlægges i Krigsskat 25 %, og at Finantsudvalget, naar dette Ændringsforslag gik igjennem, vilde kunne opføre paa Finantsloven de apanagerede Personer med det fulde Beløb efter de ældre Resolutioner, og saaledes vilde da Apanagerne, idet de kun voteredes for eet Aar, komme til i dette ene Aar at betale den fulde Krigsskat, medens Krigsskatten ellers skulde fordeles paa 2 Aar, og medens de Apanageredes fremtidige Stilling vilde, ved at man lod den af Regjeringen forelagte Apanagelov blive liggende, blive stillet i det Uvisse. Idet han iøvrigt tilføiede, at det paagjældende Ændringsforslag, som gaer ud paa istedetfor Committeens Procentberegning med Hensyn til Krigsskatten af Gager o. s. v. at substituere en Regel, ifølge hvilken enhver fast Indtægt bliver at dividere med 800 Rbd. for at udfinde den Procentstørrelse, som skal erlægges i Krigsskat, dog at 25 % altid skal være maximum, vilde ubetinget fortjene Fortrinet, saasomt det ikke var kjendeligt, at det var beregnet paa Apanagerne, maatte han nu sætte

under Statsraadets Overveielse, hvilken Stilling Ministeriet skulde ligeoverfor Rigsdagen indtage med Hensyn til det ommeldte Ændringsforslag og den forelagte Apanagelov.

Idet Statsraadet vedtog, at man skulde udtale sig bestemt imod det omhandlede Ændringsforslag, erklærede tillige alle Statsraadets Medlemmer sig enige i at gjøre Antagelsen af Apanageloven til et Kabinetsspørgsmaal, idet de, uagtet det ikke oversaaes, hvilke Betænkkeligheder det under de nærværende Omstændigheder kunde have saaledes at stille Sagen paa Spidsen, gik ud fra, at det ikke stemmede med det Kongelige Hus' Værdighed at stille de Apanageredes Stilling saa prekært, som Tilfældet vilde blive, naar ikke nu strax Apanageres Størrelse ved Lov blev fastsat.

Cultusministeren [Madvig] henlede Opmærksomheden paa Nødvendigheden af at underrette Hans Majestæt om, at Ministeriet vilde gjøre det paagjældende Spørgsmaal til et Kabinetsspørgsmaal.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 8. april 1850.

Aar 1850, d. 8de April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 15de, 18de, 21de og 25de Marts oplæstes og rati-
haberedes.

Kammerherre Bille meddelte de seneste Efterretninger fra Kammerherre Tillisch og bemærkede, at der fra Udlandet ikke var indtruffet Efterretninger af nogen Betydning.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at de trende Skibe *Thetis*, *Valkyrien* og *Ørnen* laae aldeles færdige i Rheden. Dersom det var Statsraadets Anskuelse, at det var hensigtsmæssigt, at de istedetfor at forblive der og foretage deres Øvelser i Nærheden af Kjøbenhavn skulde sendes over til Kysten af Slesvig, da kunde dette ske uden forøgede Omkostninger, og han vilde i saa Fald give *Commandeurcapitain Bille* Ordre til at overtage Overbefalingen. Statsraadets Majoritet bestemte, at de nævnte Skibe sendtes til Sønderborg for at holdes krydsende mellem der og Fehmern.

Minister Clausen og *Cultusministeren* [Madvig] dissenterede og fandt det urigtigt at sende Skibene derned, saalænge de ikke kunde gjøre nogen reel Nytte enten ved at blokere eller angribe.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede derefter, at der i Folkethinget ved den 2den Behandling af den provisoriske Frd. 5. Mai 1848 § 5 var bleven vedtaget et Amendement, hvorefter Fæstere uanseet de bestaaende kontraktmæssige Bestemmelser skulde være berettigede til at indtage Inderster. Han var af den Overbeviisning, at en saadan Lovbestemmelse paa en fordærlig Maade vilde indgribe i Contraktsfriheden, og at det derfor var af yderste Vigtighed at hindre Amendementets endelige Antagelse.

Statsraadet besluttede med Hensyn til Betænkeligheden ved et saadant Indgreb i Contraktsfriheden at holde paa det af 15 Folkethingsmænd stillede Forslag at retablere Lovudkastet.

Finantsministeren [Spønneck] meddelte, at han havde samtallet med flere af de indflydelsesrigeste Mænd i Folkethinget betræffende Apanageloven. Efter disse Samtaler kunde han vel ikke betvivle, at Ministeriet, naar det gjorde Sagen til et Kabinetsspørgsmaal, vilde kunne sætte den igjennem, men paa den anden Side gik de nævnte Mænd ud fra den Forudsætning, at deres Stilling i Thinget vilde være aldeles compromitteret, naar Loven sattes igjennem, og at Thinget ikke uden at ødelægge sin moralske Kraft kunde vedtage den; og han kunde for sit Vedkommende ei holde det for rigtigt at bringe det til et saadant Resultat ved at støtte sig til den Beregning, at Rigsdagen under de nærværende Conjuncturer ei kunde lade Ministeriet falde. Han maatte derfor stemme for, at man søgte en Udvei, paa hvilken Committeen kunde slaae ind, og han var bleven overbeviist om, at naar en saadan nogenlunde billig kunde findes, da vilde den fra Committeens Side ingen Hindring møde.

Cultusministeren [Madvig] meddelte derefter, hvilke Oplysninger han i denne Retning havde erholdt, og forelagde et Udkast til en Betænkning, som han havde Grund til at antage, at Committeen var villig til at afgive, og som han efter sin Overbeviisning fandt, at Ministeriet kunde acquiescere ved. Udkastet var saaledes lydende:

»Committeen finder en speciel Apanagelov i dette Øieblik for de allerede apanagerede Personers Vedkommende unødvendig; da Apanagerne, forsaavidt der ikke i Forholdene foreligge klare Grunde til ikke at udbetale dem, kunde overgaae paa Budgettet med det ved tid-

ligere Kongelige Resolutioner regulerede Beløb, kun med det Fradrag som ved Civillistens Bestemmelse og ved selve det forelagte Udkast til en Apanagelov er fundet begrundet«.

Finantsministeren [Sponeck] foreslog endnu at tilføje:

»Udvalget tilraader derfor, at de paa Finantslovudkastets Udgiftsbilag I opførte Apanagebeløb for det Kongelige Hus vedtages«.

Han maatte derefter paa det Indstændigste anbefale denne Udvei, da han under den endnu fortiden herskende Animositet imod Apanagerne fandt en Afgjørelse som denne mest tilfredsstillende baade for Rigsdagen, Ministeriet og de apanagerede Personer, navnlig vilde de sidste opnaae den nødvendige Sikkerhed, da i alt Fald den nuværende Rigsdag, naar Committeeens Indstilling gik igjennem, ikke oftere vilde kunne reise Spørgsmaalet, og det var sandsynligt, at den nu stedfindende Animositet mod Apanagerne vilde lægge sig, inden et nyt Valg til Rigsdagen fandt Sted.

Statsraadets Pluralitet besluttede, at man skulde virke hen til, at Committeeen for Apanageloven afgav den af Cultusministeren og Finantsministeren foreslaaede Betænkning.

Krigsministeren [Hansen] og *Minister Clausen* dissenterede og stemte for, at man skulde sætte Udkastet til Apanagelov igjennem, da de i den foreslaaede Transaction ikke kunde see Andet end et Nederlag for Ministeriet.

Marineministeren [Zahrtmann] delte denne Anskuelse, navnlig ogsaa fordi han ved den foreslaaede Afgjørelsesmaade ei kunde finde de apanagerede Personer tilstrækkeligen betryggede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 10. april 1850.

Aar 1850, d. 10de April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Med Hensyn til hvad der i de Depecher fra Fredsunderhandlerne, som senest havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, var berørt om Udnævnelsen af en blandet Commission bestaaende dels af

Danske deels af Slesvigere betræffende de forskjellige Stridspunkter, blev det af *Conseilpræsidenten* [Moltke] sat under Discussion, hvorledes Underhandlerne maatte i denne Henseende være at instruere.

Da Tanken om en saadan blandet Commission endnu ikke fra nogen Side var klargjort, fandt Statsraadet, udenfor hvis Opgave det laae at tænke sig og drøfte de mange forskjellige Eventualiteter med Hensyn til dens Gjennemførelse, det vanskeligt allerede nu at udtale sig om den.

Statsraadet vedtog derfor, at man fortiden indskrænkede sig til at meddele Underhandlerne, at det hele Spørgsmaal om en saadan Commission var, efter hvad der forelaae, endnu saa aldeles ikke formuleret, at der derom ikke kunde have nogen Mening, men at Statsraadet i ethvert Fald maatte betragte det som uforeneligt med Kongens Souverænitet at indrømme en slig Commission nogensomhelst afgjørende Myndighed, og at det vilde være ligesaa uforeneligt med Kongens Souverænitet at indrømme nogen europæisk Magt en voldgivende Myndighed med Hensyn til de Punkter, hvorom Commissionen ikke kunde blive enig.

Krigsministeren [Hansen] tog af en Skrivelse, som han havde modtaget fra Generalauditeur Scheel, Anledning til at bringe paa Bane Spørgsmaalet om Armeens Eenhed, idet han insisterede paa denne og modsatte sig de i det Enkelt gaaende Afgjørelser herfra, som fra preussisk Side vare blevne gjorte gjældende.

Statsraadet var i Henhold til, hvad allerede tidligere var udtalt, enigt i, at der af Underhandlerne paa det Stærkeste maatte ubetinget insisteres paa en fælleds Armee for Danmark og Slesvig som det, der traktatmæssigen skulde stipuleres, og at der paa ingen Maade kunde gaaes ind paa den Indblanding i Detaillen, som fra preussisk Side gjordes gjældende.

I Anledning af en skriftlig Begjæring, som var indkommet til *Conseilpræsidenten*, fra Medlem af Folkethinget Professor Fenger om at erholde udlaant den i afvigte Aar faldne Allerhøieste Resolution angaaende Ordenskapitulet og den af Premierministeren forud afgivne allerunderdanigste Betænkning, erklærede Statsraadet sig enigt med *Conseilpræsidenten* [Moltke] i, at der ikke var Foranledning til at meddele denne Betænkning, men at man maatte indskrænke sig til at give en Udskrift af den Allerhøieste Resolution, for hvilken det samlede Ministerium bar Ansvaret.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelæste et Udkast til det Allerhøieste Mandat, som i Henhold til Statsraadets tidligere Beslutning skulde meddeles Kammerherre Tillisch til som overordenlig Regjeringscommissær at overtage den civile Forvaltning af Hertugdømmet Slesvig i det Tilfælde, at det preussiske Medlem af Bestyrelsescommissionen udraadte af denne.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede sig imod, at den overordenlige Regjeringscommissær skulde, som det oplæste Udkast indeholdt, underordnes nogen Minister, og han voterede saaledes for, at Mandatet skulde udfærdiges som givende Kammerherre Tillisch en uindskrænket Magt.

Af samme Mening erklærede *Krigsministeren* [Hansen] sig.

Ogsaa *Justitsministeren* [Bardenfleth] mente, at den overordenlige Regjeringscommissær ikke burde underordnes nogen Minister, idet han overhovedet fandt, at det nye Mandat burde, for at forebygge al Anledning til mulig Besværing fra de andre Magters Side, slutte sig med Hensyn til den Myndighed, som det skulde indrømme, til den Myndighed, der var tillagt Bestyrelsescommissionen.

Statsraadets øvrige Medlemmer vare derimod, da man ved det nye Mandat gik ud fra den Forudsætning, at Bestyrelsescommissionen var opløst og dens Mandat ophørt, enige i, at Mandatet udfærdigedes i Overensstemmelse med det forelæste Udkast, saaledes at den Passus om Regjeringscommissærens Underordnelse under en Minister blev staaende, kun at det i samme kom til at hedde: »Premier- og Udenrigsminister« istedetfor »Udenrigsminister«, i hvilken Forandring ogsaa Statsraadets tre ovennævnte Medlemmer erklærede sig enige.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 12. april 1850.

Aar 1850, d. 12te April, var Statsraadet samlet, Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille meddelte de seneste Efterretninger og bemærkede efter dertil given Anledning, at der endnu ei fra Berlin var indløbet noget Svar betræffende det til Underhandlerne stillede

Spørgsmaal om, hvorvidt det var hensigtsmæssigt at stille Preussen en bestemt Frist til at opfylde Vaabenstilstanden, efter hvilken man vilde forlange de hemmelige Artikler effectuerede.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at man i alle de Meddelelser, der herfra vare skete, i Berlin savnede en bestemt Udtalelse af, at vi ingen Tvivl nærede, om at vi vilde seire, naar Afgjørelsen af Striden med Insurgenterne lagdes alene i vore Hænder uden fremmed Indblanding.

Statsraadet besluttede, at en saadan Udtalelse ved passende Leilighed skulde finde Sted.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at der efter Rimelighed vilde ske en Interpellation paa Rigsdagen betræffende den Maade, hvorpaa Regjeringen vilde modtage saavel Grev Otto Rantzau som de senere forventende Afsendinge. Han for sit Vedkommende kunde ei indrømme Grev Rantzau den Paastand at betragtes som en aldeles privat Person, da denne Paastand tilstrækkelig gjendrevs ved det, der umiddelbart før hans Ankomst var passeret i Holsten.

Statsraadet besluttede, at det burde forhindres, at Grev Rantzau erholdt nogen Audients hos Hans Majestæt, forinden der var taget nærmere Bestemmelse, og at de nødvendige Meddelelser i denne Retning vare at tilstille Geheimeraad Bluhme.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag besluttede derefter Statsraadet, at man, saasart de forventede Afsendinge indfandt sig, af disse skriftligen erholdt deres Andragende, og at en Copi af dette umiddelbart sendtes til Berlin med Instrux til vore Underhandlere om, at der med Hensyn paa Underhandlingerne ikke maatte indtræde nogen Standsning paa Grund af de nævnte Herrers Ankomst.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han havde erholdt Hans Majestæts Underskrift paa den Fuldmagt, der var at tilstille Kammerherre Tillisch for det Tilfælde, at Grev Eulenburg forlod Bestyrelses-commissionen.

I Anledning af at *Cultusministeren* [Madvig] henstillede til Statsraadets Afgjørelse, hvorvidt de Kongelige Skuespillere skulde udrede Krigsskat af deres feu, besluttede Statsraadets Majoritet, at denne vilde være at udrede.

Cultusministeren [Madvig] dissenterede.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Formanden for Finantscommitteen havde yttret, at denne, saafremt Regjeringen ei fore-

lagde en Lov om Tallotteriets Ophævelse, vilde see sig nødt til at nægte dets Vedbliven; forelagdes derimod en saadan Lov, da vilde der fra Committeens Side ingen Hindring lægges iveien for, at det endnu vedblev iaar. I denne Anledning ønskede han Statsraadets Mening, om der var noget til Hinder for, at han tilsagde Forelæggelsen af et saadant Lovudkast til October.

Statsraadet besluttede, at det tilmeldes Finantscommitteen, at Regjeringen til Efteraaret vil forelægge Rigsdagen en Lov om Tallotteriets fuldstændige Ophævelse.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte at ville forelægge Hans Majestæt Loven betræffende Gebyrerne ved Sørenten.

Finantsministeren [Sponeck] meddelte ligeledes at ville forelægge Hans Majestæt til Underskrift:

Loven om den svævende Statsgjæld, Loven om de midlertidige Toldforhold til Hertugdømmet Slesvig og til Hertugdømmet Holsten, Loven om midlertidigt Forbud mod Indførsel af Hornqvæg m. m. fra Sverrig.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede derefter, at han af Formanden i Landstinget havde erholdt Underretning om, at han vilde blive interPELLeret angaaende Overholdelsen af den af ham under 22. Februar 1849 meddelte Ordre betræffende Materialiers Anskaffelse til Landetaten ved Licitation, idet man forlangte Oplysning om, hvorvidt denne Ordre var bleven overholdt eller ikke.

Han antog, at det var en Sag, der var Landstinget aldeles uvedkommende, hvilke Grunde der kunde bevæge ham til i enkelte Tilfælde at dispensere sine Undergivne fra de almindelige Befalinger, han selv havde givet.

Justitsministeren [Bardenfleth] delte denne Krigsministerens Anskuelse og foreslog, at Krigsministeren svarede InterPELLanten, »at Ordren af 22. Februar 1849 indeholdt den almindelige Regel, hvilken man imidlertid i Krigstilfælde ikke altid kunde følge; i de Tilfælde, hvor denne Regel var overskredet, havde de Grunde, som af hans Undergivne derfor vare anførte, være ham tilfredsstillende«. Hvilket Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 16. april 1850.

Aar 1850, d. 16de April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Kammerherre Bille forelæste 3 Breve fra Baron Blome angaaende Forholdene i Holsten.

I Anledning af hvad der i de senere Depecher fra Fredsunderhandlerne var yttret om Preussens Tilbøielighed til en Separatfred blev det af *Conseilpræsidenten* [Moltke] sat under Spørgsmaal, hvorvidt der med Hensyn til dette Punkt maatte være at meddele Underhandlerne nogen nærmere Instrux.

Statsraadet fandt, at man maatte indskrænke sig til at meddele Underhandlerne, at Statsraadet i det Væsenlige billigede de Anskuelser, som de havde udtalt angaaende Spørgsmaalet om en Separatfred med Preussen, men at Statsraadet iøvrigt for Øieblikket, saalænge der med Hensyn til dette Punkt ikke forelaae noget nærmere Formuleret, ikke kunde yttre noget Bestemt om en saadan Separatfreds Antagelighed eller Ikke-Antagelighed. Ligesom Regjeringen imidlertid stedse havde ønsket at komme paa det Punkt, at der opnaaedes, hvad der kunde føre til en Isolation af Hertugdømmerne, saaledes var det en Selvfølge, at man under ingen Omstændigheder kunde gaae ind paa en Separat-Fred med Preussen, naar der ikke kunde erholdes aldeles fyldestgørende Garanti for, at ikke Preussen lod Frankfurter-Commissionen træde i sit Sted.

Da der dernæst af flere blandt Statsraadets Medlemmer blev yttret, at der, efter Alt hvad der forelaae, forekom dem at være Grund til at have nogen Frygt for, at der igjennem vore Underhandlers Sprog gik en Tone, som turde skade os ved at være altfor moderat, blev Statsraadet paa *Finantsministerens* [Sponnecks] derom gjorte Forslag enig om, at det indskjærpes Baron Pechlin at lade i en Note ved første givne Leilighed fremtræde, at den danske Regjering har fuld Overbeviisning om, at den danske Hærstyrke er Insurgenterne overlegen, og at Regjeringen ikke i mindste Maade mistvivler om, at Danmark selv kan gjøre det af med disse, naar de staae alene.

For deels muligen at fremskynde den Opløsning, som de politiske Conjuncturer nu syntes at tyde paa ikke længere at kunne være særdeles fjern deels at være tidligere færdig til, hvad der kan forestaae, tog Statsraadet den Beslutning, at den Hærstyrke, der allerede var i Marken, skulde concentreres i Jylland, paa Als og i Fyn.

Krigsministeren [Hansen] fandt imidlertid, efter hvad der forelaae, Conjunctionerne saa presserende, at han maatte ønske, at i det mindste de fra Krigsskuepladsen længst bortliggende Permitterede indkaldtes, og han foreslog derfor at indkalde de Permitterede fra Sjælland og Smaaøerne, idet han tilføjede, at han for sit Vedkommende maatte foretrække en saadan Indkaldelse for en Concentrering af den i Marken allerede staaende Styrke.

Det af Krigsministeren saaledes stillede Forslag tiltraadtes af *Indenrigsministeren* [Rosenørn] og *Minister Clausen*. Derimod voterede samtlige Statsraadets øvrige Medlemmer imod, at der i nærværende Møde toges nogen Beslutning om de Permitteredes Indkaldelse, da de ikke i de politiske Forhold, saaledes som disse forelaae, fandt nogen Nødvendighed for strax at indkalde, og der desuden ogsaa, ved endnu i nogle Dage at opsætte at tage Beslutning herom, vandtes baade, at der i pekuniær Henseende sparedes Betydeligt, og at den Arbeidskraft, som netop nu gjordes saameget behov for Markarbeidet, ikke unddroges dette.

Imidlertid var dog *Marineministeren* [Zahrtmann], idet kan fremhævede Vigtigheden af under de foreliggende Forhold at completere Troppecorpset paa Als som det Punkt, hvorfra der, naar det kom til Krig, kunde gjøres Meget, af den Mening, at de derfra Permitterede burde indkaldes, og han voterede saaledes herfor. Dette Marineministerens Votum, med Hensyn til hvilket iøvrigt *Krigsministeren* [Hansen] bemærkede, at de fra Als Permitterede altid hurtigt vilde kunne være der, naar de indkaldtes, blev tiltraadt af *Indenrigsministeren* [Rosenørn] in subsidium og af *Justitsministeren* [Bardenfleth].

Statsraadet tog endelig endnu den Beslutning, at Fredsunderhandlerne skulde opfordres til ligefrem at forelægge Baron Meyendorff og Lord Westmoreland det Spørgsmaal, om de ikke finde i Alt, hvad der foreligger, at Tiden nu er kommen for den danske Regjering til at gjøre Brug af den 1ste hemmelige Artikel i Vaabenstilstands-Conventionen og til i benægtende Fald at forespørge dem, hvilke Skridt da deres Regjeringer agte at gjøre med Hensyn til den uudholdelige Stilling, hvori Sydslesvig befinder sig.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte Stasraadet, at han havde ladet paa det Nøiagtigste undersøge den herværende holstenske Grev Rantzaus antecedentia deels ved at lade gennemgaae vedkommende Aktstykker, som fandtes i Udenrigsministeriet, deels ved at indhente

Oplysninger fra paalidelige Mænd, og det var da herved blevet oplyst, at han ingensomhelst Function havde havt for Oprørsregjeringen. Ligesom derfor Conseilpræsidenten fra den Side ikke havde fundet, at der kunde være Noget imod, at Grev Rantzau stededes til Audients for Hans Majestæt, saaledes havde han derimod paa den anden Side anseet det for yderst vigtigt, at der ved denne Audients ingen politisk Forhandling fandt Sted. Han havde derfor henledet Hans Majestæts Opmærksomhed derpaa, og efter hvad senere den fungerende Chef for Hans Majestæts Kabinetssekretariat, der var nærværende ved den Audients, som var bleven Grev Rantzau tilstaaet, havde meddelt ham, var der ved denne Leilighed Intet blevet talt om Politik.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 19. april 1850.

Aar 1850, d. 19de April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at de 3 hertil ankomne Holstenere Grev Reventlow-Farve, Syndikus Prehn og Regjeringsraad Heinzelmänn havde ved den Førstnævnte skriftlig anmodet ham om, at han vilde modtage dem, og at han efter den Maade, hvorpaa denne Begjæring var bleven fremsført, ikke havde fundet Betænkelighed ved at opfylde den, hvorom han derfor havde underrettet dem. De havde derefter været hos ham og ved denne Leilighed paa hans Spørgsmaal erklæret, at de ikke havde nogen Fuldmagt fra Statholderskabet. De medbragte et Brev til Kongen fra Beseler og Reventlow-Preetz, af hvilket Brev Conseilpræsidenten fremlagde en modtaget Gjenpart, men de havde paa Conseilpræsidentens Spørgsmaal erklæret, at de ikke som deres Program vedkjendte sig, hvad deri var udtalt. Iøvrigt havde Conseilpræsidenten opfordret dem til at fremsætte deres Anskuelser og Ønsker skriftligt, og han satte nu under Statsraadets Overveielse, hvad der maatte være at tilraade Hans Majestæt i Anledning af Brevet fra Beseler og Reventlow, og hvorledes der iøvrigt maatte være at forholde med Hensyn til de 3 nævnte Mænds Mission.

Resultatet af Statsraadets Overveielser, under hvilke det især gjor-

des gjældende paa den ene Side, at der i den hele Mission var ikke lidet Paafaldende og Stødende, idet de 3 Herrer vare komne herover i det samme Øieblik, da Statholderskabet gjorde de voldsomste Overgreb i Slesvig, da Millioner voteredes til det slesvig-holstenske Krigsbudget, og da den oprørske Armees nye Overbefalingsmand udstedte de mest krigerske Proklamationer, paa den anden Side at navnlig Hensynet til England indeholdt en vigtig Opfordring for den danske Regjering til dog i Formen at være saa forsigtig som muligt med Hensyn til den Maade, hvorpaa Sagen toges, blev følgende:

- 1) Det maatte allerførst paa det Bestemteste og Utvetydigste skriftligen constateres, at de 3 Herrer ikke ere her med nogen Fuldmagt fra Statholderskabet eller Statholderne. Med Henhold til deres Samtale med Conseilpræsidenten maatte det derfor tilskrives dem, at forinden der kunde foretages noget videre i Anledning af deres Ønske om at erholde Audients hos Hans Majestæt, maatte deres skriftlige bestemte Erklæring i forommeldte Henseende have. Ved samme Leilighed maatte der tillige affordres Erklæring, om det forholder sig rigtigt, at Heinzelmann har underskrevet det i de offentlige Blade publicerede for ham stærkt compromitterende Brev fra den slesvig-holstenske Regjering om Pastor Hanssens Constitution som Provst, et Skridt der stod i Forbindelse med de allersejeste Overgreb i Slesvig fra Statholderskabets Side.
- 2) I det Tilfælde, at de erklærede sig for Committerede fra Statholderskabet eller Statholderne, maatte de strax reise. Forudsat derimod, at det skriftligen bestemt constateredes, at de ikke ere her med nogen Fuldmagt fra Statholderskabet eller Statholderne have der Intet imod, at der udvirkes dem Audients hos Kongen. Men ligesom man i det hele under deres Ophold herovre bør sørge for at betage dem al Charakter af Deputation, saaledes maatte det navnlig ogsaa ønskes, at de hver for sig stededes til Audients hos Hans Majestæt. Forsaavidt det imidlertid maatte blive besvaret bekræftende, at Heinzelmann har underskrevet det forommeldte Brev, fandtes det, at han ved dette Skridt havde viist en saadane Affront imod Kongen, at han ikke kunde stededes til Audients, men maatte betydes strax at reise tilbage, i hvilken sidste Henseende det overdroges Kammerherre Bille at tilkjendegive ham det Fornødne.
- 3) Naar det først er constateret, at de 3 Herrer kun ere her som private Mænd, der ønske at udtale deres egen og de dem nærmere

Staaendes Stemninger, maatte det siges dem, at der under ingen Omstændigheder kan blive Tale om Conferencer mellem dem og dertil fra den danske Regjerings Side Befuldmægtigede. En ufravigelig Bestemmelse vilde det derhos være, at de inden en kort Frist maatte forelægge deres Formeningers skriftligt.

- 4) Hvad angaaer det Brev, som de medbringe fra Beseler og Reventlow til Kongen, da maatte det tilraades Hans Majestæt at modtage det og foreløbigen at lægge det ad acta. Meldte de sig da senere om Svar, da vilde det derved vise sig, at de dog i Virkeligheden vare Emissærer fra Statholderskabet; videre vilde ikke være at svare dem, forinden Sagen paany var taget under Overveielse af Statsraadet.

Kammerherre Bille forelæste en Note fra den frankfurtske Forbundscommission til Statholderskabet angaaende dettes Overgreb i Slesvig.

Krigsministeren [Hansen] bragte atter under Spørgsmaal, om der ikke nu maatte være Anledning til at ruste, idet han for sit Vedkommende mente, at dette dog var paatide.

Statsraadet fandt imidlertid, at der, saaledes som Forholdene i Øieblikket vare, ikke endnu kunde tages Bestemmelse om at ruste videre end allerede sket var.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om at ruste bemærkede *Justitsministeren* [Bardenfleth] med Hensyn til Udskrivningen for 1851, at man, naar man skulde have alle sine Kræfter sammen, maatte lade denne Udskrivning ske endel tidligere, end Udskrivning ellers pleiede at ske. Ogsaa af en anden Grund var han allerede nu betænkt paa en Udskrivningslov for 1851, og det var den, at naar den ikke forelagdes for den nu samlede Rigsdag, maatte den, hvis ikke Sessionerne først skulde kunne afholdes langt ud paa Efteraaret, udkomme som provisorisk, hvilket ikke var ønskeligt. Idet han derhos gjorde opmærksom paa, at der, naar Loven emanerede, vilde altid medgaae henved et Par Maaneder, inden Sessionerne bleve færdige, tilføjede han, at han, saaledes som Forholdene nu vare, idet det hverken endnu var afgjort, at man for Alvor skulde ruste, eller Udsigterne vare aldeles fredelige, ikke fandt Anledning til endnu at forelægge Loven. Og heri erklærede sig Statsraadet enigt med ham.

Indenrigsministeren [Rosenørn] forelagde tvende Lovudkast, det ene om Udnævnelse af faste Taxationsmænd til Foretagelse af Jord-

boniteringer, det andet om Forandring i nogle af Bestemmelserne i Frd. 8. Januar 1810 angaaende Korntiendes Overgang fra Ydelse i Kjærven til en fast Afgift.

Begge disse Lovudkast, i Anledning af hvilke det iøvrigt yttredes, at det, da Rigsdagen nu saalænge havde været samlet, var ønskeligt saa meget som muligt at undgaae Forelæggelsen af nye Lovudkast, bleve af Statsraadet tiltraadte.

Endvidere forelagde *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Udkast til en Lov om Forandring i Forordningen om Jagten af 20. Mai 1840.

Det vedtoges, at dette Lovudkast, med Hensyn til hvilket iøvrigt gjentoges den samme Yttring, som var fremført i Anledning af de ovennævnte Lovudkast, skulde circulere mellem Statsraadets Medlemmer.

Paa *Marineministerens* [Zahrtmanns] derom gjorte Forespørgsel erklærede Statsraadet, at der Intet havdes imod, at den de danske Krydsere allerede tidligere givne Ordre med Hensyn til Insurgenternes armerede Dampskib udvides til det Tilfælde, at dette viser sig indenfor en Miils Afstand fra de danske Kyster, saa at altsaa Skibet i saa Fald bliver at tage af Krydserne.

Følgende af begge Rigsdagens Thing vedtagne Love forelagdes:

- 1) Lov angaaende Ophævelse af den Skolelærerne paa Landet paa hvilende Afgift under Navn af Degnepension;
- 2) Lov der stadfæster den foreløbige Lov af 23. December 1849 angaaende en Forhøielse af 50 pCt. af den københavnske Accise af Skibe og Varer for Aaret 1850;
- 3) Lov hvorved Indfødsret meddeles forskellige Udlændinge;
- 4) Lov hvorved Marineministeriet bemyndiges til at foreskrive Lods-
tvang ved Reglementet for et Lodseri, der paatænkes oprettet i Grenaa;
- 5) Lov der fastsætter, at de tidligere i visse Tilfælde befalede Bekjendtgjørelser i den altonaiske Merkur, de hamborgske Aviser og paa Hamborgs Børs skulle bortfalde.

Statsraadet fandt Intet imod, at alle disse Love, saaledes som de af begge Thingene vare vedtagne, indstilledes til Hans Majestæts Sanction.

Mødet blev derpaa hævet.

Møde i statsrådet mandag d. 22. april 1850.

Aar 1850, d. 22de April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Efterat de skriftlige Erklæringer, der i Overensstemmelse med den i forrige Statsraadsmøde tagne Beslutning vare blevne indhentede fra de tre herværende Holstenere, og ifølge hvis Indhold der ikke vilde være Noget imod, at Reventlow-Farve og Prehn stededes til Audients hos Hans Majestæt, vare oplæste, satte *Conseilpræsidenten* [Moltke] med Hensyn til, at det efter de Vidnesbyrd, der fra paalidelig Haand gaves Heinzelmänn, maatte antages, at han var den Besindigste og Moderateste af dem alle Tre, under fornyet Overveielse, om man paa Grund af, at han havde underskrevet det i forrige Møde ommeldte Brev fra den slesvig-holstenske Regjering, skulde fraraade Hans Majestæt at stede ham til Audients og tillige lade ham vide, at han maatte reise tilbage.

Statsraadet udtalte sig i denne Anledning derhen, at det deri, at Heinzelmänn havde underskrevet det paagjældende Brev, som stod i Forbindelse med de seneste Overgreb i Slesvig fra Statholderskabets Side, maatte finde noget saa Stødende, at det ikke forekom Statsraadet at stemme med Kongens Værdighed, at det i Øieblikket tillodes ham personligt at fremstille sig for Hans Majestæt. Men ligesom Statsraadet iøvrigt med Hensyn til, hvad der nu forelaae om Heinzelmänn's Personlighed, fandt, at det paa den lempeligste Maade maatte tilkjendegives ham, at Hans Majestæt ikke kunde see ham og hvorfor ikke, saaledes troede ogsaa Statsraadet af samme Hensyn at have Grund til at modificere sin i forrige Møde tagne Beslutning derhen, at der ikke gives ham noget Vink om at skulle reise tilbage, saa at der altsaa nu Intet er iveien for, at han forbliver her tilligemed de to Andre.

I Overensstemmelse med det fra Statsraadets Side saaledes Udtalte vedtoges det, at der af *Conseilpræsidenten* nedlægges en allerunderdanigst Beretning.

I Anledning af en Interpellation, som i Folkethinget var stillet til Udenrigsministeren med Hensyn til de herværende tre Holstenere, blev Statsraadet enigt om, at der paa Interpellationen skulde gives følgende Svar:

De hertil fra Holsten indtrufne Mænd have skriftligen erklæret ikke at være Udsendinge fra Statholderskabet og ere overhovedet ikke op-

traadte med noget Mandat fra nogensomhelst Autoritet eller Corporation i Holsten. Det ligger i Sagens Natur, at Regjeringen ikke med disse Privatmænd kan indlade sig i nogen officiel Forhandling. Men ligesom iøvrigt Regjeringen troer sig berettiget til at betragte disse Mænds Nærværelse som et Beviis paa, at en ikke ringe Del af dem blandt Hans Majestæts Undersaatter i Hertugdømmerne, som ere komne til at staae i et ulykkeligt Forhold til ham, nærer det oprigtige Ønske at fremme Fredens og Forsoningens Værk, saaledes kan Regjeringen ikke paatage sig Ansvar for at afvise de Forsøg, der gjøres paa en Tilmærkelse.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en til det samlede Ministerium indkommen Tillidsadresse fra 2126 Beboere af Veile Amt.

Det overdroges i denne Anledning *Conseilpræsidenten* i en Svarskrivelse til Indsenderne af Adressen at udtale, at det havde været Ministeriet meget tilfredsstillende at modtage denne.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde Lov, hvorved den jorddrotlige Skiftejurisdiktion og Overformynderi-Bestyrelse samt den Godseierne med Flere paalagte Bestyrelse af Lægdsvæsenet ophæves.

Statsraadet fandt Intet at erindre imod, at denne Lov, saaledes som den nu var vedtagen af begge Rigsdagens Thing, indstilledes til Hans Majestæts Sanction.

I Anledning af de Ændringsforslag, som vare fremsatte af den Committee, der i Folkethinget havde været nedsat angaaende Lovudkastet om en Udjævning af Forskjellen mellem det privilegerede og uprivilegerede Hartkorn, kom Statsraadet ved at prøve de Forslag, der vare stillede til § 4, til det Resultat, at man af de tvende Forslag, hvorom det med Hensyn til denne § antoges at ville komme til at dreie sig, navnlig Committeeens Majoritet og Rigsdagsmand Gleerups, burde slutte sig til det førstnævnte, idet man dog principaliter maatte holde paa Lovudkastet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] forbeholdt sig imidlertid for sit personlige Vedkommende at stemme i Thinget imod Committeeens Majoritets Forslag, da han allerede ved Sagens 1ste Behandling saa bestemt havde udtalt sig imod en Adskillelse mellem det privilegerede Hartkorn, som har complet Bøndergods, og det privilegerede Hartkorn som ikke har det.

Hvad dernæst angik Spørgsmaalet om Lehenes Frihedshartkorn,

da vedtoges det, at man, idet man iøvrigt vel erkjendte Spørgsmaalet for tvivlsomt, maatte holde fast ved Lovudkastet.

Med Hensyn endelig til den af Committeeen foreslaaede nye § om Ophævelse af Jagtret paa Fællend var Statsraadet enigt om, at man skulde erklære, at der Intet havde imod denne §.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 25. april 1850.

Aar 1850, d. 25de April var Statsraadet samlet. Finantsministeren var ved Sygdom forhindret i at være tilstæde. Kammerherre Bille var nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Kammerherre Bille forelæste den fra Baron Pechlin senest indløbne Depeche, det fra den preussiske Regjerings Side gjorte Fredsforslag og en Opsats af Kammerjunker Quaade, hvori han i Henhold til, hvad vore Fredsunderhandlere ved hans Nærværelse i Berlin havde mundligt meddelt ham, udviklede deres nærmere Anskuelse dels om den tidligere paa Bane bragte blandede Commission af Danske og Slesvigere dels om Benyttelse af Vaabenstilstands-Conventionens 1ste hemmelige Artikel.

Statsraadet besluttede, at de forelæste Aktstykker skulde, forinden Bestemmelse tages med Hensyn til de forskjellige foreliggende Punkter, circulere mellem Statsraadets Medlemmer.

Efterat det derpaa var kommet under Discussion, hvor nødvendigt det vilde være, at det bestemt og peremptorisk erklæredes England og Rusland, at det var den danske Regjering umuligt længere at lade den nærværende utaalelige Tilstand i Sydslesvig vedblive, og at derfor, hvis ikke Vaabenstilstands-Conventionens Betingelser bleve til et vis bestemt snart indtrædende Tidspunkt fuldstændig opfyldte, Regjeringen maatte lade Armeen marchere ind i Slesvig og selv execquere Vaabenstilstanden, (i hvilken Henseende *Krigsministeren* [Hansen] fremhævede, at hvis Fjendlighederne skulde fornyes, kunde man ikke gjøre det sildigere end 1ste Juni), og efterat der ved denne Leilighed var fra flere Sider blevet udtalt Ønske om, at Statsraadet kunde blive sat i levende Rapport til Fredsunderhandlerne for paa den Maade at komme til en klarere Anskuelse om flere forskjellige Punkter med Hensyn til

hvilke, det maatte være af Vigtighed nu at komme paa det Rene, end det lod sig gjøre igjennem en Depeche, tog Statsraadet den Beslutning, at Baron Pechlin eller Kammerherre Reedtz skulde anmodes om snarest muligt at begive sig hertil Staden for at conferere med Statsraadet.

Med Hensyn til at der af den svenske Regjering paatænkte en Omskiftning af de svensk-norske Tropper i Slesvig, erklærede Statsraadet sig med *Udenrigsministeren* [Moltke] enigt i, at det vilde være ønskeligt, at en saadan Omskiftning kunde bevirkes udsat ialtfald til Slutningen af Mai.

I Anledning af en fra Baron Werther indløben Note, angaaende hvorvidt den danske Regjering vilde ved Passagen gennem Storebælt og Øresund lægge Hindringer iveien for nogle preussiske Krigsskibe, som nu agtedes udsendte for at øve sig, fandt Statsraadet, at der maatte svares, at den danske Regjering, saalænge Danmark ikke var i Krig med Preussen, hverken i Sundet eller andre Steder vilde stoppe det preussiske Flag, men at det iøvrigt faldt af sig selv, at det let kunde føre til Ubehageligheder, hvis de preussiske Krigsskibe kom i Nærheden af Hertugdømmernes Kyster.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at han, saaledes som han allerede tidligere havde meddelt hver enkelt af Ministrene, havde, da der var al Grund til at antage, at Reventlow-Farve og Prehn vilde reise tilbage, hvis ikke Heinzelmänn stædedes til Audients, og da det maatte ansees vigtigt at forebygge Saadant, troet at kunne tage paa sit Ansvar under disse Omstændigheder at tilraade Hans Majestæt at modtage Heinzelmänn, saa meget mere som det var *Conseilpræsidenten* bekendt, at det var Hans Majestæts Ønske, at enten ingen af de Tre skulde modtages af Allerhøjstamme eller ogsaa de alle Tre, og de havde derefter alle Tre hver for sig havt Audients hos Hans Majestæt. Han tilføiede derhos, at de igjen havde været hos ham, og at han havde ladet dem vide, at førend Noget videre kunde gjøres, maatte der fra slesvig-holstensk Side desarmes og den fra Statholderskabets Side skete civile Occupation af Sydslesvig ophæves; og naar disse to Ting vare opfyldte, maatte d'Herrer fremsætte deres Ønsker skriftligt.

Marineministeren [Zahrtmann] meddelte, at han paa en Interpellation, som i Folkethinget var stillet om Offenliggjørelse af samtlige Akter i Eckernförde-Sagen, agtede at svare, at Generalkrigsrettens Dom med fuldstændige Præmisses vilde blive trykt, men at videre

Publikation af Sagens Akter ikke kunde ske, saalænge Krigen ikke var endt. Imod dette Svar fandt Statsraadet Intet at erindre.

I Anledning af at Chefen for Kjøbenhavns Borgervæbning havde indsendt et Udkast til en ny Ed for Borgervæbningens Medlemmer, satte *Justitsministeren* [Bardenfleth] under Spørgsmaal, om Statsraadet med Hensyn til den foregaaende Forandring i Forfatningen fandt, at der var nogen nødvendig Grund til nu at foretage Forandring i den hidtilværende Borgervæbningsed, hvilken Ed han oplæste.

Conseilpræsidenten [Moltke], *Marineministeren* [Zahrtmann], *Krigsministeren* [Hansen] og *Cultusministeren* [Madvig] fandt med Justitsministeren, at det kunde indtil videre have sit Forblivende ved den hidtilværende Borgervæbningsed, da denne Intet indeholdt, som var i Strid med den nuværende Forfatning, og da der havdes i nær Udsigt en hel ny Borgervæbnings-Anordning, ved hvilken Leilighed da tillige Edsformularen vilde komme under Omhandling.

Derimod vare *Indenrigsministeren* [Rosenørn] og *Minister Clausen* af den Mening, at Borgervæbningseden strax burde undergaae en tilsvarende Forandring som den, der allerede var sket med Faneeden.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 30. april 1850.

Aar 1850, d. 30te April, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille oplæste en Beretning fra Baron Pechlin af 27. April og de sidste Meddelelser fra Baron Plessen i Petersborg.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der fra Bestyrelsescommissionen var indløbet en Skrivelse tilligemed et privat Brev fra Kammerherre Tillisch, i hvilke begge Regjeringen anmodes om at meddele det Nødvendige, for at Commissionen kunde besvare den af tvende Advokater paa Hertugen af Augustenborgs Vegne nedlagte Protest, idet han derhos underrettede Statsraadet om, at han agtede at forelægge samme det i denne Sag Forefaldne, naar de dertil hørende Dokumenter vare samlede til nærmere Discussion.

Marineministeren [Zahrtmann] berettede, at han, paa Grund af et Rygte havde omtalt, at der i Eckernförde Fjord fandt betydelige mili-

tære Bevægelser og Rustninger Sted, havde ladet denne Sag undersøge, men havde fundet Rygtet aldeles ugrundet.

Derefter henledte *Marineministeren* [Zahrtmann] Statsraadets Opmærksomhed paa, at der i de Instruxer, der ifjor vare meddelte Marinen betræffende det insurrectionelle Flag, ikke fandt den Ensformighed Sted, som var ønskelig, idet disse gik ud paa i aaben Sø at ignorere Flaget, i Søen mellem Als og Ærø eller en Miil fra de danske Kyster at advare Insurgenternes Skibe om at fjerne sig og først, naar denne Advarsel ei nyttede, at bortjage dem, i Eckernförde Fjord derimod indenfor Middel-Flekken uden saadan foregaaende Advarsel strax at bortjage dem.

For at tilveibringe den ønskelige Ensartethed i Instruxerne besluttede Statsraadet efter *Marineministerens* [Zahrtmanns] Forslag, at Marinen instrueres derhen, at Insurgenternes Flag som hidtil i aaben Sø ignoreres, men at Insurgenternes Skibe, som træffes enten indenfor 1 Miil fra de danske Kyster eller i Farvandene mellem Als og Ærø eller i Eckernförde Fjord indenfor Middel-Flekken advares om at fjerne sig og først, naar den Advarsel er frugtesløs, med Magt opbringes.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at Folkethinget ved at discutere Finantsloven havde strøget den Gage, der var tillagt den Embedsmand, som i Medfør af Frd. 27. September 1799 var ansat som Politidirektørens Medhjælp.

Da nu indtil den ny Presselov udkommer, Politidirektøren er ulovligen berettiget til en saadan Medhjælp, saa troede *Justitsministeren*, at det var en ubetinget Pligt for ham ogsaa at haandhæve denne Politidirektørens Berettigelse.

Finantsministeren [Spønneck] fraraadte, at *Justitsministeren* i denne Retning gjorde noget Skridt ved Folkethinget ved Lovens 2den Læsning, hvorimod han maatte tilraade, at man afventede Landsthingets Behandling af Finantsloven. Han gjorde tillige opmærksom paa, at der i Praxis Intet vilde være til Hinder for at paalægge den omspurgte Embedsmand, som jo nu vilde afgaae paa Vartpenge, den Forpligtelse, saalænge han nød disse, at vedblive at være Politidirektøren til Assistance.

Saavel *Justitsministeren* [Bardenfleth] som Statsraadet tiltraadte denne Anskuelse; hvorhos *Justitsministeren* [Bardenfleth] bemærkede, at han nærmere vilde gjøre det til Gjenstand for Overveelse,

hvorledes han kunde skaffe Politidirektøren den nødvendige Assistance med Hensyn paa Dagbladenes Gjennemsyn, efterat den nye Presselov var udkommet.

Derefter henstillede *Justitsministeren* [Bardenfleth] til Statsraadets Afgjørelse, hvorledes der herefter var at forholde med de Indberetninger om uafgjorte Ansøgninger, som tidligere aarligen fremsendes fra Overøvrighederne til Cancelliet og til Kongen, og atter fra Cancelliet meddeltes de andre Collegier for deres Vedkommende. Han kunde ikke antage, at den Function, der ved den omtalte Leilighed havde været overdraget Cancelliet, nu skulde være gaaet over til Justitsministeriet, da dette udelukkende havde med Justitssager at gjøre.

Finantsministeren [Sponeck] fandt det aldeles stridende med constitutionelle Begreber, at der fra Overøvrighedernes Side skete en direkte Indberetning til Hans Majestæt med Forbigaaelse af Ministerierne. Ønskede Hans Majestæt, hvad han indrømmede at være rimeligt, Underretning om, hvilke af de nævnte Sager, der vare uafgjorte, da var det Ministerierne, der burde meddele en saadan Underretning.

Efter at denne Sag var nærmere discuteret, vedtog Statsraadet, at de for denne Gang indsendte Indberetninger vare at fordele til de forskjellige Ministre, men at Justitsministeren allerunderdanigst henstiller til Hans Majestæt, om de nævnte Indberetninger, da de ikke mere som forhen kunde henlægges under et enkelt Ministerium, maatte bortfalde, og i stedet herfor hvert enkelt Ministerium maa indsende en aarlig Indberetning om de vigtigere under det sorterende uafgjorte Sager, forsaavidt saadant maatte ansees stemmende med Forretningsgangen i de derhen hørende Sager.

Cultusministeren [Madvig] bragte i Statsraadets Erindring, at han allerede tidligere havde udtalt sin Anskuelse derhen, at de af ham udkastede Bestemmelser for Underviisningen og examina i Skolerne og ved Universitetet, hvilke kun vare at betragte som Gjennemførelsen af en allerede tidligere given Plan, alene vare af administrativ Beskaffenhed og som Følge deraf ei at forelægge Rigsdagen. Han vilde nu alene meddele Statsraadet, at han i Tilfælde af, at denne Sag ved Rigsdagen skulde komme til Omtale, vilde fastholde dette eengang vedtagne Princip, hvilket han, efter de Oplysninger han havde erholdt, dog heller ikke troede at ville være underkastet noget Angreb fra Rigsdagens Side.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at der fra flere Studerende

ved Kjøbenhavns Universitet var indkommet et Andragende om at etablere en Examen i slesvigsk Ret, i hvilken Anledning Statsraadet var enig i, at der fortiden af politiske Hensyn intet saadant Skridt var at foretage.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte, at Folkethinget havde strøget ikke alene Gagen, men ogsaa Contoirholdet for Stiftamtmanden i Sjællands Stift. Da nu Amtmanden over Kjøbenhavns Amt, Etatsraad Tetens vel havde erklæret sig villig til at overtage Stiftamtmands-Embedet uden Forhøielse i Gage, men ei kunde overtage det uden det nødvendige Contoirhold, saa maatte han henstille til Statsraadet, hvad der i denne Henseende var at gjøre, idet han for sin Del troede det rigtigst at meddele Sagens Stilling til Udvalget, for at det Skete kunde revideres.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde bemærket, at han ikke indsaae nogen Grund for Ministeriet til paa saadan Maade at veilede Folkethinget, men ansaae det for unødvendigt at foretage noget Skridt, forinden Spørgsmaalet kom for Landstinget, vedtog Statsraadet, at det overlodes Indenrigsministeren at afgjøre denne Sag saaledes som foreslaet.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte at have bragt i Erfaring, at Rigsdagsmændene Glerup og Knudsen ved den 3die Læsning af Loven om Hartkornets Udjævning vilde stille et Amendement betræffende Godtgjørelsesmaaden.

Statsraadet besluttede ei at opgive de gennemførte Bestemmelser, men dog ikke uden Nødvendighed at udtale sig om det nævnte Amendement.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 3. maj 1850.

Aar 1850, d. 3die Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherrerne Bille og Reedtz vare tilstæde.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde meddelt, at Kammer-

herre Reedtz var tilkaldt for at afgive Beretning og Formening om de tvende nærmest foreliggende Spørgsmaal: 1) hvorvidt Danmark kunde indlade sig i en Separatfred med Preussen, og 2) hvorvidt et Forslag om Ordningen af Forholdene ved en blandet Commission forelaae, og saafremt det forelaae, hvorvidt det var acceptabelt, og efter at være opfordret til herover at udtale sig, meddelte *Kammerherre Reedtz* Følgende:

For 4 à 5 Uger siden havde Baron Meyendorff første Gang løseligen berørt den preussiske Idee om en Separat-Fred. Da nogen Tid efter en Slags Reconciliation mellem Østerrig og Preussen var indtraadt, havde Baron Prokesch efter Schleinitz's Tilskyndelse talt til de danske Underhandlere om en Separatfred. Der var derpaa blevet ham svaret, at man ingenlunde kunde forlade Præliminærerne, og at en Separat-Fred kun da kunde være tænkelig som acceptabel, naar der for Slesvig havdes en Anerkjendelse af og europæisk Garanti for, at Tydskland ikke havde Skygge af Ret til at indblande sig i dets Forhold, og der med Hensyn paa Holsten og Lauenborg sikkredes Kongen fuldstændig Myndighed til for disse Hertugdømmers Vedkommende aldeles uafhængigen at bestemme sit Forhold til Tydskland. Baron Meyendorff havde fremsat den Anskuelse, at det var ønskeligt at aabne Preussen en Udvei med Hensyn til Freden ved at gjøre dennes Betingelser saa omfattende i deres Begreb som muligt og havde ogsaa foranlediget Schleinitz til at bringe et Forslag i denne Retning paa Papiret, hvorimod man fra dansk Side aldrig havde befundet sig beføiet til alvorligen at gaae ind paa Forslaget om Separatfred. Det saaledes af Schleinitz gjorte Udkast var ei blevet Underhandlerne meddelt, men var kun blevet oplæst for dem, og havde der da været bemærket forskellige Betingelser, hvorpaa man umuligen kunde gaae ind, saaledes f. Ex. at Tydskland gennem Holsten reserverede sig sine titres et droits med Hensyn paa Slesvig. Da imidlertid kort efter Schleinitz i en Samtale med Meyendorff og Westmoreland uforbeholdent desavouerede saavel den nævnte som andre uacceptable Bestemmelser i Udkastet, maatte de to nævnte Gesandter tilligemed de danske Underhandlere være enige i, at man ingenlunde kunde eller burde indlade sig paa en Underhandling paa en saa upaalidelig og vaklende Basis. Idet Kammerherren bemærkede, at han ei med Bestemthed kunde sige, fra hvem Ideen først var kommet, gik han over til at meddele, at det var ved denne Leilighed, at Tanken om en blandet Commission af Slesvigere

og Danske først var fremsat af Baron Meyendorff til Baron Pechlin. Herr v. Usedom havde ei villet gaae ind derpaa, idet han henholdt sig til den under 17. April afgivne Erklæring og bemærkede, at et saadant Forslag jo kun gik ud paa en ny Form, under hvilken Preussen skulde give efter. De danske Underhandlere havde ikke heller gaaet videre ind paa Forslaget, som imidlertid blev ført til Protokols.

Kammerherre Reedtz bemærkede i denne Anledning, at den Mistilid, der med Grund fra alle Sider næredes mod Preussen, saavel ved denne Leilighed som altid lammede og sinkede Underhandlingerne, da man ikke troede at burde gaae ind paa det, der proponeredes, uden den største Varsomhed. Der var saaledes fra dansk Side intet nærmere Skridt gjort, men da Meyendorff og Westmoreland i deres memoire af 28. April insisterede paa at forsøge en Afgjørelse ved en saadan blandet Commission og tillige antog, at man ei burde lægge Værd paa Erklæringen af 17. April, men forsøge paa at bringe Discussionen tilbage til Basis, indtil Preussen erklærede, at der paa denne ingen videre Discussion var admissibel, saa indvilligede de danske Underhandlere i, at en saadan Afgjørelsesmaade ved en blandet Commission discuteredes, idet de erklærede ikke i denne Henseende at kunne have nogen Formening om, hvorvidt den danske Regjering vilde gaae ind derpaa eller ikke.

Kammerherre Reedtz bemærkede, hvilket han under den senere Discussion yderligere appuierede paa, at den bestemte Forudsætning var, at Freden afsluttedes paa Basis af Præliminærerne, hvis 1ste Artikel endog ordret repeteredes, at de Spørgsmaal, der i selve Fredsslutningen kunde afgjøres, bestemt artikuleredes, og at kun de, som angik Modaliteten af Conventionens Udførelse, og hvorom Enighed ei kunde tilveiebringes, forbeholdtes til Afgjørelse af en blandet Commission af Slesvigere og Danske, for hvilken Hans Majestæt forelagde Spørgsmaalene, der da af denne afgjordes med en kvalificeret Pluralitet; var en saadan Pluralitet ei at opnaae, da var en Voldgiftskjendelse at indhente. Til at afgive denne vilde det under andre Omstændigheder have været rigtigst og mest i sin Orden at udvælge England som mæglende Magt, men et saadant Valg kunde ei foreslaaes Preussen, da Lord Westmoreland for kort Tid siden i de danske Underhandleres Nærværelse havde meddelt de preussiske Commissærer en Depeche, der i den Grad udtaler sig mod det preussiske Kabinet, at dette umuligen kunde gaae ind paa, at England vælges til Voldgiftsmand. Preusserne havde hentydet

paa Kongen af Belgien, hvilket han imidlertid maatte fraraade og snarere henlede Opmærksomheden paa Kongen af Holland. Som de Spørgsmaal, der efter al Sandsynlighed vilde blive Gjenstande for Commissionens Afgjørelse, nævnedes han Spørgsmaalene om Repræsentationen og Indfødsretten, med Hensyn paa hvilke Preussen gjorde de største Vanskeligheder.

Slutteligen tilføiede han, at det endelige Svar fra det preussiske Kabinet betræffende den blandede Commission rimeligviis nu allerede var meddelt de danske Befuldmægtigede i Berlin, men at han ei kunde nære nogen Tvivl om, at dette havde været et Afslag.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte være af den Formening, at man i saa Fald burde appellere til Stormagterne og forlange, at der gjordes en Ende paa Striden.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at en saadan Appel vilde finde sit allerbedste Grundlag i Erklæringen af 17. April paa Grund af den krasse Maade, hvorpaa Preussen i dette havde udtalt sig. Hvad imidlertid Appellen selv angik, da maatte han i Henhold til en Samtale, han havde havt med den engelske Gesandtskabssekretær Howard i Berlin, paa det Bestemtteste tilraade, at der begyndtes med at rette en saadan Appel udelukkende til England, deels vilde Lord Palmerston, da han nu cengang var Mægler, rimeligviis føle sig stødt ved, at man henvendte sig strax til de andre Magter, deels var Palmerston for Øieblikket meget disponeret til vor Fordel og havde i denne Henseende udtalt sig saaledes, at han ikke kunde desavouere sine Ytringer, deels endeligen vilde vi jo altid, hvis vi ei fandtes tilfredsstillede ved det derved opnaaede Resultat, kunne endeligen henvende os til samtlige Stormagter. Han maatte dertilmed raade til, at denne Appel ei skete fra Kjøbenhavn af, men fra Underhandlerne i Berlin i Form af en Note til Lord Westmoreland. Grunden hvorfor han troede, at denne Form var den rigtigere, var den, at Lord Westmoreland havde indflydelsesrige Forbindelser i England og ikke alene var vor Sag hengiven, men endog i Almindelighed ugunstig stemt mod Preussen. Han antog, at Palmerston for at undgaae en europæisk Krig ønskede vis à vis for Preussen at slutte sig til Ruslands, Sverrigs og Frankrigs Politik saa meget som muligt, han maatte tillige henlede Opmærksomheden paa, at de Underhandlinger om fornyede Garantier, som i London vare indledede, at Forholdenes Forandring i Tyskland, den russiske Flaades Udløben i Østersøen og den russiske Keisers Indtræffen i Warschau rimeligviis

netop til den Tid, at en saadan Appel vilde komme til Lord Palmerston, vilde afgive vægtfulde Momenter til Sagens hurtige Tilendebringelse, og han maatte derfor være af den Formening, at en Afgjørelse vilde indtræde i den sidste Trediedel af Mai.

Finantsministeren [Sponeck] gjorde opmærksom paa, at det var absolut nødvendigt, forinden man sluttede en saadan Fred, at sikkre sig Kundskab om, hvilken Stilling Østerrig, Baiern og Hannover vilde indtage.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at man med Hensyn paa Østerrig umuligen fortiden kunne danne sig nogen bestemt Mening, men at nu netop de nærmeste diplomatiske Bestræbelser maatte gaae ud paa at sikkre sig de øvrige tyske Staters Tiltrædelse. Hannover vilde ganske sikkert gaae ind derpaa, og der havde endog været Talen om, at dette Land i Forening med Preussen, for at hindre Friskarers Tilstrømmen, vilde slaae en Kordon i det Tilfælde, at Kongen af Danmark kom til det Punkt at cxeqvære Freden.

Minister Clausen maatte være af den Anskuelse, at man ikke kunde vente nogen tilfredsstillende Fred paa Basis af Præliminærerne. Preussen kunde ikke engang — det maatte man indrømme — vis à vis for Tydskland indrømme vore Fordringer, og dersom en Mellemsvei var at udfinde, vilde denne kun føre til en uholdbar Stilling af Slesvig og i sin Tid til nye Indblandinger; han maatte derfor ansee Afgjørelsen ved en saadan Commission som den eneste Udvei, Preussen kunde slaae ind paa, og som den fordelagtigste for os under den Forudsætning, som naturligviis var en Betingelse sine qua non, at Slesvig forinden var overgivet til Hans Majestæts Myndighed.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at Meyendorff netop havde omtalt som en passende Tid, at Commissionen sammentraadte 6 Maaneder, efterat Kongens Autoritet var retableret i Slesvig.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte paa det Bestemtteste udtale sig mod Afgjørelsen ved en saadan Commission; blev Resultatet os gunstigt, da vilde Følgen blive et nyt Oprør i Hertugdømmerne, blev det os ugunstigt, da vilde Kongen ei kunde tiltræde det. Han maatte derfor betragte en saadan Afgjørelse som det alleryderste Nødmiddel, naar Freden ei paa nogensomhelst anden Betingelse var at opnaae.

Finantsministeren [Sponeck] maatte ligeledes være af den Mening, at vi alene da burde gaae ind paa denne Afgjørelse, naar baade England og Rusland forlangte det. Han maatte gjøre opmærksom paa

den skjæve Stilling, Regjeringen vilde komme i vis à vis baade for det danske Slesvig og for Rigsdagen. Han maatte dertil udhæve den store Fare, der var ved at forlade Præliminæerne, det Eneste man ved to Aars Bestræbelser havde naaet, og begive sig ind paa en ny Vei, om hvilken det var umuligt at beregne, hvor den vilde føre hen.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte ansee det for nødvendigt, at der havdes Vished for, at Kongen uden Hinder, naar den omtalte Fred var sluttet, kunde besætte Slesvig, angribe Insurgenterne, naar de gik over Eideren, og hvad der i militærisk Henseende var absolut nødvendigt, forfølge dem ind i Holsten og Lauenborg; vilde man alene være berettiget til at exequere de hemmelige Artikler, vilde man derimod være nødt til at standse ved Eideren.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at Vaabenstilstanden ophørte at existere, saasnart Freden var sluttet, han antog iøvrigt ei, at denne kunde modtages, uden at Kongen erholdt Ret til at exequere den ogsaa i Holsten og Lauenborg, og at der blev slaaet en Kordon, som hindrede Tilstrømmen fra Tydskland. At indlade sig paa en preussisk Besættelse af Holsten, vilde efter de gjorte Erfaringer være aldeles umuligt.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde umuligt antage, at det vilde blive indrømmet Kongen af Danmark med danske Tropper at gjenoprette Orden i Holsten. Wiener Schlussacte tilstod kun de tydske Fyrster med egne, d. e. tydske Tropper at gjenoprette Orden i deres tydske Stater, og en yderligere Indrømmelse vilde det for Preussen lige overfor Tydskland være aldeles umuligt at gjøre.

Marineministeren [Zahrtmann] erklærede sig enig heri.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at der forelaae to Alternativer enten at forsøge en articuleret Fred paa Præliminærernes Basis, og naar dette ei lykkes at rette en energisk Appel først til Lord Palmerston og siden eventualiter til de store Magter, eller ligeledes paa Præliminærernes Basis at gaae ind paa en Fred, der holder væsentlige Spørgsmaal betræffende Modaliteten aabne for en blandet Commission og eventuel Voldgifts Afgjørelse, hvilket Alternativ nødvendigens forudsætter, at det indrømmes Kongen forinden at sætte sig i Besiddelse af Slesvig, gjenoprette sin Autoritet der, samt saafremt Insurgenterne gjøre Modstand, at han er berettiget til at føre sine Tropper ind i Holsten, og at en Kordon slaes paa Grændsen af Tydskland.

Han for sin Del maatte ansee de anførte nødvendige Forudsættninger for umulige at opnaae deels af den Grund, som af Justitsministe-

ren var anført, deels fordi Preussen ikke heri kunde finde en Udvei, som det for den tyske Nation kunde være bekjendt at benytte sig af. Kunde et saadant Resultat opnaaes, da vilde han ansee det for høist fordelagtigt, men da han holdt det for umuligt, maatte han stemme for det første Alternativ, nemlig at holde sig til Præliminærerne, saaledes som vi forklarede dem, og naar dette ei lykkedes, da at appellere først til England og siden til Stormagterne.

Conseilpræsidenten [Moltke] stemte ligeledes for den nævnte Appel, saaledes som den af Kammerherre Reedtz var foreslaet.

Krigsministeren [Hansen] ligeledes, navnlig da denne hurtigere vilde føre til Maalet, medens det andet Alternativ var meer end tvivlsomt og ganske sikkert vilde medføre nye Forhalinge.

Justitsministeren [Bardenfleth] tiltraadte dette Votum.

Finantsministeren [Sponneck] stemte for det samme Alternativ, skjøndt han frygtede for, at det vilde føre til fornyede Vanskeligheder i Tidernes Løb, men han maatte henholde sig til det, han allerede havde yttret om at holde fast ved Præliminærerne, i hvilke der ingen Tale var om nogen Slags Voldgift.

Marineministeren [Zahrtmann] kunde ei i Appellen til Lord Palmerston finde Andet end en Opfordring til en Voldgiftskjendelse og ønskede Oplysning om, hvilket Indhold man havde paatænkt at give denne Opfordring.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at for at denne Appel skulde kunne tilveiebringe en Voldgiftskjendelse, maatte Preussen ogsaa være enig i at voldgive Sagen. Med Hensyn paa Opfordringens Indhold vilde han atter bringe i Erindring, at Lord Palmerston gjentagende havde udtalt sig til vor Fordel, at denne nu maatte opfordre ham til ogsaa i Gjerning at understøtte os, idet vi henholdende os til Erklæringen af 17. April viste, at vi nu havde udtømt alle de Midler, som vare mulige, og med Taalmodighed fundet os i den perfide Maade, paa hvilken vi vare blevne behandlede. Det maatte dertil bringes i Beregning, at Lord Palmerston nærede en levende Frygt for en europæisk Krig, og at rimelegviis allerede Underhandlinger ere fremmede i London mellem England, Rusland og Sverrig til vor Fordel. Han maatte tillade sig at bede om endelig Bestemmelse, om den nævnte Appel skulde udgaae fra Underhandlerne i Berlin eller fra Udenrigsministeren i Kjøbenhavn.

Statsraadet besluttede, at de danske Underhandlere i Berlin skulde

tilstille Lord Westmoreland en energisk Opfordring, støttet paa den preussiske Erklæring af 17. April, til endeligen at bringe vore Sager til et Resultat med Tilføiende, at vor Stilling nu ikke længer var holdbar, og at vi maatte forlange de hemmelige Artikler af Vaabenstilstanden satte i Kraft, naar et endeligt Resultat ikke tilveiebragtes før denne Maanedes Ende.

Marineministeren [Zahrtmann] begjærede derefter Bestemmelse om, hvorvidt der skulde foretages Rustninger nu, for at man ved Maanedens Slutning kunde være fuldkommen forberedt. Han bemærkede, at der allerede var tilstrækkelig Sømagt til at føre Krigen mod Insurgenterne og til at blokere deres Havne i Østersøen. En Blokade af Elben antog han efter Omstændighederne, at der ei vilde være Tale om; der var altsaa nærmest Spørgsmaal, om man skulde forberede sig paa at blokere de preussiske Havne i Østersøen. Han vidste imidlertid ikke, om dette Skridt kunde gjøres uden med den i Vaabenstilstanden stipulerede Opsigelse af 6 Uger.

Kammerherre Reedtz yttrede den Formening, at man i denne Henseende ei var bundet til den nævnte Termin, men at man kunde deklarerer Blokaden, saafremt Preussen ikke inden en kort given Termin udførte Vaabenstilstanden.

Krigsministeren [Hansen] maatte ligeledes forlange Bestemmelse for, om nogen Indkaldelse af Tropperne kunde finde Sted.

Statsraadet bestemte, at der ikke er at foretage Rustninger, forinden Kammerherre Reedtz, efter at være kommen tilbage til Berlin, har indhentet og meddelt sine Collegers Anskuelse i denne Henseende, men at Alt til Midten af Mai maa være saaledes forberedt, at Rustningerne og Troppernes Indkaldelse kan ske saa hurtigt som muligt.

Minister Clausen henledte Statsraadets Opmærksomhed paa, at Kammerherre Reedtz vel havde udtalt, at han holdt det for høist usandsynligt, at det preussiske Kabinet vilde indgaae paa en Afgjørelse ved en blandet Commission, men at Muligheden af, at han ved sin Tilbagekomst til Berlin vilde forefinde en Indrømmelse i denne Retning, ikke absolut var udelukket; han maatte derfor ansee det for aldeles nødvendigt, at Statsraadet tog en Bestemmelse om, hvad vore Underhandlere havde at gjøre, saafremt Preussen mod Formodning gik ind paa den nævnte Afgjørelsesmaade.

Han selv vilde under tidligere Forhold have fraraadet en saadan Afgjørelse, men kunde nu ikke Andet end finde, at den gav Udsigt til

et for os særdeles gunstigt Resultat, da alle Efterretninger stemmede overens om, at ikke alene de os gunstige Sympathier i det nordlige Slesvig vare stegne i Kraft, men at de endog i det sydlige begyndte stærkt at røre sig. Han maatte imidlertid nødvendigviis støtte denne sin Formening til den Forudsætning, at den Valgmaade, hvorefter de slesvigske Deputerede til Commissionen valgtes, blev fastsat ad hoc paa en Maade, der saavidt muligt udelukkede Indvirkninger i insurrectionel Retning, og at Fredsbetingelserne udtale, at Valgene først foretages en passende Tid, efterat Kongens Autoritet i Slesvig er gjenoprettet.

Marineministeren [Zahrtmann] troede, at det vilde være vanskeligt ligeoverfor Rigsdagen at forsvare en Separatfred med Preussen, hvis mest iøjnefaldende Resultat vilde blive det, at Preussen var udløst af de penible Forhold, i hvilke det ved sin Indblanding selv havde bragt sig.

Cultusministeren [Madvig] kunde heri ikke see nogen Vanskelighed, naar forøvrigt Resultatet af Freden var fordelagtigt; ham forekom det, at der var Grund til at lette Preussen Tilbageveien, naar denne kun skete i en Retning, der var os fordelagtig. Han troede iøvrigt, at det maatte være særdeles ønskeligt for vore Underhandlere at have en saa bestemt Instrux i det foreliggende Spørgsmaal som muligt.

Finantsministeren [Sponneck] maatte først og fremmest gjentage, hvad han allerede under tidligere Forhandlinger havde bemærket, at den omspurgte Afgjørelsesmaade, da den eventualiter kom til at gaae ud paa en Voldgift, ei kunde admittes uden Rigsdagens Samtykke. Han maatte derefter referere sig til det, han allerede idag havde yttret om det Betænkelige i at forlade Fredspræliminærerne som det eneste Udbytte, 2 Aars Bestræbelser havde skaffet os, og at træde ind paa en anden Vei, hvis Endemaal ei lod sig beregne. Han kunde derfor kun stemme for at gaae ind paa Commissions-Afgjørelsen, naar Nødvendigheden af at forlade Præliminærerne forelaae, det er, naar Meyendorff og Westmoreland udtalte sig for Umuligheden af at gaae videre paa den givne Basis, og Lord Westmoreland tiltraadte denne Anskuelse.

Han maatte desuden som Betingelse for sin subidiære Voteren for Commissions-Afgjørelsen stille den Forudsætning, at Statsraadet med ham vilde være enig i, naar Kongens Autoritet i Slesvig var gjenoprettet, at fjerne de hos Bestyrelsescommissionen ansatte Departements-

chefer, hvis Virksomhed han efter sin Overbeviisning ikke troede at kunne føre til et for Danmark gavnligt Resultat.

Minister Clausen tiltraadte denne sidste Reservation ogsaa for sit Votums Vedkommende.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at der med Hensyn paa Valgmaaden af de omtalte Commissærer havde været berørt fra preussisk Side, at det vilde være hensigtsmæssigt, at denne indrettedes enten efter Valgloven for Provindsialstænderne af 1834 eller efter den af den insurrectionelle Regjering for Landesversammlung paabudne Valglov. Han havde for sin Person troet, at muligen en Combination af begge kunde være gavnlig, men maatte i hvert Tilfælde antage det for rigtigst, at den Lov, hvorefter Valget skete, gaves af Kongen ad hoc.

Da han nu efter de i Statsraadet faldne Yttringer maatte antage, at en Afgjørelse ved en blandet Commission ikke ubetinget var at tilbagegive, men at den, naar Preussen mod Forventning var gaaet ind paa den, under visse Betingelser var at modtage, maatte han ønske en bestemt Instruction om, hvilke disse Betingelser vare; han maatte derforuden i Henhold til det, som han tidligere havde yttret, anmode om, at Instructionen udtrykkeligen indeholdt, at denne Afgjørelsesmaade kun var admissibel, naar den ei afveg fra Fredspræliminærene.

Efterat derpaa *Finantsministeren* [Sponneck] havde udhævet Nødvendigheden af, at de Betingelser, der stillede, vare af den Beskaffenhed, at man lige overfor Rigsdagen kunde forsvare at have fraveget vel ei Præliminærene selv, men dog den Maade, hvorpaa de hidtil fra vor Side vare fortolkede, fremsatte han en Artikulering af de nævnte Betingelser, saaledes som han antog, at Statsraadets Medlemmer efter de faldne Yttringer deri vilde være enige.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] havde tilføiet nogle Bemærkninger hertil, besluttede Statsraadet, at vore Underhandlere i Berlin instrueres derhen, at de, saafremt Preussen skulde gaae ind paa en Afgjørelse af Slesvigs Forhold ved en blandet Commission, kunne tiltræde en saadan Afgjørelsesmaade under følgende Betingelser:

- 1) At Fredspræliminærene bibeholdes som Basis.
- 2) At det tages til Protokols, at Preussen ikke vil indlade sig paa nogen videre Underhandling, som er baseret paa vor Fortolkning af Fredspræliminærene.
- 3) At England som den mæglende Magt giver sit Samtykke dertil, uden at der indtræder nogen Forandring i dets mæglende Stilling.

- 4) At Kongens udelukkende Autoritet fuldkommen reableres i Slesvig i Mellemtiden mellem Fredens Afgjørelse og Commissionens og eventualiter Voldgiftsmagts Afgjørelse.
- 5) At Valget til den blandede Commission sker efter en af Kongen ad hoc givet Valglov, og at der i Fredsbetingelsen Intet indeholdes, som kunde binde Hans Majestæt med Hensyn paa Antallet af Commissionens Medlemmer.
- 6) Endeligen at der betræffende Valget af den endelige Voldgiftsmagt indhentes nærmere Instructioner.

Finantsministeren [Sponeck] og *Minister Clausen* henholdt dem desforuden til den af dem opstillede Betingelse betræffende en Forandring i det Personale, hvormed Departementschefsposterne under den nuværende Bestyrelsescommission vare besatte.

Da *Kammerherre Reedtz* derefter yttrede at have affattet et skriftligt Udkast til en saadan eventuel Fredsslutning, vedtog Statsraadet, at dette var at sætte i Circulation.

Derefter meddelte *Kammerherre Bille*, at Prehn nu var kommen tilbage fra Holsten, og at Reventlow-Farve derefter havde tilskrevet Conseilpræsidenten et Brev, som han oplæste tilligemed en exposé, der havde fulgt denne Skrivelse.

Conseilpræsidenten [Moltke] udhævede derefter det Stødende og Anmassende i den berørte Skrivelse og henstillede til Statsraadets Afgjørelse, hvad der i denne Anledning var at foretage, navnlig om man kunde udnævne nogle Mænd, til hvilke man kunde henvise Afsendingene for nærmere at samtale med dem.

Krigsministeren [Hansen] maatte paa det Bestemtteste votere paa, at man ikke indlod sig med dem, forinden Insurgenterne havde anerkjendt og opfyldt Vaabenstilstanden, og navnlig Bestyrelsescommissionens Autoritet var reableret i Sydslesvig.

Kammerherre Bille meddelte derefter, at de Afsendte underhaanden havde sagt ham, at Statholderskabet havde sendt Herr v. Harbou til Frankfurt for som Svar paa Anmodningen om at entholde dem fra Indblanding i Slesvig at indgive bemeldte Statholderskabs Dimission.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at de Afsendte vare komne samtidigen med Willisens udfordrende Proklamation og den civile Occupation af Slesvig, og at de ingenlunde kunde vente, at man indlod sig med dem, før den nævnte Proklamation var desavoueret, og Overgrebene i Slesvig hævede. Han maatte derfor stemme for, at man be-

tydede dem dette, idet man tillige tilbageviste den Insolents, der udtalte sig i deres Skrivelse, navnlig deri at de stillede Betingelser til Kongen for at desarmere i Holsten. At Harbou var sendt til Frankfurt, kunde han ei indsee at kunne relevere Noget, selv om det virkelig var alvorligen ment med Indgivelsen af Dimissionen. Han fandt det nødvendigt, at det tydeligen udtaltes, at saavel Kongen som Regjeringen ikke i deres Skrivelse kunde see Andet end en Insult, ogsaa navnlig idet de forlangte Tilsikkring om, at Kongen, som havde anerkjendt Vaabenstilstanden, ei vilde rykke ind i Slesvig; han bragte tillige i Erindring, at det var vist, at Willisen hos General Hahn havde forespurgt, hvad denne vilde gjøre, naar Insurgent hæren gik over Eideren.

Minister Clausen maatte stemme for, at man tillige tilbageviste den Insolents, der laae i, at de, som kommende fra Holsten, blandede dem i Slesvigs Anliggender, og at de, uanseet at de skriftligen havde erklæret ei at have noget Mandat fra det saakaldte Statholderskab, og uanseet det Svar som Conseilpræsidenten i Rigsdagen havde givet paa den dem betræffende Interpellation, omtalte at have haft en Conference med ham og i deres Skrivelse gererede sig som Underhandlere.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det var et yderst ubehageligt Hverv for ham og Kammerherre Bille at have Samtaler med disse Mænd, og at han maatte ønske at see denne Byrde delt med Flere, ligesom han ogsaa havde bestemt sig til herefter ikke alene at tale med dem alle Tre ad Gangen. Han maatte desforuden antage det for mere passende, at Private samtalede med dem, end at Premierministeren indlod sig herpaa.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Opmærksomheden paa, at man maatte være meget varsom med det Svar, man gav dem, da de rimeligviis med Begjærlighed vilde gribe et saadant, som kunde give dem en plausibel Grund til at afbryde Forhandlingerne, trække sig ud af deres skjæve Stilling og reise tilbage, medens det maatte være os om at gjøre at holde dem her endnu i nogen Tid. Han fandt i denne Anledning, at man ei med Conseqvents kunde paa den ene Side gaae ud fra at betragte dem som Privatmænd og paa den anden Side lægge dem Statholderskabets fjendlige Skridt til Last; han foreslog derfor, for ei at afbryde Forhandlingerne, at see hen over dette sidste Punkt. Han kunde ikke indsee, at der kunde været Noget til Hinder for, at der udnævntes nogle Mænd, til hvilke de henvistes for i privat Samtale at udtale sig for dem.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte paa det Bestemtteste fra-raade, at en saadan Forholdsregel toges; den vilde ufeilbarligen ud-lægges som en Anerkjendelse af deres Egenskab som Underhandlere, ialtfald vilde de i Berlin gjøre en saadan Fortolkning gjældende. Han maatte iøvrigt bemærke, at han ikke indsaee, at der laae nogen In-conseqvents deri, at man paa den ene Side betragtede dem som private Mænd, og paa den anden Side holdt det ugjørligt at komme til noget udførbart Resultat, saalænge Stemningen var saa fjendlig i Hertug-dømmerne.

Cultusministeren [Madvig] maatte aldeles tiltræde Justitsministe-rens Mening og foreslog, at man svarede dem:

»At man beklagede, at enhver Samtale med dem ei kunde føre til Noget, saalænge Forholdene i Holsten stillede sig som nu; at de private Mænd vel deels repræsenterede et stort og indflydelsesrigt Parti, deels selv udøvede betydelig Indflydelse paa dette, men at denne Omstæn-dighed, saalænge dette Parti ingen Indvirkning havde paa de faktiske Magthaveres Fremgangsmaade, maatte gjøre al Underhandling resul-tatløs, indtil det viste sig i Gjerningen, at en saadan Indflydelse var opnaaet«.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at baade Lord Westmoreland og Meyendorff holdt denne Sendelse for en Farce og havde raadet til gjen-nem Grev Reventlow i London at gjøre Alt for at overtøye Lord Pal-merston om det Samme. Han tvivlede heller ikke paa, at dette vilde lykkes Grev Reventlow, da han vilde blive seconderet heri saavel af den svenske Gesandt som af Baron Brunnow og Sir Henry Wynn.

Kammerherre Bille maatte ønske at see det Spørgsmaal afgjort, om der kunde udnævnes Mænd til at tale med dem, thi det forelaae aldeles klart, at de, saafremt hverken Conseilpræsidenten eller han vilde tale med dem, og man heller ikke paaviste dem Andre, vilde gribe denne Leilighed for at reise tilbage.

Finantsministeren [Sponeck] henledte Opmærksomheden paa, at det var af Vigtighed, at Svaret affattedes i en Form, som ei kunde støde dem i den Grad, at de deraf kunde tage en gyldig Grund til at fjerne sig. Antog Statsraadet det iøvrigt for at være farligt at udnævne Mænd til at samtale med dem, forekom det ham, at der intet andet Valg var tilbage end at meddele dem, at de vilde blive modtagne hos de forskjel-lige Ministre.

Statsraadet enedes derefter om, at der forfattes og forelægges Stats-

raadet et Udkast til et Svar, som tilbageviste de i Grev Reventlows Skrivelse indeholdte Anmasselser, dog paa en saa forsigtig Maade, at det ikke kunde give de Afsendte Anledning til noget Brud; at deri udtales, at en Tilnærmelse ikke endnu fortiden kan finde Sted, saalænge det forsonlige Parti, som de repræsentere, ikke kan udøve nogen Indvirkning paa Magthavernes Fremgangsmaade; at denne Skrivelse i Form af en note verbal overleveres dem uden Underskrift, og at det tillige mundligen betydes dem, at de vilde kunne udtale dem for Kabinetets Medlemmer.

Minister Clausen gjorde opmærksom paa, at der nu gjordes Forberedelser til at hæve den nye Krigsskat i Sydslesvig og maatte antage det for aldeles nødvendigt, at der skete Skridt herimod, da det netop, naar Afgjørelsen skulde ske ved en blandet Commission, var af yderste Vigtighed saasnart som muligt at faae Magt i Slesvig.

Justitsministeren [Bardenfleth] antog, at det var nødvendigt for Øieblikket fornemmelig at have Freden for Øie og at søge at undgaae alle de Spørgsmaal, som kunde lægge Hindringer iveien for denne. Han troede desforuden, at Indkrævelsen af denne Krigsskat snarere vilde være til vor Fordel, da saaledes, som Minister Clausen tidligere havde yttret, Stemningen endogsaa i Sydslesvig syntes at vende sig til vor Fordel.

Finantsministeren [Sponneck] henledte Opmærksomheden paa, at den oprørske Regjering havde nedsat Kanaltolden, og da dette var sket i den udtalte Hensigt at prægravere Sundtolden og dertilmed aldeles uden Bestyrelsescommissionens Samtykke for Slesvigs Vedkommende, der idetmindste havde ligesaa megen Berettigelse med Hensyn til Kanalen som Holsten, saa forekom det ham indlysende, at vi maatte være fuldkommen berettigede til at blokere Kanalens østlige Udløb. Han kunde ikke afgjøre, hvorvidt der iøvrigt var nogen politisk Grund til Hinder herfor, men han maatte udtale det som sin Overbeviisning, at den Grund, der pleiede ved lignende Anledninger at anføres, at man ei burde henlede Opmærksomheden paa Sundtolden, var aldeles uden Betydning, da de vedkommende fremmede Magter vidste ligesaa god Besked i denne Sag som vi selv.

Kammerherre Reedtz henledte med Hensyn paa dette Spørgsmaal som ogsaa med Hensyn paa det foregaaende om Krigsskattens Indkrævelse i Sydslesvig Statsraadets Opmærksomhed paa, at den endelige Afgjørelse ikke vilde indtræffe senere end Slutningen af Mai, og at det

var af Vigtighed indtil den Tid at undgaae ethvert Skridt, der endmere kunde complicere Spørgsmaalet.

Cultusministeren [Madvig] henledte Statsraadets Opmærksomhed paa, at Kammerherre Reedtz i Debattens Løb havde yttret, at det Punkt, hvorpaa de fremmede Diplomater vanskeligt vilde gaae ind, var den fælleds Repræsentation for Danmark og Slesvig, en Anskuelse som man ikke kunde finde unaturlig og maatte være belavet paa ei at kunne forandre, da de jo gik ud fra den Forudsætning, at Slesvig i alle Forhold var et fra Danmark aldeles forskjelligt Land. Da Preussen nu tillige i sin Erklæring af 17de April havde udtalt ei at kunne underhandle paa Præliminærene, saaledes som de af os forklaredes, saa troede han, at Tiden var kommet til at debattere en anden Basis for Freden, nemlig Delings-Spørgsmaalet, ialtfald saaledes som det under Baron Pechlins sidste Ophold her i modificeret Skikkelse var fremstillet. Han kunde, især naar Successionsspørgsmaalet ordnedes, og Monarkiets Integritet derved sikkredes, ei vente Andet af en endelig Conference af Diplomater end Etableringen af et Slesvig-Holsten.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at der endnu ei var Tale om nogen Conference, og at vore Underhandlere endnu aldeles ikke havde forlangt nogen Instruction om dette Spørgsmaal. Han antog, at dette Forslag aldrig kunde fremsættes for sildigt, da det vilde kunne ske, naar en Conference havde taget Bestemmelse i Sagen.

Indenrigsministeren [Rosenørn] maatte bemærke, at dette Spørgsmaal selv efter Freden maatte kunne reises som en indre Regjerings-sag.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte antage, at dette Spørgsmaal endnu ei forelaae.

Paa given Anledning fra *Krigsministeren* [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] bestemte Statsraadet, at alle Forberedelser indtil medio Mai, da man kunde vente Efterretning fra Underhandlerne i Berlin, maatte være trufne til, at man saa hurtigt som muligt kunde ruste.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 4. maj 1850.

Aar 1850, d. 4de Mai, var Statsraadet samlet under Hans Majestæts Allerhøieste Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde.

Hans Majestæt tilkjendegav Statsraadet, at han egenligen havde sammenkaldt det for at tilkjendegive, at han havde paatænkt at sende sin Generaladjutant General Schøller med en egenhændig Skrivelse til Keiseren af Rusland for at opfordre denne til at bringe vore Sager til en endelig Afgjørelse. Da Allerhøistsamme imidlertid havde bragt i Erfaring, at der nyligen var sendt en Depeche til Baron Plessen netop af samme Indhold, havde han forandret sin Bestemmelse og vilde afvente Begivenhedernes Gang, forinden han overdrog Generalen en saadan Sendelse.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at Keiseren af Rusland omtrent i Midten af Mai vilde indtræffe i Warschau, hvorhen han blev fulgt af Nesselrode. Skulde altsaa til det Tidspunkt en saadan Sendelse af Hans Majestæt ansees for gavnlig, vilde Generalen være at sende til Warschau og ikke til Petersborg.

Efterat derpaa *Kammerherre Bille* havde oplæst den sidste Skrivelse fra Kammerherre Tillisch, refererede *Conseilpræsidenten* [Moltke] efter Allerhøieste Befaling Statsraadets Beslutning i sidste Møde betræffende de Forholdsregler, man antog for de vigtigste saavel med Hensyn paa Afsendingene fra Holsten som paa Underhandlingerne i Berlin og Forberedelsen til de eventuelle Rustninger.

Efterat *Hans Majestæt* havde erklæret sig enig i Statsraadets Beslutninger og navnlig tiltraadt den Anskuelse, at man ikke burde udtale nogen Trudsel om eventuel Blokade, forinden man havde nærmere Underretninger fra Berlin, meddelte *Krigsministeren* [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] paa Allerhøieste Opfordring en Udsigt over de disponible Stridskræfter, hvorhos den Sidstnævnte til lige refererede Styrken af den tydske Krigsmarine.

Hvorefter Hans Majestæt forlod Statsraadet.

Derpaa oplæste *Kammerherre Bille* Udkastet til det Svar, som var at tilstille Grev Reventlow.

Efterat der i dettes Redaktion var foretaget nogle Forandringer og Omsætninger sigtende til at formilde de i samme brugte Udtryk, og efterat det var bestemt, at den sidste Passus i Udkastet skulde udgaae, hvorimod der skulde tilføies en anden, som gik ud paa, at Regjeringen

med Beklagelse atter idag havde erholdt Underretning om nye Overgreb fra Statholderskabets Side, besluttede Statsraadet, at Udkastet i denne Retning var at omredigere, og at den angaaende Svarets Form tidligere tagne Beslutning forandredes derhen, at Brevet underskrevs: Grev A. W. Moltke.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 6. maj 1850.

Aar 1850, d. 6te Mai, var Statsraadet samlet.

Protokollerne af 27de og 30te Marts, af 2den, 5te, 8de og 12te April oplæstes og ratihaberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der fra Kammerherre Riegels var indtruffet et gjentaget Andragende om, at flere Mænd paa Als maatte indstilles til allernaadigst at blive benaadede med Decorationer. Efterat have referet hvad der i denne Anledning allerede var forefaldet, vedtog Statsraadet efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag, at dette Andragende indtil videre henlagdes.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at han havde paatænkt at indstille Provst Matzen i det Thørninglehnske til at benaadets med Ridderkorset. Hvilket Statsraadet efter de meddelte Oplysninger biligede.

Indenrigsministeren [Rosenørn] ønskede derefter Statsraadets Afgjørelse, om det vilde være hensigtsmæssigt iaar at indkalde den i Reskript af 23. September 1848 bebudede Forsamling for Island til at discutere de Grundbestemmelser, der med Hensyn paa Islands særegne Forhold maatte være nødvendige for at ordne denne Landsdels forfatningsmæssige Stilling i Riget, Han henledte Opmærksomheden paa, at en Sammenkaldelse ikke var tilsagt til nogen bestemt Tid, og at han maatte ansee det for rigtigst, at denne udsattes til næste Aar. Deels maatte han i Almindelighed ansee det for ønskeligt, at Affattelsen af de nævnte Grundbestemmelser opsattes i nogen Tid, deels forekom det ham at være af Vigtighed, at de ei discuteredes under den nuværende urolige Tilstand paa Island, og endeligen havde ogsaa Stiftamtmand Trampe yttret det Ønske, at Sammenkaldelsen ei skete i Aar, ligesom ogsaa Indenrigsministeren selv havde Grund til den Forme-

ning, at flere kyndige Mænd i Island vilde foretrække dens Udsættelse. Han meddelte derefter en historisk Udsigt over, hvorledes den Opposition, som nu stærkere end tidligere var fremtraadt paa Island, havde udviklet sig, og maatte ogsaa i denne Henseende ønske Statsraadets Formening betræffende de Midler, han agtede at foreslaae for at sikre Embedsmændene den tilstrækkelige Kraft til at udøve deres Myndighed. Han troede i den sidste Retning, at det vilde være gavnligt at sende nogle Tropper derop, til hvilke da et Politicorps let vilde kunne slutte sig; han maatte ogsaa antage, at det muligen i Fremtiden kunde blive hensigtsmæssigt, om der ved Reykjavig paa et passende Sted anlagdes et lidet Fort istedetfor den nu aldeles forfaldne Skandse, for at de derværende Tropper her kunde have en sikker Retraite.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte paa det Bestemteste fraaade Afsendelsen af Tropper, hvilke vilde vække den høieste Grad af Forbittrelse uden at kunne være til den allerringeste Gavn udenfor Byen Reykjavig.

Cultusministeren [Madvig] maatte af samme Grunde votere derimod, men maatte tilraade, at et Krigsskib sendtes og lagde sig udenfor Reykjavig, hvilket han maatte antage for det allersikkreste Middel til at imponere, uden at det i nogen Maade kunde vække Misfornøjelse, da det ofte havde været omtalt, at det var et Savn, at et dansk Krigsskib aldrig viste sig ved Island, medens der jevnlig laae fremmede Krigsskibe.

Finantsministeren [Sponneck] maatte stemme for, at der sendtes et Krigsskib op, og at Soldatesquen ombord blev saa talrig, som Skibets Bemanding kunde tillade, uden at det tabte Udseendet af, at den hørte til denne, samt at det derefter overdroges Stiftamtmanden ganske eller tildels at lade Soldatesquen gaae tilbage eller beholde den til sin Disposition. Men frem for Alt maatte han stemme for, at der gaves Stiftamtmanden udvidet Fuldmagt navnlig til at nedsende Urostiftere, naar dette var nødvendigt.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det vilde være hensigtsmæssigere, naar et Fort skulde anlægges, da at anlægge dette paa en Ø i Fjorden end paa Fastlandet. Hvad Opsendelsen af et Skib angik, da havde han, under Forudsætning af at der ingen Blokade vilde finde Sted i Nordsøen, Corvetten Diana disponibel dertil, hvilken da kunde medgives en stærk Soldatesque, da den ikke brugte flere Søfolk til Bemanding end en Brig.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ogsaa antage denne Forholdsregel for den hensigtsmæssigste og maatte med Hensyn til Spørgsmaalet om Sammenkaldelsen være af den Formening, at en saadan iaar var aldeles umulig, da man ei itide vilde kunne blive færdig med at udkaste, debattere og tage endelig Beslutning om Grundbestemmelserne.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte denne Justitsministerens Formening, men gjorde opmærksom paa, at det var nødvendigt at tilsige Islænderne Sammenkaldelsen til næste Aar, for at de ei skulde falde til den Mistanke, at man vilde søge at undgaae sit Tilsagn.

Indenrigsministeren [Rosenørn] antog, at man ikke godt kunde forelægge Rigsdagen Udkast, forinden det forelagdes Islænderne selv, da dette vilde vække en høi Grad af Misnøie paa Island. Paa den anden Side gik det ikke heller an at udsætte sig for, at det, som Islænderne og Regjeringen vare komne overens om, fik Majoriteten mod sig paa Rigsdagen. Han havde derfor troet nogenlunde at kunne sikkre sig denne ved først at forelægge Udkastet for et Udvalg af dertil egnede Rigsdagsmænd med Tilkaldelse af nogle Islændere.

Finantsministeren [Sponneck] tiltraadte denne Anskuelse, idet han bemærkede, at hvorvel man ikke fuldkommen sikrede sig Majoriteten i Rigsdagen derved, saa havde man dog gjort, hvad man kunde.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bemærket, at den til Stiftamtmanden givne Fuldmagt navnlig ogsaa burde gaac ud paa, at han blev berettiget til at forlange Lydighed af de paa Nordlandet ansatte Embedsmænd, tiltraadte han med Hensyn paa det af Cultusministeren foreslaaede Tilsagn til Islænderne om, at Forsamlingen skulde sammentræde næste Aar, strax nu at udfærdige Sammenkaldelses-Patentet og beramme Forsamlingen. Han maatte slutteligen ansee det som fordelagtigt, om der med Soldatesquen fulgte et Par Underofficerer, som kunde være skikkede til at ansættes som Politibetjente i Reykjavig.

Statsraadet besluttede derefter, at Corvetten Diana var at sende til Reykjavig, og at den ombord værende Soldatesque forøgedes saameget, som lod sig forene med det Udseende, at de hørte til Skibets Besætning, at der blandt denne ansattes et Par Underofficerer, som maatte være duelige og villige til at ansættes som Politibetjente i Reykjavig, at der med Skibet sendtes Stiftamtmand Trampe en udstrakt Fuldmagt, som navnlig bemyndigede ham til i fornødent Fald at tage Befaling over

alle Embedsmænd paa Island og til at nedsende Rolighedsforstyrre samt endeligen, at et Sammenkaldelses-Patent for den i Reskript af 23. September 1848 bebudede Forsamling udstedtes og opsendtes nu.

Derefter refererede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Besættelsen af det ledige Amtmandsembede paa Nordlandet i Island, hvortil han agtede at indstille Sysselmand Havstein fra Nordre-Mula Syssel. Hvilket Statsraadet billigede.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 8. maj 1850.

Aar 1850, d. 8de Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille og Kammerherre Reedtz vare begge nærværende. Justitsraad Liebe førte Protokollen.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* en idag indløben Depeche fra Baron Pechlin af 6te Mai angaaende Afsendelsen af en preussisk General hertil for at virke med Hensyn til Afsluttelsen af en Separatfred.

Idet Statsraadet erklærede sig enigt med *Conseilpræsidenten* i, at Kammerherre Reedtz's Tilbagereise til Berlin burde udsættes, indtil man saae, hvad den forventede preussiske General bragte, erklærede Statsraadet sig endvidere enigt i, at man maatte oppebie dette, før Beslutning kunde tages om at ruste.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 11. maj 1850.

Aar 1850, d. 11te Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherrerne Bille og Reedtz vare tilkaldte.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at General Below Dagen iforveien til Hans Majestæt havde overleveret en egenhændig Skrivelse fra Kongen af Preussen; hvilken Skrivelse derefter af *Kammerherre Bille* blev oplæst.

Kammerherre Reedtz meddelte derefter at have havt en Samtale med General Below, hvilken hos ham havde frembragt Tvivl, om Generalen var forsynet med Instructioner. Han havde imidlertid henledt Generalens Opmærksomhed paa, at ialtfald Intet her kunde afsluttes, men at det var i Berlin, at Forhandlingen maatte bringes til et Resultat; ligeledes havde han erklæret ham, at Erklæringen af 17de April d. A. var aldeles uacceptabel.

Derefter havde han forelæst General Below de af Baron Pechlin meddelte »substances« af Schleinitz's mundlige Forslag og tilføiet, at der, for at Danmark kunde gaae ind paa den i disse indeholdte Basis, udtrykkeligen som *conditio sine qua non* var at tilføie: 1) at Preussen og Tydskland renoncerede paa enhver Ret til Indblandelse i Slesvig, saaledes at Forbundsdagens Beslutning af 1846 opgaves, 2) at der hjemledes Kongen Ret til at exequere Freden med alle ham til Raadighed staaende Midler saavel i Holsten som i Slesvig i Forening med en aldeles sikker Garanti for, at Insurgenterne ikke erholdt nogensomhelst Understøttelse fra Tydskland, 3) at der i Traktaten, som var at redigere i Berlin, forbeholdtes en endelig Grænseregulering mellem Slesvig og Holsten, navnlig med Hensyn paa de gjensidige Enklaver og om Rendsborg, 4) at endeligen Preussen ialtfald vis a vis for Rusland forpligtede sig til ei at lægge Hindringer iveien for den Ændring af Successionsforholdene, som Kongen maatte bestemme.

General Below havde paa alle disse Punkter givet et vagt Svar, men dog synligen fundet de fremsatte Betingelser billige. Han havde beholdt Baron Pechlins »substances« til Gjennemsyn og aftalt en ny Sammenkomst med ham til Dagen derpaa, hvorhos han tillige havde yttret, at han antog, at Insurrektionen i Hertugdømmerne vilde falde sammen af sig selv.

Kammerherren meddelte endeligen paa eget Ansvar at have meddelt General Below, at et væsentligt Skridt til en Forstaaelse vilde være gjort, naar Preussen gik ind paa de Pechlinske »substances« med Tilføielse af de af ham nu fremsatte Betingelser.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at der af et Brev fra Lord Westmoreland til Legationssekretær Browne, som *Kammerherre Bille* oplæste, fremgik, at General Below maatte være bemyndiget til at underhandle om de Personligheder, der eventualiter skulde udgjøre et nyt Statholderskab for Holsten.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte bemærke, at General Below herom Intet havde yttret.

Finantsministeren [Spønneck] maatte i hvert Tilfælde fraraade, at man indlod sig paa nogen Bestemmelse om de Mænd, der vare at vælge, da dette kun førte til, at de af Insurgenterne vilde blive erklærede for umulige. Derimod maatte saavel han som *Justitsministeren* [Bardenfleth] tilraade, at man var betænkt paa at forberede hele Regjeringsapparatet for Hertugdømmerne, saaledes at dette kunde være paa rede Haand, naar Tidspunktet, hvor det skulde træde i Virksomhed, indtraf.

Conseilpræsidenten [Moltke] udtalte i denne Retning at ville foranstalte det Nødvendige, hvilket da senere vilde komme under Discussion, og henledte Statsraadets Opmærksomhed paa Kongen af Preussens Brev.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte stemme for, at Brevet erholdt en vag Besvarelse, i hvilken dog Kongen af Preussens Reservation om de gjensidige Rettigheder bestemt udtrykkeligt tilbagevistes, da Danmark kun kunde indlade sig paa en Fred, der oprykkede Spiren til nye Uroligheder. Hvori Statsraadet erklærede sig enig, idet det overdroges Kammerherre Bille at forfatte et Udkast til Svaret.

Kammerherre Bille meddelte paa [en] af *Finantsministeren* given Anledning, at Baron Plessen i Petersborg i en Skrivelse havde yttret sig mindre overbeviist om Visheden af russisk Hjælp end tidligere Baron Pechlin. Han antog iøvrigt, at hele General Belows Sendelse aldeles ikke tilsigtede Andet, end at den preussiske Regjering vis a vis for Rusland kunde paaberaabe sig dette som et tilbageviist Forsøgningsforsøg.

Statsraadet vedtog, at Kammerherre Reedtz baserede den forestaaende Forhandling med General Below paa de af ham i Statsraadet fremførte Ytringer betræffende Baron Pechlins »substances« og de Betingelser, som endnu dertil vare at føie.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede derefter, at det var ham bekjendt, at Insurgenterne rustede stærkt, og at der jevnlig kom betydeligt Mandskab med Jernbanen til Rendsborg. Han maatte antage det nødvendigt, at man nu rustede sig. Han henledte Statsraadets Opmærksomhed paa Vanskeligheden ved Indkaldelsen af de Permitterede, idet mange udebleve eller ialtfald indfandt sig sildigere, og at det derfor var nødvendigt ei at udsætte det længere, da dog ogsaa nogen Tid maatte bringes i Beregning for Troppernes Øvelse og for at gjøre de indkaldte Heste disponible til Krigsbrug.

Da *Kammerre Reedtz* erklærede, at dette ei alene var politisk rigtigt, men at det ogsaa stemmede med de Anskuelser hos Stormagterne, som han havde havt Leilighed til at erfare, og tillige vilde være oeconomisk rigtigt, besluttede Statsraadet eenstemmigen, at de Permitterede vare at indkalde, og Armeen at sætte i slagfærdig Stand.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] dernæst havde udviklet, hvorfor det forekom ham hensigtsmæssigere til Armeens eventuelle Forstærkning at forelægge en Udskrivningslov for 1851 og at lade denne Udskrivning snarest muligen begynde end at indkalde Forstærkningens Reserveklasser, og efterat *Krigsministeren* [Hansen] heri havde erklæret sig enig, og det øvrige Statsraad givet sit Bifald, oplæste *Justitsministeren* [Bardenfleth] Udkastet til en Udskrivningslov, som Statsraadet vedtog.

Paa given Anledning af *Marineministeren* [Zahrtmann] bestemte Statsraadet, at de tvende militære Ministre confererede om, hvilke Rustninger der hensigtsmæssigst vare at foretage med Marinen.

Finantsministeren [Sponeck] motiverede og forelæste derefter Udkast til en Lov om Erstatning for Krigsskade, hvilken af Statsraadet vedtoges.

Dernæst meddelte *Finantsministeren* [Sponeck], at der underhandlede med Sverrig betræffende en Forandring i Transporten af den svensk-norske Post gennem Danmark; da der herved paa en Maade raadedes over en Statsindtægt, maatte han ønske Statsraadets Afgjørelse om, hvorvidt Grundlovens § 23 maatte medføre Nødvendigheden af at forelægge Rigsdagen den eventuelle Traktat.

Statsraadet enedes om at bestemme, at *Finantsministeren* bemyndigedes til at foretage de nødvendige Forandringer i den omtalte Postbefordring og til at instruere Generalpostdirektøren derhen, at Sagen ikke behandlede under Form af en Traktat, der udfordrede en formelig Kongelig Ratification, men at de tvende Generalpostdirektører afsluttede en simpel Overenskomst, hvorpaa *Finantsministeren* senere erhvervede Hans Majestæts Approbation.

Indenrigsministeren [Rosenørn] henledte derefter Statsraadets Opmærksomhed paa, at Landstinget havde betræffende tvende Lovudkast 1) om Udnævnelsen af faste Taxationsmænd og 2) angaaende nogle Forandringer i Forordningen af 8. Januar 1810, som vare det forelagte, bragt det Andragende under Discussion, at de formedelst den langt fremrykkede Tid, i hvilken Rigsdagen havde været forsamlet,

maatte tages tilbage af Ministeriet uden at underkastes nogen Behandling. Indenrigsministeren maatte henstille denne Sag til Statsraadets Afgjørelse, idet han for sit Vedkommende ikke kunde finde, at et saadant Andragende stemmede med constitutionelle Principer. Statsraadet erklærede sig enigt i, at dette Landstingets Ønske ikke kunde efterkommes.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Udkastet til et Sammenkaldelsespatent for den islandske ved Reskript af 23. September 1848 bebudede Forsamling. Hvilket af Statsraadet vedtoges med nogen Modification i Udtrykkene.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 13. maj 1850.

Aar 1850, d. 13. Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherrerne Bille og Reedtz vare tilkaldte. Protokollen af 3. Mai oplæstes og ratihaberedes.

Kammerherre Reedtz meddelte, at han havde havt den i sidste Statsraad bestemte Samtale med General Below. Uagtet denne havde gjentaget, at han ei fandt de opstillede Betingelser ubillige, maatte Kammerherren dog tvivle om, at nogetsomhelst Resultat ved en Forhandling med Generalen var at naae. Nogle af Generalen redigerede Punkter havde været af den Beskaffenhed, at de aldeles ei vare at gaae ind paa. Han meddelte derefter et Brev fra Baron Pechlin betræffende Grev Reventlow-Preetz's Ophold i Berlin.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han ligeledes havde havt en Samtale med Below og Werther. Han havde yttret til disse Herrer, at Regjeringen Intet havde imod, at Holsten og Lauenborg sluttede sig til Tydskland og ved en Personal-Union forenedes med Kongeriget, men Slesvig maatte uopløseligt forbindes med Danmark, og Tydskland ingen Indflydelse arrogere sig i Slesvig, hvis Forholds Ordning var en ganske og aldeles indre Sag; Fæstningen Rendsborg maatte, saafremt den ei helt henlagdes under Slesvig, demoleres.

Efterat *Kammerherre Reedtz* derpaa havde ønsket vel ei at erholde

en Instruction, men at sættes istand til i en passende Form at kunne meddele sine Medunderhandlere de tilføjede Betingelser, hvorunder de kunde underhandle paa Baron Pechlins »substances«, vedtog Statsraadet, at Kammerherre Reedtz i Medfør af det, der i forrige Møde af ham var foredraget Statsraadet, udarbejdede et Udkast til en Skrivelse til samtlige Underhandlere.

Derefter forelæste *Kammerherre Bille* tvende Udkast til det Svar, som fra Hans Majestæt vilde blive givet paa Kongen af Preussens Skrivelse.

Finantsministeren [Sponneck], *Krigsministeren* [Hansen] og *Minister Clausen* udtalte sig paa det Bestemteste imod, at der i Skrivelsen hentydedes til Forelæggelsen af en forandret Fredsbasis.

Efterat der derefter var foretaget flere Redaktionsforandringer i det ene af de tvende Udkast, vedtoges dette af Statsraadets Pluralitet, dog saaledes at den Passus, som kunde synes at hentyde paa en Forandring af Fredsbasis, forandredes efter *Cultusministerens* [Madvig] Forslag derhen:

»Mine Underhandlere ere derhos instruerede til at overveie de Forslag, som fra Deres Majestæt maatte fremkomme om en Form for Freden, som var skikket til at sikre de mig tilkommende unverjährliche Rechte«.

Krigsministeren [Hansen] og *Finantsministeren* [Sponneck] dissenterede i Henhold til deres tidligere Ytringer.

Finantsministeren [Sponneck] tilkjendegav at ville forelægge Hans Majestæt Krigsskatsloven til Allerhøieste Approbation, naar den var vedtaget i Landstinget. Hvorimod Statsraadet Intet havde at erindre.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at han agtede at andrage paa at forlænge Handelsberettigelsen for Krossvik paa Island endnu i 3 Aar samt indrømme Spekulanter en betinget Ret til at beseile denne Havn. Han antog at kunne udføre dette ved en ministeriel Bekjendtgjørelse af Hans Majestæts Resolution uden at forelægge Sagen for Rigsdagen i Lighed med den Maade, hvorpaa disse Sager hidtil vare expederede. Herimod havde Statsraadet Intet at erindre.

Derefter oplæste *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Udkast til en udvidet Fuldmagt for Stiftamtmanden paa Island. Hvilket af Statsraadet billigedes, dog saaledes at den deri forekommende Passus betræffende Landets Forsvar bortfaldt.

Marineministeren [Zahrtmann] berettede, at Inspektør Hornemann paa Als havde havt Betænkeligheder ved at besørge Indkaldelsen af de

paa de Augustenborgske Godser værende Permitterede uden Bestyrelsescommissionens Ordre; i hvilken Anledning Statsraadet besluttede, at der underhaanden tildeltes Hornemann en Belæring, og at han foranledigedes til at besørge Indkaldelsen.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte, at han troede at burde gaac ind paa de af Committeen i Sagen angaaende Hestes Udredning foreslaaede Forandringer. Hvorimod Statsraadets Majoritet Intet havde at indvende.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte dog reservere sig nærmere at udtale sig over den Forandring, der var tilsigtet, idet Udskrivningen af Heste var foreslaaet henlagt til Sessionerne istedetfor til communale Mynstringscommissioner. Han antog, at dette vilde medføre Ulempe for Sessionens Medlemmer, og kunde ei i omspurgte Forretning, der jo kun var Fordelingen af en Skat, finde nogen Ensartethed med Udskrivning af Soldater, som var Fordeling af en personel Byrde, altsaa eiheller finde det af Committeen Foreslaaede begrundet i nogen Consequents.

I Anledning af en Forespørgsel fra *Marineministeren* [Zahrtmann] betræffende Salget af en Del af Nyboder til Kjøbenhavns Commune erklærede Statsraadet sig enigt i den Anskuelse, at Statseiendomme, som ikke henhøre under Domainerne, kunne afhændes ved en administrativ Forholdsregel, uden at en Lov desangaaende forelægges Rigsdagen. Imidlertid maatte Marineministeren enten opsætte Realisationen til næste Finantsaar eller opføre de indkomne Penge sub spe rati paa det indeværende Aars Regnskab under »Adskillige Indtægter«.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 17. maj 1850.

Aar 1850, d. 17de Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 10de, 16de, 19de, 22de, 25de og 30te April oplæstes og ratiheredes.

Derefter oplæste *Kammerherre Bille* en Depeche fra Grev Reventlow i London samt Udkast til en Note, der betræffende Successions-spørgsmaalet var at afgive af vore Gesandter ved de forskjellige Hoffer.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ansee det for tvivlsomt, om det overhovedet var tilraadeligt paa denne Tid at lade en saadan Note udgaae; han maatte antage det for sikkert først at faae Slesvigs omtvistede Forhold endeligen afgjorte, da de store Magter rimeligviis vilde opgive alt Hensyn hertil, naar først Monarkiets Integritet ved Successionen var sikkert. Han maatte derfor stemme for, at man ei paaskyndede denne Sag, naar Regjeringen ei blev presseret dertil.

Minister Clausen delte denne Anskuelse.

Kammerherre Bille bemærkede, at der i hvert Tilfælde vilde medgaae lang Tid, før Successionsspørgsmaalet vilde blive behandlet ved en Congres, og at Palmerston meget trængte paa dets Afgjørelse.

Krigsministeren [Hansen] antog, at vi efter de Skridt, vi havde gjort hos Rusland, vare nødte til at pressere Spørgsmaalet.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at det omdebatterede Spørgsmaals Afgjørelse passende kunde udsættes, til Sir Henry Wynn var kommet tilbage, og man havde samtale med ham.

Efterat derpaa Udkastet til Noten var discuteret, blev den med nogle Redactionsforandringer vedtaget.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog at overdrage d'Herrer Etatsraad Wegener og Professorerne Larsen og Krieger det Hverv snarest muligen at udarbejde den Erklæring betræffende Slesvigs Uadskillelighed fra Danmark, som Storhertugen af Oldenburg vilde have at underskrive ved sin Antagelse som Thronarving. Hvilket Statsraadet bifaldt.

Krigsministeren [Hansen] og *Minister Clausen* henledte atter Statsraadets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af, at man nu navnlig efter Bülow's Admission i Frankfurt var betænkt paa at ordne de ministerielle Forhold for Holsten. I hvilken Anledning Statsraadet besluttede at lade indhente Kammerherre Bülow's og Baron Pechlins Betænkninger.

Efter given Anledning af *Indenrigsministeren* [Rosenørn] erklærede Statsraadet sig enig i, at en Ministers Contrasignatur maatte ansees for overflødig paa de Embedsmænds Bestallinger, som udnævntes under Civillisten.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 21. maj 1850.

Aar 1850, d. 21de Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Kammerherre Bille oplæste en Skrivelse fra Kammerherre Reedtz fra Berlin tilligemed Udkast til en Protokol de danske Anliggender be- træffende bestemt til at undertegnes af Rusland, England, Frankrig, Sverrig og Østerrig med dertil føjede Rettelser af Lord Palmerston. Han gjorde opmærksom paa den for os uheldige Affattelse af hele Pro- tokollen og navnlig af dens 2den §. Han antog imidlertid, at der vilde medgaae betydelig Tid inden dens endelige Afslutning, navnlig paa Grund af de mellem England og Frankrig udbrudte Misforstaaelser. Der var imidlertid strax meddelt Grev Reventlow i London de nødven- dige Instruxer i denne Retning.

Kammerherre Bille maatte derefter udbede sig Statsraadets Bestem- melse, om Circulærnoten i Successionssagen skulde afgaae.

Minister Clausen maatte, før dette skete, holde det for nødvendigt at afgjøre det Spørgsmaal, om man burde lade Rigsdagen i Uvidenhed eller give den en Meddelelse om, hvad der af Regjeringen tilsigtedes i Successionssagen og lade den udtale sig over dette.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte aldeles fraraade en saadan foreløbig Meddelse, men maatte antage det for alene rigtigt at under- handle om Successionen sub spe rati, da en Meddelelse som den nævnte kunde føre til at complicere Sagen og at fremkalde Yttringer, som vilde indvirke skadeligt paa de foreliggende Underhandlinger. Rigsdagen kunde ei heller fordre Mere, end at dens Samtykke ved hvert Stadium af Underhandlingerne forbeholdtes.

Marineministeren [Zahrtmann] kunde ei antage Andet, end at det i høieste Grad vilde støde saavel Rusland som de andre i disse Under- handlinger interesserede Magter, om man vilde forelægge Sagen ifor- veien for Rigsdagen.

Cultusministeren [Madvig] og *Minister Clausen* udhævede begge, at man ved ei at give Rigsdagen Leilighed til at udtale sig, forinden Successionsspørgsmaalet var saa vidt fremmet, at det kunde fremlæg- ges i Lovform som en sub spe rati afsluttet Traktat, igrunnen satte den i den Nødvendighed at antage, hvad der til den Tid forelaae, og saaledes reducerede hele Forelæggelsen af Sagen til en reel Formalitet. De maatte derhos finde det af Vigtighed at overveie, om man ei paa

nogen Maade enten ved at meddele den Dokumenterne i Sagen, dog uden at fremkalde en Discussion, eller gennem Formændene kunde gjøre den en Meddelelse, der ialtfald kunde sætte Rigsdagen istand til, saafremt den absolut misbilligede den af Regjeringen indslaaede Vei, at søge at foranledige en Forandring.

Finantsministeren [Sponneck] troede, at af de nævnte tvende Maa-der vilde det være hensigtsmæssigst at henvende sig til Formændene. Iøvrigt maatte han bemærke, at den af Cultusministeren og Minister Clausen antydede Ulempe, at Rigsdagen saa godt som var nødt til at modtage det eventuelle Lovforslag, vilde finde Sted i alle Tilfælde, hvor en Lov var i høi Grad nødvendig.

Indenrigsministeren [Rosenørn] fandt, at det maatte med Grund støde Rigsdagen at blive holdt i Uvidenhed om en saa vigtig Forhandling, hvis Forhaandenværen dog inden føie Tid vilde være bekjendt over hele Europa.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte paa det Bestemteste stemme imod at forelægge denne Sag for Rigsdagen paa sit nuværende Standpunkt og maatte i denne Henseende slutte sig til det af Conseilpræsidenten og Marineministeren Anførte. At forhandle med Formændene om denne Sag maatte han ligeledes misbillige, da der Intet var i den temporære Stilling, som disse indtog, der mere qualificerede dem end alle andre Medlemmer af Rigsdagen til en saadan Meddelelse. Slutteligen vilde det sætte Underhandlingerne paa et mindre heldigt Standpunkt, da den Indvending, man kunde sætte mod enkelte Fordringer, at Rigsdagen ei vilde i sin Tid gaae ind paa dem, aldeles vilde tabes af Hænderne.

Cultusministeren [Madvig] maatte indrømme, at Meget talte for Justitsministerens Mening. Det laae ligesom ved Fredsspørgsmaalet i Sagens Natur, at Ansvaret maatte overtages af Ministeriet. Man maatte forelægge det Bedste, der var at opnaae, og saa underkaste sig Følgerne.

Statsraadet Pluralitet besluttede, at ingen foreløbig Meddelelse Successionsspørgsmaalet vedkommende var at forelægge Rigsdagen.

Minister Clausen dissenterede og lod tilføie Protokollen, at han stemte for at gjøre Thingene i et hemmeligt Møde bekjendte med dette Spørgsmaals nuværende Standpunkt.

Derefter stillede *Conseilpræsidenten* [Moltke] til Afgjørelse, om den Successionen paagjældende Cirkulærnote skulde afgaae.

Justitsministeren [Bardenfleth] henholdt sig til sin Yttring i forrige Møde angaaende det Farlige i at stille Successionsspørgsmaalet foran Spørgsmaalet om Slesvigs Forhold, idet han beraabte sig paa Udkastet til de 5 Magters Protokol som et Beviis paa det Grundede i sin Betænkkelighed herved.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte tilraade, at man med Hensyn til den 2den Artikel i det nævnte Protokol-Udkast udtalte paa det Bestemteste, at Anerkjendelsen af Slesvigs rette Forhold til Danmark vilde for Rigsdagen være en Betingelse sine qua non for at modtage Successionsloven.

Statsraadet besluttede, at man skulde indhente vore Underhandleres Mening fra Berlin, om Noterne skulde afgaae, og i hvert Tilfælde vente, indtil Sir Henry Wynn var retourneret til Kjøbenhavn, ligesom ogsaa at den af Marineministeren foreslaaede Udtalelse var at optage i Noten.

Derefter refererede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Lovforslaget om Creditforeninger og Committee-Betænkningen over samme. Mod Committeeens Forslag til Lovudkastets § 1 og § 2 a og c fandt Statsraadet Intet at erindre.

Med Hensyn paa § 2 d fandtes det rigtigere, at Ordene »eller Debitorer« udgaae.

Committeens Indstilling til en Omredaktion af § 4 a—e vedtoges.

Med Hensyn til § 4 ltr. f bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at Amortisation af Laanet var Noget, hvortil Publikum var uvant, og som derfor ei var yndet; han havde imidlertid ei Noget imod, at §en bibeholdtes, navnlig fordi derved bødedes paa en stadig Control fra Statens Side, som frembød Vanskeligheder. Iøvrigt var det en Selvfølge, at Indenrigsministeren maatte være beføiet til at lade undersøge Kasens Status, naar han fandt det nødvendigt.

Statsraadet fandt saaledes Intet videre at erindre mod Committeeens Indstilling.

Finantsministeren [Sponneck] refererede derefter de af Committeeen foreslaaede Forandringer i Forslaget til en Pensionslov. Han fandt ingen tilstrækkelig Grund til at modsætte sig de Forandringer, der vare foreslaaede med Hensyn til Pensionsberettigelsen, men ansaae det for tvivlsomt, hvorvidt Regjeringen skulde søge at modvirke den af Udvalgets Majoritet foreslaaede Pensionsskala. Han maatte vel finde, at den med Hensyn til yngre Embedsmænd var langt fordelagtigere end hen-

sigtsmæssigt og ialtfald end Udkastets Skala, ligesom den for ældre Embedsmænd var langt ugunstigere; men han frygtede for, at man ved at modarbejde den vel vilde kunne bevirke en Forandring i de for Embedsstanden fordelagtige Bestemmelser, men ei vilde see sig istand til at faae de ufordelagtige forandrede. Han maatte derfor holde det for rigtigst for det Første at afvente Debatternes Gang og at indskrænke sig til at fastholde de for Embedsstanden fordelagtige Momenter i Udvalgets Forslag. Hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn], at han var vilig til i den provisoriske Anordning om extraordinær Indquartering at foranledige de Forandringer, som Krigsministeren ønskede, saafremt Finantsministeren Intet herimod havde at indvende.

Finantsministeren [Spønneck] erklærede, at han Intet herimod havde at erindre.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 24. maj 1850.

Aar 1850, d. 24de Mai, var Statsraadet samlet. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at han nu havde erhvervet Hans Majestæts Allerhøieste Approbation paa, at General Krogh overtager Overcommandoen over Armeen. Han tilføjede derhos, at han havde ansat Oberst Flensborg som Stabschef hos General Krogh.

Justitsministeren [Bardenfleth] forelagde Statsraadet til Afgjørelse en imellem ham og Indenrigsministeren opstaaet Meningsulighed angaaende, hvorvidt Afgjørelsen af Sager vedkommende Dandsebodhold i Kjøbenhavn henhører under Indenrigsministeriet eller Justitsministeriet.

Da begge de nævnte Ministre, efter i denne Anledning at have udtalt sig, forenede sig om, at under de foreliggende Forhold skal indtil videre Tilladelse til Dandsebodhold i Kjøbenhavn fremdeles alene betragtes som et Accessorium til Værtshushold og Afgjørelsen af de Samme vedkommende Spørgsmaal paa samme Maade som hidtil hen-

høre under Justitsministeriets Ressort, og da der fra Statsraadets Side Intet fandtes herimod at erindre, blev denne Ordning af Sagen saaledes at ansee som Statsraadets Beslutning.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 27. maj 1850.

Aar 1850, d. 27de Mai, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* de fra Fredsunderhandlerne i Berlin senest indløbne Depecher.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Syndikus Prehn havde efter sin Tilbagekomst fra Kiel været hos ham og mundligt fremsat nye Propositioner med Hensyn til en foreløbig Ordning af Forholdet til Hertugdømmerne. Disse Propositioner, i Anledning af hvilke *Conseilpræsidenten* iøvrigt ikke havde indladt sig i nogen Discussion med ham, havde *Conseilpræsidenten* strax, da Prehn havde forladt ham, opsat skriftlig, saaledes som han havde opfattet dem, og han forelæste nu for Statsraadet denne skriftlige Opsats saalydende:

Prehns Ytringer gaae ud paa:

- 1) At da han og Colleger ei ere Befuldmægtigede, kan ingen Underhandling finde Sted.
- 2) Derimod troer han at vide, hvad der omtrent var opnaeligt med Pluralitetens Anskuelse i Hertugdømmet Holsten, nemlig: a) at hvert Hertugdømme havde sin egen Administration; b) at til den Ende Statholderskabet afgaaer, og en saadan Administration i hvert Hertugdømme for sig af Kongen udnævnes; c) at disse to Administrationer staae under en fælleds Statholder; d) at der derefter sammenkaldes en Forsamling i hvert Hertugdømme til Forholdenes Regulering under Kongens Samtykke; e) at Landet midlertidig besættes af neutrale Tropper, indtil Alt er reguleret; f) at disse Forslag med mere discutes her mellem Tillidsmændene og nogle Ministre eller Andre; g) at naar man var paa det Rene med, hvad der kunde antages, dette da ei blev Gjenstand for nogen Overenskomst, men eensidig fra Kongen bekjendtgjordes i en Proklamation

som de Vilkaar, paa hvilke han vilde modtage Hertugdømmernes Underkastelse.

Endskjøndt Statsraadet paa den ene Side maatte, navnlig efter hvad *Cultusministeren* [Madvig] meddelte om en Samtale, han igaar havde havt med Regjeringsraad Heinzelmann, antage at der ved de nye Propositioner ikke i Virkeligheden var gjort noget Skridt fremad til en Tilnærmelse, men at det, naar det kom til en nærmere Forklaring med Hensyn til disse Propositioner, snart vilde vise sig, at der i dem kun laae en ny Perfidi, fandt Statsraadet dog paa den anden Side, at der, saaledes som Situationen i Øieblikket var, og isærdeleshed efter den Maade hvorpaa disse nye Propositioner vare ifølge Baron Pechlins Beretning blevne optagne fra Baron Meyendorffs Side, var al Anledning til i høieste Grad at være forsigtig med Hensyn til den Maade, hvorpaa Sagen toges fra den danske Regjerings Side, og da det derhos ogsaa var meget ønskeligt nu engang at faae skriftlig constateret, hvad det egenlig var, som man fra holstensk Side vilde, idet der i saa Henseende hidtil aldeles Intet forelaae, hvorpaa aktmæssigen kunde bygges, men Alt kun indskrænkede sig til svævende og ganske i det Almindelige holdte mundlige Udtalelser, saa besluttede Statsraadet, at tvende af dets Medlemme skulde uophødeligen ved en Samtale med de 3 Holstenere søge at faae deres nærmere Mening med de nye Propositioner og disses Udførelse saavidt muligt præciseret og derefter meddele Statsraadet skriftlig Beretning herom, idet tillige de 3 Holstenere skulde efter Samtalens Slutning anmodes om skriftlig at meddele et Resumé af de forskjellige Punkter, der fra deres Side vare gjorte gjældende.

Om at overtage det nysnævnte Hverv anmodede Statsraadet Finantsministeren og Cultusministeren, der begge erklærede sig villige dertil.

Statsraadet vedtog dernæst endvidere, at saasart det fra de tvende nævnte Ministres Side var blevet skriftlig constateret, hvad Meningen med de omhandlede Propositioner var, skulde dette strax meddeles Fredsunderhandlerne for at sætte disse istand til snarest muligt at gjøre de videre fornødne Skridt.

Forøvrigt var Statsraadet enigt i, at man maatte oppebie Resultaterne af Baron Meyendorffs Reise til Warschau, forinden Beslutning toges om, hvad der var at foretage for at faa Ende paa den nuværende svævende Tilstand, og navnlig erklærede ogsaa *Cultusministeren* [Madvig] at ville til den Tid opsætte at bringe under Forhandling og Afgjørelse i Statsraadet det Spørgsmaal, om ikke nu det af ham ved

foregaaende Leiligheder berørte Punkt var kommet, at man burde opgive længere at fortsætte Fredsunderhandlingerne paa den hidtilværende Basis og derimod føre dem hen paa en Deling af Slesvig.

Kammerherre Bille meddelte, at Noterne i Successionssagen nu vare sendte til Underhandlerne i Berlin, og at deres videre Afsendelse til Bestemmelsesstederne vilde beroe indtil Baron Meyendorffs Tilbagekomst. I Forbindelse hermed bemærkede han, at Etatsraad Wegeners Opsats angaaende Successionsspørgsmaalet var blevet sendt til Professor Larsen, og han forespurgte derhos, om han, i Henhold til hvad tidligere var blevet forhandlet, maatte ansee det for Statsraadets Mening, at han underhaanden skulde anmode Professor Larsen, Etatsraad Wegener og Professor Krieger om at træde sammen for at tage under Overveielse og gjøre Forslag til alle fornødne Forsigtighedsregler med Hensyn til Affattelsen af det Aktstykke, som vilde være at udstæde af den eventuelle Thronfølger. Dette Spørgsmaal blev af Statsraadet besvaret bekræftende.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 31. maj 1850.

Aar 1850, d. 31te Mai, var Statsraadet samlet. *Kammerherre Bille* var tilstæde.

Protokollerne af 4de, 6te, 8de, 11te og 13de Mai oplæstes og rati- haberedes.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring meddelte *Kammerherre Bille* de seneste Efterretninger af 26de og 28de fra Baron Pechlin.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Fyrst Schwarzenberg var afreist fra Wien til Warschau.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponneck], at han tilligemed Cultusministeren i Henhold til deres tidligere indgivne Beretning havde havt en Samtale med de 3 Herrer fra Holsten. Hvorefter han oplæste et fra disse indsendt Udkast til et Provisorium tilligemed tilhørende Motivering.

Cultusministeren [Madvig] yttrede, at det vilde være ønskeligt at

erholde disse Dokumenter lithographerede, for at man kunde meddele dem til hvem, man fandt fornødent.

Krigsministeren [Hansen] maatte dog antage det for rigtigere at meddele Rigsdagen dem i et hemmeligt Møde.

Justitsministeren [Bardenfleth] yttrede Tvivl, om hvorvidt den Form, hvorunder denne Meddelelse var gjort til de tvende Herrer Mini-
stre, kunde berettige til en Publikation af det Meddelte.

Finantsministeren [Sponneck] maatte med Hensyn herpaa bemærke, at det var betydet de 3 Herrer, at den havde Samtale ingen-
lunde var at betragte som en Underhandling, og at man, naar de fra deres Side under denne Form bragte det Forefaldne til Offenlighed, aldeles maatte afbryde Samkvemmet med dem; han troede saaledes, at der ogsaa paa den anden Side paalaae Regjeringen en Slags Forpligtelse til ei uopfordret at give disse Dokumenter mere Offenlighed end fornødent.

Iøvrigt maatte han overhoved antage det for nødvendigt, førend Rigsdagen hævedes, i et hemmeligt Møde at sætte dem i Kundskab om de politiske Underhandlingers Standpunkt i Almindelighed.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte finde det tvivlsomt, om det var tilraadeligt nu at lade de 3 Herrer forblive her længere, da det tydeligen viste sig, at Forhandlingerne med dem ei førte til noget Resultat, medens de paa den anden Side hos enkelte Rigsdagsmænd og fremmede Diplomater kunde virke til at vanskeliggjøre Ministeriets Stilling.

Finantsministeren [Sponneck] maatte indrømme, at de vistnok kunde skade Ministeriet, men at man dog maatte finde sig deri, da det efter hans Formening var utilraadeligt at bortvise dem, hvilken Mening ogsaa hidtil af Ministeriet var bleven delt. En anden Sag var det, om de af dem selv reiste. Forøvrigt bemærkede han, at Ministrene under den Samtale, de idag havde haft med de 3 Herrer, ikke vare gaaet saa bestemt ind paa detaillerede Punkter som under den tidligere Samtale, men havde kun behandlet Forholdet i Amindelighed, og havde Ministeren navnlig paa sit Spørgsmaal, om dette var de yderste Betingelser, erholdt et undvigende Svar. Han havde derefter bemærket, at Regjeringen paa ingen Maade vilde gaae ind paa Forslaget, saaledes som det forelaae, og nævnte eksempelvis som Punkter, der kunde være at forandre: at hele Slesvig besattes af danske Tropper istedetfor som foreslaaet af preussiske, og at Slesvigerne, der tjente i den insurrecti-
nelle Armee, permitteredes. Ligeledes havde han som eventuelle De-

partementschefer nævnt Excellence Scheel og Regjeringsraad Høpfner. Han havde troet at bemærke, at de nævnte Forslag ei kom de nævnte Herrer uventet.

Med Hensyn paa Svaret foreslog han at lade nogle Dage hengaae, og saafremt de da skulde spørge om Resultatet, at svare dem mundligt, at det jo allerede iforveien var sagt dem, at Regjeringen ei kunde gaae ind paa Forslaget, og at Statsraadet heri havde erklæret sig enigt, hvorhos man dog maatte søge at give Svaret en saadan Form, at de ikke deraf kunde tage noget Paaskud til at reise.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om at bringe det omtalte Forslag med Motiveringen til Rigsdagens Kundskab, da antog han det rigtigst, at dette skete i et hemmeligt Møde, men maatte være enig med Minister Clausen og Cultusministeren i, at en saadan Meddelelse ei burde ske nu, uden i det Tilfælde at Regjeringen interPELLEREDES i denne Anledning paa Rigsdagen.

For hvilken Mening *Cultusministeren* [Madvig] anførte, deels at det efter det af Finantsministeren Yttrede ei syntes aldeles rigtigst fra Regjeringens Side uopfordret at offentliggjøre de Forslag, hvis Offentliggjørelse man havde forment Modparten, deels ogsaa at en saadan uopfordret Meddelelse maatte af de 3 Herrer udlægges som en endelig Afsluttelse af Forhandlingerne og altsaa bevirke deres umiddelbare Afreise.

Med Hensyn paa den Exposé, der var at forelægge Rigsdagen, inden den gik fra hinanden, bemærkede *Kammerherre Bille*, at det omtalte Forslag jo kunde benyttes som Bilag hertil, ligesom han og bemærkede, at det var hans Agt at gjøre denne Exposé saa kort og concis som muligt, men forsyne den med alle de Bilag, der stode i Forhold til de diplomatiske Underhandlinger. Dog antog han, at Efterretningerne fra Warschau først maatte afventes, forinden den forelagdes Rigsdagen.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at den burde forfattes saaledes, at den alene indeholdt en Meddelelse og ingen Provocation til at fatte en Beslutning.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af at meddele vore Gesandter i Udlandet de 3 Herrer Forslag in extenso og antog, at der intet kunde være til Hinder for til dette Formaal at lade nogle Exemplarer lithographere.

Statsraadet besluttede: 1) at der ikke gaves de 3 Herrer fra Holsten noget Svar paa det af dem Indgivne, førend de forlangte et saadant, og

at det saa mundlig meddeltes dem, at man maatte henholde sig til det, man strax havde sagt dem, at Regjeringen ei kunde gaae ind paa deres Forslag; 2) at Forslaget lithographeredes, men at kun Exemplarer udsendtes til vore Gesandter i Udlandet; 3) at man, førend man meddelte Rigsdagen Noget herom i et hemmeligt Møde, afventede en Interpellation i denne Retning; 4) at man forberedte sig paa, naar Efterretningerne fra Warschau vare indtrufne, at forelægge for Rigsdagen, før den adskiltes, en kort og concis Oversigt over vort politiske Standpunkt, forsynet rigeligen med Bilag til Oplysning om Underhandlingernes Gang, hvoriblandt ogsaa de 3 Herrer's indgivne Forslag, men at denne Meddelelse indrettedes saaledes, at den ei provocerede Rigsdagen til at tage nogen Beslutning i Sagen.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at saavel Baron Pechlin som Kammerherre Bülow fraraadede nu at udnævne en holstensk Minister, da en saadan vilde komme i en falsk Stilling, saalænge Kongens Myndighed ei var retableret i Holsten, men tilraadede, at man var forberedt paa en saadan Udnævnelse, naar de nævnte Forhold forandredes.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede, at det Rygte var udbredt, at forhenværende Capitainlieutenant Donner skulde føre den preussiske Corvet, som agtede at komme til vore Farvande; han foreslog at gjøre Baron Werther opmærksom paa dette Rygte og at meddele ham, at Regjeringen ikke kunde være ansvarlig for de Insulter, Capitainlieutenant Donner selv og i Anledning af ham det preussiske Flag vilde udsættes for. Hvilket Statsraadet billigede.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte derpaa, at han agtede at forelægge til Allerhøjeste Stadfæstelse Udskrivningsloven af 29. October 1849, saaledes som den af Rigsdagen var vedtaget. Hvorimod Statsraadet Intet havde at erindre.

Justitsministeren [Bardenfleth] henledte derefter Statsraadets Opmærksomhed paa, at Lovudkastet angaaende Udredning af Heste til Brug for Hæren havde faact en Majoritet af nogle faa Stemmer imod sig i Folkethinget, uagtet baade han og Indenrigsministeren havde erklæret, at de i denne Lov saae en simpel Retfærdighedshandling imod det Hartkorn, der hidtil havde baaret denne Byrde. Han antog vel, at der under sædvanlige Forhold kunde være opkastet Spørgsmaal, om hvorvidt en Minister under saadanne Omstændigheder burde fratræde, men antog ei, at dette under nuværende Forhold kunde forsvares.

Finantsministeren [Spønneck] antog ei, at det Forefaldne selv under almindelige Forhold vilde være at betragte som et Kabinetsspørgsmaal; ved denne Leilighed forekom det ham at ligge nærmere ei at foranledige Allerhøieste Stadfæstelse af Loven om Hartkornets Egalisering. Han antog iøvrigt ikke, at det var nødvendigt at foretage noget Skridt i denne Anledning, da den omspurgte Uretfærdighed jo først vilde indtræde 1851, og Lovudkastet jo atter kunde forelægges til October. Heri erklærede Statsraadet sig enigt.

Finantsministeren [Spønneck] meddelte, at Etatsraad Paulsen havde andraget paa en Understøttelse for 5 juridiske Kandidater for at reise over til Slesvig og deltage i praktiske Forretninger hos Embedsmænd derovre. Han antog, at den hele Sum, som vilde medgaae, vilde udgjøre 8 à 900 Rbd. og henstillede til Statsraadet, om denne Foranstaltning var hensigtsmæssig. Hvilket Statsraadet eenstemmigen udtalte sig for.

Krigsministeren [Hansen] udviklede og godtgjorde derefter af den nu stedfundne Troppesamling, at det var et aldeles grundløst Udsagn, som i Rigsdagen var fremført, at Armeen kunde samles paa 8 Dage. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 4. juni 1850.

Aar 1850, d. 4de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Reventlov-Farve havde været hos ham og forlangt et officielt Svar paa det af ham og de to andre Herrer Indgivne, hvorhos han havde bemærket, at han helst ønskede et skriftligt Svar.

Efterat det var discuteret, under hvilken Form man kunde tilstille ham et saadant Svar, vedtog Statsraadet paa *Kammerherre Billes* Forslag, at Kammerherren mundligen meddelte Grev Reventlov-Farve, at det indgivne Forslag var af en saadan Beskaffenhed, at Regjeringen ei kunde tilraade Hans Majestæt paa nogen Maade at gaae ind derpaa,

og at dersom de vilde fremsætte et andet, dette da maatte være af den Art, at det ei fjernede sig fra Fredspræliminærens Basis, samt at d'Herrer, saafremt de ønskede denne Udtalelse gjentaget, kunde henvende dem til d'Herrer Finantsministeren og Cultusministeren.

Kammerherre Bille meddelte derefter, at Grev Reventlow i London havde bedet om Fuldmagt til at maatte undertegne den Protokol, der i London af de 5 Stormagter tilsigtedes afsluttet, saafremt dette maatte forlanges af ham. Han havde svaret ham privat, at han, saafremt den bedste Variant af Protokollen blev ham forelagt, maatte underskrive denne, og ønskede nu at vide, om dette billigedes af Statsraadet.

Finantsministeren [Spønneck] antog, at Reventlow var noget uklar med Hensyn til de foreliggende Forhold, og at det derfor var ønskeligt, at Regjeringen først fik Protokollen meddelt, forinden den underskrevses.

Efterat *Indenrigsministeren* [Rosenørn] havde yttret sig i samme Retning, besluttede Statsraadet: »Grev Reventlow i London er at instruere derhen, at han, om det er muligt, har at tilstille Regjeringen Protokollen fra de 5 Magter, forinden den underskrives, men at han i Nødstilfælde, naar det er iøjnefaldende, at den hele Forhandling i andet Fald udsættes for at gaae overstyr, er befuldmægtiget til at underskrive den, redigeret saa fordelagtig, som han kan erholde den«.

Derefter refererede *Kammerherre Bille* en Beretning fra Grev Piper betræffende Afløsningen af de svenske Tropper i Nordslesvig. Hvor- efter Statsraadet vedtog, at Grev Piper var at henvise til Marineministeren betræffende de nødvendige Transportmidler.

Derefter meddelte *Justitsministeren* [Bardenfleth], at han ønskede at udtale sig over en af Rigsdagsmand, Pastor Marckmann bebudet Interpellation: 1) om Regjeringen formener, at den Del af Statens Eiendom, som bestaaer i værdifulde Arkivsager, mere end anden Stats- eiendom kan bortskjænkes uden Rigsdagens Samtykke, 2) om Justitsministeren agter at foretage Skridt, som forudsætte, at dette Spørgs- maal besvares bekræftende.

Justitsministeren bemærkede, at denne Interpellation angik den norske Regjerings Krav paa nogle Arkivsager, Norge formeentlig be- træffende, i hvilken Anledning Rigsarkivar Lange fortiden opholdt sig hernede. Den norske Regjering begrundede sin Ret paa den 21de Artikel af Traktaten 14. Januar 1814 og dennes Fornyelse i Conventionen af 1. September 1819 § 8, i hvilken dog ikke den i Traktaten indeholdte

Termin er gjentaget. Efter den sidstnævnte Convention var Professor Keyser fra Norge traadt sammen i Kjøbenhavn med nogle danske Commissærer, hvis Forhandlinger havde varet indtil Aaret 1823, i hvilket Tidsrum der vel forefaldt nogle Afleveringer, men Forretningen dog ei endeligen afsluttedes, idet Professor Kayser ved Commissionens Slutning gjorde trende Reservationer: 1) betræffende et Værk i den Arnamagnæanske Samling, 2) angaaende de norske Tegnelser og Reskripter og 3) betræffende de Dokumenter, der senere maatte kunne oplyses at være tilstæde og at tilkomme Norge. Siden den Tid havde den norske Regjering i 1843 reklameret en Del Dokumenter fra den Arnamagnæanske Samling, der foregaves oprindeligen at være laante Stifteren fra Norge, hvilken Reklamation blev sendt den Arnamagnæanske Commission til Erklæring, som dog ei endnu er modtaget.

Da i 1847 den nye ansatte Arkivar i Cancelliet gjorde opmærksom paa, at der forelaae endel Dokumenter betræffende Regnskaber, Missionssager og Grændsebestemmelser Norge vedkommende, hvilke Cancelliet paa egen Haand tilbød den norske Regjering, blev Sagen atter fra dansk Side sat under Forhandling, hvorunder da den norske Regjering paanye gjorde Fordring paa de saakaldte norske Tegnelser. Disse vare blevne nægtede udleveret under Commissionen i 1820 paa Grund af, at de ogsaa indeholdt islandske, færøske, grønlandske, ja bornholmske og ostindiske Sager. Ved nærmere Undersøgelse havde det imidlertid vist sig, at disse Sagers Antal i Forhold til de norskes var i høieste Grad ubetydeligt, og at disse Tegnelser saaledes i Hovedsagen maatte ansees for norske. Da nu den norske Regjering havde foreslaaet, at det, der i Hovedsagen angik Norge, skulde udleveres dette Rige imod, at der af de specielle Danmark vedkommende Dokumenter meddeltes dette Copier og vice versa, saa havde udenlandske Departement i 1847 henstillet til Cancelliet, om en saadan Ordning ikke maatte ansees for hensigtsmæssig. Sagen var imidlertid fra Cancelliets Side ei kommet til noget Resultat paa Grund af de derpaa indtrædende Krigsuroligheder, men det syntes, at Cancelliet havde været stemt for en saadan Afgjørelsesmaade. Da nu denne Sag allersenest igjen var kommet under Spørgsmaal, havde Justitsministeren meddelt Udenrigsministeren, at han var villig til at udlevere de Dokumenter, der alene angik Norge, men at han med Hensyn paa de andre ei vilde gaae ind paa nu at afgjøre Principspørgsmaalet, skjøndt han fandt det af den norske Regjering Foreslaaede billigt.

Paa det Standpunkt, hvor Sagen altsaa nu stod, agtede han at svare Interpellanten: »at der ikke kan være eller har været Talen om at bortskjænke noget af Arkivalierne, men Spørgsmaalet var alene om, hvorvidt Regjeringen efter tidligere Traktater var forpligtet til at udlevere saadanne.«

Cultusministeren [Madvig] maatte bemærke, at der blandt alle Historikere herskede en stor Frygt for, at vi ved denne Leilighed skulde tabe værdifulde historiske Dokumenter, uden hvilke man ikke vilde kunne danne sig en sikker Anskuelse om det danske Regjerings-System, forsaavidt Norge var en Del af det. Hvad Traktaten af 1814 angik, maatte han ogsaa for sit Vedkommende antage, at den efter Ordene kun indbefattede de Dokumenter, der vare af praktisk Vigtighed, men ingenlunde dem, der angik Norges Historie. Dertil kom, at Professor Keyser i Slutningsmødet i Commissionen havde erklæret, at han ei tvivlede om, at den norske Regjering ei vilde gjøre Fordring paa de norske Tegnelser uden i Afskrifter, og at den norske Regjering i hele Tidsrummet fra 1823 til 1847 ei gjennem det svensk-norske Gesandtskab har gjort nogen Fordring i den Retning. Dertil maatte man endeligen erindre, at ei alene i sin Tid Norge havde modtaget de originale Skrivelser, men at det ogsaa var i Besiddelse af næsten alle Concepterne. Han syntes derfor ei, at man burde indrømme den norske Regjering videre, hvad Tegnelserne angaaer, end at den med Copier af disse kunde erholde sin Samling af Concepter completeret.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte henholde sig til det af ham tidligere Yttrede.

Kammerherre Bille bemærkede, at det Vanskelige i Sagen laae deri, at Baron Lagerheim allerede havde meddelt, at der Intet var til Hinder for Udleveringen af Tegnelserne, hvorefter *Justitsministeren* [Bardenfleth] oplæste det Brev, som han havde skrevet til Baron Lagerheim.

Kammerherre Bille oplæste derefter Justitsministerens Skrivelse til udenlandske Departement i denne Anledning.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa, at der i disse Skrivelser ei var udtalt Andet af Justitsministeren, end at han for sit Ministeriums Vedkommende Intet havde mod Udleveringen at erindre, og at dette jo ei udelukkede, at der kunde være andre Grunde, som forbøde den, samt at Udenrigsministeren jo kun havde støttet sig til Justitsministerens Formening.

Efterat *Cultusministeren* [Madvig] derpaa med Hensyn paa de

Dokumenter i den Arnamagnæanske Samling, hvorpaa der gjordes Fordring, havde yttret sin Anskuelse derhen, at man ei kunde udlevere disse, uden at den norske Regjering dertil fuldstændigt og retligt beviste sin Adkomst, stillede *Conseilpræsidenten* [Moltke] den foreliggende Spørgsmaal til Afgjørelse, hvorledes den ommeldte Interpellation var at besvare. Hvorefter Statsraadet billigede det af Justitsministeren foreslaaede Svar.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte derefter, at han agtede at forelægge til Hans Majestæts Stadfæstelse Loven om Politi- og Brandsagers Behandling. Hvorimod Statsraadet Intet havde at erindre. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet torsdag d. 6. juni 1850.

Aar 1850, d. 6te Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollerne af 17de, 21de, 24de, 27de og 31te Mai oplæstes og rathaberedes.

Kammerherre Bille meddelte, at han havde givet de 3 Herrer det i det forrige Statsraad vedtagne Svar, hvorefter Statsraadet vedtog, at man vel ei skulde bortvise de 3 holstenske Herrer, men dog lade dem forstaae med, at man ei troede, at der vilde komme Noget ud af deres Forbliven her.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Kammerherre Bille* meddelte derefter, at der fra Insurgenternes Batterier ved Heiligenhafen var skudt tvende Skud paa Briggen Ørnen. Marineministeren havde instrueret den til at gjøre et Forsøg paa, om Saadant atter vilde ske; hvorefter Statsraadet erklærede sig for den Anskuelse, at man burde undgaae at provocere en Kanonade, da Krigens Gjenudbrud blot burde begrundes paa en overveiet Beslutning og ei foranlediges ved et Tilfælde.

Paa given Anledning fra *Finantsministerens* [Sponnecks] Side, idet han ønskede Oplysning om, hvorvidt vi fra Berlin kunde vente

nogen Formening betræffende det Tidspunkt, hvorpaa vi burde forlange de hemmelige Artikler effectuerede, vedtog Statsraadet, at det paalagdes vore Underhandlere i Berlin at meddele Baron Myendorff og Lord Westmoreland, at vi, saafremt atter Sammenkomsten i Warschau ei førte til noget bestemt Resultat, vilde see os nødte til nu at forlange de hemmelige Artikler effectuerede, men at der intet Skridt var at foretage, førend vi havde modtaget de tvende Diplomaters Ytringer.

Derefter stillede *Conseilpræsidenten* [Moltke] under Afgjørelse, hvorvidt et Svar paa Bestyrelsescommissionens Brev angaaende de 2de Advokaters Protest paa Hertugen af Augustenborgs Vegne, hvortil et Udkast havde circuleret, var at tilstille Bestyrelsescommissionen.

Efter *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag vedtog Statsraadet i Skrivelsen en Redaktionsforandring, som gik ud paa at bringe i Erindring, at de Grunde, hvorfor Hertugen var sat ud af Bestyrelsen, havde berettiget Hans Majestæt til at lade Sequestration af Godserne indtræde og Hertugen tiltale, og at den Omstændighed, at Hans Majestæt hidtil havde entholdt sig herfra og alene sat Godserne under Administration, ikke kunde begrunde nogen Ret for Hertugen til enten selv eller ved Fuldmagt at indblende sig i Godsernes Bestyrelse.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at det forekom ham rigtigst, at Svaret ei nu afsendtes, da der dog om faa Dage maatte indtræde aldeles forandrede Forhold.

Da imidlertid *Conseilpræsidenten* [Moltke] meddelte, at det var ham bekjendt, at Kammerherre Tillisch i høi Grad følte sig generet ved at være uden Meddelelse i denne Sag, besluttede Statsraadet, at Svaret var at meddele Kammerherre Tillisch, hvorhos dets Majoritet vedtog, at denne Meddelelse skulde ske derved, at Concepten til Skrivelsen foreløbig tilstilledes ham.

Krigsministeren [Hansen], *Marineministeren* [Zahrtmann] og *Cultusministeren* [Madvig] voterede for, at Skrivelsen blev udfærdiget, underskrevet og oversendt Kammerherre Tillisch, for at han strax efter Omstændighederne kunde gjøre Brug af den.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 10. juni 1850.

Aar 1850, d. 10de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring forelæste *Kammerherre Bille* de fra Fredsunderhandlerne senest indløbne Depecher, navnlig en fra Generalauditeur Scheel af 8de Juni og en fra Baron Pechlin af 9de Juni. Endvidere forelæste han Concepten til den Skrivelse, som, i Henhold til hvad der i sidste Statsraadmøde vedtoges, var fra Udenrigsministeriet afgaaet til Fredsunderhandlerne om af al Kraft at pressere en Afgjørelse af Sagerne og navnlig at udtale for de andre Magters Repræsentanter, at den danske Regjering, hvis det ikke kom til en snarlig Fred, vilde blive nødsaget til at gjøre Brug af de hemmelige Artikler i Vaabenstilstands-Conventionen.

Under den Discussion, som derefter reiste sig i Anledning af den indirekte Begjæring, der i de oplæste Depecher laae om, at den danske Regjering ikke strax skulde forlange Vaabenstilstands-Conventionens hemmelige Artikler exequerede, men derimod nedlægge i Underhandlerne Hænder en Bemyndigelse til at gjøre et saadant Forlangende, saasnart de fandt, at Øieblikket dertil var kommet, vare alle Statsraadets Medlemmer enige om Vigtigheden af en hurtig Afgjørelse af det endnu bestandig svævende Fredsspørgsmaal, for at Landet kunde komme ud af den nærværende Tilstand. Foruden at der i denne Hensende blev i Almindelighed udtalt, hvor tærende den nuværende Stilling var for Landets finantsielle Kræfter, hvilken skadelig Indflydelse det havde for Armeen i længere Tid at staae fuldt rustet, men der Intet var at gjøre, hvor nødvendigt det var, at det eventuelle Tidspunkt for Krigens Gjenudbrud, hvis Krig ikke kunde undgaaes, ikke blev skudt længere ud, da ellers den Aarstid, som bedst egnede sig til krigeriske Operationer gik hen, og disse tilsidst gjordes umulige, og endelig hvor meget det var om at gjøre saasnart som muligt at tilveiebringe en Forandring i den uholdbare Stilling i Sydslesvig, blev det isærdeleshed af *Krigsministeren* [Hansen] stærkt fremhævet, at for hver Dag, der længere gik hen, vilde ikke alene Danmarks moralske Overlegenhed over Insurgenterne, men ogsaa den physiske mere og mere gaae tilgrunde, idet efter alle Beretninger Insurgentarmeen, der var i en god Tilstand og havde en udmærket Stilling ved Rendsborg, hvor der desuden nu begyndtes med yderligere at befæste, og det heller ikke manglede Statholderska-

bet paa Penge, bestandig forstærkedes, og da det nu syntes ham at ligge klart for, at Fredsunderhandlingerne ikke førte til noget Resultat, ansaae han det derfor nødvendigt, at et Fredsultimatum blev sendt Underhandlerne til Forelæggelse, og at hvis ikke Fred derpaa kunde opnaaes, den 1ste hemmelige Artikel forlangtes exequeret.

Marineministeren [Zahrtmann] bemærkede i den Anledning, at han dog ikke for sit Vedkommende kunde lægge saa stærk en Vægt paa, at det endnu trak nogen Tid ud, inden det kom til et Resultat, thi han for sin Del troede, at den nuværende svævende Tilstand var meget værre for Insurgenterne end for Danmark, og at Hertugdømmerne ved de Udgifter, denne Tilstand medførte, vilde komme i større og større Forlegenhed. Naar der forøvrigt var Spørgsmaal om en bestemt Tidsfrist, til hvilken Regjeringen maatte gjøre Brug af de hemmelige Artikler, hvis ikke Fred forinden erholdtes, da fandt han, at man passende kunde støtte sig til den fra det russiske Kabinet skete Udtalelse, ifølge hvilken Juni Maanedes Udgang var den yderste Termin, til hvilken Freden maatte være sluttet.

Finantsministeren [Sponeck] stillede det Forslag, at Statsraadet skulde andrage paa Hans Majestæts Samtykke til, at Fredsunderhandlerne bemyndiges til at forelægge en bestemt efter nærmere Conferering mellem Hans Majestæt og Statsraadet fastsat Termin, til hvilken Danmark vil exequere de hemmelige Artikler; hvis ikke til den Tid en saadan Fred, som den danske Regjering allerede havde erklæret at ville samtykke i, var opnaaet. Da imidlertid Beslutning herom maatte tages i et Statsraadsmøde under Hans Majestæts Præsidium, og dette vistnok ikke vilde kunne ske før Søndag, erklærede han paa dertil af *Conseilpræsidenten* [Moltke] given Anledning, at han Intet havde imod, at det af ham stillede Forslag, som han fandt at slutte sig meget vel til den idag oplæste Skrivelse, der efter sidste Statsraadsmøde var afgaaet til Fredsunderhandlerne, udsattes til Statsraadsmødet paa Fredag.

Minister Clausen fandt, at hvad der mere end alt Andet var fornødent var at paalægge Underhandlerne at drive paa, at Slesvig blev besat af danske Tropper, idet han bemærkede, at Sagerne vilde have staaet ganske anderledes, hvis det tidligere var lykkedes at faae hele Hertugdømmet besat af dem, thi da vilde man uden Tvivl have havt lignende Udtalelser fra den sydlige Del som de, der vare komne fra den nordlige, og det Paaskud, som Modstanderne nu hentede fra den

Stemning, der havde manifesteret sig i Sydslesvig, vilde have manglet. Dette Paaskud forekom det ham at være Hovedsagen at afskjære ved snarest muligt at bringe det sydlige Slesvig under dansk Occupation, og han mente derfor, at man skulde bemyndige Underhandlerne til at erklære sig i den Retning, at det, da det maaske vilde trække ud med Freden, var nødvendigt for Danmark at faae Slesvig besat med vore Tropper. Imod at sætte en decisiv Termin, inden hvilken Freden skulde være sluttet, da man i manglende Fald vilde gjøre Brug af de hemmelige Artikler, havde han den Betænkelighed, at Forholdene let kunde stille sig saaledes, at man, selv naar Freden til den Tid ikke var sluttet, dog alligevel vilde blive nødt til ikke at exequere de hemmelige Artikler.

Justitsministeren [Bardenfleth] troede ogsaa, at det navnlig af Hensyn til Forholdene, saaledes som de i Øieblikket stille sig i Tydskland, maaske vilde være betænkeligt at sætte en decisiv Termin, til hvilken de danske Tropper vilde rykke ind, hvis ikke forinden havde Fred.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at det, efter Alt hvad [der] forelaa, for ham var klart, at en Fred paa Præliminærernes Basis ikke kunde sluttes, og han troede derfor, at der nu baade i Indholdet af den Fredsunderhandlerne i sin Tid givne Instrux og i det Resultat, som de Forhandlinger, der i September 1849 vare førte imellem Statsraadets Medlemmer angaaende Fredsbasis, havde ført til, laae fuldkommen Grund til nu at forelægge Underhandlerne det Spørgsmaal, om der efter de Kundskabsmidler, de derom havde i Berlin, var nogen anden rimelig Vei, hvorpaa en Løsning kunde opnaaes, end den der hidtil var fulgt, og om navnlig ikke en virkelig Fred for Danmark vilde kunne tilveiebringes ved en Overgang til den i sin Tid strax fra Begyndelsen under Statsraadets Forhandlinger med Underhandlerne antydede secundære Fredsbasis Slesvigs Deling, saaledes modificeret, at denne saa meget som muligt tabte sit Stødende. Idet han derfor stillede det Forslag under Statsraadets Afgjørelse, at dette Spørgsmaal forelagdes Underhandlerne kun som et Spørgsmaal til dem og ikke som et Forslag, tilføiede han tillige, at han maatte insistere paa, at Underhandlernes Svar herpaa oppebiedes, forinden den hele politiske Stilling gjordes til Gjenstand for Overveielse og Beslutning i et Statsraadsmøde under Hans Majestæts Præsidium; thi saa enig han end var i, at det var absolut nødvendigt, at den danske Regjering erklærede, at hvis Preussen ikke inden en vis nærmere bestemmende Tid

sluttede en Fred paa saadanne Vilkaar, som fra Danmarks Side opstilledes som de yderste, maatte den danske Armeey rykke ind i Slesvig, saa nødvendigt fandt han det dog, at Sagen, forinden Beslutning herom toges, kunde forelægges Kongen i dens fulde Omfang, og dette kunde den ikke, førend Underhandlerne Besvarelse paa hiint Spørgsmaal havde.

Krigsministeren [Hansen] og *Marineministeren* [Zahrtmann] vøterede begge pure imod Cultusministerens Forslag, da de vedblivende ansaae en Deling af Slesvig for aldeles fordærvelig og forkastelig og frygtede for, at selv blot det foreslaede Spørgsmaals Stillelse til Underhandlerne kunde afstedkomme Skade.

Derimod tiltraadte samtlige øvrige Ministre Cultusministerens Forslag, idet de, naar Spørgsmaalet, saaledes som foreslaet, stilledes til Underhandlerne alene, uden at disse skulde gjøre det til Gjenstand for Conference med Nogensomhelst, ikke kunde deri see Noget, der kunde virke skadeligt, medens de meget mere paa den anden Side maatte med Hensyn til alle mødende Eventualiteter ansee det saa godt som nødvendigt, at der paa Sagernes nuværende Stadium forelaae en aktmæssig Erklæring fra Underhandlerne angaaende det omhandlede Spørgsmaal, og medens de desuden i, hvad der tidligere var forhandlet og vedtaget, maatte finde en fuldkommen Berettigelse for ethvert Medlem af Statsraadet til nu at forlange dette Spørgsmaal forelagt. Naar imidlertid Cultusministeren tillige havde anseet det øndvendigt efter dette Spørgsmaals Besvarelse at udsætte de Skridt, der kunde være at gjøre for at bevirke en snarest mulig Afgjørelse af den nuværende svævende Tilstand, og navnlig ikke forinden at forelægge Hans Majestæt Kongen denne Sag, da kunde Statsraadets øvrige Medlemmer ikke erkjende nogen saadan Nødvendighed, men maatte formene, at hiint Spørgsmaals Forelæggelse for Underhandlerne ikke kunde have nogen standsende Indflydelse i den nævnte Henseende.

Efterat Statsraadet saaledes havde besluttet, at det paagjældende Spørgsmaal skulde forelægges Underhandlerne, blev Spørgsmaalet af *Cultusministeren* [Madvig] nærmere formuleret saaledes:

»Der ere Medlemmer af Statsraadet, der troe, baade i og for sig og med Hensyn til, hvad der forhandlede med D'Herrer Underhandlere, førend De gik til Berlin, ikke at kunne forsvare at tage deres sidste og endelige Beslutning med Hensyn til det slesvigske Spørgsmaals Afgjørelse, forinden der forelægges D'Herrer Underhandlere og af Dem

besvares det Spørgsmaal: hvorvidt D'Herrer efter den Kundskab De i Berlin have til Forholdene, antage, at der med en Deling af Slesvig eller Noget, der nærmer sig en Deling, paa en for Danmark saa fordelagtig Maade som muligt, vil kunne tilveibringes en endelig Løsning af hiint forviklede Spørgsmaal; og Statsraadet forlanger altsaa efter disse Medlemmers Opfordring D'Herrers bestemte Svar i Henseende til det nævnte Punkt, der kun er et Spørgsmaal stillet til D'Herrer Underhandlere, men paa ingen Maade et Forslag«; imod hvilken Formulering Statsraadet Intet fandt at erindre.

Statsraadet erklærede sig dernæst med *Udenrigsministeren* [Moltke] enigt i, at der afgik Noter til de venskabelige Magter i samme Retning som den idag oplæste Skrivelse til Fredsunderhandlerne, at Regjeringen, hvis ikke en snarlig Fred tilveiebragtes, vilde see sig i den uundgaaelige Nødvendighed at gjøre Brug af de hemmelige Artikler.

Kammerherre Bille meddelte, at Regjeringsraad Heinzelmann og Syndikus Prehn nu havde forladt Byen, men at derimod Grev Reventlow-Farve var bleven tilbage. Han tilføjede, at de 3 Herrer havde igjennem Geheimeraad Bluhme leveret Hans Majestæt et Andragende, som Allerhøistsamme senere brevi manu havde overgivet til Conseilpræsidenten, og som nu vilde blive sat i Circulation mellem Statsraadets Medlemmer.

Efterat dette Andragendes Conclusion var bleven oplæst, overdrog Statsraadet til Kammerherre Bille at lægge Grev Reventlow det saa nær som muligt, at man ønskede, at han skulde reise.

Statsraadet vedtog, at der skulde rettes en indtrængende Anmodning til Kammerherre Tillisch om ogsaa i Tilfælde af den Eventualitet, at den danske Armee i Henhold til Vaabenstilstands-Conventionens 1ste hemmelige Artikel rykkede ind og besatte Slesvig, at overtage Hertugdømmets Bestyrelse, for hvilket Tilfælde da en ny Fuldmagt vilde være at meddele ham; og skulde Kammerherre Tillisch derhos tillige anmodes om at gjøre Forslag til en Plan for Slesvigs Administration under Mellemtiden fra de danske Troppers Indrykning og indtil Forholdenes definitive Ordning. Til mulig Afbenyttelse i saa Henseende vedtoges det at tilstille ham en Udskrift af Statsraadets Protokol for det Møde, i hvilket der i Marts 1849 i Anledning af Grev C. Moltkes da paatænkte Function som overordenlig Regjeringscommissær, vedtoges forskjellige Punkter vedkommende Hertugdømmets midlertidige Bestyrelse.

Finantsministeren [Sponneck] troede ved denne Leilighed at maatte gjøre opmærksom paa, at det efter Vaabenstilstands-Conventionen turde være et stort Spørgsmaal, om Hans Majestæt, naar Her-tugdømmet besattes i Henhold til den hemmelige Artikel, var berettiget til at tage Regjeringen i sin Haand, saafremt det preussiske Medlem af Bestyrelsescommissionen blev.

Indenrigsministeren [Rosenørn] henlede Opmærksomheden paa det Ønskelige i, at alle forberedende Foranstaltninger til en selvstændig Ledning af Holstens Anliggender bleve saameget som muligt allerede nu søgte trufne.

Paa dertil af *Marineministeren* [Zahrtmann] given Anledning erklærede Statsraadet sig med ham enigt i, at der i de offentlige Blade bekjendtgjøres i Anledning af den i tyske Blade givne urigtige Meddelelse om den fra holstensk Side skete Skydning efter de danske Krigsskibe en kort berigtigende Notits.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 14. juni 1850.

Aar 1850, d. 14de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Protokollen af 10de Juni, ført af Justitsraad Liebe, oplæstes og ratihaberedes.

Kammerherre Bille meddelte derpaa, at den seneste Skrivelse, som de 3 Herrer fra Holsten havde tilstillet Kongen, og som havde circuleret, var sendt tilbage til Geheimeraad Bluhme, og at en Copi var skikket til Berlin og til Petersborg. Grev Reventlow-Farve havde anmodet om et Svar, hvorpaa Kammerherre Bille havde sagt ham, at dette altid vilde kunne senere blive sendt, og at han ei behøvede at opholde sig derefter.

Der var iøvrig ei kommet nogen nyere Efterretning fra Berlin, og han maatte derfor med Hensyn til, at Hans Majestæt var anmodet om paa Søndag at præsidere i Statsraadet, foreslaae, at man henvendte sig til Allerhøistsamme om at udsætte dette til paa Onsdag, til hvilken Dag han efter Baron Pechlins Ytringer maatte holde det for aldeles vist, at Efterretningerne vilde indtræffe.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde yttret, at han tiltraadte dette Forslag, skjøndt han ei efter de tidligere Begivenheder kunde nære noget Haab om, at vi til den Tid vilde faae den endelige Bestemmelse fra Berlin, vedtog Statsraadet allerunderdanigst at anmode Hans Majestæt om at præsidere i Statsraadet i Kjøbenhavn paa Onsdag, hvor da tillige vilde blive at meddele Hans Majestæt Statsraadets Anskuelse om den af de 3 holstenske Herrer Hans Majestæt tilstillede Skrivelse.

Derefter oplæste *Kammerherre Bille* en privat Skrivelse fra Kammerherre Reedtz og meddelte, hvorledes han havde i Overensstemmelse med den i forrige Møde tagne Beslutning, foranlediget Grev Reventlow-Farve til at forlade Byen.

Derefter meddelte *Finantsministeren* [Sponneck] og *Krigsministeren* [Hansen] nogle Efterretninger betræffende Oberst Hodges's Ophold i Nordslesvig, Kolding og Fredericia.

Efterat *Minister Clausen* derpaa havde bragt den Meddelelse i Erinding, der var besluttet at skulle gives Rigsdagen om vor politiske Stilling, bemærkede han, at det var nødvendigt, at den gaves en Tid, forinden Rigsdagen gik fra hinanden, da det ellers fik Udseende af, at Regjeringen forsætlig vilde afskjære al Discussion om den. Han bemærkede tillige, at der i Rigsdagen herskede en høi Grad af Forventning i denne Henseende.

Statsraadet besluttede, at en kort Oversigt over Landets politiske Status, hvori tillige Successionsforhandlingerne berørtes, var tilligemed Bilag at holde saaledes forberedt, at den med kortest mulig Varsel kunde forelægges Rigsdagen i et hemmeligt Møde efter Onsdag og før den kommende Uges Ende, samt at Rigsdagens Medlemmer underhaanden underrettedes om, at dette vilde ske.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte derefter, at han agtede at forelægge Hans Majestæt til Stadfæstelse Loven om Creditforeninger. Hvorimod Statsraadet Intet havde at erindre.

Samme Minister [Rosenørn] meddelte derefter, at han, saafremt Statsraadet deri maatte være enigt, vilde paa Søndag forelægge Hans Majestæt en Resolution til Rigsdagens Slutning ved Enden af indeværende Maaned.

Finantsministeren [Sponneck] maatte finde, at der laae noget formelt Urigtigt i at erhverve en saadan Resolution, saalænge Finantsloven ei var læst 2den Gang i Landstinget. Dertil kom, at det var be-

tænkeligt for Regjeringen allerede nu at binde sig i denne Retning; thi dersom mange af de moderate Medlemmer forlode Rigsdagen, kunde det blive nødvendigt for Regjeringen at slutte den endog inden kortere Tid.

Cultusministeren [Madvig] erklærede sig enig heri, men gjorde opmærksom paa, at det var af Vigtighed, at Rigsdagsmændene erholdt Vished om, at deres Function snart var endt, da det ellers var at befrygte, at mange af dem af sig selv vilde forlade Byen.

Statsraadet besluttede, at det meddeltes Formændene, at alene det formelle Hensyn til Finantslovens Behandling i Landstinget havde afholdt Regjeringen fra at erhverve Resolution om Rigsdagens Slutning, samt at de bemyndigedes til at meddele Rigsdagsmændene dette underhaanden.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 17. juni 1850.

Aar 1850, d. 17de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde. Minister Clausen var fraværende.

Indenrigsministeren [Rosenørn] anmeldte at ville forelægge Hans Majestæt Loven om Hartkornets Egalisering til Stadfæstelse, og *Finantsministeren* [Sponneck] paa samme Maade at ville forelægge Loven om Ophævelse af flere ældre Skatter og Skatteligninger og om Fordeling af Vederlag derfor. Hvorimod Statsraadet Intet fandt at erindre.

Minister Clausen indfandt sig i Statsraadet.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] derefter havde anmodet Kammerherre Bille om at meddele de seneste Efterretninger fra Udlandet, navnlig de som berørte det sidste Fredsforslag fra preussisk Side, som havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, oplæste *Kammerherre Bille* en Rapport fra Kammerherre Reedtz af 14de Juni, en anden fra Baron Pechlin betræffende en den 15de Juni afholdt Conference med Opgivelse af de nærmere Spørgsmaal, der ved denne vare stillede angaaende Fredsforslaget, samt de paa disse erholdte Svar og

endeligen en kort Rapport fra Generalauditeur Scheel og en privat Skrivelse fra Kammerherre Reedtz.

Derefter oplæste Kammerherren 2 Beretninger fra Baron Pechlin og fra Generalauditeur Scheel betræffende den af Baron Pechlin i sin Tid foreslaaede eventuelle Basis for Fredsunderhandlingerne, som da foresloges at gaae ud fra en modificeret Deling af Hertugdømmet Slesvig, hvilken Basis begge de nævnte Herrer paa det Bestemtteste fraraadede.

Cultusministeren [Madvig] oplæste derpaa en privat Skrivelse fra Generalauditeur Scheel, som omhandlede det Samme.

Conseilpræsidenten [Moltke] henledte Opmærksomheden paa, at de af Preussen foreslaaede Fredsvilkaar vare aldeles uacceptable, hvilket efter den under 15de Juni afholdte Conference laae endnu tydeligere for Dagen. Han maatte ansee Tidspunktet kommet, da man maatte forlange de hemmelige Artikler satte i Kraft, men gjorde opmærksom paa, at Baron Meyendorff havde tilraadet at forelægge den preussiske Regjering et Fredsforslag som Ultimatum med kort Frist, forinden man forlangte de hemmelige Artiklers Anvendelse.

Paa dertil given Anledning af *Finantsministeren* [Sponneck] udtalte *Krigsministeren* [Hansen] sig atter derhen, at enhver militær Stilling i Slesvig vilde være høist prekær og i Længden uholdbar, saalænge Rendsborg ei var i vor Magt.

Minister Clausen yttrede, at han antog, at et Skridt fra vor Side var nødvendigt for at opnaae, at de store Magter med Alvor toge sig af Sagen, han maatte derfor stemme for, at de hemmelige Artikler forlangtes satte i Kraft. Han maatte ogsaa ansee det for nødvendigt, at man klart udviklede for Rusland, at Bestemmelsen, om at Slesvig ikke skulde komme til at høre til Tydskland, vilde itiden være umulig at sætte igjennem, naar det ei aldeles skiltes fra Holsten.

Krigsministeren [Hansen] maatte dele den Anskuelse, at Tiden nu var kommet til at forlange de hemmelige Artikler udførte.

Finantsministeren [Sponneck] var overbeviist om, at Preussen vilde afvise denne Anmodning under Paaskud af, at det dertil stiplede Tidspunkt enten var forsømt eller endnu ei indtraadt, og ønskede Kammerherre Billes Mening om, hvad der i saa Fald var at gjøre.

Kammerherre Bille antog, at et saadant formeligt Brud paa Conventionen vilde berettige os til Blokade, hvilken Anskuelse *Marineministeren* [Zahrtmann] delte.

Cultusministeren [Madvig] maatte med Hensyn paa den af Minister Clausen omtalte Virkning, som det nævnte Skridt fra vor Side mentes at ville tilveiebringe paa de store Magter, udtale nogle Bemærkninger: 1) forelaae det, at vi aldrig ved de store Magters Hjælp havde formaaet at bringe Insurgenterne ud af den Stilling, de indtog fra Begyndelsen af, idet de endnu stode fuldt rustede med hele Tydskland til Støttepunkt; 2) var det tydeligt, at den generelle Misbilligelse af Insurrektionen, som de store Magter havde udtalt, alene var baseret paa dens Oprør imod den legitime Hersker, men at vi ingenlunde havde kunnet fravryste dem Anerkjendelsen af den Retskrænkelse, der var tilføjet Landet. De vilde ansee Sagen for afgjort, naar kun Insurgenterne underkastede sig Kongen, og der kunde tilveiebringes Sikkerhed for, at Hertugdømmerne ei adskiltes fra det samlede Monarki.

Den Virkning, en Besættelse af Slesvig altsaa vilde medføre, var, at de store Magter vilde diktere og paatvinge os en Fred. At en saadan var uerholdelig paa Fredspræliminærernes Basis, saaledes som de rigtigt forklaredes, forelaae. Hvad Heelstats-Basis angik, da var Begrebet om denne aldeles ikke defineret. Følgen af et saadant Skridt fra vor Side vilde altsaa være fuldkommen ubestemmeligt, naar vi ei selv, idet vi rykkede ned til Eideren, gjorde os fuldkommen klart, hvilke Betingelser vi nu vilde byde for Freden. I andet Fald vilde vi kun kunne holde os der i kort Tid, og da atter uden opnaaet Resultat være nødt til at gaae tilbage.

Som et saadant fornyet Forslag kunde Slesvigs Deling efter Nationaliteterne bringes under Forhandling, og han maatte paa det mest Indtrængende forlange, at denne Basis nu underkastedes Statsraadets Overveielse.

Finantsministeren [Sponneck] maatte gjøre opmærksom paa, at Fredspræliminærernes Basis ingenlunde fra vor Side var opgivet, og var der tilmed overbeviist om, at naar vi nu pludselig kom frem med en ny Basis, navnlig med en saadan, vilde vi faae alle de store Magter imod os. Han maatte i denne Henseende henholde sig til Pechlins og Scheels Yttringer. Han holdt det desuden for umuligt at sætte den omtalte Basis igjennem i Rigsdagen.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at det ei havde været hans Mening, at man strax skulde udtale den nye Basis, men kun at man skulde have den forberedt.

Justitsministeren [Bardenfleth] kunde ei indsee, at der forelaae

nogen Nødvendighed, naar vi besatte Slesvig, til at komme frem med et nyt Udkast. Vi havde hidtil underhandlet forgjæves paa Fredspræliminæernes Basis, men naar vi med Bibeholdelse af denne gik ind i Slesvig, kunde man ei sige, at vi gik ind paa det Uvisse, da det jo netop maatte være vor Hensigt ved dette Skridt at virke til denne Basis's Gjennemførelse. Skulde Modificationer finde Sted, maatte Initiativet gaae ud fra Modstandernes Side. Fredspræliminæerne vare jo saavel som Vaabenstilstands-Conventionen billigede af de store Magter.

Finantsministeren [Sponneck] maatte stemme for, at man forlangte de hemmelige Artikler udførte, men han maatte holde det for nødvendigt at holde sig aldeles til Bogstavet og navnlig at antage det for en Selvfølge, at Bestyrelsescommissionen, saaledes som den nu bestod, vedblev, hvilket ogsaa med Hensyn til Forholdet med England gennem Hodges vilde have sine Fordele. Vel indsaae han, foruden det han ovenfor havde yttret, at Preussen ei vilde gaae ind paa vort Forlangende, at Følgerne kunde blive høist alvorlige, at derved en europæisk Krig kunde foranlediges eller endog, at de store Magter kunde muligen anvende Magt mod os for at tvinge os til en Fred, men han maatte dog vedblive den Formening, at der for Øieblikket ikke var Andet at gjøre end at indsende det omspurgte Ultimatum, og naar dette ei inden kort Tid antoges, at opsigte Vaabenstilstanden.

Marineministeren [Zahrtmann], *Krigsministeren* [Hansen] og *Minister Clausen* voterede med *Finantsministeren*.

Kammerherre Bille oplæste derefter *Kammerherre Reedtz's* seneste Skrivelse fra Berlin, hvori han gaaer ud fra den Forudsætning, at Regjeringen vil forlange de hemmelige Artikler udførte, og hvori han gjør opmærksom paa Nødvendigheden af, at man samtidigt opfordrer saavel de svenske som de preussiske Tropper til at forlade Slesvig.

Finantsministeren [Sponneck] maatte i Anledning af en i Brevet indeholdt Yttring bemærke, at han hverken ansaae det for nødvendigt eller for gavnligt at rappellere Underhandlerne fra Berlin, medens de hemmelige Artikler effectueredes. Han foreslog, at et Ultimatum som omtalt blev udarbejdet.

Kammerherre Bille bemærkede, at dette alt var paabegyndt.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at det egenlige Forhold med Hensyn til Slesvigs Stilling ei var opfattet rigtigt i Petersborg, hvor man gik ud fra, at Slesvig var et tydsk Land. Da han holdt det

for umuligt at oplyse Rusland om de egenlige Forhold, troede han, at man maatte tage Sagen fra en anden Side og paa det mest Indtrængende gjøre det russiske Kabinet begribeligt, at det vilde blive aldeles umuligt for Regjeringen at sætte Successionsloven, navnlig naar Talen var om en tydsk Fyrste, igjennem, naar ei Nationen først saae de slesvigske Forhold sikkert.

Cultusministeren [Madvig] var enig i, at Rusland kun betragtede selve Sagen som en Revolte mod Kongen og antog heller ikke, at det var rimeligt, at en Forklaring af de egenlige Forhold vilde finde Indgang i Rusland, men han antog dog, at man burde fremstille dem for ei at have forsømt Noget. Han maatte navnlig gjøre bemærkeligt, at Danmarks Integritet umuligen kunde have Bestand, naar den allerede inden snævre Grændser indskrænkede Nationalitet endnu skulde indskrænkes mere, medens Riget deles i to tilnærmelsesviis lige store Dele. Man maatte derhos med Hensyn paa det af Finantsministeren Yttrede udhæve, at det laae i Sagens Natur, at en lille Nation var tilbøielig til Iversyge over sin Nationalitet.

Ligeledes maatte der gives Rusland en Oplysning om de 3 Tillidsmænds perfide og usandfærdige Beskyldning om at have været nødt til at betjene sig af det danske Sprog ved Samtalerne med de danske Ministre.

Endelig maatte han paastaae, at Baron Plessen erholdt en alvorlig Belæring, fordi han, uagtet det var paalagt ham for det russiske Kabinet at udtale, at vi kun ønskede at afgjøre Sagen med Insurgenterne alene og da ikke tvivlede om et heldigt Udfald, ikke alene ikke havde udtalt dette, men endog tvende Gange havde udsat sig for en Afviisning ved at bede Nesselrode om aktiv Understøttelse ved Landtropper.

Finantsministeren [Sponeck] maatte tilføie, at det var hensigtsmæssigt, at man for det russiske Kabinet antydede, at man havde følt sig ubehageligen berørt ved Baron Ungern-Sternbergs Conduite under Forhandlingerne med Tillidsmændene.

Statsraadet vedtog, at Baron Plessen tilskreves i Overensstemmelse med det af Finantsministeren og Cultusministeren Foreslaede.

Kammerherre Bille oplæste derefter en Depeche fra St. Petersborg til Baron Ungern-Sternberg af 27/9 Juni.

Cultusministeren [Madvig] gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af nu at discutere en eventuel Delingsbasis.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Krigsministeren* [Hansen] er-

klærede, at de ikke kunde forblive som Medlemmer af en Regjering, der gik ind paa denne Basis.

Finantsministeren [Sponneck] maatte gjentage, at det var i høieste Grad usandsynligt, at man vilde kunne drive en paa denne Basis forhandlet Fred igjennem i Rigsdagen.

Conseilpræsidenten [Moltke] resumerede den forefaldne Discussion, hvorefter Statsraadet besluttede, at der udarbejdedes et Udkast til et Ultimatum til den preussiske Regjering, at dette forelagdes i et Statsraad imorgen Aften, og at i dette fattedes endelig Beslutning, om hvad der Statsraadet paa Onsdag var at tilraade Hans Majestæt betræffende de hemmelige Artiklers Effectuering.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 18. juni 1850.

Aar 1850, d. 18de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var tilstæde.

Efter *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Opfordring oplæste *Kammerherre Bille* Udkastet til det Ultimatum, der var at forelægge Preussen, bestaaende af en Fredstraktat og en dertil knyttet Protokol samt de Varianter til disse, som han ønskede bragt under Discussion.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] ligeledes havde oplæst nogle af ham foreslaaede Varianter saavel til Traktaten som til Protokollen, blev begge artikelviis satte under Discussion.

Efterat *Kammerherre Bille* med Hensyn til Traktaten havde udviklet, at det nærmest havde været tilsigtet ved denne at erholde en ostensibel Fred, som Preussen kunde gaae ind paa at afslutte, hvori- mod Protokollen var bestemt til at sikre vore Rettigheder og saaledes stod i samme Forhold til hiin som de hemmelige Artikler til Vaabenstilstanden af 10. Juli 1849, bemærkede han, at dette Forhold forbød at paaberaabe Protokollen i selve Traktaten. Hvorefter man gik over til at discutere de enkelte Artikler.

Ad Artikel 1 besluttede Statsraadet, at der i samme Intet indføres

om, at det er paa Tydscklands Vegne, at Preussen slutter Fred, men at det derom senere i Artikel 4 Indeholdte ansees tilstrækkeligt.

Forsaavidt Slutningen af Artiklen angik, der ikke var usædvanlig i Fredstraktater, var det at overlade Underhandlerne, hvorvidt de vilde udelade eller bibeholde den.

Efter *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag blev det med Hensyn til, at en indholdsløs Fred som denne ei kunde forandre tidligere Traktater ad Artikel 2 besluttet, at Slutningen af den fra »autant« til Enden udelodes.

Hvad den tredie Artikel angik, foreslog *Krigsministeren* [Hansen], at denne maatte udgaae aldeles.

Finantsministeren [Sponneck] maatte betvivle enhver Mulighed af, at Traktaten vilde blive modtaget, naar denne Artikel udelodes. Han vilde holde det for ønskeligt, om den kunde bringes i Forbindelse med den forrige Artikel paa en saadan Maade, at der nærmest kun hentydedes paa traktatmæssige Berettigelser, men han kunde i det Hele ikke see nogen Fare i Artiklen, saaledes som denne var affattet, da Preussen neppe vilde begynde nogen Krig i Anledning af den, som det ikke vilde have begyndt foruden den.

Cultusministeren [Madvig] maatte dele den Anskuelse, at det var umuligt for Preussen at antage Traktaten uden denne Artikel.

Justitsministeren [Bardenfleth] stemte ligeledes for Bibeholdelsen af Artiklen, idet han gjorde opmærksom paa, at det kun var de Rettigheder, der tilkom Preussen, der ved denne Artikel reserveredes, men ikke de som tilkom det tydske Forbund.

Det besluttedes, at Artikel 3 forblev uforandret.

I Artikel 4 bestemtes Terminen for Ratificationernes Udvexling til 8 Dage.

Derefter gik man over til at discutere Protokollen. Men Hensyn til Artikel I bestemte Statsraadet, at den med Hensyn til de preussiske Troppers Udrykning fastsatte terminus a quo forandredes fra Modtagelsen af Ordren til Udvexlingen af Ratificationerne, og at Underhandlerne bemyndigedes til at forlænge Fristen med et Par Dage, samt at den 1ste Passus af Artiklen sluttedes med Bestemmelsen om de danske Troppers Indmarch.

Derefter voterede *Finantsministeren* [Sponneck] for og forlangte, at dette hans Votum blev tilført Protokollen, at Artiklen sluttedes saaledes: »Indtil Hans danske Majestæt derefter har taget endelig Bestem-

melse om Slesvigs fremtidige Forfatning, vedbliver den ifølge Vaabenstilstands-Conventionen af 10. Juli 1849 fortiden i faktisk Virksomhed værende administrative Commission i dens nærværende Sammensætning, men Hans Majestæts egne Tropper ville have at opretholde Orden og Ro i Landet«.

Minister Clausen holdt en saadan Bestemmelse for meget farlig. Preussen blev herved efter Freden Medregent i Slesvig, uagtet det netop var dettes fuldkomne Uafhængighed af Tydskland vi hele Tiden havde kjæmpet for, og Preussen vilde tillige derved erholde en betydelig Indflydelse paa den endelige Ordning af Slesvigs Forhold.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at det af ham gjorte Forslag stod i uadskillelig Forbindelse med et andet af ham oplæst, men endnu ei discuteret Forslag, nemlig at Kongen, til at beraadslaae om Slesvigs Forhold, skulde efter eget Valg sammenkalde lige mange Slesvigere, Danske og Holstenere; naar dette skete, naar de danske Tropper havde besat Slesvig, og den endelige Afgjørelse lae i Kongens Haand, saa frygtede han ei for den reelle Skade, en saadan Indrømmelse kunde medføre, saa meget mindre som Bestyrelsescommissionen ei havde nogen lovgivende Magt. Paa den anden Side antog han, at Concessionen mod Preussen var af den Beskaffenhed, at den muligen kunde bevirke, at Ultimatum modtages.

Minister Clausen yttrede, at det havde viist sig umuligt at erholde en udtrykkelig Anerkjendelse af, at Tydskland ingen Berettigelse havde med Hensyn til Slesvig; en saadan maatte vi altsaa opgive, men det var at fravige alle i denne Retning hidtil fastholdte Grundsætninger efter Fredens Afslutning at gjøre en Indrømmelse som den foreslaaede, saa meget mindre som det jo er vitterligt, at Preussens hele Bestræbelse gaaer ud paa at befæste sin Indflydeles i Slesvig.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at Freden dog først kunde ansees gennemført, naar de nævnte Notabler vare hørte, og Kongen havde decideret.

Cultusministeren [Madvig] maatte bringe i Erindring, at Underhandlerne jo havde udtalt sig derhen, at de ei ventede nogen Modification i det sidste preussiske Forslag, saa at det foreliggende Ultimatum jo fornemmelig maatte betragtes som en Udførelse af den Form, hvorunder Meyendorff havde tilraadet at forlange de hemmelige Artikler gennemførte. Vilde man gjøre sig Haab om, at Preussen skulde modtage Ultimatum, da troede han ingenlunde, at den foreliggende Bestem-

melse vilde fremme dette Øiemed. Preussen havde aldrig nogensinde bragt under Underhandling eller endog kun antydet et Forlangende af en Garanti i denne eller en lignende Retning, men havde søgt at bevare Tydslands formentlige Ret ved Reservationer af de gjensidige Rettigheder. Dersom Preussen ønskede paa en god Maade at komme ud af denne Sag, vilde den foreslaaede Bestemmelse snarere have den modsatte Virkning, da det derved vedblev at være indblandet i Forholdet og vis à vis for Tydskland ei kunde unnlade gennem Eulenburg at indvirke paa Ordningen af de slesvigske Anliggender. Det vilde være en saa meget mere farlig Indrømmelse, som han paa den anden Side holdt det for utænkeligt, at vi nogensinde kunde naae til selv at gjøre en Ret til at tilveiebringe Orden i Holsten gjældende.

Minister Clausen antog, at en saadan Bestemmelse vilde her vække en saa almindelig Misbilligelse, at Ministeriet maatte fratræde. Han kunde desforuden ei antage, at Regjeringen uden Rigsdagens Samtykke kunde indgaae Betingelser, hvorved Kongens Magt over Slesvig afgaves paa en ubestemt Tid. Han saae sig ei istand til at deltage med Ministeriet i de administrative Forholdsregler, som vilde blive en Følge af Bestyrelsescommissionens Vedbliven efter Fredens Afsluttelse.

Marineministeren [Zahrtmann] kunde ikke gaae ind paa en Betingelse, der efter Fredens Slutning overlod Slesvig til en Regjering, som var aldeles uafhængig af Kongen.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ogsaa antage det for aldeles stridende mod de Principper, hvorfra man hidtil bestandig var gaaet ud. Dertil kom, at Preussen ufeilbarligen vilde forlange, at dette Forhold vedblev, indtil at de slesvigske Forhold vare ordnede, saaledes som det billigede det.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte ligeledes fraraade det. Deels vilde det her i Landet vække en stor Misnøie, da det fik Udseende af, at vi fraskrev os Slesvig, deels vilde Kongen, da Bestyrelsescommissionen var aldeles uafhængig af ham, end ei uden gennem denne kunne være competent til at indkalde de slesvigske Notabler.

Finantsministeren [Sponneck] maatte bemærke, at det netop var det Særegne ved de foreliggende Forhold, at Vaabenstilstanden fortsattes i nogen Tid, skjøndt der er en ostensibel Fred. Han maatte bringe i Erindring, at dette foruden Artikel 3 i Traktaten var den eneste Concession, vi gav Preussen, og han vedblev at holde for, at der var Meget vundet, hvis vi ved at indrømme dette, kunde faae fri Haand

til at regulere de slesvigske Anliggender istedetfor, at der ellers rimeligviis forlangtes, at de Mænd, som skulde deltage i Ordningen, deels bleve valgte af Hertugdømmets Indbyggere deels maatte gives en besluttende Myndighed. Han maatte derhos mod det af Minister Clausen Anførte bemærke, at Kongen kun afgav sin Magt indtil en Tid, som han selv kunde bestemme. Han forlangte derefter sin fremførte Motivering saavel som Forslaget selv tilført Protokollen.

Statsraadets Majoritet besluttede, at den af Finantsministeren foreslaaede Bestemmelse angaaende Vedblivelsen af Bestyrelsescommissionen i Slesvig efter Fredstraktatens Ratification ei var at indføre i den Protokol, der skulde afsluttes.

Istedetfor den i Udkast-Protokollen indeholdte Artikel 2 foreslog *Finantsministeren* [Sponneck] en Artikel saaledes lydende:

»Hans Majestæt Kongen af Danmark sammenkalder, saasnart ske kan, ansete Mænd i lige Tal fra Kongeriget Danmark, fra Hertugdømmet Slesvig og fra Hertugdømmet Holsten, for at erfare deres Mening om Hertugdømmet Slesvigs fremtidige Forhold til Kongeriget Danmark paa den ene Side og til Hertugdømmet Holsten paa den anden«.

Det var Finantsministerens Mening, at de saaledes udnævnte Mænd kun skulde være faa, 3 à 4 fra hver af de nævnte Dele af Monarkiet, for at det ei skulde faae Udseende af at være en Repræsentation; da der ei vilde blive Tale om at afstemme, men kun om at afgive sin Formening, vilde det være rigtigt, ei at tage Hensyn til Folketallet, men da Sagen i lige Grad interesserede alle tre Parter, at vælge lige mange Mænd for hvers Vedkommende.

Minister Clausen maatte modsætte sig paa det Bestemtteste, at Holstenernes Mening hørtes, uden netop hvor der var Tale om Holsten, og han maatte dertil antage, at det mindst favorable Forhold, Danmark kunde gaae ind paa, var, at der af Antallet valgtes $\frac{1}{2}$ for Danmark og $\frac{1}{4}$ for hvert af Hertugdømmerne. Desuden vilde Hans Majestæts fuldkomne Frihed blive bundet ved den endelige Afgørelse, da denne absolut i høiere eller ringere Grad maatte ske imod Pluralitetens Mening.

Finantsministeren [Sponneck] kunde, da det, der skal ordnes, ligger alle tre Parter lige meget paa Hjerte, og da vi selv have indrømmet Vedblivelsen af materielle Baand mellem Slesvig og Holsten, ei undlade at indrømme Holsten og Danmark samme Ret til at udtale sig. Det forekom ham desuden, at denne Maade var den eneste, hvorpaa

Kongen kunde indlade sig i Forhandling med insurgerede Undersaatter uden at bortgive sin Værdighed, en Forhandling som af de andre Magter var ønsket. Endeligen bemærkede han, at han holdt det for en Mulighed, at denne Forhandling kunde føre til en tilfredsstillende Løsning af Spørgsmaalet om en modificeret administrativ Deling mellem det nordlige og det sydlige Slesvig paa den ene Side eller en Helstat paa den anden Side.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte tiltræde Finantsministerens Forslag og bemærkede, at det var nødvendigt at vedblive at vise de andre Magter vort fredelige Sindelag, med hvilket efter deres Anskuelse en Udelukkelse af Holstens Interesser ved denne Leilighed ikke kunde harmonere.

Conseilpræsidenten [Moltke] yttrede sig ligeledes for Finantsministerens Forslag og kunde ei antage, at Kongen vilde kunne føle sig forhindret i at tage den endelige Afgjørelse, saaledes som han holdt for rigtigt.

Statsraadets Majoritet besluttede, at Artikel 2 var at affatte efter Finantsministerens Forslag.

Minister Clausen dissenterede og forlangte tilført Protokollen, at han holdt det Foreslaaede for urigtigt i sit Princip og farligt i sine Følger, af hvilke den nærmeste vilde blive den, at det her fremsatte Forhold vilde i Fremtiden forlanges lagt til Grund for den fælleds Repræsentation.

Ad Artikel 3 bestemte Statsraadet, at istedetfor denne de 2de første Passus af Fredspræliminærene af 10. Juli f. A. Artikel 3 vare saaledes at indføre, at den første Passus som en Mellemsætning bragtes ind i den anden.

Artikel 4 bestemtes at skulle indeholde den sidste Passus af den nævnte Artikel i Fredspræliminærene.

Endvidere besluttede Statsraadet: Som Artikel 5 indføres Udkastets Artikel 4, dog at Begyndelsen omredigeres saaledes: Si le rétablissement de l'autorité du Roi-Duc dans les duchés de Holstein et de Launbourg rencontre une résistance etc., at derefter Ordene fra »et s'il n'y a pas autrement« til »Sa Majesté sera libre« udelades, og den Bestemmelse indskydes, at Hans Majestæt, forinden han anvender sine egne Tropper i Holsten og Lauenborg, oppebier Svar fra Forbundet, om det kan eller vil opfylde sine Forpligtelser efter Wiener-Schlussacte.

Som Artikel 6 indføres den forrige Artikel 5 med nogle Redaktionsforandringer.

Som Artikel 7 indføres en ny Artikel, der bestemmer, at saasnart Kongens Autoritet i Holsten og Lauenborg igjen er oprettet, skulde disse Hertugdømmer kun besættes af indfødte Tropper.

Som Artikel 8 indføres forrige Artikel 6 med nogle Redaktionsforandringer og med den Bestemmelse, at Kongen af Preussen i Tydscklands Navn skal udnævne Commissærerne til Grændsens Bestemmelse.

Derefter sattes det under Discussion, om Udkastets Artikel 7 skulde bortfalde eller indføres som Artikel 9.

Finantsministeren [Sponeck] ansaae det rigtigst aldeles at lade denne Artikel bortfalde, da vi ei trængte til Preussens Anerkjendelse, og da vi ved at lade den staae derhos udtalte, at vi trængte til Tydscklands.

Krigsministeren [Hansen] og *Indenrigsministeren* [Rosenørn] delte denne Anskuelse.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte dog antage Tydsckland berettiget til at have en Mening om en Successionsforandring i et tydsck Hertugdømme.

Cultusministeren [Madvig] maatte dele Marineministerens Mening, naar man betragtede Spørgsmaalet fra den streng retlige Side; men da Successionen var et Stormagtsspørgsmaal, saa vilde han tilraade, at denne Artikel udelodes, naar man derved kunde gjøre sig Haab om, at Preussen vilde modtage Ultimatum.

Statsraadet bestemte derefter, at det var at overlade Underhandlerne, hvorvidt denne Artikel var at optage eller ei.

Ligeledes vedtog Statsraadet i næste Statsraadsmøde at indstille til Hans Majestæt, at Underhandlerne instrueredes til at forlange et bestemt Svar inden en meget kort Frist og at tilkjendegive Preussen, at Ultimatum ei kunde være Gjenstand for Underhandling, samt tillige bemyndigedes til, naar Svaret ei modtoges efter den bestemte Frist, strax at forlange de hemmelige Artikler effectuerede.

Cultusministeren [Madvig] erklærede, at han kun havde stemt for at forlange de hemmelige Artikler effectuerede og for at besætte Slesvig under den udtrykkelige Forudsætning, at et Angreb paa Rendsborg ei indbefattedes heri, men forbeholdtes nærmere Afgjørelse.

Statsraadets Majoritet erklærede sig heri enig.

Krigsministeren [Hansen] maatte paa det Bestemtteste gjentage, at

en Stilling i Slesvig, naar Rendsborg var besat af Fjenden, var aldeles uholdbar, og at han ikke fik nogen dygtig Commanderende til at indlade sig derpaa. Han maatte derfor, dersom den endelige Afgjørelse fik et saadant Udfald, reservere sig at nedlægge sin Portefeuille.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 19. juni 1850.

Aar 1850, d. 19de Juni, var Statsraadet samlet under Hans Majestæts Allerhøieste Præsidium. Kammerherre Bille var tilstæde.

Efterat *Premierministeren* [Moltke] havde refereret Resultatet af de Dagen iforveien afholdte Statsraadsforhandlinger, oplæste *Kammerherre Bille* de seneste preussiske Propositioner, en Beretning om den senest i Berlin afholdte Conferents og Baron Pechlins Meddelelser. Derefter refererede han de fra Generalauditeur Scheel modtagne Beretninger samt den med Baron Meyendorff forefaldne Samtale, hvori denne raadede, forinden man forlangte de hemmelige Artikler effectuerede, at forelægge et Ultimatum.

Hans Majestæt Kongen udtalte sig derhen, at de preussiske Forslag paa ingen Maade kunde modtages, og Allerhøistsamme maatte meget betvivle, at det vilde blive muligt at forelægge et Ultimatum, som kunde nærme sig de preussiske Fordringer. Naar det imidlertid var tilraadet fra Ruslands Side, da maatte det ske, skjøndt det var beklageligt, at derved atter en fornyet Udsættelse skulde finde Sted.

Kammerherre Bille oplæste derefter Udkastet saavel til Traktaten som til Protokollen, hvilket fandt Hans Majestæts Bifald, hvorhos *Hans Majestæt* dog bemærkede med Hensyn til Artikel 6, at denne vilde være os til Skade, saafremt Rusland besluttede sig til at assistere.

Premierministeren [Moltke] bemærkede, at det ikke var tænkeligt, at Rusland i denne Retning skulde forandre sine Anskuelse, og at det maatte være os om at gjøre at gribe en Leilighed til at udtale, at vi

vare forvissede om ved egne Kræfter at kunde tvinge Insurrektionen, naar den kun ei fik Understøttelse udenfra.

Paa *Hans Majestæts* Forespørgsel, om der var sket noget Skridt for eventualiter at sikkre sig Rendsborgs Sløifning, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at man ei havde holdt det for rigtigt at nævne Saadant, da man saa kunde være sikker paa under intet Tilfælde at naae mere end dette, hvorom Englands Arbitrage dog muligen kunde give noget Haab.

Efterat *Hans Majestæt* saaledes havde givet Udkastet til Traktaten sit Allerhøieste Bifald, udtalte *Minister Causen*, at han Dagen iforveien havde ladet et separat Votum tilføre Protokollen betræffende Udkast-Protokollens 2den Artikel. Han maatte nemlig finde, at det var en Tilsidesættelse af Danmarks Ret som Hovedland, at der fra hvert af Hertugdømmerne skulde udnævnes et ligesaa stort Antal Notabler som fra Danmark. Han holdt et Forhold som f. Ex. 6 fra Danmark mod 3 fra Slesvig og 3 fra Holsten som passende, men maatte i hvert Tilfælde paastaae, at der fra Danmark sendtes Flere end fra hvert af Hertugdømmerne. Preussen kunde jo ei have Noget herimod, da det jo altid var gaaet ud fra, at Hertugdømmerne udgjorde et Hele, og at de vare enige i deres Anskuelse. Han antog ei, at Preussen vilde gaae ind paa dette Forslag, da det vilde forlange, at de nævnte Notabler burde vælges og ei udnævnes, men det foreslaaede Talforhold vilde altid være et yderst farligt Præcedens for de Fordringer, der kunde bygges derpaa, naar engang der bliver Spørgsmaal om de numeriske Forhold ved en fælleds Repræsentation. Han kunde ei finde nogen afgjørende Garanti i, at Udnævnelsen var overladt *Hans Majestæt*, da denne ved de paa-gjældende Mænds Udnævnelse dog ei alene kunde tage Hensyn til deres politiske Anskuelse, ligesom ogsaa *Hans Majestæts* endelige Afgjørelse dog for en Del vilde være bunden ved den afgivne Betænkning.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at Statsraadet havde fundet det billigt og upartisk, at begge de Interesser, der gjorde sig gjældende med Hensyn til Slesvig, vare lige stærkt repræsenterede, og at man maatte søge Sikkerheden i *Hans Majestæts* endelige Afgjørelse.

Finantsministeren [Sponneck] maatte allerunderdanigst henlede *Hans Majestæts* Opmærksomhed paa, at her var Tale om et Ultimatum, som maatte indeholde Betingelser, der gjorde det muligt for Preussen at gaae ind paa det. Han kunde ei indrømme, at Mænd, som

vare udnævnte af Hans Majestæt alene for at udtale deres Mening, kunde udøve nogen anden bindende Indflydelse paa den endelige Afgjørelse end den, som de kunde naae ad Overbeviisningens Vei. Han kunde ei indsee, at der af denne Artikel kunde drages nogensomhelst Conseqvents til Talforholdene ved en repræsentativ Forsamling, hvorimod det netop snarere vilde ske, naar man søgte at forhøie Antallet af de danske Notabler paa Grund af Danmarks større Folketal, men under denne Forudsætning vilde Minister Clausens Forslag afgive et ubilligt Grundlag, thi Danmarks Folketal forholdt sig ei til begge Hertugdømmer som 6 : 6, men som 6 : 4.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at han ei heller i Artikel 2 kunde see nogen Fare for, at der skulde lægges noget Baand paa Friheden af Hans Majestæts endelige Afgjørelse, men han kunde derimod ikke Andet end efter nøiere Overveielse at anerkjende Vægten af den af Minister Clausen fremhævede Betænkelighed ved de Conseqventser, der kunde blive dragne af de opstillede Talforhold. Det forekom ham imidlertid, at disse kunde undgaaes ved i Betragtning af, at Slesvig dog principaliter var interesseret ved Afgjørelsen, af dette Hertugdømme at udnævne et større Antal Mænd og af Danmark og Holsten et mindre indbyrdes lige Tal. Han havde tænkt sig Forholdet muligen saaledes: 4 fra Slesvig, 3 fra Danmark og 3 fra Holsten.

Minister Clausen erklærede sig for denne Forandring, hvorved han fandt, at det Stødende undgikkes.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte ogsaa tiltræde dette; han saae deri et Beviis for de andre Magter for, at vi vare gaaede saa vidt i Moderation som muligt og viste Slesvig al mulig Retfærdighed.

Krigsministeren [Hansen] maatte stemme mod denne Forandring, da han antog, at den Upartiskhed, der nu fremtraadte i Artikel 2, derved vilde bortfalde. Han troede ikke, at man i private Forhold, naar flere Selskaber underhandlede om deres indbyrdes Forhold, vilde tilstede, at det ene til denne Forhandling afsendte flere Medlemmer end de andre. Slesvig forekom ham ei mere interesseret i Sagen end Holsten eller Danmark, ialtfald vilde man i Holsten ei holde det for at have større Interesse i Sagens Udfald end dette Hertugdømme selv.

Finantsministeren [Spønneck] lagde ei synderlig Vægt paa, hvilket af de tvende Alternativer der blev valgt, men maatte alene befrygte, at man ved den foreslaaede Forandring vilde blive nødt til at udtale

Noget om Notablernes Antal, hvorved Preussen vilde blive oplyst om, at man kun tilsigtede at tilkalde meget faa Individider.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte Justitsministerens Forslag og foreslog, at Artiklen omredigeredes saaledes, at der tilsagdes at udnævne et vist Antal Slesvigere og ved Siden af dem et mindre indbyrdes lige Antal Danske og Holstenere.

Efterat *Indenrigsministeren* [Rosenørn] ligeledes havde stemt for Justitsministerens Forslag, bestemte *Hans Majestæt Kongen*, at Artikel 2 af Protokollen forandredes paa den af Justitsministeren foreslaaede Maade og omredigeredes omtrent i den af Cultusministeren foreslaaede Form.

Under den forefaldne Discussion havde det allernaadigst behaget *Hans Majestæt Kongen* at berøre Artikel 8 betræffende Commissærers Udnævnelse til at regulere Grændsen og derved at henlede Opmærksomheden paa, at Allerhøistsamme endnu i Slesvig og Holsten var Suveræn, og at han altsaa ved at ordne Forholdene i disse Hertugdømmer maatte være omhyggelig for, med hvor megen Erkjendtlighed han end modtog sine danske Ministres Raad, ei at gjøre det under en Form, som kunde give Anledning til den Tro, at han betragtede Danmarks Statsraad som et ansvarhavende Ministerium for begge Hertugdømmers Vedkommende.

Premierministeren [Moltke] og *Cultusministeren* [Madvig] maatte i denne Henseende henlede Hans Majestæts Allerhøieste Opmærksomhed paa, at den nøie statsretlige Forbindelse mellem Danmark og Slesvig, i hvis Nødvendighed Hans Majestæt var enig med Statsraadet, ogsaa nødvendig maatte medføre, at de mange og vigtige Forhold, som med den stod i Berøring, ikke kunde være undtagne fra det danske Statsraads Competence.

Finantsministeren [Spouneck] meddelte derefter Hans Majestæt allerunderdanigst sit igaar Protokollen tilførte separate Votum betræffende Vedblivelsen af Bestyrelsescommissionen i Slesvig efter Freden.

Efterat *Hans Majestæt Kongen* derpaa betræffende Ultimatums Afsendes havde hørt Statsraadets Mening, bestemte Allerhøistsamme, at Ultimatumet var at tilstille vore Underhandlere med Befaling om at forelægge det og forlange det endeligen og afgjørende besvaret inden en kort Frist af fra 3 til 5 Dage, samt at de strax befuldmægtigedes til, naar det ei inden denne Frist vedtoges, at forlange de hemmelige Artikler exequerede, samt at det gennem Lord Westmoreland foranstalte-

des den preussiske Regjering tilkjendegivet, at en saadan Fordring vilde stilles, saafremt Ultimatum ei modtoges.

Cultusministeren [Madvig] henledte derefter Opmærksomheden paa, i Anledning af forefaldne Yttringer, at Regjeringen burde i Formen iagttage den største Varsomhed med Hensyn paa Udtryksmaaden om de Forhold, der forestod, og at disse navnlig ei burde omtales som Begyndelse af Fjendligheder. Vel stod Krigen med hele Tydskland som en Sandsynlighed og et Sammenstød med Insurgenterne som en Rimelighed i Baggrunden, men i Formen gik vi dog kun enten en Fred eller en Udførelse af Vaabenstilstanden imøde, i begge Tilfælde maae vi forudsætte en fredelig Besætning af Slesvig.

Krigsministeren [Hansen] maatte ønske, at der tages en Bestemmelse om, hvad Regjeringen agtede at foretage, naar Preusserne gjorde Vanskeligheder ved at effectuere Vaabenstilstanden.

Premierministeren [Moltke] bemærkede, at der herom ei ret vel kunde tages nogen Beslutning, førend man erfarede, af hvilken Art de Vanskeligheder vilde være, som Preussen vilde lægge iveien.

Hans Majestæt Kongen forlod derpaa Statsraadet.

Derefter stillede *Premierministeren* [Moltke] under Discussion, hvad der var at foretage ved den af B. Christensen i Folkethinget annoncerede Interpellation betræffende 1) den Plan Regjeringen havde taget betræffende de slesvigske Forhold og 2) Statens Stilling lige overfor Udlandet og Hertugdømmerne.

Efterat Statsraadet var blevet enigt om, at Besvarelsen af den 1ste Passus gik op i Besvarelsen af den anden, tilraadede *Finantsministeren* [Sponneck] og *Cultusministeren* [Madvig], naar Interpellationen fremkom, at meddele Thinget, at en Fremstilling af de politiske Forhold vilde blive meddelt i et hemmeligt Møde paa Mandag. De holdt det nemlig for Ministeriets Pligt at søge at undgaae de Yttringer, til hvilke denne Leilighed upaatvivleligen af Oppositionen med sædvanlig Hensynsløshed til Forholdene vilde gribes med Begjærighed.

Marineministeren [Zahrtmann] og *Minister Clausen* kunde vel ei finde nogen Grund til at gjøre Skridt for at undgaae slige Yttringer, men sluttede sig dog til Statsraadets Beslutning, at det meddeltes Folkethinget, naar denne Interpellation kom frem, at Ministeriet allerede længe havde villet forelægge Rigsdagen en Udsigt over den politiske Stilling, men at man havde afventet et passende Afsnit i Underhandlingerne for at udføre denne Hensigt, at dette Afsnit nu var kommet,

og at Ministeriet paa Mandag i et hemmeligt Møde vilde forelægge en saadan Oversigt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 22. juni 1850.

Aar 1850, d. 22de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerhere Bille var nærværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Kammerherre Bille forelæste tvende fra den danske Gesandt i Petersborg indløbne Depecher af 16de og 18de Juni med Bilag.

Med Hensyn til hvad der i disse Depecher var udtalt om et Tilbud fra den russiske Regjerings Side om at stille den Eskadre af den russiske Flaade, som paatænkes sendt til Østersøen, til den danske Regjerings Afbenyttelse til Troppeoverførsel, yttrede der sig i Statsraadet forskjellige Meninger om det Ønskelige eller Ikke-Ønskelige i at benytte et saadant Tilbud, men da der imidlertid ikke fortiden var at tage Beslutning i den paagjældende Henseende, udsattes Spørgsmaalet.

Minister Clausen tog af en Yttring i den Depeche, der senest havde circuleret fra den danske Gesandt i Wien, Anledning til at henlede Opmærksomheden paa en Betragtning, som hensigtsmæssigen kunde gjøres gjældende lige overfor de venskabelige Magter, den nemlig at Regjeringen, naar disse Magter ikke snart vilde gjøre alvorlige Skridt til at hjælpe Danmark ud af dets piinlige Stilling, let kunde see sig nødt til for at faae en Ende paa den nærværende Tilstand og opnaae, hvad man ønskede med Hensyn til Slesvig, at gjøre Preussen Indrømmelser med Hensyn til Holstens Tilslutning til det engere Forbund.

Kammerherre Bille bemærkede, at den af Minister Clausen paapegede Betragtning allerede er brugt i Depecher til London og Paris.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde den Continuations-Beretning, som skal forelægges Rigsdagen angaaende de diplomatiske Forhold. Af denne Beretning, der var bleven gennemgaaet af Minister Clausen, bleve de Afsnit, som omhandlede Regjeringens Beslutning at ruste, Forelæggelsen af det danske Ultimatum og Forhandlingerne med de 3 Afsendinge fra Holsten, oplæste.

De forelæste Afsnit bleve med nogle Modificationer tiltraadte af Statsraadet.

Conseilpræsidenten [Moltke] bragte under Omhandling, om der nu ikke maatte være at tage Bestemmelse om at udvirke Hans Majestæts Beslutning angaaende Rigsdagens Slutning.

Det vedtoges imidlertid med Hensyn til, at Finantssagens Behandling endnu ikke var tilendebragt i Landstinget, at udsætte at tage Bestemmelse i den ommeldte Henseende indtil næste Statsraadsmøde paa Tirsdag.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 25. juni 1850.

Aar 1850, d. 25de Juni, var Statsraadet samlet. Kammerherre Bille var nærværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han, da han ikke kunde antage, at der fra Statsraadets Side vilde være Noget at erindre imod, at Finantsloven, saaledes som den af Rigsdagen var vedtaget, forelagdes til Hans Majestæts Sanction, og da Tiden ikke vel tillod at oppebie nærværende Statsraadsmøde, inden Loven forelagdes Kongen, havde indstillet bemeldte Lov til Allerhøieste Sanction, i hvilken Henseende han derfor nu begjærte Statsraadets Approbation. Den forlangte Approbation blev af Statsraadet meddelt.

Indenrigsministeren [Rosenørn] satte derpaa, idet han forudsatte, at der nu, da Finantsloven af Landstinget var vedtaget, vilde være at nedlægge allerunderdanigst Forestilling om Slutning af Rigsdagen, under Spørgsmaal, hvilken Dag denne Slutning skulde finde Sted.

Statsraadet besluttede, at det skulde indstilles til Hans Majestæt, at Rigsdagens nærværende Samling skulde være endt Løverdagen d. 29de Juni.

Med Hensyn til Maaden hvorpaa Rigsdagens Slutning skulde finde Sted, udtalte der sig i Statsraadet forskellige Meninger, idet det fra den ene Side fandtes simplest og naturligst, at hvert Things Samling opløstes for sig, saaledes at Rigsdagens Slutning skete ved en Akt, der foregik samtidigt i begge Thing, medens det derimod fra den anden Side gjordes gjældende, at det var en smukkere og mere passende

Form, at begge Thing samledes, og at Opløsningsakten foregik under Eet for begge Thing, ligesom det ogsaa altid vilde være nødvendigt at benytte denne Form, naar Kongen i egen Person sluttede Rigsdagen.

Under Statsraadets Forhandlinger i denne Anledning blev det af *Indenrigsministeren* [Rosenørn] stærkt fremhævet, at han efter Samtaler, som han havde havt med Thingenes Formænd, og i hvilke han havde troet at burde berøre Spørgsmaalet om Formen for Rigsdagens Slutning, havde al Grund til meget at frygte for, at det hos dem vilde støde paa særdeles Vanskeligheder, hvis det bestemtes, at Rigsdagens Slutning skulde foregaae i et samlet Møde af begge Thing, idet de i denne Henseende især støttede sig paa, at der i Grundloven Intet indeholdtes om, at Thingene skulde ved den paagjældende Leilighed samles, og at en Samling af begge Thing ikke kunde finde Sted udenfor de der udtrykkeligt nævnte Tilfælde, hvorhos de endvidere gjorde gjældende, at der, naar Thingene skulde samles i den paagjældende Anledning, Ingen var, som ved den Leilighed var competent til at fungere som Formand og haandhæve de nødvendige reglementariske Bestemmelser, ligesom det endelig ogsaa med Hensyn til Lokalet, forsaavidt nogen af Thingenes Forsamlingssale skulde benyttes, kunde være forbundet med Ulempe, at Slutningen fandt Sted i et samlet Møde.

Vel kunde nu Flertallet af Statsraadets Medlemmer ingenlunde erkjende de Vanskeligheder, som Thingenes Formænd, efter hvad Indenrigsministeren havde meddelt, opstillede imod, at Rigsdagens Slutning kom til at foregaae i et samlet Møde, for at være ganske grundede, thi deels maatte, naar det af Hans Majestæt blev befalet, at begge Thing skulde ved den paagjældende Leilighed samles, derved al Tvivl hentet fra, at Grundloven ingen Bestemmelse indeholdt om et samlet Møde, i nærværende Tilfælde bortfalde, og Thingene vilde have at efterkomme en saadan Kongelig Befaling, der aabenbart paa ingen Maade kunde siges at staae i allermindste Strid med Grundloven, og deels kunde det just heller ikke erkjendes for nødvendigt, at i det paagjældende Møde nogen skulde fungere som Formand, idet nemlig Alt, hvad der skulde foretages i Mødet, indskrænkede sig til den Akt, hvorved Premierministeren, forudsat at Hans Majestæt ikke selv vilde slutte Rigsdagen, meddelte Kongens Bestemmelse om Rigsdagens Slutning, og det vistnok turde ansees som sikkert, at der, medens denne Akt foregik, ikke vilde blive givet Anledning til at behøve nogen Haandhævelse af de reglementariske Bestemmelser for Rigsdagens indre

Politi. Men da det imidlertid dog, efter hvad Indenrigsministeren havde meddelt om de Samtaler, han angaaende Formen for Rigsdagens Slutning havde havt med Thingenes Formænd, maatte, saaledes som Sagen nu engang forelaae, ansees ønskeligt, at man kunde undgaae de paa-pegede Vanskeligheder, som kunde blive gjorte, naar der toges den Bestemmelse, at Rigsdagens Slutning skulde foregaae i et samlet Møde, forenede Statsraadet sig om følgende Beslutning, at Statsraadets Indstilling, ved Siden af at erhverve Hans Majestæts Resolution om, at Rigsdagens Forhandlinger skulde være tilendebagte Løverdagen den 29de Juni, skal gaac ud paa, at det, forsaavidt det ikke maatte behage Hans Majestæt i egen Person at slutte Rigsdagen, vilde behage Allerhøiøstsamme at paalægge Statsraadets Præsident at anmode Thingenes Formænd om at indbyde samtlige Rigsdagsmænd til, naar Forhandlingerne for nærværende Samling ere bemeldte Dag sluttede i hvert Thing for sig, samme Dag at samles for at modtage Meddelelse om Rigsdagens Slutning.

Hvad dernæst angaaer selve Meddelelsen til Rigsdagen om dens Slutning, da fandt Statsraadet, at det i saa Henseende vilde, fremfor at den skete igjennem et til Premierministeren udfærdiget Allerhøieste Reskript, være den smukkeste Form, at der udfærdigedes et Kongeligt Budskab til Rigsdagen, hvorved Hans Majestæt tilkjendegav sin Beslutning om, at Rigsdagens Forhandlinger skulde være tilendebagte den paagjældende Dag, og derhos bemyndigede Premierministeren til i Hans Majestæts Navn at erklære Rigsdagen sluttet, hvilket Kongelige Budskab da vilde i Rigsdagens Slutningsmøde blive at oplæse af Premierministeren, som derefter i Henhold til samme maatte have at erklære i Kongens Navn Rigsdagen sluttet.

I Overensstemmelse hermed blev det derfor vedtaget at nedlægge den allerunderdanigste Forestilling, idet derhos *Præsidenten* [Moltke] bemærkede, at han, forinden han forelagde Hans Majestæt det besluttede Budskab til Allerhøieste Underskrift, vilde give Statsraadets Medlemmer Leilighed til at forene sig om et Udkast til et saadant Budskab.

I Anledning af en fra Kammerherre Bülow indkommen Depeche af 19de Juni, som i disse Dage havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer, blev det fra Udenrigsministeriets Side sat under Spørgsmaal, om Statsraadet maatte være enigt i, at der til de tyske Stater, som ikke formeligt havde tiltraadt Vaabenstilstands-Conventionen, udgaaer en saadan Erklæring, som i bemeldte Depeche foreslaaet.

Statsraadet erklærede sig for, at den af Kammerherre Bülow foreslaaede Erklæring afgaaer til de paagjældende tyske Stater, men dog saaledes at det Farlige, som i den af Kammerherre Bülow proponerede Formulering ligger deri, at Hans Majestæt udtaler sin Fastholden ved det tyske Forbunds Erklæring af 17de September 1846 i dennes Almindelighed og ikke efter sin Fortolkning af Erklæringen, søges undgaaet ved, at den Mellemsætning »an welcher Sie in Ihrer Eigenschaft als Herzog von Holstein und Lauenburg treulichst festhalten« flyttes, og saaledes at den kommer til at slutte sig til »dem Bundesrechte«.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 29. juni 1850.

Aar 1850, den 29de Juni, var Statsraadet samlet.

I Anledning af at *Conseilpræsidenten* [Moltke] yttrede, at han ei antog, at der kunde være Noget til Hinder for, at Cancellist Momsen, der nu alene maatte bestyre de Forretninger, som tidligere vare bestyrede af afdøde Justitsraad Prangen med hans Assistance, tillagdes en Gageforhøjelse af 200 Rbd., saa meget mere som han tidligere for Arkivforretningerne havde havt denne Sum, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at det dog rimeligviis vilde fremkalde Bemærkninger af Statsrevisorerne, da de Grunde, der talte for, at Justitsraad Prangen tidligere havde beholdt sin Gage trods Forringelsen af hans Arbeide, ei her kunde komme til Anvendelse. Han tilraadde derfor at indskrænke sig til at tilsige Cancellist Momsen at opføre dem paa næste Aars Budget, saafremt der ei allerede iaar skulde forefalde saadant Extraarbeide for ham, som kunde afgive Motiv til en extraordinær Betaling.

Conseilpræsidenten [Moltke] satte derefter Kammerherre Tillisch's Betænkning betræffende den ham tiltænkte Stilling som Regjeringscommissær i Slesvig, hvilken havde circuleret, under nærmere Discussion; navnlig ønskede han Statsraadets Mening om Kammerherrens Anskuelse, at det vilde vække Anstød og Mistydning, saafremt han i den nævnte Egenskab ei stilledes direkte under Hans Majestæt, men indirekte gennem *Conseilpræsidenten*.

Minister Clausen kunde ei tilraade at stille Regjeringscommissæren umiddelbart under Hans Majestæt. Ved en saadan Forholdsregel vilde der i Realiteten etableres en Minister for Slesvig, hvis Virksomhed fuldstændigen laae udenfor det danske Statsraads Omraade, og en saadan Forholdsregel maatte medføre Conseqventser, der med Hensyn paa den endelige Ordning af Slesvigs Forhold vilde være yderst farlige.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte derimod dele den af Kammerherre Tillisch udtalte Anskuelse. Det, som vi tilsigtede som endeligt Resultat, var en slesvigsk Minister, der med Hensyn paa de Forhold, der vilde blive fælleds for Danmark og Slesvig, tiltraadte det danske Statsraad som Medlem af samme, men med Hensyn paa de Forhold, der udelukkende vedkom Slesvig, alene havde Myndigheden og Ansvarret. Et saadant Forhold var ikke at naae under et Provisorium, thi hvilken af disse tvende Retninger man for Øieblikket end vilde lade fremtræde, vilde den blive mistydet; vilde man udnævne en Minister for Slesvig og gjøre ham til Medlem af Statsraadet, vilde det af det ene Parti udlægges som en tilsigtet Incorporation, og vilde man udnævne en Minister, der ei stod i noget Forhold til det danske Statsraad, vilde det andet Parti deri see en Begyndelse til at løsne Forholdet mellem Kongeriget og Slesvig. Han maatte derfor tilraade at følge Kammerherre Tillisch's Anskuelse, da derved et Provisorium etableredes, som ikke i nogen af de nævnte Retninger kunde give grundet Anledning til Anstød, men lod den endelige Ordning in suspenso. I Realiteten kunde derved heller ingen Skade opstaae, da man var vis paa, at Kammerherre Tillisch stræbte til det samme Maal som Statsraadet og stadigen vilde vedligeholde Forbindelsen med dette; hvorhos Statsraadets Stilling til den endelige Ordning af de slesvigske Forhold vilde vanskeliggjøres, saafremt de Forholdsregler i Slesvig, der maatte vække Misfornøielse, allerede under Provisoriet kunde tillægges dette.

Marineministeren [Zahrtmann] maatte aldeles tiltræde Justitsministerens Yttringer, idet han tillige udhævede Nødvendigheden af, at der, naar Tropperne rykkede ind, fandtes en øverste civil Myndighed paa Stedet. Han maatte ligeledes ansee det for rigtigt, at Slesvig med Hensyn paa den der herskende Stemning fortiden sattes i saa umiddelbart Forhold til Kongen som muligt.

Finantsministeren [Sponneck] kunde ei antage, at Kammerherre Tillisch's Skrivelse kunde afgive nogen Basis for en Discussion, idet den var affattet under andre Forudsætninger end dem, der nu forelaae,

nemlig Rimeligheden af at Preussen gaaer ind paa en Fredsslutning saadan som i vort Ultimatum forlangt. Han maatte derfor antage, at det, der først var at forhandle, var, hvorledes vi under de forhaanden-værende Omstændigheder, naar ved Separatfreden Slesvig gjengives Kongens Myndighed, ville stille os. Naar dette var afgjort, og det var vedtaget, hvorledes Hans Majestæt i denne Retning vilde udtale sig, thi han maatte holde det for nødvendigt, at Kongen i en Proklamation udtalte sin Hensigt, da først maatte Spørgsmaalet om Formen, hvorunder Kongens Myndighed var at bringe til Udøvelse, komme til Besvarelse. Han maatte i denne Henseende stemme for, at foruden et Tilsagn om ei at ville incorporere, den tidligere under Discussionen om Ultimatum vedtagne Indkaldelse af Notabler fra Danmark, Slesvig og Holsten bebudedes, da han, foruden hvad han herom tidligere havde udtalt, ei alene holdt denne Forholdsregel for en Concession, hvorved en fornyet Indblanding fra Tydsklands Side alene kunne undgaaes, men for det hensigtsmæssigste Middel til at komme over den senere vanskelige Overgangsperiode i Forholdene.

Minister Clausen maatte paa den ene Side finde det rigtigt, at man holdt sig saa nær som muligt til den preussiske Tankegang, men han maatte ogsaa paa den anden Side antage det som nødvendigt at holde os med Hensyn til Forholdenes Ordning til Fredspræliminærene; naar vi, efterat i disse Slesvigs Adskillelse fra Holsten er udtalt, tilkalde Notabler fra Holsten under Afgjørelsen af Slesvigs Forhold til Danmark, da fravige vi Præliminærene og fravige dem, uden at dertil foreligger en Nødvendighed. Naar først dette Forhold er ordnet, men ogsaa først da ere vi pligtige til at tilkalde Holstenere med Hensyn paa Afgjørelsen af de materielle Baand, der skulde vedblive mellem Hertugdømmerne.

Finantsministeren [Sponeck] kunde ei være enig heri. Hvorledes man end vilde forestille sig Formen, hvorunder det nye Forhold til Slesvig indtraadte, saa var det i Realiteten dog en Erobring, en fuldkommen Forandring af en skjøndt uden Retsgrund, dog gennem meget lang Tid vedvarende faktisk Tilstand, der havde fæstet saa dybe Rødder, at en Indordning af Slesvig under Danmark var umulig uden en samtidig Udordning af dets tidligere Forhold til Holsten. I Præliminærene havde vi selv anerkjendt, at i den tidligere Forbindelse ikke alle Forhold skulde løses, og hvor vanskelig en saadan Løsning var, havde det ringe Resultat, den med Vaabenstilstanden etablerede Adskillelse havde ført til, lagt for Dagen.

Justitsministeren [Bardenfleth] var overbeviist om, at en Sammenkaldelse alene af Danske og Slesvigere vilde betragtes som et fuldstændigt Beviis paa Regjeringens Hensigt at incorporere Slesvig. At man bebudede senere at ville tilkalde Holstenerne vilde ei kunne berolige denne Frygt, da man vilde antage disse for ude af Stand til at forandre de Bestemmelser, der allerede forelaae som Resultatet af de Danskes og Slesvigernes Forhandlinger.

Cultusministeren [Madvig] maatte først bemærke, at vi ei kunde fravige det givne Tilsagn om Notablers Indkaldelse, selv om dette ikke officielt var givet den preussiske Regjering, saafremt det dog underhaanden var af vore Underhandlere bragt til dennes, til Lord Westmorelands eller til Baron Meyendorffs Kundskab, hvori *Minister Clausen* erklærede sig fuldkommen enig; men dernæst maatte han selv i det modsatte Tilfælde, hvor ønskeligt det end var, holde det ugjærligt i Henhold til en Fortolkning af Præliminæerne, som vi aldrig hidtil havde kunnet sætte igjennem, at udelukke Holstenerne fra en Del af Forhandlingen om Slesvigs fremtidige Forhold, da Preussen, om det end nok saa meget ønskede at drage sig ud af Sagen, aldrig vis å vis for Tydskland vilde kunne undlade atter at blande sig i Forholdene og varetage Hertugdømmernes formentlige Ret. Hvad Udtalelsen af Hans Majestæts Hensigter i en Proklamation angaaer, da troede han, at man med Hensyn til denne ei kunde være forsigtig nok, men han indsaae ei, at der kunde være Noget til Hinder for, at det udtaltes: »at da Slesvigs Forhold til det danske Statsraad først skulde være Gjenstand for Bestemmelse, saa kunde den Mand, der bestemtes til provisorisk at regjere Slesvig, ei underordnes det danske Statsraad«. Han indsaae derimod paa den anden Side heller ingen Hindring for, at Hans Majestæt kunde gjøre sin Premierminister udenfor Statsraadet til et Medlem mellem denne provisoriske Regjering og sig, hvilket ikke forekom ham at kunne mistydes, naar Notablernes Indkaldelse samtidigen bebudedes.

Efterat samtlige Ministre med Undtagelse af *Minister Clausen* havde udtalt sig i Overensstemmelse med Finantsministeren, og *Marineministeren* [Zahrtmann] havde foreslaaet, at en Proklamation for Holsten ogsaa var at udkaste, besluttede Statsraadet, at Notablernes Indkaldelse, saaledes som den i det Underhandlerne tilstillede Ultimatum var optaget, var at tilsige i Proklamationen til Slesvigerne, samt at der ligeledes var at udstede en Proklamation til Holstenerne.

Efterat *Finantsministeren* [Sponeck] derefter havde foranlediget,

at det sattes under Discussion, hvorvidt en Minister for Slesvig og en anden for Holsten og Lauenborg var at udnævne, samt hvorledes der var at forholde med Regjeringen i Lauenborg, og efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] i denne Anledning havde henledt Opmærksomheden paa flere Personligheder, besluttede Statsraadet, at man satte sig i Forbindelse med Baron Pechlin for at erfare, hvorvidt han efter Fredens Slutning var villig til at modtage en Ansættelse som Minister for Holsten-Lauenborg, med Grev Carl Moltke til Nütschau, hvorvidt han paa de af Statsraadet adopterede Principer for Slesvigs fremtidige Forhold vilde modtage den samme Ansættelse for dette Hertugdømme og endelig med Grev Reventlow-Criminil betræffende hans Udnævnelse til Gouvernør i Lauenborg. Endelig vedtoges at udsætte Forhandlingerne om Proklamationen for Slesvigs Vedkommende, indtil Grev Carl Moltke kunde være nærværende, og Drøftelsen af den holstenske Proklamation indtil Baron Pechlin var ankommet, hvis Tilbagekomst i denne Anledning var at paaskynde.

Minister Clausen forbeholdt sig under Discussionen i sin Tid at komme tilbage til det Spørgsmaal, hvorvidt Sprogforholdene i Kirken og Skolen i Slesvig maatte gjøre Udnævnelsen af to slesvigske Ministre nødvendig.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte at ville forelægge til Allerhøieste Stadfæstelse: 1) den provisoriske Anordning betræffende Meddelelser om den væbnede Magts Stilling og Styrke; 2) Udskrivningsloven for Aaret 1851.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte ligeledes at ville forelægge 1) Loven betræffende Afløsningen af Gaardes og Huses Hoveri; 2) Loven angaaende det Huse paahvilende Pligtarbeide.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte ligeledes at ville forelægge Hans Majestæt Loven angaaende Anviisning af Gager m. m., samt at han til at indtræde i Commissionen for at udføre Krigserstatnings-Loven havde paatænkt at indstille Stiftamtmand Unsgaard, Etatsraad Blom og Rigdagsmand Poulsen, imod hvilke samtlige Indstillinger Statsraadet Intet fandt at erindre.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 2. juli 1850.

Aar 1850, den 2den Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var fraværende formedelst Sygdom.

Protokollerne fra 4de, 6te, 14de, 17de og 18de Juni oplæstes og rati-
haberedes.

Conseilpræsidenten [Moltke] ommeldte den russiske Flaades An-
komst.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte at ville forelægge til
Allerhøieste Stadfæstelse 1) Loven angaaende Gangstier til offentligt
Øiemed, 2) Loven om Jords Afstaaelse til Fattighuse og husvilde
Personer paa Landet samt en Indskrænkning i Forbudet for Fæstere
og Leiere mod at tage Inderster tilhuse, 3) Loven som forandrer og
nærmere bestemmer Frd. 9. Mai 1806, 4) Loven om Udnævnelsen af
faste Taxationsmænd til at foretage Jordboniteringer, 5) Loven inde-
holdende visse Begunstigelser ved Afhændelsen af Bøndergods til
Brugerne eller deres Børn og Svigerbørn.

Finantsministeren [Spouneck] meddelte ligeledes at ville forelægge
Loven om Handel og Skibsfart paa St. Croix.

Imod hvilke samtlige Indstillinger Statsraadet Intet havde at
erindre.

I Anledning af at *Krigsministeren* [Hansen] meddelte, at tvende
Anker fra Oberstlieutenant Funck og fra Major Tuxen fra Rigsdagen
var henvist til Krigsministeriet, vedtog Statsraadet som Regel, at
Anker, som af Rigsdagen henvistes til et Ministerium, efter at have
været behandlet af de vedkommende Ministre, vare endeligen at afgjøre
i det samlede Statsraad.

Efter Forslag af *Cultusministeren* [Madvig] vedtog Statsraadet
efter nogen Tids Forløb at tage under nærmere Overveielse, hvorvidt
Folkethingets Formand Major Andræ var at indstille til at benaades
med Ridderkorset.

Da det derefter var sat under Discussion, naar det maatte være det
endelige Tidspunkt at udnævne den slesvigske Minister, og Nødven-
digheden var udhævet af ei at gjøre dette, forinden de slesvigske For-
hold vare ordnede, for at ikke saaledes som i forrige Statsraad udtalt
det tilsigtede Forhold af Slesvig til Danmark skulde mistydes, blev det
sat under Discussion, hvorledes den provisoriske Bestyrelse var at
ordne.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] havde foreslaaet at indsætte en *Immediat-Commission* bestaaende af Grev Carl Moltke og Kammerherre Tillisch, hvoraf den Ene skulde opholde sig i Slesvig, den Anden i Hans Majestæts Nærhed, samt at bemyndige denne til indtil videre provisorisk ad mandatum at udøve Kongens Autoritet i Slesvig med Forbehold af, at den om den endelige Ordning af Forholdene confere-rede med Statsraadet, vedtoges det, forinden endelig Beslutning toges, at indhente Kammerherre Tillisch's Erklæring om dette Forslag.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 5. juli 1850.

Aar 1850, den 5te Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Kammerherre Bille var tilstæde.

Premierministeren [Moltke] meddelte, at den i en foreløbig Conference Ministrene meddelte Fred var afsluttet, og at Hans Majestæt igaar havde underskrevet Ratificationerne, som vare afgaaede igaar Aftes Kl. 10. Med Hensyn paa Gefion var svaret, at saafremt Ratificationerne fra det tyske Forbunds Side vare udvexlede, vilde det be-tragtes som tysk Eiendom.

Kammerherre Bille oplæste en Depeche fra Grev Bille-Brahe.

Paa dertil fra *Udenrigsministerens* [Moltkes] Side given Anledning vedtog Statsraadet, at Baron Direkinck skulde tillægges Ordre til at gaae til de sydtyske Hoffer for at virke for Fredens Ratification; lige-som Statsraadet endvidere vedtog, at Baron Pechlin skulde anmodes om at vende tilbage, idet det tillige henstilledes til ham at lægge Veien over Wien, om han maatte ansee dette for hensigtsmæssigt for at virke paa det Wiener-Hof til Fredens Ratification og navnlig lade den østerrigske Regjering mærke, at dens eventuelle Opposition imod os kunde bevirke den Nødvendighed for os at slutte os til Preussen.

I Anledning af at Kammerherre Bille havde ønsket sig formedelst sin Helbred ad interim fritaget for Forretninger i Almindelighed og fra de Forretninger, der hidtil havde paahvilet ham, isærdeleshed, vedtog Statsraadet, at man henvendte sig til Kammerherre Reedtz med Op-

fordring til enten at paatage sig Kammerherre Billes Forretninger eller at overtage Udenrigsministerens Portefeuille.

Efterat dernæst forskjellige Diplomaters eventuelle Omflytning havde været omtalt, vedtog Statsraadet, at Grev Plessen eventualiter tiltraadte Gesandtskabsposten ved det preussiske Hof.

Derefter vedtoges det, at det af Minister Clausen udarbejdede Udkast til en Proklamation til Slesvigerne og en Tiltale til Armeen, sidstnævnte af Krigsministeren, ligeledes udarbejdedes og circulerede; dog at efter den tidligere Beslutning den endelige Afgjørelse udsattes til respektive Baron Pechlins og Grev Carl Moltkes Nærværelse.

Efter et af *Krigsministeren* [Hansen] paa Marineministerens Vegne fremsat Andragende besluttede Statsraadet, at da ingen Blokade af de tyske Havne mere kan finde Sted, de Skibe successive aftakles, som her ligge forberedte til den nævnte Bestemmelse samt i Forbindelse hermed omtrent 2500 udskrevne Mand af 4de og 5te Hold, som her ligge stoppede uden at turde gaae i udenrigs Fart, strax frigives.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet mandag d. 8. juli 1850.

Aar 1850, den 8de Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren havde anmeldt Sygdomsforfald. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at han havde modtaget den preussiske Regjerings Ratification af den under 2den dennes i Berlin undertegnede Protokol.

Kammerherre Bille forelæste en Depeche fra Generalauditeur Scheel af 6te Juli samt en Skrivelse af samme Dato fra Kammerherre Tillisch, i hvilken der urgeredes paa, at de i Flensborg liggende svenske Tropper kom til at afgaae tilsøes derfra samtidigt med danske Troppers Ilandsætning.

I Anledning af at den herværende russiske Gesandt havde meddelt Udenrigsministeren, at den til Østersøen ankomne russiske Eskadre var til den danske Regjerings Disposition med Hensyn til Overførsel

af Tropper, blev det sat under Spørgsmaal, hvorvidt man skulde benytte sig af det fra russisk Side saaledes gjorte Tilbud.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede i saa Henseende, at han troede, at man meget godt kunde strax i Begyndelsen ved Overførselen af danske Tropper til Flensborg og af svenske Tropper derfra undvære den tilbudte Hjælp, men at der meget snart kunde indtræde Eventualiteter, under hvilke vi kunde behøve den russiske Flaades Hjælp til Troppeoverførsel. Imidlertid maatte han dog stemme for, at man strax benyttede Tilbudet, thi deels frygtede han for, at det ellers let kunde faae Udseende af, at vi forsmaaede Ruslands Hjælp, hvilket vilde gjøre et for os uheldigt Indtryk paa den russiske Regjering, deels antog han, at det vilde virke meget imponerende paa Slesvig-Holsterne, naar den russiske Flaade satte de danske Tropper iland, og man saaledes saae, at vi havde en saa mægtig Allieret, der stod i Baggrunden for at træde frem, naar vi behøvede det.

Derimod blev det fra de øvrige Statsraadsmedlemmer anseet for i det Hele ikke ønskeligt at betjene sig af den tilbudte russiske Hjælp, naar den ikke behøvedes og saaledes gjøre sig svagere, end man virkelig er. Man kunde ogsaa forudsee, at det vilde blive udlagt meget ilde, om den russiske Flaade overførte danske Tropper til Slesvig, og at Danmark herved vilde paadrage sig et virksommere Odium i Tydskland, end det allerede har, medens det i Øieblikket dog var ønskeligt paa den ene Side at undgaae Alt, hvad der kunde puste til Krig med Tydskland, paa den anden Side selv at gjøre det af med Hertugdømmerne. Regjeringen burde derfor, holdende paa Landets Værdighed lige overfor Hertugdømmerne, naar der ved den tilbudte i sig ringe Hjælp ikke kan opnaaes noget Væsenligt, medens den vilde sætte os i stor Gjæld til Rusland og i stor Forlegenhed, indskrænke sig til paa den forbindligste Maade at takke for det gjorte Tilbud, idet man derhos forbeholdt sig senere at benytte dette Tilbud, for hvilket der i Øieblikket, paa Grund af at der ikke var Tale om store Transporter af Tropper tilsøes, ikke var nødvendigt Brug, og idet man tillige tilføiede, at det vilde være den danske Regjering særdeles kjært, om den russiske Flaade vilde lægge sig ind ved Kysten af Hertugdømmerne og navnlig ogsaa vise sig ved Kiel, da dette vilde være en Demonstration, der kunde have sin gode Virkning.

I Overensstemmelse med hvad der saaledes blev udtalt fra de

øvrigte Statsraadsmedlemmers Side, blandt hvilke Medlemmer dog *Finantsministeren* [Sponneck] stemte for at gaae den Mellemvei at lade de russiske Skibe overføre de svenske Tropper fra Flensborg, hvorved, medens Danmark paa denne Maade dog virkelig benyttede den russiske Flaade, de mange uberegnelige Følger, som danske Troppers Udskibning i Hertugdømmerne fra russiske Skibe vilde medføre, undgikkes, blev det derfor af Statsraadet besluttet, at der skulde henholdes.

Da det, efter hvad *Kammerherre Bille* meddelte, var i Skrivelser, skjøndt ikke officielle, fra Baron Pechlin og Kammerherre Reedtz blevet stærkt fremhævet, at de efter deres Kjendskab til Forholdene maatte frygte for, at det vilde have en uheldig Indflydelse paa den danske Sags Stilling lige overfor de fremmede Magter, om en Mand, der nu engang har faaet Opinionen hos i det mindste en stor Del af Hertugdømmernes Beboere imod sig i den Grad, som Tilfældet er med Grev Moltke Nütschau, strax i Øieblikket, inden det endnu har vist sig, om dog ikke Hertugdømmerne ville falde til Føie, fik en officiel Udnævnelse som den paatænkte i Forening med Kammerherre Tillisch at overtage den civile Forvaltning af Hertugdømmet Slesvig, og da derhos, efter hvad der endvidere meddeltes Statsraadet, Grev Moltke selv ansaae det rettest, at han ikke fortiden kom til at indtage en saadan Stilling, bragte disse Omstændigheder Statsraadet til igjen at opgive den tidligere fattede Idee om Udnævnelsen af tvende Regjeringscommissærer for Slesvig og vende tilbage til sin første Tanke, midlertidigen at overdrage den civile Forvaltning af Hertugdømmet til Kammerherre Tillisch alene direkte under Hans Majestæt. Herved blev imidlertid dog af *Justitsministeren* [Bardenfleth] udtrykkeligt fremhævet, at han ansaae det farligt, at der ikke nu blev udnævnt en slesvigsk Minister, da Undladelsen af denne Foranstaltning vilde paa den ene Side blive udlagt, som om man vilde incorporere Slesvig, paa den anden Side føre til, at det senere vilde blive meget vanskeligt at rive Slesvig ud af den uafhængige Stilling, som det fik. *Minister Clausen* bemærkede, at han ogsaa kun under den Forudsætning, at det skulde være en ganske kort Overgangstilstand, kunde samtykke i, at der gaves Kammerherre Tillisch eller overhovedet Nogensomhelst Anden en uindskrænket Fuldmagt til direkte under Kongen at forvalte Slesvig.

I Overensstemmelse med Statsraadets Beslutning lovede *Statsraadspræsidenten* [Moltke] at ville i næste Møde forelægge et Udkast til en

Fuldmagt for Kammerherre Tillisch i bemeldte Retning, hvilken Fuldmagt Statsraadet antog at burde fattes ganske kort og generelt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 9. juli 1850.

Aar 1850, den 9de Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Grev Carl Moltke og Kammerherre Bille vare tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] oplæste en fra den slesvigske Forening betræffende d'Herrer Grev Carl Moltke, Geheimeraad Scheel og Regjeringsraad Höpfner indkommen Tillidsadresse.

Derpaa forelæste *Conseilpræsidenten* Udkastet til den Kongelige Fuldmagt for Kammerherre Tillisch.

Grev C. Moltke ansaae det ikke for hensigtsmæssigt at lade en civil Autoritet optræde i Slesvig. Erfaringen viste, at enhver saadan Autoritet møder Modstand, og det vilde være høist ubehageligt for Regjeringen, om den indsatte Autoritet nødsagedes til at gaae tilbage. Dertil kommer, at under Forhold som de nærværende den øverste Autoritet er ude af Stand til aldeles at holde sig de lovlige Former efterrettelig. Er denne nu en civil Personlighed, af hvem man forlanger, at han skal kjende og følge dem, saa vil man beklage sig over Despoti og Vilkaarlighed; er der derimod alene etableret en militær Autoritet, da venter og forlanger man ikke de strengt lovlige Former af denne. Han maatte derfor tilraade, at der ei indsattes nogen Regjering i Slesvig, men at Forretningerne i det Nordlige gik deres vante Gang, kun at det, som tidligere var sendt til Collegierne, nu sendtes direkte til Kongen; dersom Hans Majestæt tillige udtalte, at han vilde udnævne en slesvigsk Minister, men nærmere forbeholdt sig at bestemme hans Person og hans Competence, saa troede han, at Sagen kunde ordnes, uden at man udsatte sig for nogen Mistydning, og uden at Noget kunde være hinderligt i, at Hans Majestæt til at assistere ham ved Bestyrelsen af de slesvigske Sager udvalgte, hvem han fandt for godt. Hvad det sydlige Slesvig angik, da var det jo nødvendigt, at det besattes militært, og da maatte den Høistbefalende jo ordne det Fornødne og kunde forsynes med en Fuldmagt til i fornødent Tilfælde at fremlægge som Bemyndi-

gelse til at bor[t]sende ulydige Embedsmænd. Han antog det af særdeles Vigtighed, at Slesvig saa snart som muligt sattes i nær Forbindelse med Kongen, og han maatte antage det for nu at være Tidspunktet til at centralisere Regjeringen. Gav man nu igjen Slesvig en særegen provindsiel Regjering, da vilde det ved den endelige Ordning vanskeliggjøres ikke at tilstaae dem en saadan.

Justitsministeren [Bardenfleth] fandt, at der dog vilde opstaae en Lacune med Hensyn til en hel Del Sager, som ei angik Embedsindsættelser eller Afsættelser, som fordrede hurtig Afgjørelse, og som skulde gaae den lange Vei frem og tilbage. Det vilde være vanskeligt at faae en Mand, der var saa localiseret i de slesvigske Forhold, at han under de forhaanden værende Forhold kunde afgjøre slige Sager herovre fra Kjøbenhavn, hvor Oplysninger ei kunde være paa rede Haand. Dertil kom, at saafremt Kongen tilsagde at ville udnævne en Minister uden at gjøre noget nærmere Skridt, da vilde det blive udlagt, som om man vilde vænne Slesvig til et Forhold til det danske Statsraad, der skulde føre til Incorporation.

Skjøndt han derfor maatte indrømme, at der kun kunde være Tale om en civil Autoritet i de fredelige Distrikter, og at den militære nødvendigheds maatte blive den gjældende i de sydlige, saa maatte han dog vedblive sit tidligere Votum om Udnævnelse af en Immediat-Commission bestaaende af 2 Medlemmer, 1 i Slesvig og 1 i Kongens Nærhed.

Conseilpræsidenten [Moltke] maatte bemærke, at ikke alene de Sager, der efter Grev Carl Moltkes Forslag vilde komme ind til Hans Majestæt, vilde blive en meget betydelig Masse, men han maatte ogsaa, hvis Provisoriet skulde trække sig ud til Vinteren, finde en local Øvrighed i selve Slesvig absolut nødvendig, da Forbindelsen da muligen i høi Grad kunde blive besværliggjort.

Cultusministeren [Madvig] maatte fremdeles fraraade Udnævnelsen af en Minister, hvilken, saafremt han fik Sæde i Statsraadet, vilde vække Anstød og Reklamationer, og saafremt der gaves ham en særskilt Stilling, vilde præjudicere den endelige Ordning. Han maatte ligeledes antage, at den Masse Sager, der efter Grev Carl Moltkes Forslag var at sende til Kjøbenhavn til Afgjørelse, vilde blive uoverkommelig, saafremt alle Sager, som laae over Localautoriteternes Competence, skulde behandles saaledes, at derved ei alene de Sager, der tidligere vare tilstillede Collegierne, men ogsaa de, som den slesvig-holstenske Regjering havde afgjort, nu maatte indsendes til Kongen. Dertil be-

frygtede han, naar der ingen civil høieste Autoritet fandtes paa Stedet for at kunne controllere Embedsmændene, at de ildesindede blandt disse vilde indskrænke sig til den passive Modstand, aldeles Intet at indsende. Han maatte derfor ligesom Justitsministeren vedblivende votere for Commissionen af 2 Medlemmer.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at de Indvendinger, der kunde gjøres mod Grev Moltkes Forslag, vare deels praktiske deels politiske. Hvad de Første angik, da vilde deels en overordenlig stor Masse Sager blive Kongen paabyrdede, navnlig Toldsager, om man og vilde udvide Amtmændenes og Magistraternes Myndighed til at afgjøre en Del af de Sager, der tidligere fandt deres Afgjørelse ved Regjeringen i Gottorp, deels vilde man mangle en controllerende Myndighed over de sletsindede Embedsmænd paa selve Stedet, deels endeligen mistede man den Fordel, som der opnaaes ved en provisorisk Regjering, at navnlig dennes Forholdsregler kun fremtræde som provisoriske og saaledes lettere, naar det maatte vise sig ønskeligt, senere lade sig forandre. Alle disse praktiske Vanskeligheder lader sig imidlertid overvinde og ville ikke for ham være nogen deciderende Modgrund, naar de politiske Hensyn ei existerede. Selv om Fredens Udtryk ei paa lagde os den største Omhyggelighed for at undgaae Alt, hvad der atter kan forstyrre den, saa var en saadan Forsigtighed dog i og for sig i høi Grad tilraadelig. Udnævnelsen af en slesvigsk Minister som Medlem af Statsraadet vilde udlægges som en Incorporation, bevirkede Reklamationer og forhindrede den forventede Ratification. Derfor maatte han ogsaa stemme for den allerede besluttede provisoriske Commission.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde opmærksom paa, at i det Øieblik, at den nuværende Regjeringscommission opløstes, maatte der strax være en Autoritet tilstæde, og at Sagens Afgjørelse altsaa ilede. Han stemte ligeledes for den omtalte Commission.

Minister Clausen henholdt sig ligeledes til det, der var vedtaget.

Cultusministeren [Madvig] maatte endnu bemærke, at der hidtil i Slesvig havde været en commissorisk Regjering, fordi Spørgsmaalet om dets Forhold var bestridt; denne Commission havde, medens Stridsspørgsmaalet var mellem Danmark og Udlandet, været sammensat af en Dansk og 2 Udlændinge; nu var Stridsspørgsmaalet ei afgjort, men kun forandret til et indenlandsk, og han fandt det derfor consequent, at Commissionen vedblev, men alene sammensattes paa en forskjellig Maade.

Grev C. Moltke maatte gjentage den Betænkelighed, han havde, ved at en særskilt provindsial Regjering indsattes med saa udstrakt en Myndighed, idet han frygtede for, at Modpartiet derpaa vilde støtte Forlangedet om en Statholder, der vel af Kongen kunde afsættes, men ei meddeles Instrux.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at han i det, der forelaae, ikke kunde see nogen Basis for slige Fordringer, da der jo Intet var iveien for, til hvilken Tid man vilde, at give Kammerherre Tillisch en indskrænkende Instruction. Den nærværende Commission stod jo desuden ei paa det uafhængige Standpunkt som Bestyrelsescommissionen, der havde en traktatmæssig Ret mod Kongen. Dertil kom, at han ei syntes, at der kunde drages Conseqventser fra det, der nu skete, da Commissionsbehandlingen jo dannede Mellemløbet mellem dette og den endelige Ordning.

Derefter vedtog Statsraadet at forblive ved den tidligere tagne Bestemmelse og at forelægge Fuldmagten for Kammerherre Tillisch til Allerhøieste Sanction med den Forandring, at istedetfor »Forvaltning« sættes »Styrelse«, samt at tillige en tydsk Oversættelse udfærdigedes.

Finantsministeren [Sponneck] foreslog, at det paalagdes Kammerherre Tillisch at indbetale Overskuddet fra Slesvig i Krigskassen under Forbehold af Afregning.

Derefter forelagde *Kammerherre Bille* Udkastet til en Proklamation til Holstenerne, som oplæstes, men om hvilken vedtoges, at dens Discussion var at udsætte, indtil Baron Pechlin var ankommet, som eventualiter havde at contrasignere den.

Et Udkast til en Proklamation til Insurgentarmeen forelagdes og oplæstes, men blev efter *Grev C. Moltkes* Forslag omredigeret, saaledes at den erholdt Form af en Kongelig Bekjendtgjørelse istedetfor af en Tiltale, hvorhos det vedtoges, at den alene blev af underskrive af Hans Majestæt uden Contrasignatur.

Udkast til en Proklamation til Slesvig, som ogsaa af *Kammerherre Bille* oplæstes, blev med de under Circulationen tilføjede Modificationer vedtaget af Statsraadet, og blev der besluttet af samme at foranstalte en tydsk Oversættelse.

Derefter fremlagdes en tidligere Skrivelse fra Kammerherre Tillisch, i hvilken Anledning *Finantsministeren* [Sponneck] udtalte sig for det Hensigtsmæssige og Nødvendige i saavel for Sagens egen Skyld, som fordi Kammerherre Tillisch deri maatte finde en for ham efter hans

tidligere Udtalelse ønsket Støtte, at udtale sig for ham betræffende saavel hans Forhold til Statsraadet i Almindelighed som dettes Anskuelse og om enkelte Personligheders Anvendelse i Særdeleshed; han maatte antage, at der i den for Kammerherre Tillisch voterede Fuldmagt ikke herfor var nogen Hinder og bemærkede, at det kun var i denne Forudsætning, at han havde voteret for den.

Saavel *Finantsministeren* [Sponneck] som *Indenrigsministeren* [Rosenørn], *Cultusministeren* [Madvig] og *Minister Clausen* udtalte det Ønske, at Kammerherre Tillisch navnlig gjordes opmærksom paa, at man ikke til Kammerherre, Amtmand Stemanns og Baron C. Plessens Anskuelse kunde nære den Tillid, som var nødvendig for under nærværende Omstændigheder at ønske dem ansatte i Slesvig.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at der i den forelagte Skrivelse ingen speciel Anledning var hertil, da denne var en Svarskrivelse paa en tidligere Meddelelse herfra, men at man kunde antyde det Omtalte for Kammerherre Tillisch i den Skrivelse, hvormed Fuldmagten tilstilledes ham.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 12. juli 1850.

Aar 1850, den 12te Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Kammerherre Bille var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Lægeattest, indsendt fra Marineministeren, ifølge hvilken han ikke saae sig istand til fortiden at varetage de ham paahvilende Forretninger, hvorefter han meddelte Statsraadet, at Krigsministeren indtil videre var villig til at overtage Marineministerens Portefeuille.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Hans Majestæt havde forsynet Fuldmagten til Kammerherre Tillisch og Proklamationen til Slesvigerne med sin Allerhøieste Underskrift.

Kammerherre Bille meddelte nærmere det ved denne Leilighed Forefaldne, hvoraf fremgik, at Hans Majestæt havde befalet, at en fornyet Indstilling betræffende Kammerherre Tillisch's Forbliven i sin

Stilling som Regjeringscommissær var at indgive ved Maanedens Slutning.

Kammerherre Bille meddelte et Brev fra Kammerherre Tillisch, af hvilket blandt mere fremgik, at Oberst Hodges ønskede et Dampskib til Disposition for med dette at gaae til Wismar.

Krigsministeren [Hansen] paatog sig at foranstalte det Nødvendige i denne Anledning, og *Finantsministeren* [Sponneck] tilbød sin Assistance med et af Postvæsenets Skibe, saafremt der til den Tid intet af de Dampskibe var disponibelt, som fortiden ere til militært Brug.

Kammerherre Bille oplæste derefter et Cirkulære, som BaronMeyendorff havde tilstillet de forskjellige tyske Hoffer, og et privat Brev af 8de Juli fra ham til Baron Ungern-Sternberg, af hvilke begge det fremlyste, at Meyendorff ventede, at Danmark vilde udstede et Manifest. Han maatte antage, at et saadant Manifest bedst kunde baseres paa Deklarationen af 9de Marts, som han derefter oplæste.

Efterat *Minister Clausen* havde gjort opmærksom paa, at man ved at gaae saa meget i Detaillen med Manifestet vilde foranledige, at de fremmede Magter vilde troe sig berettigede til i Henhold til dette at kontrollere vore Forholdsregler i Hertugdømmerne, og at Erklæringen af 17de Marts jo langt fra havde tilfredsstillet de tyske Regjeringer i Almindelighed, bestemte Statsraadet, at de foreliggende Dokumenter vare at tilstille Baron Pechlin, Kammerherre Reedtz og Generalauditeur Scheel, for at disse kunde forfatte et Udkast til et Manifest.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt, uagtet han allerede havde forsynet Proklamationen til Slesvigerne med sin Underskrift, dog havde tilladt, at enkelte Udtryk i denne maatte underkastes en Forandring, hvilket Baron Pechlin havde ønsket.

Derefter oplæste *Conseilpræsidenten* [Moltke] en fra den slesvigske Forening i Haderslev indsendt Adresse.

Krigsministeren [Hansen] meddelte en Rapport fra Commandeur Bille betræffende Preussernes og Svenskernes Afmarch, idet han tillige meddelte de nærmere Bestemmelser om vore Troppers Indmarch i Slesvig.

Efterat Statsraadet derpaa havde havt en Conferents med Geheime Conferentsraad Pechlin, vedtoges den endelige Redaktion af Proklamationen til Slesvigerne.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at han ei holdt det nødvendigt, at nogen af de 3 Herrer, der havde været i Berlin, vendte til-

bage for at modtage Ratificationerne fra de tyske Stater. Han havde derfor paatænkt at sende Kammerherre Bielke derover som chargé d'affaires for at udføre dette Hverv. Hvilket Statsraadet billigede.

Kammerherre Bille gjorde derefter opmærksom paa, at det vilde være nødvendigt, at der til nogle af de fremmede Diplomater, som havde virket for Freden, uddeltes Dannebrogordenens Storkors med Plaquer i Brillanter, og han maatte henstille, hvorledes der var at forholde med Omkostningerne i denne Henseende.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at det var tvivlsomt, om ikke Ordenscapitulet maatte bære denne Udgift. Indtil dette imidlertid blev afgjort, vilde den være at afholde af det extraordinære Tilskud til Udenrigsministeriets Conto, og skulde dette ikke være tilstrækkeligt, maatte Ministeriet ved næste Rigsdag andrage paa en udvidet Credit.

I Anledning af at *Justitsministeren* [Bardenfleth] henstillede, om det ei vilde være en Støtte for Kammerherre Tillisch, saafremt han forsynedes med et specielt Kongeligt Reskript, hvorved Overretsraaderne afsattes, da han derved fritoges for personligen at udgive en saadan Bestemmelse, vedtog Statsraadet, at Kammerherre Tillisch var at tilskrive, om han ønskede et saadant, og at en saadan Akt udkastedes af Grev Carl Moltke og havdes paa rede Haand, ifald et bekræftende Svar fra Kammerherre Tillisch indløb.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 16. juli 1850.

Aar 1850, den 16de Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Kammerherrerne Bille og Reedtz vare tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Kammerherre Bille nu for sin Helbreds Skyld vilde foretage en Badereise, og at Kammerherre Reedtz havde overtaget hans Functioner og meddelte derefter de seneste Beretninger fra Slesvig, deriblandt fra Kammerherre Tillisch, om at han havde modtaget sin Fuldmagt.

Krigsministeren [Hansen] ønskede at erfare Statsraadets Mening om, hvorledes der var at sørge for Armeens Forpleining i Sydslesvig, om dette var at foranstalte gennem Intendanturen, eller om, saaledes som paa Fehmern, Requisitioner vare at anvende.

Paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag vedtog Statsraadet, at man burde begynde med Requisitioner, da disse altid senere, naar Omstændighederne talte derfor, kunde ombyttes med en anden Forpleiningsmaade, men det Modsatte ei kunde finde Sted.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derpaa, at han havde foranstaltet, at man over Lübeck og Wismar 5 Gange om Ugen kunde afsende og modtage Post. Han haabede muligen at kunne tilveiebringe en 6te Postdag uden at afbryde Postrouten til Bornholm, paa hvilken han lagde særdeles Værd.

Krigsministeren [Hansen] androg dernæst paa Marineministerens Vegne om at erholde en Bestemmelse for, hvorledes der var at forholde med slesvigske og holstenske Skibe samt med Blokade af slesvigske og holstenske Havne.

Krigsministeren [Hansen] fandt vel ei en Blokade hensigtsmæssig, men maatte holde det for hensigtsmæssigt, at Skibene fra de insurgerede Steder i Slesvig beslaglagdes.

Finantsministeren [Sponneck] maatte fraraade Blokaden aldeles, hvilken desuden heller ikke kunde effectueres uden foregaaende Bekjendtgjørelse, men tillige at de Skibe fra Hertugdømmet Slesvig, der viste dansk Flag, molesteredes. I denne Henseende bemærkede han, at det altid havde været befalet Toldvæsenet at paasee, at slesvigske Skibe selv efter Solens Nedgang viste Flaget. Han maatte derfor antage det for rigtigst, at der Intet forandredes i de engang fattede Bestemmelser.

Minister Clausen fandt det modsigende at bekjæmpe Insurgenterne tillands og betragte dem som loiale Undersaatter tilsøes.

Med Hensyn paa *Krigsministerens* [Hansens] yderligere Spørgsmaal, om det ei var rigtigst at blokere Kiels Havn, bemærkede *Finantsministeren* [Sponneck], at en Blokade af denne Havn med Hensyn til Udlandet vilde være meget betænkelig. Vel var der et Middel til uden dennes Iværksættelse at skade Kiels Handel, idet man i Sundet og i Bælterne kunde anholde alle Skibe fra Hertugdømmerne, der vare destinerede til Kiel og ei førte dansk Mærke. Men ogsaa denne Forholdsregel maatte han ansee det for rigtigst at unnlade, men derimod holde sig til de tidligere Bestemmelser.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at der vilde være en Inconsequents i at gaae mod Insurgenternes Armee med det Tilsagn, at de, som underkastede sig, ikke skulde udsættes for nogen Straf, og ei at anvende det samme Princip mod den Skibsfører, som ved at heise dansk Flag udtaler sin Underkastelse.

Hvorefter Statsraadet besluttede, at det skal have sit Forblivende ved de hidtilværende Bestemmelser angaaende de i Hertugdømmerne hjemmehørende Skibe, dog saaledes at de, naar de ere armerede eller føre Tropper, angribes og tages, saafremt dette kan ske uden at komme i Engagement med holstenske Batterier. Det betragtes som en Selvfølge, at Marinen, uden at nogen forudgaaende Bekjendtgjørelse derom er udstedt, er berettiget til at bortvise Skibe fra de Havne og Kyster, hvor militære Operationer gjøre en saadan Forholdsregel nødvendig.

Angaaende den eventuelle Blokade af holstenske Havne udsættes Beslutningen, indtil Fjendlighederne med dette Hertugdømme maatte begynde.

I Anledning af at Kammerherre Tillisch havde meddelt, at den forrige Regjeringscommission havde indbetalt 750.000 Mark Courant til Nationalbanken, men at Eulenburg nu, efterat Regjeringscommissionen var hævet, vægrede sig ved at give den til deres Gjenudbetaling nødvendige Underskrift, vedtog Statsraadet paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag, at Kammerherre Tillisch udstedte en Anviisning paa de nævnte 750.000 Mark Courant til *Finantsministerens* Ordre.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte derpaa Kammerherre Tillisch's Svar paa den ifølge Statsraadsbeslutning af 9de Juli Kammerherre Tillisch tilstillede Skrivelse, i hvilken denne erklærer sig enig med Statsraadets Anskuelse.

Conseilspræsidenten [Moltke] meddelte derpaa, at den Sag, et Angreb paa Rendsborg betræffende, som af Krigsministeren var sat i Circulation, nu havde udcirculeret og opfordrede Kammerherre Reedtz til at yttre sig denne betræffende.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at det rendsborgske Spørgsmaal var et yderst vanskeligt og delikat Spørgsmaal; han antog imidlertid, at der, da Insurgentarmeen havde begyndt Angrebet ved at gaae over Eideren, Intet kunde være til Hinder for at beskyde den danske Del af Rendsborg.

Cultusministeren [Madvig] vilde ubetinget tilraade et Angreb paa

Rendsborg, naar vi alene havde med Insurgenterne at gjøre, men saa længe vi ingen Garanti havde for, at Tydskland ei i et saadant Angreb vilde søge et Paaskud for at ile Insurgenterne til Hjælp, saa maatte han som hidtil fraraade det.

Krigsministeren [Hansen] maatte bemærke, at han ikke antog, at det var Demokraterne alene, der understøttede Insurgenterne; dette skete ogsaa fra de tydske Regjeringers Side; saavel Hannover som Brunsvig permitterede Officerer til at gjøre Tjeneste i Insurgentarmeen, hvilket maatte berettige os til ogsaa at gaae fjendligt tilværks imod Holsten. Det var af Vigtighed, at det kom til en Bestemmelse Rendsborg betræffende, da det var meget muligt, at Fjenden, naar det var lykkedes at drive ham tilbage fra Slesvig, retirere sig til Kiel i den Tro, at vi ei vilde angribe Rendsborg.

Finantsministeren [Sponneck] fandt det dog ønskeligt, om denne Afgjørelse kunde udsættes og maatte snarere tilraade, at man først bemægtigede sig Frederiksort og benyttede Tiden inden Vinterens Komme til uden Hensyn paa Omkostninger stærkt at befæste den. Han troede, at denne Plads var af yderste Vigtighed, og at man muligen senere ved at udsætte dens Fortificering kunde møde Vanskeligheder.

Paa dertil given Anledning af *Finantsministeren* [Sponneck] vedtoges det at tilskrive Kammerherre Tillisch for af ham at erholde en Udtalelse om, hvorvidt det maatte være hensigtsmæssigt, at han vedblev at fungere som Regjeringscommissær for paa denne Udtalelse at kunne støtte sig i den nye Indstilling til Hans Majestæt Kongen.

Efterat *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde bragt Sagen om Ud nævnelser af en Minister for Holsten og Lauenborg paa Bane, og *Kammerherre Reedtz* havde bemærket, at de Mænd, som dette Spørgsmaals Afgjørelse vedkom, ikke ønskede Sagen presseret, vedtog Statsraadet, at denne Sag efter det, der tidligere var passeret, nu maatte kunne afgjøres uden fornyet Discussion i Statsraadet.

Derpaa oplæstes det omredigerede Manifest paa tydsk, som vedtoges at burde udgaae nu.

Paa dertil af *Kammerherre Reedtz* given Anledning vedtog Statsraadet, at Tidspunktet for Publikationen af Proklamationen til Insurgentarmeen overlades til Generalmajor Krogh, som i denne Anledning havde at raadføre sig med Kammerherre Tillisch og med Schrader og Leerbeck.

Krigsministeren [Hansen] meddelte, at det muligen kunde blive

Tilfælde, at han maatte ønske paa et Par Dage at begive sig til Armeen; hvilket dog vilde være afhængigt af Marineministerens Befindende.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ansee det for meget ønskeligt, at Krigsministeren forblev ved Statsraadet, og *Finantsministeren* [Sponeck] maatte dele denne Anskuelse, navnlig med Hensyn paa den endelige Afgjørelse af Forholdet med Rendsborg.

Finantsministeren [Sponeck] refererede derefter, at Justitiarius ved Landsoverretten i Kjøbenhavn havde indstillet Etatsraad, Assessor Bleckingberg, som var 80 Aar gammel, til Afgang med fuld Gage i Pension. Uagtet nu Landsoverretten tillige har nogle administrative Forretninger, saa vare disse ikke af den Beskaffenhed, at de i Medfør af de midlertidige Bestemmers § 3 kunde udelukke Anvendelsen af Grundlovens § 78 til Fordel for den Afgaaende i dette Tilfælde. Men han maatte dog anmode om, at Statsraadet afgav en Bestemmelse, om og hvorledes § 78 var at anvende i det Tilfælde, at enten en Dommer, som var over 65 Aar, selv søgte om sin Afsked, eller en Dommer under 65 Aar beafskedigedes formedelst vitterlig Svaghed.

Efterat dette Spørgsmaal var discuteret, vedtog Statsraadet, at Grundlovens § 78 forstaaes saaledes, at i de Tilfælde, hvor en Dommer selv søger om sin Entledigelse, bliver han, om han endogsaa har fyldt sit 65. Aar, ved Bestemmelse af Pension at behandle efter de almindelige Regler for Embedsmænds Pensionering.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 19. juli 1850.

Aar 1850, d. 19de Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Kammerherre Reedtz var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Kammerherre Tillisch privat havde tilskrevet Kammerherre Bille, at det var nødvendigt, at Overretten afsattes, men at det efter hans Formening ei kunde og burde ske strax, førend man saae, om vor Armee kunde besætte Sles-

vig. Skete dette, kunde man strax sætte sig i Besiddelse af Arkivet, og da de fleste Medlemmer af Overretten da formodenlig vilde drage bort, vilde Afsættelsen af hele Retten desto lettere og med mindre Opsigt kunde ske. Han kunde derfor endnu ei vide, om han vilde behøve et Kongeligt Reskript.

Dernæst meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at baade Grev Carl Moltke, Grev Criminil og Baron Pechlin vare enige i, at det vilde være rigtigst at benytte Grev Criminil til at ordne de indre Forhold i Holsten og at gjenudnævne den forrige Gouverneur for Lauenborg, Grev Rantzau til den samme Post. Baron Pechlin kunde da anvendes til at formulere det, der var at forelægge Tillidsmændene.

Finantsministeren [Sponeck] bemærkede, at Hovedhensynet med den Personlighed, hvem man overdrog de holstenske Affairer, maatte være det, at han var istand til at bevirke, at Tillidsmændene indfandt sig i Kjøbenhavn.

Cultusministeren [Madvig] tiltraadte denne Mening og udhævede navnlig, at naar han kunde opfylde denne Bestemmelse, indsaae han ikke, at det burde tages i Betragtning, om han end i en vis Grad sympathiserede med de holstenske Bestræbelser. Hovedpunktet var for Slesvig at faae en Mand, der betragtede dette Lands Stilling fra et dansk Standpunkt. Hvad Grev Criminil angik, da talede det ogsaa til Fordel for ham, at han havde holdt sig aldeles udenfor begge Partiers Virksomhed.

Minister Clausen maatte i det Hele dele Cultusministerens Mening, da han Intet kunde have imod, at Holsten fik en marqueret Uafhængighed, men maatte dog bemærke, at Baron Pechlin tidligere havde yttret, at Grev Criminil vilde være skadelig i Holsten.

Kammerherre Reedtz bemærkede, at Baron Pechlin havde yttret dette under den Forudsætning, at Grev Criminil skulde sendes over til Holsten, men nu optraadte han jo kun som interimistisk Organ for de holstenske Sager herovre. Han troede, at hans Udnævnelse ligeoverfor Europa vilde være af gavnlig Virkning, og at han vilde kunne bevirke, at Tillidsmændene kom herover.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt, som ønskede at faae Kammerherre Tillisch tilbage, havde henvendt sig til Baron Pechlin med Anmodning om at overtage de slesvigske Sager, men at Baronen havde erklæret, at han som mindre vant til administrative Sager ei kunde befatte sig hermed.

Minister Clausen maatte paa det Bestemtteste fraraade, at Baron Pechlin kom til at bestyre de slesvigske Anliggender; han vilde være aldeles ude af Stand til at sætte sig paa det danske Standpunkt og havde desuden udtalt sig for en vis Forbindelse i Administrationen af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Han antog det for absolut nødvendigt, at vi vedbleve at holde paa Fredspræliminæerne.

Cultusministeren [Madvig] maatte aldeles tiltræde Minister Clausens Mening; han vidste, at Baron Pechlin navnlig ikke fandt, at der var Noget til Hinder for, at de samme Ministre fungerede samtidigt lige overfor en slesvigsk og en holstensk Repræsentation. Han maatte derfor endogsaa tilraade, at det kun overlodes Baron Pechlin at formulere det, der var at forelægge Tillidsmændene efter en bestemt Instrux og under en nøjagtig Control.

Finantsministeren [Sponeck] maatte gjøre opmærksom paa eet Punkt, som nær angik denne Sag. Han havde bemærket, at baade Baron Pechlin og Grev Criminil, samtidigt med at de indrømmede, at der ei kunde være nogen politisk Forbindelse imellem eller fælleds Landdag for Slesvig og Holsten, dog antog, at en administrativ Forbindelse kunde finde Sted. Mente de nu derved, at de to Hertugdømmer kunde erholde saadanne Forbindelser som f. Ex. fælleds Ministre eller fælleds Overappellationsret, der efterhaanden vilde føre de gamle Forhold tilbage, saa fremgik deraf, at deres Hjælp ei ved Ordningen af Slesvigs Forhold kunde benyttes, da det i alt Fald var tydeligt, at deres Opfatning af det tilsigtede Forhold var i høi Grad uklar. Var det derimod kun den i Præliminæerne indrømmede materielle Forbindelse, de benævnte som en administrativ Forbindelse, da var det af yderste Vigtighed at forhindre, at denne Udtryksmaade kom til Anvendelse, da, naar en administrativ Forbindelse var tilsagt, ingen af vore Modstandere vilde lade sig nøie med en saa indskrænkende Fortolkning af dette Ord. Hvad Holsten angik, da ansaae han det for at være det Vigtigste, at man bevægede Tillidsmændene til at komme; han haabede, at der ved disses Samling kunde naaes et Resultat, som paa den ene Side sikrede Nationaliteten og paa den anden Side heller ikke vilde afskjære Helstatsprincippet alt Haab om at gjøre sig gjældende.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte med Hensyn til den foreløbige Bestyrelse af de holsten-lauenborgske Sager finde Valget af Grev Criminil som Organ for disse og Grev Rantzau som Gouverneur i Lau-

enborg for meget hensigtsmæssigt. Hvad Baron Pechlin angik, maatte han være aldeles enig med Cultusministeren og Minister Clausen, og han maatte saa meget mere fraraade, at der foretages noget Skridt, som kunde have Udseende af, at Baron Pechlin designeredes til slesvigsk Minister, da saa hans endelige Udnævnelse dertil ei vilde være at undgaae. Han mente, at naar Baron Pechlin blev Organ for Slesvig til samme Tid, som Grev Criminil blev det for Holsten, da maatte man antage Sagen, hvorfor der i to Aar var stridt, for tabt.

Efterat derpaa Discussionen om, hvem der var at anvende til at formulere de Punkter, der bleve at forelægge Tillidsmændene, var bortfaldet, da Statsraadet paa given Anledning af *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen* havde bestemt sig for, at aldeles ingen slige Punkter vare at forelægge, men at man maatte afvente at modtage Forslag fra Tillidsmændene, besluttedes det at søge at skaffe sig den nødvendige ordnende Indvirkning paa Forsamlingen gennem nogle af selve de indkaldte Tillidsmænd samt at henvende sig til Kammerherre Tillisch med Anmodning om for Slesvigs Vedkommende at opgive de Personligheder, som han maatte ansee skikkede til som Tillidsmænd at udvælges.

Efterat man derpaa paa given Anledning af *Justitsministeren* [Bardenfleth] var blevet enig om, at Grev Criminil erholdt Prædiketet af »Statssekretær for de holstenske og lauenborgske Sager«, enedes Statsraadet om den Beslutning, at der indgaaes til Hans Majestæt med en allerunderdanigst Indstilling om, at Grev Reventlow-Criminil udnævnes til Statssekretær for de holstenske og lauenborgske Sager, at denne, naar han dertil er udnævnt, atter allerunderdanigst indstiller Grev Rantzau til atter at udnævnes til Gouverneur i Lauenborg, at man endvidere afventer Kammerherre Tillisch's egen Erklæring om Nødvendigheden af hans Forbliven i Slesvig, og efter at have modtaget denne, indgaaer med en allerunderdanigst Indstilling til Kongen baseret paa denne.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] havde yttret, at han fandt det ønskeligt, at Tillidsmændene i sin Tid ikke samledes i Kjøbenhavn, da derved let kunne opstaae en skadelig Indflydelse fra nogle af disse paa de fremmede Diplomater og Fraktioner af Rigsdagen, enedes Statsraadet paa *Finantsministerens* [Sponnecks] Forslag, om at Flensborg maatte ansees som det mest passende Forsamlingssted.

Derefter refererede *Indenrigsministeren* [Rosenørn] betræffende

Besættelsen af Præstø Amt. Efterat han havde meddelt dette Embeds Indtægter og udtalt sig over deres Qvalificationer, som havde søgt om det, blev det stillet under Votering i Statsraadet, hvorvidt iblandt disse Kammerjunker, Herredsfoged Lüttichau eller Kammerjunker Brun var at indstille.

Conseilpræsidenten [Moltke] voterede for Kammerjunker Brun paa Grund af, at han allerede tre Gange havde været constitueret som Amtmand og alle Vegne, hvor dette havde været Tilfældet, havde gjort sig vel liidt og anseet, samt fordi han saaledes eengang af Staten paa en Maade var anvist at søge sin Fremtid i denne Karriere.

Med *Conseilpræsidenten* voterede *Indenrigsministeren* [Rosenørn], *Krigsministeren* [Hansen] og *Cultusministeren* [Madvig].

Justitsministeren [Bardenfleth] voterede for Kammerjunker Lütichau, da denne var langt ældre Embedsmand, end Kammerjunker Brun var Candidat, da han flere Gange ligeledes havde været constitueret som Stiftamtmand, og da han saavel i denne Stilling som i sit ordinære Embedsforhold havde vist særdeles Dygtighed og Retskaffenhed.

Med *Justitsministeren* voterede *Finantsministeren* [Sponneck] og *Minister Clausen*.

Det vedtoges saaledes, at Kammerjunker Brun var allerunderdanigst at indstille til at udnævnes til Amtmand i Præstø Amt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 24. juli 1850.

Aar 1850, den 24de Juli, var Statsraadet samlet. Kammerherre Reedtz var nærværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte den Allerhøieste Resolution, som var falden paa den allerunderdanigste Forestilling, der i Overensstemmelse med det i sidste Statsraadmøde Vedtagne var bleven nedlagt angaaende Grev Reventlow Criminil, og oplæste tillige Udkast til det Allerhøieste Reskript, der i Medfør af bemeldte Resolution vilde være at udfærdige til ham.

Det oplæste Udkast blev med en ringe Modification tiltraadt, hvorhos det vedtoges, at Reskriptet skulde contrasignereres af Premierministeren, i hvilken sidste Henseende det af *Kammerherre Reedtz* blev bemærket, at Grev Moltke Nütschau, der havde gjort Udkast til Reskriptet, ogsaa havde anseet det rettest, at Reskriptet saaledes blev contrasigneret.

Krigsministeren [Hansen] oplæste en Skrivelse fra Commandeur Bille, hvori denne meget beklagede sig over det for Krigsføringen Lamvende, som laae i, at han ikke havde Lov til at angribe fjendlige armerede Skibe, naar han derved kom ind under de fjendlige Landbatteriers Ild, og Krigsministeren androg derfor paa Bemyndigelse til at give Commandeur Bille Instructioner, der hævdede denne Ulempe.

Under den Discussion, som i denne Anledning opstod, bemærkede *Kammerherre Reedtz*, at han meget maatte ønske, at Statsraadet ikke tog nogen Bestemmelse om saadanne nye Instructioner for Commandeur Bille, forinden den store Conflict mellem begge Armeer, som sandsynligviis i disse Dage vilde finde Sted i Slesvig, var sket, da han antog, at denne ganske vilde tracere den politiske Stilling.

Finantsministeren [Sponneck], *Cultusministeren* [Madvig], *Krigsministeren* [Hansen] og *Minister Clausen* maatte ansee det for utvivlsomt i folkeretlig Henseende, at de danske Krigsskibe, naar de angrebes af fjendlige Skibe og under Fortsættelsen af den begyndte Kamp kom ind under de fjendlige Landbatterier, maatte være berettiget til at fortsætte Kampen uden at lade sig genere af Hensyn til Batterierne; kun selvstændige Angreb, der førte dem i Conflict med Batterierne, maatte de søge at undgaae.

I denne Anledning blev det fra *Kammerherre Reedtz's* Side yderligere fremhævet, at om det end, hvad han vel troede, lod sig retfærdiggjøre at instruere Commandeur Bille i den Retning, som af de nævnte fire Ministre antydet, maatte han dog fremdeles gjøre gjældende, at det var i høieste Maade ønskeligt at undgaae Alt, der kunde see ud som Aggression mod Holstens Fastland, og han kunde derfor ikke finde det tilraadeligt at foretage et Skridt som det omhandlede, der kun kunde bringe ringe Fordele, men derimod, naar der blev skudt paa Landbatterierne, have store Complicationer til Følge.

Da der skredes til Afstemning erklærede *Justitsministeren* [Bardenfleth], *Indenrigsministeren* [Rosenørn] og *Finantsministeren* [Sponneck] med Hensyn til, hvad *Kammerherre Reedtz* havde yttret,

sig for, at der ikke idag tages nogen Beslutning i den ommeldte Henseende, men at Spørgsmaalets Afgjørelse udsattes til næste Statsraads-møde, og idet *Conseilpræsidenten* [Moltke], skjøndt i Realiteten enig med de tre øvrige Ministre, troede under den Tvivl, der var imellem Statsraadets Medlemmer, at burde slutte sig til en saadan kort Udsættelse af et Par Dage, blev der saaledes Pluralitet for, at Spørgsmaalet udsattes; medens Statsraadets Minoritet voterede for, at der endnu idag tages Beslutning i Sagen.

Ved Siden heraf vedtoges det, at Udenrigsministeriet skulde hos den russiske Gesandt gjøre Skridt for, at den russiske Flaade tager Station ved Fehmern for at forhindre, at der fra holstensk Side sker nogen Aggression paa denne Ø og for at afværge de Konflikter, hvori vore Skibschefer ellers ved denne Leilighed kunde komme med de holstenske Landbatterier, og som Regjeringen, for ikke at opflamme Kri-gen med Tydskland, troede helst at burde undgaacs.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde tvende Beretninger fra den overordenlige Regjeringscommissær for Hertugdømmet Slesvig.

Forsaauidt der heri yttredes Ønske om at foranledige, at Geheimeraad Scheel begiver sig til Slesvig for, naar Armeen rykker frem, at overtage Amterne Gottorp, Hütten og Husum, blev det af *Kammerherre Recdtz* stærkt fremhævet, at det vilde hos de fremmede Magter gjøre et overordenlig ubehageligt Indtryk, hvis Geheimeraad Scheel i Øieblikket anvendtes i Slesvig, og især naar dette skete under Form af Ordre eller Samtykke fra Statsraadets Side.

Med Hensyn hertil antoges der at kunne svares Regjeringscommissæren, at der af politiske Grunde næredes nogen Tvivl, om det i Øieblikket vilde være rigtigt at benytte Geheimeraad Scheel i Slesvig, hvorfor man maatte henstille til Regjeringscommissæren at afvente Gjenoprettelsen af den legale Øvrighedsmagt i Sydslesvig og da at henvende sig directe til Scheel.

Forsaauidt Regjeringscommissæren endvidere havde ønsket sig underrettet om, hvorvidt det maatte ansees rigtigt strax at beordre Justitsraad Leesen tiltalt og hans Eiendom sequesterede, udtalte sig Statsraadet derhen, at der svares, at hvad der skal gjøres gjældende imod Leesen forekommer ligefrem at være hans Delagtighed i det Mord, som i April 1848 blev begaaet mod en af Capitain Dirckincks Ledsagere, men at det, da det ialtfald turde være nødvendigt, at der først, forinden Tiltale imod ham i den Anledning beordres, forudgaaer

foreløbige Undersøgelser, synes, at man fortiden kunde indskrænke sig til at indlede disse Undersøgelser, og maatte det da være Regjeringscommissæren overladt med Hensyn til Leesens Eiendomme at foretage, hvad der maatte være en Følge af denne Foranstaltning.

Forsaavidt endelig Regjeringscommissæren havde udtalt sig over den Fremgangsmaade, som han agtede at bruge med Hensyn til Embedsmændene i Slesvig, og i saa Henseende havde fremsat de Grundsatninger, han vilde følge, da vedtog Statsraadet, at der skulde meddeles ham, at hans Opfattelse af de paagjældende Forhold stemmede med Statsraadets Anskuelse, og at man fuldkommen billigede den Maade, hvorpaa hans Opfattelse af Forholdene var af ham bragt til Udførelse, ligesom man heller ikke troede, at han ved den af ham brugte Fremgangsmaade kunde med Rette siges at være i Modstrid med, hvad der er udtalt i Manifestet af 14de Juli, da navnlig den deri lovede Amnesti og Stadfæstelse af de nuværende Embedsmænd i Hertugdømmerne dog udtrykkeligt er betinget af, at Gjenoprettelsen af den retmæssige Landsherres Autoritet ikke gjør en modsat Fremgangsmaade nødvendig; hvorhos det endelig maatte meddeles ham, at han gik ud fra en fuldkommen rigtig Forudsætning, naar han antog, at det ikke var Meningen, at Manifestet skulde bekjendtgjøres i Slesvig.

Efterat Kammerherre Reedtz derpaa havde forladt Statsraadet, meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at han, da det, som Statsraadet bekjendt, allerede længe havde været hans Ønske at afgive den af ham ad interim overtagne Udenrigsministerportefeuille, hvis Varetagelse greb i flere Henseender forstyrrende ind i hans Forhold, og da Tidspunktet netop forekom ham nu at være særdeles passende til et Skifte i Udenrigsministerposten, havde stillet Kammerherre Reedtz det Spørgsmaal, om han ikke var villig til at overtage bemeldte Portefeuille. Kammerherre Reedtz havde, efterat have forbeholdt sig nogen Betænkningstid, derefter nu erklæret sig villig til at overtage Portefeuillen, og han agtede derfor i den Forudsætning, at der fra Statsraadets Side Intet var til Hinder, at nedlægge allerunderdanigst Forestilling om Kammerherre Reedtz's Udnævnelse til Udenrigsminister.

Statsraadet erklærede sig, naar *Conseilpræsidenten* ikke længere ønskede at varetage Udenrigsministerportefeuillen, enigt i, at Kammerherre Reedtz indstilledes til Udenrigsminister, idet man derhos forudsatte, at han vilde gaae ind paa at udnævnes med den ved Finantsloven bestemte midlertidige Normalgage for Ministeriets Medlemmer 4500

Rbd., og saaledes at der endvidere, da *Conseilpræsidenten* [Moltke] erklærede at ville, naar han afgav Udenrigsministerportefeullen, fra-træde de i Finantsloven for Premier- og Udenrigsministeren opførte Taffelpenge 6000 Rbd., tillægges den nye Udenrigsminister disse Taffelpenge.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog den af Folkethinget til Justitsministeriet henviste Sag angaaende en af nogle Beboere paa Morsø indgiven Besværing over, at der har været indledet offentlig Undersøgelse i Anledning af det d. 4de December f. A. stedfundne Valg af en Folkethingsmand for Thisted Amts 4de Distrikt, og meddelte han tillige, hvorledes det var hans Agt at afgjøre denne Sag, idet han nemlig forelæste Udkast til en Skrivelse til Amtmanden over Thisted Amt, af hvilket Udkast en Gjenpart toges til Protokollens Følge.

Statsraadet erklærede sig enigt i, at Sagen afgjordes paa den af Justitsministeren paatænkte Maade; og blev det derhos efter given Anledning vedtaget, at den af Statsraadet tidligere tagne Beslutning om de af Rigsdagen til Ministeriet henviste Sagers Foretagelse i Statsraadet var at forstaae saaledes, at alle Sager, som af Rigsdagen henvistes, det være sig enten til det samlede Ministerium eller til nogen enkelt Minister, skulde inden deres Afgjørelse foredrages i Statsraadet.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 27. juli 1850.

Aar 1850, den 27de Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende. Kammerherre Reedtz var tilstæde.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Baron Werther havde yttret sig over det formeentlig Urigtige i, at Grev Eulenburg ved at underskrive Erklæringen om Bestyrelsescommissionens Opløsning havde henvist til Kammerherre Tillisch's Tiltræden som Regjerings-commissær.

Kammerherre Reedtz oplæste en Skrivelse fra Baron Schleinitz til Kammerherre Bielke og dennes Svar, hvoraf fremgik, at Preussen saae sig ude af Stand til at tilveiebringe Ratificationerne indtil 23de Juli.

I denne Anledning erindrede Kammerherren om Nødvendigheden af, at vi indrettede vort Svar paa de preussiske Propositioner saaledes, at Preussen ikke i dette kunde see en forønsket Leilighed til aldeles at trække sig ud af Sagen. Han maatte saa meget mere raade til at undgaae et afvisende Svar, som den engelske Gesandtskabssekretær i Berlin havde paa det Indstændigste tilraadet dette. Det blev derefter paa Kammerherrens Forslag af Statsraadet vedtaget, at der svaredes det preussiske Kabinet, at den danske Regjering ingenlunde vilde tilbagevise de stillede Forslag, saafremt England som medierende Magt Intet derimod havde at erindre.

Paa given Anledning af *Cultusministeren* [Madvig] meddelte *Krigsministeren* [Hansen], at de Efterretninger angaaende en fra Willisen til General Krogh sendt Skrivelse, som Bladene havde meddelt, vare aldeles ugrundede, samt at han havde palagt Generalen ikke at indlade sig paa nogen Underhandling.

Finantsministeren [Sponneck] gjorde opmærksom paa Nødvendigheden af, at man fattede en Bestemmelse angaaende de Principper, hvorefter man vilde behandle de i den insurrektionelle Armee staaende fremmede Officerer, naar de gjordes til Fanger.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt havde underskrevet en Udnævnelse for Grev Criminil til at fungere som Organ for de holstenske og lauenborgske Sager uden i denne Henseende at tillægge Greven et bestemt Prædikat.

Derefter meddelte *Indenrigsministeren* [Rosenørn] at have modtaget 3 Skrivelser fra Rigsdagen betræffende formeentlige ved Valgene forefaldne Urigtigheder.

Med Hensyn til den 1ste betræffende Folkethingsvalget i Viborg Amts 1ste Valgdistrikt tiltraadte Statsraadet Indenrigsministerens Anskuelse, at Rigsdagens Anmodning om, at det ved dette Valg Forefaldne maatte oplyses ved Forhør, var at efterkomme, hvorefter det da med Hensyn til det Resultat, som derved vilde fremkomme, nærmere var at bestemme, om og i hvilken Retning Aktionen var at anlægge.

Den 2den Skrivelse angik en Fortolkning af Valglovens § 34, som var gjort gjældende i Randers Amts 3die Valgkreds, idet man der havde antaget, at hvert enkelt Medlem af Valgbestyrelsen og ikke denne i sin Helhed havde at tilforordne den Vælger, der ved hver Valgliste skulde fungere som Medhjælper.

Idet Statsraadet maatte tiltræde Indenrigsministerens Anskuelse

om Urigtigheden af denne Fortolkning, maatte det antage, at de fornødne Skridt i denne Henseende maatte være at foretage af Indenrigsministeren og laae udenfor Statsraadets Ressort.

Med Hensyn paa den 3die Sag maatte Statsraadet være enig med Folkethinget i, at det var en Urigtighed, at i Aalborg Amt Bekjendtgjørelserne om Valget vare indrykkede i Aalborg Stiftsavis og ei i Viborgs, da Amtet henhører under det sidstnævnte Stift.

Conseilpræsidenten [Moltke] gjorde derefter opmærksom paa, at der fra Kammerherre Tillisch og General Krogh bleve oversendte forskjellige Individuer, hvis Nærværelse i Slesvig antoges for skadelig. Han oplæste i denne Anledning en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch og maatte ansee det for nødvendigt, at der toges en Bestemmelse om, hvorledes disse Personer vare at behandle.

Efterat det var blevet bemærket, at det med Hensyn paa flere af disse af Kammerherre Tillisch var blevet udtalt, at han Intet havde imod, at de herfra sendtes over Tydskland til Holsten, da deres Ophold i Holsten ei kunde ansees skadeligt, og at det altsaa var rigtigst strax at sende dem derover, bemærkede *Krigsministeren* [Hansen], at det i militær Henseende var af Vigtighed, at de ei, før efter at de i en længere Tid havde været fjernede fra Slesvig, sendtes til Tydskland, og han maatte derfor forlange, at de i nogen Tid holdtes tilbage i Kjøbenhavn.

Minister Clausen fandt det upassende og farligt med Hensyn til de Sammenstød, det kunde give Anledning til, at de nævnte Personer gik frit om i Hovedstaden og maatte paa det Bestemteste votere for, at de, saalænge de vare her, holdtes arresterede ialtfald paa deres Bopæl.

Paa *Krigsministerens* [Hansens] Forslag vedtog Statsraadet, at man anmodede saavel General Krogh som Kammerherre Tillisch om med hver af de oversendte Personer at opgive, hvorledes de ønskede, at der skulde forholdes med dem, dog saaledes at selv de af Kammerherre Tillisch oversendte, om ogsaa han fra sin Side Intet havde imod, at de gik til Holsten herfra, dog ei dertil erholdt Tilladelse før efter Forløbet af i det mindste 14 Dage. Tillige vedtoges, at de under deres Ophold her underkastedes Arrest i deres Bolig.

Med Hensyn paa en Forespørgsel fra Kammerherre Tillisch om, hvorledes der var at forholde med de gravenstenske Godser, besluttede Statsraadet paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag, at Kammerherre Tillisch anmodedes om at paalægge Inspektør Hornemann at overtage de gravenstenske Godser paa samme Maade som de augusten-

borgske samt derom at indgive en Beretning til Hans Majestæt, naar det var sket.

Med Hensyn paa en anden Forespørgsel fra Kammerherre Tillisch besluttede Statsraadet at tilraade Kammerherren at lade afholde Session over hele Slesvig.

Indenrigsministeren [Rosenørn] foreslog, at Proprietær Lorentzen fra Wassersleben blev sat under Forhør med Hensyn paa de fra Kolding borthrøvede Kongelige Heste. Hvilket Statsraadet billigede.

Med Hensyn paa at Kammerherre Tillisch havde ønsket en duelig Embedsmand til at constituere som Amtmand i Apenrade og i denne Henseende fortrinsviis nævnt Kammerjunker Heltzen, vedtoges det, da *Indenrigsministeren* [Rosenørn] Intet derimod havde at indvende, at Kammerjunker Heltzen stilledes til Kammerherre Tillisch's Disposition.

Finantsministeren [Sponneck] overtog sig privat at meddele Kammerherre Tillisch, at han ogsaa vilde kunne disponere over Overauditeur, Herredsfoged Stockfleth, Justitsraad Feddersen og Kammerjunker Rosenørn.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Marineministeren paa Grund af sit svækkede Helbred ønskede at afgive sin Portefeuille, og at en anden Marineminister udnævntes, hvortil han bragte Capitain, Generaladjutant Irminger i Forslag.

Statsraadet besluttede at indstille til Hans Majestæt, at Marineministeren, indtil han fuldkommen havde gjenvundet sin Helbred, dispenseredes fra sine Forretninger, og at en Søofficer udnævntes til ad interim at overtage Portefeuillen, samt at der foreløbigen forhandlede med Capitain, Generaladjutant Irminger om at overtage denne, hvortil han da af Statsraadet var at indstille.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at der nu var udnævnt nye Autoriteter for Straffeanstalterne, men at Lovudkastet om disses Straffemyndighed, som var vedtaget i Folkethinget, ei var blevet fuldendt i Landstinget. Da imidlertid en saadan Lov ei kunde undværes, maatte han ansee det for nødvendigt, at det omtalte Udkast emanerede som foreløbig Lov. Hvori Statsraadet erklærede sig enig.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 30. juli 1850.

Aar 1850, den 30te Juli, var Statsraadet samlet. Marineministeren var fraværende formedelst Sygdom. Finantsministeren var bortreist.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at der intet Nyt var indløbet fra Udlandet.

Efter given Anledning fra *Minister Clausen* paatog *Conseilpræsidenten* [Moltke] sig at foranstalte det Nødvendige til i de tyske Blade at imødegaae Statholderskabets Manifest og til at fremme Behandlingen af den Erklæring, som i sin Tid af den eventuelle Successor var at undertegne betræffende Slesvigs Forhold til Danmark, til hvilken et Udkast var udarbejdet af d'Herrer Etatsraad Wegener og Professorerne Larsen og Krieger.

Paa given Anledning meddelte *Krigsministeren* [Hansen], at han havde givet Commandeur Bille den Instrux at forbyde Gefion at heise nogetsomhelst Flag, aldeles at afbryde Forbindelsen mellem den og Fastlandet og forbyde enhver Imodtagelse eller Afsendelse af ikke aabne Breve.

Justitsministeren [Bardenfleth] motiverede derefter Nødvendigheden af Udarbejdelsen af en ny Criminallov som et uundgaaeligt forberedende Skridt for i Tiden at iværksætte de i Grundloven tilsagte Forandringer i Rettergangsmaaden. Til at udarbejde et saadant agtede han at foreslaae Hans Majestæt at nedsætte en Commission bestaaende af 1 Medlem af Høiesteret, Generalauditeur Kofoed, 1 af Overretten, Justitsraad Mourier og 2 af Universitetets juridiske Facultet, Professorerne Larsen og Krieger, Generalauditeuren for Landetaten og Generalprocureuren.

Efterat Statsraadet heri havde erklæret sig enigt, bemærkede *Cultusministeren* [Madvig], at det forekom ham at være et Savn ved Sammensætningen, at ikke Advocaturen var repræsenteret, da han i denne troede nærmest at finde det Element, der kunde danne en Modvægt til de noget for strenge og traditionelle Anskuelser.

Indenrigsministeren [Rosenørn] troede snarere, at det vilde være hensigtsmæssigt at supplere Commissionen med en Underdommer, da denne Klasse Embedsmænd ved den nærmere personlige Berøring var den, der bedst kunde give Oplysninger om Forbrydernes Tænke- og Levemaade, hvori ogsaa flere af Statsraadets Medlemmer erklærede sig enige.

Justitsministeren [Bardenfleth] udtalte at ville tage saavel en saadan Udnævnelse som en dertil passende Personlighed under nærmere Overveielse.

Derefter oplæstes og vedtoges endeligen Protokollen af 19de Juni, ligeledes Protokollerne af 25de og 29de Juni samt af 2den, 5te, 8de, 9de 12te, 16de og 19de Juli.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte, at der var indløbet officiel Efterretning om Choleraens Udbrud i Lübeck, og at han i denne Anledning vilde træffe de fornødne Foranstaltninger.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet lørdag d. 3. august 1850.

Aar 1850, d. 3de August, var Statsraadet samlet. Marineministeren var formedelst Sygdom fraværende, Krigsministeren og Finantsministeren vare bortreiste.

Justitsministeren [Bardenfleth] meddelte, at Krigsministeren havde forlangt 300 Mand af Forstærkningsmandskabet udskrevet for med disse at erstatte et lignende Antal, der hidtil havde været brugt til Ammunitions Forfærdigelse, men nu maatte anvendes til Sygeoppassere paa Lazaretherne. Han bemærkede derefter, at man, naar man vilde udtage dem af Fastmandsklassen, maatte gaae indtil det 35te Aar, at man derimod vel kunde erholde yngre i Reserveklassen, men at saavel han selv som Krigsministeren nødigen vilde indkalde Folkene af denne. Han havde derfor foreslaaet Generalmajor Schøller, som under Krigsministerens Fraværelse havde overtaget de løbende Forretninger, at overveie og undersøge, om de nødvendige Oppassere til Lazaretherne ikke kunde leies, hvilket Generalen havde erklæret sig villig til.

Statsraadet erklærede sig enigt heri og besluttede, at der tilskreves Krigsministeren, at da man ei holdt det for umuligt at tilveiebringe de nødvendige Sygepassere ved at leie dem, saa havde man udsat Indkaldelsen af Mandskab, indtil at dette først var forsøgt.

Derefter meddelte *Kammerherre Reedtz* en af den østerrigske Mini-

ster overleveret Note verbal og oplæste en Skrivelse fra Kammerherre Bielke betræffende Baron Schleinitz's Forslag angaaende Udsættelse af Fredens Ratification samt en Skrivelse fra Baron Budberg til Baron Ungern-Sternberg. Han meddelte, at saavel de to sidstnævnte Diplomater som Baron Prokesch v. Osten ansaae Danmark for berettiget til at angribe Holsten, men dog fraraadede det.

Kammerherren bemærkede derefter, at vi havde to Veie at gaae, idet vi enten støttede os paa England og de øvrige Stormagter, afventede, hvad der vilde ske fra Tydsklands Side, hvilket imidlertid kunde trække længe ud og udsatte os for den Fare, eventuelle Omvæltninger i Tydskland kunde medføre, eller selv gjorde passende Skridt til at fremskynde et Resultat. Som et saadant Skridt ansaae han en Sendelse til Berlin for at erholde det af Schleinitz mundlig Yttrede givet under en bindende Form, samt dernæst for det preussiske og østerrigske Kabinet at fremlægge de Punkter, som vi med Hensyn til Artikel 4 agte at indrømme. Han antog, at disse kunde redigeres meget kort og foreslog Baron Pechlin til Udførelsen af denne Mission.

Conseilpræsidenten [Moltke] bemærkede, at man derved vilde fravige den tagne Bestemmelse, at Tillidsmændene selv skulde give Udkastet til Løsningen af de nævnte Forhold.

Minister Clausen bemærkede, at vi allerede havde tilsagt at give Holsten en Forfatning, ei at forandre dettes Stilling til Tydskland samt at indkalde Tillidsmænd, og at han maatte stemme imod at give yderligere Tilsagn. Dersom vi havde tabt Slaget, da vilde der have været Grund til et saadant Skridt, men efter en vunden Seier forekom det ham aldeles umotiveret.

Cultusministeren [Madvig] bemærkede, at vi, dersom vi ei hød mere i Wien end i Berlin, aldeles ingen beroligende Virkning vilde tilveiebringe, men hød vi mere, da foregreb vi uden Nødvendighed den endelige Løsning gjennem Tillidsmændene.

Justitsministeren [Bardenfleth] maatte ogsaa antage, at vore Forslag, saafremt de ei afvege fra vore tidligere, kun vilde tilveiebringe et større Røre. Vi kunde ei indlade os paa større Concessioner end dem, vi under 17de Marts havde givet, og han maatte derfor reservere sit Votum, indtil der forelaae et Udkast til de foreslaede Punkter.

Indenrigsministeren [Rosenørn] maatte antage det for en Nødvendighed at stille de omtalte Punkter, for at Armeen kunde erholde Hjæmmel til at gaae ind i Holsten. Han mente derfor, at de burde inde-

holde Indrømmelsen af Alt, hvad det tyske Forbund kunde forlange for Holstens eget Forhold, men at de betræffende Slesvig kun skulde indeholde et fornyet Tilsagn om Indkaldelsen af Notabler.

Efter nogle yderligere Bemærkninger besluttedes det at udsætte Discussionen til næste Tirsdag i Haab om de fraværende Ministres Tilbagekomst.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 6. august 1850.

Aar 1850, den 6te August, var Statsraadet samlet. Krigsministeren og Marineministeren vare fraværende.

Paa *Conseilpræsidentens* [Moltkes] Forslag vedtoges det, at Finantsministeren og Minister Clausen sammentraadte med Kammerherre Reedtz og Baron Pechlin for at udkaste de i forrige Møde omtalte Punkter.

Betræffende Behandlingen af de Personer, som Kammerherre Tillisch havde sendt herover, oplæstes en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch tilligemed tvende andre fra General Schøller og Conferentsraad Bræstrup; hvorefter det bestemtes, at de nævnte Personer vare at fjerne fra Byen.

Justitsministeren [Bardenfleth] foredrog derpaa en Sag betræffende Meddelelse af en Bevilling til Besidderen af Grevskaftet Knuthenborg til Afhændelse af Bøndergods.

Efterat Justitsministeren havde motiveret den Forandring, der i de i denne Bevilling foreslaaede Bestemmelser var sket med Hensyn til det, der tidligere havde fundet Sted, besluttede Statsraadet, at denne Sag var at udsætte, indtil der om den havde været brevvexlet mellem Justitsministeriet og Indenrigsministeriet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte derefter, at Marineministeren definitivt havde forlangt sin Afsked og oplæste derefter en Beretning fra General Krogh med nogle tilhørende Bemærkninger fra Krigsministeren betræffende Armeens Stilling.

Finantsministeren [Sponeck] udhævede det Betænkelige ved, at

den slesvigske Vestkyst var saa aldeles blottet for et der anvendeligt Søværn og meddelte, at der i Slesvig og i Jylland som ogsaa hos Armeen herover herskede megen Misstemning. Han maatte derfor opfordre til, at der i denne Retning toges Forholdsregler.

Statsraadet besluttede at henvende sig til Kammerherre, Generaladjutant Irminger, som havde overtaget Marinens Bestyrelse, herom samt tillige at forhandle med ham om at overtage Marineministeriets Portefeuille.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derefter Statsraadet, at det længe havde været Gjenstand for hans Ønsker at regulere Toldforholdene i Slesvig, og at denne Hensigt ogsaa for en Del havde været Grunden til hans Reise derover. Han havde med Kammerherre Tillisch omtalt den Plan at modificere Toldsatserne for Kongeriget og for Hertugdømmet Slesvig saaledes, at de bleve lige, og han kunde Intet see til Hinder derfor, naar den dette betræffende Lov udkom særskilt for Kongeriget og særskilt for Slesvig. Ved en saadan Toldlov vilde det opnaaes, at Toldgrænsen mellem Jylland og Slesvig bortfaldt som saadan og alene forblev som Consumtionsgrænde; for ogsaa at rydde de væsenligste Hindringer for dens Bestaaen i denne Retning tilside, havde han paatænkt at foranledige Brænderierne i Slesvig Afgift paalagt, og saavel Agent Jensen som de fleste Brænderieiere i Flensborg, hvis Mening han i denne Henseende havde indhentet, havde ingen Hindring fundet for en saadan Forholdsregel.

Han antog, at det nu maatte være Regjeringens Opgave ved alle mulige Midler at binde Slesvig til Danmark og forresten roligere at vente de Skridt, der fra Tydsklands Side maatte ske til Fredens Rati-
fication. Naar den af vore Tropper nu besatte Stilling var tilbørlig befæstet og saaledes Troppestyrken reduceret til det muligt Ringeste, var han af den Formening, at der uden at forsøge et nyt Laan, hvilket han, som tidligere yttret, ei troede at kunne erholde, vilde være tilstrækkelige Midler til Armeens Underhold endog til ind i næste Aar.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] derpaa havde meddelt nogle Bemærkninger om de nærværende Forhold i Slesvig, blev Mødet hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 9. august 1850.

Aar 1850, d. 9de August, var Statsraadet samlet. Krigsministeren var fraværende og Marineministeren formedelst Sygdom ligeledes.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt under 6te dennes Allerhøist havde overdraget Kammerherre Reedtz Udenrigsministeriets Portefeuille, hvorefter *Udenrigsministeren* [Reedtz] tiltraadte Statsraadet og refererede, hvad der senest var passeret betræffende det preussiske Flags Heisning paa Gefion, idet han oplæste en Skrivelse fra Commandeurcapitain Bille, en til Kammerherre Bielke i denne Anledning afsendt Ordre, en Beretning fra Krigsministeren til Premierministeren fra Slesvig af 2den August samt en fra Baron Schleinitz til Baron Werther fremsendt Depeche.

Efterat derpaa Capitain, Generaladjutant Irminger var blevet tilkaldt, vedtoges det paa *Udenrigsministerens* [Reedtz's] Forslag, som udhævede, at Commandeurcapitain Bille lod til at finde et Angreb paa Gefion betænkeligt, navnlig med Hensyn paa Staden Eckernförde, at man imødegik de i Baron Schleinitz's Depeche anførte Argumenter uden at udtale sig om, hvad man vilde foretage, saafremt Gefion vedblev at føre preussisk Flag, men at man i hvert Tilfælde undgik Anvendelsen af Tvangsforholdsregler.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke], at Marineministerens Helbredstilstand var saaledes, at det ei var at vente, at han i længere Tid vilde kunne overtage Portefeuillen; han agtede derfor allerunderdanigst at indstille til Hans Majestæt at forunde ham den ansøgte Afsked og anmodede Capitain Irminger om at udtale sig over, hvorvidt han var villig til at overtage Marineministeriets Portefeuille.

Capitain Irminger bemærkede, at han indsaae Vigtigheden af, at Marineministerens Post ikke henstod ubesat, men idet han antog, at der var flere Officerer af Marinen, som mere end han besad de til denne Stilling fornødne Egenskaber, maatte han udtale, at han alene foreløbig kunde overtage den under den Betingelse, at Statsraadet satte sig umiddelbart i Virksomhed for at foranstalte en endelig Ud nævnelse af en anden Officer til Marineminister. Da Budgettets Indsendelse stod forhaanden, maatte dette gjøre det saa meget desto nødvendiger at træffe en saadan Foranstaltning snarest muligt, da det var nødvendigt, at den, der skulde forsvare Budgettet lige overfor Rigsdagen, ogsaa maatte have Raadigheden ved dets Affattelse.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede, at der fra hans Side Intet var til Hinder for, at under de foreliggende Omstændigheder Indsendelsen af Marinens Budget udsattes.

Efterat det derpaa var sat under Discussion, under hvilken Form Capitainens Udnævnelse skulde finde Sted, vedtoges det efter *Justitsministerens* [Bardenfleths] Forslag, i hvilket *Capitain Irminger* erklærede sig enig, at det allerunderdanigst indstilledes til Hans Majestæt ved en Allerhøieste Resolution, der var at communicere Capitain Irminger, at overdrage Capitainen Marineministeriets Portefeuille ad interim paa eget Ansvar, saaledes at han tillige tiltræder Statsraadet, Alt indtil en Marineminister endeligen kan blive udnævnt.

Finantsministeren [Sponneck] gjentog derefter det af ham i forrige Statsraad Udtalte betræffende Søforsvaret af Slesvigs Vestkyst.

Capitain Irminger meddelte, at Geiser allerede med de fornødne Instructioner var afgaaet. At afsende Kanonbaade fandt han Intet til Hinder for, saafremt Veiret ikke blev altfor disfavorabelt, men han maatte forud udtale, at hvis disse, som fra Udløbet af Aggerkanalen maatte bugseres gennem Vesterhavet, bleve udsatte for en Storm fra Vesten, da vilde de efter al Rimelighed gaae tabt.

Efterat derpaa Capitainen havde meddelt, at Kadetterne fra Flora nu vilde blive fordelte paa samtlige Skibe, vedtog Statsraadet, at et Antal af 6 Kanonbaade blev foreløbigen sat istand til at sendes til Vestkysten, men at den endelige Bestemmelse udsattes til Krigsministerens Tilbagekomst.

Cultusministeren [Madvig] meddelte, at han agtede at forelægge Statsraadet et Udkast til en Foranstaltning betræffende Ordningen af Consistorium, samt at han om dette agtede at conferere med Minister Clausen, idet han henstillede, om det maatte være nødvendigt, at det forinden sattes i Circulation. Statsraadet fandt saadant ei nødvendigt.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 13. august 1850.

Aar 1850, den 13de August, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] meddelte, at Hans Majestæt ved Allerhøieste Resolution havde entlediget Marineminister Zahrtmann i Overensstemmelse med dennes derom indgivne Ansøgning og foreløbigen overdraget Kammerherre, Capitain Irminger, som var tilstæde i Statsraadet, at overtage Marineministeriets Portefeuille ad interim.

Derefter meddelte *Conseilpræsidenten* [Moltke] en Skrivelse fra Kammerherre Tillisch, hvori denne beder sig underrettet om, hvorvidt man ønskede, at der udskrives Matroser i Slesvig.

Efterat *Marineministeren* [Irminger] havde meddelt, at han til de Rustninger, der nærmest stode i Udsigt, havde tilstrækkeligt Mandskab under Hvervningen, vedtog Statsraadet, at det var at meddele Kammerherre Tillisch, at man for Øieblikket ikke ønskede nogen Udskrivning af Matroser, men maatte ønske den forbeholdt for mulige Eventualiteter.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] derefter havde refereret, at Proprietær Lorentzen fra Wassersleben havde været Forhør underkastet her af Politiet, og at der ikke længere forelaae nogen Grund til at lade ham forblive i Kjøbenhavn, henstillede han til Statsraadet, om det, saaledes som af Kammerherre Tillisch foreslaaet, maatte ansee det hensigtsmæssigt, at der affordredes bemeldte Lorentzen et Revers.

Statsraadet fandt det unyttigt, at et saadant Revers gaves, men stemte for, at han uden dette sendtes til Tydskland.

Derefter forelæste *Udenrigsministeren* [Reedtz] en Deduktion, som han agtede at afsende til det preussiske Kabinet som Svar paa Baron Schleinitz's Fordringer paa at heise preussisk Flag paa Gefion. Han tilraadede tillige at holde Sagen aaben og at lade den henstaae ved denne Note uden at gjøre videre Skridt; hvori ogsaa de venskabelige Magters Repræsentanter havde erklæret at være enige.

Statsraadet bifaldt denne Note og besluttede, at der fortiden i denne Sag Intet videre foretages.

Udenrigsministeren [Reedtz] meddelte en Skrivelse fra Grev Reventlow i London af 8de August og berettede, at det engere Bund i Frankfurt nu var fuldtalligt til Votering. Baron Schleinitz havde til Lord Westmoreland udtalt, at Preussen Intet havde imod, at vi Ratificationen betræffende henvendte os til Frankfurt, men Udenrigs-

ministeren maatte dog tilraade, at man, forinden noget Skridt i denne Retning foretoges, afventede den næste Post.

Paa given Anledning fra *Marineministeren* [Irminger] vedtoges det derefter, at denne og Krigsministeren nærmere confererede be- træffende Kanonbaadenes Overførelse til Vestkysten af Slesvig og Sikkring sammesteds.

Krigsministeren [Hansen] refererede derefter de Vanskeligheder, der hindrede, at Bestemmelsen om Standretters Indførelse i Slesvig bragtes saaledes til Virkelighed, at det derved Tilsigtede kunde op- naaes.

Efterat under Discussionen herover *Justitsministeren* [Bardenfleth] og *Cultusministeren* [Madvig] havde bemærket, at den rigtigste Maade at bortrydde de foreliggende Vanskeligheder paa vilde være at bemyndige de commanderende Officerer til strax at exequere Straffen mod dem, der grebes in flagranti, saaledes at den fremtraadte som en militær og ikke en retslig Forholdsregel, foreslog *Finantsministeren* [Sponneck], at Statsraadet, saafremt Krigsministeren maatte finde en saadan Forholdsregel gavnlig, delte Ansvarret med ham for dennes Paabydelse; over hvilket Forslag der imidlertid ingen Beslutning toges.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte derpaa, at han og Minister Clausen havde confereret med Grev Reventlow-Criminil og Baron Pechlin, og at der var affattet tvende Forslag til den endelige Ordning af de slesvigske Forhold, et af de nævnte tvende Herrer og et af Finantsministeren, hvilke nu tilligemed et Forslag til Lauenborgs fremtidige Forhold vilde blive satte under Circulation.

Finantsministeren [Sponneck] berettede, at han af et privat Brev fra Geheimeraad Tillisch var kommet til Kundskab om, at han var i Tvivl om, hvorvidt der var noget til Hinder for, at han nu requirerede Hans Excellence Scheel for at overtage Gottorp og Hütten Amter.

Statsraadet besluttede, at Finansministeren privat lod Geheime- raaden vide, at der Intet var til Hinder for dette Skridt.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte Statsraadet, at han havde meddelt Geheimeraad Tillisch til Erklæring de Lovudkast, som han havde ladet udarbejde for at udjevne Forskjellen i Toldforholdene mellem Danmark og Slesvig og for at ophæve Consumptionen.

Endvidere berettede han, at Kammerherre Brockdorff ei var uden Haab om at kunne vente et fordelagtigt Resultat af det danske Gjælds-

krav paa Spanien, men at han i denne Retning havde udhævet Vigtigheden af ikke uforsigtigen at omtale dette Gjældskrav som Noget, hvorom man alene kunde nære ringe Forhaabninger.

Indenrigsministeren [Rosenørn] refererede, at der for Nordre Mule Syssel ved en Plakat havde været tilsigtet en Forandring med Hensyn paa Mandtalstthingene, men at i denne Plakat Sønder Mule Syssel ved en Feiltagelse var sat istedetfor Nordre Mule Syssel. Han agtede nu at forelægge Hans Majestæt en Plakat, der i Udkast havde været Althinget for 1849 forelagt, for at redressere denne Feil.

Efterat derpaa *Finantsministeren* [Sponneck] havde refereret de pekuniære Omstændigheder, hvori General Schleppegrells Enke var efterladt, og bragt i Erindring, hvad der med Hensyn paa Enkegeneralinde Rye var blevet bestemt, vedtog Statsraadet paa hans Forslag, at Generalinde Schleppegrell allerunderdanigst indstilledes til en Pension af 600 Rbd. samt til at erholde 500 Rbd. aarligen til sine Børn, indtil den Yngste har fyldt sit 18de Aar.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 16. august 1850.

Aar 1850, den 16de August, var Statsraadet samlet.

Marineministeren [Irminger] meddelte, at de 6 Kanonbaade vare afgaaede.

Udenrigsministeren [Reedtz] meddelte at have besvaret et Brev fra Baron Schleinitz om Ratificationernes Udvexling, idet han var gaaet ud fra den Forudsætning, at man ved denne Akt maa søge at undgaae Alt, hvad der kunde udtydes som en Anerkjendelse af Unionen, samt at den ei burde finde Sted, førend alle Ratificationer vare indløbne.

Han henledte derefter Statsraadets Opmærksomhed paa, at det for Øieblikket med Hensyn paa Østerrig stod paa det Punkt, at dette ei vilde ratificere Freden i den Form, som den forelaae, men at det vilde

stille en Reservation med Hensyn paa Tydsklands Deltagelse i at ordne Successionsforholdene samt forlange en Bestemmelse Lauenborg betræffende; at det paa den anden Side med Hensyn paa Stormagterne syntes at være udenfor al Tvivl, at vi maatte opgive ethvert Haab om effectiv Bistand fra disse. Paa den anden Side meldte derimod Kammerherre Bülow fra Frankfurt, at han ventede, at Freden vilde ratificeres pure et simple, men at det engere Raad først kunde træde i Virksomhed den 1ste September.

Hvad Insurgenterne angik, da havde han bragt i Erfaring, at de erholdt endel Pengeunderstøttelser, at de søgte at skaffe sig Fonds ved rentebærende Sedler, og at betydelige Masser af Frivillige strømmede ind. For nu at kunne danne sig en Anskuelse om det mere eller mindre Pressente ved de Forholdsregler, han agtede at foreslaae, maatte han opfordre Krigsministeren til at udtale sig over, om Armeens Stilling er holdbar i Tidens Længde.

Krigsministeren [Hansen] bemærkede, at enhver Stilling, der maatte indskrænke sig til det Defensive, altid var vanskelig, og at den blev dobbelt prekær, naar man ei med Sikkerhed kunde kjende den Styrke, man havde imod sig. Dertil kom, at Slesvigerne gjorde Vanskeligheder med Indkaldelsen til Armeen. Med Hensyn paa disse Omstændigheder og Terrainets Beskaffenhed maatte han antage, at det vilde være nødvendigt, naar man fuldkomment vilde sikre Armeens Stilling, at opgive Eckernförde og Vestkysten. At erobre Holsten under de foreliggende Forhold ansaae han for ugjærligt.

Udenrigsministeren [Reedtz] maatte saavel i Henhold til denne Erklæring som til de iøvrigt stedfindende Forhold antage det for den eneste Vei til at komme ud af de idelige udførte Traktater og til at erholde effectiv Hjælp med Ruslands Samtykke at slutte sig til Østerrig. Dette maatte da ske saaledes, at man udtalte Forslag, der satte Østerrig istand til at gaae ind paa dem uden at miste sin Popularitet i Tydskland. Da imidlertid Østerrig i denne Henseende ei havde erklæret sig over sine Ønsker, maatte de Underhandlere, der sendtes til Wien, være forsynede med udvidede Fuldmagter ved Siden af den ostensible, som skulde: 1) gjentage Erklæringen af 17de Marts, 2) give Forsikkring om at Valget af Tillidsmændene skulde ske saaledes, at de repræsenterede Landenes virkelige Mening og endelig 3) gjentage de i Manifestet gjorte Tilsikkringer, hvorimod Underhandlerne aldeles ikke maatte gaae ind paa Noget, der gav Tydskland nogen Competence

i Slesvig. Som et passende Tidspunkt til denne Sendelse foreslog Udenrigsministeren Slutningen af August Maaned, da Grev Nesselrode og Baron Meyendorff indtraf i Wien. Han troede det saa meget vigtigere at støtte sig til disse Herrer, som den russiske Regjering havde udtalt sig saa skarpt mod Forbundsbeslutningen af 17de September 1846, at det østerrigske Kabinet var ifærd med at lade en Fortolkning af denne udarbeide.

Som Underhandlere foreslog han Baron Pechlin i Forening med Grev Bille-Brahe. Forlangendet skulde gaae ud paa, at Østerrig ratificerer pure, og at det stiller et betydeligt ikke-tydsk Troppcorps til ligemed andre tydske Contingenter under en ikke-tydsk høistcommanderende General til at pacificere Holsten.

Finantsministeren [Sponeck] maatte stemme imod, at man bestræbte sig for dette Formaal ved at sende Baron Pechlin til Wien med en udvidet Fuldmagt ved Siden af den ostensible. Det af Baron Pechlin med Grev Criminil udarbeidede Forslag, som nu havde udcirculeret, viste noksom, hvilke Forslag han da vilde stille.

Saa vel *Cultusministeren* [Madvig] som *Minister Clausen* tiltraadte aldeles denne Mening, idet de henholdt dem til de Anskuelser, Baron Pechlin havde lagt for Dagen i det udcirculerede Forslag, og forudsaae, at han i Besiddelse af en udvidet Fuldmagt vilde bringe Ende-Resultatet til at blive et fuldkomment Slesvig-Holsten.

Cultusministeren [Madvig] og *Justitsministeren* [Bardenfleth] maatte derhos være af den Anskuelse, at det var aldeles umuligt at bevæge Østerrig til at knuse Oprøret paa en Maade, hvorved det blev upopulært, og vi paa den anden Side ikke indrømmede Alt, hvad der har fremkaldt Oprøret; og *den sidstnævnte Minister* [Bardenfleth] befrygtede, at Østerrig, naar det først havde besat Holsten, vilde nægte at forlade dette, saalænge ikke fra vor Side Forholdene vare ordnede, saaledes som det maatte forlange.

Conseilpræsidenten [Moltke] stemte for, at man hverken fremmede det af Baron Pechlin og Grev Criminil eller det af Finantsministeren forelagte Udkast, da han antog, at man ved begge foregreb det, man tilsigtede ved Tillidsmændenes Indkaldelse. Han foreslog at sende Baron Pechlin til Wien paa den af Udenrigsministeren foreslaaede Tid og med den af ham foreslaaede ostensible Fuldmagt og med udtrykkeligt Tilhold ei at overskride denne, for at virke saa vidt muligt til Ratification og effectiv Bistand.

Krigsministeren [Hansen] maatte bringe i Erindring den yderst farlige Tilstand, vi vare satte i. Selv turde vi ei angribe og vare heller ei istand til ved Vaabenmagt at tvinge Holsten. Fra de store Magter var der ingen Hjælp at vente, og en Besættelse af Sydslesvig ved neutrale Tropper uopnaaelig; han maatte derfor stemme for, at man alvorligen bestræbte sig for at erholde østerrigsk Hjælp.

Efterat *Finantsministeren* [Sponneck] derpaa havde udtalt, at han under Forudsætning af, at der kun meddeltes een Instrux, saaledes som den af Udenrigsministeren foreslaaede ostensible, ansaae det for meget ønskeligt, at netop Baron Pechlin sendtes, vedtog Statsraadet, at Udenrigsministeren udarbejdede en Instruction for Baron Pechlin, som i Slutningen af Maaneden var at sende til Wien for i Forening med Grev Bille-Brahe og støttende sig til Grev Nesselrode og Baron Meyendorff at udvirke Ratification og effectiv Bistand fra Østerrigs Side; at denne Instruction baseres paa Gjentagelsen af Erklæringen af 17de Marts, Tilsagnet om at Notablerne ville vælges saaledes, at de virkelig repræsentere Stemningen og en fornyet Tilsikkring af de i Manifestet gjorde Tilsagn samt et Tilhold til Intet af indlade sig i, som kunde give Tydskland en Competence til at blande sig i de slesvigske Anliggender samt endeligen, at Udkastet til den nævnte Instrux var endeligen at discutere i en imorgen Kl. 4 i Udenrigsministeriet afholdende Conferents.

Efterat derpaa *Udenrigsministeren* [Reedtz] havde oplæst Østerrigs Forslag til Protokollen, og *Finantsministeren* [Sponneck] havde stillet Dampskibet Vildanden til Marinens Disposition, hævdedes Statsraadsmødet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet tirsdag d. 20. august 1850.

Aar 1850, den 20de August, var Statsraadet samlet.

Conseilpræsidenten [Moltke] refererede, at Justitsministeren i Overensstemmelse med Statsraadets Beslutning af 30te April d. A., hvilken oplæstes, havde paa en allerunderdanigst Indstilling erhvervet

en Allerhøieste Resolution om, hvorledes der for Fremtiden var at forholde med de aarlige Indberetninger betræffende uafgjorte Ansøgninger, som tidligere vare indsendte til Hans Majestæt. Da denne Sag imidlertid havde circuleret, og flere af d'Herrer Ministre havde gjort Bemærkninger paa den, maatte han ansee det for hensigtsmæssigt, at den sattes under fornyet Discussion.

Efterat under denne *Justitsministeren* [Bardenfleth] havde gjort opmærksom paa, at han maatte ansee Sagen som afgjort for sit Vedkommende, besluttedes det, at Premierministeren foranledigede, at Hans Majestæt, forinden Videre i Sagen foretoges, indhentede hvert enkelt Ministeriums Betænkning betræffende den Modalitet, hvorunder det maatte finde det rigtigst at afgive Beretningen for sit Vedkommende.

Conseilpræsidenten [Moltke] refererede dernæst en Skrivelse fra Geheimeraad Tillisch betræffende Hensigtsmæssigheden af at ophøre med Requisitionerne i Slesvig og i stedet derfor udskrive Pengebidrag, hvorom der vedtoges, at der var nærmere at conferere mellem Finantsministeren og Krigsministeren.

Efterat dernæst *Finantsministeren* [Sponneck] havde meddelt, at Forholdene vare saaledes ordnede, at Loven om Toldsatsernes Egalisering kunde træde i Kraft baade i Slesvig og i Danmark til 1ste September, og at Bestemmelsen om Consumtionens Ophævelse i Danmark og en Brændeviinsafgifts Paabud i Slesvig kunde træde i Kraft fra 1ste October, blev det vedtaget, at de nævnte Sager foreløbigen vare at extrahere, for at Statsraadets Medlemmer nærmere kunde gjøre sig bekendte med dem.

Med Hensyn paa Bestyrelsens foreløbige Ordning i Slesvig vedtog Statsraadet at tilskrive Geheimeraad Tillisch for af ham at indhente en Erklæring, og saafremt denne gaves i den Retning, at han var villig til foreløbigen at forblive der, da støttet paa denne Erklæring at gjøre en allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt, samt at der forhandlede med Grev Carl Moltke om, hvorvidt han maatte være villig til i sin Tid at afløse Geheimeraad Tillisch.

I Anledning af at Dampskibet Hekla var angrebet af Insurgenternes Eskadre, bemærkede *Krigsministeren* [Hansen], at det ikke forekom ham, som om der kunde være Noget til Hinder for at bruge Repressalier og angribe eller ialtfald blokere Kiel.

Justitsministeren [Bardenfleth] bemærkede, at det forekom ham,

at der ei var tilstrækkelig Grund i denne Omstændighed til at forandre de Bestemmelser, man engang havde taget, da man jo ikke i Insurgenternes Angreb tillands paa Slesvig havde fundet noget Motiv hertil.

Efterat *Finantsministeren* [Sponeck] ligeledes havde udviklet det Betænelige i, isærdeleshed under nærværende Forhold, hvor netop Baron Pechlin var sendt ud for at underhandle, at gjøre nogen Forandring i den hidtil fulgte Fremgangsmaade, vedtog Statsraadet, at de hidtil gjældende Bestemmelser vare at følge, idet man dog paa *Marineministerens* [Irmingers] Bemærkning, at i saa Tilfælde Marinens Virksomhed alene maatte være rettet paa at tilbagevise de fjendlige armerede Fartøier, medens det netop var ønskeligt, at disse kom ud i rum Sø, hvor de kunde tages, enedes om, at den Høistcommanderende instrueredes i den af Marineministeren betegnede Retning.

Indenrigsministeren [Rosenørn] meddelte derpaa, at han havde ladet optage Forhør over Lorentzen fra Wassersleben, og at det nu var oplyst, at han ikke alene ulovligen havde disponeret over 3 Hans Majestæt tilhørende Hingster, men endog fra Aaret 1847 af inclusive aldeles intet Regnskab havde anlagt, og ønskede nu Statsraadets Bestemmelse om, hvorledes han var at behandle.

Paa *Finantsministerens* [Sponecks] Forslag vedtog Statsraadet, at Lorentzen erholdt Tilladelse til at reise, mod at den Skadesløsholdelse, han eventualiter havde at præstere, ansattes til den størst mulige Sum og af ham deponeredes contant, samt imod at han udstedte en Revers om at ville underkaste sig Sagens administrative Afgjørelse.

I Anledning af at Landstutteridirektionen var ophørt, og at dette Forhold paany var at ordne, vedtog Statsraadet, at dette rigtigst var at behandle som en Kongeriget tilhørende Institution, hvorimod et Par Heste vare at udsætte i Slesvig paa de hidtil gjældende Vilkaar.

Udenrigsministeren [Reedtz] bemærkede, at Kammerherre Bielke i Berlin havde været instrueret til at udvexle Ratificationerne med Preussen, saasnart man var forsikkert om, at de andre tyske Magter ogsaa vilde ratificere. Han havde imidlertid gennem Kammerherre Bielke modtaget en Depeche fra Lord Palmerston til Howard, hvilken han oplæste, ligesom nye af Lord Palmerston under d. 15de August udfærdigede Instructioner, hvilke ligeledes oplæstes, paa Grund af hvilke Udenrigsministeren, i Overensstemmelse med det af den russiske Minister i denne Sag Yttrede, foreslog og oplæste, og Statsraadet vedtog

en forandret Instrux for Kammerherre Bielke, ifølge hvilken Ratificationerne vare at deponere fra begge Sider hos den engelske Gesandtskabssekretær i Berlin.

Derefter meddelte *Udenrigsministeren* [Reedtz], at den preussiske Minister havde givet ham et forsegleet Brev med den Anmodning, at dette undtagelsesviis uaabnet maatte tilstilles Commandanten paa Gefion. Den engelske Minister havde tilraadet at opfylde dette Ønske.

Statsraadet besluttede imidlertid, at der svaredes den preussiske Minister, at man ei saae sig istand til at gjøre en saadan Undtagelse fra det engang Bestemte, saalænge det endnu var uafgjort, om Gefion var en fjendlig eller venskabelig Magts Skib.

Efterat Sagen om Standretters Nedsættelse havde circuleret, autoriseredes Krigsministeren til paa denne, med en enkelt Redaktionsforandring i hans Forslag, at erhverve Allerhøieste Resolution.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 23. august 1850.

Aar 1850, den 23de August, var Statsraadet samlet. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning erklærede Statsraadet sig med ham enigt i, at han kunde lade sig tilfredsstille ved den Opreisning, som han havde erholdt ved den af Etatsraad Grothusen afgivne Erklæring i Anledning af Finantsministerens Besværing over den Maade, hvorpaa Etatsraaden i en af ham underskrevne Skrivelse til den daværende Bestyrelsescommission for Slesvig havde yttret sig om Finantsministeren, hvilken Erklæring tilligemed Sagens øvrige Bilag havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer.

Finantsministeren [Sponneck] foredrog adskillige Spørgsmaal om slesvigske og holstenske Skibes Behandling under forskjellige Eventualiteter i danske Havne og ved Consulerne i Udlandet.

I den Anledning erklærede Statsraadet sig med Finantsministeren enigt i, at Overtoldinspektorerne instrueres derhen, at:

- 1) Slesvigske Skibe for Fremtiden behandles i Henseende saavel til Skibspapirer og Nationalitetsmærker som til Flag ganske som forinden Krigsurolighedernes Udbrud i 1848. Skulde et slesvigsk Skib savne eller føre andet end dansk Flag, bliver Skibet at standse, indtil nærmere Ordre paa derom gjort Indberetning er modtagen. Mangler i Henseende til Skibspapirer og Nationalitetsmærker rettes paa vedkommende Skippers Bekostning, men Skipperen behandles ikke som upriviligeret og lægges heller ikke Hindring iveien for sit Skibs Fortsættelse, med mindre der maatte være særdeles graverende Omstændigheder tilstæde, i hvilket Fald der gjøres Indberetning og afventes nærmere Resolution.
- 2) Holstenske Skibe behandles som upriviligerede, naar de ikke vise Flag. Viser de Flag, men et andet end Dannebrog, afvises de og nægtes Klarering. Have de tonet dansk Flag, behandles de selvfølgelig som privilegerede, og mulige Mangler i Henseende til deres Skibspapirer m. v. tillades rettede paa deres Bekostning ved Meddelelse af nyt Maalebrev lydende paa holstensk Skib N. N. og ved Paabrænding af det Kongelige Navnechiffer. Derimod paabrændes indtil videre ikke Mærket »Dansk Eiendom« og Maalebrev lydende paa »Dansk Skib« meddeles heller ikke undtagen efter Skipperens eller Rhedens udtrykkelige Andragende.

Ligeledes erklærede Statsraadet sig med Finantsministeren enigt i, at Krydstoldinspektøren instrueres derhen, at Toldkrydserne have at opbringe til nærmere Ordre ethvert slesvigsk Fartøj, som maatte savne eller føre andet end dansk Flag, og at holstenske Skibe, som føre andet end dansk Flag, vises bort fra Kongerigets og Slesvigs Havne, medens der derimod, naar de intet Flag tone, ikke foretages Noget imod dem fra Krydstoldvæsenets Side.

Finantsministeren [Sponneck] bemærkede tillige, at han havde tænkt sig, at det vilde være rettest, at de danske Consuler i Udlandet instrueredes om, at slesvigske Skibe for at kunne nyde Consulens Bistand som danske i Eet og Alt maa være i samme Stand som forinden Krigen, dog med den Modification at naar de komme fra fremmede Havne uden at have kunnet bringe deres Skibspapirer m. v. i Rigtighed efter Freden af 2den Juli d. A., maae Mangler i Henseende til disse oversees, imod at Consulen forsyner dem med nye interimistiske Papirer og meddeler Attest om, at Skibet for ham har tonet dansk Flag, hvilket han bør autoriseres til at paastaae iværksat. Med

holstenske Skibe maatte Consulerne formeentlig instrueres om ikkun da at befatte sig, naar de vise dansk Flag som forommeldt i Henseende til de slesvigske Skibe, men naar denne Fordring er opfyldt, vilde Consulerne formeentlig kunne fritages for anden eller videre Foranstaltning med Hensyn til dem end at udslette Ordet »schleswig« i Nationalitetsbetegnelsen i Skibspapirerne, forsaavidt deri maatte forekomme det sædvanlige insurrektionelle Udtryk »schleswig-holsteinisch«. Skulde noget slesvigsk eller holstensk Skib intet Flag tone ved dets Ankomst til fremmed Havn, ansaae Finantsministeren det for en Selvfølge, at det i enhver civiliseret Stat vilde blive afvist eller behandlet som uprivilegeret, skulde det føre andet end dansk Flag, var det en ligefrem Følge af den af Statsraadet nys tagne Beslutning med Hensyn til Behandlingen heri Landet, at Consulerne og de diplomatiske Agenter i Udlandet maatte instrueres om at paastaae det afvist fra den paagjældende venskabelige Magts Havn.

Efterat Finantsministeren havde tilføiet, at han agtede at henvende sig til Udenrigsministeriet, om det ikke maatte finde det hensigtsmæssigt at instruere Consulerne saaledes som nævnet, bemærkede *Udenrigsministeren* [Reedtz], at han Intet havde at erindre mod det af Finantsministeren Foreslaaede.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at Regjeringscommissæren for Slesvig og han nu vare komne overens om de forskjellige Punkter med Hensyn til den paatænkte Udjævning af Toldforskjellen mellem Danmark og Slesvig, ved hvilken Udjævnings Indtræden, der vilde kunne skee til 1ste September, den jydsk Toldgrændse da vilde ophøre som Toldgrændse og kun bibeholdes som Brændeviinsgrændse, indtil en Brændeviinsbrændingsafgift indførtes i Slesvig. Som han allerede tidligere havde bemærket, fremhævede han paany, hvorledes man i Slesvig, efter alle de Oplysninger han baade selv og ved Andre havde ladet sig det være magtpaaliggende at skaffe sig om Stemningen, ventede en fælleds Toldtarif for Kongeriget og Slesvig og ventede Indførelsen af en Brændeviinsbrændingsafgift, og han kunde forsikkre, at aldrig havde noget Tidspunkt været saa gunstigt til at gennemføre disse Foranstaltninger som det nærværende, i hvilken Henseende han ogsaa paaberaabte de Udtalelser desangaaende, der forelaae i en officiel Beretning fra Regjeringscommissæren til Premierministeren. Han maatte derfor ogsaa anbefale Statsraadet endnu idag at tage Beslutning om Udjævningen af Toldforskjellen, medens han derimod af Hen-

syn til de Betænkeligheder, der fra Udenrigsministeriets Side kunde have, ikke skulde urgere paa det Samme, hvad Spørgsmaalet om Brændeviinsbrændingsafgiften og den dertil svarende Ophævelse af Consumptionen i Danmark angik, men han maatte dog bemærke, deels at naar først en fælleds Toldtarif blev indført, vilde man dog overal strax vide, at dette kun var det første Skridt, og at det snart maatte blive efterfulgt af en Brændeviinsbrændingsafgift, deels at Indførelsen af den fælleds Toldtarif, om Regjeringen ogsaa indskrænkede sig til denne Foranstaltning og ikke samtidigt indførte en Brændeviinsbrændingsafgift, dog ligefuldt vilde blive benyttet som et Agitationsmiddel og som et saa meget farligere, idet den vilde blive udraabt som en Forløber for Consumptionens Indførelse i Slesvig, medens derimod Agitationen forsaavidt maatte falde bort, naar begge hine Foranstaltninger bleve truffene samtidigt, og ved Siden deraf Consumptionen i Kongeriget hævet.

Idet Finantsministeren derefter forelagde Udkast til en foreløbig Lov for Kongeriget om Toldforskjellens Udjævning mellem Danmark og Slesvig, tilføiede han endnu, at han ikke havde overseet de Betænkeligheder, der vare ved saa kort før Rigsdagens Sammentræden at lade en saadan foreløbig Lov emanere, men at han i de forhaanden værende Omstændigheder fandt et saadant Skridt retfærdiggjort og derfor uden Betænkning tog for sit Vedkommende Ansvaret paa sig lige overfor Rigsdagen. Han oplæste derefter bemeldte Udkast og bemærkede med Hensyn til den samme vedføjede Tarif, at Udjævningen af de differerende Toldsatser var tilveiebragt ved for nogle Artikler at nedsætte Tolden for Slesvigs Vedkommende og omvendt. De Artikler, med Hensyn til hvilke Satserne for Slesvig væsenligst bleve forhøiede, vare Manufacturvarer, Kaffe, Tømmer og Viin.

Efterat Emanationen af den foreslaede foreløbige Lov om Toldforskjellens Udjævning var fra flere Sider bleven understøttet, og efterat det tillige var blevet fremhævet, at det af de af Finantsministeren selv antydede Grunde maatte synes ønskeligt, at Brændeviinsbrændingsafgiftens Indførelse skete samtidigt med hiin Foranstaltning, medens, naar det Hele skete i 2 Repriser, Stemningen let kunde blive værre, bemærkede *Udenrigsministeren* [Reedtz], at ligesom han, naar Sagen betragtedes i Forhold til de fremmede Magter, i det Hele maatte være af den Mening, at en saa indgribende Foranstaltning som Etableringen af et fælleds Toldsystem for Danmark og Slesvig, en For-

anstaltning om hvis særdeles Hensigtsmæssighed og Gavnlighed han iøvrigt var fuldkommen enig, helst maatte under de nærværende Forhold undlades, saaledes maatte han i hvert Fald have meget store Betænkeligheder ved i dette Øieblik at indføre en Brændeviinsbrændingsafgift i Slesvig, og han maatte under alle Omstændigheder insistere paa, at der ikke i Mødet idag toges nogen Beslutning i denne Henseende. Tillige maatte han særdeles ønske, at det i Indledningen saavel til den foreløbige Lov for Kongeriget om Toldsatsernes Udjævning som til den lignende Bekjendtgjørelse for Slesvig udtrykkeligt betegnes, at det ingenlunde er Hensigten at lægge en Toldgrændse ved Eideren, men tvertimod at etablere et fælleds Toldsystem for alle de forskellige Dele af Monarkiet, hvortil nu det første Skridt gjøres.

Idet Statsraadet erklærede sig enigt i, at Indledningerne til de paa-gjældende Lovbud formuleres paa den af Udenrigsministeren foreslaaede Maade, tiltraadte Statsraadet det af Finantsministeren forelagte Lovudkast, der saaledes nu vilde af ham være at forelægge Hans Majestæt til Allerhøieste Underskrift. Hvad derimod Spørgsmaalet om Indførelsen af en Brændeviinsbrændingsafgift i Slesvig og de tilsvarende Foranstaltninger for Kongerigets Vedkommende angik, vedtog Statsraadet, med Hensyn til hvad Udenrigsministeren havde yttret, ikke idag at tage nogen Beslutning.

Cultusministeren [Madvig] refererede Indstillingspunkterne i en allerunderdanigst Forestilling, han agtede at nedlægge om Omdannelsen af det akademiske Senat ved Kjøbenhavns Universitet samt nogle i Forbindelse dermed staaende Forandringer i Universitetets indre Forhold, idet han tillige forudskikkede en kort Fremstilling af de Grunde, hvorpaa Indstillingerne vare byggede.

Statsraadet fandt Intet at erindre mod de af Cultusministeren foredragne Indstillinger.

Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet onsdag d. 28. august 1850.

Aar 1850, den 28de August, var Statsraadet samlet. Indenrigsministeren var fraværende. Protokollen førtes af Justitsraad Liebe.

Conseilpræsidenten [Moltke] forelagde en fra Geheimeraad Tillisch

nu indløben Svarskrivelse med Forslag til de Mænd, blandt hvilke der for Hertugdømmet Slesvigs Vedkommende kunde være at gjøre Udvalg ved S sammensætningen af den i Manifestet og Proklamationen af 14de Juli d. A. lovede Commission. Endvidere fremlagde han en Skrivelse fra Grev Reventlow-Criminil, hvori henstilles, om der ikke allerede nu maatte være at træffe Bestemmelse med Hensyn til flere Punkter be-
træffende bemeldte Commission.

Statsraadet besluttede, at de fremlagte Skrivelser skulde circulere mellem dets Medlemmer, ved hvilken Leilighed der da tillige kunde foreløbigen nævnes Saadanne, som kunde egne sig til for Kongerigets Vedkommende at komme paa Valg ved den omhandlede Commissions S sammensætning, og vilde da derefter Grev Reventlow-Criminil, ved at meddeles de foreløbige Lister over Kandidater for Kongerigets og Slesvigs Vedkommende, være at anmode om for Holstens Vedkommende at nævne et Antal Mænd, blandt hvilke der kunde være at vælge. Naar da en saadan Liste var modtaget fra Grev Reventlow og blandt Statsraadet meddelt, vilde han være at indbyde til et Statsraadsmøde, hvor de flere i hans Skrivelse ommeldte Punkter vilde være at forhandle, og Valget af Commissionens Medlemmer at træffe.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Skrivelse fra den overordenlige Regjeringscommissær for Hertugdømmet Slesvig, hvori han fremsætter de Grundtræk, som han troer, at man bør have for Øie ved nu at foretage de med Hensyn til flere Amter allerede tidligere paa-tænkte Forandringer og ved at indskrænke Antallet af de mange Embedsmænd i Slesvig. Tillige forelagde han en Skrivelse fra Grev Moltke Nütschau, hvori denne efter hans Anmodning meddeler sine Yttringer over bemeldte Sag.

Statsraadet, iblandt hvis Medlemmer begge de fremlagte Skrivelser forud havde circuleret, støttede sig, fraset det almindelige Spørgsmaal om, hvorvidt den lovgivende Magt bør under det nærværende Interimisticum i Slesvig aldeles hvile, i det Væsenlige til det Resultat, hvortil Grev Moltke-Nütschau var kommen, og idet Statsraadet saaledes fandt, at den simpleste og letteste Vei til Iværksættelsen af de af Geheimeraad Tillisch paatænkte Forandringer vilde være den af Grev Moltke Nütschau foreslaaede administrative Vei, vedtoges, at man ved at meddele Geheimeraad Tillisch Indholdet af Grev Moltkes Betænkning, skulde henstille til ham, om han ikke maatte foretrække at benytte den nævnte Vei fremfor Lovgivningsveien.

Conseilpræsidenten [Moltke] fremlagde en Skrivelse fra Justitsministeren, hvori denne ønsker Statsraadets Beslutning for, hvorledes der med Hensyn til saadanne Lovudkast, som ere forelagte Rigsdagen i een Samling, men ikke der af begge Thing bringes til endelig Behandling, skal forholdes, naar de forelægges den næste Rigsdag; hvilken Skrivelse med dens Bilag forud havde circuleret mellem Statsraadets Medlemmer.

Idet Statsraadet gik ud fra, at et Lovudkast, som ikke er blevet endelig behandlet af begge Rigsdagens Thing, er formaliter at betragte som dødt, og at altsaa det Lovudkast, der forelægges den følgende Rigsdag, maaske maa ansees som et nyt, var Statsraadet af den Mening, at der ikke var at opstille nogen almindelig Regel med Hensyn til, hvorledes der i den omspurgte Henseende vilde være at forholde, men at der maatte lades vedkommende Minister aldeles frie Hænder i hvert enkelt Tilfælde.

Statsraadet fandt med *Finantsministeren* [Sponneck], at der, da Hans Majestæt ved det aabne Brev af 5. Juni 1849 havde forbeholdt sig inden den første Rigsdags Sammentræden at tage, uden at afvente Rigsdagens Samtykke, en endelig Beslutning om de Guineiske Besiddelsers Afhændelse, samt da en saadan Afhændelse ogsaa var sket inden afvigte Rigsdags Sammentræden, og kun det engelske Parlaments Sanction af den stipulerede Kjøbesum dengang endnu manglede, ligesom ogsaa da Kjøbesummen allerede var posteret mellem de paa Finantsloven for 1850/51 opførte Indtægter, samt endeligen da det i Grundlovens § 23 ikke er sagt, at Rigsdagens Samtykke til Afstaaelse af nogen Del af Landet skal erhverves i Form af Lov, Intet var imod, at den om bemeldte Besiddelsers Afhændelse nu endelig udfærdigede Traktat kunde ratificeres uden noget Forbehold med Hensyn til Samtykke af Rigsdagen. Ligesaa ansaae Statsraadet ogsaa med *Finantsministeren* det for tilstrækkeligt, at der i sin Tid sker en officiel offentlig Meddelelse om Traktatens Afsluttelse, uden at nogen formelig Akt i den Anledning udstedes af Hans Majestæt til sine Undersaatter, hvilket heller ikke fandt Sted ved de ostindiske Besiddelsers Afhændelse.

Paa dertil af *Finantsministeren* [Sponneck] given Anledning erklærede *Udenrigsministeren* [Reedtz], at der fra hans Side Intet fandtes imod, at den i sin Tid truffene Bestemmelse om et interimistisk Flag

for Slesvig, hvilken Bestemmelses Ophævelse var ifølge Skrivelse fra Udenrigsministeriet til Geheimeraad Tillisch sat i Beroe indtil Fredens Ratification, nu sattes ud af Kraft, hvori Statsraadet erklærede sig enigt.

Paa dertil af *Cultusministeren* [Madvig] given Anledning erklærede Statsraadet, at det Intet fandt at erindre imod, at der med Hensyn til den philosophiske Examens-Prøve foretoges en af ham paatænkt Forandring, der havde til Øiemed i Overensstemmelse med den oprindelige Plan at gjøre denne Prøve noget lettere.

Marineministeren [Irminger] meddelte, at han havde ladet Linieskibet Skjold komme tilbage for at lade dets Mandskab komme ombord paa det raserede Linieskib Dronning Maria, hvilket sidste Skib han da agtede at lade igjen gaae ud i Skjolds Sted, da det var af Vigtighed, medens Aarstiden endnu tillod det, at prøve dette raserede Linieskibs Seildygtighed. Han henstillede derhos nu til Statsraadets Bestemmelse, om Skjold skulde aftakles eller blive liggende færdig.

Efterat *Udenrigsministeren* [Reedtz] havde udtalt sig for ikke i Øieblikket at reducere Søstyrken, vedtog Statsraadet, at Aftaklings-Spørgsmaalet skulde udsættes, indtil Ratificationerne af Freden vare udvexlede.

Finantsministeren [Sponneck] meddelte, at den overordenlige Regjeringscommissær for Slesvig og han nu vare komne overens om de forskjellige Punkter med Hensyn til den af Regjeringscommissæren paatænkte Brændeviinsbrændingsafgift for Slesvig, og uden forøvrigt at ville urgere paa, at Statsraadet idag tog nogen afgjørende Beslutning om, hvorvidt man til Regjeringscommissæren vilde udtale sig for Indførelsen af denne Afgift og vedtage, at de dertil for Kongerigets Vedkommende svarende Foranstaltninger samtidigt skulde træffes, vilde han blot gjøre opmærksom paa, at naar Sagen udsattes til et senere Statsraadsmøde, kunde de paagjældende Foranstaltninger først træde i Kraft fra et sildigere Tidspunkt end 1ste October.

Da navnlig *Udenrigsministeren* [Reedtz] maatte lægge stor Vægt paa, at Grev Moltke Nütschau, forsaavidt han maatte komme til at afløse Geheimeraad Tillisch ved næste Maanedes Udgang, fik Leilighed til at udtale sig over den foreliggende Sag, forinden Statsraadet tog nogen Beslutning, blev Sagen udsat til et følgende Statsraadsmøde.

Efterat *Conseilpræsidenten* [Moltke] paa dertil af Statsraadet given Anledning endnu havde lovet at tilskrive Grev Moltke Nütschau, som

fortiden var fraværende fra Staden, om at det vilde være Statsraadet kjært, snart at faae Leilighed til at conferere med ham angaaende de Foranstaltninger, som det vil være nødvendigt at træffe i Anledning af, at Geheimeraad Tillisch ønsker at fratræde sin nærværende Post ved næste Maanedes Slutning, blev Mødet hævet.

A. W. Moltke.

/ J. Liebe.

Møde i statsrådet fredag d. 30. august 1850.

Aar 1850, den 30te August, var Statsraadet samlet. Indenrigsministeren var fraværende paa en Embedsreise.

Finantsministeren [Sponeck] refererede en Sag betræffende Pensionerne efter den afdøde Prindsesse af Hessen-Philipsthal, som havde circuleret; idet han foreslog, at man søgte at udvirke Hans Majestæts Resolution for Pensionerne og afventede, om Rigsdagen senere vilde gjøre Sagen til Gjenstand for Discussion.

Idet Statsraadet erklærede sig enigt heri, vedtog det, at de detailleerede Bestemmelser om de enkelte Pensioner vare at overlade Finantsministeren.

Udenrigsministeren [Reedtz] meddelte derpaa de sidste Efterretninger fra London angaaende Østerrigs Tiltrædelse til Protokollen og fra Berlin angaaende Ratificationernes Udveksling.

I Anledning af at der fra Husum var oversendt til Kjøbenhavn omtrent 60 Fruentimmer og Børn, bestemte Statsraadet at indhente Efterretning om, hvorledes det forholdt sig med disse Personer, men med første Dampskib at afsende dem til Lübeck.

Protokollerne af 25de og 27de Juli oplæstes og ratihaberedes. Mødet blev derpaa hævet.

A. W. Moltke.

*/ Paa Kammerherre Lundings Vegne
J. Liebe.*

REGISTRE

NAVNEREGISTER

- Abrahamson, Joseph (1789—1847), officer, 420.
- Adler, A. P. (1812—69), magister, sognepræst, 86 f., 185.
- Aggerkanalen, 562.
- Ahlmann, Friederich, herredsfoged, 88, 415.
- Algreen-Ussing, Tage (1797—1872), generalprokurør, 157, 177, 206 f., 212, 218, 387, 391, 418 f., 556.
- Allen, C. F. (1811—71), historiker, 12.
- Als, 4, 9—14, 17 f., 22 f., 25, 29, 36, 40 f., 43, 45, 48—52, 65, 110 f., 123, 174, 176, 198, 224 f., 248, 253, 258, 265 f., 278, 289, 294, 296 ff., 305, 332, 339, 362 f., 386, 395, 399, 407 f., 440 f., 451, 469, 477.
- Allsund, 22, 362.
- Altona, 91, 114.
- Amrum, 11.
- Andræ, C. G., (1812—93), formand f. folketinget, 126 f., 522 f., 529.
- Angel, 369.
- Assens, 10.
- Augustenborg, 207, 477 f., 554 f.
- Baden, 196.
- Balsløv, Chr. Wilh., landinspektør, 39.
- Bang, P. G. (1797—1861), indenrigsminister, 4, 17, 29 ff., 46 ff., 86, 108, 110, 125 f., 128, 133, 144, 148, 150, 155, 158 f., 177, 205, f., 208, 214, 226, 250, 252, 254 f., 271, 351, 374.
- Banks, Edv. (1796—1851), ty. diplomat, 9 f., 12 f., 18.
- Bardenfleth, C. E. (1807—57), justitsminister, 4, 16 f., 27, 36, 38, 40, 42, 48, 52, 66, 69 f., 72 f., 148, 160, 166, 203, 219, 231, 255, 336, 353, 372, 396.
- Bardenfleth, I. F. v., landstutmester, 42.
- Barfod, Frederik (1811—96), medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, 146.
- Bayern, 457.
- Bedeau, fr. general, 78.
- Beder, Peder, forvalter, Silkeborg, 33.
- Belfast, 66.
- Belgien, 63, 145, 318.
- Below, Gustav Fr. Eugen (1791—1852), preussisk general, 472 ff., 476.
- Bendz, H. C. B. (1806—82), anatom, 42.
- Bergsøe, A. F. (1806—54), statistiker, 312.
- Berlin, 9 f., 27, 30, 94, 107, 143, 160, 170, 183, 186, 201, 252, 256, 265, 287 f., 291, 324, 338, 358 f., 361, 373, 375, 386, 397, 401, 410, 412, 422 f., 425 f., 437 f., 448, 456, 459 f., 462, 465, 468, 473, 476, 482, 486, 494, 499—502, 506, 531, 539 f., 558, 570.
- Bernstorff-Gyldensteen, Johan, greve, (1815—98), overjægermester, Lauenborg, 252.
- Bernstorff slot, 209.
- Bertelsen, Nis (1815—64), kateket ved St. Petri kirke, 135.
- Beseler, K. G. (1806—84), advokat, 316, 341, 344, 353, 442, 444.
- Bielke, Rud. (1810—55), diplomat, 540, 552, 558, 561, 570 f.
- Bille, Chr. H. (1799—1853), diplo-

- mat, 205, 256, 261, 263, 270, 272 f., 276 f., 282, 287, 290 f., 293, 304, 308, 312 f., 316, 321, 324, 336, 341, 344, 350—53, 357, 361 f., 375, 377, 397, 399, 404, 406, 410, 412 ff., 422 f., 425, 431, 433, 435, 437, 440, 443, 446, 448, 450, 453, 464, 468, 472, 474, 476, 478, 480, 484, 486, 490, 494, 496, 501, 503, 508, 515, 520 f., 530 f., 534, 538, 540, 544.
- Bille, Steen A. (1797—1883), kommandørkaptajn, 275, 278, 433, 539, 549, 556, 561.
- Bille-Brahe, Henrik (1798—1875), greve, dansk minister i Wien, 520, 567 f.
- Bismarck, ty. legationsråd, 31, 49, 64.
- Bistrup hospital, 88.
- Blauenfeldt, M. F. (1799—1880), advokat, 95.
- Blechingberg, Daniel (1770—1851), overretsassessor, 544.
- Blechingberg, O. C. (1800—63), generalfiskal, landstingsmand, 417.
- Blom, J. J. G. (1784—1862), etatsråd, overtoldinspektør, 528.
- Blome, Adolf (1798—1875), politiker, 206, 283 f., 317, 350, 431, 440.
- Bluhme, C. A. (1794—1866), kabinetssekretær, fhv. handelsminister, 5, 7, 15, 33, 45, 89, 234, 341, 359, 438, 442, 500 f.
- Bojsen, F. E. (1808—82), præst, 19.
- Boldt, kammerråd, 373.
- Bonin, Edv. v. (1793—1865), preuss. officer, 24, 29 f., 231, 236, 243, 261.
- Bornemann, Johan (1813—90), teolog, 92.
- Bornholm, 492, 541.
- Boye, Marx (1768—1856), apoteker, 233 f., 248.
- Brandenburg, Fr. Vilh. (1792—1850), greve, preussisk statsminister, 143.
- Bravo, kunstagent, Rom, 114, 267.
- Bredstedt amt, 100.
- Bregendahl, L. N. (1811—72), overretsassessor, medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, 65, 146, 417.
- Bremen, 111, 119.
- Bretton, L. P. v. (1797—1880), stiftamtmand i Viborg, 184.
- Brints Treuenfeldt, Maximilian v., baron, østrigsk minister i København, 557 f.
- Brockdorff, Ulrich (1806—75), dansk minister i Spanien, 564 f.
- Browne, Peter, eng. legationssekretær, København, 473.
- Bruhn, C. A. T., herredsfoged, senere amtmand i Haderslev, 145.
- Bruhn, Ernst Poul (1787—1868), generalmajor, chef f. Københavns borgervæbning, 450.
- Brun, P. F. C. (1813—88), amtmand, Præstø, 548.
- Brunnow, F. (1797—1875), russisk diplomat, 88, 113, 125, 129, 144 f., 163, 196, 465.
- Brunsvig, 543.
- Bruun, M. P. (1809—84), fabrikejer, 59, 127, 137.
- Bruun, Palle Chr. (1796—1855), sø-officer, 287.
- Bruun, P. D. (1796—1864), højesteretsassessor, formand f. landstinget, 522 f.
- Bruxelles, 244.
- Bræstrup, Cosmus (1789—1870), politidirektør i København, 134, 559.
- Brøns, 52, 63.
- Budberg, Andreas, baron, russisk diplomat, 188, 558.
- Bugeaud, fr. general, 78.
- Bunsen, Chr. K. J. (1761—1860), preussisk diplomat, 131 f., 343.
- Bülow, Bernhard (1815—79), diplomat, 206, 229, 231, 233, 271, 280, 283, 311—14, 316, 324, 338, 350, 357, 373, 375, 382, 386, 397, 400, 425 f., 479, 489, 523 f., 566.

- Bülow, Frantz (1769—1844), generaladjutant, 420.
- Bülow, F. (1791—1858), general, 23, 101, 126, 136, 173 f., 178, 219, 235, 251, 272, 276, 388, 409.
- Bøjden (Svendborg amt), 22.
- Caroline (1793—1881), arveprinsesse, 382.
- Caroline Amalie (1796—1881), enke-dronning, 186, 244.
- Carstens, Hans Bogislaus, advokat, stempelpapirforvalter, Ærø, 95, 105, 134.
- Castenschiold, Henrik (1783—1856), generalmajor, 30.
- Cederfeld-Simonsen, Chr. (1817—1906), amtmand, kammerjunker, 58 f.
- Charlotte (1789—1864), landgrevinde af Hessen, 385.
- Charlottenborg, 150, 162.
- Charlottenlund, 87.
- Christensen, Balthazar (1802—82), politiker, overretsprokurator, 11, 58 ff., 519.
- Christensen, J. (1788—1856), fæstegårdmand, 33 f.
- Christian IV (1577—1648), dansk konge, 218 f.
- Christian VIII (1786—1848), dansk konge, 22, 118, 210 f., 247, 292, 330.
- Christian IX (1818—1906), dansk konge, 244.
- Christian August (1798—1869), hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, 11, 120, 169, 191 f., 198, 200, 224, 450, 495.
- Christiansborg slot, 161 f.
- Christiansen, A. (1816—1900), grosserer, Flensborg, 339.
- Classen, fabrikejer, 133.
- Clausen, H. N. (1793—1877), professor, minister uden portefølje, 4, 46, 48, 51, 59 f., 72, 125, 133, 148, 183, 213 f., 219, 240, 245, 248, 250, 254, 354, 370, 374, 380, 421 f., 503, 520, 531, 559, 562, 564.
- Constantin, russisk storfyrste (f. 1827), 40.
- Cowley, Henry R. C. (1804—84), lord, engelsk diplomat, 144.
- Dahl, Chr. (1807—72), godsejer, overretsprokurator, 58 f.
- Dahlerup, C. E. (1813—90), auditør, senere amtmand, 72, 78.
- Dahlerup, H. B. (1790—1872), kommandør, 74.
- Dankwart, F. C. (1782—1856), diplomat, 385, 397.
- Dannemad, Fred. Vilh. (1813—88), lensgreve, 65.
- Danner, Louise (1815—74), lensgrevinde, 91.
- Danneskjold-Samsøe, O. S. (1804—94), generalpostdirektør, 181, 475.
- Danzig, 102, 148.
- Daugaard, J. B. (1796—1867), biskop, 157, 362.
- David, C. N. (1793—1874), professor, 366, 372.
- Delong, A. H. P. G. (1798—1865), baron, generalkonsul, 79, 330 f.
- v. Deurs, handelshuset, Helsingør, 78.
- Dirckinck-Holmfeld, F. R. E. M. (1802—96), kaptajn, 64, 66, 550.
- Dirckinck-Holmfeld, Johan Carl Daniel Ulysses (1801—77), diplomat, 8, 44, 73, 101, 107, 272, 276, 350, 355 f., 530.
- Dockum, C. van (1804—93), kommandør, marineminister, 88 f.
- Donner, Johan Otto (1808—73), kaptajnløjtnant, 489.
- Douillé de Berthois, fr. general, 79.
- Dragør, 7.
- Droysen, J. G. (1808—84), tysk historiker, 419 f.
- Dumreicher, C. O. (1799—1875), embedsmand, 95, 100, 226.
- Dybbøl, 174.

- Eckernförde, 110, 173 f., 222, 238 f., 246, 275, 289, 362, 367, 413, 449 ff., 561, 566.
- Egense kloster, 53, 56.
- Eggers, Oluf Friedrich v. (1800—56), baron, politimester i Slesvig, 91, 324.
- Ejderen, 222, 363, 458, 464, 505, 542, 575.
- Elben, 36, 102, 107, 172, 240, 290, 460.
- England, 8, 11, 23, 30, 40, 47, 52 f., 62, 66, 107 f., 116, 118 f., 130 f., 133, 138, 140, 145 f., 158, 164, 167 f., 184, 190, 192, 196 f., 201, 209, 221, 233, 237, 243, 265, 278, 288 f., 343, 358, 368, 390, 403, 405, 407 f., 422 f., 443, 448, 455 ff., 459, 480, 516, 558, 577.
- Erfurt, 387.
- Esbensen, Fredrik August (1802—72), amtmand, Hjørring, 397.
- Eulenburg, B. H., greve, preussisk regeringspræsident, 243, 249, 260, 262, 265, 364, 438, 501, 511, 542, 552.
- Fabvier, Charles Nicolas, fr. general, 80, 110 ff.
- Falster, 87.
- Faurholm, 32, 35, 44, 133.
- Feddersen, H. D. F. (1805—63), justitsråd, 555.
- Federspiel, L. (1789—1871), oberstløjtnant, 30.
- Fehmern, 176, 231, 261, 311, 373, 433, 541, 550.
- Fenger, C. E. (1814—84), læge, politiker, 436, 438 f.
- Firenze, 114.
- Fisker, H. L. (1793—1855), kommandørkaptajn, 178.
- Flenniken,, Robert Patterson, amerikansk diplomat, 32.
- Flensborg, C. J. (1804—52), officer, 412, 482.
- Flensborg, 14, 48, 50, 52, 78, 129, 131 f., 145, 221 f., 224 f., 227 ff., 231, 235, 362, 406 ff., 531 ff., 547, 560.
- Flensborg amt, 100.
- Flindt, C. L. H. (1792—1856), generalmajor, 410.
- Flor, Chr. (1792—1875), professor, 18, 63.
- Frankfurt, 9 f., 50, 62, 94, 107, 317, 350, 357 ff., 373, 375, 382, 397, 400, 402, 440, 444, 463 f., 479, 563.
- Frankrig, 78 f., 116, 130, 133, 196, 219, 237, 262, 265, 288, 298, 311, 313, 319, 422, 456, 480.
- Frans Josef (1830—1916), østrigsk kejser, 40.
- Fredensborg slot, 150, 244.
- Fredericia, 90, 111, 152, 173 f., 185, 190, 201, 203 f., 249, 251, 502.
- Frederik III (1609—70), dansk konge, 313.
- Frederik IV (1671—1730), dansk konge, 313.
- Frederik VI (1768—1839), dansk konge, 313 f., 420.
- Frederik VII (1808—63), dansk konge, 21, 25 ff., 44 f., 59, 66 f., 73, 91, 95 f., 101, 115 ff., 124, 127, 133, 142, 148, 153 f., 165, 170 f., 176 f., 179, 183, 186, 212, 216, 219, 227, 234 f., 241, 254—57, 259 f., 283, 291 f., 297, 312, 314 f., 316 f., 324, 329, 334, 336, 339—47, 351—55, 357, 359 ff, 364 ff., 372, 374 ff., 380, 384 f., 387, 389 f., 397—400, 405, 410, 421 f., 426, 431 ff., 436—39, 442—47, 449, 452, 455, 457 f., 461 ff., 472 f., 475, 477, 483, 489 ff., 495, 497—502, 508—14, 519, 521—27, 529 f., 533—38, 543, 545, 547 f., 553, 555 f., 561 ff., 565, 569 ff., 575, 579.
- Frederik VIII (1843—1912), dansk konge, 315.
- Frederik (1820—84), landgreve, 244, 314 f., 385.

- Frederik Christian (1765—1814), hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, 420.
- Frederik Christian August (1829—80), prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, 198.
- Frederik Ferdinand (1792—1863), arveprins, 55 f., 153, 336, 381 f., 394.
- Frederik Wilhelm IV (1795—1861), konge af Preussen, 120, 196, 390, 472, 474, 477, 514.
- Frederiksberg allé, 87.
- Frederiksborg amt, 39.
- Frederiksborg kvæghæved, 42.
- Frederiksborg Ladegaards Mølle, 44, 58, 133.
- Frederiksborg slot, 366 f., 375.
- Frederiksort, 244, 249, 259—62, 265, 268, 276, 284 f., 289, 543.
- Frederikssund, 42.
- Frederiksværk, 156.
- Funck, Chr. W. (1796—1866), oberstløjtnant, 529.
- Fyn, 25, 36, 174, 266, 331—34, 362, 368 f., 440.
- Fynshav, 22.
- Færøerne, 72, 138, 241, 257, 492.
- Før, 95.
- Fåborg, 10.
- Gagern, Max v. (1810—89), ty. statsmand, 70, 131, 139, 144, 196.
- Gandil, kadet, 281, 292.
- Garde, H. G. (1790—1875), kommandør, 227, 235, 239.
- Garlieb, Gottlieb (1787—1870), embedsmand, 70, 361.
- Garlieb, kandidat, 95.
- Gerstenberg, C. F. E. W. v. (død 1856), herredsfoged, 235.
- Gether, Henrik Ludvig (1807—91), fhv. ritmester, toldkasserer, Grenaa, senere Randers, 252.
- Gillespie, I. C. (1810—53), kaptajn, 30.
- Gleerup, Asmund (1809—65), skolelærer, 58 f., 447, 453.
- Glückstadt, 61.
- Gortschakow, Alexander M. (1798—1883), russisk statsmand, 402.
- Gottorp amt, 100, 550.
- Gram, 43.
- Gredsted-Bro, 24, 30.
- Greifswald, 102.
- Grenå, 384, 445.
- Grothusen, Gerhard (1806—78), rentekammerdeputeret, etatsråd, 45, 571.
- Grundtvig, N. F. S. (1783—1872), præst, 22, 43, 62, 140, 146.
- Grønland, 52, 492.
- Grønland, frue, 329.
- Gråsten, 554.
- Gudmundsen, Thord, sysselmand, 136.
- Gudsøe, 139.
- Guineakysten, 66 f., 138, 179, 577.
- Gülich, Jacob G. Theodor (1801—77), politiker, advokat, 50.
- Gæhler, C. C. A. H. (1807—98), amtsforvalter, Norborg, 235 f., 248.
- Haderslev, 247, 281, 350, 392, 539.
- Haderslev amt, 100, 123.
- Hage, Alfred (1803—72), grosserer, konsul, 161.
- Hahn, Karl Friedrich Ludwig v., general, 287, 362 f., 369, 426, 464.
- Hall, C. C. (1812—88), overauditør, 42.
- Hamborg, 24, 36, 40, 64, 90, 111, 118 f., 133, 181, 227, 273, 284, 400.
- Hambro, Carl Joachim (1807—77), eng. bankier, 179, 384.
- Hannover, 457, 543.
- Hansen, C. F. (1788—1873), krigsminister, 4, 16 f., 21, 24 f., 39, 43—46, 48, 55, 78 f., 101 f., 106, 108 ff., 126, 148 f., 171, 184, 212, 231, 252, 277, 344 ff., 351, 380, 392, 410, 419, 483, 531, 538, 542, 547, 557, 559, 561 f., 572.

- Hansen, Johan Fred. (1788—1879), fhv. major, toldkasserer, Randers, 252.
- Hansen, Jørgen (1802—89), biskop på Als, 99.
- Hansen, Peder (1798—1880), generalguvernør, Vestindien, 41, 115.
- Hansen, advokat i Læk, provisorisk amtmand, Tønder, 270.
- Hanssen, Jacob (1799—1878), kst. provst, 443.
- Harbou, Adolph v. (1809—77), departementschef under den provisoriske regering i hertugdømmerne, 324 f., 357, 463 f.
- Hauch, Carsten (1790—1872), professor, 33.
- Havstein, Jørgen Peter (1812—75), sysselmand, senere amtmand, 472.
- Hedemann, Carl E. M. (1795—1873), kaptajn, 57.
- Hedemann, hofmarskal, 329.
- Heiligenhafen, 494.
- Heinzelmann, Ludvig Gustav (1803—61), regeringsråd, 442 f., 446, 449, 485, 500.
- Helgoland, 107, 119.
- Helsingør, 78, 119, 139.
- Heltzen, E. (1818—98), kammerjunker, kst. amtmand, 258, 555.
- Hertel, Hans Vilh. (1800—72), præst i Moltrup, 56.
- Hessen, 384, 397.
- Hjerting, 47.
- Hjort, Peder (1797—1871), lektor, 92, 350.
- Hjørlande, 39.
- Hjørring, 89.
- Hnappedals syssel, 141.
- Hodges, George Lloyd, eng. general-konsul i Hamborg, 118 f., 133, 233, 236, 243, 247, 256, 270, 373, 390, 403, 405, 502, 506, 539.
- Holbæk, 20, 239.
- Holck, Jul. Carl Chr. (1789—1857), greve, overpostdirektør, Hamborg, 111, 431.
- Holland, 145, 318.
- Holm, L. (1791—1851), kancellideputeret, 59.
- Holst, C. M. (1819—49), norsk officer, 277.
- Holstein, E. F. v. (1802—83), postembedsmand, 100.
- Holsten, 12, 75, 80, 90, 93, 96, 99, 130 ff., 137, 145, 151, 159, 163, 167, 177, 191 ff, 198, 200, 202, 213 f., 218 f., 223 ff., 235, 237, 239, 258, 260, 263, 265, 272 f., 283, 302, 314 ff., 318 f., 321 f., 325—28, 333, 335, 337 f., 355 f., 365 f., 369, 376, 381, 431, 439, 446 ff., 454, 458, 463—66, 473, 476, 479, 484 f., 488 f., 494, 501 f., 504, 510—14, 516, 518, 520, 526 ff., 541 ff., 545 ff. 549 f., 553 f., 558 f., 566 ff., 571 ff., 576.
- Holsten, Frederik Christian (1804—85), amtmand, Hjørring, 339.
- Holstenhus, 117.
- Holstenske enklaver, 311.
- Holtenu, 249, 261.
- Hornemann, inspektør f. de Augustenborgske godser, 207, 477 f., 554 f.
- Horsens, 147.
- Howard, eng. gesandtskabssekretær, 456, 570.
- Husum, 145, 579.
- Husum amt, 100, 550.
- Hvidt, L. N. (1777—1856), grosserer, 219, 359.
- Hütten amt, 100, 550.
- Hækkerup, Lars (1819—1903), parcellist, 59.
- Höchstädt, Adolph Johaan Friedrich, justitsråd, Lauenborg, 252.
- Höpfner, Johs. (1813—52), regeringsråd, 272, 283, 293, 309, 366, 488, 534.
- Høst, F. I. (1784—1856), oberst, 30.
- Hårløse, 133.

- Ingemann, B. S. (1789—1862), lektor, 92.
 Irland, 62.
 Irminger, Carl L. (1802—88), søofficer, marineminister, 555, 560 f., 563.
 Island, 89, 92, 112, 136, 138, 141 f., 209, 248, 386, 421, 469—74, 476, 492.
 Italien, 114.
 Jahde, flod, 102.
 Jensen, H. C., agent, Flensborg, 78, 560.
 Jespersen, C. M. (1809—73), herredsfoged, 127, 137.
 Jespersen, Frederik (1811—91), prokurator, medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, 140.
 Jessen, M. R. (1780—1853), stiftamtmand, 209 ff, 218. 234.
 Johannsen, Friedrich (1781—1851), amtmand, 37, 100.
 Johannsen, Wilhelm (1813—88), amtmand i Sønderborg, 386.
 Jonsson, Haldur (1810—81), provst, kongevalgt medlem af altinget, 257.
 Juliane (1773—1860), prinsesse af Hessen, 244.
 Juliane Sophie (1788—1850), prinsesse af Hessen — Philipsthal — Barchfeld, 579.
 Jylland, 10, 39, 40, 45, 57, 89, 126, 132, 136, 142, 144 f., 158 f., 166, 172 f., 178, 200, 206 ff., 212, 233, 247, 255, 281, 321, 336, 362 f., 369, 373, 417, 429, 440, 560.
 Jægerspris slot, 134.
 Jørgensen, Jens (1806—76), gård-ejer, politiker, 148.
 Jørgensen, Peter (1802—76), provst i Oksenvad, 401.
 Kammin (Pommern), 102.
 Kampf, preussisk diplomat, 355 f.
 Kaufmann, N. G. H. (1792—1850), oberst, 30, 34, 37.
 Kayser, Harald (1817—95), tømrermester, 61.
 Keyser, Rud. (1803—64), norsk historiker, 492 f.
 Kiel, 174, 235, 245, 259, 275, 297, 328, 373, 377, 484, 532, 541, 543, 569.
 Kirk, Ole (1788—1876), gårdejer, 58 f., 148.
 Klampenborg, 87.
 Kleving, 350.
 Knudsen, J. S. (1817—69), sognefoged, folketingsmand, 453.
 Knuth, F. M. (1813—56), fhv. udenrigsminister, 7, 15, 59.
 Knuth, H. S. (1787—1861), amtmand, 139.
 Knuthenborg grevskab, 559.
 Koch, J. H. (1787—1860), arkitekt, 349.
 Koch, P. C. (1807—80), redaktør, 247.
 Koefoed, H. J. (1785—1870), generalauditør for Søetaten, 39, 210 f., 367, 415, 556.
 Kolding, 235, 249, 251, 502.
 Korsør, 25, 367.
 Krabbe, L. V. H. (1798—1857), amtmand, 92, 208 f., 234.
 Kranold, Rud. (død 1889), embedsmand, 69.
 Krenckel, H. E. (1801—64), kaptajn, 6.
 Krieger, A. F., (1817—93), professor, 361, 366, 372, 479, 486, 556.
 Kristiansand, 89.
 Kristiansson, Kristian, landsoverretsassessor, altingsmedlem, 136.
 Krogh, Christoph (1785—1860), general, 18 23 f., 29 f., 47, 55, 114, 367, 410, 412, 483, 543, 553 f., 559.
 Krohne, herredsfoged, 168.
 Krossvik (Island), 477.
 Krüger, H. A. (1816—81), kroejer, Bevtoft, 37, 53, 56, 402.
 Kyholm, 212.

- København, 66, 78, 90, 107, 155, 183, 219 f., 247, 271, 283, 295 ff., 340, 349, 358 f., 367 f., 371 f., 413, 433, 450, 456, 478, 482 f., 502, 535, 545, 547, 554, 563, 575, 579.
- Københavns amt, 39.
- Könneritz, sachsisk diplomat, 8.
- Lagerheim, Elias (1791—1864), sv. diplomat, 208, 364, 493.
- Lamoricière, fr. general, 78.
- Lange, C. C. A. (1810—61), norsk rigsarkivar, 491.
- Langerreuter, A. D., borgmester, Sønderborg, 41.
- Larsen, J. E. (1799—1856), professor, 314, 479, 485, 556.
- Lassen, Gustav (1801—54), borgmester, Haderslev, 392.
- Lauenborg, 7 f., 12, 93, 163, 165, 191 f., 198 ff., 202, 252, 283, 316, 325, 327 f., 338, 381, 454, 458, 476, 513 f., 528, 543, 545 ff., 553, 564, 566.
- Lebbin, preussisk oberst, 264, 270, 274, 276, 278, 285.
- Leerbeck, politiadjutant, Kolding, 413, 543.
- Leesen, jutitsråd, 550 f.
- Lehmann, Orla (1810—70), fhv. minister, amtmand, 7, 15, 19 ff., 33, 47, 61, 67, 133, 146, 155, 176, 257.
- Lehmann, kandidat, 100.
- Lembke, v., 273.
- Leopold I (1790—1865), konge af Belgien, 456.
- Leth, Albert (1795—1849), sognepræst, 63.
- Liebe, C. F. J. H. (1815—83), ekspeditionsssekretær, auditør, 155.
- Lieberg, Carl (1804—65), højesteretsadvokat, 381 f.
- Limfjorden, 53, 165, 178, 408 f.
- Lindholm, H. (1798—1858), amtmand i Skanderborg, 158, 160, 166.
- Listerdyb, 222.
- Liverpool, 172.
- Lolland, 60, 87.
- Lolland-Falsters stift, 339.
- London, 5, 12, 51, 53, 72, 117, 132, 152, 158, 165, 174, 196, 256, 358, 363, 459, 520, 579.
- Lorck, boghandler, Leipzig, 273, 346.
- Lorentzen, proprietær, Wassersleben, 563, 570.
- Louis Napoleon (1808—73), fransk præsident, 37.
- Lübeck, 90, 105, 541, 557, 579.
- Lütken, J. C. (1791—1856), lektor, 92.
- Lüttichau, H. H. (1794—1869), herredsfoged, kst. stiftamtmand på Fyn, 60, 152, 548.
- Lützow, Gotthard v. (1784—1850), generalmajor, 30, 42.
- Læssøe, Frederik (1811—50), officer, 410, 412.
- Løgumkloster, 124.
- M. Gregor, John Coleman, eng. vicekonsul, Helsingør, 198.
- Madvig, J. N. (1804—86), professor, kultusminister, 4, 43, 48, 86, 108, 121, 129, 144, 148, 150, 160, 179, 183, 210, 214, 231, 250, 261, 376, 430, 435, 485 f., 491.
- Maglekilde kuranstalt, 134.
- Malling, Ove (1747—1829), embedsmand, 420.
- Malmborg, Otto August, svensk general, 361—64, 369.
- Malmø, 72, 187, 197.
- Marckmann, J. W. (1804—61), sognepræst, politiker, 491.
- Mariane Caroline (1821—76), kronprinsesse, 365, 370 f.
- Marie (1767—1852), enkedronning, 171.
- Marie Louise Charlotte (f. 1814), prinsesse af Hessen-Cassel, gift m. prins Frederik af Anholt-Dessau, 397, 400, 415.
- Marienburg gods, 39.
- Marienlyst slot, 377.

- Matzen, Hans Henrik (1787—1854), provst i Hygum, 157, 178, 469.
- Meincke, C. H. L., herredsfoged, etatsråd, 39.
- Meklenborg, 107.
- Melsted, Pall (1791—1861) amtmand, kongevalgt medlem af altinget, 136, 248, 257.
- Meyendorpf, Peter v., baron, russisk diplomat, 113, 187 f., 272, 324, 353, 413, 422, 425 f., 441, 454 f., 457, 461, 465, 485, 495, 504, 510, 515, 527, 567 f.
- Meyer, F. C. E. (1788—1863), oberst, 30.
- Meyer, L. J., arkitekt, 14.
- Meza, Chr. de (1792—1865), general, 173, 227, 229, 231, 235 f., 239, 248, 409 f.
- Moltke, A. W. (1785—1864), lensgreve, konseilspræsident, 4, 9 f., 15, 31, 46 f., 51, 53, 94, 110, 115, 132, 144, 148 ff., 158, 171, 179, 207 ff., 231 f., 239, 244 ff., 287, 290, 312, 314 f., 320, 331, 370, 386, 390 f., 395, 420, 436, 446 f., 469, 492, 500, 522 f., 573.
- Moltke, Carl (1798—1866), greve, fhv. gehejmestatsminister, 24, 38, 47, 75, 91, 95, 97—100, 102, 206, 219, 240, 259, 265, 276, 280, 366, 369, 500, 528, 530 f., 533 f., 540, 545, 549, 569, 576, 578 f.
- Mommsen, F., overretsråd, 352.
- Momsen, Alexander (1810—57), kancellist, 524.
- Monrad, D. G. (1811—87), biskop, 7, 15, 28, 33, 36 f., 67 ff.
- Mors, 552.
- Mourier, C. F. L. (1800—80), jurist, politiker, 251 ff., 556.
- Mula syssel, 141.
- Mundt, Carl E. (1802—73), lektor, 92.
- Müller, J. C. (1789—1869), stabslæge, 134.
- Mynster, J. P. (1775—1854), biskop, 355.
- Myra- og Borgefjord syssel, 141.
- Møller, H. P. K. (1810—65), arkivar i danske kancelli, 492.
- Møller, handelsbetjent, Slesvig, 420.
- Mørch, Mauritz (1816—90), sognepræst, Rejsby, 178, 220, 235.
- Neergaard, Carl de (1800—50), godsejer, politiker, 42, 58.
- Nesselrode, Carl (1780—1862), russ. udenrigsminister, 187 ff., 196, 468, 507, 567 f.
- New York, 119.
- Nicobarerne, 63.
- Nicolaus Friedrich August (f. 1840), søn af prins Peter af Oldenburg, 314 f., 334 f.
- Nielsen, birkedommer, Før, 78, 95.
- Nikolaj I (1795—1856), kejser af Rusland, 115, 187, 196, 259, 314 f., 400, 426, 456, 468.
- Nordamerika, 32.
- Norderney, 119.
- Nordre-Mule-syssel, 472, 565.
- Nordslesvig, 13, 18, 21, 28, 37 f., 190 f., 199, 208, 218, 227, 236 f., 319, 402 ff., 461, 491, 502.
- Nordsøen, 151, 275.
- Norge, 12, 89, 140, 319, 491—94.
- Nyborg, 363, 399.
- Nyholm, Christoffer (1803—67), godsejer, 59.
- Nørgaard, B. L. (1805—62), gårdmand, medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, 140 f.
- Nørrejylland, 14, 47, 95, 107, 111 f.
- Nørre Snede, 166.
- Ockholm, 163, 170.
- Odense, 28, 60, 349.
- Oldenburg, 384, 397, 400, 426.
- Olrik, J. B. (1802—75), borgmester, 19.
- Ostindien, 492, 577.
- Ostwald, C. F. A. (1809—73), politisk forfatter, dr. jur., 118, 218, 229 f.

- Oxholm, Waldemar (1805—76),
 generalmajor, 7 f., 17, 38, 117.
- Palmerston, H. J. T. (1784—1865),
 eng. statsmand, 53, 88, 90, 111,
 113, 121, 140, 144 f., 157, 163 f.,
 168, 170, 189 f., 199, 238, 278, 285,
 289, 343, 358, 378 f., 389, 395,
 397 f., 423, 426, 456—59, 465,
 479 f., 570.
- Paris, 28, 37, 267, 520.
- Paulsen, Chr. (1798—1854), profes-
 sor, 74, 91 f., 95, 97, 100, 102, 218,
 226, 247, 490.
- Pechlin, Fr. (1789—1863), diplomat,
 77, 226 f., 236—40, 243, 255, 259,
 263, 268, 270 f., 273—76, 278 ff.,
 283—86, 288, 290 f., 305, 315 f.,
 320 f., 325 f., 337 f., 357, 397,
 400 ff., 411, 415, 426, 431, 440,
 448 ff., 455, 467, 472 ff., 476 f., 479,
 485 f., 489, 496, 501, 503 ff., 515,
 528, 530 f., 533, 537, 539, 545, 547,
 558 f., 564, 567 f., 570.
- Pedersen, P. (1806—61), professor,
 137.
- Peter (f. 1812), prins af Oldenburg,
 334.
- Peter (f. 1827), arvestorhertug af
 Oldenburg, 314 f., 334 ff., 479.
- Petersen, Carl (1802—76),
 overauditor, 58.
- Petersen, Fred. (1807—59), præst,
 Notmark, Als, 41.
- Petersen, Jonas Ramus (1796—1876),
 søofficer, 133.
- Petersen, Lorentz, købmand, 168.
- Pillau, 66, 102.
- Piper, Carl Emil (1818—1902),
 greve, svensk legationssekretær i
 København, 491.
- Pjetursson, P. (1808—91), professor,
 dr. theol., kongevalgt medlem af
 altinget, 257.
- Plessen, Carl, se Scheel-Plessen.
- Plessen, Hugo (1818—1904), baron,
 263 f.
- Plessen, Otto v. (1816—97), chargé
 d'affaires i St. Petersburg, 12, 115,
 168, 350, 450, 468, 474, 507, 520.
- Pløyen, C. (1803—67), amtmand, 20,
 239.
- Polen, 130.
- Portugal, 210.
- Poulsen, C. M. (1818—55), dr. phil.,
 folketingsmand, 528.
- Povelsen, godsforvalter, Sorø, 36 f.
- Prangen, F. V. K. v. (død 1850),
 justitsråd, 524.
- Prehn, Friedrich Christian (1810—
 75), etatsråd, syndikus, 206, 352,
 361, 442, 446, 449, 463, 484, 500.
- Prehn, Nicolai, herredsfoged, 37, 41.
- Preussen, 62 f., 66, 69, 78, 90, 101,
 113, 116, 119, 143, 152, 154, 159,
 164, 169 f., 181, 187 f., 190 ff., 194
 —201, 204 ff., 212, 217 f., 220 f.,
 224—29, 233, 235, 237 ff., 243 f.,
 247, 259—66, 268, 270, 272—75,
 281—89, 291, 305, 318 f., 322, 325 f.,
 332, 335, 337, 343, 350, 361, 369,
 376, 387, 389 f., 400, 402—05, 407,
 410, 412 ff., 422 ff., 427, 432, 436 ff.,
 440, 448 f., 454—62, 467, 472, 474,
 487, 489, 498, 504, 506, 508—11,
 514 ff., 518 f., 526 f., 530 f., 539,
 552 f., 558, 561, 563, 571.
- Prittwitz, Karl v. (1790—1871), ty.
 general, 178, 219, 221, 228, 231.
- Prokesch v. Osten, Anton (1795—
 1876), baron, østrigsk diplomat,
 454, 558.
- Præstø amt, 234.
- Puggaard et co., 53, 56.
- Quaade, George (1813—89), diplo-
 mat, 206, 414 f., 448.
- Radowitz, Joseph v. (1797—1853),
 preussisk statsmand, 357
- Randers amt, 553.
- Rantzau, Chr. Andreas Friedrich,
 (1796—1857), rigsgreve, guvernør
 i Lauenborg, 545 f.

- Rantzau, Otto (1809—64), greve, diplomat, 438, 441 f.
- Rasmussen, Hans (1779—1858), gårdejer, 22.
- Rauch, preussisk general, 406, 410.
- Reedtz, Holger (1800—57), udenrigsminister, 9 f., 144, 146 f., 152, 154, 158, 160, 166 ff., 170, 177, 181 ff., 186 ff., 190 ff., 194, 196, 200 ff., 204, 206, 212, 217, 225, 236, 249, 252, 255, 259, 268, 315, 412, 415, 422, 431, 449, 453, 472, 476 f., 480, 502 ff., 506, 530 f., 533, 539 f., 542, 544, 548, 551 f., 559.
- Rehhoff, J. A. (1800—83), superintendent, 350.
- Rejsby, 178, 235.
- Rendsborg, 80, 217, 224 f., 236 f., 244, 249, 261, 264 f., 276, 289, 311, 332, 350 f., 473 f., 476, 496, 504, 514 ff., 542 ff.
- Renouard, Louis Poul de (1780—1857), oberst, 30.
- Reventlow, Arthur (1817—78), amtmand, 100.
- Reventlow, Fred. Ditlev (1791—1851), da. gesandt i London, 5, 8, 12, 101, 106, 143 f., 197, 288, 415, 465, 478, 480, 491, 563.
- Reventlow-Criminil, H. A. (1798—1869), fhv. udenrigsminister, 117, 284, 528, 545—48, 553, 564, 567, 576.
- Reventlow-Farve, Ernst (død 1873), greve, 73, 442, 446, 449, 463, 466, 468, 490, 500 ff.
- Reventlow-Preetz, Friedrich (1797—1874), statholder, 316, 341, 344, 353, 442, 444, 476.
- Reykjavig, 470 f.
- Ribe, 10, 14, 18, 24, 30, 178.
- Riegels, Hans Chr. (1793—1861), civilguvernør på Als, kammerherre, 51, 339, 469.
- Ringkøbing amt, 180.
- Rohault de Fleury, fr. general, 79.
- Rom, 114, 267.
- Rosen, G. v., 350.
- Rosenkrantz, G. E. G. F. (1803—84), amtmand, Thisted, 552.
- Rosenørn, M. H. (1814—1902), stiftamtmand på Island, senere indenrigsminister, 141, 248, 254 f., 350, 375, 386, 415, 483, 489, 523, 575, 579.
- Rosenørn-Teilmann, Chr. Peder Th. (1817—79), kst. amtmand på Bornholm, senere minister, 208, 555.
- Roskilde domkirke, 219.
- Roskilde slot, 134.
- Rostock, 102, 106 f., 140.
- Rothe, August (1795—1879), lektor, 92.
- Rothe, Chr. (1770—1852), rentekammerdeputeret, 34.
- Rusland, 12, 23, 61, 107, 113, 119, 130, 132 f., 143 f., 148, 168, 173, 184, 187, 196, 237, 265, 270, 334, 380, 400, 402, 412, 422 f., 448, 456 f., 459, 473 f., 479 f., 497, 504, 507, 515, 520, 529, 531 ff., 550, 566 f., 570.
- Rye, Elisa (1817—82), generalinde, 565.
- Rye, Olaf (1791—1849), officer, 17, 166, 168, 173, 185.
- Ræder, Joh. Philip (1795—1869), major, 11.
- Ræder, N. D. A. (1790—1867), byfoged, Horsens, 158 f., 168.
- Rødslet hovedgård (Ålborg amt), 249.
- Røjels kro (Nyholte), 39.
- Rømeling, H. C. (1786—1856), oberst, 30.
- Rømer, Carl (1769—1857), general, 354 f.
- Rønnekamp, Chr. (1785—1867), godsejer, 62.
- Salling, 45.
- Samwer, Karl (1819—82), slesvig-holstensk politiker og forfatter, 419 f.
- Sayn-Wittgenstein-Berleburg, J. L. C.,

- prins (1786—1866), generalmajor, 30.
- Scavenius, P. B. (1795—1868), gods-ejer, Kammerherre, 137.
- Schack, H. E. (1820—59), politiker, 396.
- Scheel, A. W. (1799—1879), general-auditør, 40, 42, 147, 184, 206, 218, 258, 290, 315, 325, 367, 400, 413, 436, 496, 504 f., 531, 539, 556.
- Scheel (Scheele), L. N. (1796—1874), regeringspræsident, 38, 41, 100, 114 f., 206, 350, 385, 405, 488, 515, 534, 550, 564.
- Scheel-Plessen, Carl (1811—92), ba-ron, politiker, 7 f., 28, 45, 245, 538.
- Scheel-Plessen, Wulf H. B. v. (1809—76), dansk gesandt i Berlin, 70, 73, 101, 107.
- Schiern, Einar Th. E. (1814—76), departementschef, 29.
- Schiern, Frederik (1816—82), histo-riker, 63, 137.
- Schlaikier, H. P. (1822—91), præst i Asserballe, 41.
- Schlegel, C. O. E. (1794—1864), oberst-løjtnant, 66, 73, 112.
- Schleinitz, Alexander (1817—85), preussisk diplomat, 166, 168, 188, 236, 285, 287 f., 291, 351, 426 f., 454, 473, 552, 558, 561, 563, 565.
- Schleppogrell, Johanne (1808—96), generalinde, 565.
- Schmerling, Anton v. (1805—93), østrigsk statsmand, 8, 44.
- Scholten, Peter (1784—1854), general-guvernør, 258, 290, 292.
- Schouw, J. F. (1789—1852), profes-sor, fmd. for den grundlovgivende rigsforsamling, 6, 178, 359.
- Schow, B. F. L., borgmester, Åbenrå, 50.
- Schrader, L. F. G., politimester, etats-råd, 48, 100, 102.
- Schrader, 543.
- Schulin, Johan Sigismund (1808—80), amtmand, Ringkøbing, 180.
- Schwarzenberg, Felix v. (1800—52), fyrste, østrigsk statsmand, 486.
- Schwerin, 107.
- Schytte, Fred. (1800—73), oliemøller, medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, 158 f.
- Schøler, Georg (1793—1863), general-major, 468, 557, 559.
- Seneberg, Jens, bogtrykker, Haders-lev, 247.
- Sievers, 265 f.
- Sild, 95.
- Sjælland, 24 f., 35, 87, 266, 331—34, 362, 367, 369, 373, 441.
- Skau, L. (1817—64), gårdejer, folke-tingsmand, 54, 389.
- Skeel, Jørgen (1802—49), godsejer, kammerherre, 58, 139 f., 142.
- Slesvig, 5 f., 9 ff., 14, 18 f., 26 f., 30, 45 f., 50 f., 53, 55, 69, 72, 80, 90—103, 107, 113, 115, 121—25, 129—32, 137, 143, 145, 152, 157 ff., 163, 165, 168 ff., 173, 175 ff., 182, 188—95, 199 f., 203, 207, 213—17, 219, 222—27, 229, 233, 235, 237 f., 240 f., 245, 247, 249 f., 258, 260, 262 f., 265, 276, 278, 283, 286, 293—313, 317, 320—29, 331—34, 337 ff., 343 f., 356, 367 f., 376, 387, 390, 396, 401, 408 f., 411, 413 f., 419 f., 424—27, 432 f., 436 f., 439, 444, 449, 453 f., 457 f., 461—64, 466 f., 473, 476, 479, 482, 487, 490, 497—502, 504—08, 510—20, 526—37, 540—47, 549 ff., 554 ff., 559 f., 562 ff., 566, 568 f., 571—76, 578.
- Slesvig by, 66, 102, 291, 324.
- Slien, 222.
- Snefjældsnes syssel, 141.
- Sorgenfri slot, 186.
- Sorø, 22 f., 92.
- Spanien, 63, 564 f.
- Sponeck, M. S. W. (1787—1874), stift-amtmand, 13 f., 21, 36, 47, 52 ff., 114, 142, 205 f., 218, 402.

- Sponneck, Wilh. (1815—88), finansminister, 4, 23, 29—32, 40, 47 f., 67, 71, 77, 108, 133, 144, 148, 160, 176, 182 f., 212, 231, 248 f., 261, 263, 265, 290, 374, 376 f., 385, 414, 430 f., 435, 448, 485, 491, 556 f., 559.
- Staggemeier, E. F. (1791—1878), oberst, 30.
- Stedtmann, K., ty. embedsmand, 9 f., 18, 37, 40, 47, 49, 64, 66, 73, 101.
- Steffens, M. H. (1790—1849), herredsfoged, Norborg, 41.
- Steindorff, Magnus Friedrich (1811—69), læge, politiker, 341, 352.
- Stemann, Chr., kammerherre, amtmand, Åbenrå, 538.
- Stettin, 90, 119.
- Stjerneld, Gustaf N. A. A., svensk udenrigsminister, 208.
- Stockfleth, W. W. (1802—85), overauditør, kst. amtmand, Vejle, 53, 136, 152, 158, 160, 166, 182, 257, 555.
- Stohser, 368.
- Storebælt, 332, 367 f., 370, 408, 449, 541.
- Stralsund, 102.
- Strø sogn, 39.
- St. Croix, 179, 381, 529.
- St. Petersborg, 62, 259, 265, 380, 468, 501, 506 f.
- St. Thomas, 41.
- Sundeved, 14, 22, 44, 114, 161.
- Svane, L. C., løjtnant (1827—89), 88, 415 f.,
- Sveinbjørnsson, Th. (1786—1856), justitiarius, kongevalgt medlem af altinget, 257.
- Svendborg, 407.
- Sverige, 12, 32, 35, 80, 107, 132, 133, 140, 168, 170, 189 f., 197, 199, 202, 208, 218, 227, 232, 234, 236, 238, 263, 319, 361 f., 364, 439, 449, 456, 459, 475, 480, 491, 506, 531 ff., 539.
- Swinemünde, 102.
- Sydslesvig, 191, 259, 261—64, 275, 285, 402 f., 405, 413, 423 f., 441, 449, 461, 463, 466, 496, 498, 541, 550, 568.
- Sønderborg, 14, 56, 102, 221 f., 227 f., 420, 433.
- Sønderborg amt, 123.
- Søndre Mula syssel, 565.
- Søndre- og Nordretings syssel, 141.
- Tetens, Peter J. (1797—1859), stiftamtmand, 453.
- Thisted, 89.
- Thisted amt, 552.
- Thomsen, A. P. (1780—1860), justitiarius v. landsoverretten, København, 544.
- Thordersen, Helgi (1794—1867), biskop, kongevalgt medlem af altinget, 257.
- Thorsteinsson, B. (1781—1876), amtmand, kongevalgt medlem af altinget, 141, 257.
- Tillisch, F. F. (1801—89), kabinetssekretær, 101, 206, 218 f., 227 ff., 231, 233, 235—41, 243—47, 249, 253, 256, 261 ff., 265, 268, 270, 278, 286 f., 291, 324, 329, 350, 362 ff., 368, 373, 386, 390, 392, 401—06, 408, 410, 412, 420, 426 f., 431 ff., 437 f., 450, 468, 495, 500, 524 f., 530 f., 533 f., 537—40, 542 f., 544 f., 547, 552, 554 f., 559 f., 563, 569, 573, 575 f., 578 f.
- Torstensen, Arne, sysselmand, 136.
- Trampe, Jørgen Ditlev (1807—68), stiftamtmand i Island, 386, 469 ff., 477.
- Treschow, W. F., højesteretsadvokat, politiker, 8, 17, 63, 69, 133, 143, 160, 170, 177 f., 183, 185 f., 189, 195, 201, 214 ff., 249, 268, 309, 361, 372, 377.
- Trézel, fr. general, 79.
- Tscherning, A. F. (1795—1874), fhv. krigsminister, 7, 14 f., 21, 28, 133, 248, 354.
- Tuxen, Chr. Fred. Aug. (1797—1850), major, 529.

- Tyskland, 70 f., 93 f., 100 f., 124, 126, 130, 131 f., 163, 167, 169 ff., 189, 191, 195, 197, 200, 206, 219, 223, 232, 235, 237, 239 f., 249, 274, 291 f., 295—98, 313, 315, 319, 322, 325—28, 335, 337, 339, 375 f., 379, 413, 424, 454, 456—59, 468, 473, 476, 498, 501, 504 f., 507, 509 ff., 514, 519, 526 f., 530, 532, 539 f., 543, 550, 554, 556, 558 ff., 563, 566 ff.
- Tønder, 163, 191, 199, 263 f.
- Tønder amt, 100, 123.
- Tønning, 261.
- Tørninglen, 123, 157, 178, 220, 225, 294, 296 ff.
- Uhrich, oberst, 79.
- Ungarn, 284 f.
- Ungern-Sternberg, Ernst, baron, russisk gesandt i Danmark, 115, 129, 132 f., 143, 380, 507, 539, 550, 558.
- Unsgaard, I. J. (1798—1872), stiftamtmand, 58 f., 250 f., 528.
- USA, 108, 111, 133.
- Usedom, kammerherre, preussisk diplomat, 455.
- Wangeroog, 119.
- Warnstedt, Karl Ludvig v. (1808—68), amtmand, 100, 135.
- Warschau, 188, 456, 468, 485 f., 488 f.
- Wedel-Heinen, Jul. Chr. Fred. (1814—87), kommitteret i generalpostdirektionen, kammerjunker, 18, 21, 37.
- Wedell-Wedellsborg, J. G., baron (1784—1860), generalmajor, 30.
- Wegener, C. (1802—93), gehejmearkivar, 8, 120, 183, 218 f., 229 f., 419 f., 479, 486, 556.
- Vejle, 20 f., 61 f., 356.
- Vejle amt, 447.
- Wernich, J. C. T. (f. 1827), løjtnant, senere telegrafingeniør, 30.
- Werther, Karl Anton Philip v., baron, preussisk diplomat, 217, 220, 223, 225, 243, 249, 259—62, 265, 273, 283, 287 f., 343, 350, 389, 407, 416 f., 426, 449, 476, 489, 552, 561.
- Weserfloden, 102, 172.
- Vesterhavet, 74, 80, 562.
- Vestindien, 32, 41, 61, 69, 115, 138, 179 f.
- Vestmannøe (Island), 141.
- Westmoreland, John F. (1784—1859), greve af, engelsk diplomat, 168, 188, 217, 413, 422 f., 425 f., 441, 454, 456, 460 f., 465, 473, 495, 518, 527, 563.
- Wiborg, 184.
- Wichfeld, C. F. (1802—1878), kaptajn, 30.
- Wien, 265, 486, 530, 558, 566 ff.
- Wilde, løjtnant, 232.
- Vilhelm (1787—1867), landgreve, 272.
- Vilhelm III (1817—90), konge af Holland, 456.
- Wilhelmine (1808—91), prinsesse, 366.
- Wilhelmsborg, 117.
- Willisen, Wilh. v. (1790—1879), preussisk general, 463 f., 553.
- Wismar, 86, 90, 106, 114, 288, 539, 541.
- With, G. (1796—1861), veterinær, 42, 58.
- With, J. P. (1791—1854), herredsfoged, 19, 165.
- Wittgenstein, se Sayn-Wittgenstein.
- Vogt, C. A. (1800—77), major, 42.
- Voldum, se Christensen, J.
- Wolgast (Pommern), 102.
- Worsaae, J. J. A. (1821—85), arkæolog, 12.
- Wussow, major i den preussiske hær, 264, 270.
- Wynn, Sir Henry, engelsk gesandt i Danmark, 40, 197, 278 ff., 378, 465, 479, 482, 571.
- Zahrtmann, C. (1793—1853), marineminister, 4, 24 f., 35, 62, 148, 231, 285, 346, 425, 491, 529 ff., 534, 538, 540 f., 544, 552, 555 ff., 559, 561, 563.
- Zwierlein, baron, Wetzlar, 114.

- Ærø, 9—13, 17 f., 36, 41, 45, 123, 176,
224 f., 294, 296 ff., 451.
- Øhlenschläger, Adam (1779—1850),
digter, 372.
- Øresund, 449, 541.
- Ørsted, A. S. (1778—1860), fhv. ge-
heimstatsminister, 60, 139.
- Østersøen, 107, 140, 172, 240, 290, 456,
460, 520, 531.
- Østifterne, 321.
- Østrig, 40, 74, 77, 114, 130, 273, 283,
318, 426, 454, 457, 480, 530, 558 f.,
565—68, 579.
- Åbenrå, 31, 61 f., 118 f., 124, 350, 555.
- Åbenrå amt, 100, 123.
- Ågaard, Jens Andreas (1792—1860),
embedsmand, 156.
- Ålborg, 408 f.

SAGREGISTER

- Adjutantskab, kongens, 151.
- Adler, A. P., magister, vartpenge til, 86 f., 185.
- Admiralitetetsretten, 231.
- Adresse fra Als til fællesregeringen, 43, 49 f., 56.
- Adresser, forelæggelse af, 37 f., 44, 350, 390, 447, 534, 539.
- Afsked af:
- Bertelsen, Nis, kateket, 135.
 - Embedsmænd i krigsministeriet, 51.
 - Jessen, M. R., stiftamtmand, 209 ff., 234.
 - Krabbe, L. V. K., amtmand, 208 f., 234.
 - Officerer, 30, 34, 37, 57.
- Akademiske år, inddeling af det, 421 f.
- Akcise af skibe og varer, lov om, 445.
- Als og Ærø:
- Adresse til oprørsregeringen fra, 56.
 - Angreb på, frygt for, 253.
 - Civilregeringen på, 9 f., 12 f., 43, 48, 105.
 - Dansk regeringssprog, anvendelse af, 14, 48.
 - Folkerådet på, 111.
 - Militærbesættelse af, 10 f., 22—25, 266 f., 305.
 - Toldforholdene på, 45.
 - Udskrivning af krigsskat på, 11, 17.
- Altona, observatoriet i, 114.
- Amtmand:
- Konstitution af, 114.
 - Pension for, 78.
 - Suspension af, 92.
- Amtmandsembeder, besættelse af, 72, 234 f., 268, 339 f., 386, 397, 547 f.
- Amtmandsret, lensbesiddernes. 157, 177.
- Amtsråd, udnævnelse af provster til, 210.
- Anholdelse af dagvognen Flensborg—Sønderborg, 14.
- Anke fra biskop D. G. Monrad, 86.
- Ansøgninger, indberetning om uafgjorte, 452, 568 f.
- Anvisning af gager, udkast til lov om, 388, 528.
- Apanager:
- Fastsættelse af, 77.
 - Udkast til lov om, 177, 244, 365 f., 370 f., 432—35.
- Appelret, organisation af, 40.
- Armeens forplejning i Sydslesvig, 541.
- Arnamagnæanske samling, 494.
- Artiklers offentliggørelse i tyske blade, 350.
- Arveprinsens økonomiske forhold, 55 f., 62, 153, 381 f., 394.
- Assurancebetaling til bomberamte ejendomme, 249, 251.
- Audiens, ansøgning om, 73.
- Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 207, 224, 450, 495.
- Augustenborgske papirer, udgivelse af, 120, 183, 219.
- Bagernæringen i København, udkast til lov om, 390.
- Barbernæringen, ændring i, 155.

- Beneficiargods, 156, 329 f.
- Berigtigelser, offentliggørelse i blade af, 501. Se desuden: Berlingske Tidende.
- Berlingske Tidende, indrykkelse af meddelelser i, 48, 110, 207 f., 240, 356.
- Bernstorff slot, udlejning af, 209.
- Beslaglagte skibe, tilbagelevering af, 31, 211 f., 220, 231.
- Beslaglæggelse af indbetaling hos herredsfoged Prehn, 37.
- Beslaglæggelse af preussiske skibe i Danmark, 107.
- Bestalling, underskrift på, 21, 33, 89, 91.
- Bille, Chr. H., kammerherre, fritagelse for embedsforretninger, 530 f., 540.
- Bispeembeder:
Besættelsen af, 36, 362.
Forslag om inddragelse af, 22.
- Bladkorrespondenter, belønning til, 401.
- Blokade af fjendtlige havne, 80, 86 f., 94, 102, 105 ff., 116, 118 f., 133, 139, 170 ff., 186, 192, 196, 201 ff., 205 ff., 210 f., 213, 217 f., 232, 235—40, 245, 259, 290, 372, 460, 468, 504, 531, 541, 569 f.
- Blome, Adolf, baron, erklæring fra, 350.
- Bogtrykkeri i Haderslev, handel om, 247.
- Bogtrykkerprivilegiets udstedelse, 77 f.
- Bompege, opkrævning af, 87.
- Borgerofficerer, aflønning af, 247 f.
- Bropenge, 39.
- Brøns, sammenstød ved, 52 ff., 63.
- Budget, udkast til, 25, 28, 383 f.
- Bygninger, kongelige, administration af, 162, 183, 209, 349.
- Bøndergods' inddragning under hovedgård, 39.
- Bøndergods under len og stamhuse, afhændelse af, 417, 529, 559.
- Carstens, H. B., stempelpapirforvalter, Ærø, suspension af, 95, 105, 134.
- Centralmagten i Frankfurt, 12, 19, 44, 102, 126, 130 f., 187, 270, 273, 283, 315 f., 324, 328, 376, 426.
- Civildfanger, behandling af, 554, 559, 579.
- Civillistens størrelse, fastsættelse af, 16, 28, 44 ff., 77, 145, 150 ff., 161 ff., 170 f., 179, 346, 351 f., 405.
- Contrasignatur, ikke-anvendelse af, 479.
- Dampskibet Vildanden til disposition for marinen, 568.
- Dampskibsforbindelse med England, etablering af, 47.
- Dansebodhold, bevillinger om, 483 f.
- Dansk sprog, påbud om anvendelse af, 8.
- Degnepension, ophævelse af, 256, 292, 445.
- Delong, A. H. P. G., generalkonsul, gagetilskud til, 330 f.
- Demarkationslinien, fastlæggelse af, 216 f.
- »Den nordiske Telegraph«, udgivelse af, 346.
- Departement for Handels- og Konsulatssager, oprettelse af, 24.
- Departementstidende, 114, 378.
- Desarmering af krigsskibe, 213, 240, 249, 278, 578.
- Dimission, ønske om:
Justitsministerens, 216.
Krigsministerens, 424, 514 f.
Kultusministerens, 250.
Marineministerens, 424, 514 f.
Minister H. N. Clausens, 250, 341.
- Diplomatiske noter, forelæggelse af, 12 f., 44, 93.
- Diæter for embedsmænd, 361.
- Dommeres afskedigelse, 544.
- Donner, J. O., kaptajnløjtnant, indskriden mod, 489.
- Dragonheste, fjernelse af fjendtlige, 43.

- Døvstumme-Institut, betaling på, 241.
- Dårceanstalt, oprettelse af, 95.
- Dåreanstalten i Slesvig, 167.
- Eckernförde, uroligheder i, 362.
- Eckernförde fjord, træfningen i, 110, 367, 449 f.
- Edsformular for borgervæbningen, 450.
- Edsvorneretter, indførelse af, 109, 148 f., 216.
- Egense kloster, erstatning til, 53 f., 56.
- Eggers, O. F., politimester, genansættelse af, 324.
- Embedsed:
Løsning af, 273.
Udkast til ny, 156, 184.
- Embedsmænd, ensartet benævnelse af, 138.
- Engelsk deputation, modtagelse i Berlin, 265.
- Enkekassens status, 115.
- Enkepension til faldne officerers enker, 185, 565.
- Fabvier, klage fra general, 110 ff.
- Faneed, udkast til ny, 184.
- Fattigafgift, fritagelse for kongelige personer for at betale, 186.
- Fattighuse, jord til, 529.
- Fehmeraner, tilladelse til hjemrejse for, 176.
- Feltlasaretter, indretning af, 134.
- Filosofisk prøve, ændring i, 578.
- Finansernes status, 172, 174 ff., 286.
- Finansloven, 502 f., 521.
- Finansministeriet, 8, 51, 355, 428.
- Finansregnskabet for 1847, 28.
- Finanssagen, rigsforsamlingens behandling af, 48.
- Fjendtlighedernes genoptagelse, 101 f., 106.
- Fjendtlighedernes ophør, 205.
- Flensborg:
Forholdene i, 48.
Oprettelse af ordenskorps i, 221.
- Flygtninge, understøttelse til, 134, 152.
- Folkekirken, 76.
- Folketingsvalg, klager over, 552 ff.
- Forst- og domænevæsenet, direktør for, 254.
- Fransk general, engagement af, 78 ff.
- Frd. ^{29/a} 1788 § 16, suspension af, 372.
- Fredsforhandlingerne i London, 5, 12 f., 17 ff., 43 f., 51, 80, 88, 106, 111, 113, 124 ff., 132 f., 158.
- Fredskongres, afholdelse af, 163—67, 175 f., 181 f., 190, 244, 249 f., 386 f., 422 f.
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 113, 143 f., 146 f., 157 f., 183, 186—206, 259, 270 f., 315, 318—21, 323—29, 336 ff., 375 ff., 387, 389 f., 400 ff., 413 f., 422—25, 435 f., 438, 440, 448 f., 453—63, 467 f., 472 ff., 476 f., 480, 484 ff., 496—500, 501—19.
- Friboliger på de kgl. slotte, 162.
- Frihedshartkorn, grevers og friherrens, 212, 218, 447 f.
- Frimurerordenen, beskyttelsesbrev for, 359 f.
- Fritagelse for søtjenesten, 27.
- Fædrelandet, dagbladet, 51.
- Fængselsvæsenet, se: overinspektør.
- Færgevæsenet, 8.
- Færøerne, kommunalforfatning for, 241.
- Fæstegods' overgang til ejendom, 117 f., 156, 253, 401.
- Fæstelovgivningen, overtrædelse af, 66.
- Gagern, Max v., svar på note fra, 139.
- Gangstier til offentligt brug, lov om, 529.
- Garnisonen i Ribe, 18.
- Gefion, lineskibet:
Afbrydelse af forbindelse med, 556,
Angreb på, 561,
Bortfjernelse af, 238 f., 245, 275,
278, 285, 287 ff., 291, 305, 343,
530.

- Brev til kommandanten på, 571.
 Hejsning af preussisk flag på, 561, 563.
 Gehejmearkivet, 8, 229 f., 420.
 Gehejmekonferensråd, udnævnelse til, 218.
 Gejstlige embeder, privat forslagsret til, 156 f.
 Generalkommissariats-Kollegiet, 418.
 Generalpostdirektionen, 18.
 Gesandter:
 Bortvisning af, 111.
 Dansk sprog, anvendelse af, 8.
 Hjemkaldelse af, 107, 133, 143, 160, 170, 255, 386.
 Permission for, 70.
 Omplacering af, 531.
 Udnævnelse af, 40, 167 f.
 Gifthandel, bestemmelser om, 365, 412.
 Gratifikation, tildeling af, 34.
 Gravertjeneste, besættelse af, 371.
 Grothusen, Gerhard, etatsråd, besværing over hans optræden. 571.
 Grundlovens gyldighed for kolonierne, 179 f.
 Grundlovsudkastet, 39, 42, 44, 61, 65 f., 75 ff., 79—86, 89, 96 f., 103, 106, 108 ff., 112 ff., 116 f., 126—29, 134 f., 137—42, 145 f., 148, 154.
 Grænseregulering mellem Slesvig og Holsten, 311.
 Gråstenske godser, overtagelse af, 554 f.
 Guineakysten, afhændelse af, 66 f., 179, 577.
 Gæhler, C. C. A. H., amtsforvalter, klage fra, 235 f., 248.
 Gæld, afvikling af udenlandsk, 63.
 Gårdmandshoveriets afløsning, udkast til lov om, 391, 528.
 Hamborgske aviser, indrykkelse af proklamata og lign. i, 416 f., 445.
 Hamburger Correspondenz, optagelse af artikler i, 272.
 Handel på fremmede verdensdele, lov om, 336, 420 f.
 Hartkornsskatterne, egalisering af, 57 f., 373, 382 f., 392 f., 447, 453, 490, 503.
 Haver, de offentlige, administration af, 162, 171.
 Havnekassens bidrag til broernes reparation, lovudkast om, 349.
 Hemmeligt selskab, oprettelse i Slesvig af, 14.
 Herredsveje, indtagelse af jord til, 359.
 Hertugdømmerne, udførsel til, 38 f.
 Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558 f., 564, 566 ff.
 Hertugen af Austenborg, klage til England fra, 11.
 Heste:
 Opkøb for tysk regning af, 45, 47.
 Udførsel af, 38 f., 45, 47, 165.
 Udskrivning til hæren af, 60, 372, 393, 398, 478, 489.
 Hjemkaldelse af danske søfolk i udlandet, 112.
 Hjemsendelse af arresterede præster, 114.
 Hodges, G. L., oberst, dampskib til, 539.
 Holsten:
 Angreb på, 549, 558 f., 566, 568.
 Behandling af holstenske skibe, 218, 371 ff.
 Forfatning for, 177, 366, 369, 558.
 Forhold til Tyskland, 520.
 Minister for, 283 f., 327 f., 479, 489, 501, 527 f., 543, 545 ff., 548 f., 553.
 Regering for, 272.
 Tilstanden i, 431, 440.
 Hovedveje m. m., afgivelse af jord til, 431.
 Huslov, udkast til kgl., 95, 153.
 Hvidt, L. N., æresbevisning til, 219.
 Hæderstegn, uddeling af, 66, 78.

Hæren:

- Forplejning i Sydslesvig, 541.
- Hjemsendelse af, 245 ff., 253, 395 f.
- Instruks for, 112.
- Operationer, 112, 172—75.
- Tiltaleformen i, 427.

Højesteret:

- Lokaler for, 161 f.
- Rettergangsmåden ved, 387 f.
- Åbning af, 52, 59.

Højskoles oprettelse på Sorø akademi, 22 f.

Håndværkssvende, ophold af tyske, 139.

Imødegåelse af slesvig-holstensk skrift, 419 f.

Indberetninger fra diplomater, forelæggelse af, 8, 17, 77, 80, 84, 88, 113, 126, 136, 138 ff., 143 f., 146, 157, 181—84, 212, 236, 240, 256, 261 f., 268, 270, 272 f., 276, 278, 283, 287, 291, 304, 350, 357, 361, 373, 382, 385, 401 f., 411 f., 422, 431, 433, 437, 444, 450, 486, 496, 501, 520, 523 f., 530, 556.

Indberetning fra general Bülow, oplæsning af, 23.

Indberetning fra general Krogh, oplæsning af, 559.

Indberetninger fra kammerherre F. F. Tillisch, forelæggelse af, 233, 242 f., 245 ff., 249, 277 f., 286, 291, 331, 362, 373, 386, 390, 392, 404, 406, 410, 412, 431, 433, 468, 540, 542, 550, 559, 563, 575 f.

Indenrigsministeriet, 8, 42, 155, 156, 162, 209, 258, 483, 559.

Indenrigsministerskiftet, 250—54.

Inderster, indtagelse af, 434, 529.

Indfødsret:

- Behandling af sager om, 88.
- Lov om, 381, 445.

Indkomst- og formueskat, udskrivning af, 428.

Indkvartering, udkast til lov om, 432, 483, 529.

Ingeniørkorpset, 39.

Interpellation af N. F. S. Grundtvig, udkast til svar på, 62.

Invalidelov, udkast til, 398.

Island:

Altingsmedlemmer, udnævnelse af, 136.

Amtmandsembeders besættelse i, 136, 472.

Commisarius for altinget, udnævnelse af, 147, 257.

Forfatning for, 469—72, 476.

Forholdene i, 248.

Fuldmagt for stiftamtmanden, 477.

Handelsberettigelse for Krossvik, forlængelse af, 477.

Jagtanordning for, 160.

Kirkeværge, honorar til, 209.

Kongens underskrift på islandske anordninger, 141 f.

Kongevalgte altingsmedlemmer, udnævnelse af, 257.

Lærde skoler i, 421.

Rettelse af fejl i plakat for Nordre Mula syssel, 565.

Sammenlægning af sysler, 141.

Sikring af forsyninger til, 112.

Troppers afsendelse til, 470 ff.

Udkast til valglov, 92, 141, 257.

Vrag, forordning om, 141.

Itzehoer Wochenblatt, køb af, 40 f.

Jagtlov, forslag om, 445.

Jagttretten, afløsning af, 150 f., 365, 448.

Jernbanekommissionen, vederlag til medlemmer af, 47.

Jordejendommenes fordeling, undersøgelse af, 425.

Journal, dansk, oprettelse i Hamborg, 273.

Juliane Sophie af Hessen-Philipsthal, pensioner efter, 579.

Jurisdiktionskredse, ændring i, 399, 405.

Justitsministeriet, 11, 39, 155, 205, 329, 336, 418, 483 f., 559.

Jylland:

- Erstatning til, 27 f., 69, 107, 112, 116, 159, 180, 207, 218, 233, 255, 281 f., 356.
- Fjendens indrykning i, 125 f., 142, 144, 166, 168, 182, 184.
- Indsamling til, 212.
- Jøder, fremmede, deres ophold i riget, 396, 420.
- Jørgensen, Peter, provst, ansættelse i andet embede, 401.
- Kanal, den slesvig-holstenske, 167, 375.
- Kancelli, det danske, 42, 418.
- Kancelli, det slesv.-holst.-lauenburgske, ophævelse af, 12, 31, 233.
- Kancellisters ansættelse, 86, 135.
- Karantæne, eftergivelse af, 268.
- Kirkens midler, dispositionsretten over, 76.
- Klostre, de slesvig-holstenske, 167.
- Kofodske legat, anvendelse til krigsformål, 67.
- Kolera, 7, 89, 557.
- Koloniernes centralbestyrelse, 7.
- Kommando, overtagelse af, 74.
- Kommissær til hertugdømmerne, udsendelse af, 10, 64 ff.
- Kommunallov, udkast til, 218, 240 f., 267 f., 404.
- Kondolancemission, 259.
- Kongen:
- Afrejse til hæren, 107.
- Ægteskab til venstre hånd, 91.
- Konsistorium ved Københavns universitet, 562, 575.
- Kontorhold for stiftamtmanden for Sjælland, 453.
- Korntiende, lovforslag om, 445.
- Kreatureksport til England, 40.
- Kreditforeninger, oprettelse af, 417, 482, 502.
- Krigsdampskibe, anskaffelse af, 292 f., 338 f.
- Krigsfanger:
- Behandling af, 553.
- Udveksling af, 220, 227 ff., 231 f., 236—39.
- Krigsførelsen, planer for, 172—75.
- Krigsministeren:
- Afrejse til hæren, 101 f., 543 f.
- Hjemkaldelse af, 110.
- Ønske om dimission, 424, 514 f.
- Krigsministeriet, 51, 166, 290, 352, 371, 383, 411.
- Krigsomkostninger, 158.
- Krigsretssagers referat, 176 f.
- Krigsskade, lovudkast om erstatning for, 475, 528.
- Krigsskat, se også: Als og Ærø.
- Krigsskat:
- Af gesandters taffelpenge, 104.
- Af kolonierne og bilandene, 138.
- Af kongen, 45 f.
- Af skuespillernes feu, 438.
- Udskrivning af, 343 f., 394, 427—33, 477.
- Krigsskibes passage gennem Bælterne, fremmede, 449.
- Kriminallov, udarbejdelse af ny, 556 f.
- Krogh, Christoph, general, undersøgelse af hans forhold, 367.
- Kronborg, kommandant på, 30.
- Kultusministeriet, 123 f., 156, 171, 229, 371, 420.
- Kunstagenturet i Rom, 267.
- Kunstkademiet, 162, 171.
- Kunstsager, køb af italienske, 114.
- Kvægsygen, forholdsregler imod, 32, 33, 35, 39, 42, 44, 48, 58, 87, 133.
- Kvægtold, forslag om forhøjelse af, 47.
- Kvægudførsel fra Jylland, forbud mod, 136.
- Københavns borgervæbnings kasse, gebyrer til, 372.
- Landboforholdene, udkast til love om, 65, 216.
- Landbokommissionen:
- Diæter for medlemmer af, 182.
- Nedsættelse af, 58 ff., 148, 351.

- Trykning af lovudkast forelagt, 271.
- Landbygningernes brandforsikringsfond, bidrag til, 388.
- Landesversamling (Holsten), 229, 231, 237 f., 290, 324, 431, 462.
- Landskatten, eftergivelse af, 93, 176.
- Landsstutteridirektøren, 570.
- Lassen, Gustav, genansættelse som borgmester i Haderslev, 392.
- Lauenborg:
- Forholdene i, 252.
- Guvernør for, 528, 545 ff.
- Minister for: Se Holsten, minister for.
- Regering i, 7 f.
- Leesen, justitsråd, tiltale imod, 550 f.
- Legaters overskud, anvendelse til krigsformål, af, 67.
- Legatkapital i Rødslet hovedgård, 249.
- Lehmann, Orla:
- Ansættelse som amtmand, 19 ff.
- Tilfangetagelse af, 133, 146, 155, 161, 176.
- Len og stamhuse:
- Bevilling til afhændelse af bøndergods, 118.
- Overgang til fri ejendom, 182.
- Udkast til lov om afhændelse af bøndergods fra, 417.
- Lensgreve, udnævnelse til, 65.
- Licens til skibe, udstedelse af, 62, 66, 78, 90, 106, 119, 133, 148.
- Licitation ved hærens materielle anskaffelser, interpellation om, 439.
- Limfjorden, forholdsregler mod trafikken på, 178.
- Lodseri i Grenå, 384, 411, 445.
- Lorentzen, proprietær, tiltale imod, 555, 563, 570.
- Love:
- Forlæggelse til kongens sanktion, 421.
- Forslag om indledning og afslutning på, 404.
- Lovens 5—2—65, ophævelse af, 372.
- Lægdsvæsenet, bestyrelsen af, 348.
- Lærde skoler:
- Beneficevæsen, ændret ordning af, 267.
- Dækning af underskud, 267.
- Nedlæggelse af, 255 f., 425.
- Reformplan for, 255.
- Undervisningsplan for, 421, 452.
- Lønning, udbetaling af, under fangenskab, 244.
- Manifest, udstedelsen af, 539, 543.
- Marienlyst slot, afhændelse af, 377.
- Marineminister, udnævnelse af ny, 538, 555, 559—63.
- Marineministeriet, 166, 383 f.
- Marinens udkommandoer, offentliggørelse af, 67, 69.
- Martsministeriets slesvigske politik, 195.
- Meddelelser i pressen, forbud mod militære, 166, 171, 184.
- Militærpersoners forret til embeder, 96.
- Militærstyrkers opstilling ved grænsen, 14.
- Ministeransvarlighed, lovudkast om, 182, 346 f.
- Ministergagers fastsættelse, 5, 340 f.
- Ministeriet:
- Erklæring om dets alm. politik, 96.
- Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 6 ff., 12, 30 f., 42, 45, 69, 155 f., 162, 171, 210, 218 f., 254, 311 f., 329, 483 f.
- Spørgsmål om eventuelt skifte, 214 f.
- Udnævnelse af, 4.
- Ministerpensioners fastsættelse, 5, 15, 28.
- Ministrene:
- Kontrasignatur, 183.
- Tilbagetræden, nødvendigheden af, 489 f.
- Momsen, A., kancellist, gageforhøjelse til, 524.

- Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 67 ff.
 Mord, indberetning om, 65.
 Museer, offentlige, 150.
 Mørch, M., pastor, bortførelse af, 220, 235.
 Månedeforestillinger, forelæggelse af, 96.
 Nationalbanken, medlem af repræsentantskabet, 17.
 National belønning til general Bülow, 251, 272, 276, 388 f.
 Naturhistorisk museum, 162.
 Negeremancipationen, 380 f.
 Nicobarerne, salg af, 63.
 Nordamerika, forholdet til, 32.
 Nordslesvig:
 Forholdsregler for, 21.
 Proklamation til, 55 f.
 Stemningen i, 402 ff., 502.
 Svensk besættelse af, 208, 218, 227, 231 f., 235 f., 361 f., 449, 491, 531 ff., 539.
 Norske arkivsager, udlevering af, 491—94.
 Notabler, sammenkaldelse af. Se under: Slesvig.
 Nyboder, salg af, 478.
 Nådesbevisninger, uddeling af, 53 f., 257, 336, 339, 386, 469, 529, 540.
 Observatoriet i Altona, 114.
 Odense bispestols indtægter, 28.
 Offentliggørelse i aviserne af de diplomatiske forhandlinger, 8, 10.
 Oldenborgske kongehus, højtideligholdelse af jubilæum for, 235.
 Oldnordisk museum, 171.
 Opbringelse af skibe, 78, 90, 140, 205, 445, 451.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 12 f., 23 f., 27, 37 f., 43, 50, 64, 105.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 316 f., 324, 341—45, 352 f., 357 ff., 361, 366, 372, 377 f., 395, 397 f., 438, 441—44, 446 f., 449, 463—69, 484 f., 486—91, 494, 500 ff.
 Ordenskapitlet, 241 f., 420, 436.
 Ordens opretholdelse i enklaverne, 340 f.
 Ostwald, C. F. A., dr.:
 Beslaglæggelse af hans papirer, 230.
 Gratifikation til, 118, 218, 229 f.
 Overappellationsretten, 328.
 Overformyndendibestyrelse, den jorddrottlige, 348, 447.
 Overinspektør for fængselsvæsenet, 14.
 Overkommandoen, overtagelse af, 409 f., 412, 483.
 Overretten i Glückstadt, 61 f.
 Overretten i Slesvig, opløsning af, 403.
 Panteprotokol, førelse af, 14 f.
 Pension, lov om, 29, 258, 268 f., 482 f.
 Pensioner til:
 Hansen, major, Randers, 251 f.
 Hedemann, hofmarskal, hans enke, 329.
 Zwirlein, baron, Wetzlar, 114.
 Permission for slesvigske søfolk, 11.
 Permission til rejse til Holsten, 265 f.
 Pligtarbejde af huse, udkast til lov om afløsning af, 391, 528.
 Poli- og brandsagers behandling, lov om, 494.
 Porcellænsfabrik, den kgl. 233 f., 248.
 Postdampskibe, udenlandske, 107 f., 111.
 Postkontoret i Hamborg, fjendtlig behandling af, 90, 181.
 Postkonvention, afsluttelse af, 105.
 Postruter, 18, 21 f., 37, 44, 47, 86, 90, 106, 206, 208, 346, 355 f., 475, 541.
 Postvæsenet, 8, 254, 311 f.
 Povelsen, godsforvalter, afsættelse af, 36 f.
 Presselov, forslag til ny, 78, 347, 431, 451 f.

- Preussisk kommissær til hertugdømmerne, afsendelse af, 405 f., 410.
 Preussiske officerer, tilbagekaldelse af, 29.
 Prisesagers pådømmelse, 207.
 Privatisters adgang til universitetet, 255.
 Proklamata m. m., optagelse i hamborgske aviser af, 416 f.
 Proklamationer til:
 Holstenerne, 213, 219, 527, 537.
 Insurgentarmeen, 31, 537, 543.
 Jyderne, 178, 207.
 Slesvigerne, 27, 101 f., 213, 219, 240 f., 245, 249, 260, 527 f., 531, 538 f.
 Protokol, fuldmagt til underskrivelse af, 491.
 Præsidentvalget i Frankrig, 28, 37.
 Quaade, G., kammerjunker, erstatning til, 414 f.
 Rang, tildeling af, 359.
 Rangskat, fritagelse for, 179.
 Ratifikationer, udveksling af, 530 f., 539 f., 552 f., 557 f., 563—66, 570 f., 579.
 Reedtz, Holger, instruks for, 146, 152, 154, 158, 160.
 Regaliefonden, 162.
 Regeringssprog, bestemmelser om, 40.
 Regnskabsrevision, 156.
 Rehhoff, J. A., superintendent, afskedigelse af, 350.
 Rekvisitioner, ekspedition af retslige, 61 f.
 Rendsborg, angreb på, 542 f.
 Rentekammeret, 7, 12, 30 f., 96, 156.
 Revisionsberetninger, aflæggelse af, 59, 209.
 Ridderskab, det slesvig-holstenske, 30, 167.
 Rigsdagen:
 Afslutningsmøde i, 502 f., 521 ff.,
 Behandling af klagesager oversendt fra rigsdagen, 529.
 Beretning om de diplomatiske forhandlinger til, 366, 380, 395, 502, 519 ff.
 Embedsmænds valg til, 281.
 Fornyet forelæggelse af ikke-færdigbehandlede lovudkast, 577.
 Forretningsorden for, 355.
 Gudstjeneste for, 355.
 Interpellation om de udenrigske forhold, besvarelse af, 519 f.
 Ministrens pladser i, 375.
 Sammensætningen af, 80—86, 97, 126—29, 137.
 Sammentræden af, 253, 280, 352.
 Spørgsmål om loves forelæggelse i folketing eller landsting, 391 f.
 Udsættelse af, 370, 373.
 Åbning af, 355, 361, 367, 370, 375.
 Rigsdagsvalg, udskrivning af, 208, 239, 269, 287, 340, 359.
 Rigsforsamling, den grundlovgivende:
 Afgæde ministres plads i, 4, 7, 33 f.
 Diæter for medlemmer af, 12.
 Finanssagens behandling, 48.
 Forelæggelse af aktstykker om våbenstilstanden for, 114.
 Forretningsorden for, 25, 27 f., 63.
 Hemmeligt møde i, 27.
 Interpellation om:
 Blokaden af tyske havne, 104.
 Forholdene i Slesvig, 6, 18 f.
 Konsumtionens afskaffelse, 11.
 Landbosagen, 11.
 Kompetence, 48.
 Kongens afslutningstale, 154.
 Ledige pladser i, 7, 17, 112, 139 f., 142.
 Meddelelser til, 96, 107.
 Ministeriets forhold til, 5.
 Opløsning af, 26.
 Rejseomkostninger for medlemmer af, 12.
 Udnævnelse af nyt medlem, 88 f.
 Rigsretten, 348 f., 431.

- Ringkøbing amt, understøttelse til beboerne i, 180.
- Roskilde domkirke, dekorationsarbejder i, 218 f.
- Rusland:
 Forholdet til, 113, 187, 270.
 Sendelse til, 115.
 Russisk eskadre, tilbud om hjælp af, 520, 529, 531 ff., 550.
- Rustninger, forslag om, 18, 263, 266, 274, 289 f., 317 f., 331—34, 351, 360, 362 ff., 366—69, 396, 406—09, 411, 427, 431, 433 f., 440 f., 444, 460, 467 f., 472, 474 f., 477 f., 490.
- Rustninger, rygter om fjendtlige, 450 f.
- Rygter, tilbagevisning af, 553.
- Rømer, Carl, general, erstatning til, 354 f.
- Sanktionering af love, meddelelse til rigsdagen om, 410.
- Scheel (e), L. N., gehejmeråd:
 Rejsegodtgørelse til, 114 f.
 Udbetaling af emolumentpenge til, 385, 405.
- Scholten, Peter, sagen mod generalguvernør, 258, 290, 292.
- Schouw, J. F., udnævnelse til kommandør, 178.
- Skadeserstatning til slesvigerne, 180.
- Skattelov, forelæggelse af, 503.
- Skibslanterner, farvede, 138.
- Skiftejurisdiktion, den jorddrottlige, 348, 399, 447.
- Skoleembedseksamen, anordning om, 54.
- Skolelærerembeder, kaldsretten til, 364 f.
- Skovning på Augustenborg, 250.
- Slesvig. Se også: Nordslesvig og Sydslesvig.
 Anordningers gyldighed, 98.
 Bestyrelsen under dansk okkupation, 74 f.
 Bestyrelseskommissionen, installation af, 220 f., 226 f., 239, 243.
- Bestyrelseskommissærer, udnævnelse af, 205, 217 f., 220 f., 233, 432, 437 f.
- Besættelse af, 189 ff., 235.
- Danmark og Slesvig, forholdet mellem, 12, 143 f.
- Danske flag, anvendelse af, 222.
- Deling af, 19, 163, 182, 193 ff., 202 ff., 213, 215 f., 318 ff., 323 f., 422 f., 467, 485 f., 498 ff., 504 f., 507 f.
- Ekstraskatten, ophævelse af, 98.
- Embedsmænds afsked og udnævnelse, 41 f., 49 f., 95, 97, 99 f., 221 f., 225 f., 238 f., 243, 247, 249, 256, 550 f., 555, 564, 576.
- Finansforvaltning, 100.
- Forfatning for, 38, 88, 90, 111, 113, 121—25, 145, 177 f., 213—16, 249, 291, 293—311, 321—24, 411, 413 f.
- Forhold til Tyskland, 51, 88.
- Forholdene i, 56, 59, 560.
- Gejstlige sagers administration, 225, 294, 310 f.
- Gendarmeri, oprettelse af, 227, 236, 238.
- Immediat-kommision, nedsættelse af, 530.
- Interpellation ang. forholdene i, 6.
- Kanalen, overbestyrelsen af, 99.
- Kanonbåde, fjendtlige, i, 222.
- Landskatten, eftergivelse af, 99.
- Minister for, 17, 75, 122 f., 527 ff., 533.
- Ministeriets politik overfor, 51.
- Notabler, sammenkaldelse af, 526 f., 545 ff., 558, 575 f.
- Ordensmagt, organisation af, 101, 426 f. Se også: Gendarmeri.
- Overappellationsrettens funktioner, 224.
- Overret, opløsning af, 403.
- Overret, oprettelse af, 99, 328.
- Overretsråder, afsked af, 540, 544 f.

- Postvæsen i, 100.
 Presseforhold i, 100.
 Regeringens organisation i, 224, 534—37, 545 ff.
 Regeringens sæde, 100, 224 f.
 Regeringskommissionen for Slesvig, ophævelse af, 102 f.
 Regeringskommissærer, udnævnelse af, 91 f., 97—103, 524 ff., 538 f., 543, 552, 569.
 Rekrutter, udskrivning af, 213, 219 f., 222, 227 f., 244, 555.
 Rekvitioner til tropperne, 569.
 Skatteopkrævning i, 13 f., 26 ff.
 Skibsregistrering, 222 f., 246, 571 ff.
 Sproglige forhold, ordning af, 100, 123, 221 f., 294—98, 307—11, 328, 528.
 Standretters indførelse i, 564, 571.
 Særflag for, 207, 246, 577 f.
 Toldforordninger, ophævelse af, 247.
 Toldgrænse, etablering af midlertidig, 223 f.
 Toldindtægter, af, 99.
 Troppers indmarch, 539.
 Udbetaling af renter, pensioner m. m., 207.
 Slesvigere:
 Hjælp til trængende, 53.
 Tilbageholdelse af, 6.
 Slesvig-holstenske regering, ophævelse af, 225.
 Slesvig-holstenske skibe, neutrale magters behandling af, 145.
 Slesvigsk departement, indretning af, 12.
 Slesvigsk ret, eksamen i, 452 f.
 Smugleri, indberetning om, 168.
 Spanien, gældskrav på, 564 f.
 Spillekort, indførsel af, 69, 381.
 Spioner, rygter om henrettelse af, 136.
 Spionsystem, oprettelse af, 10.
 Spærring af grænsen til Slesvig, 23 f., 29 f.
 Statholderskabet i hertugdømmerne, 225, 229, 231, 238, 260, 262, 270, 273 f., 279, 284 f., 317, 324, 343, 356, 411, 413, 431, 442 ff., 446, 449, 463 f., 469, 496 f., 556.
 Statistisk Bureau, oprettelse af, 312.
 Statsbogholderiet, organisation af, 29.
 Statsgælden, udkast til lov om, 361, 439.
 Statsgældens forrentning, bidrag fra Holsten og Lauenborg til, 163 f.
 Statslån, optagelse af, 61 ff., 69, 87, 112, 118, 174, 393 f., 404, 407 ff.
 Statsregnskabet for 1848, 374.
 Statsrådet:
 Afholdelse af møde på Frederiksborg slot, 366.
 Bemyndigelse til at handle på kongens vegne, 95 f., 107.
 Mødedage, fastlæggelse af, 213.
 Organisation af, lovudkast om, 182.
 Protokolførelsen, regulativ for, 25, 28.
 Statssekretariatet for nådessager, 346, 351.
 Stedtmann, K., forhandling med, 40.
 Stier, lov om offentlige, 386.
 Strafarbejde, udkast til lov om, 387, 399.
 Straffemyndighed for fængselsmyndighederne, udkast til lov om, 402, 411, 555.
 Strandopsyn, 89.
 St. Croix, anordning om handel og skibsfart på, 179, 381, 529.
 Sundtolden, 210.
 Suspension af:
 Amtmand L. V. H. Krabbe, 92.
 Officerer, 42.
 Slesvigske embedsmænd, 41 f., 91.
 Stempelpapirforvalter H. B. Carstens, 134.
 Svane, L. C. løjtnant:
 Afsked af, 415 f.

- Retssag imod, 88.
- Sydslesvig:
- Belejringstilstand i, 413.
- Forholdene i, 404 f., 423 ff.
- Rømning af, 224 f., 244, 249, 259, 263, 268, 284, 289, 410 f., 426, 539.
- Sygepassere, udskrivning af, 557.
- Søkrigsførelsen, meddelelse om, 151, 258.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 494, 549.
- Søretten, gebyrer ved, 439.
- Såredes og faldnes efterladte, forsørgelse af, 212 f.
- Taksationskommissær, udnævnelse af, 247.
- Taksationsmænds udnævnelse, lovforslag om, 444 f., 475 f., 529.
- Talлотteriet, ophævelse af, 438 f.
- Teater, det kgl., 162, 235.
- Telegraflinier:
- Anlæggelse af, 367 f.
- Nedlæggelse af, 399.
- Teologisk embedseksamen, anvendelse af latinsk sprog ved, 345 f.
- Testamenter, konfirmation af, 49.
- Thorvaldsens museums eneret, forlængelse af, 431.
- Tidenders forsendelse, 372.
- Tiendevæsenet, udkast til lov om, 475 f.
- Tillisch, F. F.:
- Fuldmagt til, 500 f., 533—38.
- Ønske om afsked som regeringskommissær, 578 f.
- Tinglæsning af anordninger, 204 f.
- Titler og ordener, regler for uddelelse af, 161.
- Titulatur som direktør, 21.
- Toldfrihed for hornkvæg m. m., forslag om, 374, 421, 439.
- Toldgrænsen mellem Jylland og Slesvig, ophævelse af, 560, 564, 569, 573 ff., 578.
- Toldkrydsere, klage over fjendtlige, 11.
- Toldlovgivning for hertugdømmerne, 374, 439.
- Treschow, W. F., indkaldelse til forhandling i statsrådet, 185.
- Tronfølgespørgsmålet, 76 f., 117, 121, 272, 280, 283, 311—15, 334 ff., 380, 384 f., 397, 399 f., 414 f., 425 f., 467, 478—82, 486, 502, 507, 514, 556, 566.
- Trontale, udarbejdelse af, 353 f., 366, 370, 372, 374.
- Tvangsarbejdsanstaltens gæld, 380.
- Tvangsdåb, 16.
- Tønder, uroligheder i, 263 f., 270.
- Tønning, uordener i, 261.
- Tørninglen:
- Besættelse af gejstligt embede i, 178.
- Gejstlige sagers behandling i, 157.
- Uddeling af fædrelandssange og bøger, 12 f.
- Udenrigsminister:
- Stedfortræder for, 256.
- Udnævnelse af ny, 530 f., 551 f., 561.
- Udenrigsministeriet, 24, 67, 231, 282 f., 286, 334, 346, 356, 420.
- Udskrivning til hæren, 73 f., 126, 139, 276 f., 280 f., 380, 417—20, 444, 475, 489, 528.
- Udskrivning til sømagten, 11, 35, 52, 348, 369, 420, 563.
- Udskrivninger i Jylland, fjendtlige, 147, 158 ff., 165 f., 206 f.
- Understøttelser til indkaldtes familier, 61.
- Understøttelser, udbetaling af, 48, 235, 277, 281. 291 f., 490.
- Understøttelsesfond, fordeling af, 352.
- Universitetet i Kiel, 167.
- Valgdirektør, diæter og befordringsgodtgørelse til, 60.

- Valglistre i København, udarbejdelse af, 183, 185.
- Valglov, forslag til, 116, 152 f.
- Warnstedt, K. L. v., amtmænd, udbetaling af gage til, 135.
- Vartpenge, udbetaling af, 45, 86 f., 185. Se også: Pensioner.
- Vejle amt, forholdene i, 182.
- Vejvæsenet, 8.
- Vestindien:
 Fjendtlige skibes behandling i, 115.
 Forholdene i, 41, 61.
 Lovgivning for, 380 f.
 Åbent brev til beboerne i, 179.
- Vestkysten, forsvaret af, 559 f., 562, 564 f.
- Veterinærskolen, reorganisation af, 42 f.
- Wiener Schlussact, 273.
- Væbnede magt, anordning om den, 528.
- Værnepligtsloven, 16, 26, 29, 31, 35, 48, 57, 60. Se også: Udskrivning til hæren og sømagten.
- Våbenhvile, korrespondance mellem generalerne om, 178.
- Våbenstilstand, betingelser for ny, 115, 129—33, 145 ff., 152, 158, 163, 168 ff. Se også: Fredsunderhandlinger med Preussen.
- Våbenstilstanden af 1848:
 Forlængelse af, 54, 63, 90, 93 f.
 Klage over misligholdelse af, 9 f., 46 ff.
 Opsigelse af, 69—73, 88, 116.
- Våbenstilstanden af 1849:
 Forlængelse af, 378 ff., 389.
 Hemmelige artikler, udførelse af, 213 f., 227 ff., 232, 236 f., 249, 264 f., 273, 413, 423 ff., 431, 438, 441, 458, 460, 494 f., 496 ff., 500, 504, 506, 508, 514, 518 f.
 Udførelse af, 259 ff., 264 f., 270, 273—76, 278 ff., 284—87, 291, 343, 350 f.
- Ægteskaber, blandede, 32, 345, 414.
- Øhlenschlägers jordefærd, 372.
- Øresundstoldens status, 44.
- Østrig, forholdet til, 265.

TALERFORTEGNELSE

- Bang, P. G., indenrigsminister:**
- Afsked af:**
- Jessen, M. R., stiftamtmand, 234.
- Krabbe, L. V. K., amtmand, 208, 234.
- Als og Ærø, militær besættelse af, 10.**
- Amtmand:**
- Konstitution af, 114.
- Permission for, 78.
- Suspension af, 92.
- Amtmandsemployer, besættelse af, 72, 234 f.**
- Amtmandsret, lensbesiddernes, 177.**
- Amtsraad, udnævnelse af provster til, 210.**
- Appelret, organisation af, 40.**
- Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 224.**
- Augustenborgske papirer, udgivelse af, 24.**
- Barberneringen, ændring i, 155.**
- Bernstorff slot, udlejning af, 209.**
- Blokade af fjendtlige havne, 201, 217, 236 f.**
- Bogtrykkerprivilegiens udstedelse, 78.**
- Bompeng, ophævelse af, 87.**
- Bropeng, 39.**
- Bygninger, kongelige, administration af, 183, 209.**
- Bøndergods' inddragning under hovedgård, 39.**
- Desarmering af krigsskibe, 240.**
- Diplomatiske noter, forelæggelse af, 12.**
- Dragonheste, fjernelse af fjendtlige, 43.**
- Døvstumme-Institut, betaling på, 241.**
- Edsvorneretter, indførelse af, 109, 216.**
- Feltlasarettet, indretning af, 134.**
- Flygtninge, understøttelse til, 134, 152.**
- Forst- og domænevæsenet, direktør for, 254.**
- Fredskongres, afholdelse af, 164, 176, 181 f.**
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 143, 189 f., 193 f., 198, 201, 204.**
- Færøerne, kommunal forfatning for, 241.**
- Fæstegods' overgang til ejendom, 117, 253.**
- Fæstelovgivningen, overtrædelse af, 66.**
- Gefion, bortfjernelse af, 238.**
- Geheimkonferensraad, udnævnelse til, 218.**
- Grundlovens gyldighed for kolonierne, 179.**
- Grundlovsudkastet, 65 f., 76, 80—84, 89, 103, 112, 116, 126 ff., 134 f., 137, 139, 142, 149 f., 152 f.**
- Hartkornsskatterne, egalisering af, 57 f.**
- Haver, de offentlige, administration af, 162.**
- Heste, udskrivning til hæren, 60.**
- Hvidt, L. N., æresbevisning til, 219.**
- Hæderstegn, uddeling af, 78.**

- Indfødsret, behandling af sager om, 88.
- Island:
- Altingsmedlemmer, udnævnelse af, 136.
 - Amtmandsemedbeders besættelse, 136.
 - Commissarius for altinget, udnævnelse af, 147.
 - Forholdene i, 248.
 - Jagtanordning for, 160.
 - Kirkeværge, honorar til, 209.
 - Kongens underskrift på islandske anordninger, 141 f.
 - Sammenlægning af sysler, 141.
 - Udkast til valglov, 92, 141.
 - Vrag, forordning om, 141.
- Jylland, fjendens indrykning i, 126, 142, 168, 182.
- Kolera, 89.
- Kommissær til hertugdømmerne, udnævnelse af, 10.
- Kommunallov, udkast til, 218, 240 f.
- Krigsfanger, udveksling af, 236 f.
- Krigsførelsen, planer for, 175.
- Krigsskat af gesandters taffelpenge, 104.
- Kvægsygen, forholdsregler imod, 32 f., 35, 39, 42, 44, 48, 58, 87, 133.
- Kvægudførsel fra Jylland, forbud mod, 137.
- Landboforholdene, udkast til love om, 65.
- Landbokommissionen:
- Diæter for medlemmer af, 182.
 - Nedsættelse af, 58 ff., 148.
- Lehmann, Orla, ansættelse som amtmand, 20 f.
- Licens til skib, udstedelse af, 78.
- Meddelelser i pressen, forbud mod, 171.
- Ministergagers fastsættelse, 5.
- Ministeriet:
- Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 45 f., 155 f., 162, 210, 254.
- Spørgsmål om eventuelt skifte, 214 f.
- Ministerpensioners fastsættelse, 5.
- Ministrenes kontrasignatur, 183.
- Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 68.
- Månedeforestillinger, forelæggelse af, 96.
- Nationalbanken, medlem af repræsentantskabet, 17.
- Nordslesvigerne, proklamation til, 55.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 241.
- Ordener og titler, tildeling af, 53 f.
- Ordenskapitlet, 242.
- Porcellænsfabrik, den kgl., 233 f.
- Postvæsenet, 254.
- Præsidentvalget i Paris, 37.
- Regnskabsrevision, 156.
- Revisionsberetninger, aflæggelse af, 209.
- Rigsdagens sammensætning, 80 f., 83, 126 ff., 137.
- Rigsdagsvalg, udskrivning af, 208, 239.
- Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
- Afgæde ministres plads i, 33.
 - Finanssagens behandling, 48.
 - Forretningsordenen for, 26 ff., 63.
 - Interpellation om landbosagen, 11.
 - Kompetence, 48.
 - Ledige pladser i, 112, 139 f.
 - Opløsning af, 26.
 - Udnævnelse af nyt medlem, 89.
- Ringkøbing amt, understøttelse til beboerne i, 180.
- Rusland, forholdet til, 187.
- Skibslanterner, farvede, 138.
- Slesvig:
- Bestyrelseskommissionen, installation af, 220 f., 238.
 - Besættelse af, 190.
 - Danmark og Slesvig, forholdet imellem, 143.

- Deling af, 19, 204.
 Embedsmænds afsked og udnæv-
 nelse, 222, 243.
 Forfatning for, 88, 121—24, 177,
 214 f.
 Minister for, 123.
 Ministeriets politik overfor, 51.
 Regeringskommissærer, udnævnel-
 se af, 98.
 Skatteopkrævning i, 26, 28.
 Skibsregistrering, 223.
 Sorø akademi, nedlæggelse af, 92 f.
 Statslån, optagelse af, 63, 118.
 Suspensioner af:
 Amtmand L. V. H. Krabbe, 92.
 Slesvigske embedsmænd, 41.
 Tronfølgespørgsmålet, 117.
 Udskrivninger i Jylland, fjendtlige,
 147, 165.
 Understøttelse til indkaldtes familier,
 61.
 Valgdirektør, diæter og befordrings-
 godtgørelse til, 60.
 Valglisten i København, udarbejdelse
 af, 183, 185.
 Valglov, forslag til, 153.
 Vejle amt, forholdene i, 182.
 Veterinærskolen, reorganisation af,
 42.
 Værnepligtsloven, 48, 57, 60.
 Våbenstilstand, betingelse for ny,
 132, 169.
 Våbenstilstanden af 1848:
 Klage over misligholdelse af, 9.
 Opsigelse af, 72.
 Ægteskaber, blandede, 32.
- Bardenfleth, C. E., justitsminister:**
 Afsked af:
 Krabbe, L. V. K., amtmænd, 208 f.,
 234.
 Akademiske år, inddeling af det, 422.
 Als og Ærø, militær besættelse af, 10.
 Amtmandsembede, besættelse af, 548.
 Amtmandsret, lensbesidderes, 157,
 177.
- Ansøgninger, indberetning om uaf-
 gjorte, 452, 569.
 Apanagelov, udkast til, 365.
 Arveprinsens økonomiske forhold,
 153.
 Assurancebetaling til bomberamte
 ejendomme, 249, 251.
 Augustenborgske godser, beslaglæg-
 gelse af, 495.
 Augustenborgske papirer, udgivelse
 af, 120, 183.
 Berlingske Tidende, indrykkelse af
 meddelelser i, 356.
 Blokade af fjendtlige havne, 217, 237,
 259, 372, 569 f.
 Bogtrykkeri i Haderslev, handel om,
 247.
 Bogtrykkeriprilegiens udstedelse,
 78.
 Borgerofficerer, aflønning af, 247 f.
 Budget, udkast til, 383.
 Bøndergods under len og stamhuse,
 afhændelse af, 417, 559.
 Centralmagten i Frankfurt, 376.
 Civillistens størrelse, fastsættelse af,
 352.
 Dansebodhold, bevillinger om, 483.
 Desarmering af krigsskibe, 240.
 Dimission, ønske om:
 Justitsministerens, 216.
 Marineministerens, 416.
 Dåreanstalt, oprettelse af, 95.
 Edsformular for borgervæbningen,
 450.
 Edsvorneretter, indførelse af, 109.
 148 f.
 Egense kloster, erstatning til, 56.
 Embedsed, udkast til ny, 156, 184.
 Faneed, udkast til ny, 184.
 Finantsernes status, 172.
 Folketingsvalg, klage over, 552.
 Frd. 20.6.1788, § 16, suspension af,
 372.
 Fredskongres, afholdelse af, 165.
 Fredsunderhandlinger med Preussen,
 188, 197, 199 ff., 270, 315, 318 ff.,

- 325 f., 376, 422, 457 ff., 474, 498, 505 f., 509, 511, 513, 517.
- Frihedshartkorn, grevers og friherrens, 218.
- Frimurerordenen, beskyttelsesbrev for, 359 f.
- Fæstegods' overgang til ejendom, 117.
- Gefion, bortfjernelse af, 289.
- Gesandt, hjemkaldelse af, 386.
- Gifthandel, bestemmelser om, 365, 412.
- Grundlovens gyldighed for kolonierne, 179 f.
- Grundlovsudkastet, 81, 83, 85 f., 103, 108, 113 f., 117, 128 f., 135, 148 f.
- Hamborgske aviser, indrykning af proklamata og lign. i, 416 f.
- Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558, 567.
- Heste, udskrivning til hæren af, 372, 478, 489.
- Hjemkaldelse af danske søfolk i udlandet, 112.
- Holsten og Lauenborg, minister for, 284, 543, 546 f.
- Huslov, udkast til kgl., 95, 153.
- Hæren, hjemsendelse af, 246.
- Højesteret:
Rettergangsmåden ved, 387 f.
Åbning af, 59.
- Inderster, indtagelse af, 434.
- Indkomst- og formueskat, udskrivning af, 428.
- Island:
Forfatning for, 471.
Lærde skoler i, 421.
Troppers afsendelse til, 470 f.
- Jurisdiktionskredsene, ændring i, 399, 405.
- Jøder, fremmede, deres ophold i riget, 396, 420.
- Kolera, 89.
- Krigsfanger, udveksling af, 228, 232, 237 f.
- Krigsførelsen, planer for, 172.
- Krigsministeren, afrejse til hæren, 544.
- Krigsretssagers referat, 177.
- Krigsskat:
Af gesandters taffelpenge, 104.
Udskrivning af, 428 ff.
- Kriminallov, udarbejdelse af ny, 556 f.
- Kvægdulførsel fra Jylland, forbud mod, 137.
- Københavns borgervæbningskasse, gebyrer til, 372.
- Landbygningernes brandforsikringsfond, bidrag til, 388.
- Lauenborg, guvernør i, 546 f.
- Lehmann, Orla, ansættelse som amtmand, 20.
- Len- og stamhuse:
Overgang til fri ejendom, 182.
Udkast til lov om afhændelse af bøndergods fra, 417.
- Lensgreve, udnævnelse til, 65.
- Licens til skib, udstedelse af, 119.
- Licitation ved hærens materielanskaffelse, interpellation om, 439.
- Lodseri i Grenå, 384.
- Lovens 5—2—65, ophævelse af, 372.
- Lægdsvæsenet, bestyrelsen af, 348.
- Marineminister, udnævnelse af ny, 562.
- Meddelelser i pressen, forbud mod militære, 171, 184.
- Militærpersoners forret til embeder, 96.
- Ministeransvarlighed, lovudkast om, 182, 346 f.
- Ministeriet:
Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 31, 155, 329.
Spørgsmål om eventuelt skifte, 214.
- Ministres tilbagetræden, nødvendigheden af, 489.
- Negeremancipationen, 380 f.
- Nordslesvig, stemningen i, 402.
- Norske arkivsager, udlevering af, 491 ff.

Opbringelse af skibe, 140.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 12, 24.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 341 ff., 358, 465 f., 487.
 Ordenskapitlet, 242.
 Ordens opretholdelse i enklaverne, 304 f.
 Ostwald, C. F. A., dr., beslaglæggelse af hans papirer, 230.
 Overformynderibestyrelse, den jorddrottlige, 348, 447.
 Overinspektør for fængselsvæsenet, 14.
 Presselov, forslag til ny, 78, 347, 431, 451 f.
 Proklamata m. m., optagelse i hamborgske aviser af, 416 f.
 Rang, tildeling af, 359.
 Rekvisitioner, ekspedition af retslige 61 f.
 Rigsdagen:
 Sammensætning af, 81, 83, 85 f., 128 f.
 Åbning af, 370.
 Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
 Afgående ministres plads i, 33.
 Diæter for medlemmer af, 12.
 Forretningsordenen for, 25 f.
 Ledige pladser i, 7.
 Rejseomkostninger for medlemmer af, 12.
 Rigsretten, 348 f., 431.
 Rusland, forholdet til, 187.
 Rustninger, forslag om, 289, 333 f., 351, 360, 367, 369, 441.
 Scholten, Peter, sagen mod generalguvernør, 290.
 Skadeserstatning til slaveejerne, 180.
 Skiftejurisdiktion, den jorddrottlige, 348, 399, 447.
 Skolelærerembeder, kaldsretten til, 364 f.

Slesvig:
 Bestyrelseskommissærer, udnævnelse af, 437.
 Deling af, 214, 318 ff.
 Forfatning for, 177, 214, 296, 300 ff., 305 f., 309, 311, 322 f.
 Gejstlige sagers administration, 311.
 Minister for, 75, 123, 533.
 Notabler, sammenkaldelse af, 527.
 Overretsråder, afsked af, 540.
 Regeringens organisation, 535.
 Regeringskommissærer, udnævnelse af, 98, 525.
 Sproglige forhold, ordning af, 296, 309.
 Standretters indførelse i, 564.
 Særflag for, 246.
 Toldgrænse, etablering af midlertidig, 224.
 Smugleri, indberetning om, 168.
 Statsrådets organisation, lovudkast om, 182.
 Strafarbejde, udkast til lov om, 387, 399.
 Straffemyndighed for fængselsmyndighederne, udkast til lov om, 402, 411, 555.
 Strandopsyn, 89.
 Sydslesvig:
 Forholdene i, 405.
 Rømning af, 259.
 Sygepassere, udskrivning af, 557.
 Sømilitære episoder, undgåelse af, 549 f.
 Sørretten, gebyrer ved, 439.
 Tidenders forsendelse, 372.
 Trontale, udarbejdelse af, 374.
 Tronfølgespørgsmålet, 314, 334 f., 479, 481 f.
 Tvangsarbejdsanstaltens gæld, 380.
 Udskrivning til hæren, 73, 126, 139, 276 f., 280 f., 380, 417—20, 444, 475, 489, 528.
 Udskrivning til sømagten, 35 f., 348.
 Valglov, forslag til, 152.

- Vestindien, lovgivning for, 381.
 Væbnede magt, anordning om den, 528.
 Værnepligtsloven, 16, 26, 29, 31, 35.
 Våbenstilstand, betingelser for ny, 170.
 Våbenstilstanden af 1849:
 Forlængelse af, 379.
 Udførelse af, 259, 262 ff., 278 f., 286.
 Ægteskaber, blandede, 345.
- Bille, Chr. H., kammerherre:**
 Artiklers offentligørelse i tyske blade, 350.
 Bladkorrespondenter, belønning til, 401.
 Blokade af fjendtlige havne, 504.
 Centralmagten i Frankfurt, 426.
 Eckernförde, uroligheder i, 362.
 Eggers, O. F., politimester, genansættelse af, 324.
 Fredskongres, afholdelse af, 422.
 Fredsunderhandlinger med Preussen, 270 f., 321, 336 ff., 375, 422, 426, 448, 472, 474, 477, 480, 484, 496, 503 f., 506 ff., 515.
 Gefion, bortfjernelse af, 276, 285, 287 f., 291, 305, 343.
 Hamburger Correspondenz, optagelse af artikler i, 272.
 Hodges, G. L., oberst, dampskib til, 539.
 Holsten:
 Forholdet til Tyskland, 520.
 Minister for, 283.
 Tilstanden i, 440.
- Indberetninger fra diplomater, forelæggelse af, 261 f., 270, 272 f., 276, 278, 283, 287, 291, 350, 357, 361, 422, 431, 433, 437, 444, 450, 486, 496, 501, 520, 530.
 Indberetninger fra kammerherre F. F. Tillisch, forelæggelse af, 278, 286, 291, 331, 362, 406, 410, 412, 433, 468.
- Manifest, udstedelse af, 539.
 Nordslesvig, svensk besættelse af, 361, 491, 531.
 Norske arkivsager, udlevering af, 493.
 Nådesbevisninger, uddeling af, 540.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 316, 324, 341, 344, 352 f., 357, 361, 377, 463, 465, 468, 488, 494, 500 ff.
 Preussisk kommissær til hertugdømmerne, afsendelse af, 406, 410.
 Proklamation til:
 Holstenerne, 537.
 Slesvigerne, 537.
 Protokol, fuldmagt til underskrivelse af, 491.
 Rigsdagen, beretning om de diplomatiske forhold til, 380.
 Russisk eskadre, tilbud om hjælp af, 520.
 Rustninger, forslag om, 364.
 Slesvig:
 Deling af, 504.
 Forfatning for, 293, 299 f., 302.
 Minister for, 533.
 Regeringskommissær, udnævnelse af, 538 f.
- Statholderskabet i hertugdømmerne, 343, 413.
 Sydslesvig:
 Belejringstilstand i, 413.
 Rømning af, 413, 426.
 Sømilitære episoder, undgåelse af, 494.
 Tronfølgespørgsmålet, 272, 280, 283, 311, 334, 380, 415, 425 f., 478 ff., 486.
 Tønder, uroligheder i, 264, 270.
 Våbenstilstanden af 1849:
 Forlængelse af, 378.
 Hemmelige artikler, udførelse af, 265, 273, 438, 506.
 Udførelse af, 261 f., 264 f., 270, 273, 275, 278, 284—87, 291, 350.
- Bülow, Bernhard, kammerherre:**
 Tronfølgespørgsmålet, 312.

Clausen, H. N., minister uden portefølge:

- Adresser, forelæggelse af, 37 f., 350.
 Akademiske år, inddeling af det, 422.
 Als, adresse til oprørsregeringen fra, 56.
 Amtmandsembede, besættelse af, 548.
 Apanagelov, udkast til, 366, 435.
 Augustenborgske papirer, udgivelse af, 120.
 Blokade af fjendtlige havne, 205, 217, 259, 290, 541.
 Budget, udkast til, 384.
 Civilfanger, behandling af, 554.
 Civillistens størrelse, fastsættelse af, 150 f., 352.
 Desarmering af krigsskibe, 240.
 Dimission, eget ønske om, 250, 341.
 Edsformular for borgervæbningen, 450.
 Egense kloster, erstatning til, 56.
 Embedsed, udkast til ny, 184.
 Erstatning til Jylland, 282 f.
 Folkekirken, 76.
 Fredsunderhandlinger med Preussen, 157 f., 183, 188 f., 193, 195, 201 f., 204, 271, 315, 320, 324 f., 423 f., 457, 460—63, 497 f., 504, 506, 510—13, 516 f.
 Gesandter, hjemkaldelse af, 170.
 Grundlovsudkastet, 75 f., 81, 85, 103.
 Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558, 567.
 Holsten:
 Forfatning for, 558.
 Forhold til Tyskland, 520.
 Minister for, 283, 479, 545 ff.
 Imødegåelse af slesvig-holstensk skrift, 419 f.
 Island, kongens underskrift på islandske anordninger, 142.
 Jøder, fremmede, deres ophold i riget, 396.
 Krigsfanger, udveksling af, 228.
 Krigsførelsen, planer for, 175.

Krigsskat:

- Af gesandters taffelpenge, 104.
 Udskrivning af, 430.
 Landesversammling (Holsten), 290.
 Lehmann, Orla, ansættelse som amtmand, 20.
 Manifest, udstedelse af, 539.
 Meddelelser i pressen, forbud mod, 171.
 Ministergagers fastsættelse, 5.
 Ministeriet:
 Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 155.
 Udnævnelse af, 4.
 Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 68.
 Nordslesvig, stemningen i, 402 ff.
 Offentliggørelse i aviserne af de diplomatiske forhandlinger, 8.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 12, 23, 27, 37 f., 50.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 343 f., 353, 358, 366, 378, 464, 466.
 Ordenskapitlet, 242.
 Ostwald, C. F. A., dr., beslaglæggelse af hans papirer, 230.
 Overkommandoen, overtagelse af, 410.
 Pension, lov om, 269.
 Porcellænsfabrik, den kgl., 248.
 Preussisk kommissær til hertugdømmerne, afsendelse af, 405.
 Proklamation til slesvigerne, 27, 102, 241.
 Præsidentvalget i Frankrig, 28.
 Rigsdagen:
 Beretning om de diplomatiske forhandlinger til, 502.
 Interpellation om de udenrigske forhold, besvarelse af, 519 f.
 Udsættelse af, 373.
 Åbning af, 370.
 Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
 Afgæde ministres plads i, 7, 33 f.
 Forretningsordenen for, 25 f.

Rustninger, forslag om, 289 f., 331, 408, 434, 441.

Slesvig:

Besættelse af, 189.

Deling af, 193, 204, 215, 320, 324.

Embedsmænds afsked og udnævnelse, 97, 226, 243, 256.

Forfatning for, 88, 215, 293 ff., 297 f., 304, 307, 310 f., 322.

Gejstlige sagers administration, 310 f.

Gendarmeri, oprettelse af, 236.

Minister for, 123, 533.

Notabler, sammenkaldelse af, 526 f.

Regeringens organisation i, 536.

Regeringskommissær, udnævnelse af, 98, 525.

Rekrutter, udskrivning af, 228.

Skibsregistrering, 246.

Sproglige forhold, ordning af, 123 ff., 294, 307, 528.

Særflag for, 246.

Statholderskabet i hertugdømmerne, 556.

Statslån, optagelse af, 408.

Suspension af slesvigske embedsmænd, 41.

Svane, L. C., løjtnant, afsked af, 416.

Sydslesvig:

Forholdene i, 424.

Rømning af, 236, 259.

Sømilitære episoder, undgåelse af, 549.

Tillisch, F. F., kammerherre, fuldmagt til, 533, 538.

Tronfølgespørgsmålet, 335, 479 ff.

Trontale, udarbejdelse af, 366.

Uddeling af fædrelandssange og bøger, 12 f.

Udskrivning til sømagten, 35.

Våbenstilstand, betingelser for ny, 132.

Våbenstilstanden af 1848:

Forlængelse af, 94.

Klage over misligholdelse af, 48.

Opsigelse af, 71 f., 116.

Våbenstilstanden af 1849:

Forlængelse af, 378 f.

Hemmelige artikler, udførelse af, 236, 264, 423 f., 498, 504, 506.

Udførelse af, 259, 264, 274, 278.

Frederik VII:

Apanagelov, udkast til, 371.

Beslaglæggelse af preussiske skibe i Danmark, 107.

Blokade af fjendtlige havne, 106, 468.

Fjendtlighedernes genoptagelse, 106.

Fredsunderhandlingerne med Preussen, 468, 515 f., 518 f.

Grundlovsudkastet, 153 f.

Holsten, forfatning for, 369.

Kongens afrejse til hæren, 107.

Oprørsregeringen i Hertugdømmerne, forholdet til, 468.

Postdampskibe, udenlandske, 107.

Rigsdagen:

Udsættelse af, 370.

Åbning af, 367, 370.

Rigsforsamlingen, den grundlovgivende, Kongens afslutningstale, 154.

Rustninger, forslag om, 367, 369, 468.

Statsrådet:

Bemyndigelse til at handle på kongens vegne, 107.

Telegraflinie, anlæggelse af, 367 f.

Våbenstilstanden, opsigelse af, 73.

Våbenstilstanden af 1849:

Hemmelige artikler, udførelse af, 518 f.

Hansen, C. F., krigsminister:

Afsked af officerer, 30, 34, 37, 57.

Als og Ærø:

Angreb på, 253.

Militær besættelse af, 10, 266.

Amtmandsembede, besættelse af, 548.

Apanagelov, udkast til, 435.

Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 495.

Blokade af fjendtlige havne, 186, 192, 217, 232, 237 f., 259, 531, 541, 569.

- Budget, udkast til, 383.
 Civildfanger, behandling af, 554.
 Civillistens størrelse, fastsættelse af, 150 f.
 Desarmering af krigsskibe, 240.
 Dimission, eget ønske om, 424, 515.
 Edsformular for borgervæbningen, 450.
 Enkepension til faldne officerers enker, 184 f.
 Fabvier, klage fra general, 111 f.
 Feltlasarettet, indretning af, 134.
 Fjendtlighedernes genoptagelse, 101.
 Fransk general, engagement af, 79 f.
 Fredskongres, afholdelse af, 163 f., 250.
 Fredsunderhandlinger med Preussen, 147, 157 f., 186, 188, 191 ff., 198, 203 f., 319 f., 326 f., 424, 436, 448 f., 459 f., 477, 496 f., 499, 504, 506—09, 514 f., 517, 519.
 Fæstegods overgang til ejendom, 117.
 Gefion, linesskibet:
 Afbrydelse af forbindelse med, 556.
 Bortfjernelse af, 289.
 Grundlovsudkastet, 42, 75 ff., 81 ff., 86, 113, 129, 137.
 Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 568.
 Heste, udførsel af, 38 f.
 Hjemsendelse af arresterede præster, 114.
 Hodges, G. L., oberst, dampskib til, 539.
 Holsten:
 Angreb på, 566, 568.
 Minister for, 479.
 Hæren:
 Forplejning i Sydslesvig, 541.
 Hjemsendelse af, 247, 253, 395.
 Operationer, 112, 173 ff.
 Tiltaleformen i, 427.
 Imødegåelse af slesvig-holstensk skrift, 420.
 Invalidelov, udkast til, 398.
 Island, kongens underskrift på islandske anordninger, 142.
 Jylland, fjendens indrykning i, 126, 166.
 Jøder, fremmede, deres ophold i riget, 396.
 Kommissær til hertugdømmerne, udsendelse af, 64 f.
 Krigsdampskibe, anskaffelse af, 339.
 Krigsfanger, udveksling af, 220, 228, 232, 237 f.
 Krigsførelsen, planer for, 173 ff.
 Krigsministeren, afrejse til hæren, 543 f.
 Krigsministeriet, 352, 411.
 Krigsskat, udskrivning af, 429 f.
 Krogh, Christoph, general, undersøgelse af hans forhold, 367.
 Kvægduførsel fra Jylland, forbud mod, 137.
 Landbokommission, nedsættelse af, 60.
 Lehmann, Orla, tilfangetagelse af, 161.
 Licens til skib, udstedelse af, 119.
 Licitation ved hærens materialeanskaffelser, interpellation om, 439.
 Limfjorden, forholdsregler mod trafikken på, 178.
 Meddelelser i Pressen, forbud mod militære, 166, 171.
 Militærpersoners forret til embeder, 96.
 Ministeriet, forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 155.
 Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 67 f.
 Nordslesvig:
 Stemningen i, 403, 502.
 Svensk besættelse af, 362, 539.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 27.
 Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 463, 487.
 Ordenskapitlet, 242.
 Overkommandoen, overtagelse af, 409 f., 412, 483.

- Permission for hærens mandskab, 245 f.
 Proklamation til oprørshæren, 31.
 Reedtz, Holger, instruks for, 158.
 Rendsborg, angreb på, 543.
 Rigsdagen:
 Behandling af klagesager oversendt fra rigsdagen, 529.
 Sammensætning af, 81, 83, 86, 129, 137.
 Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
 Afgæde ministres plads i, 33.
 Forretningsordenen for, 26.
 Russisk eskadre, tilbud om hjælp af, 532.
 Rustninger, forslag om, 266, 289, 317 f., 331 f., 351, 360, 362 f., 366, 368, 406 ff., 427, 441, 444, 460, 467 f., 474, 490.
 Rygter, tilbagevisning af, 553.
 Scholten, Peter, sagen mod generalguvernør, 290.
 Skolelærerembeder, kaldsretten til, 364.
 Slesvig:
 Bestyrelseskommissærer, udnævnelse af, 437.
 Besættelse af, 191, 235.
 Deling af, 163, 216, 319 f., 499, 507 f.
 Embedsmænds afsked og udnævnelse, 100.
 Forfatning for, 122, 216, 301, 303, 307, 309.
 Minister for, 75, 123.
 Overretten, opløssning af, 403.
 Regeringens sæde, 224 f.
 Regeringskommissærer, udnævnelse af, 98.
 Rekrutter, udskrivning af, 219.
 Skibsregistrering, 246.
 Sproglige forhold, ordning af, 100, 307, 309.
 Standretters indførelse i, 564.
 Særflag for, 246.
 Troppers indmarch, 539.
 Spærring af grænsen til Slesvig, 23 f.
 Suspension af:
 Officerer, 42.
 Slesvigske embedsmænd, 41.
 Svane, L. C., løjtnant:
 Afsked af, 415.
 Retssag imod, 88.
 Sydslesvig, Rømning af, 224 f., 259, 262, 284, 289, 539.
 Sømilitære episoder, undgåelse af, 549.
 Såredes og faldnes efterladte, forsørgelse af, 212 f.
 Telegraflinier:
 Anlæggelse af, 367.
 Nedlæggelse af, 399.
 Tronfølgespørgsmålet, 77, 314, 335, 479.
 Udskrivning til hæren, 417, 475.
 Udskrivninger i Jylland, fjendtlige, 166.
 Våbenstilstand, betingelser for ny, 129—32, 145 ff., 158, 163, 168 f.
 Våbenstilstanden af 1848:
 Forlængelse af, 93 f.
 Klage over misligholdelse, 9.
 Opsigelse af, 71.
 Våbenstilstanden af 1849:
 Forlængelse af, 378 f.
 Hemmelige artikler, udførelse af, 227 f., 413, 424, 496 f., 504, 506.
 Udførelse af, 259, 262—65, 268, 270, 278 f., 284, 291.
 Irminger, Carl L., marineminister:
 Aftakling af krigsskibe, 578.
 Blokade af fjendtlige havne, 570.
 Marineminister, udnævnelse af ny, 561 f.
 Udskrivning til sømagten, 563.
 Vestkysten, forsvaret af, 562, 564 f.
 Madvig, J. N., kultusminister:
 Adler, A. P., magister, vartpenge til, 86 f., 185.

Afsked af:

- Bertelsen, Nis, kateket, 135.
 Akademiske år, inddeling af det, 421 f.
 Als og Ærø, civilregeringen på, 9.
 Amtmandsembede, besættelse af, 548.
 Apanagelov, udkast til, 365 f., 433 ff.
 Augustenborgske godser, beslaglæg-
 gelse af, 495.
 Augustenborgske papirer, udgivelse
 af, 120.
 Beneficiargods, 329 f.
 Bispembeder:
 Besættelse af, 36, 362.
 Forslag om inddragelse af, 22.
 Blokade af fjendtlige havne, 217, 238.
 Budget, udkast til, 384.
 Centralmagten i Frankfurt, 376.
 Degnepension, ophævelse af, 256, 292.
 Desarmering af krigsskibe, 240.
 Døvstumme-institut, betaling på, 241.
 Edsformular for borgervæbningen,
 450.
 Embedsed, løsning fra, 273.
 Filofofisk prøve, ændring i, 578.
 Folkekirken, 76.
 Fredskongres, afholdelse af, 165, 176,
 182.
 Fredsunderhandlinger med Preussen,
 143 f., 188 f., 194 f., 197 f., 202 f.,
 270 f., 319 f., 325, 328, 338, 376 f.,
 413, 422 f., 458 f., 461 ff., 467, 477,
 485 f., 498 ff., 504 f., 507, 509 ff.,
 514, 516, 518 f.
 Frimurerordenen, beskyttelsesbrev
 for, 360.
 Gejstlige embeder, privat forslagsret
 til, 156 f.
 Gesandter, hjemkaldelse af, 170.
 Gravertjeneste, besættelse af, 371.
 Grundlovsudkastet, 76, 81—85, 103,
 113, 127, 145.
 Gæhler, C. C. A. H., amtsforvalter,
 klage fra, 248.
 Hertugdømmernes stilling, diploma-
 tiske forhandlinger om, 558, 567.

Holsten og Lauenborg, minister for,
 283, 545 f.

Hæren, operationer, 172 f., 175.

Højskoles oprettelse på Sorø akademi,
 22 f.

Indkomst- og formueskat, 428.

Indsamling til jyderne, 212.

Island:

Forfatning for, 471.

Kongens underskrift på islandske
 anordninger, 142.

Lærde skoler på, 421.

Troppers afsendelse til, 470.

Jørgensen, Peter, provst, ansættelse i
 andet embede, 401.

Kirkens midler, dispositionsretten
 over, 76.

Konsistorium ved Københavns univer-
 sitet, 562, 575.

Krigsdampskibe, anskaffelse af, 339.

Krigsfanger, udveksling af, 228, 231,
 238.

Krigsskat:

Af gesandtes taffelpenge, 104.

Af skuespillernes feu, 438.

Udskrivning af, 428, 430.

Kriminallov, udarbejdelse af ny, 556.

Kvægudførsel fra Jylland, forbud
 mod, 137.

Landesversamling (Holsten), 238.

Lehmann, Orla, ansættelse som amt-
 mand, 21.

Lensgreve, udnævnelse til, 65.

Lærde skoler:

Beneficévæsen, 267.

Dækning af underskud for, 267.

Nedlæggelse af, 255 f., 425.

Reformplan for, 255.

Undervisningsplan for, 421, 452.

Ministergagers fastsættelse, 5.

Ministeriet, forretningernes fordeling
 blandt dets medlemmer, 45, 155 f.,
 162.

Monrad, D. G., udnævnelse til biskop,
 67 f.

- Mørch, M., pastor, bortførelse af, 220, 235.
- Nordslesvig, stemningen i, 402 f.
- Norske arkivsager, udlevering af, 493 f.
- Nådesbevisninger, tildeling af, 469, 529.
- Oldenborgske kongehus, højtideligholdelsen af jubilæum for, 235.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 341 f., 345 f., 353, 358, 378, 395, 438, 463 ff., 485—88.
- Ostwald, C. F. A., dr.:
Beslaglæggelse af hans papirer, 230.
Gratifikation til, 230.
- Overappellationsretten, 328.
- Pension, Lov om, 269.
- Permission til rejse til Holsten, 265 f.
- Povelsen, godsforvalter, afsættelse af, 36 f.
- Privatisters adgang til universitetet, 255.
- Proklamation til slesvigerne, 260.
- Rendsborg, angreb på, 542 f.
- Rigsdagen:
Afslutningsmøde i, 503.
Embedsmænds valg til, 281.
Interpellation om de udenrigske forhold, besvarelse af, 519.
Sammensætningen af, 81—85, 127.
Udsættelsen af, 373.
Åbning af, 370.
- Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
Afgæede ministres plads i, 33.
Forretningsordenen for, 26.
Ministeriets forhold til, 5.
- Rigsretten, 349.
- Rustninger, forslag om, 333, 408 f., 434.
- Rygter, tilbagevisning af, 553.
- Rømer, Carl, general, erstatning til, 354.
- Skoлеembedseksamen, anordning for, 54.
- Skoलेlærerembeder, kaldsretten til, 364 f.
- Slesvig:
Besættelse af, 189.
Danmark og Slesvig, forholdet mellem, 143 f.
Deling af, 19, 182, 194 f., 202 f., 215, 319 f., 323, 422, 467, 485 f., 498 ff., 504 f., 507.
Embedsmænds afsked og udnævnelse, 225, 243, 249.
Forfatning for, 88, 122, 145, 215, 294—310, 322 f., 413.
Gejstlige sagers administration, 225, 294.
Gendarmeri, oprettelse af, 238.
Interpellation ang. forholdene i, 6.
Minister for, 75.
Notabler, sammenkaldelse af, 527, 558.
Regeringens organisation i, 535 f.
Skibsregistrering, 223.
Standretters indførelse i, 564.
- Slesvigsk ret, eksamen i, 452 f.
- Sorø akademi, nedlæggelse af, 92 f.
- Spioner, rygter om henrettelse af, 136.
- Statholderskabet i hertugdømmerne, 238, 343.
- Statslån, optagelse af, 408 f.
- Statssekretariatet for nådesager, 346.
- Suspension af slesvigske embedsmænd, 41.
- Svane, L. C., løjtnant, afsked af, 415.
- Sydslesvig:
Forholdene i, 423.
Rømning af, 285.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 549.
- Teologisk embedseksamen, 345 f.
- Theater, det kgl., 235.
- Tillisch, F. F., kammerherre, fuldmagt for, 538.
- Tronfølgespørgsmålet, 314, 335, 414, 467, 480 f., 514.
- Tvangsdåb, 16.

Tørninglen:

- Besættelse af gejstligt embede i, 178.
- Gejstlige sagers behandling i, 157.
- Udskrivninger i Jylland, fjendtlige, 147.
- Valglov, forslag til, 153.
- Vartpenge, udbetaling af, 86 f., 185.
- Våbenstilstanden af 1848:
 - Klage over misligholdelse af, 9.
 - Opsigelse af, 71 f.
- Våbenstilstanden af 1849:
 - Forlængelse af, 378 f.
 - Hemmelige artikler, udførelse af, 514.
 - Udførelse af, 260 f., 265, 268, 270, 274, 279 f., 285, 291.
- Ægteskaber, blandede, 32, 345, 414.
- Øhlenschlägers jordefærd, 372.

Moltke, A. W., premier- og udenrigsminister:

- Adresser, forelæggelse af, 44, 390, 447, 534, 539.
- Afsked af:
 - Jessen, M. R., stiftamtmand, 210 f.
- Akademiske år, inddeling af det, 422.
- Als og Ærø:
 - Adresse til oprørsregeringen fra, 43, 50, 52.
 - Civilregeringen på, 9, 43, 48.
 - Dansk regeringssprog, anvendelse af, 48.
 - Folkerådet på, 111.
 - Militærbesættelse af, 11, 22 f.
- Amtmandsembede, besættelse af, 548.
- Amtmandsret, lensbesiddernes, 177.
- Anholdelse af dagvognen Flensborg-Sønderborg, 14.
- Anke fra biskop D. G. Monrad, 86.
- Ansøgninger, indberetning om uafgjorte, 568 f.
- Apanagelov, 244.
- Arveprinsens økonomiske forhold, 55, 62.
- Audiens, ansøgning om, 73.

- Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 450, 495.
- Augustenborgske papirer, udgivelse af, 120, 219.
- Beslaglagte skibe, tilbagelevering af, 220.
- Beslaglæggelse af indbetaling hos herredsfoged Prehn, 37.
- Bestalling, underskrift på, 21, 33, 89, 91.
- Bille, Chr. H., kammerherre, fritagelse for embedsforretninger, 540.
- Blokade af fjendtlige havne, 217, 239, 542.
- Brøns, sammenstød ved, 52 ff., 63.
- Carstens, H. B., stempelpapirforvalter, Ærø, suspension af, 95, 105, 134.
- Centralmagten i Frankfurt, 315 f., 324, 328.
- Civildfanger, behandling af, 554.
- Civillistens størrelse, fastsættelse af, 151, 161 f., 179, 352.
- Delong, A. H. P. G., generalkonsul, gagetilskud til, 330.
- Demarkationslinie, fastlæggelse af, 216 f.
- Departement for Handels- og Konsulatssager, oprettelse af, 24.
- Desarmering af krigsskibe, 240.
- Dimission, ønske om:
 - Kultusministerens, 250.
 - Marineministerens, 416.
 - Minister Clausens, 250.
- Diplomatiske noter, forelæggelse af, 11, 13, 44, 93.
- Edsformular for borgervæbningen, 450.
- Engelsk deputation, modtagelse i Berlin af, 265.
- Fjendtlighedernes genoptagelse, 100.
- Flensborg, forholdene i, 48.
- Fransk general, engagement af, 78 ff.
- Fredsforhandlingerne i London, 5, 12, 17 f., 43 f., 80, 106, 111, 113, 132 f.

- Fredskongres, afholdelse af, 163, 166, 190, 244, 249, 386 f., 423.
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 143 f., 152, 157, 186, 190, 195—99, 202, 204 ff., 259, 315, 318 ff., 324 f., 327 f., 387, 389, 401 f., 423, 425, 440, 453 f., 456, 459, 467 f., 472 ff., 476, 500, 503 f., 508, 511, 513, 515 f., 518 f.
- Fæstegods' overgang til ejendom, 118.
- Gagern, Max v., svar på note fra, 139.
- Gefion, linieskibet, bortfjernelse af, 530.
- Gejstlige embeder, privat forslagsret til, 157.
- Gesandter:
 - Hjemkaldelse af, 133, 143, 160, 255, 386.
 - Permission for, 70.
 - Udnævnelse af, 40, 167 f.
- Grundlovsudkastet, 75 ff., 81, 113 f., 151 ff.
- Gråstenske godser, overtagelse af, 554 f.
- Gæld, afvikling af udenlandsk, 63.
- Hemmeligt selskab, oprettelse i Slesvig af, 14.
- Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558 f., 567.
- Hertugen af Augustenborg, klage til England, 11.
- Holsten:
 - Forfatning for, 366.
 - Minister for, 283, 489, 528, 545, 548 f., 553.
- Højesteret, åbning af, 52.
- Indberetninger fra diplomater, forelæggelse af, 8, 17, 77, 80, 88, 113, 126, 136, 138 ff., 143 f., 146, 181—84, 212, 236, 240, 256, 261, 268, 304, 373, 382, 412, 486, 496, 556.
- Indberetning fra general Bülow, oplæsning af, 23.
- Indberetning fra general Krogh, oplæsning af, 559.
- Indberetninger fra kammerherre F. F. Tillisch, forelæggelse af, 242 f., 249, 373, 386, 390, 404, 540, 542, 550, 563, 575 f.
- Indenrigsministerskiftet, 250—55.
- Interpellation af N. F. S. Grundtvig, udkast til svar på, 62.
- Island:
 - Kongens underskrift på islandske anordninger, 142.
- Itzehoer-Wochenblatt, køb af, 40.
- Jylland:
 - Erstatning til, 27, 233, 282.
- Kanceli, det slesv.-holst.-lauenborgske, ophævelse af, 12, 233.
- Kommisær til hertugdømmerne, udsendelse af, 64, 66.
- Kondolancemission, 259.
- Kongen:
 - Ægteskab til venstre hånd, 91.
- Krigsfanger, udveksling af, 229, 236.
- Krigsførelsen, planer for, 175.
- Krigsministeren, afrejse til hæren, 101.
- Krigsskat:
 - Af gesandters taffelpenge, 104.
 - Af kongen, 46.
 - Udskrivning af, 430.
- Kunstagenturet i Rom, 267.
- Kunstsager, køb af italienske, 114.
- Kvægdødsførsel fra Jylland, forbud mod, 137.
- Landesversammling (Holsten), 290.
- Landskatten, eftergivelse af, 176.
- Lauenborg:
 - Forholdene i, 252.
 - Guvernør for, 545.
 - Regering i, 7 f.
- Lehmann, Orla:
 - Ansættelse som amtmand, 19 f.
 - Tilfangetagelse af, 146, 161, 176.
- Lorentzen, proprietær, tiltale imod, 563.
- Marineminister, udnævnelse af ny, 538, 555, 559, 561 f.

- Militærstyrkers opstilling ved grænsen, 14.
- Ministregagers fastsættelse, 5.
- Ministeriet:
Erklæring om dets alm. politik, 96.
Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 7, 12, 30 f., 69.
Spørgsmål om eventuelt skifte, 214.
- Ministerpensioners fastsættelse, 5, 15, 28.
- Momsen, A., kancellist, gageforhøjelse til, 524.
- Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 68.
- Mord, indberetning om, 65.
- Nicobarerne, salg af, 63.
- Nordamerika, forholdet til, 32.
- Nordslesvig:
Proklamation til, 56.
Stemningen i, 402 ff.
Svensk besættelse af, 227, 236, 449.
Norske arkivsager, aflevering af, 494.
Nådesbevisninger, uddeling af, 339, 469.
- Obringelse af skib, 78.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, 12 f., 24.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 316, 343 f., 361, 366, 397 f., 441—44, 449, 463, 464, 468, 484 f., 488, 490 f.
- Ordenskapitlet, 241 f., 436.
- Ostwald, C. F. A., dr., gratifikation til, 218, 229 f.
- Panteprotokol, førelse af, 14 f.
- Pension, lov om, 258.
- Pension til hofmarskal Hedemanns enke, 329.
- Porcellænsfabrik, den kgl., 248.
- Postdampskibe, udenlandske, 111.
- Postruter, 18, 37, 44, 356.
- Preussiske officerer, tilbagekaldelse af, 29.
- Proklamationer til:
Holstenerne, 213, 219.
- Slesvigerne, 102, 213, 219, 240, 249, 538 f.
- Præsidentvalget i Paris, 37.
- Quaade, G., kammerjunker, erstatning til, 414.
- Rangskat, fritagelse for, 179.
- Ratifikationer, udveksling af, 530 f., 539 f.
- Reedtz, Holger, instruks for, 146, 152, 154, 160.
- Rendsborg, angreb på, 542.
- Rentekammeret, 7.
- Ridderskab, det slesvig-holstenske, 30.
- Rigsdagen:
Afslutningsmøde i, 521, 523.
Beretning om de diplomatiske forhandlinger, 366, 395, 520.
Interpellation om de udenrigske forhold, besvarelse af, 519.
Sammensætning af, 81.
Udsættelse af, 373.
Åbning af, 361.
- Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
Afgæde ministres plads i, 4, 7, 33.
Forretningsordenen for, 26.
Interpellation om:
Blokaden af tyske havne, 104.
Forholdene i Slesvig, 18.
Meddelelse til, 96.
- Rusland, sendelse til, 115.
- Russisk eskadre, tilbud om hjælp af, 529.
- Rustninger, forslag om, 18, 266, 334, 368, 427.
- Rømer, Carl, general, erstatning til, 354.
- Skolelærerembeder, kaldsretten til, 364.
- Slesvig:
Bestyrelsen under dansk okkupation, 74.
Bestyrelseskommission, installation af, 220, 226 f., 239, 243.

- Bestyrelseskommissærer, udnævnelse af, 205, 217 f., 221, 233, 432, 437 f.
- Besættelse af, 190.
- Danmark og Slesvig, forholdet mellem, 12.
- Deling af, 19, 213, 318, 320, 467.
- Embedsmænds afsked og udnævnelse, 243, 247, 576.
- Forfatning for, 88, 90, 111, 113, 121, 124, 177, 213 f., 216, 249, 291, 294.
- Forholdene i, 56, 59.
- Forhold til Tyskland, 51.
- Gendarmeri, oprettelse af, 227.
- Minister for, 123.
- Ministeriets politik overfor, 51.
- Notabler, sammenkaldelse af, 547, 558, 575 f.
- Overretsråder, afsked af, 544 f.
- Regeringens organisation i, 535 f.
- Regeringskommissionen for Slesvig, ophævelse af, 102 f.
- Regeringskommissærer, udnævnelse af, 91, 97 f., 524, 552.
- Rekrutter, udskrivning af, 229.
- Rekvitioner til tropperne, 569.
- Skatteopkrævning i, 13.
- Sproglige forhold, ordning af, 307.
- Slesvig-holstenske skibe, neutrale magters behandling af, 145.
- Slesvigsk departement, indretning af, 12.
- Statholderskabet i hertugdømmerne, 556.
- Statsrådet:
- Afholdelse af møde på Frederiksborg, 366.
- Bemyndigelse til at handle på kongens vegne, 95 f.
- Mødedage, fastlæggelse af, 213.
- Protokolførelsen, regulativ for, 25.
- Sundtolden, 210.
- Suspension af slesvigske embedsmænd, 41, 91.
- Sydslesvig:
- Forholdene i, 423, 425.
- Rømning af, 225, 249.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 550.
- Såredes og faldnes efterladte, forsørgelse af, 212.
- Taksationskommissær, udnævnelse af, 247.
- Testamenter, konfirmation af, 49.
- Tillisch, F. F., kammerherre:
- Fuldmagt til, 533 f., 538.
- Ønske om afsked som regeringskommissær, 578 f.
- Treschow, W. F., indkaldelse til forhandling i statsrådet, 185.
- Tronfølgespørgsmålet, 77 f., 117, 121, 312 ff., 334 ff., 384 f., 397, 399 f., 479 ff., 556.
- Trontale, udarbejdelse af, 353 f., 370.
- Tønder, uroligheder i, 263.
- Tønning, uordener i, 261.
- Udenrigsminister:
- Stedfortræder for, 256.
- Udnævnelse af ny, 551 f., 561.
- Udskrivning til sømagten, 563.
- Valglov, forslag til, 153.
- Våbenhvile, korrespondance mellem generalerne om, 178.
- Våbenstilstand, betingelser for ny, 115, 129, 132 f., 144 f., 152, 168, 170.
- Våbenstilstanden af 1848:
- Forlængelse af, 54, 63, 90, 93.
- Klage over misligholdelse af, 9, 46.
- Opsigelse af, 69 f., 72 f., 88.
- Våbenstilstanden af 1849:
- Forlængelse af, 378 ff.
- Hemmelige artikler, udførelse af, 229, 249, 423, 425, 500, 504, 508.
- Udførelse af, 259 f., 279 f.
- Øresundstoldens status, 44.
- Østrig, forholdet til, 265.
- Moltke, Carl, fhv. gehejmestatsminister:

- Afsked af slesvigske embedsmænd, 99.
- Proklamation til Holstenerne, 537.
- Slesvig:
- Kanalen, overbestyrelsen af, 99.
 - Overret, oprettelse af, 99.
 - Regeringens organisation i, 534 f., 537.
 - Regeringens sæde, 100.
 - Regeringskommissærer, udnævnelse af, 97.
 - Toldindtægter af, 99.
- Tillisch, F. F., kammerherre, fuldmagt for, 534 f.
- Pechlin, Fr., baron:
- Centralmagten i Frankfurt, 324.
 - Fredsunderhandlinger med Preussen, 318 ff, 323 f.
 - Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 316 f.
- Slesvig:
- Deling af, 318, 320, 323 f.
 - Forfatning for, 321 ff.
- Statholderskabet i hertugdømmerne, 317.
- Reedtz, Holger, udenrigsminister:
- Blokade af fjendtlige havne, 460.
 - Desarmering af krigsskibe, 578.
 - Fredsunderhandlingerne med Preussen, 454—60, 462 f., 473, 475 ff.
- Gefion, lineskibet:
- Angreb på, 561.
 - Brev til kommandanten på, 571.
 - Hejsning af preussisk flag på, 561, 563.
- Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558, 566 ff.
- Holsten:
- Angreb på, 549, 558, 566.
 - Behandling af holstenske skibe, 373.
 - Minister for, 543, 545, 548.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 465 ff.
- Proklamation til:
- Insurgentarmeen, 543.
- Ratifikationer, udveksling af, 552 f., 557 f., 564 ff., 570 f., 579.
- Rendsborg, angreb på, 542.
- Rustninger, forslag om, 475.
- Slesvig:
- Skibsregistrering, 573.
 - Særflag for, 577.
 - Udnævnelse af embedsmænd i, 550.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 549.
- Toldgrænsen mellem Jylland og Slesvig, ophævelse af, 574 f., 578.
- Tronfølgespørgsmålet, 566.
- Våbenstilstanden af 1849:
- Hemmelige artikler, udførelse af, 458, 460.
- Rosenørn, M. H., indenrigsminister:
- Amtmandsembeder, besættelse af, 339 f., 386, 397, 547 f.
 - Apanagelov, udkast til, 366.
 - Bagernæringen i København, udkast til lov om, 390.
 - Bygninger, kongelige, administrationen af, 349.
 - Bøndergods, afhændelse af, 529.
 - Civillistens størrelse, fastsættelse af, 352.
 - Contrasignatur, ikke-anvendelse af, 479.
 - Edsformular for borgervæbningen, 450.
 - Fattighuse, jord til, 529.
 - Folketingsvalg, klage over, 553.
 - Fredsunderhandlinger med Preussen, 320, 326 f., 467, 514, 518.
 - Fæstegods overgang til selveje, 401.
 - Gangstier til offentligt brug, tilbud om, 529.
 - Grænseregulering mellem Slesvig og Holsten, 311.
 - Gårdmandshoveriets afløsning, udkast til lov om, 391.

- Hartkornsskatterne, egalisering af, 383, 392, 447, 453, 503.
- Havnekassens bidrag til broernes reparation, lovudkast om, 349.
- Herredsveje, indtagelsen af jord til, 359.
- Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 558 f.
- Heste, udskrivning til hæren af, 398, 478.
- Holsten:
- Angreb på, 558 f.
 - Minister for, 501.
- Hovedveje m. m., afgivelse af jord til, 431.
- Hoveriloven, 528.
- Indenrigsministeriet, 258.
- Inderster, indtagelse af, 529.
- Indfødsret, lov om, 381.
- Indkvartering, udkast til lov om, 432, 483, 529.
- Island:
- Amtmandsembeders besættelse i, 472.
 - Forfatning for, 469 ff., 476.
 - Fuldmagt for stiftamtmanden, 477.
 - Handelsberettigelse for Krossvik, forlængelse af, 477.
 - Rettelse af fejl i plakater for Nordre Mule syssel, 565.
 - Troppers afsendelse til, 470.
 - Valglov, udkast til, 256 f.
- Jagtlov, forslag om, 445.
- Jordejendommenes fordeling, undersøgelse af, 425.
- Kolera, 557.
- Kommunallov, udkast til, 267 f., 404.
- Kontorhold for stiftamtmanden for Sjælland, 453.
- Korntiende, lovforslag om, 445.
- Kreditforeninger, oprettelse af, 482.
- Krigsskat, udskrivning af, 429 f.
- Kriminallov, udarbejdelse af ny, 556.
- Landbokommissionen:
- Trykning af lovudkast forelagt, 271, 351.
- Lorentzen, proprietær, tiltale imod, 555, 570.
- Ministeriet:
- Forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 311 f.
- Nådesbevisninger, uddeling af, 336.
- Pligtarbejde af huse, udkast til lov om afløsning af, 391, 528.
- Postvæsenet, 311 f.
- Rigsdagen:
- Afslutningsmøde i, 502, 521 f.
 - Forretningsorden for, 355.
 - Gudstjeneste for, 355.
 - Sammentræden af, 280, 352.
 - Udsættelse af, 373 f.
 - Åbning af, 355, 375.
- Rigsdagsvalg, udskrivning af, 269, 287, 340, 359.
- Rustninger, forslag om, 332, 367, 369, 409, 441.
- Scholten, Peter, sagen mod generalguvernør, 258.
- Slesvig:
- Deling af, 320, 467.
 - Forfatning for, 296 f., 299 ff., 304, 306 ff., 323.
 - Sproglige forhold, 296 f., 307 f.
 - Udnævnelse af embedsmænd, 555.
- Statistisk Bureau, oprettelse af, 312.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 549 f.
- Taxationsmænds udnævnelse, lovforslag om, 444 f., 475 f., 529.
- Thorvaldsens museums eneret, forlængelse af, 431.
- Tiendevæsenet, udkast til lov om, 475 f.
- Tillisch, F. F., kammerherre, fuldmagt til, 538.
- Tronfølgespørgsmålet, 313 f., 336, 481.
- Våbenstilstanden af 1849, dens udførelse, 263, 279 f., 286.
- Sponeck, Wilhelm, finansminister:
- Afsked af:

- Embedsmænd i krigsministeriet, 51.
- Krabbe, L. V. K., amtmand, 234.
- Officerer, 57.
- Als og Ærø:
- Dansk regeringssprog, anvendelse af, 14.
- Militærbesættelse af, 10, 22, 266 f.
- Toldforholdene på, 45.
- Udskrivning af krigsskat på, 11, 17.
- Altona, observatoriet i, 114.
- Amtmandsemede, besættelse af, 548.
- Ansøgninger, indberetning om uafgjorte, 452.
- Anvisning af gager, udkast til lov om, 388, 528.
- Apanager:
- Fastsættelse af, 77.
- Udkast til lov om, 244, 365 f., 370 f., 434 f.
- Armeens forplejning i Sydslesvig, 541.
- Arveprinsens økonomiske forhold, 55, 381 f., 394.
- Assurancebetaling til bomberamte ejendomme, 251.
- Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 207, 224, 495.
- Augustenborgske papirer, udgivelse af, 120.
- Bagernæringen i København, udkast til lov om, 390.
- Bernstorff slot, udlejning af, 209.
- Beslaglæggelse af preussiske skibe i Danmark, 107.
- Blokade af fjendtlige havne, 86, 206 f., 213, 237, 541, 570.
- Blome, Adolf, baron, erklæring fra, 350.
- Budget, udkast til, 25, 28, 383 f.
- Bøndergods under len og stamhuse, afhændelse af, 417.
- Civillistens størrelse, fastsættelse af, 16, 28, 44, 46, 77, 145, 150 f., 346, 351 f.
- Dampskibet Vildanden til disposition for marinen, 568.
- Dampskibsforbindelse med England, 47.
- Desarmering af krigsskibe, 240.
- Diæter for embedsmænd, 361.
- Dommeres afskedigelse, 544.
- Egense kloster, erstatning til, 56.
- Embedsed, udkast til ny, 184.
- Embedsmænd, ensartet benævnelse af, 138.
- Enkekassens status, 115.
- Enkepension til faldne officerers enker, 184 f., 565.
- Finansernes status, 174 ff., 286.
- Finansloven, 502 f., 521.
- Finansregnskabet for 1847, 28.
- Forst- og domænevæsenet, direktør for, 254.
- Fredsforhandlingerne i London, 125, 132.
- Fredskongres, afholdelse af, 163 ff., 175 f., 181, 190.
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 143 f., 147, 157 f., 188 ff., 195—99, 202, 270, 320, 325—28, 337, 376 f., 413 f., 423, 438, 440, 457 ff., 461 ff., 467, 473 f., 477, 502, 504—14, 516 ff.,
- Frigivelse af opbragte skibe, 211 f.
- Frihedshartkorn, grevers og friherers, 212.
- Fæstegods' overgang til ejendom, 118.
- Gagern, Max v., svar på note fra, 139.
- Gefion, lineskibet, bortfjernelse af, 275, 278.
- Gesandter:
- Bortvisning af, 111.
- Dansk sprog, anvendelse af, 8.
- Hjemkaldelse af, 170.
- Gratifikation, tildeling af, 34.
- Grothusen, Gerhard, etatsråd, besværing over hans optræden, 571.
- Grundlovens gyldighed for kolonierne, 179 f.

- Grundlovsudkastet, 44, 76 f., 83 ff., 103, 110, 113, 127 f., 135, 139 f., 145 f.
- Guineakysten, afhændelse af, 66 f., 179, 577.
- Gæhler, C. C. A. H., amtsforvalter, klage fra, 235 f.
- Handel på fremmede verdensdele, lov om, 336, 420 f.
- Hartkornsskatterne, egalisering af, 373, 382, 490.
- Hertugdømmerne, udførsel til, 38.
- Hertugdømmernes stilling, diplomatiske forhandlinger om, 564, 567 f.
- Heste:
- Opkøb for tysk regning af, 45, 47.
 - Udførsel af, 38, 45, 47, 165.
- Hodges, G. L., oberst, dampskib til, 539.
- Holsten:
- Behandling af holstenske skibe, 218, 371 ff.
 - Minister for, 283 f., 327 f., 527 f., 545 ff.
- Indberetninger fra diplomater, forelæggelse af, 84.
- Indberetninger fra kammerherre F. F. Tillisch, forelæggelse af, 392.
- Indenrigsministerskiftet, 251, 253.
- Indkomst- og formueskat, udskrivning af, 428.
- Indkvartering, anordning om, 483.
- Island:
- Commissarius for altinget, udnævnelse af, 257.
 - Forfatning for, 471.
 - Kongevalgte altingsmedlemmer, udnævnelse af, 257.
 - Lærde skoler på, 421.
 - Troppers afsendelse til, 470.
 - Udkast til valglov, 257.
- Jagtretten, afløsning af, 150 f., 365.
- Jernbanekommissionen, vederlag til medlemmerne af, 47.
- Jordejendommenes fordeling, undersøgelse af, 425.
- Journal, dansk, oprettelse i Hamborg, 273.
- Juliane Sophie af Hessen-Philipsthal, pensioner efter, 579.
- Jylland:
- Erstatning til, 69, 107, 112, 116, 207, 218, 255, 281 f., 356.
 - Fjendens indrykning i, 184.
 - Kancellisters ansættelse, 86, 135.
 - Karantæne, eftergivelse af, 268.
 - Kirkens midler, dispositionsretten over, 76.
 - Kolera, 7.
 - Kontorhold for stiftamtmanden for Sjælland, 453.
 - Kreatureksport til England, 40.
 - Kreditforeninger, oprettelse af, 417, 482.
 - Krigsdampskibe, anskaffelse af, 293, 338 f.
 - Krigsfanger:
 - Behandling af, 553.
 - Udveksling af, 236 f. - Krigsførelsen, planer for, 174 f.
 - Krigsministeren:
 - Afrejse til hæren, 544.
 - Hjemkaldelse af, 110. - Krigsministeriets budget, 411.
 - Krigsomkostninger, 158.
 - Krigsskade, lovudkast om erstatning for, 475, 528.
 - Krigsskat:
 - Af gesandters taffelpenge, 104 f.
 - Af kolonierne og bilandene, 138.
 - Af kongen, 46.
 - Udskrivning af, 343 f., 394, 427—30, 432 f., 477. - Kunstagenturet i Rom, 267.
 - Kvægtold, forslag om forhøjelse af, 47.
 - Kvægudførsel fra Jylland, forbud mod, 136 f.
 - Landskatten, eftergivelse af, 93, 176.
 - Lassen, Gustav, genansættelse som borgmester i Haderslev, 392.

- Legaters overskud, anvendelse til krigsformål af, 67.
- Lehmann, Orla, ansættelse som amtmand, 20 f.
- Limfjorden, forholdsregler mod trafikken på, 178.
- Lorentzen, proprietær, tiltale imod, 570.
- Marienlyst slot, afhændelse af, 377.
- Marineminister, udnævnelse af ny, 562.
- Marinens udkommandoer, offentliggørelse af, 67, 69.
- Ministregagers fastsættelse, 5, 340 f.
- Ministeriet, forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 156, 254, 312.
- Ministerpensioners fastsættelse, 15.
- Ministres tilbagetræden, nødvendigheden af, 490.
- Momsen, A., kancellist, gageforhøjelse til, 524.
- Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 68.
- Museer, offentlige, 150.
- Mørch, M., pastor, bortførelse af, 220.
- Nationalbelønning til general Bülow, 272, 276, 388 f.
- Negeremancipationen, 380 f.
- Nordslesvig, stemningen i, 402 f., 502.
- Norske arkivsager, udlevering af, 493.
- Nådesbevisninger, uddeling af, 540.
- Odense bispestols indtægter, 28.
- Opbringelse af skibe, 89 f.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 342 f., 345 f., 353, 361, 378, 464 ff., 486 ff.
- Ordenskapitlet, 242.
- Ostwald, C. F. A., dr.:
Beslaglæggelse af hans papirer, 230.
Gratifikation til, 118.
- Pension, lov om, 29, 258, 268 f., 482 f.
- Pensioner til:
Hansen, major, Randers, 251 f.
Zwirlein, baron, Wetzlar, 114.
- Porcellænsfabrik, den kgl., 234, 248.
- Postkontoret i Hamborg, fjendtlig behandling af, 90, 181.
- Postkonvention, afsluttelse af, 105.
- Postruter, 21 f., 47, 86, 90, 206, 208, 347, 355 f., 475, 541.
- Postvæsenet, 254.
- Presselov, forslag til ny, 347, 451.
- Preussisk kommissær til hertugdømmerne, afsendelse af, 405.
- Proklamationer til:
Jyderne, 178, 207.
Slesvigerne, 102.
- Protokol, fuldmagt til underskrivelse af, 491.
- Quaade, G., kammerjunker, erstatning til, 414 f.
- Rendsborg, angreb på, 543.
- Rigsdagen:
Afslutningsmøde, 502 f.
Interpellation om de udenrigske spørgsmål, besvarelse af, 519.
Sammensætning af, 83 ff., 127 f.
Sammentræden af, 253, 280.
Spørgsmål om loves forelæggelse i folketing eller landsting, 391.
Udsættelse af, 373.
Åbning af, 375.
- Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
Afgæde ministres plads i, 34.
Forretningsordenen for, 25 f.
Interpellation om konsumtionens afskaffelse, 11.
- Rusland, forholdet til, 188, 270.
- Russisk eskadre, tilbud om hjælp af, 533.
- Rustninger, forslag om, 266, 318, 333, 360, 363 f., 367, 369, 406 f.
- Rømer, Carl, general, erstatning til, 354 f.
- Scheel, L. N., gehejmeråd, udbetaling af emolumentpenge til, 405.

- Scholten, Peter, sagen mod general-guvernør, 292.
- Schouw, J. F., udnævnelse til kommandør, 178.
- Sendelse til Rusland, 115.
- Skattelov, forelæggelse af, 503.
- Slesvig:
- Bestyrelsen under dansk okkupation, 74.
 - Bestyrelseskommissionen, installation af, 220.
 - Besættelse af, 189 f.
 - Deling af, 194 f., 202, 216, 320, 323, 423, 467, 505, 508.
 - Ekstraskatten, ophævelse af, 98.
 - Embedsmænds afsked og udnævnelse, 50, 243, 555, 564.
 - Forfatning for, 122, 125, 216, 295, 297—300, 302 f., 306—11, 321 ff., 413 f.
 - Forholdene i, 560.
 - Gejstlige sagers administration, 310 f.
 - Immediat-kommission, udnævnelse af, 530.
 - Minister for, 75, 528.
 - Notabler, sammenkaldelse af, 526, 545, 547.
 - Regeringens organisation i, 536f.
 - Regeringens sæde, 100.
 - Regeringskommissærer, udnævnelse af, 525 f., 543.
 - Rekrutter, udskrivning af, 213, 220, 227.
 - Skibsregistrering, 222 f., 246, 571 ff.
 - Sproglige forhold, ordning af, 100, 295, 297 f., 307, 309.
 - Standretters indførelse i, 564.
 - Særflag for, 246, 577.
 - Toldforordninger, ophævelse af, 247.
 - Toldgrænse, etablering af midlertidig, 223.
 - Udbetaling af renter, pensioner m. m., 207.
 - Slesvigere, hjælp til trængende, 53.
 - Spanien, gældskrav på, 564 f.
 - Spillekort, indførelse af, 69, 381.
 - Spionsystem, oprettelse af, 11.
 - Statistisk Bureau, oprettelse af, 312.
 - Statsbogholderiet, organisation af, 29.
 - Statsgælden, udkast til lov om, 361, 439.
 - Statsgældens forrentning, bidrag fra Holsten og Lauenborg til, 163 f.
 - Statslån, optagelse af, 61 ff., 69, 87, 112, 118, 174, 393 f., 404, 407 f.
 - Statsregnskabet for 1848, 374.
 - Statssekretariatet for nådessager, 346, 351 f.
 - St. Croix, anordning om handel og skibsfart på, 179, 381, 529.
 - Suspension af slesvigske embedsmænd, 41 f.
 - Svane, L. C., løjtnant, afsked af, 415 f.
 - Sydslesvig, forholdene i, 405.
 - Sømilitære episoder, undgåelse af, 549 f.
 - Taksationskommissær, udnævnelse af, 247.
 - Tallotteriet, ophævelse af, 438 f.
 - Telegraflinie, anlæggelse af, 367 f.
 - Tillisch, F. F., kammerherre, fuldmagt til, 501, 537 f.
 - Titulatur som direktør, 21.
 - Toldfrihed for hornkvæg m. m., forslag om, 374, 421, 439.
 - Toldgrænsen mellem Jylland og Slesvig, ophævelse af, 560, 564, 569, 573 f., 578.
 - Toldlovgivning for hertugdømmerne, 374, 439.
 - Tronfølgespørgsmålet, 117, 313, 335 f., 414, 479, 481, 507.
 - Uddeling af fædrelandssange og bøger, 13.
 - Udskrivning til hæren, 74.
 - Udskrivning til sømagten, 35 f.

- Udskrivninger i Jylland, fjendtlige, 158 ff., 206 f.
- Understøttelser, udbetaling af, 235, 277, 490.
- Understøttelsesfond, fordeling af, 352.
- Valglov, forslag til, 153.
- Warnstedt, K. L. v., amtmand, udbetaling af gage til, 135.
- Vartpenge, udbetaling af, 45.
- Vestindien:
- Fjendtlige skibes behandling i, 115.
 - Forholdene i, 41, 61.
 - Lovgivning for, 380 f.
 - Åbent brev til beboerne i, 179.
- Vestkysten, forsvaret af, 559 f., 562.
- Våbenstilstand, betingelser for ny, 131 f., 145.
- Våbenstilstanden af 1848:
- Forlængelse af, 93 f.
 - Klage over misligholdelse af, 9.
 - Opsigelse af, 70 f.
- Våbenstilstanden af 1849:
- Forlængelse af, 378 ff.
 - Hemmelige artikler, udførelse af, 213, 227, 232, 237, 438, 494 f., 497, 504, 506.
 - Udførelse af, 273 ff., 278, 291, 343.
- Øhlenschlägers jordefærd, 372.
- Tillisch, F. F., kammerherre:**
- Flensborg, oprettelse af ordenskorps i, 221.
- Slesvig:
- Bestyrelseskommissionen, installation af, 220.
 - Embedsmænds afsked og udnævnelse, 221, 225 f.
 - Overappellationsrettens funktioner, 224.
 - Regeringens organisation i, 224.
 - Regeringens sæde, 225.
 - Sproglige forhold, ordning af, 221 f.
 - Toldgrænse, etablering af midlertidig, 223 f.
- Slesvig-holstenske regering, ophævelse af, 225.
- Statholderskabet, 225.
- Treschow, W. F., højsteretsadvokat:**
- Blokade af fjendtlige havne, 187, 196.
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 187 f., 190 f., 195 f.
- Rusland, forholdet til, 187 f.
- Slesvig:
- Besættelse af, 190.
- Zahrtmann, C., marineminister:**
- Afsked af officerer, 34.
- Akademiske år, inddeling af det, 422.
- Als og Ærø:
- Angreb på, frygt for, 253.
 - Civilregeringen på, 10, 12.
 - Militær besættelse af, 10 f., 22, 24, 266, 305.
- Apanagelov, udkast til, 435.
- Augustenborgske godser, beslaglæggelse af, 495.
- Augustenborgske papirer, udgivelse af, 120.
- Berigtigelser, offentliggørelse i blade af, 501. Se desuden: Berlingske Tidende.
- Berlingske Tidende, 207 f., 240.
- Blokade af fjendtlige havne, 80, 86 f., 102, 106 f., 115 f., 118 f., 133, 139, 171 f., 203, 205, 210 f., 217 f., 235, 237 f., 240, 259, 290, 460, 504.
- Budget, udkast til, 383 f.
- Centralmagten i Frankfurt, 328.
- Desarmering af krigsskibe, 213, 240, 278.
- Dimission, eget ønske om, 416.
- Donner, J. O., kaptajnløjtnant, indskriden mod, 489.
- Eckernförde fjord, træfningen i, 110, 367, 449 f.
- Edsformular for borgervæbningen, 450.
- Egense kloster, erstatning til, 53 f., 56.
- Fabvier, klage fra general, 110.

- Fehmeraner, tilladelse til hjemrejse for, 176.
- Fredskongres, afholdelse af, 181, 250.
- Fredsunderhandlinger med Preussen, 144, 191, 194, 198 f., 202 f., 320, 326ff., 337, 377, 424, 458—61, 477, 497, 499, 504, 506 ff., 511, 514, 517.
- Frigivelse af opbragte skibe, 231.
- Fritagelse for søtjenesten, 27.
- Fæstegods' overgang til ejendom, 117.
- Garnisonen i Ribe, 18.
- Gefion, lineskibet, bortfjernelse af, 238 f., 275, 278, 287, 289, 305.
- Gejstlige embeder, privat forslagsret til, 157.
- Grundlovens gyldighed for kolonierne, 179.
- Grundlovsudkastet, 39, 81 f., 86, 103, 110, 113 f., 128 f.
- Heste, udførsel af, 47.
- Holsten, forfatning for, 177.
- Hærens operationer, 112.
- Håndværkssvende, ophold af tyske, 139.
- Indberetninger fra kammerherre F. F. Tillisch, 245.
- Island, troppers afsendelse til, 470.
- Itzehoer Wochenblatt, køb af, 41.
- Jylland:
 - Erstatning til, 282.
 - Fjendens indrykning i, 144.
- Jøder, fremmede, deres ophold i riget, 396.
- Koloniernes centralbestyrelse, 7.
- Kommando, overtagelse af, 74.
- Kommissær i hertugdømmerne, udsendelse af, 10.
- Krigsdampskibe, anskaffelse af, 292f., 338.
- Krigsfanger, udveksling af, 227 f., 231 f., 237.
- Krigsførelsen, planer for, 172, 174.
- Krigsskat:
 - Af gesandters taffelpenge, 104.
 - Udskrivning af, 430.
- Kvægdulførsel fra Jylland, forbud mod, 136 f.
- Landbokommission, nedsættelse af, 59 f.
- Lehmann, Orla:
 - Ansættelse som amtmand, 20.
 - Tilfangetagelse af, 161.
- Lensgreve, udnævnelse til, 65.
- Licens til skibe, udstedelse af, 62, 66, 90, 106, 119, 133, 148.
- Lodseri i Grenå, 384, 411.
- Lønning, udbetaling af, under fangenskab, 244.
- Marinens udkommandoer, offentliggørelse af, 67, 69.
- Meddelelser i pressen, forbud mod militære, 171.
- Ministergagers fastsættelse, 5.
- Ministeriet, forretningernes fordeling blandt dets medlemmer, 7, 155.
- Monrad, D. G., udnævnelse til biskop, 68.
- Nordslesvig:
 - Stemningen i, 402.
 - Svensk besættelse af, 208, 231 f., 235.
- Nyboder, salg af, 478.
- Opbringelse af skibe, 140, 445, 451.
- Oprørsregeringen i hertugdømmerne, forholdet til, 342, 344 f., 357 f.
- Ordenskapitlet, 242.
- Overformynderebestyrelse, den jorddrottlige, 348.
- Permission for slesvigske søfolk, 11.
- Postdampskibe, udenlandske, 107 f.
- Postruter, 86, 106.
- Presselov, udarbejdelse af ny, 347.
- Prisesagers pådømmelse, 207.
- Proklamation til holstenerne, 527.
- Revisionsberetninger, aflæggelse af, 59.
- Rigsdagen:
 - Interpellation om de udenrigske spørgsmål, besvarelse af, 519.
 - Sammensætningen af, 81, 86, 128 f.

- Udsættelse af, 373.
- Rigsforsamlingen, den grundlovgivende:
 Afgæde ministres plads i, 33.
 Forretningsordenen for, 26.
- Rigsretten, 349.
- Rustninger, forslag om, 266, 332, 368 f., 396, 406 ff., 411, 433, 441, 460, 467 f., 475, 477 f.
- Rustninger, rygter om fjendtlige, 450 f.
- Rømer, Carl, general, erstatning til, 354.
- Scholten, Peter, sagen mod generalguvernør, 290.
- Skibslanterner, farvede, 138.
- Skiftejurisdiktion, den jorddrotlige, 348.
- Slesvig:
 Bestyrelsen under dansk okkupation, 74 f.
 Bestyrelseskommissærer, udnævnelse af, 437.
 Besættelsen af, 235.
 Dansk flag, anvendelse af, 222.
 Deling af, 19, 215 f., 320, 499, 507 f.
 Forfatning for, 38, 88, 122, 177, 215 f., 295, 299 ff., 303, 305, 307 ff., 323.
 Kanonbåde, fjendtlige, i, 222.
 Minister for, 123.
 Notabler, sammenkaldelse af, 527.
- Regeringskommissærer, udnævnelse af, 98, 525.
- Rekrutter, udskrivning af, 222.
- Sproglige forhold, ordning af, 295, 307, 309.
- Slesvigere, tilbageholdelse af, 6.
- Suspension af slesvigske embedsmænd, 41.
- Sydslesvig, forholdene i, 424.
- Søkrigsførelsen, meddelelse om, 151, 258.
- Sømilitære episoder, undgåelse af, 494.
- Telegraflinie, nedlæggelse af, 399.
- Toldkrydsere, klage over fjendtlige, 11.
- Tronfølgespørgsmålet, 336, 480, 482, 514.
- Udskrivning til sømagten, 11, 35 f., 52, 348, 369, 420.
- Valglov, forslag til, 153.
- Våbenstilstand, betingelser for ny, 132, 169.
- Våbenstilstanden af 1848:
 Forlængelse af, 93 f.,
 Klage over misligholdelse af, 9 f.
 Opsigelse af, 71.
- Våbenstilstanden af 1849:
 Forlængelse af, 379.
 Hemmelige artikler, udførelse af, 424, 458, 497, 506.
- Østrig, forholdet til, 265.